

ព្រះ

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយោ

វិមាណវត្ថុ

។ នមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ខុទ្ទកនិកាយ

វិមាណវត្ថុ-អដ្ឋកថា

គន្ថាវម្ពកថា

មហាការុណីកំ នាមំ, ព្រាយ្យសាគរចារគុំ;
វន្តេ និបុណកម្ពីរវិចិត្រនយទេសនំ។

វិជ្ជាចរណាសម្បជ្ជា, យេន និយ្យន្តិ លោកតោ;
វន្តេ តមុត្តមំ ធម្មំ, សម្មាសម្ពុទ្ធបូជិតំ។

សីលាធិគុណាសម្បជ្ជោ, បិតោ មគ្គជលេសុ យោ;
វន្តេ អរិយសង្ឃំ តំ, បុញ្ញកេត្តំ អនុត្តរំ។

វន្តនាជនិតំ បុញ្ញំ, ឥតិ យំ រតនត្ថយេ;
ហតន្តរាយោ សព្ពត្ថ, ហុត្វាហំ តស្ស តេជសា។

ទេវតាហិ កតំ បុញ្ញំ, យំ យំ បុរិមជាតិសុ;
តស្ស តស្ស វិមាណធិ-ជលសម្បត្តិភេទតោ។

បុច្ឆាវសេន យា តាសំ, វិស្សជ្ជនវសេន ច;
បវត្តា ទេសនា កម្ម-ជលបច្ចក្ខការីនី។

វិមានវត្ត ឥន្ទ្រវរ្ម័ន, ឆ្នាំមេន វសិរោ បុរេ;
យំ ខុទ្ទកនិកាយស្សី, សង្គាយីសុ មហេសយោ។

តស្សបាមវលម្ពិត្វា, ចោរាណាជ្ជកថានយំ;
តត្ថ តត្ថ និទានានិ, វិភាវេន្តោវិសេសតោ។

សុវិសុទ្ធី អសំកិល្លានំ, និបុណាត្ថវិនិច្ឆយំ;
មហាវិហារវាសីនំ, សមយំ អវិលោមយំ។

យថាពលំ ករិស្សមិ, អត្ថសំវណ្ណានំ សុកំ;
សក្កច្ចំ ភាសតោ តំ មេ, និសាមយថ សាធរោតិ។

តត្ថ វិមានានីតិ វិសិដ្ឋមានានិ ទេវតានំ ក៏ឡានិវាសជ្ជានានិ។ តានិ ហិ តាសំ
សុចរិតកម្មានុការវិនិព្វត្តានិ
យោជនិកទិយោជនិកាទិបមាណាវិសេសយុត្តតាយ, ឆានាវតនសមុជ្ជលានិ
វិចិត្តវណ្ណាសណ្ឋានានិ សោភាតិសយយោគេន វិសេសតោ មាននីយតាយ ច
“វិមានានី”តិ វុច្ចន្តិ។ វិមានានំ វត្ត ការណំ ឯតិស្សតិ វិមានវត្ត, “បីបំ តេ
សោវណ្ណមយ”ន្តិអាទិនយប្បវត្តា ទេសនា។ និទស្សនមត្តព្យោតំ តាសំ ទេវតានំ
រូបភោគបរិវារាទិសម្បត្តិយោ តំនិព្វត្តកកម្មព្យា និស្សយ ឥមិស្ស ទេសនាយ
បវត្តត្តា។ វិចាកមុខេន វា កម្មន្តរមានស្ស ការណាការតោ វិមានវត្តតិ
វេទិតព្វំ។

តយិទំ កេន ភាសិតំ, កត្ថ ភាសិតំ, កទា ភាសិតំ, កស្មា ច ភាសិតន្តិ?
វុច្ចតេ - ឥន្ទញ្ញាវិមានវត្ត ធុរិយេន បវត្តំ - បុច្ឆាវសេន វិស្សជ្ជនវសេន ច។ តត្ថ
វិស្សជ្ជនភាថា តាហិ តាហិ ទេវតាហិ ភាសិតា, បុច្ឆាភាថា បន កាចិ ភគវតា
ភាសិតា, កាចិ សក្កាធិហិ, កាចិ សាវកេហិ ថេរេហិ។ តត្ថាបិ យេតុយ្យេន យោ

សោ កប្បានំ សតសហស្សនិកំ ឯកំ អសង្ក្ខយំ ពុទ្ធសូ ភគវតោ
អគ្គសាវកភារាយ បុញ្ញញ្ញាណសម្ភារេ សម្ពុត្តោ អនុគ្គមេន
សាវកចារមិយោ បូរេត្វា, ធម្មតិញ្ញាចតុបដិសម្ពិទ្ធាទិគុណវិសេសបរិវារសូ,
សកលសូ សាវកចារមិញ្ញាណសូ មត្តកំ បត្តោ ទុតិយេ អគ្គសាវកដ្ឋានេ
បិតោ ឥទ្ធិមន្តេសុ ច ភគវតោ ឯតនគ្គេ ឋបិតោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ,
តេន ភាសិតា។

ភាសន្តេន ច បឋមំ តាវ លោកហិតាយ ទេវចារិកំ ចរន្តេន ទេវលោកេ
ទេវតានំ បុច្ឆាវសេន បុន តតោ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា មនុស្សានំ បុញ្ញផលសូ
បច្ចក្ខករណត្ថំ បុច្ឆំ វិស្សជ្ជនញ្ច ឯកជ្ឈំ កត្វា ភគវតោ បរេទេត្វា ភិក្ខុនំ
ភាសិតា, សក្កេន បុច្ឆាវសេន, ទេវតាហិ តស្ស វិស្សជ្ជនវសេន ភាសិតាបិ
មហាមោគ្គល្លានត្ថេសូ ភាសិតា ឯវ។ ឯវំ ភគវតោ ថេរេហិ ច ទេវតាហិ ច
បុច្ឆាវសេន, ទេវតាហិ តស្ស វិស្សជ្ជនវសេន ច តត្ថ តត្ថ ភាសិតា បច្ឆា
ធម្មវិនយំ សង្គាយន្តេហិ ធម្មសង្គាហាកេហិ ឯកតោ កត្វា “វិមានវត្ថុ” ឥច្ឆេវ
សង្គហំ អាហេបិតា។ អយំ តាវេត្ថ “កេន ភាសិត” ភិក្ខុអានីនំ បទានំ សង្ខេបតោ
សាធារណតោ ច វិស្សជ្ជនា។

វិត្តារតោ បន “កេន ភាសិត” ភិក្ខុ បទសូ អនោមទស្សិសូ ភគវតោ
ចាទមូលេ កតបណិធានតោ បដ្ឋាយ មហាថេរសូ អាគមនីយបដិបទា
កថេតញ្ច, សា បន អាគមជ្ជកថាសុ តត្ថ តត្ថ វិត្តារិតាតិ តត្ថ អាគតនយេនេវ
វេទិតញ្ច។ អសាធារណតោ “កត្ថ ភាសិត” ភិក្ខុអានីនំ បទានំ វិស្សជ្ជនា តសូ
តសូ វិមានសូ អត្ថវណ្ណាននយេនេវ អាគមិសូតិ។

អបរេ បន ភណ្ឌិនិ - ឯកទិវសំ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានសូ
រហោគតសូ បដិសល្លិនសូ ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ទុទទាទិ “ឯតវហិ ទោ

មនុស្សា អសតិបិ វត្ថុសម្បត្តិយា ខេត្តសម្បត្តិយា អត្ថនោ ច
ចិត្តបសាទសម្បត្តិយា តានិ តានិ បុញ្ញានិ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តា
ឧឡារសម្បត្តិ បច្ឆនុភោន្តិ, យំនូនាហំ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តា ទេវតា កាយសក្ខី
កត្វា តាហិ យជ្ជបចិតំ បុញ្ញំ យថាធិគតញ្ច បុញ្ញដលំ កថាបេត្វា តមត្ថំ
ភគវតោ អាហោចយ្យំ។ ឯវំ មេ សត្តា ភគនតលេ បុណ្ណាចន្តំ ឧដ្ឋាបេន្តោ វិយ
មនុស្សានំ កម្មដលំ បច្ឆក្ខតោ ទស្សន្តោ អប្បកានម្មិ ការានំ
អាយតនគតាយ សទ្ធាយ វសេន ឧឡារដលតំ វិភាវេន្តោ តំ តំ វិមានវត្ថុ
អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា មហតី ធម្មទេសនំ បវត្តេស្សតិ, សា ហោតិ ពហុជនស្ស
អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន"ន្តិ។ សោ អាសនា វុដ្ឋហិតា វត្ថុឧបដ្ឋំ
និវាសេត្វា អបរំ វត្ថុឧបដ្ឋំ ឯកំសំ កត្វា សមន្តតោ ជាតិហិ ផ្គុលិកធារា
វិជ្ជុលតា វិយ សញ្ញាបកានុវញ្ញតោ វិយ ច ជន្មមោ អញ្ញនគិរិសិខរោ, ភគវន្តំ
ឧបសង្កមិត្វា អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ អត្ថនោ អធិប្បាយំ អាហោចេត្វា
ភគវតោ អនុញ្ញតោ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា
អភិញ្ញាចានកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបន្និត្វា, តតោ វុដ្ឋាយ ឥទ្ធិពលេន តផ្ទុណាញោ
តាវតីសភវនំ គន្ធា តត្ថ តត្ថ តាហិ តាហិ ទេវតាហិ យជ្ជបចិតំ បុញ្ញកម្មំ បុច្ឆិ,
តស្ស តា កថេសុំ។ តតោ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា តំ សព្វំ តត្ថ
បវត្តិតនិយាមេនេវ ភគវតោ អាហោចេសិ, តំ សមនុញ្ញោ សត្តា អហោសិ។
ឥន្ទេតំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ វិត្តារេន ធម្មំ ទេសេសីតិ។

តំ បនេតំ វិមានវត្ថុ វិនយបិដកំ សុត្តន្តបិដកំ អភិធម្មបិដកន្តិ តីសុ
បិដកេសុ សុត្តន្តបិដកបរិយាបន្នំ, ធីយនិកាយោ មជ្ឈិមនិកាយោ
សំយុត្តនិកាយោ អង្គត្តរនិកាយោ ខុទ្ទកនិកាយោតិ បញ្ចសុ និកាយេសុ
ខុទ្ទកនិកាយបរិយាបន្នំ, សុត្តំ គេយ្យំ វេយ្យាករណំ គាថា ឧទានំ ឥតិវុត្តកំ
ជាតកំ អព្ពតធម្មំ វេទល្លន្តិ នវសុ សាសនផ្កេសុ គាថាសង្កបំ។

“ឆ្ងាសីតិ ពុទ្ធតោ គណ្ហី, ទ្វេ សហស្សនិ ភិក្ខុតោ;
ចតុរាសីតិ សហស្សនិ, យេ មេ ធម្មា បវត្តិនោ” តិ។ (ថេរគា. ១០២៧) -

ឯវំ ធម្មភណ្ឌាការិកេន បដិញ្ញាតេសុ ចតុរាសីតិយា ធម្មក្ខន្ធសហស្សេសុ
កតិបយធម្មក្ខន្ធសង្គហំ។ វត្តតោ បីឋវគ្គោ ចិត្តលតាវគ្គោ ចារិច្ចត្តកវគ្គោ
មញ្ញិជ្ជកវគ្គោ មហារថវគ្គោ ចាយាសិវគ្គោ សុនិក្ខិត្តវគ្គោតិ សត្ត វគ្គា។
វត្តតោ បឋមេ វគ្គេ សត្តរស វត្ថុនិ, ទុតិយេ ឯកាទស, តតិយេ ទស, ចតុត្ថ
ទ្វាទស, បញ្ចមេ ចតុទ្ទស, ធរដ្ឋ ទស, សត្តមេ ឯកាទសាតិ អន្តរវិមាណំ
អគ្គហណោ បញ្ចាសីតិ, គហណោ បនតេវីសសតំ វត្ថុនិ, តាថាតោ បន
ទិយឱ្យសហស្សតាថា។ តស្ស វគ្គេសុ បីឋវគ្គោ អាទិ, វត្ថុសុ សោវណ្ណាបីឋវត្ថុ
អាទិ, តស្សាបិ “បីឋំតេ សោវណ្ណាមយ” ង្គំ តាថា អាទិ។

១. ឥត្តិវិមាណំ

១. បីឋវគ្គោ

១. បឋមបីឋវិមាណវណ្ណាណា

តត្ថ បឋមវត្ថុស្ស អយំ អដ្ឋប្បត្តិ - ភកវតិ សាវត្ថិយំ វិហារន្តេ ជេតវនេ
អនាថបិណ្ឌិកស្ស អាហារមេ វញ្ញា បសេនទិនា កោសលេន ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស សត្តាហំ អសទិសទានេ បវត្តិតេ តទន្ទរបេន អនាថបិណ្ឌិកេន
មហាសេដ្ឋិនា តយោ ទិវសេ, តថាវិសាខាយ មហាឧចាសិកាយ មហាទានេ
ទិនេ អសទិសទានស្ស បវត្តិ សកលជម្ពុទីបេ ចាកជា អហោសិ។ អថ
មហាជនោ តត្ថ តត្ថ កថំ សមុជ្ឈាបេសិ “កី នុ ខោ ឯវំ ឧឡារិកវបរិច្ឆាគេនេវ
ទានំ មហាប្បលតំ ភវិស្សតិ, ឧទាហុ អត្តនោវិកវាទុរបបរិច្ឆាគេនាបី” តិ។ ភិក្ខុ

តំ កង់ សុត្វា ភក្កវតោ អាហោចេសុំ។ ភក្កវា “ន, ភិក្ខុវេ, ទេយ្យធម្មសម្មត្តិយាវ
ធានំ មហាប្បលតរំ ភវិស្សតិ, អថ ខោ ចិត្តបសាទសម្មត្តិយា ច ខេត្តសម្មត្តិយា
ច, តស្មា កុណ្ណាកម្មជ្ជិមត្តម្បិ បិលោតិកាមត្តម្បិ តិណបណ្ណាសន្តារមត្តម្បិ
បូតិមុត្តហរីតកមត្តម្បិ វិប្បសន្នេន ចេតសា ទក្ខិណោយ្យបុគ្គលេ បតិជ្ជាបិតំ,
តម្បិ មហាប្បលតរំ ភវិស្សតិ មហាជុតិកំ មហាវិជ្ជារ”ន្តិ អាហា។ តថា ហិ វុត្តំ
សក្កេន ទេវានមិន្ទេន -

“នត្ថិ ចិត្ត បសន្នម្ហិ, អប្បិកា នាម ទក្ខិណា;

តថាគតេ វា សម្ពុទ្ធ, អថ វា តស្ស សាវកេ”តិ។ (វិ. វ. ៨០៤);

សា បនេសា កថា សកលជម្ពុធិបេ វិត្តារិកា អហោសិ។ មនុស្សា
សមណព្រាហ្មណកបណាទ្ធិកវណ្ឌិត្តកយាចកានំ យថាវិករំ ធានានិ ទេន្តិ,
គេហម្ព័ណោ ចានីយំ ឧបជ្ឈបេន្តិ, ធូរកោដ្ឋកេសុ អាសនានិ វេបេន្តិ។ តេន ច
សមយេន អញ្ញាតរោ បិណ្ឌាចាតចារិកោ ថេរោ ចាសាទិកេន អភិក្កន្តេន
បដិក្កន្តេន អាហោកិកេន វិលោកិកេន សមិញ្ញិកេន បសាវិកេន ឌុក្ខិត្តចក្កុ
តិរិយាបថសម្មន្នោ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ឧបកដ្ឋេ កាលេ អញ្ញាតរំ គេហំ
សម្មាបុណ្ហំ។ តត្ថេកា កុលដីតា សទ្ធា បសន្នា ថេរំ បស្សិត្វា
សញ្ញាតការវេហុមាណា ឧឡារបីតិសោមនស្សំ ឧប្បាទេត្វា គេហំ បវេសេត្វា
បញ្ចបតិជ្ជិតេន វុទ្ធិត្វា អត្តនោ បីបំ បញ្ញាបេត្វា តស្ស ឧបរិ បីតកំ មជ្ឈវត្តំ
អត្តវិត្វា អនាសិ។ អថ ថេរេ តត្ថ និសិន្នេ “ឥទំ មយ្ហំ ឧត្តមំ បុញ្ញក្ខេត្តំ ឧបជ្ជិត”ន្តិ
បសន្នចិត្តា យថាវិករំ អាហារេន បរិវិសិ, ពិជនិញ្ច គហេត្វា ពិជិ។ សោ ថេរោ
កតភត្តកិច្ចោ អាសននានកោជននានាទិបដិសំយុត្តំ ធម្មិ កងំ កថេត្វា
បក្កាមិ។ សា ឥត្ថី តំ អត្តនោ ធានំ តញ្ច ធម្មកងំ បច្ឆវេក្ខន្តិ បីតិយា និរន្តរំ
ជុដ្ឋសរិរា ហុត្វា តំ បីបម្បិ ថេរស្ស អនាសិ។

តតោ អបរេន សមយេន អញ្ញាតវេន រោគេន ដុដ្ឋា កាលំ កត្វា
តាវតីសកវេន ធានសយោជនិកេ កនករិមាទេ និព្ពត្តិ។ អច្ឆរាសហស្សំ ចស្សា
បរិវារោ អហោសិ, បីបទានានុកាវេន ចស្សា យោជនិកោ កនកបល្លង្កោ និព្ពត្តិ
អាកាសចារី សីយជរោ ឧបរិ ក្ខជាតារសណ្ណានោ, តេន តំ “បីបរិមាទ”ន្តិ
វុច្ឆតិ។ តញ្ញា សុវណ្ណាវណ្ណំ វត្ថំ អត្ថរិក្ខា ទិន្នត្តា កម្មសិក្ខតំ វិភាវេន្តំ
សុវណ្ណាមយំ អហោសិ, បីតិវេគស្ស ពលវភាវេន សីយជរំ, ទក្ខិណោយ្យស្ស
ចិត្តវុច្ឆិវេសេន ទិន្នត្តា យថាវុច្ឆិកាមី, បសាទសម្បត្តិយា ឧទ្យាវតាយ សព្វសោវ
ចាសាទិកំ សោភាតិសយយុត្តញ្ញ អហោសិ។

អថេកស្មី ឧស្សវទិវេសេ ទេវតាសុ យថាសកំ ទិព្វានុកាវេន
ឧយ្យានកីឡានត្ថំ នន្ទនវនំ គប្បន្តិសុ សា ទេវតា ទិព្វវត្ថនិវត្តា
ទិព្វាភរណាវិក្ខុសិតា អច្ឆរាសហស្សបរិវារា សកកវេនា និក្ខមិក្ខា តំ បីបរិមាទំ
អភិរុយ្ហ មហាតិយា ទេវិទ្ធិយា មហាន្តេន សិរិសោភគ្គេន សមន្តតោ ចន្ទោរិយ
ស្វរិយោរិយ ច ឱកាសេន្តិ ឧយ្យានំ គប្បតិ។ តេន ច សមយេន អាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតីសកវេន
ឧបគតោ តស្ស ទេវតាយ អវិទូរេ អត្តានំ ទស្សេសិ។ អថ សា ទេវតា តំ ទិស្វា
សមុប្បន្នពលវបសាទការវា សហសា បល្លង្កតោ ឱរុយ្ហ ថេរំ ឧបសង្កមិក្ខា
បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វុទ្ធិក្ខា ទសនខសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ញលី បគ្គយ្ហ
នមស្សមាទា អដ្ឋាសិ។ ថេរោ កិញ្ញាបិ តាយ អញ្ញេហិ ច សត្តេហិ យជ្ជបចិតំ
កុសលាកុសលំ អត្តនោ យថាកម្មបកញ្ញាណានុកាវេន ហត្ថតលេ
បីតិអាមលកំរិយ បញ្ញាពលគេទេន បច្ចក្ខតោ បស្សតិ, តថាបិ យស្មា
ទេវតានំ ឧបបត្តិសមនន្តរមេវ “កុតោ នុ ខោ អហំ ចរិក្ខា ឥធូបបន្ទា, កី នុ ខោ
កុសលកម្មំ កត្វា ឥមំ សម្បត្តិ បដិលភាមី”តិ អតីតកវំ យជ្ជបចិតញ្ញ កម្មំ
ឧទ្ទិស្ស យេភុយ្យេន ធម្មតាសិទ្ធា ឧបដារណា, តស្ស ច យាថាវតោ ញ្ញាណំ

ឧប្បជ្ជតិ, តស្មា តាយ ទេវតាយ កតកម្មំ កថាបេត្វា សទេវកស្ស លោកស្ស
កម្មដលំ បច្ចុក្ខំ កាតុកាមោ -

១.

“បីបំ តេ សោវណ្ណមយំ ឧឡារំ, មនោជំ កច្ឆតិ យេនកាមំ;
អលង្កតេ មល្យជរេ សុវត្ថេ, ឱភាសសិវិជ្ជិវព្ព កូដំ។

២.

“កេន តេតាធិសោវណ្ណា, កេន តេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៣.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវី មហានុភារេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភារា,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពុទ្ធិសា បភាសតី”តិ។ អាហា -

៤.

“សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ញំ បុជ្ជាវិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ដលំ”។

៥.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, អព្ពាគតានាសនកំ អនាសី;
អភិវាទយី អព្ពាលិកំ អកាសី, យថានុភាវព្ពា អនាសិ ទានំ។

៦.

“តេជ មេតាធិសោ វណ្ណោ, តេជ មេ ឥធម៌ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៧.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេជម្ហំ វេទំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សត្តធិសា បកាសតិ”តិ។

១. តត្ថ បីបន្តិ យំកិញ្ចំ តាធិសំ ធារុក្ខន្ធម្មិ អាបណាម្មិ ពលិករណបីបម្មិ
វេត្តាសនម្មិ មសារកាធិវិសេសនាមំ ធារុមយាធិអាសនម្មិ វុច្ចតិ។ តថា ហិ
“ចាធិបីបំ ចាធិកថលិក”ន្តិ (មហាវ. ២០៩; ចូឡវ. ៧៥) ឯត្ថ ចាធិបីបនយោគ្គំ
បីបាធិកំ ធារុក្ខន្ធម្មំ វុច្ចតិ, “បីបសម្មិ”តិ (មិ. ប. ៥.៣.១) ឯត្ថ ហត្ថេន
គហណាយោគ្គំ។ “បីបិកា”តិ បន ឯកច្ឆេសុ ជនបទេសុ ទេសវេហារេន
អាបណំ។ “ភូតបីបិកា ទេវកុលបីបិកា”តិ ឯត្ថ ទេវតានំ ពលិករណាដ្ឋានភូតំ
បីបំ។ “ភទ្ទបីប”ន្តិ ឯត្ថ វេត្តលតាធិហិ ឧបវិវីតំ អាសនំ, យំ សន្ធាយ វុត្តំ
“ភទ្ទបីបំ ឧចានយី”តិ។ “សុបញ្ញត្តំ មញ្ញបីបំ។ មញ្ញំ វា បីបំ វា ការយមាទេនា”តិ
(ចា.ចិ. ៥២២) ច អាធិសុ មសារកាធិភេទំ ធារុមយាធិអាសនំ។ ឥធម៌ បន
បល្លង្កាការសណ្ឌិតំ ទេវតាយ បុញ្ញានុភាវាភិទិត្តត្ថំ យោជនិកំ កនករិមាទំ
វេទិតត្ថំ។

តេតិ តេ-សន្តោ “ន តេ សុខំ បជានន្តិ, យេ ន បស្សន្តិ នន្តន”ន្តិអាធិសុ (សំ. និ.
១.១១, ២២៦) ត-សទ្ធស្ស វសេន បច្ឆត្តពហុវចនេ អាគតោ។ “នមោ តេ
បុរិសាជញ្ញា, នមោ តេ បុរិសុត្តម (ធិ. និ. ៣.២៧៨; សុ. និ. ៥៤៩)។ នមោ តេ ពុទ្ធ
វិវត្ថុ”តិ (សំ. និ. ១.៩០) ច អាធិសុ តុម្ហ-សទ្ធស្ស វសេន សម្បទានេ, តុយ្ហន្តិ អត្តោ។
“កី តេ ទិដ្ឋំ កិណ្ឌ តេ សុតំ។ ឧបដិ តេ សមតិក្កន្តា, អាសវា តេ បទាលិតា”តិ (ម.
និ. ២.៤០០; សុ. និ. ៥៥១) ច អាធិសុ ករណោ។ “កី តេ វតំ កី បន

ព្រាហ្មចរិយ”ន្តិអាធិសុ (វិ. វ. ១២៥១; ជា. ១.១០.៩២) សាមិអត្ថេ។ ឥធាបិ
សាមិអត្ថេ ទដ្ឋព្ពោ។ តវាតិ ហិ អត្ថោ។

សោវណ្ណមយន្តិ ឯត្ថ សុវណ្ណ-សន្នោ “សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ” តិ
(ម. និ. ១.១៤៨) ឬ “សុវណ្ណតា សុសរតា” តិ (ខុ. ចា. ៨.១១) ឬ ឯវមាធិសុ
ឆរិសម្បត្តិយំ អាគតោ។ “កាកំ សុវណ្ណា បរិវារយន្តិ” តិអាធិសុ (ជា. ១.១.៧៧)
គរុឡេ។ “សុវណ្ណាវណ្ណោ កញ្ចនសន្និកត្តហោ” តិអាធិសុ (ធី. និ. ៣.២០០)
ជាតរូបេ។ ឥធាបិ ជាតរូបេ ឯវ ទដ្ឋព្ពោ។ តញ្ញំ ពុទ្ធានំ សមាធនវណ្ណតាយ
សោគនោ វណ្ណោ ឯតស្សាតិ សុវណ្ណន្តិ វុច្ចតិ។ សុវណ្ណមេវ សោវណ្ណំ យថា
“វេកតំ វេសម” តិ ឬ។ មយ-សន្នោ ឬ “អនុញ្ញាតបដិញ្ញាតា, តេវិជ្ជា
មយមស្មុកោ” តិអាធិសុ (សុ. និ. ៥៩៩; ម. និ. ២.៤៥៥) អស្មុទត្ថេ អាគតោ។ “មយំ
និស្សាយ ហោមាយ, ជាតមណ្ឌោ ធរិ សុភា” តិ ឯត្ថ បញ្ញត្តិយំ។ “មនោមយា
បីតិភក្ខា សយំបភា” តិអាធិសុ (ធី. និ. ១.៣៩; ៣.៣៨) និព្ពត្តិអត្ថេ, ពាហិវេន
បច្ចយេន វិជា មនសាវ និព្ពត្តាតិ មនោមយាតិ វុត្តា។ “យំនូនាហំ សាមំ ចិត្តល្អំ
មទ្ធិត្វា សព្ពមត្តិកាមយំ កុដិកំ ករេយ្យ” តិអាធិសុ (ចារា. ៨៤) វិការត្ថេ។
“ធានមយំ សីលមយ” តិអាធិសុ (ធី. និ. ៣.៣០៥) បទបូរណមត្ថេ។ ឥធាបិ
វិការត្ថេ, បទបូរណមត្ថេ វា ទដ្ឋព្ពោ។ យថា ហិ សុវណ្ណេន និព្ពត្តំ
សោវណ្ណមយន្តិ អយមត្ថោ, តថា សុវណ្ណាស្ស វិការោ សោវណ្ណមយន្តិ វិការត្ថេ
មយ-សន្នោ ទដ្ឋព្ពោ, “និព្ពត្តិអត្ថេ” តិ បិ វត្ថុំ វដ្ឋតិយេវ។ យថា បន សុវណ្ណេន
និព្ពត្តំ សោវណ្ណន្តិ អយមត្ថោ, តថា សោវណ្ណមេវ សោវណ្ណមយន្តិ
បទបូរណមត្ថេ មយ-សន្នោ ទដ្ឋព្ពោ។

ឧឡារន្តិ បណីតម្បិ សេដ្ឋម្បិ មហន្តម្បិ។ ឧឡារ-សន្នោ ហិ “បុព្វេនាបរំ ឧឡារំ
វិសេសំ អធិកច្ឆតិ” តិអាធិសុ (សំ. និ. ៥.៣៧៦) បណីតេ អាគតោ។ “ឧឡារាយ

ខលុ ករំ វុច្ឆាយនោ សមណំ គោតមំ បសំសាយ បសំសតី”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.២៨៨) សេដ្ឋេ។ “ឧឡារកោតា ឧឡារយសា ឧឡារិក”ន្តិ ច អាទីសុ (ធជ. ស. ៨៩៤, ៨៩៦; ម. និ. ១.២៤៤) មហាន្តេ។ តម្បិ ច វិមានំ មនុញ្ញការេន ឧបតុញ្ញន្តានំ អតិត្តិករណត្ថន បណីតំ, សមន្តចាសាទិកតាទិនា បសំសិតតាយ សេដ្ឋេ, បមាណមហាន្តតាយ ច មហាគ្យតាយ ច មហាន្តំ, តីហិបិ អត្ថេហិ ឧឡារមេវាតិ វុត្តំ ឧឡារន្តិ។

មនោជវន្តិ ឯត្ថ មនោតិ ចិត្តំ។ យទិបិ មនោ-សន្នោ សព្វេសម្បិ កុសលាកុសលាព្យាកតចិត្តានំ សាធារណវាបី, “មនោជវ”ន្តិ បន វុត្តត្ថាយត្ថ កត្តចិ អារម្មណេ បវត្តនកស្ស កិរិយមយចិត្តស្ស វសេន វេទិតតំ។ តស្មា មនសោវិយ ជវោ ឯតស្សាតិ មនោជវំ យថា ឧដ្ឋមុខោតិ, អតិវិយ សីយកមនន្តិ អត្ថោ។ មនោ ហិ លហុបវិវត្តិតាយ អតិទូរេបិ វិសយេ ខណោនេវ និបតតិ, តេនាហ ភគវា - “នាហំ, ភិក្ខុវេ, អញ្ញំ ឯកធម្មម្បិ សមនុបស្សាមិ យំ ឯវំ លហុបវិវត្តំ, យថយិទំ, ភិក្ខុវេ, ចិត្ត”ន្តិ (អ. និ. ១.៤៨) “ទូរផ្គមំ ឯកចរ”ន្តិ (ធជ. ប. ៣៧) ច។ គច្ឆតីតិ តស្សា ទេវតាយ វសនវិមានតោ ឧយ្យានំ ឧទ្ទិស្ស អាគាសេន គច្ឆតិ។

យេនកាមន្តិ ឯត្ថ កាម-សន្នោ “កាមា ហិ ចិត្រា មធុរា មនោរមា, វិរូបរូបេន មថេន្តិ ចិត្ត”ន្តិអាទីសុ (សុ. និ. ៥០; ថេរគា. ៧៨៧) មនាបិយេ រូចាទិវិសយេ អាគតោ។ “ធន្នោ កាមោ រាគោ កាមោ”តិអាទីសុ (វិភ. ៥៦៤; មហានិ. ១; ចូឡនិ. ៨ អជិតមាលាវបុត្តានិទ្ទេស) ធន្នរាគេ។ “កិលេសកាមោ កាមុចាទាន”ន្តិអាទីសុ (ធជ. ស. ១២១៩; មហានិ. ២) សព្វស្មី លោកេ។ “អត្ថកាមចារិចរិយាយ វណ្ណំ ភាសេយ្យា”តិអាទីសុ (ចារា. ២៩១) កាមធម្មេ។ “សន្តេត្ថ តយោ កុលបុត្តា អត្ថកាមរូចា វិហារន្តិ”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៣២៥;

មហាវ. ៤៦៦) ហិតច្ចន្តេ។ “អត្តាជីនោ អបរាជីនោ ភុជិស្សោ
យេនកាមំគមោ” តិអាទិសុ (ធិ. និ. ១.២២១; ម. និ. ១.២២៦) សេរីភារេ។ ឥធាបិ
សេរីភារេ វេ ធម្មញ្ញោ, តស្មា យេនកាមន្តិ យថារុចិ, ទេវតាយ ឥច្ឆានុរូបន្តិ
អត្តោ។

អលង្កតតិ អលង្កតកត្តេ,
នាណវិធរំសិជាលសមុជ្ឈលវិវិធរតនវិជ្ជោតិតេហិ ហត្ថបកថាទូបកាធិកេទេហិ
សដ្ឋិសកដការបរិមាណោហិ ធិញ្ញាលង្ការេហិ វិភូសិតសរីរេតិ អត្តោ។
សម្ពោធនេ ចេតំ ឯកវចនំ។ មល្យជរេតិ
កប្បរុក្ខចារិច្ចត្តកសន្តានកលតាធិសម្ពវេហិ,
សុវិសុទ្ធាមីករវិវិធរតនមយបត្តកិញ្ញាក្ខកេសវេហិ, សមន្តតោ
វិជ្ជោតមានវិប្បរន្តកិរណានិកររុចិវេហិ ធិព្ពកុសុមេហិ
សុមណ្ឌិតកេសហត្ថាធិតាយ មាលាភារិនី។ សុវត្ថតិ កប្បលតាធិព្ពត្តានំ,
នាណវិរាគវណ្ណវិសេសានំ សុបរិសុទ្ធភាសុរយ្យភានំ និវាសនុត្តរិយបដិច្ចនាធិនំ
ធិព្ពវត្តានំ វសេន សុន្ទរវត្ថុ។ ឱភាសសីតិ វិជ្ជោតសិ។ វិជ្ជុវភតិ វិជ្ជុលតាវិយ។
អព្ពក្ខដន្តិ វលាហកសិខរេ។ ភុម្មត្ថេ ហិ ឯតំ ឧបយោគវចនំ។ ឱភាសសីតិ វា
អន្តោគធមហេតុអត្ថវចនំ, ឱភាសេសីតិ អត្តោ។ ឥមស្មី បក្ខេ “អព្ពក្ខដ” ន្តិ
ឧបយោគត្ថេ វេ ឧបយោគវចនំ ធម្មញ្ញំ។

អយញ្ញត្ថ អត្តោ - យថា នាម សញ្ញាបកានុវត្តិតំ វត្ថុវលាហកសិខរំ
បកតិយាបិ ឱភាសមានំ សមន្តតោ វិជ្ជោតមានាវិជ្ជុលតា ធិច្ឆរន្តិវិសេសតោ
ឱភាសេតិ, វេមេវំ សុបរិសុទ្ធតបនីយមយំ នាណវតនសមុជ្ឈលំ
បកតិបកស្សរំ ឥមំវិមាណំ ត្វំ សញ្ញាលង្ការេហិ វិភូសិតា សព្ពសោវិជ្ជោតយន្តិហិ
អត្តនោ សរីរយ្យភាហិ វត្តាគរណោភាសេហិ ច វិសេសតោ ឱភាសេសីតិ។

ឯត្ថ ហ៊ី “បីប”ន្តិ និទស្សតត្ថវចនមេតំ, “អព្ពក្ខជ”ន្តិ និទស្សនវចនំ។ តថា
“តេ”តិ និទស្សតត្ថវចនំ។ តញ្ចា “បីប”ន្តិ ឥទំ អបេក្ខិត្វា សាមីវចនេន វុត្តម្បិ
“អលង្កិតេ មល្យជរេ សុវត្ថេ ឱកាសសី”តិ ឥមាទិ បទានិ អបេក្ខិត្វា
បច្ចត្តវសេន បរិណាមតិ, តស្មា “ត្វ”ន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ “វិជ្ជិវា”តិ និទស្សនវចនំ។
“ឱកាសសី”តិ ឥទំ ទិន្នម្បិ ឧបមេយ្យបមាណំ សម្ពន្ធនស្សនំ។ “ឱកាសសី”តិ ហ៊ី
ឥទំ “ត្វ”ន្តិ បទំ អបេក្ខិត្វា មជ្ឈិមបុរិសវសេន វុត្តំ, “បីប”ន្តិ ឥទំ អបេក្ខិត្វា
បឋមបុរិសវសេន បរិណាមតិ។ ច-សន្នោ ចេត្ត លុត្តនិទ្ទិដ្ឋា ទដ្ឋព្រោ។ “កច្ចតិ
យេនកាមំ ឱកាសសី”តិ ច “វិជ្ជលតោភាសិតំ អព្ពក្ខជំវិយា”តិ បច្ចត្តវសេន
ចេតំ ឧបយោគវចនំ បរិណាមតិ។ តថា “បីប”ន្តិ វិសេសិតត្ថវចនមេតំ, “តេ
សោវណ្ណាមយំ ឧឡារ”ន្តិអាទិ តស្ស វិសេសនំ។

ននុ ច “សោវណ្ណាមយ”ន្តិ វត្វា សុវណ្ណាស្ស អគ្គលោហតាយ សេដ្ឋការតោ
ទិព្ពស្ស ច ឥធាធិប្បតត្តា “ឧឡារ”ន្តិ ន វត្តព្ពន្ធិ? ន, កិញ្ចា វិសេសសព្ពារតោ។
យថេវ ហ៊ី មនុស្សបរិភោគសុវណ្ណាវិកតិតោ រសវិទ្ធិ សេដ្ឋំ សុរិសុទ្ធិ, តតោ
អាករុប្បន្នំ, តតោ យំកិញ្ចា ទិព្ពំ សេដ្ឋំ, ឯវំ ទិព្ពសុវណ្ណាបិ ចាមីករំ, ចាមីករតោ
សាតកុម្ពំ, សាតកុម្ពតោ ជម្ពុនទំ, ជម្ពុនទតោ សិដ្ឋីសុវណ្ណំ។ តញ្ចា សព្ពសេដ្ឋំ។
តេនាហ សក្កោ ទេវានមិន្នោ -

“មុត្តោ មុត្តហិ សហ បុរាណជជីលេហិ, វិប្បមុត្តោ វិប្បមុត្តហិ;
សិដ្ឋិនិក្ខុសវណ្ណោ, រាជគហំ ចាវិសិ ភគវា”តិ។ (មហាវ. ៥៨);

តស្មា “សោវណ្ណាមយ”ន្តិ វត្វាបិ “ឧឡារ”ន្តិ វុត្តំ។ អថ វា “ឧឡារ”ន្តិ ឥទំ ន
តស្ស សេដ្ឋបណីតការមេវ សន្ធាយ វុត្តំ, អថ ខោ មហាន្តការម្បីតិ
វុត្តោវាយមត្តោ។ ឯត្ថ ច “បីប”ន្តិអាទិ ជលស្ស កម្មសិក្ខតាទស្សនំ។ តត្ថាបិ
“សោវណ្ណាមយ”ន្តិ ឥមីនា តស្ស វិមានស្ស វត្ថុសម្បទំ ទស្សតិ, “ឧឡារ”ន្តិ

ឥមិនា សោភាតិសយសម្បជំ, “មនោជវ”ន្តិ ឥមិនា គមនសម្បជំ។ “គច្ឆតិ
យេនកាម”ន្តិ ឥមិនា សីយជវតាយ បីបសម្បត្តិការសម្បជំ ទស្សេតិ។

អថ វា “សោវណ្ណមយ”ន្តិ ឥមិនា តស្ស បណ្ឌិតការំ ទស្សេតិ, “ឧឡារ”ន្តិ
ឥមិនា វេបុល្លមហត្ថំ។ “មនោជវ”ន្តិ ឥមិនា អានុការមហត្ថំ។ “គច្ឆតិ
យេនកាម”ន្តិ ឥមិនា វិហារសុខត្ថំ ទស្សេតិ។ “សោវណ្ណមយ”ន្តិ វា ឥមិនា តស្ស
អភិរូបតំ វណ្ណោចាក្ខរតញ្ច ទស្សេតិ, “ឧឡារ”ន្តិ ឥមិនា ទស្សនីយតំ
ចាសាធិកតញ្ច ទស្សេតិ, “មនោជវ”ន្តិ ឥមិនា សីយសម្បជំ, “គច្ឆតិ
យេនកាម”ន្តិ ឥមិនា កត្តចិ អប្បជិហតចារតំ ទស្សេតិ។

អថ វា តំ វិមាជំ យស្ស បុញ្ញកម្មស្ស និស្សន្ទជលំ, តស្ស
អលោកនិស្សន្ទតាយ សោវណ្ណមយំ, អនោសនិស្សន្ទតាយ ឧឡារំ,
អមោហានិស្សន្ទតាយ មនោជវំ គច្ឆតិ យេនកាមំ។ តថា តស្ស កម្មស្ស
សទ្ធានិស្សន្ទការវេន សោវណ្ណមយំ, បញ្ញានិស្សន្ទការវេន ឧឡារំ,
វិរិយនិស្សន្ទការវេន មនោជវំ, សមាធិនិស្សន្ទការវេន គច្ឆតិ យេនកាមំ។
សទ្ធាសមាធិនិស្សន្ទការវេន វា សោវណ្ណមយំ, សមាធិបញ្ញានិស្សន្ទការវេន
ឧឡារំ, សមាធិវិរិយនិស្សន្ទការវេន មនោជវំ, សមាធិសតិនិស្សន្ទការវេន គច្ឆតិ
យេនកាមន្តិ វេទិតព្ពំ។

តត្ថ យថា “បីប”ន្តិអាទិ វិមាជនសម្បត្តិទស្សនវសេន តស្ស ទេវតាយ
បុញ្ញជលវិភវសម្បត្តិកិត្តនំ, ឯវំ “អលដ្ឋតេ”តិអាទិ
អត្តការសម្បត្តិទស្សនវសេន បុញ្ញជលវិភវសម្បត្តិកិត្តនំ។ យថា ហិ
សុសិត្តិភសិប្បាចរិយវិចិតោបិ រត្តសុវណ្ណាលដ្ឋារោ
វិវិជំសិជាលសមុជ្ឈលមណីរតនខចិតោ ឯវំ សោភតិ, ន កេវលោ, ឯវំ
សព្ពដ្ឋសម្បន្នោ ចតុរស្សសោភនោបិ អត្តការោ សុមណ្ឌិតបសាធិតោវ

សោភតិ, ន កេវលោ។ តេនស្ស “អលង្កិត” តិអាទិនា អាហរិមំ សោភាវិសេសំ
ធស្សេតិ, “ឌីភាសសី” តិ ឥមិនា អនាហរិមំ។ តថា បុរិមេន វត្តមានបច្ចយនិមិត្តំ
សោភាតិសយំ ធស្សេតិ, បច្ឆិមេន អតីតបច្ចយនិមិត្តំ។ បុរិមេន វា តស្ស
ឧបភោគវត្ថុសម្បទំ ធស្សេតិ, បច្ឆិមេន ឧបភុញ្ញនកវត្ថុសម្បទំ។

ឯត្ថាហ “កី បន តំ វិមានំ យុត្តវាហំ, ឧទាហុ អយុត្តវាហ” ឆ្លុះ យធិបិ
នេវលោកេ វជិមនានិ យុត្តវាហានិបិ ហោន្តិ “សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញវេ” ឆ្លុះ
(សំ. និ. ១.២៦៤) អាទិវចនតោ, តេ បន ទេវបុត្តា វេ កិច្ចករណាកាលេ
វាហរូបេន អត្តានំ ធស្សេតិ យថា វាវលោ ទេវបុត្តោ កិច្ចនកាលេ
ហត្ថិវេន។ ឥទំ បន អញ្ញញ្ច វេទិសំ អយុត្តវាហំ ទដ្ឋព្ភំ។

យធិ វេ កី តស្ស វិមានស្ស អព្ពន្ធភ វាយោធាតុ គមនេវិសេសបច្ចយោ,
ឧទាហុ ពាហិរាតិ? អព្ពន្ធភាតិ គហេតព្ភំ។ យថា ហិ ចន្ទវិមានស្វិយវិមាណធិនំ
ទេសន្តរគមនេ តទុបជីវំនំ សត្តានំ សាធារណកម្មនិព្ពត្តំ អតិវិយ សីយជំ
មហន្តំ វាយុមណ្ឌលំ តានិ បេលេន្តំ បវត្តតិ, ន វេ តំ បេលេត្វា បវត្តន្តិ ពាហិរា
វាយោធាតុ អត្ថិ។ យថា ច បន ចក្កវតនំ អន្តោសមុជ្ជិតាយ វាយោធាតុយា
វសេន បវត្តតិ។ ន ហិ តស្ស ចន្ទវិមាណធិនំ វិយ ពាហិរា វាយោធាតុ បេលេត្វា
បវត្តិកា អត្ថិ វញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស ចិត្តវសេន “បវត្តតុ កវំ
ចក្កវតន” ឆ្លុះអាទិវចនសមនន្តរមេវ បវត្តនតោ, វេ តស្ស ទេវតាយ
ចិត្តវសេន អត្តសន្និស្សិតាយ វាយោធាតុយា គប្បតីតិ វេទិតព្ភំ។ តេន វុត្តំ
“មនោជំ គប្បតិ យេនកាម” ឆ្លុះ។

២. វេ បឋមគាថាយ តស្ស ទេវតាយ បុញ្ញជលសម្បត្តិ កិត្តេត្វា ឥទានិ
តស្ស ការណភូតំ បុញ្ញសម្បទំ វិភាវេតុំ “កេន តេតាទិសោ វល្លោ” តិអាទិ
គាថាទ្វយំ វុត្តំ។ តត្ថ កេនាតិ កី-សន្នោ “កី រាជា យោ លោកំ ន វត្តតិ, កី នុ

ខោនាម តុម្លេ មំ វត្តត្បំ មញ្ញាថា”តិអាធីសុ (ចារា. ៤២៤) គរហាលោ អាគតោ។
 “យំកិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្ន”តិអាធីសុ (ម. និ. ១.២៤៤; សំ. និ. ៣.៥៩)
 អនិយមេ។ “កី សូធវិវត្តំ បុរិសស្ស សេដ្ឋ”តិអាធីសុ (សុ. និ. ១៨៣; សំ. និ. ១.៧៣)
 បុច្ឆាយំ។ ឥធាបិ បុច្ឆាយមេវ ទដ្ឋញ្ញោ។ “កេនា”តិ ច ហេតុអត្ថ ករណាវចនំ,
 កេន ហេតុនាតិ អត្ថោ។ តេតិ តវ។ ឯតាធិសោតិ ឯធិសោ, ឯតវហិ
 យថាធិស្សមាណាតិ អត្ថោ។ វណ្ណាតិ វណ្ណា-សន្នោ “កតា សញ្ញា បន តេ,
 គហបតិ, ឥមេ សមណស្ស គោតមស្ស វណ្ណា”តិអាធីសុ (ម. និ. ២.៧៧) គុណោ
 អាគតោ។ “អនេកបរិយាយេន ពុទ្ធស្ស វណ្ណំ ភាសតិ, ធម្មស្ស វណ្ណំ ភាសតិ,
 សង្ឃស្ស វណ្ណំ ភាសតិ”តិអាធីសុ (ធិ. និ. ១.៤) ដុតិយំ។ “អថ កេន នុ វណ្ណេន,
 គន្ធបេនាតិ វុច្ចតិ”តិអាធីសុ (សំ. និ. ១.២៣៤; ជា. ១.៦.១១៦) ការណោ។ “តយោ
 បត្តស្ស វណ្ណា”តិអាធីសុ (ចារា. ៦០២) បមាណោ។ “ចត្តារោមេ, ភោ គោតម,
 វណ្ណា”តិអាធីសុ (ធិ. និ. ៣.១១៥; ម. និ. ២.៣៧៩-៣៨០) ជាតិយំ។ “មហន្តំ
 ហត្ថិរាជវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា”តិអាធីសុ សណ្ឋានេ។ “សុវណ្ណាវណ្ណាសិ ភគវា,
 សុសុក្កតាហោសិ វិរិយវា”តិអាធីសុ (ម. និ. ២.៣៩៩; សុ. និ. ៥៥៣) ធវិវណ្ណោ។
 ឥធាបិ ធវិវណ្ណោ ឯវ ទដ្ឋញ្ញោ។ អយញ្ញោត្ថ អត្ថោ - កេន កីធិសេន
 បុញ្ញវិសេសេន ហេតុក្ខតេន ទេវតេ, តវ ឯតាធិសោ ឯវិវិដោ ឆ្វាទសយោជនានិ
 ជរណាកប្បកោ សវីវណ្ណោ ជាតោតិ?

កេន តេ ឥធម៌ជ្ឈតីតិ កេន បុញ្ញាតិសយេន តេ ឥធម៌ស្មី ថានេ ឥធានិ
 តយិ លព្ពមានំ ឧឡារំ សុចរិតជលំ ឥជ្ឈតិ និប្បជ្ឈតិ។ ឧប្បជ្ឈតិ និព្ពត្តន្តិ,
 អវិច្ឆេទវសេន ឧបរូបរិ វត្តន្តតិ អត្ថោ។ ភោតាតិ បរិភូតព្ពតព្ពជ្ជេន “ភោតា”តិ
 លទ្ធិនាមា វត្តាករណាធិវិត្តបករណាវិសេសា។ យេតិ សាមញ្ញេន
 អនិយមនិទ្ទេសោ, កេធិតិ បការកេធំ អាមសិត្វា អនិយមនិទ្ទេសោ,
 ឧគយេនាបិ បណ្ឌិតបណ្ឌិតតរាធិគេទេ តត្ថ លព្ពមានេ តាធិសេ ភោតេ

អនវសេសតោ ព្យាបេត្វា សង្ក្ខណ្ហាតិ។ អនវសេសព្យាបកោ ហិ អយំ និទ្ទេសោ
យថា “យេ កេចិ សង្ខារា” តិ។ មនសោ បិយាតិ មនសា បិយាយិតត្តា,
មនាបិយាតិ អត្ថោ។

ឯត្ថ ច “ឯតាទិសោ វណ្ណោ” តិ ឥមិនា ហេដ្ឋា វុត្តវិសេសា តស្សា ទេវតាយ
អត្តការាបរិយាបន្នា វណ្ណាសម្មាទា ទស្សិតា។ “កោគា” តិ ឥមិនា
ឧបកោគបរិកោគវុត្តក្ខតា ទិព្វរូបសទ្ធកន្ធរសដោជ្ជព្ពកេនា
កាមគុណាសម្មាទា។ “មនសោ បិយា” តិ ឥមិនា តេសំ រូចាទីនំ
ឥដ្ឋកន្លមនាបតា។ “ឥធម៌ មិជ្ឈតី” តិ ឥមិនា បន
ទិព្វអាយុវណ្ណាយសសុខអាធិបតេយ្យសម្មាទា ទស្សិតា។ “យេ កេចិ មនសោ
បិយា” តិ ឥមិនា យានិ “សោ អញ្ញោ ទេវេ ទសហិ ហំនេហិ អធិគ្គណ្ហាតិ ទិព្វេន
អាយុនា ទិព្វេន វណ្ណេន ទិព្វេន សុខេន ទិព្វេន យសេន ទិព្វេន អាធិបតេយ្យេន
ទិព្វេហិ រូបេហិ ទិព្វេហិ សធម្មេហិ ទិព្វេហិ គន្ធម្មេហិ ទិព្វេហិ រសេហិ ទិព្វេហិ
ដោជ្ជព្ពេហិ” តិ (សំ. និ. ៤.៣៤១) សុត្ត អាគតានិ ទស ហំនានិ។ តេសំ ឥធម៌
អនវសេសតោ សង្ក្ខហោ ទស្សិតោតិ វេទិតព្ពោ។

៣. បុច្ឆាមីតិ បញ្ចំ ករោមិ, ញាតុមិច្ឆាមីតិ អត្ថោ។ កាមព្ពោតំ “កេន
តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធម៌ មិជ្ឈតិ។ កិមកាសិ បុញ្ចំ, កេនាសិ ឯវំ
ជលិតានុភាវា” តិ ច កីសទ្ធក្ខហណោនេវ អត្តន្តរស្ស អសម្ពុរតោ បុច្ឆាវសេន
គាថាត្ថយំ វុត្តន្តិវិញ្ញាយតិ។ បុច្ឆាវសេសការាញាបនត្ថំ បន “បុច្ឆាមី” តិ វុត្តំ។
អយញ្ចំ បុច្ឆា អធិដ្ឋដោតនា តាវ ន ហោតិ ឯទិសស្ស អត្តស្ស មហាថេរស្ស
អធិដ្ឋការាភាវតោ, វិមតិច្ឆេនាបិ ន ហោតិ សព្ពសោ សមុគ្គាតិ តសំសយត្តា,
អនុមតិបុច្ឆាបិ ន ហោតិ “តំ កី មញ្ញាសិ រាជញ្ញា” តិ អាទិសុ (ធី. និ. ២.៤១៣) វិយ
អនុមតិគហណាការេន អប្បវត្តត្តា, កថេតុកម្យតាបុច្ឆាបិ ន ហោតិ តស្សា

ទេវតាយ កថេតុកម្មតាវសេន ថេវេន អបុច្ឆិតត្តា។ វិសេសេន បន
ទិដ្ឋសំសន្តនាតិ វេទិតញ្ចា។ ស្វាយមត្តោ ហេដ្ឋា អដ្ឋប្បត្តិកថាយំ “ថេរោ
កិញ្ចាបី” តិអាទិនាវិការិតោ ឯវ។ តន្តិ ត្វំ។ តយិទំ បុញ្ញាបរាបេក្ខំ,
បុញ្ញាបេក្ខតាយ ឧបយោគេកវចនំ, បរាបេក្ខតាយ បន បច្ចត្តេកវចនំ ទដ្ឋត្ថំ។

ទេវីតិ ឯត្ថ ទេវ-សន្នោ “ឥមាទិ តេ ទេវ ចតុរាសីតិ នគរសហស្សនិ
កុសវតីរាជធានិបមុខានិ, ឯត្ថ, ទេវ, ធន្តំ ករោហិ ជីវិតេ អបេក្ខ” ត្ថិ ច អាទិសុ
(ធី. និ. ២.២៦៦) សម្មតិទេវវសេន អាគតោ, “តស្ស ទេវាទិទេវស្ស, សាសនំ
សត្តទស្សិនោ” តិអាទិសុ វិសុទ្ធិទេវវសេន។ វិសុទ្ធិទេវានញ្ចិ ភគវតោ
អតិទេវភាវេ វុត្តេ ឥតវេសំ វុត្តោ ឯវ ហោតីតិ។ “ចាតុមហារាជិកា ទេវា
ទីយាយុកា វណ្ណាវន្តោ សុខពហុលា” តិអាទិសុ (ធី. និ. ៣.៣៣៧)
ឧបបត្តិទេវវសេន។ ឥធាបិ ឧបបត្តិទេវវសេនេវ វេទិតញ្ចា។ បទត្ថតោ បន -
ទិព្ពតិ អត្ថនោ បុញ្ញិទ្ធិយា កិឡតិ លឡតិ បញ្ចាហិ កាមគុណោហិ រមតិ, អថ វា
ហេដ្ឋា វុត្តនយេន ជោតតិ ឱកាសតិ, អាកាសេន វិមាណេន ច គច្ឆតីតិ ទេវី។ “ត្វំ
ទេវី” តិ សម្ពោធនេ ចេតំ ឯកវចនំ។ មហានុភាវេតិ ឧទ្ធករាប្បភាវេ, សោ
បនស្សនុភាវោ ហេដ្ឋា ទ្ធិហិ គាថាហិ ទស្សិតោយេវ។

មនុស្សភូតាតិ ឯត្ថ មនុស្ស ឧស្សន្ទតាយ មនុស្ស,
សតិសូរភាវព្រហ្មចរិយយោគ្យតាទិគុណាវសេន ឧបចិតមាណសា
ឧក្កជ្ជគុណាទិត្តា។ កេ បន តេ? ជម្ពុទីបវាសិនោ សត្តវិសេសា។ តេនាហា ភគវា
-

“តីហិ, ភិក្ខុវេ, វាទេហិ ជម្ពុទីបកា មនុស្ស ឧត្តរកុរុកេ មនុស្ស
អធិគ្គណ្ឌាន្តិ ទេវេ ច តាវតីសេ។ កតមេហិ តីហិ? សូរា, សតិមន្តោ, ឥធ
ព្រហ្មចរិយវាសោ” តិ (អ. និ. ៩.២០)។

តថា ហិ ពុទ្ធា ភកវន្តោ បច្ចេកពុទ្ធា អគ្គសាវកា មហាសាវកា ចក្កវត្តិនោ
អញ្ញេ ច មហានុភាវា សត្តា ឯត្រេវ ឧប្បជ្ឈន្តិ។ តេហិ សមាណុចាទិតាយ បន
សទ្ធិ បរិត្តធិបវាសីហិ ឥតរមហាធិបវាសិនោបិ “មនុស្សា”ត្រូវ បញ្ញាយីសូតិ
ឯកេ។

អបរេ បន ភណ្ឌន្តិ - លោភាធិហិ អលោភាធិហិ ច សហិតស្ស មនស្ស
ឧស្សន្នតាយ មនុស្សា។ យេ ហិ សត្តា មនុស្សជាតិកា, តេសុ វិសេសតោ
លោភាធមោ អលោភាធមោ ច ឧស្សន្នា, តេ លោភាធិឧស្សន្នតាយ
អចាយមគ្គំ, អលោភាធិឧស្សន្នតាយ សុគតិមគ្គំ និព្វានគាមិមគ្គញា បូរេន្តិ,
តស្មា លោភាធិហិ អលោភាធិហិ ច សហិតស្ស មនស្ស ឧស្សន្នតាយ
បរិត្តធិបវាសីហិ សទ្ធិ ចតុមហាធិបវាសិនោ សត្តវិសេសា “មនុស្សា”តិ
វុច្ឆន្តិទិ។

លោកិយា បន “មនុនោ អបច្ចកាវេន មនុស្សា”តិ វុទ្ធន្តិ។ មនុ នាម
បឋមកប្បិកោ លោកមរិយាធាយ អាទិក្ខតោ ហិតាហិតវិធាយកោ សត្តានំ
បិតុជ្ជានិយោ, យោ សាសនេ “មហាសម្មតោ”តិ វុច្ឆតិ។ បច្ចក្ខតោ បរម្បរាយ ច
តស្ស ឱវាទានុសាសនិយំ វិតា សត្តា បុត្តសទិសតាយ “មនុស្សា”តិ វុច្ឆន្តិ។
តតោ ឯវ ហិ តេ មាណវា “មនុជា”តិ ច វោហរីយន្តិ។ មនុស្សេសុ ភូតា ជាតា,
មនុស្សការំ វា បត្តាតិ មនុស្សភូតា។

កិមកាសិ បុញ្ញន្តិ កិ ទានសីលាធិប្បភេទេសុ កិទិសំ
បុជ្ជការ៍ជលនិព្ពត្តនតោ, យត្ថ សយំ ឧប្បន្នំ, តំ សន្តានំ បុនាតិ វិសោធនីតិ ច
“បុញ្ញ”ន្តិលទ្ធីនាមំ សុចរិតំ កុសលកម្មំ អកាសិ, ឧបចិនិ និព្ពត្តសីតិ អត្ថោ។
ជលិតានុភាវាតិ សព្ពសោ វិជ្ជោតមានបុញ្ញិទិកា។

កស្មា បនេត្ត “មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញ”ន្តិ វុត្ថំ, កី អញ្ញាសុ គតីសុ
បុញ្ញកិរិយា នត្ថិតិ? នោ នត្ថិ។ យស្មា និរយេបិ នាម
កាមាវចរកុសលចិត្តបវត្តិ កធានិ លព្ពតេវ, កិមង្គំ បនញ្ញត្ថ, ននុ អវោចុម្ពា
“ទិដ្ឋសំសន្តនា បុច្ឆា”តិ។ តស្មា មហាថេរោ មនុស្សត្ថភារេ វត្ថា បុញ្ញកម្មំ
កត្វា ឧប្បន្នំ តំ ទិស្វា ភូតត្ថវសេន បុច្ឆន្តោ “មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញ”ន្តិ
អវោច។

អថ វា អញ្ញាសុ គតីសុ ឯកន្តសុខតាយ ឯកន្តទុក្ខតាយ ទុក្ខពហុលតាយ
ច បុញ្ញកិរិយាយ ឌីកាសោ ន សុលភវ្វថោ
សប្បវិស្វបនិស្សយាទិបច្ចយសមវាយស្ស សុទុល្លភការតោ។ កធានិ
ឧប្បជ្ឈមាធាបិ យថាវុត្តការណេន ឧឡារោវិបុលោ ន ច ហោតិ,
មនុស្សគតិយំ បន សុខពហុលតាយ បុញ្ញកិរិយាយ ឌីកាសោ សុលភវ្វថោ
សប្បវិស្វបនិស្សយាទិបច្ចយសមវាយស្ស យេភុយ្យេន សុលភការតោ។ យព្វា
តត្ថ ទុក្ខំ ឧប្បជ្ឈតិ, តម្បីវិសេសតោ បុញ្ញកិរិយាយ ឧបនិស្សយោ ហោតិ។
ទុក្ខបនិស្សយា ហិ សទ្ធាតិ។ យថា ហិ អយោយនេន សត្តកេ និច្ឆាទិយមាណេ
តស្ស ឯកន្តតោ ន អគ្គិម្ពី តាបនំ ឧទកេន វា តេមនំ ឆេននកិរិយាសមត្ថតាយ
វិសេសបច្ចយោ, តាបេត្វា បន បមាណាយោគតោ ឧទកតេមនំ តស្សា
វិសេសបច្ចយោ, ឯវមេវ សត្តសន្តានស្ស ឯកន្តទុក្ខសមដ្ឋិតា ទុក្ខពហុលតា
ឯកន្តសុខសមដ្ឋិតា ច បុញ្ញកិរិយាយ នវិសេសបច្ចយោ ហោតិ។ សតិ បន
ទុក្ខសន្តាបនេ បមាណាយោគតោ សុខុបព្រូហានេ ច លទ្ធិបនិស្សយា
បុញ្ញកិរិយា ឧប្បជ្ឈតិ, ឧប្បជ្ឈមាណា ច មហាជុតិកា មហាវិជ្ជារា
បដិបក្ខឆេននសមត្ថា ច ហោតិ, តស្មា មនុស្សភារោ បុញ្ញកិរិយាយ
វិសេសបច្ចយោ។ តេន វុត្ថំ “មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញ”ន្តិ។ សេសំ
សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

២. ឯវំ បន ថេរេន បុច្ឆិតា សា ទេវតា បញ្ចំ វិស្សជ្ជេសិ។ តមត្ថំ ទស្សេតុំ “សា ទេវតា អត្តមនា” តិ គាថា វុត្តា។ កេន បនាយំ គាថា វុត្តា? ធម្មសង្គាហកេហិ។ តត្ថ សាតិ យា បុព្វេ “បុច្ឆាមិ តំ ទេវី មហានុភារេ” តិ វុត្តា, សា។ ទេវតា តិ ទេវបុត្តោបិ ព្រហ្មាបិ ទេវធីតាបិ វុច្ឆតិ។ “អថ ខោ អញ្ញាតរា ទេវតា អភិក្កន្តាយ វត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា” តិ អាទិសុ (សំ. និ. ១.១; ខុ. ចា. ៥.១) ហិ ទេវបុត្តោ “ទេវតា” តិ វុត្តោ ទេវោយេវ ទេវតា តិ កត្វា។ តថា “តា ទេវតា សត្តសតា ឧឡារា, ព្រហ្មវិមាណា អភិនិក្ខមិត្វា” តិ អាទិសុ ព្រហ្មានោ។

“អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិជ្ជសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តិ ទិសា សព្វា, ឱសធីវិយ តារកា” តិ។ (វិ. វ. ៧៥) -

អាទិសុ ទេវធីតា។ ឥធាបិ ទេវធីតា ឯវំ ទដ្ឋញ្ញា។ អត្តមនា តិ តុជ្ជមនា បីតិសោមនស្សេហិ គហិតមនា។ បីតិសោមនស្សសហគតញ្ញំ ចិត្តំ ទោមនស្សស្ស អនោកាសតោ តេហិ តំ សកំ កត្វា គហិតំ វិយ ហោតិ។ អត្តមនា តិ វា សកមនា។ អនវដ្ឋបីតិសោមនស្សសម្បយុត្តញ្ញំ ចិត្តំ សម្បតិ អាយតិញ្ច តំសមដ្ឋិនោ ហិតសុខាវហិតោ “សក” ត្តិ វត្តព្ពតំ លភតិ, ន ឥតវំ។

មោគ្គល្លានេនា តិ មោគ្គល្លានគោត្តស្ស ព្រាហ្មណមហាសាលស្ស បុត្តភារតោ សោ មហាថេរេ គោត្តវសេន “មោគ្គល្លានោ” តិ បញ្ញាតោ, តេន មោគ្គល្លានេន។ បុច្ឆិតា តិ ទិជ្ជសំសន្ននវសេន បុច្ឆិតា, អត្តមនា សា ទេវតា បញ្ចំ ព្យាកាសីតិ យោជនា។ អត្តមនតា ចស្ស “តម្បិ នាម បរិត្តកម្បិ កម្មំ ឯវំ មហាតិយា ទិព្វសម្បត្តិយា ការណំ អហោសី” តិ បុព្វេបិ សា អត្តនោ បុញ្ញជលំ បដិច្ច អន្តរន្តរា សោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ, ឥធានិ បន “អញ្ញាតរស្ស ថេរស្ស កតោបិ នាម កាវេ ឯវំ ឧឡារជលោ, អយំ បន ពុទ្ធានំ អគ្គសារកោ ឧឡារគុណោ មហានុភារោ, ឥមម្បិ បស្សិតុំ និបច្ចការញ្ច កាតុំ លភាមិ, មម

បុញ្ញជលបដិសំយុត្តមេវ ច បុច្ឆំ ករោតី” តិ ធូហិ ការណេហិ ឧប្បន្នា។ ឯវំ
សញ្ញាតពលវេទិតិសោមនស្សា សា ថេរស្ស វេចនំ សិរសា សម្មជិដ្ឋិត្វា បញ្ចំ
បុដ្ឋា ព្យាកាសិ។

បញ្ចន្តិញ្ញាតុំ ឥន្ទិកំ តំ អត្ថំ វិយាកាសិ កថេសិ វិស្សន្នេសិ។ កថំ បន
ព្យាកាសិ? បុដ្ឋាតិ បុដ្ឋាការតោ, បុច្ឆិតាការេនេវាតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ហិ
“បុច្ឆិតា” តិ វត្វា បុន “បុដ្ឋា” តិ វេចនំ វិសេសត្ថនិយមនំ ទដ្ឋព្ពំ។ សិទ្ធវេ ហិ សតិ
អារម្មោ វិសេសត្ថញ្ញាបកោវ ហោតិ។ កោ បនេសោ វិសេសត្ថោ?
ព្យាករណស្ស បុច្ឆានុបតា។ យញ្ចិ កម្មជលំ ទស្សេត្វា តស្ស ការណភូតំ
កម្មំ បុច្ឆិតំ, តទុកយស្ស អញ្ញមញ្ញានុបការិវិការីនា។ យេន ច អាការេន បុច្ឆា
បវត្តា អត្ថតោ ច ព្យញ្ញនតោ ច, តទាការស្ស ព្យាករណស្ស បុច្ឆានុបតា,
តថា ថេរវិស្សន្ននំ បវត្តំ។ ឥតិ ឥមស្ស វិសេសស្ស ញាបនត្ថំ “បុច្ឆិតា” តិ វត្វា
បុន “បុដ្ឋា” តិ វុត្ថំ។

“បុច្ឆិតា” តិ វា តាយ ទេវតាយ វិសេសនមុខេន បុដ្ឋការីស្ស
បញ្ញាព្យាករណស្ស ច ការណកិត្តនំ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - “កេន តេតាធិសោ
វណ្ណោ” តិ អាធិនា ថេរេន បុច្ឆិយតីតិ បុច្ឆា, តាយ ទេវតាយ កតកម្មំ, តស្សា
បុច្ឆាយ ការីតា អាធិក្ខិតា វាតិ សា ទេវតា “បុច្ឆិតា” តិ វុត្តា។ យស្មា បុច្ឆិតា
បុច្ឆិយមានស្ស កម្មស្ស ការីតា, តស្មា បញ្ចំ បុដ្ឋា។ យស្មា ច បុច្ឆិតា
បុច្ឆិយមានស្ស កម្មស្ស អាធិក្ខនសភាវា, តស្មា បញ្ចំ ព្យាកាសីតិ។ យស្ស
កម្មស្សិទំ ជលន្តិ ឥទំ “បញ្ញ” តិ វុត្ថស្ស អត្ថស្ស សរុបទស្សនំ។ អយំ ចេត្ត អត្ថោ
- ឥទំ បុច្ឆន្តស្ស បុច្ឆិយមានាយ ច បច្ឆក្ខត្វតំ អនន្តរំ វុត្ថប្បការំ បុញ្ញជលំ,
យស្ស កម្មស្ស តំ ញាតុំ ឥន្ទិតត្វា បញ្ចន្តិ វុត្ថំ បុញ្ញកម្មំ ព្យាកាសីតិ។

៥. អបំ មនុស្សស្វតិអាទិ បញ្ញាស្ស ព្យាករណាការោ។ តត្ថ អហន្តិ នេវតា
អត្តានំ និទ្ទិសតិ។ “មនុស្សស្វ”តិ វេទ្យា បុន “មនុស្សភូតា”តិ វេចនំ តទា អត្តនិ
មនុស្សគុណានំ វិជ្ជមានតាទស្សនត្ថំ។ យោ ហិ មនុស្សជាតិកោវ សមាធនោ
ចាណាតិចាតាទី អកត្តត្ថំ កត្វា ទណ្ឌារហោ តត្ថ តត្ថ រាជាទិតោ
ហត្ថច្ឆេទាទិកម្មការណំ ចាបុណន្តោ មហាទុក្ខំ អនុភវតិ, អយំ
មនុស្សនេវយិកោ នាម។ អបរោ មនុស្សជាតិកោវ សមាធនោ បុព្វេកតកម្មនា
យាសន្នាទនម្យំ នលភតិ, ខុប្បិចាសាភិភូតោ ទុក្ខពហុលោ កត្តចិ បតិជ្ជំ
អលភមាធនោ វិចរតិ, អយំ មនុស្សបេតោ នាម។ អបរោ មនុស្សជាតិកោវ
សមាធនោ បរាជិនុត្តិ បរេសំ ភាវំ វហន្តោ ភិន្នមរិយាធនោ វា អនាចារំ អាចរិត្វា
បរេហិ សន្តជ្ជិតោ មរណភយភិតោ គហននិស្សិតោ ទុក្ខពហុលោ វិចរតិ
ហិតាហិតំ អជានន្តោ និទ្ធាជិយន្នាទុក្ខវិនោទនាទិបរោ, អយំ មនុស្សតិវច្ឆានោ
នាម។ យោ បន អត្តនោ ហិតាហិតំ ជានន្តោ កម្មជលំ សទ្ធិហន្តោ
ហិរោត្ថប្បសម្បន្នោ ទយាបន្នោ សព្វសត្តេសុ សំវេគពហុលោ
អកុសលកម្មបថេ បរិវេន្តន្តោ កុសលកម្មបថេ សមាចរន្តោ បុញ្ញកិរិយវត្ថុនិ
បរិបូរេតិ, អយំ មនុស្សធម្មេ បតិជ្ជិតោ បរមត្ថតោ មនុស្សា នាម។ អយម្យិ
តាទិសា អហោសិ។ តេន វុត្ថំ “មនុស្សសុ មនុស្សភូតា”តិ។ មនុស្ស
សត្តនិកាយេ មនុស្សភាវំ បត្តា មនុស្សធម្មញ្ញា អប្បហាយ វិតាតិ អត្តោ។

អព្ពាគតានន្តិ អភិអាគតានំ, សម្បត្តអាគន្ធកានន្តិ អត្តោ។ ទុវិទា ហិ
អាគន្ធកា អតិចិ អព្ពាគតោតិ។ តេសុ កតបរិចយោ អាគន្ធកោ អតិចិ,
អកតបរិចយោ អព្ពាគតោ។ កតបរិចយោ អកតបរិចយោបិ វា បុរេតរំ
អាគតោ អតិចិ, ភោជនវេលាយំ ឧបជ្ជិតោ សម្បតិ អាគតោ អព្ពាគតោ។
និមន្តិតោ វា ភត្តេន អតិចិ, អនិមន្តិតោ អព្ពាគតោ។ អយំ បន អកតបរិចយោ
អនិមន្តិតោ សម្បតិ អាគតោ ច, តំ សន្ធាយាហ “អព្ពាគតាន”ន្តិ, គរុការេន

បនេត្ត ពហុវចនំ វុត្តំ។ អាសតិ និសីទតិ ឯត្តាតិ អាសនំ។ យំកិញ្ចិ
និសីទនយោគ្គំ, ឥធ បន បីបំ អធិប្បតំ, តស្ស ច អប្បកត្តា អនុឡាវត្តា ច
“អាសនក”ន្តិ អាហា។ អធាសិន្តិ “ឥទមស្ស ថេរស្ស ទិន្នំ មយ្ហំ មហាប្បលំ ភវិស្សតិ
មហានិសំស”ន្តិ សញ្ញាតសោមនស្សា កម្មំ កម្មជលញ្ច សទ្ធិហិត្វា តស្ស
ថេរស្ស បរិភោគត្តាយ អធាសី, និរបេក្ខបរិច្ចាគវសេន បរិច្ចជិន្តិ អត្តោ។

អភិវាទយិន្តិ អភិវាទនមកាសី, បញ្ចបតិដ្ឋិតេន ទក្ខិណោយ្យបុគ្គលេ វន្តិន្តិ
អត្តោ។ វន្តមាណា ហិ តំ តាយេវ វន្តនកិរិយាយ វន្តិយមាណំ “សុខិនី ហោហិ,
អរោតា ហោហិ”តិ អាធិនា អាសិវាទំ អត្តតោ វន្តាបេសិ នាម។ អញ្ចលីកំ
អកាសិន្តិ ទសនទសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ចលី សិរសិ បគ្គណ្ឌន្តិ គុណាវិសិដ្ឋានំ
អបចាយនំ អកាសិន្តិ អត្តោ។ យថានុភាវន្តិ យថាពលំ, តទា មម
វិជ្ជមានិភវានុបន្តិ អត្តោ។ អធាសិ ធានន្តិ អន្ធានាធិនេយ្យធម្មបរិច្ចាគេន
ទក្ខិណោយ្យំ កោដេន្តិ ធានមយំ បុញ្ញំ បសវី។

ឯត្ត ច “អហ”ន្តិ ឥទំ កម្មស្ស ជលស្ស ច ឯកសន្តតិបតិភតាទស្សនេន
សម្ពន្ធកាវទស្សនំ, “មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា”តិ ឥទំ តស្សា បុញ្ញកិរិយាយ
អធិដ្ឋានភូតសន្តានវិសេសទស្សនំ, “អញ្ញាគតាន”ន្តិ ឥទំ
ចិត្តសម្បត្តិទស្សនញ្ចេវ ខេត្តសម្បត្តិទស្សនញ្ច ធានស្ស វិយ បដិគ្គហណាស្ស
ច កិញ្ចិ អនបេក្ខិត្វា បវត្តិតភាវធិបនតោ។ “អាសនកំ អធាសី យថានុភាវញ្ច
អធាសិ ធាន”ន្តិ ឥទំ ភោគសារធានទស្សនំ, “អភិវាទយី អញ្ចលីកំ អកាសិ”ន្តិ
ឥទំ កាយសារធានទស្សនំ។

៦. តេនាតិ តេន យថាវុត្តេន បុញ្ញេន ហេតុភូតេន។ មេតិ អយំ មេ-សន្តោ
“កិច្ចេន មេ អធិគតំ, ហលំ ធានិ បកាសិតុ”ន្តិ អាធិសុ (ធិ. និ. ២.៦៥; ម. និ.
១.២៨១; សំ. និ. ១.១៧២) ករណេ អាគតោ, មយាតិ អត្តោ។ “សាធុ មេ, ភន្តេ,

ភគវា សំខិត្តន ធម្មំ ទេសេត្ថ”តិអាទីសុ (សំ. និ. ៣.១៨២; អ. និ. ៤.២៥៧)
 សម្មទានេ, មហ្គន្តិ អត្តោ។ “បុព្វេ” មេ, ភិក្ខុវេ, សម្ពោធា អនភិសម្ពុទ្ធស្ស
 ពោធិសត្តស្សេវ សតោ”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.២០៦; សំ. និ. ៤.១៤; អ. និ. ៣.១០៤)
 សាមិអត្ថ អាគតោ, ឥធាបិ សាមិអត្ថ វេ, មមាតិ អត្តោ។ ស្វាយំ មេ-សន្តោ
 តេន មេ បុព្វោនាតិ ច មេ ឯតាធិសោតិ ច ឧភយត្ថ សម្ពុទ្ធិតព្ពោ។ សេសំ
 វុត្តនយមេវ។

ឯវំ តាយ ទេវតាយ បព្វេ ព្យាកតេ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោវិត្តារេន
 ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា សបរិវារាយ តស្ស ទេវតាយ សាត្តិកា អហោសិ។
 បេរោ តតោ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា សត្តំ តំ បវត្តិ ភគវតោ អាហេចេសិ។ ភគវា
 តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា សម្មត្ថបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ តាថា ឯវ បន សង្កបំ
 អារុទ្ធិតិ។

បឋមបីបរិមាណវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយបីបរិមាណវណ្ណានា

បីបំ តេ វេឡិយមយន្តិ ទុតិយបីបរិមាណំ។ តស្ស អដ្ឋប្បត្តិ ច អត្តវណ្ណានា
 ច បឋមេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពា។ អយំ បន វិសេសោ - សាវត្តិវាសិនី កិរ ឯកា
 ឥត្តិ អត្តនោ គេហំ បិណ្ឌាយ បរិជ្ជំ ឯកំ ថេរំ បស្សិត្វា បសន្នចិត្តា តស្ស អាសនំ
 ទេន្តិ អត្តនោ បីបំ ឧបរិ នីលវត្ថេន អត្តវិក្វា អនាសិ។ តេន តស្ស ទេវលោកេ
 និព្ពត្តាយ វេឡិយមយំ បល្លង្គិរិមាណំ និព្ពត្តំ។ តេន វុត្តំ -

៨.

“បីបំ តេ វេឡិយមយំ ឧឡារំ, មនោជំ កច្ឆតិ យេនកាមំ;
 អលង្កតេ មល្យជរេ សុវត្ថេ, ឱកាសសិវិជ្ជិវព្ព ក្វជំ។

៩.

“កេន តេតាធិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១០.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវី មហានុភាវេ, មនុស្សក្ខតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ វរំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សត្តធិសា បភាសតី”តិ។

១១.

“សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បព្វំ បុជ្ជា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១២.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សក្ខតា, អញ្ញាគតានាសនកំ អនាសី;
អភិវាទយី អញ្ញាលិកំ អកាសី, យថានុភាវញ្ច អនាសិ ធានំ។

១៣.

“តេន មេតាធិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១៤.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវេ, មនុស្សក្ខតា យមកាសិ បុព្វំ;
តេនម្ហិ វរំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សត្តធិសា បភាសតី”តិ។

៨. តត្ថ វេឡុរិយមយន្តិ វេឡុរិយមណិមយំ។ វេឡុរិយមណិ នាម
វិឡុរបព្ពតស្ស វិឡុរតាមស្ស ច អវិទូរេ ឧប្បជ្ឈនកមណី។ តស្ស កិរ

វិទ្យុរតនាមជ្ឈមណ្ឌល អាគារ, វិទ្យុស្ស បន អវិទូរ កវត្តា វេទ្យុរិយន្ត បញ្ញាយិត្ត។
តំសធិសវណ្ណានិកតាយ ទេវលោកេបិស្ស តថេវ នាមំ ជាតំ យថា តំ
មនុស្សលោកេ លទ្ធនាមវសេនេវ ទេវលោកេ ទេវបុត្តានំ។ តំ បន
មយូរគីវវណ្ណំ វា ហោតិ, វាយសបត្តវណ្ណំ វា, សិទ្ធិវេណុបត្តវណ្ណំ វា។ ឥធម បន
មយូរគីវវណ្ណំ វេទិតព្ពំ។ សេសំ សព្វំ បឋមបីបរិមាណេ វុត្តសធិសមេវាតិ។

ទុតិយបីបរិមាណវណ្ណានំ ធិដ្ឋិតា។

៣. តតិយបីបរិមាណវណ្ណានំ

បីបំ តេ សោវណ្ណាមយន្តិ តតិយបីបរិមាណំ។ តស្ស វុត្ត រាជគហោ សមុជ្ជិតំ។
អញ្ញាតោ កិរ ឱណាសវត្ថុរោ រាជគហោ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ភត្តំ គហោត្វា
ឧបកដ្ឋេ កាលេ ភត្តកិច្ចំ កាតុកាមោ ឯកំ វិវេជន្តារគេហំ ឧបសង្កមិ។ តស្ស
បន គេហោ គេហាសាមិនី ឥត្ថិ សទ្ធា បសន្នា ថេរស្ស អាការំ សល្លក្ខេត្វា “ឯថ,
ភន្តេ, ឥធម និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចំ ករោថា” តិ អត្តនោ ភទ្ធបីបំ បញ្ញាបេត្វា ឧបរិ
បីតវត្តំ អត្ថរិត្វា និរេបេក្ខបរិច្ឆាគវសេន អនាសិ, “ឥទំ មេ បុញ្ញំ អាយតិ
សោវណ្ណាបីបដិលាភាយ ហោត្វ” តិ បត្តនញ្ច បដ្ឋបេសិ។ អថ ថេវ ភត្ត
និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចំ កត្វា បត្តំ ឆោរិត្វា ឧដ្ឋាយ គច្ឆន្តេ “ភន្តេ, ឥធមាសនំ
តុម្ហាកំយេវ បរិច្ឆត្តំ, មយ្ហំ អនុគ្គហត្តំ បរិភុញ្ញថា” តិ អាហា។ ថេរោ តស្ស
អនុកម្មាយ តំ បីបំ សម្មជិដ្ឋិត្វា សង្ឃស្ស ធាបេសិ។ សា អបរេន សមយេន
អញ្ញាតរេន រោគេន ដុដ្ឋា កាលំ កត្វា តាវតីសភវេន និព្ពត្តិតិអាទិ សព្វំ
បឋមបីបរិមាណវណ្ណាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ តេន វុត្តំ -

១៥.

“បីបំ តេ សោវណ្ណាមយំ ឧឡារំ, មនោជវំ គច្ឆតិ យេនកាមំ;

អលង្ក័តេ មល្យជវេ សុវត្ថេ,ឱកាសសិវិវិជ្ជវត្ថុកូដំ។

១៦.

“កេនតេតាធិសោវណ្ណោ,កេនតេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ចតេ ភោគា,យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១៧.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវី មហានុភាវេ, មនុស្សក្ខតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,វណ្ណោ ចតេ សព្វធិសា បកាសតី”តិ។

១៨.

“សាទេវតា អត្តមនា,មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បព្វំ បុជ្ជាវិយាកាសិ,យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១៩.

“អប្បស្ស កម្មស្ស ជលំ មមេទំ,យេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា;
អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សក្ខតា,បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ។

២០.

“អន្ទុសំវិរជំ ភិក្ខុំ,វិប្បសន្នមនាវិលំ;
តស្ស អនាសហំ បីបំ,បសន្នា សេហិ ចាណិភិ។

២១.

“តេនមេតាធិសោវណ្ណោ,តេនមេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ចមេ ភោគា,យេ កេចិ មនសោ បិយា។

២២.

“អក្ខរមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតាយមកាសិ បុព្វំ;
តេនម្ហី វេរំ ជលិតានុភាវ, វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បកាសតី”តិ។

១៩. យញ្ចា បន បញ្ចមគាថាយំ បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេតិអាទិ,
ឯត្ថ ជាតិ-សន្តោ អត្ថេវ សង្ខតលក្ខណោ “ជាតិ ទ្វិបា ខន្ធមា
សង្ខហិតា”តិអាទិសុ (ឆាតុ. ៧១)។ អត្ថិ និកាយេ “និគណ្ណា នាម
សមណជាតី”តិអាទិសុ (អ. និ. ៣.៧១)។ អត្ថិ បដិសន្ធិយំ “យំ មាតុកុច្ឆិស្មី បឋមំ
ចិត្តំ ឧប្បន្នំ, បឋមំ វិញ្ញាណំ ចាតុក្ខតំ, តទុចាទាយ សាវស្ស ជាតី”តិអាទិសុ
(មហាវ. ១២៤)។ អត្ថិ កុលេ “អក្ខិត្តោ អនុបកុដ្ឋោ ជាតិវាទេនា”តិអាទិសុ (ធី.
និ. ១.៣០៣)។ អត្ថិ បសុតិយំ “សម្បតិជាតោ, អាណន្ទ, ពោធិសត្តោ”តិអាទិសុ (ធី.
និ. ២.៣១; ម. និ. ៣.២០៧)។ អត្ថិ ភវេ “ឯកម្យិ ជាតី ទ្វេបិ ជាតិយោ”តិអាទិសុ (ធី.
និ. ១.២៤៤; ម. និ. ១.៥៣)។ ឥធាបិ ភវេ វេ ធន្ទញ្ចោ។ តស្មា បុរិមាយ ជាតិយា
បុរិមស្មី ភវេ អនន្តរាតីតេ បុរិមេ អត្តភាវេតិ អត្តោ។ ភុម្មត្ថេ ហិទំ ករណាវចនំ។
មនុស្សលោកេតិ មនុស្សលោកភវេ, រាជគហំ សន្ធាយ វេទតិ។ ឌីកាសលោកោ
ហិ ឥធម អធិប្បតោ, សត្តលោកោ បន “មនុស្សេស្វ”តិ ឥមិនា វុត្តោយេវ។

២០. អន្ទុសន្តិ អន្ទុក្ខិ។ វិវជន្តិវិគតរាគាទិវជន្តាវិវជំ។ ភិក្ខុន្តិ ភិក្ខុកិលេសត្តា
ភិក្ខុំ, សព្វសោ កិលេសកាលុស្សិយាភាវេន វិប្បសន្ធិចិត្តតាយ វិប្បសន្ធិ,
អនាវិលសង្កប្បតាយ អនាវិលំ។ បុរិមំ បុរិមព្យោត្ត បទំ បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស
ការណាវចនំ, វិគតរាគាទិវជន្តា ភិក្ខុកិលេសតាយ ភិក្ខុំ, ភិក្ខុកិលេសត្តា
កិលេសកាលុស្សិយាភាវេន វិប្បសន្ធិ, វិប្បសន្ធិមនត្តា អនាវិលន្តិ។ បច្ឆិមំ
បច្ឆិមំ វា បទំ បុរិមស្ស បុរិមស្ស ការណាវចនំ, វិវជំ ភិក្ខុគុណាយោគតោ។
ភិក្ខុកិលេសោ ហិ ភិក្ខុ។ ភិក្ខុំ វិប្បសន្ធិភាវតោ។ កិលេសកាលុស្សិយាភាវេន
វិប្បសន្ធិមនសោ ហិ ភិក្ខុ។ វិប្បសន្ធិ អនាវិលសង្កប្បភាវតោតិ។

រាគរជាភាវេន វា “វិវដ” ឆ្លុំ វុត្តំ, ឆោសកាលុស្សិយាភាវេន “វិប្បសន្ន” ឆ្លុំ,
 មោហព្យាគុលាភាវេន “អនាវិល” ឆ្លុំ។ ឯវត្ថុតោ បរមត្ថតោ ភិក្ខុ នាម ហោតីតិ
 “ភិក្ខុ” ឆ្លុំ វុត្តំ។ អនាសហន្តិ អនាសី អហំ។ បីឋន្តិ តទា មម សន្តិកេ វិជ្ជមានំ
 ភទ្ទបំបំ។ បសន្នាតិ កម្មជលសន្ធាយ រតនត្ថយសន្ធាយ ច បសន្នចិត្តា។ សេហិ
 ចាណិភីតិ អញ្ញំ អនាណាបេត្វា អត្តនោ ហត្ថេហិ ឧបនីយ បីឋំ បញ្ញាបេត្វា
 អនាសិទ្ធិ អត្ថោ។

ឯត្ថ ច “វិវដ” ភិក្ខុ វិប្បសន្នមនាវិល” ឆ្លុំ ឥមិនា ខេត្តសម្បត្តិ ឧស្សេតិ,
 “បសន្នា” តិ ឥមិនា ចិត្តសម្បត្តិ, “សេហិ ចាណិភី” តិ ឥមិនា បយោគសម្បត្តិ។
 តថា “បសន្នា” តិ ឥមិនា សក្កច្ចទានំ អនុបហច្ចទានន្តិ ច ឥមេ ទ្វេ ទានគុណា
 ឧស្សេតា, “សេហិ ចាណិភី” តិ ឥមិនា សហត្ថេន ទានំ អនុបវិទ្ធិទានន្តិ ឥមេ ទ្វេ
 ទានគុណា ឧស្សេតា, បីតវត្ថុស្ស អត្តរណោ និសីទនកាលញ្ញតាយ ចិត្តិ
 កត្វា ទានំ កាលេន ទានន្តិ ឥមេ ទ្វេ ទានគុណា ឧស្សេតាតិ វេទិតញ្ញា។ សេសំ
 ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

តតិយបីឋវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ចតុត្ថបីឋវិមានវណ្ណានា

បីឋំ តេ វេជ្ជរិយមយន្តិ ចតុត្ថបីឋវិមានំ។ ឥមស្សបិ វត្ថុ រាជគហោ
 សមុដ្ឋិតំ, តំ ទុតិយវិមាទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញំ។ នីលវត្ថេន ហិ អត្តវិទ្វា
 បីឋស្ស ទិន្នត្តា ឥមស្សបិ វិមានំ វេជ្ជរិយមយំ និព្ពត្តំ។ សេសំ បឋមវិមាទេ
 វុត្តសទិសំ។ តេន វុត្តំ -

២៣.

“បីឋំ តេ វេជ្ជរិយមយំ ឧទ្ធការំ, មនោជវំ គច្ឆតិ យេនកាមំ;

អលង្ក័តេ មល្យដរេ សុវត្ថេ, ឱភាសសិវិជ្ជវិវត្តកូដំ។

២៤.

“កេនតេតាធិសោវណ្ណោ, កេនតេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ចតេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

២៥.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវី មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ចតេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។

២៦.

“សាទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បព្វំ បុជ្ជាវិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

២៧.

“អប្បស្ស កម្មស្ស ជលំ មមេទំ, យេនម្ហំ ឯវំ ជលិតានុភាវា;
អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ។

២៨.

“អន្ទុសំវិវជំ ភិក្ខុំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
តស្ស អនាសហំ បីបំ, បសន្នា សេហិ ចាណិភិ។

២៩.

“តេនមេតាធិសោវណ្ណោ, តេនមេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ចមេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៣០.

“អក្ខរាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតា យមកាសិ បុព្វា;
តេនម្ហិ វេរំ ជលិតានុភាវា, វេល្លោ ច មេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។

ឯត្ថាបិ ហិ នីលវត្ថុន អត្ថវិទ្យា បីបស្ស ទិន្នត្តា ឥមិស្សាបិ វិមាណំ
វេជ្ជរិយមយំ និត្តតំ។ តេនេវេត្ថ “បីបំ តេ វេជ្ជរិយមយ”ន្តិ អាធិតោ អាគតំ។
សេសំ តតិយសធិសមេវាតិ តត្ថ វុត្តនយេនេវ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។

ចតុត្ថបីបវិមាណវល្លាណា និដ្ឋិតា។

៥. កុញ្ញវិមាណវល្លាណា

កុញ្ញរោ តេ វារោហោតិ កុញ្ញវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហោ
វិហារតិ វេជ្ជវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថេកធិវសំ រាជគហានគវេ នក្ខត្តំ
យោសិតំ។ នាគរាវីចិយោ សោធនត្វា វាលុកំ ឱកិវិទ្យាលាជបញ្ចមកានិ បុច្ឆានិ
វិប្បកិរីសុ, គេហាទ្វារេ គេហាទ្វារេ កនលិយោ ច បុណ្ណាយដេ ច បេបេសុំ,
យថាវិករំ នាធាវិភកវល្លាវិចិត្តា ធជបជាកាធយោ ឧស្សាបេសុំ, សញ្ញោ ជនោ
អត្តនោ អត្តនោ វិភវានុរូបំ សុមណ្ឌិតបសាធិតោ នក្ខត្តកិឡំ កិឡិ,
សកលនគរំ ទេវនគរំ វិយ អលង្កតបជិយត្តំ អហោសិ។ អថ
ពិម្ពិសារមហារាជា បុព្វចារិត្តវសេន មហាជនស្ស ចិត្តានុវត្តណាត្តញ្ច អត្តនោ
រាជភវនតោ និក្ខមិត្វា មហាន្តេន បរិវារេន មហតា រាជានុភាវេន ឧឡារេន
សិរិសោភគ្គេន នគរំ បទក្ខិណំ ករោតិ។

តេន ច សមយេន រាជគហាវាសិនី ឯកា កុលដីតា រញ្ជោ តំ វិភវសម្បត្តិ
សិរិសោភគ្គំ រាជានុភាវញ្ច បស្សិត្វា អច្ឆរិយពុតចិត្តជាតា “អយំ ទេវិទ្ធិសធិសា
វិភវសម្បត្តិ កិធិសេន នុខោ កម្មនាលព្ពតី”តិ បណ្ឌិតសម្មតេ បុច្ឆិ។ តេ
តស្ស កថេសុំ “ភន្ថេ, បុញ្ញកម្មំ នាម ចិត្តាមណីសធិសំ កប្បរុក្ខសធិសំ,

ខេត្តសម្បត្តិយា ចិត្តសម្បត្តិយា ច សតិ យំ យំ បត្តេត្វា ករោតិ, តំ តំ
និច្ឆានេតិយេវ។ អបិច អាសននានេន ឧទ្ធាកុលីនតា ហោតិ, អន្ធានេន
ពលសម្បត្តិបដិលាភោ, វត្តនានេន វណ្ណសម្បត្តិបដិលាភោ, យាននានេន
សុខវិសេសបដិលាភោ, ធិបនានេន ចក្ខុសម្បត្តិបដិលាភោ, អាវាសនានេន
សព្ទសម្បត្តិបដិលាភោ ហោតិ” តិ។ សា តំ សុត្វា “ទេវសម្បត្តិ តេតោ ឧទ្ធករា
ហោតិ មញ្ញេ” តិ តត្ថ ចិត្តំ វេបេត្វា បុញ្ញកិរិយាយ អតិរិយ ឧស្សហជាតា
អហោសិ។

មាតាបិតារោ ចស្សរា អហាតំ វត្ថុយុគំ នវបីបំ ឯកំ បទុមកលាបំ
សប្បិមធុសក្ខរា តណ្ហាលធិរាជិ ច បរិភោគត្ថាយ បេសេសុំ។ សា តានិ ធិស្វា
“អហព្វា ទានំ ទាតុកាមា, អយព្វា មេ ធម្មេយ្យធម្មោ លទ្ធា” តិ តុដ្ឋមានសា
ទុតិយធិវសេ ទានំ សន្នេដ្ឋី អប្បេនកមធុចាយាសំ សម្បទេត្វា, តស្ស
បរិវារភាវេន អញ្ញម្បិ ពហុំ ខាននីយកោជនីយំ បដិយាទេត្វា ទានគ្គ
គន្ធបរិកណ្ណំ កត្វា វិកសិតបទុមបត្តិកិញ្ញក្ខកេសរោបសោភិតេសុ បទុមេសុ
អាសនំ បញ្ញាបេត្វា, អហតេន សេតវត្ថេន អត្ថវិត្វា អាសនស្ស ចតុន្នំ ចាទានំ
ឧបរិ ចត្តារិ បទុមាធិ មាលាគុឡព្វា វេបេត្វា, អាសនស្ស ឧបរិ វិតានំ ពន្ធិត្វា
មាលាធាមឱលម្ពកធាមាធិ ឱលម្ពិត្វា, អាសនស្ស សមន្តតោ ភូមិ សកេសវេហិ
បទុមបត្តេហិ សព្ទសន្តំ សន្តវិត្វា “នក្ខិណោយ្យ អាគតេ បូជេស្សមី” តិ
បុប្ផបូរិតំ ចត្តោជកំ ឯកមន្តេ វេបេសិ។

អថេវំ កតទានុបករណសីវិជានា សីសំន្តាតា សុទ្ធវត្ថនិវត្តា
សុទ្ធត្ថរាសន្តា វេលំ សល្លកេត្វា ឯកំ ទានី អាណាបេសិ “គច្ឆ ជេ, អម្ពា កំ
តាធិសំ នក្ខិណោយ្យំ បរិយេសាហិ” តិ។ តេន ច សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តា
សហស្សថវិកំ នក្ខិបន្តោ វិយ រាជគហោ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ អន្តរីបី បដិបន្តោ

ហោតិ។ អថ សា ធាសី ថេរំ វុទ្ធិត្វា អាហា “ភន្តេ, តុម្ហាកំ បត្តំ មេ ធម្មោ” តិ។
“ឯកិស្សា ឧបាសិកាយ អនុគ្គហត្ថំ ឥតោ ឯថា” តិ ច អាហា។ ថេរោ តស្សា បត្តំ
អធាសី។ សា ថេរំ គេហំ បវេសេសិ។ អថ សា ឥត្ថី ថេរស្ស បច្ចុគ្គមនំ កត្វា
អាសនំ ធស្សេត្វា “និសីទេ, ភន្តេ, ឥទមាសនំ បញ្ញាត្ត” ត្ថិ វុទ្ធា ថេរេ តត្ថ និសីទេ
សកេសវេហិ បទុមបត្តេហិ ថេរំ បូជយមាណា អាសនស្ស សមន្តតោ ធិកិរិត្វា
បញ្ចបតិជ្ជិតេន វុទ្ធិត្វា សប្បិមជ្ជុសក្ខរាសម្មិស្សេន អប្បោទកមជ្ជុចាយាសេន
បរិវិសិ។ បរិវិសន្តិ ច “ឥមស្ស មេ បុញ្ញាស្សាទុកាវេន
ធិព្ពគដក្ខជាតារបល្លង្គសោភិតា ធិព្ពសម្មត្ថិយោ ហោន្តុ, សញ្ញាសុ បវត្ថិសុ
បទុមា នាម មាវិតតា ហោន្តុ” តិ បត្តនំ អកាសិ។ បុន ថេរេ កតកត្តកិច្ចេ បត្តំ
ឆោវិត្វា សប្បិមជ្ជុសក្ខរាហិ បូរេត្វា បល្លង្គេ អត្ថតំ សាជកំ ចុម្ពជកំ កត្វា
ថេរស្ស ហត្ថេ វេបេត្វា ថេរេ ច អនុមោទនំ កត្វា បក្កមន្តេ ទ្វេ បុរិសេ
អាណាបេសិ “ថេរស្ស ហត្ថេ បត្តំ ឥមញ្ច បល្លង្គិវិហារំ នេត្វា ថេរស្ស
និយ្យាតេត្វា អាគប្ញថា” តិ។ តេ តថា អកំសុ។

សា អបរកាគេ កាលំ កត្វា តាវត្ថីសភវនេ យោជនសតុព្ពេជ
កនកិរិមាទេ និព្ពត្តិ អច្ឆរាសហស្សបរិវារា។ បត្តនាវសេន ចស្សា
បញ្ចាយោជនុព្ពេជោ បទុមមាលាលង្គតោ សមន្តតោ
បទុមបត្តកិញ្ញក្ខកេសរោបសោភិតោ មនុញ្ញទស្សនោ សុខសម្មស្សោ
វិវិធរតនំ សិជាលសមុជ្ឈលហោមាភរណវិភូសិតោ គដវរោ និព្ពត្តិ។ តស្សបរិ
យថាវុត្ថសោភាតិសយយុត្តោ យោជនិកោ កនកបល្លង្គោ និព្ពត្តិ។ សា
ធិព្ពសម្មត្ថិ អនុភវន្តិ អន្តរន្តរា តំ កុញ្ញវិរិមាទស្ស ឧបរិ រតនវិចិត្តំ បល្លង្គំ
អភិរុយ្ហ មហតា ទេវតាទុកាវេន នន្ទនវនំ គប្បតិ។ អថេកស្មី ឧស្សវធិវសេ
ទេវតាសុ យថាសកំ ធិព្ពាទុកាវេន ឧយ្យានកិឡនត្ថំ នន្ទនវនំ

គង្គន្តីសូតិអាទិនា សព្វំ បឋមបីឋីមានវណ្ណានាយំ អាគតសទិសំ, តស្មា តត្ថ
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ឥធិ បន ថេរោ -

៣១.

“កុញ្ញោតេ វារោហោ, នាធារតនកប្បនោ;
វុច្ឆិរោ ថាមវា ជវសម្បន្នោ, អាកាសម្ហិ សមីហតិ។

៣២.

“បទុមិ បទ្កបត្តក្ខិ, បទ្កប្បលជុតិន្ទរោ;
បទ្កបុណ្ណាភិកិណ្ណាដ្ឋោ, សោណ្ណាចោក្ខរមាលធា។

៣៣.

“បទុមាទុសជំ មគ្គំ, បទ្កបត្តវិភូសិតំ;
បិតំ វគ្គំ មនុគ្សាតិ, មិតំ គង្គតិ វារលោ។

៣៤.

“តស្ស បក្កមមានស្ស, សោណ្ណាកំសា វតិស្សរា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្យោសោ, តូរិយេ បញ្ចន្តិកេ យថា។

៣៥.

“តស្ស នាគស្ស ខន្ធម្ហិ, សុចិវត្តា អលដ្ឋតា;
មហន្តំ អច្ឆរាសដ្ឋំ, វណ្ណាន អតិរោចសិ។

៣៦.

“ធានស្ស តេ ឥទំ ជលំ, អថោ សីលស្ស វា បន;
អថោ អញ្ចាលិកម្មស្ស, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតា”តិ។ - អាហា;

៣០. តត្ថ កុញ្ញរោតេ វរាហហោតិ កុញ្ញោ គិរិគងេ រមតិ អភិរមតិ, តត្ថ វា
រវតិ កោញ្ញនាទំ ននន្តោវិចរតិ។ កុំ វា បថី តទភិយាតេន ជរយតីតិ កុញ្ញរោ,
គិរិចរាទិកេនោ មនុស្សលោកេ ហត្ថិ, អយំ បន កីឡនកាលេ
កុញ្ញរសទិសតាយ ឃំ វុត្តោ។ អារុយ្ហតីតិ អាហោហោ, អាហោហនិយោតិ អត្តោ។
វរោ អត្តោ សេដ្ឋោ អាហោហោតិ វរាហហោ, ឧត្តមយានន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។
នាណាតនកប្បនោតិ នាណាវិជានិ រតនានិ ឯតេសន្តិ នាណាតនា,
កុម្ភាលង្គារាទិហត្ថាលង្គារា។ តេហិ វិហិតោ កប្បន្នោ សន្នាហោ យស្ស សោ
នាណាតនកប្បនោ។ វុចី អភិរតី ទេតីតិ វុចីរោ, មនុញ្ញោតិ អត្តោ។ ថាមវាតិ
ចិរោ, ពលវាតិ អត្តោ។ ជវសម្បន្នោតិ សម្បន្នជវោ, សីយជវោតិ វុត្ថំ ហោតិ។
អាកាសម្ពី សមីហតីតិ អាកាសេ អន្តលិក្ខេ សម្មា ឡាហតិ, អារុទ្ធិនំ ខោកំ
អករោត្តោ ចរតិ គច្ឆតីតិ អត្តោ។

៣២. បទុមីតិ បទុមសមាណវណ្ណតាយ “បទុម”ន្តិលទ្ធីនាមេន កុម្ភវណ្ណេន
សមន្នាគតត្តា បទុមី។ បទុបត្តក្ខតិ កមលធនសទិសនយនេ, អាលបនមេតំ
តស្ស ទេវតាយ។ បទុប្បលជុតិនុរោតិ ទិព្វបទុមុប្បលមាលាលង្គតសរីរតាយ
តហំ តហំ វិប្បរន្តំ វិជ្ជោតមាទំ បទុមុប្បលជុតិ ជារេតីតិ បទុមុប្បលជុតិនុរោ។
បទុបុណ្ណាភិកិណ្ឌោត្តោតិ បទុមបត្តកិញ្ញក្ខកេសរេហិ សមន្តតោ
ឌុកិណ្ឌាគត្តោ។ សោណ្ឌោចោក្ខរមាលធាតិ ហេមមយកមលមាលាភារី។

៣៣. បទុមាទុសដំ មគ្គំ បទុបត្តវិភូសិតន្តិ ហត្ថិនោ បទនិក្ខេបេ
បទនិក្ខេបេ តស្ស ចាទំ សន្ធារេន្តេហិ មហាន្តេហិ បទុមេហិ អនុសដំ វិប្បកិណ្ឌំ,
នាណាវិរាគវណ្ណហិ តេសំយេវ ច បត្តេហិ តេតោ ចិតោ ច បរិព្ពមន្តេហិ
វិសេសតោ មណ្ឌិតតាយ វិភូសិតំ មគ្គំ គច្ឆតីតិ យោជនា។ ឋិតន្តិ ឥទំ
មគ្គវិសេសនំ, បទុមបត្តវិភូសិតំ ហុត្វា ឋិតំ មគ្គន្តិ អត្តោ។ វគ្គតិ ចារុ,

កិរិយាវិសេសនព្វេតំ, ម-កាពោ បទសន្ធិករោ។ អនុគ្បាតីតិ ន ឧគ្បាតិ, អត្ថនោ
ឧបរិ និសិន្នានំ ព្យាសកម្មិ ខោតំ អករោត្តោតិ អត្ថោ។ មិត្តន្តិ និម្មិតំ, និក្ខេបបទំ
វិទិត្តមន្តិ អត្ថោ។ អយព្វេត្ថ អត្ថោ “វគ្គ ចារុ បទនិក្ខេបំ កត្វា គច្ឆតី” តិ។
មិត្តន្តិ វា បរិមិតំ បមាណយុត្តំ, នាតិសីយំ, នាតិសណិកន្តិ វុត្តំ ហោតិ។
វារណោតិ ហត្ថិ។ សោ ហិ បច្ឆតិ កវារណាតោ គមនបរិក្កិលេសវារណាតោ ច
“វារណោ” តិ វុច្ឆតិ។

៣២. តស្ស បក្កមមាណស្ស, សោណ្ណាកំសា រតិស្សរាតិ តស្ស យថាវុត្ថស្ស
កុញ្ញរស្ស គច្ឆន្តស្ស សោណ្ណាកំសា សុវណ្ណាមយា យណ្ណា រតិស្សរា
រមណីយសន្នា មនុញ្ញនិគ្យាសា ឱលម្ពន្តិតិ អធិប្បាយោ។ តស្ស ហិ កុញ្ញរស្ស
ឧភោសុ បស្សេសុ មហាកោលម្ពប្បមាណា មណិមុត្តាធិឧចិតា ហេមមយា
អនេកសតា មហាន្តិយោ យណ្ណា តហំ តហំ ឱលម្ពមាណា បចលន្តិ, យតោ
នេកេន គន្ធព្វកេន បយុត្តវាទិតតោ អតិវិយ មនោហរសន្នោ និច្ឆរតិ។
តេនាហ “តេសំ សុយ្យតិ និគ្យាសោ, ត្វិយេ បញ្ចន្តិកេ យថា” តិ។ តស្សត្ថោ -
យថា នាម អាតតំ វិតតំ អាតតវិតតំ យនំ សុសិរន្តិ ឯវំ បញ្ចន្តិកេ ត្វិយេ
កុសលេហិ វាទិយមាណេ ឋានុប្បត្តិយា មន្តតារិភាគំ ទស្សេន្តេន កាយន្តេន
សមិរតោ វាទិតសរោ វគ្គ រជនីយោ និគ្យាសោ សុយ្យតិ, ឯវំ តេសំ
សោវណ្ណាកំសានំ តបនីយយណ្ណានំ និគ្យាសោ សុយ្យតីតិ។

៣៥. នាគស្សរាតិ ហត្ថិនាគស្ស។ មហាន្តិ សម្បត្តិមហាត្ថេនាបិ
សន្ធិមហាត្ថេនាបិ មហាន្តិ។ អច្ឆរាសង្ឃន្តិ នេវកញ្ញាសម្មហំ។ វណ្ណានាតិ
វុបេន។

៣៦. ទានស្សតិ ទានមយបុញ្ញស្ស។ សីលស្សតិ

កាយិកសំរវាទិសំរវសីលស្ស។ វា-សន្នោ អវុត្តវិកប្បនត្តោ។ តេន អភិវាទនាទី
អវុត្តំ ចារិត្តសីលំ សន្តិណ្ណាតិ។

ឯវំ ថេវេន បុច្ឆិតា សា នេវតា បញ្ចំ វិស្សន្នេសិ, តមត្ថំ ទស្សេតុំ -

៣៧.

“សា នេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ចំ បុជ្ជា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។ -

អយំ តាថា ធម្មសន្តាហកេហិ វុត្តា, តស្ស អត្តោ ហេជ្ជា វុត្តោ ឯវ។

៣៨.

“ទិស្វាន គុណាសម្បន្នំ, ឈាយី ឈានរតំ សតំ;
អនាសី បុច្ឆាភិកិណ្ណំ, អាសនំ ទុស្សសន្តតំ។

៣៩.

“ឧបឡំ បទ្ទមាលាហំ, អាសនស្ស សមន្តតោ;
អញ្ចោកិរិស្សំ បត្តេហិ, បសន្នា សេហិ ចាណិភិ។

៤០.

“តស្ស កម្មកុសលស្ស, ឥទំ មេ វ្យាទិសំ ជលំ;
សក្ការោ គរុការោ ច, នេវានំ អបចិតា អហំ។

៤១.

“យោ វេ សម្មាវិមុត្តានំ, សន្តានំ ព្រហ្មចារិនំ;
បសន្នោ អាសនំ ទដ្ឋា, ឯវំ នន្នេ យថា អហំ។

៤២.

“តស្មា ហិ អត្តកាមេន, មហាត្ថមភិកដ្ឋតា;
អាសនំ ធាតុញ្ចំ ហោតិ, សរីរន្តិមធារិន”ន្តិ។ - ទេវតាយ វុត្តកាថា;

៣៨. តត្ថ គុណសម្បទ្ធន្តិ សព្វេហិ សាវកគុណេហិ សមន្តាគតំ, តេហិ វា
បរិបុណ្ណំ។ ឯតេន សាវកចារិញ្ញាណស្ស មត្តកប្បត្តិ ទស្សេតិ។ ឈាយិន្តិ
អារម្មណ្ឌបនិជ្ឈានំ លក្ខណ្ឌបនិជ្ឈានន្តិ ទុរិយេនាបិ ឈានេន ឈាយនសីលំ,
តេន វា ឈាយេតញ្ចំ សព្វសំកិលេសបក្ខំ ឈាយេត្វា បីតំ។ តតោ ឯវ ឈានេ
រតន្តិ ឈានរតំ។ សតន្តិ សមាទំ, សន្តំ វា, សប្បរិសន្តិ អត្តោ។ បុច្ឆាភិកិណ្ឌាន្តិ
បុប្ផេហិ អភិកិណ្ឌំ, កមលទលេហិ អភិប្បកិណ្ឌាន្តិ អត្តោ។ ទុស្សសន្តតន្តិ
វត្ថេន ឧបរិ អត្តតំ។

៣៩. ឧបឡំ បទ្ទមាលាហាន្តិ ឧបឡំ បទុមបុប្ផំ អហំ។ អាសនស្ស សមន្តតោតិ
ថេរេន និសិន្នស្ស អាសនស្ស សមន្តា ភូមិយំ។ អព្ពោកិរិស្សន្តិ អភិឌ្ឍិកិរិ
អភិប្បកិរិ។ កថំ? បត្តេហិតិ, តស្ស ឧបឡបទុមស្ស វិសុំ វិសុំ កតេហិ បត្តេហិ
បុប្ផវស្សាភិវស្សនកនិយាមេន ឌីកិរិន្តិ អត្តោ។

៤០. ឥទំ មេ ព្យាធិសំ ជលន្តិ ឥមិនា “កុញ្ញារោ តេ វារោហោ”តិ អាធិនា ថេរេន
គហិតំ អគ្គហិតញ្ច អាយុយសសុខ្យចាធិភេទំ អត្តនោ ធិព្ពសម្បត្តិ ឯកតោ
ទស្សេត្វា បុនបិ ថេរេន អគ្គហិតមេវ អត្តនោ អានុភាវសម្បត្តិ ទស្សេតុំ
“សក្ការោ គរុការោ”តិ អាធិមាហា។ តេន “នកេវលំ ភន្តេ តុម្ពេហិ យថាវុត្តមេវ
ឥធ មយ្ហំ បុញ្ញជលំ, អបិច ខោ ឥទំ ធិព្ពំ អាធិបតេយ្យម្មី”តិ ទស្សេតិ។ តត្ថ
សក្ការោតិ អាធិរកិរិយា, ទេវេហិ អត្តនោ សក្កាតព្ពតាតិ អត្តោ។ តថា
គរុការោតិ គរុកាតព្ពតា។ ទេវានន្តិ ទេវេហិ។ អបចិតាតិ បូជិតា។

៤០. សម្មាវិមុត្តានន្តិ សុដ្ឋវិមុត្តានំ សព្វសំកិលេសប្បហាយីនំ។ សន្តានន្តិ
សន្តកាយវចីមនោកម្មានំ សាធ្វរំ។ មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស ច
សាសនព្រហ្មចរិយស្ស ច ចិល្លាត្តា ព្រហ្មចារិនំ។ បសន្នោ អាសនំ ទដ្ឋាតិ
កម្មផលសទ្ធាយ រតនត្ថយសទ្ធាយ ច បសន្នមានសោ ហុត្វា យទិ
អាសនមគ្គម្មិ ទទេយ្យ។ ឯវំ នន្ទេ យថា អហន្តិ យថា អហំ តេន អាសនទានេន
ឯតវហិ នន្ទាមិ មោទាមិ, ឯវមេវ អញ្ញោបិ នន្ទេយ្យ មោទេយ្យ។

៤២. តស្មាតិ តេន ការណេន។ ហិ-សន្នោ និចាតមគ្គំ។ អត្តកាមេនាតិ
អត្តនោ ហិកកាមេន។ យោ ហិ អត្តនោ ហិតាវហំ កម្ពំ ករោតិ, ន
អហិតាវហំ, សោ អត្តកាមោ។ មហត្ថន្តិវិចាកមហត្ថំ។ សវីរន្តិមធាវិនន្តិ អន្តិមំ
ទេហំ ធាវេន្តានំ, ឌីណាសវានន្តិ អត្តោ។ អយញ្ញេត្ថ អត្តោ - យស្មា អវហតំ
អាសនទានេន អហំ ឯវំ ទិព្វសម្បត្តិយា មោទាមិ, តស្មា អញ្ញោនាបិ អត្តនោ
អភិវុទ្ធិ បត្តយមាទេន អន្តិមសមុស្សយេ បិតានំ អាសនំ ធាតព្វំ, នត្តិ តាទិសំ
បុញ្ញន្តិ ទស្សេតិ។ តេសំ វុត្ថសទិសមេវាតិ។

កុញ្ញវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. បឋមនាវិមានវណ្ណានា

សុវណ្ណាច្ឆនំ នាវន្តិ នាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ សាវត្ថិយំ
វិហារន្តេ សោឡសមត្តា ភិក្ខុ អញ្ញាតវស្សី តាមការាសេ វសិត្វា វុត្តវស្សា
“ភគវន្តំ បស្សិស្សាម, ធម្មញ្ញា សុណិស្សាមា”តិ សាវត្ថី ឧទ្ទិស្ស គិម្ពសមយេ
អន្ធានមគ្គំ បដិបន្នា, អន្តរាមគ្គេ ច និរុទកោ កត្តារោ, តេ ច តត្ថ យម្មាភិកត្តា
កិលន្តា តសិតា ចានីយំ អលភមាទា អញ្ញាតវស្ស តាមស្ស អវិទូរេន គច្ឆន្តិ។
តត្ថ អញ្ញាតវា ឥត្ថី ឧទកកាជនំ គហេត្វា ឧទកត្តាយ ឧទចានាភិមុខំ គច្ឆតិ។

អថ តេ ភិក្ខុ តំ ទិស្វា “យត្ថាយំ ឥត្ថី គច្ឆតិ, តត្ថ គតេ ចានីយំ លទ្ធិំ សក្កា” តិ
បិចាសាបរេតា តំទិសាភិមុខា គន្ធា ឧទចានំ ទិស្វា តស្ស អវិទូរេ អដ្ឋសុ។ សា
ឥត្ថី តតេ ឧទកំ គហេត្វា និវត្តិតុកាមា តេ ភិក្ខុ ទិស្វា “ឥមេ អយ្យា ឧទកេន
អត្ថិកា បិចាសិតា” តិ ញាត្វា គរុចិត្តិការំ ឧបជ្ឈបេត្វា ឧទកេន និមន្តេសិ។ តេ
បត្តជីវិតតោ បរិស្សារំ និហរិត្វា បរិស្សវេត្វា យាវទត្ថំ ចានីយំ បិវិត្វា
ហត្ថចានេ សីតលេ កត្វា តស្ស ឥត្ថិយា ចានីយទានេ អនុមោទនំ វត្វា
អគម៌សុ។

សា តំ បុញ្ញំ ហទយេ វបេត្វា អន្តរន្តរា អនុស្សវន្តី អបរភាគេ កាលំ កត្វា
តាវតីសភវនេ និព្ពត្តិ។ តស្ស បុញ្ញានុភាវេន កប្បរុក្ខោបសោភិតំ មហន្តំ
វិមាណំ ឧប្បន្និ។ តំ វិមាណំ បរិក្ខិបិត្វា មុត្តជាលរជតវិភូសិតាវិយ
សិកតាវកិណ្ឌាបណ្ណាបុលិនតជា មណីក្ខន្ធនិម្មលសលិលវាហានិ សរិតា។
តស្ស ឧភោសុ តិវេសុ ឧយ្យានវិមាណទ្វារេ ច មហតី ចោក្ខវណី
បញ្ចវណ្ណាបទុមសណ្ឋាមណ្ឌិតា សហ សុវណ្ណានាវាយ និព្ពត្តិ។ សា តត្ថ
ទិព្ពសម្បត្តី អនុភវន្តី នាវាយ កិឡន្តីលឡន្តីវិចរតិ។ អថេកទិវសំ អាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ ទេវធីតវំ នាវាយ កិឡន្តី ទិស្វា តាយ
កតបុញ្ញកម្មំ បុច្ឆន្តោ -

៤៣.

“សុវណ្ណាច្ឆទនំ នាវំ, នាវិ អារុយ្ហ តិដ្ឋសិ;
ឌីកាហាសិ ចោក្ខវណី, បទ្ធិំ ទិដ្ឋសិ ចាណិនា។

៤៤.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បន្នន្តី ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៤៥.

“បុជ្ជាមិ តំ ទេវី មហានុភារេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ វេ ជលិតានុភារា,
វល្លោ ច តេ សព្វធិសា បកាសតី”តិ។ - អាហា;

តតោ ថេវេន បុជ្ជាយ ទេវតាយ វិស្សន្ធិតាការំ ធស្សេតុំ សន្តីតិការេហិ -

៤៦.

“សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បព្វំ បុជ្ជា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជល”តិ។ -

អយំ គាថា វុត្តា។

៤៧.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
ធិស្ឋានភិក្ខុ តសិ តេ កិលន្តេ, ឧជ្ជាយ ចាតុំ ឧទកំ អនាសី។

៤៨.

“យោ វេ កិលន្តាន បិចាសិតានំ, ឧជ្ជាយ ចាតុំ ឧទកំ ទទាតិ;
សីតោទកា តស្ស ភវន្តិ នន្ទោ, បហូតមល្យា ពហុបុណ្ណារីកា។

៤៩.

“តំ អាបកា អនុបរិយន្តិ សព្វនា, សីតោទកា វាលុកសន្តតា នធិ;
អម្ពា ច សាលា តិលកា ច ជម្ពុយោ, ឧទ្ទាលកា ចាជលិយោ ច ដុល្លា។

៥០.

“តំភូមិភាគេហិ ឧបេតរូបំ, វិមានសេដ្ឋកុស សោភមាណំ;
តស្សីធ កម្មស្ស អយំ វិចារកោ, ឯតាទិសំ បុញ្ញកតាលភន្តិ។

៥១.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៥២.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតាយមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវ, វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី” តិ។ -

អយំ ទេវតាយ វិស្សន្ធិតាការោ។

៤៣. តត្ថ សុវណ្ណាច្ឆនន្តិវិចិត្តភិក្ខុវិវចនេហិ វត្តសុវណ្ណាមយេហិ ឧភោហិ
បស្សេហិ បដិច្ឆាទិតព្ពន្ធតាយ ចេវ នាធារតនសមុជ្ឈលិតេន
កនកមយាលដ្ឋានេន ឧបរិ ធាទិតតាយ ច សុវណ្ណាច្ឆននំ។ ឆាវន្តិ ចោតំ។ សោ
ហិ ឱរតោ ចារំ បវតិ គច្ឆតិ ចោតោ, សត្តេ នេតីតិ នាវាតិ ច វុច្ឆតិ។ ឆាវតិ
តស្ស ទេវធីតាយ អាលបនំ។ នវតិ នេតីតិ នរោ, បុរិសោ។ យថា ហិ
បឋមបកតិក្ខតោ សត្តោ ឥតរាយ បកតិយា សេដ្ឋត្ថេន បុរិ សេតីតិ
“បុរិសោ” តិ វុច្ឆតិ, ឯវំ នយនដ្ឋេន “នរោ” តិ។ បុត្តភាតុក្ខតោបិ ហិ បុគ្គលោ
មាតុដេដ្ឋភគិនំ បិតុដ្ឋានេ តិដ្ឋតិ, បកេវ ភត្តក្ខតោ។ នវស្ស ឯសាតិ ឆាវ,
អយញ្ច សមញ្ញា មនុស្សិត្តិសុ បវត្តា វុឡិវសេន ឥតរាសុបិ តថា វុច្ឆតិ។
ឱកាហសិ ចោក្ខរណីន្តិ សតិបិ វត្តប្បលនីលុប្បលាទិកេ ពហុវិធ�េ វតនមយេ
ជលជកុសុមេ ចោក្ខរសដ្ឋាតានំ ទិព្វបទុមាណំ តត្ថ យេតុយ្យេន អត្ថិតាយ
“ចោក្ខរណី” តិ លទ្ធនាមំ ទិព្វសរំ ជលវិហារវតិយា អនុបរិសសិ។ បទ្គំ ទិព្វសិ

ចាណិនាតិ រជតមយនាឡំ បទុមរាគរតនមយបត្តសង្ឃាតំ
កនកមយកណ្ឌិកាកិញ្ញក្ខកេសរំ ទិព្វកមលំ លីលារិវំ កត្តកាមតាយ តវ
ហត្ថេន ភញ្ញសិ។

៤៧. តសិទេតិ បិចាសិទេ។ កិលន្តេតិ តាយ បិចាសាយ អន្ធានបរិស្សមេន
ច កិលន្តកាយេ។ ឧដ្ឋាយាតិ ឧដ្ឋានរិយំ កត្វា, អាលសិយំ អនាបដ្ឋិតាតិ
អត្ថោ។

៤៨. យោវេតិអាទិនា យថា អហំ, ឯវំ អញ្ញេបិ អាយតនគតេន
ឧទកទានបុញ្ញេន ឯតាទិសំ ជលំ បដិលភន្តិទិ ទិដ្ឋេន អទិជ្ជស្ស អនុមាណិដី
នស្សេន្តិ យេវេន បុជ្ជមត្តំ សាធារណតោវិស្សន្តេតិ។ តត្ថ តស្សាតិ តន្តិ ច
យថាវុត្តបុញ្ញការិនំ បច្ឆាមសតិ។

៤៩. អនុបរិយន្តិទិ អនុរូបវសេន បរិក្ខិបន្តិ។ តស្ស វសេនជ្ជានបរិក្ខិបនេន
សោបិ បរិក្ខិត្តោ នាម ហោតិ។ តិលកាតិ ពន្ធដីវកបុប្ផសទិសបុច្ឆា ឯកា
រុក្ខជាតិ។ ឧទ្ទាលកាតិ វាតយាតកា, យេ “រាជរុក្ខា” តិបិ វុច្ឆន្តិ។

៥០. តំភូមិភាគេហិទិ តាទិសេហិ ភូមិភាគេហិ,
យថាវុត្តចោក្ខរណីនទិឧយ្យានវន្តេហិ ភូមិបទេសេហិទិ អត្ថោ។ ឧបេតរូបន្តិ
ចាសំសិយភាវេន ឧបេតំ, តេសំ ចោក្ខរណីអាទិនំ វសេន រមណីយសន្តិវេសន្តិ
វុត្តំ ហោតិ។ ភុស សោភមានន្តិ ភុសំ អតិរិយ វិរោចមាណវិមានសេដ្ឋំ លភន្តិទិ
យោជនា។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

បឋមនាវាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ទុតិយនាវាវិមានវណ្ណានា

សុវណ្ណាច្ឆន្ទនំ នាវន្តិ ទុតិយនាវាវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភកវតិ
សាវត្ថិយំ វិហារន្តេ អញ្ញាតរោ ឌីណាសវត្ថុរោ ឧបកជ្ជាយ វស្សបនាយិ កាយ
តាមកាវាសេ វស្សំ ឧបកន្តកាមោ សាវត្ថិតោ តំ តាមំ ឧទ្ទិស្ស បច្ឆាកត្តំ
អន្ធានមគ្គបដិបន្នោ, មគ្គបរិស្សមេន កិលន្នោ តសីតោ អន្តរាមគ្គេ អញ្ញាតរំ
តាមំ សម្បត្តោ, ពហិកាមេ តាធិសំ នាយុទកសម្បន្នជ្ជានំ អបស្សន្នោ
បរិស្សមេន ច អភិកុយ្យមាណោ បីវំ ចារុបិស្វា តាមំ បរិសិស្វា ធុរគេហស្សេវ
ទ្វារេ អជ្ជាសិ។ តត្ថ អញ្ញាតរា ឥត្ថិ ថេវ បស្សិត្វា “កុតោ, ភន្តេ, អាគតត្ថា” តិ
បុច្ឆិត្វា មគ្គបរិស្សមំ បិចាសិតភាវញ្ញា ញាត្វា “ឯថ, ភន្តេ” តិ គេហំ បវេសេត្វា
“ឥធ និសីទថា” តិ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា អនាសិ។ តត្ថ និសិទ្ធធោ ចានោទកំ
ចាទព្ពញ្ញនតេលញ្ញា ទត្វា តាលវណ្ណំ គហេត្វា ពីជិ។ បរិឡាហោ វ្របសន្តេ មធុរំ
សីតលំ សុគន្ធិ ចានកំ យោជេត្វា អនាសិ។ ថេរោ តំ បិសិត្វា
បដិប្បស្សន្ធកិលមថោ អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា
តាវតីសភវនេ និព្ពត្តិ តិ សព្ពំ អនន្តរិមាណសទិសន្តិ វេទិតព្ពំ។ គាថាសុបិ អបុព្ពំ
នត្ថិ។ តេន វុត្ថំ -

៥៣.

“សុវណ្ណាច្ឆន្ទនំ នាវំ, នាវិ អារុយ្ហ តិដ្ឋសិ;
ឌីតាហាសិ ចោក្ខរណី, បទ្គំ និទ្ទសិ ចាណិនា។

៥៤.

“កេន តេតាធិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៥៥.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុព្ពំ;

កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វល្លោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

៥៦.

“សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ចំ បុជ្ជាវិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

៥៧.

“អហំ មនុស្សសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
ទិស្វាន ភិក្ខុំ តសិតំ កិលន្តំ, ឧដ្ឋាយ ចាតុំ ឧទកំ អនាសី។

៥៨.

“យោ វេ កិលន្តស្ស បិចាសិតស្ស, ដ្ឋាយ ចាតុំ ឧទកំ ទនាតិ;
សីតោទកា តស្ស ភវន្តិ នន្ទោ, បហូតមល្យា ពហុបុណ្ណារីកា។

៥៩.

“តំ អាបតា អនុបរិយន្តិ សព្វនា, សីតោទកា វាលុ កសន្តតា នទី;
អម្ពា ច សាលា តិលកា ច ជម្ពុយោ, ឧទ្ទាលកា ចាជលិយោ ច ដុល្លា។

៦០.

“តំភូមិភាគេហិ ឧបេត្រូបំ, វិមានសេដ្ឋំភុស សោភមាណំ;
តស្សីធ កម្មស្ស អយំ វិចាកោ, ឯតាទិសំ បុញ្ញកតា លភន្តិ។

៦១.

“តេន មេតាទិសោ វល្លោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៦២.

“អក្ខរមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតា យមកាសិ បុព្វំ;
តេនម្ហិ វរំ ជលិតានុភាវ, វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតិ” តិ។

អត្ថវណ្ណានាសុបិ ឥធ វិការេ បេរោតិ អបុព្វំ នត្ថិ។

ទុតិយនាវាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. តតិយនាវាវិមានវណ្ណានា

សុវណ្ណាប្បទនំ នាវន្តិ តតិយនាវាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
ជនបទចារិកំ ចរន្តោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិកោសលជនបទេ យេន ដូលំ
នាម ព្រាហ្មណាកាមោ តទវសរិ។ អស្សោសុំ ខោ ដូលោយ្យកា
ព្រាហ្មណាគហបតិកា “សមណោ កិរ គោតមោ អម្ពាភំ គាមខេត្តំ
អនុប្បត្តោ” តិ។ អថ ដូលោយ្យកា ព្រាហ្មណាគហបតិកា អប្បសន្នា
មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មច្ឆេរបកតា “សចេ សមណោ គោតមោ ឥមំ គាមំ បរិសិទ្ធា
ទ្វីហតីហំ វសេយ្យ, សព្វំ ឥមំ ជនំ អត្ថនោ វចនេ បតិជ្ឈបេយ្យ, តតោ
ព្រាហ្មណាធម្មោ បតិជ្ឈំ នលកេយ្យ” តិ តត្ថ ភគវតោ អវាសាយ បរិសក្កន្តា
នទីតិត្ថេសុ ឋបិតនាវាយោ អបនេសុំ, សេតុសង្កមនានិ ច អវលញ្ញោ អកំសុ,
តថា បចាមណ្ឌាចានីនិ, វកំ ឧទចានំ ឋបេត្វា ឥតរាទិ ឧទចានានិ តិណាទីហិ
បូរេត្វា បិទហីសុ។ តេន វុត្តំ ឧទានេ (ឧទា. ៦៩) “អថ ខោ ដូលោយ្យកា
ព្រាហ្មណាគហបតិកា ឧទចានំ តិណាស្ស ច ភុសស្ស ច យាវ មុខតោ បូរេសុ
‘មា តេ មុណ្ឌាកា សមណាកា ចានីយំ អបំសូ’” តិ។

ភគវា តេសំ តំ វិប្បការំ ព្យាត្វា តេ អនុកម្មន្តោ សទ្ធិភិក្ខុសង្ឃេន
អាគាសេន នទី អតិក្កមិត្វា គន្ធា អនុក្កមេន ដូលំ ព្រាហ្មណាគាមំ បត្វា មគ្គា
ឡិក្កម្ម អញ្ញាតវស្មី រុក្ខមូលេ បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ តេន ច សមយេន

សម្ពុហុលា ឧទកហារិនិយោ ភកវតោ អវិទូរេន អតិក្កមន្តិ។ តស្មិញ គាមេ
“សចេ សមណោ គោតមោ ឥធាគមិស្សតិ, ន តស្ស បច្ចុគ្គមនាទិកំ កាតព្វំ,
គេហំ អាគតស្ស ចស្ស សាវកានញ្ចា ភិក្ខាបិ ន ធាតញ្ចា”តិ កតិកា កតា
ហោតិ។

តត្ថ អញ្ញាតវស្ស ព្រាហ្មណស្ស ធាសី យដេន ចានីយំ គហេត្វា គប្បន្តិ
ភកវន្តំ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតំ និសិន្នំ ទិស្វា ភិក្ខុ ច មគ្គបរិស្សមេន កិលន្តេ តសីតេ
ញាត្វា បសន្នចិត្តា ចានីយំ ធាតុកាមា ហុត្វា “យទិបិ មេ គាមវាសិនោ
‘សមណស្ស គោតមស្ស ន កិញ្ចា ធាតព្វំ, សាមីចិកម្មម្យំ ន កាតព្វំន្តិ កតិកំ
កត្វា បិតា, វេរំ សន្តេបិ យទិ អហំ ព្យាទិសេ បុញ្ញក្ខេត្តេ ទក្ខិណោយ្យេ លភិក្ខា
ចានីយធានមត្តេនាបិ អត្ថនោ បតិជ្ជំ ន ករេយ្យំ, កធាហំ ឥតោ ទុក្ខជីវិតតោ
មុច្ចិស្សមិ, កាមំ មេ អយ្យកោ សព្វេបិមេ គាមវាសិនោ មំ ហនន្តុ វា ពន្ធន្តុ វា,
ព្យាទិសេ បុញ្ញក្ខេត្តេ ចានីយធានំ ទស្សមិ វេរា”តិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា អញ្ញាហិ
ឧទកហារិនីហិ វារិយមាធាបិ ជីវិតេ និរេក្ខា សីសតោ ចានីយយដំ ឱតារេត្វា
ឧភោហិ ហត្ថហិ បរិគ្គហេត្វា ឯកមន្តេ វេហេត្វា សញ្ញាតបីតិសោមនស្សា
ភកវន្តំ ឧបសម្ព័ន្ធិត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា ចានីយេន និមន្តេសិ។ ភកវា តស្សា
ចិត្តប្បសាទំ ឱលោកេត្វា តំ អនុគ្គណ្ណោ ចានីយំ បរិស្សវេត្វា ហត្ថចារេ
ធាវិត្វា ចានីយំ បិរិ, យដេ ឧទកំ បរិក្ខយំ ន គប្បតិ។ សា តំ ទិស្វា បុន
បសន្នចិត្តា ឯកស្ស ភិក្ខុស្ស អធាសិ, តថា អបរស្ស អបរស្សតិ សព្វេសម្បិ
អធាសិ, ឧទកំ ន ឱយតេវ។ សា ហដ្ឋតុដ្ឋា យថាបុណ្ណេន យដេន គេហាភិមុខិ
អគមាសិ។ តស្សា សាមិកោ ព្រាហ្មណោ ចានីយស្ស ទិន្នការំ សុត្វា “ឥមាយ
គាមវត្ថុំ ភិក្ខុ, អហេត្វា គារយ្ហោ កតោ”តិ កោដេន បដ្ឋលន្តោ
តជតជាយមាធា តំ ភូមិយំ ចាតេត្វា ហត្ថហិ ច ចារេហិ ច បហរិ។ សា តេន

ឧបក្កមេន ជីវិតក្នុង បត្យា តាវតីសករណេ និព្វតិ, វិមានំ ចស្ស
បឋមនាវារីមានេ វុត្តសទិសំ ឧប្បជ្ឈិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្តំ អាមន្តេសិ “ឥឡ្យ មេ ត្វំ, អានន្ត, ឧទចានតោ
ចានីយំ អាហារា” តិ។ ថេរោ “ឥនានិ, ភន្តេ, ឧទចានោ ដូណោយ្យកេហិ ទូសិតោ, ន
សក្កា ចានីយំ អាហារិតុ” តិ អាហា។ ភគវា ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ អាណាបេសិ។
តតិយវារេ ថេរោ ភគវតោ បត្តំ អានាយ ឧទចានាភិមុខោ អគមាសិ។ គច្ឆន្តេ
ថេរេ ឧទចានេ ឧទកំ បរិបុណ្ណំ ហុត្វា ឧត្តរិត្វា សមន្តតោ សន្តតិ, សព្វំ
តិណភុសំ ឧបលរិត្វា សយមេវ អបគច្ឆតិ។ តេន សន្តមាណេន សលីលេន
ឧបរុបរិ វឡន្តេន អញ្ញោ ជលាសយេ បូរេត្វា តំ គាមំ បរិក្ខិបន្តេន គាមប្បទេសោ
អន្លោត្តរិយតិ។ តំ ចានិហារិយំ ទិស្វា ព្រាហ្មណា អច្ឆរិយព្ពតចិត្តជាតា
ភគវន្តំ ឧមាបេសុំ, តន្ត្រីណាញោវ ឧទកោយោ អន្តរាយិ។ តេ ភគវតោ ច
ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច និវាសជ្ឈានំ សំវិធាយ ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា ទុតិយទិវសេ
មហាធានំ សន្នេត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណ្ឌិតេន ខាធនីយេន ភោជនីយេន
បរិវិសិត្វា សព្ពេ ដូណោយ្យកា ព្រាហ្មណាគហបតិកា ភគវន្តំ ភុត្តារី
ឌីនីតបត្តចាណី បយិរុចាសន្តា និសីទិសុ។

តេន ច សមយេន សា ទេវតា អត្តនោ សម្បត្តិ បច្ឆវេក្ខិត្វា តស្ស ការណំ
ឧបធាវេន្តី តំ “ចានីយទាន” តិ ព្រាហ្មា បីតិសោមនស្សជាតា “ហន្តាហំ ឥនានេវ
ភគវន្តំ វន្តិស្សមិ, សម្មាបដិបន្នេសុ កតានំ អប្បកានម្បិ ការានំ
ឧឡារជលតព្វា មនុស្សលោកេ ចាកជំ ករិស្សមី” តិ ឧស្សហជាតា
អច្ឆរាសហស្សបរិវារា ឧយ្យានាទិសហិតេន វិមានេន សទ្ធិយេវ មហាតិយា
ទេវិទ្ធិយា មហាន្តេន ទេវានុភាវេន មហាជនកាយស្ស បស្សន្តស្សេវ អាគន្ធា

វិមានតោ ឡើយ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា អភិវាទេត្វា អញ្ចាលី បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ អថ
នំភគវា តស្ស បរិសាយ កម្មផលំ បច្ចក្ខតោ វិភាវេតុកាមោ -

៦៣.

“សុវណ្ណាច្ឆនំ នារំ, នារិ អារុយ្ហ តិដ្ឋសិ;
ឌីតាហសិ ចោក្ខរណី, បទ្នំ ធិន្ទសិ ចាណិនា។

៦៤.

“ក្កដាការា ធិវេសា តេ, វិភត្តា ភាគសោ មិតា;
ធន្ទល្លមាណា អាកន្តិ, សមន្តា ចតុរោ ធិសា។

៦៥.

“កេន តេតាធិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៦៦.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុកាវេ, មនុស្សក្ខតា កិមកាសិ បុព្វំ,
កេនាសិ វេ ជលិតានុកាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។ -

ចតុហិ តាថាហិ បុច្ឆិ។

៦៧.

“សា ទេវតា អត្តមនា, សម្ពុទ្ធនេវ បុច្ឆិតា;
បព្វំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផល”តិ។ -

សន្តីតិការា អាហំសុ។

៦៨.

“អបំ មនុស្សសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
ទិស្វាន ភិក្ខុ តសិរេត កិលន្តេ, ឧដ្ឋាយ ចាតុំ ឧទកំ អនាសី។

៦៩.

“យោ វេ កិលន្តាន បិចាសិតានំ, ឧដ្ឋាយ ចាតុំ ឧទកំ ទទាតិ;
សីតោទកា តស្ស ភវន្តិ នន្ទោ, បហូតមល្យា ពហុបុណ្ណារីកា។

៧០.

“តំ អាបតា អនុបរិយន្តិ សត្តនា, សីតោទកា វាលុកសន្តតា នទី;
អម្ពា ច សាលា តិលកា ច ជម្ពុយោ, ឧទ្ទាលកា ចាជលិយោ ច ដុល្លា។

៧១.

“តំភូមិភាគេហិ ឧបេត្របំ, វិមានសេដ្ឋំភុស សោភមាណំ;
តស្សីធ កម្មស្ស អយំ វិចាកោ, ឯតាទិសំ បុញ្ញកតាលភន្តិ។

៧២.

“ក្កដាតារា និវេសា មេ, វិភត្តា ភាគសោ មិតា;
ទទុល្លមាណា អាកន្តិ, សមន្តា ចតុរោ ទិសា។

៧៣.

“តេន មេតាទិសោ វល្លោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
តប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៧៤.

“អក្ខាមិ តេ ពុទ្ធ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;

តេជម្ពី ឯវំ ជលិតានុភាវ, វណ្ណា ច មេ សព្វទិសា បកាសតិ;
ឯតស្ស កម្មស្ស ជលំ មមេទំ, អត្ថាយ ពុទ្ធា ឧទកំ អចាយី"តិ។ -

វិស្សជ្ជនតាថាយោ។

២៣. តត្ថ កិញ្ចាបិ សា ទេវតាយទា ភគវា បុច្ឆិ, តទា តំ នាវំ អារុយ្ហ ន
បិតា, ន ចោក្ខរណី ឌីតាបាតិ, នាបិ បទុមំ ជិន្នតិ, កម្មានុភាវចោទិតា បន
អភិណ្ណំ ជលវិហារបសុតា តថា ករោតីតិ តំ កិរិយាវិច្ឆេទំ ទស្សនវសេនេវ
វុត្ថំ។ អយញ្ច អត្ថោ ន កេវលមិជេវ, អថ ខោ ហេដ្ឋិមេសុបិ ឯវមេវ ទដ្ឋញ្ចា។

៧២. ក្នុងគារាភតិ សុវណ្ណាមយកណ្ណិកាពទ្ធកេហាវន្តោ។ និវេសាតិ
និវេសនានិ, កច្ចរាជីតិ អត្ថោ។ តេនាហ "វិតត្តា ភាគសោ មិតា"តិ។ តានិ ហិ
ចតុសាលភូតានិ អញ្ញមញ្ញស្ស បដិពិម្ពភូតានិវិយ បដិវិតត្តរូបានិ
សមប្បមាណតាយ ភាគសោ មិតានិវិយ ហោន្តិ។ ទទ្ធល្អមាណាតិ អតិវិយ
វិជ្ជោតមាណា។ អាកន្តីតិ មណីវតនកនករំសិជាលេហិ ឌីកាសេន្តិ។

៧៤. មមាតិ ឥទំ បុញ្ញាបរាបេក្ខំ, មម កម្មស្ស មម អត្ថាយាតិ អយញ្ជេត្ថ
យោជនា។ ឧទកំ អចាយីតិ យទេតំ ឧទកទានំ វុត្ថំ, ឯតស្ស បុញ្ញកម្មស្ស ឥទំ
ជលំ យាយំ ទិព្វសម្បត្តិ, យស្មា មមត្ថាយ សទេវកេ លោកេ អគ្គទក្ខិណោយ្យា
ពុទ្ធា ភគវា មយា ទិន្នំ ឧទកំ អចាយីតិ។ សេសំ វុត្ថនយមេវ។

ឯវំ បសន្នមាណសាយ ទេវតាយ ភគវា សាមុក្កំសិកំ ធម្មទេសនំ ករោន្តោ
សច្ចានិ បកាសេសិ។ សា ទេសនាបរិយោសានេ សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋហិ,
សម្បត្តបរិសាយបិ ធម្មទេសនា សាត្តិកា អហោសិ។

តតិយនាវាវិមាណវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. ធីបរិមាណវណ្ណានា

អភិក្កន្តេន វណ្ណានាតិ ធីបរិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភកវតិ សាវត្ថិយំ
វិហារន្តេ ឧបោសថធីវសេ សម្ពហុលា ឧបោសកា ឧបោសថិកា ហុត្វា បុរេភត្តំ
យថាវិភវំ ធានំ ទត្វា កាលស្សេវ ភុញ្ញត្វា សុទ្ធវត្ថនិវត្តា សុទ្ធត្ថរាសន្តា
គន្ធមាលាទិហត្តា បច្ឆាភត្តំ វិហារំ គន្ធា មនោការីនីយេ ភិក្ខុ បយិរុចាសិត្វា
សាយន្តេ ធម្មំ សុណាន្តិ។ វិហារេយេវ វសិតុកាមាណំ តេសំ ធម្មំ សុណាន្តានំយេវ
សូរិយោ អត្ថន្តតោ, អន្ធការោ ជាតោ។ តត្ថកា អញ្ញាតរា ឥត្ថី “ឥធានិ
ធីចាលោកំ កាតុំ យុត្ត”ន្តិ ចិន្តេត្វា អត្ថនោ គេហតោ បទីបេយ្យំ អាហារាបេត្វា
បទីបំ ឧជ្ឈាលេត្វា ធម្មាសនស្ស បុរតោ វេបេត្វា ធម្មំ សុណា។ សា តេន
បទីបទានេន អត្ថមនា បីតិសោមនស្សជាតា ហុត្វា វន្តិត្វា អត្ថនោ គេហំ
គតា។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ ជោតិរសរិមាណេ និព្ពត្តិ។
សរីរសោភា បនស្សា អតិវិយ បកស្សរា អញ្ញោ ទេវេ អភិភវិត្វា ទស ទិសា
ឱភាសយមាណា តិដ្ឋតិ។ អថេកធីវសំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ
ចរន្តោតិ សព្វំ ហេដ្ឋា អាគតនយេនេវ វេទិតព្វំ។ ឥធម បន -

៧៥.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណាន, យា ភូ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តិ ទិសា សព្វា, ឱសធីវិយ តារកា។

៧៦.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណា, កេន តេ ឥធម មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៧៧.

“កេន ត្ងំ វិមលោភាសា, អតិរោចសិ ទេវតា;
កេន តេ សត្តគត្តេហិ, សញ្ញា ឌីភាសតេ ទិសា។

៧៨.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវី មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ វេ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សត្តទិសា បភាសតី”តិ។ -

ចតុហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។

៧៩.

“សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ចំ បុជ្ជា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

៨០.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
តមន្តការម្ហិ តិមិសិកាយំ, បទីបកាលម្ហិ អនាសិ ទីបំ។

៨១.

“យោ អន្តការម្ហិ តិមិសិកាយំ, បទីបកាលម្ហិ ទទាតិ ទីបំ;
ឧប្បជ្ឈតិ ដោតិរសំ វិមាទំ, បហូតមល្យំ ពហុបុណ្ណារីកំ។

៨២.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធមិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៨៣.

“តេនាហំ វិមលោភាសា, អតិរោចាមិ ទេវតា;

តេជមេសព្ពតត្ថហិ, សព្ពាឌីកាសតេជិសា។

៨៤.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្វតាយមកាសិ បុញ្ញ;
តេជម្ហំ វរំ ជលិតានុភាវ, វល្លោ ច មេសព្ពជិសា បកាសតី” តិ។ -

វិស្សជ្ជេសិ។

៧៥. តត្ថ អភិក្កន្តន វល្លោនាតិ ឯត្ថ អភិក្កន្ត-សន្នោ “អភិក្កន្តា, ភន្តេ, វត្ថិ,
និក្ខន្តោ បឋមោ យាមោ” តិអាជីសុ (អ. និ. ៨.២០; ឧទា. ៤៥; ចូឡវ. ៣៨៣) ខយេ
អាគតោ។ “អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ បុគ្គលានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណ្ឌិតតរោ
ចា” តិអាជីសុ (អ. និ. ៤.១០០) សុន្ទរេ។ “អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ” តិអាជីសុ
(ធិ. និ. ១.២៥០; ចារា. ១៥) អព្ពនុមោធនេ។ “អភិក្កន្តន វល្លោន, សព្ពា ឌីកាសយំ
ជិសា” តិអាជីសុ (វិ. វ. ៨៥៧) អភិរូបេ។ ឥធាបិ អភិរូបេ វរំ ទដ្ឋព្ពោ។ តស្មា
អភិក្កន្តនាតិ អតិកន្តន អតិមនាបេន, អភិរូបេនាតិ អត្ថោ។ វល្លោនាតិ
ជរិវល្លោន។ ឌីកាសេន្តិ ជិសា សព្ពាតិ សព្ពាបិ ទស ជិសា ជាតេន្តិ ឯកាលោកំ
ករោន្តិ។ កី វិយាតិ អាហា “ឌីសជីវិយ តារកា” តិ។ ឧស្សន្នោ បកា ឯតាយ
ជ័យតិ, ឌីសជនំ វា អនុពលប្បធាយិ កាតិ កត្វា “ឌីសជី” តិ លទ្ធនាមា តារកា
យថា សមន្តតោ អាលោកំ កុរុមាធា តិជ្ជតិ, វរមេវ ភ្ជំ សព្ពា ជិសា ឌីកាសយន្តិ
តិជ្ជសីតិ។

៧៧. សព្ពតត្ថហិ តិ សព្ពហិ សរីរវយវេហិ, សកលេហិ អដ្ឋបច្ចដ្ឋេហិ
ឌីកាសតីតិ អធិប្បាយោ, ហេតុម្ហំ ចេតំ ករណាវចនំ។ សព្ពា ឌីកាសតេ ជិសាតិ
សព្ពាបិ ទសជិសា វិជ្ជាតតិ។ “ឌីកាសរេ” តិបិ បឋន្តិ, តេសំ សព្ពា ជិសាតិ
ពហុវចនមេវ ទដ្ឋព្ពំ។

៨១. បដិបកាលម្ចីតិ បដិបករណាកាលេ, បដិបុដ្ឋលនយោគ្គ អនុការេតិ
អត្ថោ។ តេជារា “យោ អនុការម្ចី តិមីសិកាយ”ន្តិ, ពហាលេ មហានុការេតិ
អត្ថោ។ ធនាតិ ធិបន្តិ បដិបំ ឧដ្ឋាលេន្តោ វា អនុដ្ឋាលេន្តោ វា បដិបទានំ ធនាតិ,
បដិចោបករណានិ ធន្តិណោយ្យេ ឧទ្ទិស្ស បរិច្ឆជតិ។ ឧបបន្នតិ ជោតិរសំ
វិមានន្តិ បដិសន្និគ្គហណាវសេន ជោតិរសំ វិមានំ ឧបគច្ឆតិតិ។ សេសំ
វុត្តនយមេវ។

អថ យថាបុច្ឆិតេ អត្ថេ ទេវតាយ កថិតេ ថេរោ តមេវ កថំ អដ្ឋប្បន្តី កត្វា
ធនាធិកថាយ តស្ស កល្បចិត្តាធិការំ ញាត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ,
សច្ចបរិយោសានេ សបរិវារា សា ទេវតា សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ ថេរោ
តតោ អាគន្ធា តំ បរត្ថី ភគវតោ អាហោចេសិ, ភគវា តស្មី វុត្តស្មី
សម្បត្តបរិសាយ វិត្តារេន ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា
ជាតា, មហាជនោវិសេសតោ ធិបទានេ សក្កច្ចការី អហោសីតិ។

ធិបវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. តិលទក្ខិណវិមានវណ្ណានា

អភិក្កន្តេន វណ្ណានាតិ តិលទក្ខិណវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អាហមេ។ តេន ច សមយេន
រាជគហោ អញ្ញាតរា ឥត្ថី គត្ថិនី តិលេ ជោវិត្វា អាតបេ សុក្ខាបេតិ តេលំ
កាតុកាមា។ សា ច បរិក្ខិណាយុកា តំ ធិរសមេវ ចវនធម្មា, និរយសំវត្ថនិកំ
ចស្ស កម្មំ ធិកាសំ កត្វា បិតំ។ អថ នំ ភគវា បច្ឆសវេលាយំ លោកំ
វោលោកេន្តោ ធិព្ពចក្ខនា ធិស្វា ចិន្តេសិ “អយំ ឥត្ថី អដ្ឋ កាលំ កត្វា និរយេ
និព្ពត្តិស្សតិ, យំនូនាហំ តិលភិក្ខាបដិគ្គហណោន តំ សក្កបកំ ករេយ្យ”ន្តិ។ សោ

សាវត្ថុតោ តង្គីណេនេវ រាជគហំ គន្ធា បុព្ពណ្ណាសមយំ និវាសេត្វា
បត្តចីវរមាធាយ រាជគហេ បិណ្ណាយ ចរន្តោ អនុបុព្ពេន តស្ស គេហទ្វារំ
ចាបុណី។ សា ឥត្ថី ភគវន្តំ បស្សិត្វា សញ្ញាតបីតិសោមនស្សា សហសា
ឧដ្ឋហិត្វា កតញ្ញាលី អញ្ញំ ធាតព្ពយុត្តកំ អបស្សន្តិ ហត្ថចាទេ ឆោរិត្វា តិលេ
រាសី កត្វា ឧភោហិ ហត្ថហិ បរិគ្គហេត្វា អញ្ញាលីបូរំ តិលំ ភគវតោ បត្ត
អាកិរិត្វា ភគវន្តំ វន្តិ។ តំ ភគវា អនុកម្ម្យមាធា “សុខិនី ហោហី” តិ វត្វា
បក្កាមិ។ សា តស្ស វត្ថិយា បច្ឆសសមយេ កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ
ទ្វាទសយោជនិកេ កនករិមាទេ សុត្តបពុទ្ធារិយ និព្ពត្តិ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លាធា ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ អច្ឆរាសហស្សបរិវុតំ
មហាតិយា ឆេរិទ្ធិយា វិរោចមានមុបគន្ធា -

៨៥.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ភំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តិ ទិសា សព្វា, ឱសធី វិយ តាវកា។

៨៦.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៨៧.

“បុច្ឆាមិ តំ ឆេរិ មហានុភាវេ,
មនុស្សក្ខតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី” តិ។ - បុច្ឆិ;

៨៨.

“សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ចំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

៨៩.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សក្ខតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ។

៩០.

“អន្ទុសំ វិរជំ ពុទ្ធី, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
អាសន្នំ ទានំ អនាសី, អកាមា តិលទក្ខិណំ;
ទក្ខិណោយ្យស្ស ពុទ្ធស្ស, បសន្នា សេហិ ចាលិភិ។

៩១.

“តេន មេតាទិសោ វល្លោ, តេន មេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៩២.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតា យមកាសិ បុញ្ចំ;
តេនម្ហិ វរំ ជលិតានុភាវ, វល្លោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ -

សាវិស្សន្នេសិ។

៩០. តត្ថ អាសន្នាតិ អយំ អាសន្ន-សន្នោ “អាសន្នំ នំ តថាគត”ន្តិអាទិសុ
(ចូឡវ. ៣៥០) យដ្ឋេន អាគតោ។ “អាសន្នំ ទានំ ទេតី”តិអាទិសុ (ធិ. និ. ៣.៣៣៦;
អ. និ. ៨.៣១) សមាគមេ។ ឥធម៌ សមាគមេយេវ ទដ្ឋព្ពោ។ តស្មា អាសន្នាតិ
សមាគន្ធា, សមវាយេន សម្មត្វាតិ អត្ថោ។ តេនាហ “អកាមា”តិ។ សា ហិ
ទេយ្យធម្មសំវិធានបុព្វកំ បុរិមសិទ្ធិំ ទានសង្គប្បំ វិនា សហសា សម្មត្ថេ ភគវតិ

បវត្តិគំ តិលទានំ សន្ទាយាហ “អាសង្ក ទានំ អទាសី, អកាមា តិលទក្ខិណា” ឆ្លុះ។
សេសំ វុត្តនយមេវ។

តិលទក្ខិណាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. បឋមបតិព្ពតាវិមានវណ្ណានា

កោញ្ញា មយូរា ធិរិយា ច បាំសាតិ បតិព្ពតាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?
ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្ថ អញ្ញាតរា
ឥត្ថិ បតិព្ពតា អហោសិ ភត្តុ អនុកូលវត្ថិនី ឧមា បទក្ខិណាគ្គាហិនី, ន កុទ្ធាបិ
បជិប្បរតិ, អជុស្សវាចា សច្ចវាធិនី សន្ទា បសន្ទា យថាវិករំ ទានានិ ច អទាសី។
សា កេនចិទេវ រោគេន ដុដ្ឋា កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ និព្ពត្តិ។ អថាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ បុរិមនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ ទេវធីតរំ មហាតី
សម្បត្តិ អនុភវន្តិ ធិស្វា តស្ស រាសមីបមុបគតោ។ សា អច្ឆរាសហស្សបរិវត្តា
សដ្ឋិសកជការាលង្ការបដិមណ្ឌិតត្ថភារា ថេរស្ស ចាទេសុ សិរសា វន្តិត្វា
ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ថេរោបិ តាយ កតបុញ្ញកម្មំ បុច្ឆន្តោ -

៩៣.

“កោញ្ញា មយូរា ធិរិយា ច បាំសា, វុត្តស្សរា កោកិលា សម្បត្តិ;
បុច្ឆាភិកិណ្ឌំ រម្មមិទំ វិមានំ, អនេកចិត្តំ នរនារិសេវិតំ។

៩៤.

“តត្ថ ច្ន្ទសិ ទេវិ មហានុភារេ, ឥទ្ធិវិកុព្ពត្តិ អនេករូចា;
ឥមា ច តេ អច្ឆរាយោ សមន្តតោ, នច្ចន្តិ កាយន្តិ បមោទយន្តិ ច។

៩៥.

“ទេវីធិបត្តាសិ មហានុភាវ,
មនុស្សក្ខតា កិមកាសិ បុញ្ញ;
កេនាសិ វរំ ជលិតានុភាវ,
វល្លោកា ច តេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។ - អាហា;

៩៦.

“សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ញំ បុជ្ជា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

៩៧.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សក្ខតា, បតិព្វតានញ្ញមនា អហោសី;
មាតាវ បុត្តំ អនុវត្តមនា, កុដ្ឋាបិហំ នប្បរុសំ អវោចំ។

៩៨.

“សច្ចេ បិតា មោសវជ្ជំ បហាយ, ទានេ វតា សង្កហិតត្ថភាវ;
អន្ធព្វា ចានព្វា បសន្នចិត្តា, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសី។

៩៩.

“តេន មេតាធិសោ វល្លោកា, តេន មេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១០០.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតា យមកាសិ បុញ្ញ;
តេនម្ហិ វរំ ជលិតានុភាវ, វល្លោកា ច មេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។ -

សា ទេវតា វិស្សន្នេសិ។

៩៣. តត្ថ កោញាតិ កោញាសកុណា, យេ “សាវសា”តិបិ វុច្ចន្តិ។ មយូរាតិ
មោរា។ ធិរិយាតិ ធិញ្ញានុការា។ ឥធិញ្ញា បទំ “ធិរិយា កោញា, ធិរិយា
មយូរា”តិអាទិនា ចត្វហិបិ បទេហិ យោជេតព្ពំ។ ហំសាតិ
សុវណ្ណាហំសាធិហំសា។ វគ្គស្សរាតិ មធុរស្សរា។ កោកិលាតិ កាឡកោកិលា
ចេវ សុក្កកោកិលា ច។ សម្បត្តន្តិ ទេវតាយ អភិរមណត្ថំ កិឡន្តាលឡន្តា
សមន្តតោ បតន្តិវិចរន្តិ។ កោញាធិរុបេន ហិ ទេវតាយ រតិជននត្ថំ បរិវារក្ខតា
ទេវតា កិឡន្តាលឡន្តា “កោញា”តិអាទិនា វុត្តា។ បុច្ឆាភិកិណ្ឌាន្តិ
គន្ធិតាគន្ធិតេហិ នាធាវិធរតនកុសុមេហិ ឌុកិណ្ឌាំ។ រម្មន្តិ រមណីយំ, មនោរមន្តិ
អត្តោ។ អនេកចិត្តន្តិ អនេកេហិ ឧយ្យានកប្បុរក្ខតោក្ខរណិអាធិហិ វិមាទេសុ
ច អនេកេហិ ភិត្តិវិសេសាធិហិ ចិត្តំ។ នរោរិសេវិតន្តិ បរិវារក្ខតេហិ
ទេវបុត្តេហិ ទេវជិតាហិ ច ឧបសេវិតំ។

៩៤. ឥធិវិកុព្ពន្ធិ អនេករូចាតិ នាធារូចានំ វិទំសនេន អនេករូចា
កម្មានុការាសិទ្ធា ឥធិវិកុព្ពន្ធិវិកុព្ពន្ធិយោ វលញ្ឆេន្តិ អច្ឆសីតិ យោជនា។

៩៥. អនញ្ញាមនាតិ បតិព្ពតា, បតិតោ អញ្ញាស្មី មនោ វតិស្សាតិ អញ្ញាមនា,
ន អញ្ញាមនាតិ អនញ្ញាមនា, មយ្ហំ សាមិកតោ អញ្ញាស្មី បុរិសេ ចាបកំ ចិត្តំ ន
ឧប្បាទេសីន្តិ អត្តោ។ មាតាវ បុត្តំ អនុរក្ខមាតាតិ យថា មាតា បុត្តំ, វរំ មយ្ហំ
សាមិកំ, សព្វេបិ វា សត្តេ ហិតេសិតាយ អហិតាបនយនកាមតាយ ច
អនុទ្ទយមាណ។ កុទ្ធាបិហំ នប្បុរសំ អវោចន្តិ បរេន កតំ អជាសុកំ បដិច្ច
កុទ្ធាបិ សមាណ អហំ ជុសុវចនំ ន កថេសី, អញ្ញាទត្ថុ បិយវចនមេវ អភាសីន្តិ
អធិប្បាយោ។

៩៦. សច្ចេ វិភាតិ សច្ចេ បតិដ្ឋិតា។ យស្មា មុសាវាទា វេរមណិយា សច្ចេ
បតិដ្ឋិតា នាម ហោតិ, ន កថាចិ សច្ចវចនមត្តេនាតិ អាហា - មោសវន្តិ

បហាយាតិ មុសាវាធំ បហាយ។ ទានេ រតាតិ ទានេ អភិរតា, យុត្តប្បយុត្តាតិ
អត្ថោ។ សង្កហិតត្ថភាវាតិ សង្កហវត្ថុហិ អត្តានំវិយ សភាវេនេវ បរេសំ
សង្កណ្ឌានសីលា អន្ធព្វា ចានព្វា កម្មជលសទ្ធាយ បសន្នចិត្តា សក្កច្ចំ
ចិត្តិកាវេន អទាសី, អញ្ញព្វា វត្តាទិទានំវិបុលំ ឧទ្យារំ អទាសិន្តិ យោជនា។
សេសំ វុត្តនយមេវ។

បតិព្ពតាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. ឧតិយបតិព្ពតាវិមានវណ្ណានា

វេឡុរិយថម្ពុន្តិ ឧតិយបតិព្ពតាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? សាវត្ថិយំ កិរ
អញ្ញតរា ឧទាសិកា បតិព្ពតា ហុត្វា សទ្ធា បសន្នា បញ្ច សីលានិ សុវិសុទ្ធានិ
កត្វា រត្តិ, យថាវិភវេវ ទានានិ អទាសិ, សា កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ
ឧប្បជ្ជិ។ សេសំ ហេជ្ជា វុត្តនយមេវ។

១០១.

“វេឡុរិយថម្ពុន្តិ វុចិរំ បភស្សរំ, វិមានមារុយ្ហ អនេកចិត្តំ;
តត្ថច្ឆសិ ទេវិ មហានុភាវេ, ឧទ្ធាវចា ឥទ្ធិវិកុព្ពមាណ;
ឥមា ច តេ អច្ឆរាយោ សមន្តតោ, នច្ចន្តិ កាយន្តិ បមោទយន្តិ ច។

១០២.

“ទេវិទ្ធិបត្តាសិ មហានុភាវេ,
មនុស្សក្ខតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ - បុច្ឆិ;

១០៣.

“សា ឆេវតា អត្ថមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ចំ បុដ្ឋាវិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សីទំ ដលំ”។

១០៤.

“អហំ មនុស្សសុ មនុស្សភូតា, ឧចាសិកា ចក្ខុមតោ អហោសី;
ចាណាតិចាតាវិរតា អហោសី, លោកេ អទិន្នំ បរិវជ្ឈយិស្សំ។

១០៥.

“អមជ្ជថា នោ ច មុសា អភាណី, សកេន សាមិនា អហោសី តុដ្ឋា;
អន្ធព្វា ចានព្វា បសន្នចិត្តា, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសី។

១០៦.

“តេន មេតាទិសោ វល្លោ, តេន មេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១០៧.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ,
មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហំ ឯវំ ជលិតានុភាវ,
វល្លោ ច មេ សត្តទិសា បភាសតី”តិ។ - វិស្សន្នេសិ;

១០៨. តត្ថ វេជ្ជវិយថម្ពន្តិ វេជ្ជវិយមណិមយថម្ពំ។ វុចិវន្តិ រមណីយំ។
បកស្សវន្តិ អតិវិយ ភាសុរំ។ ឧច្ចាវចាតិ ឧច្ចា ច អវចា ច, វិវិធាតិ អត្ថោ។

១០៤-៥. ឧចាសិកាតិ សរណគមនេន ឧចាសិកាលក្ខណេ បិតា។ វុត្តញ្ញិ -

“យតោ ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ពុទ្ធិ សរណំ គតោ ហោតិ,
ធម្មំ សរណំ គតោ ហោតិ, សង្ឃំ សរណំ គតោ ហោតិ, ឯត្តាវតា ខោ,
មហានាម, អរិយសាវកោ ឧបាសកោ ហោតី” តិ (សំ. និ. ៥.១០៣៣)។

ចក្ខុមតោតិ បញ្ចបិ ចក្ខុបិ ចក្ខុមតោ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ។ ឯវំ
ឧបាសិកាភាវកិត្តនេន អាសយសុទ្ធិ ទស្សត្វា បយោគសុទ្ធិ ទស្សតុំ
“ចាណាតិចាតាវិតា” តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ សកេន សាមិទា អហោសី តុដ្ឋាតិ
មិច្ឆាចារាវេរមណិមាហា។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តសទិសមេវ។

ទុតិយបតិព្ពតាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣. បឋមសុណិសាវិមានវណ្ណានា

អភិក្កន្តេន វណ្ណានាតិ សុណិសាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? សាវត្ថិយំ
អញ្ញាតវស្មី គេហោ ឯកា កុលសុណ្ណា គេហំ បិណ្ណាយ បរិដ្ឋំ ខីណាសវត្ថេវ
ទិស្វា សញ្ញាតបីតិសោមនស្សា “ឥទំ មយ្ហំ ឧត្តមំ បុញ្ញកេត្តំ ឧបដ្ឋិត” តិ អត្តនា
លទ្ធិ បូរភាគំ អាទាយ អាទរេន ថេរស្ស ឧបនេសិ, ថេរោ តំ បដិគ្គហេត្វា
អនុមោទនំ កត្វា គតោ។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ ឧប្បជ្ជិ។
សេសំ សព្វំ ហេដ្ឋា វុត្តសទិសមេវ។ តេន វុត្តំ -

១០៨.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណាន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱកាសេន្តិ ទិសា សញ្ញា, ឱសដីវិយ តារកា។

១០៩.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណា, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;

ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១១០.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សក្ខតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វុល្លោកា ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

១១១.

“សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បព្វំ បុច្ឆា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១១២.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សក្ខតា, សុណិសា អហោសី សសុរស្ស គេហោ។

១១៣.

“អន្តសំ វិរជំ ភិក្ខុំ, វិប្បសន្ធមនាវិលំ;
តស្ស អនាសហំ ប្បវំ, បសន្នា សេហិ ចាណិភិ;
ភាគឧត្តភាគំ ទត្វាន, មោទាមិ នន្ទនេ វុនេ។

១១៤.

“តេន មេតាទិសោ វុល្លោកា, តេន មេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១១៥.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវេ, មនុស្សក្ខតា យមកាសិ បុព្វំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វុល្លោកា ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

១១២. តត្ថ សុណិសាតិ បុត្តស្ស ភរិយា។ ឥត្តិយា ហិ សាមិកស្ស បិតា
“សសុរោ”តិ វុច្ចតិ, តស្ស ច សា “សុណិសា”តិ។ តំ សន្ធាយ “សុណិសា
អហោសី សសុរស្ស គេហេ”តិ។

១១៣. ភាគឧបាសម្ពុទ្ធិ អត្តនាលទ្ធិបដិវិសតោ ឧបឧត្តភាគំ។ មោទាមិ នន្ទនេ
វនេតិ ថេវេន នន្ទនវនេ ទិដ្ឋតាយ អាហា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

សុណិសាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៤. ទុតិយសុណិសាវិមានវណ្ណានា

អភិក្កន្ធនេ វណ្ណានាតិ ទុតិយសុណិសាវិមាណំ។ ឯត្ថ បន អបុព្វំ នត្ថិ,
អដ្ឋប្បត្តិយំ កុម្មាសទានមេវវិសេសោ។ តេន វុត្ថំ -

១១៦.

“អភិក្កន្ធនេ វណ្ណាន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តិ ទិសា សព្វា, ឱសដីវិយ តារកា។

១១៧.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណា, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១១៨.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវំ, វណ្ណា ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

១១៩.

“សាធនេវតា អត្ថមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ចំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

១២០.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, សុណិសា អហោសី សសុរស្ស គេហោ។

១២១.

“អន្ទុសំ វិរជំ ភិក្ខុំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
តស្ស អនាសហំ ភាគំ, បសន្នា សេហិ ចាណិភិ;
កុម្មាសបិណ្ណំ ទត្វាន, មោទាមិ នន្ទនេ វនេ។

១២២.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១២៣.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ចំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវ, វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

១២៤. តត្ថ ភាគន្តិ កុម្មាសកោដ្ឋាសំ។ តេនាហ “កុម្មាសបិណ្ណំ
ទត្វានា”តិ។ កុម្មាសោតិ ច យវកុម្មាសោ វុត្តោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ទុតិយសុណិសាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៥. ឧត្តរវិមានវណ្ណានា

អភិក្កន្ធនេ វណ្ណានាតិ ឧត្តរវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហោ
វិហារតិ វេជ្ជវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ច សមយេន បុណ្ណោ នាម

ឧត្តតបុរិសោ រាជគហសេដ្ឋី ឧបនិស្សាយ ជីវតិ, តស្ស ភរិយា ឧត្តរា, ឧត្តរា ច
នាម ធីតាតិ ទ្វេ ឯវ គេហមាណុសកា។ អថេកធិវសំ រាជគហេ “មហាជនេន
សត្តាហំ នក្ខត្តំ កិឡិកត្ត” ត្ថិ យោសនំ ករិសុ។ តំ សុត្វា សេដ្ឋិ ចាតោវ អាគតំ
បុណ្ណំ “តាត, អម្ពាគំ បរិជនោ នក្ខត្តំ កិឡិកត្តកាមោ, ត្វំ កិ នក្ខត្តំ កិឡិស្សសិ,
ឧទាហុ ភតិ ករិស្សសិ” តិ អាហ។ “សាមិ, នក្ខត្តំ នាម សធនានំ ហោតិ, មម បន
គេហេ ស្វាតនាយ យាគុតណ្ហាលាទិបិ នត្ថិ, កិ មេ នក្ខត្តេន? គោណោ លភត្តោ
កសិភុំ គមិស្សមិ” តិ។ “តេន ហិ គោណោ គណ្ហាស្ស” តិ។ សោ ពលវគោណោ ច
ភទ្ទនន្ទ្រលញ្ច គហេត្វា “ភទ្ទេ, នាគរា នក្ខត្តំ កិឡិកត្ត, អហំ ទលិទ្ធតាយ ភតិ
កាតុំ គមិស្សមិ, មយ្ហម្មិ តាវ អដ្ឋ ទិគុណំ និវាបំ បចិត្វា ភត្តំ
អាហារេយ្យាសិ” តិ ភរិយំ វត្វា ខេត្តំ អគមាសិ។

សាវបុត្តត្ថេរេវិ សត្តាហំ និរោធសមាបន្នោ តតោ វុដ្ឋាយ “កស្ស ទុខោ
អដ្ឋ មយា សង្កហំ កាតុំ វដ្ឋតិ” តិ ឱលោកេន្តោ បុណ្ណំ អត្តនោ ញ្ញាណជាលស្ស
អន្តោ បរិជ្ជំ ទិស្វា “សទ្វោ ទុខោ ឯស, សក្ខិស្សតិ វា មេ សង្កហំ កាតុ” ត្ថិ
ឱលោកេន្តោ តស្ស សទ្ធកាវញ្ច សង្កហំ កាតុំ សមត្តកាវញ្ច តប្បច្ចយា ច
តស្ស មហាសម្មត្តិបដិលាភំ ញ្ញាត្វា បត្តចីវរំ អាធាយ តស្ស កសនដ្ឋានំ គត្វា
អាវាជតិវេ ឯកំ គុម្ពំ ឱលោកេន្តោ អដ្ឋាសិ។ បុណ្ណោ ថេរំ ទិស្វាវ កសី ឋេហេត្វា
បញ្ចបតិដ្ឋិតេន ថេរំ វត្ថិត្វា “ទន្តកជ្ជេន អត្តោ ភរិស្សតិ” តិ ទន្តកជ្ជំ កប្បិយំ
កត្វា អធាសិ។ អថស្ស ថេរោ បត្តញ្ច បរិស្សាវនេញ និហរិត្វា អធាសិ។ សោ
“ចានិយេន អត្តោ ភរិស្សតិ” តិ តំ អាធាយ ចានិយំ បរិស្សាវេត្វា អធាសិ។

ថេរោ ចិន្តេសិ “អយំ បរេសំ បច្ឆិមគេហោ វសតិ, សចស្ស គេហាធាវំ
គមិស្សមិ, ឥមស្ស ភរិយា មំ ទដ្ឋំ ន សក្ខិស្សតិ, យាវស្ស ភរិយា ភត្តំ អាធាយ
មគ្គំ បដិបដ្ឋតិ, តាវ ឥធម៌ ភរិស្សមិ” តិ។ សោ តត្ថោវ ថោកំ វីតិនាមេត្វា តស្ស

មគ្គារុទ្ធការំ ញត្វា អន្តោនករាភិមុខោ ចាយាសិ។ សា អន្តរាមគ្គេ ថេរំ ទិស្វា
ចិន្តេសិ “អប្បេកទាហំ ទេយ្យធម្មេ សតិ អយ្យំ ន បស្សមិ, អប្បេកទា មេ
អយ្យំ បស្សន្តិយា ទេយ្យធម្មោ ន ហោតិ, អន្ធិ បន មេ អយ្យោ ច ទិដ្ឋា,
ទេយ្យធម្មោ ចាយំ អត្ថិ, ករិស្សតិ នុ ខោ មេ សង្កហ”ន្តិ។ សា ភត្តភាជនំ
ឡតារេត្វា ថេរំ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វុទ្ធិត្វា “ភន្តេ, ឥទំ លូខំ វា បណ្ឌិតំ វាតិ អចិន្តេត្វា
ទាសស្ស វោ សង្កហំ ករោថា”តិ អាហា។ អថ ថេរោ បត្តំ ឧបនាមេត្វា តាយ
ឯកេន ហត្ថេន ភាជនំ ធារេត្វា ឯកេន ហត្ថេន តតោ ភត្តំ ទទមាឆាយ
ឧបឡភត្តេ ទិន្នេ “អល”ន្តិ ហត្ថេន បត្តំ បិទហិ។ សា “ភន្តេ, ឯកោវ បជីវីសោ, ន
សក្កា ទិដ្ឋា កាតុំ, តុម្កាកំ ទាសស្ស ឥធលោកសង្កហំ អកត្វា
បរលោកសង្កហំ ករោថ, និវរសេសមេវ ទាតុកាមាម្ហិ”តិ វត្វា សព្វមេវស្ស
បត្តេ បតិដ្ឋាបេត្វា “តុម្កេហិ ទិដ្ឋធម្មស្ស ភាគិនី អស្ស”ន្តិ បត្តនំ អកាសិ។ ថេរោ
“ឯវំ ហោត្វ”តិ វត្វា បិតកោវ អនុមោទនំ កត្វា ឯកស្មី ឧទកជាសុកដ្ឋានេ
និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចំ អកាសិ។ សាបិ បជិនីវត្តិត្វា តណ្ហាលេ បរិយេសិត្វា ភត្តំ
បថិ។

បុណ្ណោបិ អឡករិសមត្តំ ឋានំ កសិត្វា ជិយន្តំ សហិតុំ អសក្កោន្តោ
គោលោវិស្សន្តេត្វា ឯកំ រុក្ខឆាយំ បរិសិត្វា មគ្គំ ឡិលោកេន្តោ និសីទិ។ អថស្ស
ភរិយា ភត្តមាឆាយ គច្ឆមាឆា តំ ទិស្វាវ “ឯស ជិយន្តាបិឡិតោ មំ ឡិលោកេន្តោ
និសីន្នោ, សចេ មំ ‘អតិរិយ ចិរាយី’តិ តន្តេត្វា បតោទលដ្ឋិយា បហរិស្សតិ,
មយា កតកម្មំ និរត្តកំ ភរិស្សតិ, បជិកច្ឆេវស្ស អាហោចស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា
ឯវមាហ “សាមិ, អន្តេកទិវសំ ចិត្តំ បសាទេហិ, មា មយា កតកម្មំ និរត្តកំ ករិ,
អហំ ចាតោវ តេ ភត្តំ អាហារន្តិ អន្តរាមគ្គេ ធម្មសេនាបតី ទិស្វា តវ ភត្តំ តស្ស
ទត្វា បុន គេហំ កត្វា ភត្តំ បចិត្វា អាគតា, បសាទេហិ, សាមិ, ចិត្ត”ន្តិ។ សោ “កី
វទេសិ, ភន្តេ”តិ បុច្ឆិត្វា បុន តមត្តំ សុត្វា “ភន្តេ, សាធុវត តេ កតំ មម ភត្តំ

អយ្យស្ស ទទមាឆាយ, មយាបិស្ស អដ្ឋ ចាតោវ ទន្តកជ្ជញ្ច មុខោទកញ្ច ទិន្ន"ន្តិ
បសន្នមាណសោ តំ វចនំ អភិនន្តិទ្វា ឧស្សវេ លទ្ធកត្តតាយ កិលន្តកាយោ
តស្ស អន្លេ សីសំ កត្វា និទ្ធីំ ធុក្កមិ។

អថស្ស ចាតោវ កសិភជ្ជានំ បំសុចុណ្ណំ ឧបាឆាយ សព្វំ វត្ថុសុវណ្ណំ ហុត្វា
កណិការបុប្ផរាសិរិយ សោភមាណំ អដ្ឋាសិ។ សោ បពុទ្ធា ឌីលោកេត្វា ភរិយំ
អាហា “ភទ្កេ, ឯតំ មយា កសិភជ្ជានំ សព្វំ មម សុវណ្ណំ ហុត្វា បញ្ញាយតិ, កី នុ
ខោ មេ អភិឧស្សវេ លទ្ធកត្តតាយ អក្ខិនិភមន្តិ”តិ។ “សាមិ, មយ្ហម្បិ ឯវមេវ
បញ្ញាយតី”តិ។ សោ ឧដ្ឋាយ តត្ថ គន្ធា ឯកំ បិណ្ឌំ គហេត្វា នង្គលសីសេ
បហិវិទ្វា សុវណ្ណភារំ ញាត្វា “អហោ អយ្យស្ស ធម្មសេនាបតិស្ស ទិន្នទានេ
អន្លេវ វិចាកោ ទស្សិតោ, ន ខោ បន សក្កា ឯត្ថកំ ធនំ បដិច្ឆាទេត្វា
បរិភុញ្ញតុ”ន្តិ ភរិយាយ អាភតំ ភត្តចាតី សុវណ្ណាស្ស បូរេត្វា រាជកុលំ គន្ធា
រញ្ញោ កតោកាសោ បរិសិទ្ធា រាជានំ អភិវាទេត្វា “កី តាតា”តិ វុត្ថេ “នេវ, អដ្ឋ
មយា កសិភជ្ជានំ សព្វំ សុវណ្ណាសីមេវ ហុត្វា ឋិតំ, សុវណ្ណំ អាហារាបេតុ
វដ្តតី”តិ អាហា។ “កោសិ តូ”ន្តិ? “បុណ្ណោ នាមាហា”ន្តិ។ “កី បន តេ អដ្ឋ កត”ន្តិ?
“ធម្មសេនាបតិស្ស មេ ចាតោវ ទន្តកជ្ជញ្ច មុខោទកញ្ច ទិន្នំ, ភរិយាយបិ មេ
មយ្ហំ អាហាជភត្តំ តស្សេវ ទិន្ន”ន្តិ។

តំ សុត្វា រាជា “អន្លេវ កិរ ភោ ធម្មសេនាបតិស្ស ទិន្នទានេ វិចាកោ
ទស្សិតោ”តិ វត្វា “តាត, កី ករោមី”តិ បុច្ឆិ។ “ពហូនិ សកដសហស្សានិ
បហិណិទ្វា សុវណ្ណំ អាហារាបេថា”តិ។ រាជា សកដានិ បហិណិ។ រាជបុរិសេសុ
“រញ្ញោ សន្តក”ន្តិ គណ្ណាន្តេសុ គហិតំ គហិតំ មត្តិការ ហោតិ។ តេហិ គន្ធា
រញ្ញោ អាហេចិតេ “តាតា, តុម្ពេហិ កិន្តិ វត្វា គហិត”ន្តិ បុអា “តុម្ពាកំ សន្តក”ន្តិ
អាហំសុ។ តេន ហិ, តាតា, បុន គន្ធប, “បុណ្ណាស្ស សន្តក”ន្តិ វត្វា គណ្ណាថាតិ។

តេ តថា ករីសុ គហិតំ គហិតំ សុវណ្ណមេវ អហោសិ។ តំ សត្តំ អាហារិត្វា
រាជង្គណោ រាសី អកំសុ, អសីតិហត្ថុព្ពេជោ រាសិ អហោសិ។ រាជា នាគរេ
សន្និចាតាបេត្វា អាហា “ឥមស្មី នគរេ អត្ថិ កស្សបិ ឯត្ថកំ សុវណ្ណា”ន្តិ? “នត្ថិ,
ទេវា”តិ។ “កី បនស្ស ធាតុំ វដ្តតី”តិ? “សេដ្ឋិច្ឆត្ថំ, ទេវា”តិ។ រាជា “ពហុធនសេដ្ឋិ
នាម ហោត្វ”តិ មហាន្តេន កោគេន សទ្ធិ តស្ស សេដ្ឋិច្ឆត្ថំ អទាសិ។

អថ នំ សោ អាហា “មយំ, ទេវ, ឯត្ថកំ កាលំ បរកុលេ វសិម្ហា, វសនដ្ឋានំ នោ
ទេថា”តិ។ តេន ហិ បស្ស, ឯស គុម្ពោ បញ្ញាយតិ, ឯតំ ហារាបេត្វា គេហំ
ការេហិតិ បុរាណសេដ្ឋិស្ស គេហដ្ឋានំ អាជិត្តិ។ សោ តស្មី ថានេ
កតិចាហេនេវ គេហំ ការាបេត្វា គេហបវេសនមង្គលញ្ច ធម្មមង្គលញ្ច
ឯកតោវ ករោន្តោ សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទានំ អទាសិ។
អថស្ស សត្តា ធានានុមោទនំ ករោន្តោ អនុបុត្តិ កថំ កថេសិ។ ធម្មកថាវសានេ
បុណ្ណសេដ្ឋិ ច ភិរិយា ចស្ស ជីតា ច ឧត្តរាតិ តយោបិ ជនា សោតាបន្នា
អហោសុ។

អបរកាគេ រាជគហសេដ្ឋិ បុណ្ណសេដ្ឋិនោ ជីតវំ អត្តនោ បុត្តស្ស វាវេសិ។
សោ “នាហំ ទស្សមី”តិ វុត្តោ “មា ឯវំ ករោតុ, ឯត្ថកំ កាលំ អម្ពេ ទិស្សយ
វសន្តេនេវ តេ សម្បត្តិ លទ្ធា, ទេតុ មេ បុត្តស្ស តេ ជីតវ”ន្តិ អាហា។ សោ
“មិច្ឆាទិដ្ឋិកា តុម្ពេ, មម ជីតា តីហិ រតនេហិ វិជា វសិតុំ ន សក្កោតិ, នេវស្ស
ជីតវំ ទស្សមី”តិ អាហា។ អថ នំ ពហូ សេដ្ឋិគហបតិកាធយោ កុលបុត្តា “មា
តេន សទ្ធិវិស្សាសំ ភិទ្ធិ, ទេហិស្ស ជីតវ”ន្តិ យាបីសុ។ សោ តេសំ វចនំ
សម្បជិដ្ឋិត្វា អាសាដ្ឋិបុណ្ណមាយ ជីតវំ អទាសិ។ សា បតិកុលំ គតកាលតោ
បជ្ជាយ ភិក្ខុំ វា ភិក្ខុនី វា ឧបសង្កមិតុំ ទានំ វា ធាតុំ ធម្មំ វា សោតុំ នាលត្ថ, ឯវំ
អឡតិយេសុ មាសេសុ វីតិវត្ថេសុ អត្តនោ សន្តិកេ វិចេ បរិចារិកេ បុច្ឆិ “ឥទានិ

កិត្តកំ អន្លោវស្សំ អវសិជ្ជ"ន្តិ? "អឱមាសោ, អយ្យេ"តិ។ សា មាតាបិតុនំ
សាសនំ បហំណិ "កស្មា មំ ឯវ្យុបេ ពន្ធនាគារេ បក្ខិប័សុ, វំ តុម្ពេហិ មំ
លក្ខណាហតំ កត្វា បរេសំ ទាសី សាវេតុំ, ន ឯវ្យុបស្ស មិច្ឆាទិដ្ឋិកស្ស
កុលស្ស ទាតុំ, អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុទស្សនាទិសុ ឯកម្មំ បុញ្ញំ កាតុំ
នលភាមី"តិ។ អថស្ស បិតា "ធុក្ខិតា វត មេ ជីតា"តិ អនត្តមនតំ បវេទេត្វា
បញ្ចទស កហាបណាសហស្សនិ បេសេសិ, "ឥមស្មី នគរេ សិរិមា នាម
គណិកា អត្ថិ, ទេវសិកំ សហស្សំ គណ្ណាតិ, ឥមេហិ កហាបណេហិ តំ
អានេត្វា សាមិកស្ស និយ្យាទេត្វា សយំ យថាវុចិ បុញ្ញានិ ករោត្ត"តិ សាសនញ្ច
បហំណិ។ ឧត្តរា តថា កត្វា សាមិកេន សិរិមំ ទិស្វា "កិមិទ"ន្តិ វុត្តេ "សាមិ, ឥមំ
អឱមាសំ មម សហាយិកា តុម្ពេ បរិចរតុ, អហំ បន ឥមំ អឱមាសំ ទានញ្ចេវ
ទាតុកាមា ធម្មញ្ច សោតុកាមា"តិ អាហា។ សោ តំ អភិវ្យបំ ឥត្ថី ទិស្វា
ឧប្បន្នសិនេហោ "សាធ្វ"តិ សម្មជិដ្ឋិ។

ឧត្តរាបិ ខោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា "ភន្តេ, ឥមំ អឱមាសំ អញ្ញត្ត
អគន្ធា ឥធរេ ភិក្ខុ គហេតញ្ញា"តិ សត្តុ បដិញ្ញំ គហេត្វា "ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ
យាវ មហាបវារណា, តាវ សត្តារំ ឧបដ្ឋាតុំ ធម្មញ្ច សោតុំ លភិស្សមី"តិ
តុដ្ឋមានសា "ឯវំ យាតុំ បចថ, ឯវំ ភត្តំ បចថ, ឯវំ បូរំ បចថា"តិ មហានសេ
សត្តកិច្ចានិ សំវិទហន្តិវិចរតិ។ អថស្ស សាមិកោ "ស្មេ មហាបវារណា
ភវិស្សតី"តិ មហានសាភិមុខោ វាតចានេ ឋត្វា "កី ទុខោ ករោន្តី សា
អន្ធពាលាវិចរតី"តិ ឱលោកេត្វា តំ សេទកិលិន្នំ ធារិកាយ ឱកិណ្ណំ
អផ្ការមសិមក្ខិតំ តថា សំវិទហិត្វាវិចរមាទំ ទិស្វា "អហោ អន្ធពាលា ឯវ្យុបេ
ហានេ ឥមំ សិរិសម្បត្តិ នាទុកវតិ, "មុណ្ណាកសមណោ ឧបដ្ឋហិស្សមី"តិ តុដ្ឋចិត្តា
វិចរតី"តិ ហសិត្វា អបគញ្ញា។

តស៊ី អបគតេ តស្ស សន្តិកេ បិតា សិរិមា “កី នុ ខោ ឡើលោកត្វា ឯស
ហសតី” តិ តេនេវ វាតចានេន ឡើលោកត្វា ឧត្តរំ ធិស្វា “ឥមំ ឡើលោកត្វា ឥមិនា
ហសិតំ, អន្ធា ឥមស្ស ឯតាយ សន្ធិ សន្តរោ អត្ថី” តិ ចិន្តេសិ។ សា កិរ អឡមាសំ
តស៊ី គេហេ ពាហិរកត្ថិតិ ហុត្វា វសមាធិបិ តំ សម្បត្តិ អនុភវមាធិ អត្ថនោ
ពាហិរកត្ថិតិការំ អជានិត្វា “អហំ យរសាមិជី” តិ សញ្ញមកាសិ។ សា ឧត្តរាយ
អាឃាតំ ពន្ធិត្វា “ធុក្ខមស្ស ឧប្បាទេស្សមី” តិ ចាសាធា ឡើយ្ហ មហានសំ
បរិសិត្វា បូរបចនជ្ជានេ បក្កុចិតំ សប្បី កជជ្ជនា អាធាយ ឧត្តរភិមុខំ
ចាយាសិ។ ឧត្តរា តំ អាគជ្ជន្តិ ធិស្វា “មម សហាយិកាយ មយ្ហំ ឧបកាវេ កតោ,
ចក្កវាឡំ អតិសម្ពាធំ, ព្រហ្មលោកោ អតិនិចកោ, មម បន សហាយិកាយ
គុណោវ មហាឆោ, អហម្បិ ឯតំ និស្សាយ ធានញ្ច ធាតុំ ធម្មញ្ច សោតុំ លភី,
សចេ មម ឯតិស្សាយ ឧបរិ កោធា អត្ថិ, ឥទំ សប្បី មំ ធិហតុ, សចេ នត្ថិ, មា មំ
ធិហតុ” តិ តំ មេត្តាយ ជិរិ។ តាយ តស្ស មត្តកេ អាសិញ្ចិតម្បិ បក្កុចិតសប្បី
សីតោធកំរិយ អហោសិ។ អថ នំ “ឥទំ សីតលំ ភរិស្សតិ” តិ បុន កជជ្ជកំ
បូរេត្វា អាធាយ អាគជ្ជន្តិ ឧត្តរាយ ធាសិយោ ធិស្វា “អវេ ធុត្ថិនិតេ ន ត្វំ អម្ពា កំ
អយ្យាយ ឧបរិ បក្កុសប្បី អាសិញ្ចិតុំ អនុច្ឆរិកា” តិ សន្តរេន្តិយោ ឥតោ ចិតោ
ច ឧជ្ជាយ ហត្ថហិ ច ចាទេហិ ច ចោទេត្វា ភូមិយំ ចាតេសុំ, ឧត្តរា វារេន្តិបិ
វារេតុំ ធាសត្ថិ។ អថ សា ឧបរិ វត្វា សញ្ញា ធាសិយោ បជិពាហិត្វា “កិស្ស តេ
ឯវុបំ ភារិយំ កម្មំ កត” តិ សិរិមំ ឡើត្វា ឧណ្ណោធកេន ម្ពាបេត្វា
សតចាកតេលេន អព្ពញ្ជិ។

តស៊ី ខណេ សា អត្ថនោ ពាហិរកត្ថិតិការំ ញត្វា ចិន្តេសិ “មយា ភារិយំ កម្មំ
កតំ សាមិកស្ស ហសិតមត្តការណា ឥមិស្ស ឧបរិ បក្កុសប្បី អាសិញ្ចិតិយោ,
អយំ ‘គណ្ណាជ ន’ តិ ធាសិយោ ន អាណាបេត្វា មំ វិហោវេនកាលេបិ សញ្ញា
ធាសិយោ បជិពាហិត្វា មយ្ហំ កត្តព្ពមេវ អកាសិ។ សចាហំ ឥមំ ន

ខមាបេស្សមី, មុទ្ធាមេសត្តុជាជលេយ្យា"តិ តស្សា ចាទមូលេនិបដ្ឋិតា
"អយ្យេ, ខមាហិមេនោស"ន្តិ អាហា។ "អហំសប្ប្រិកាគាដីតា, បិភវិមេ
ខមាបិភេខមិស្សមី"តិ។ "ហោតុ, អយ្យេ, បិភវម្បិភេបុណ្ណាសេដ្ឋី
ខមាបេស្សមី"តិ។ "បុណ្ណា មមវដ្ឋេជនកបិតា, វិវដ្ឋេជនកបិភវិ ខមាបិភេ
បនអហំខមិស្សមី"តិ។ "កោបនភេវិវដ្ឋេជនកបិតា"តិ?
"សម្មាសម្ពុទ្ធា"តិ។ "មយ្ហំភេនសទ្ធិវិស្សសោនត្ថិ, អហំកីករិស្សមី"តិ?
"សត្តាស្វេភិក្ខុសង្ឃំអាទាយសីទាគមិស្សតិ, ត្វំយថាលទ្ធិសក្ការំគហេត្វា
សីទេវអាគន្ធាតំខមាបេហិ"តិ។ សា "សាធុ, អយ្យេ"តិ ឧដ្ឋាយអត្តនោគេហំ
គន្ធាបញ្ចសតបរិចារិកិត្តិយោអាណាបេត្វាធានាវិធានិ
ខាទនីយភោជនីយានិចេវសូបេយ្យានិចសម្មាទេត្វាបុនទិវសេតំសក្ការំ
អាទាយឧត្តរាយគេហំអាគន្ធាពុទ្ធប្បមុខស្សភិក្ខុសង្ឃស្សបត្តេបតិជ្ជាបេតុ
អវិសហន្តិអជ្ជាសិ, តំសត្ថំគហេត្វាឧត្តរាវសំវិទហិ។

សិរិមាបិសត្តុភត្តកិច្ចាវសានេសទ្ធិបរិវារេនសត្តុចាទមូលេនិបដ្ឋិ។ អថ
នំសត្តាបុច្ឆិ "កោភេអបរាធា"តិ។ "ភន្តេមយាហិយ្យេសីទំនាមកតំ, អថ
មេសហាយិកាមំវិហេវយមាធានាសិយោនិវារេត្វាមយ្ហំឧបការមេវ
អកាសិ។ សាហំសមិស្សាគុណំជាទិក្វាសមំខមាបេសី, អថមំឯសា 'តុម្ពេសុ
ខមាបិភេសុខមិស្សមី'តិ អាហា"តិ។ "ឯវំកិរឧត្តរេ"តិ។ "អាម, ភន្តេ, សីសេមេ
សហាយិកាយបក្កសប្បិអាសិត្ត"ន្តិ។ "អថតយា កីចិន្តិត"ន្តិ? "ចក្កវាឡំ
អតិសម្ពាធំ, ព្រហ្មលោកោអតិនិចកោ, មមសហាយិកាយគុណោវ
មហាន្តោ, អហត្ថិឯតំនិស្សយទានញ្ចានតុំធម្មញ្ចសោតុំអលត្ថំ, សចេមេ
សមិស្សាឧបរិកោធាអត្ថិ, សីទំមំទហតុ, នោចេ, មាទហតុ"តិ ឯវំចិន្តិត្វា
សមំមេត្តាយជីវី, ភន្តេតិ។ សត្តា "សាធុសាធុ, ឧត្តរេ, ឯវំកោធំជិនិតុំវដ្ឋតិ។
កោធនោហិ នាមអក្កោជន, អក្កោសកោអនក្កោសន្តេន, បរិភាសកោ

អបរិកាសន្តេន, ធម្មច្ឆរី អត្ថនោ សន្តកស្ស ទានេន, មុសាវាទី សច្ចវចនេន
ជិនិតត្តោ"តិ ឥមមត្តំ ធស្សន្តោ -

“អក្កោធនេន ជិនេ កោដំ, អសាដុំ សាធុនា ជិនេ;
ជិនេ កធនិយំ ទានេន, សច្ចេនាលិកវាទិន”ន្តិ។ (ធម. ប. ២២៣) -

ឥមំ កាដំ វត្ថុតាថាបរិយោសានេ ចតុសច្ចកដំ អភាសិ។ សច្ចបរិយោសានេ
ឧត្តរា សកទាគាមិជលេ បតិជ្ឈហិ, សាមិកោ ច សសុរោ ច សស្សុ ច
សោតាបត្តិដលំ សច្ចិករីសុ, សិរិមាបិ បញ្ចសតបរិវារា សោតាបន្នា អហោសិ។
អបរកាគេ ឧត្តរា កាលំ កត្វា តាវតីសតវនេ ឧប្បជ្ឈិ។ អថាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ នេវចារិកំ ចវន្តោ ឧត្តរំ នេវជីតរំ ទិស្វា
-

១២៤.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ នេវតេ;
ឱភាសេន្តិ ទិសា សត្តា, ឱសដីវិយ តាវកា។

១២៥.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥដ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១២៦.

“បុច្ឆាមិ តំ នេវិ មហានុភាវេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ វរំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច តេ សត្តទិសា បកាសតី”តិ។ - បដិបុច្ឆិ;

១២៧.

“សាធនេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ចំ បុដ្ឋាវិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១២៨.

“ឥស្សរា ច មច្ឆេវមថោ បឡាសោ, នាហោសិ មហ្គំ យរមាវសន្តិយា;
អក្កោជនា ភត្តុ វសានុវត្តិនិ, ឧចោសថេ និច្ចហមប្បមត្តា។

១២៩.

“ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមិ;
ចាជិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋន្តសុសមាគតំ។

១៣០.

“ឧចោសថំ ឧបវសិស្សំ, សនា សីលេសុ សំវុតា;
សញ្ញមា សំវិភាតា ច, វិមាទំ អាវសាមហំ។

១៣១.

“ចាលោភិចាតាវិរតា, មុសាវាទា ច សញ្ញតា;
ថេយ្យា ច អតិចារា ច, មជ្ឈចានា ច អារកា។

១៣២.

“បញ្ចសិក្ខាបទេ វតា, អរិយសច្ចាន កោវិទា;
ឧចាសិកា ចក្កមតោ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

១៣៣.

“សាហំ សកេន សីលេន, យសសា ច យសស្សិនិ;

អនុកោមិ សកំ បុញ្ញំ, សុខិតា ចម្ពិនាមយា។

១៣៤.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១៣៥.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតា យមហំ អកាសី;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវ, វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ -

នេវតាបិស្សវិស្សន្នេសិ។

១២៦. មម ច, កន្តេ, វេចនេន ភគវតោ ចាទេ សិរសា វន្តេយ្យាសិ “ឧត្តរា នាម
កន្តេ, ឧចាសិកា ភគវតោ ចាទេ សិរសា វន្តតី”តិ។ អនច្ឆរិយំ ខោ បនេតំ, កន្តេ,
យំ មំ ភគវា អញ្ញាតរស្មី សាមញ្ញជលេ ព្យាករេយ្យ, តំ ភគវា សកទាគាមិជលេ
ព្យាកាសីតិ។

១២៨. តត្ថ ឥស្សា ច មច្ឆេរមថោ បឡាសោ, នាហោសិ មយ្ហំ
យរមាវសន្តិយាតិ យា ច អគារមជ្ឈេ វសន្តិនំ អញ្ញាសំ ឥត្ថិនំ
សម្បត្តិអាទិវិសយា បរសម្បត្តិឧស្សយនលក្ខណា ឥស្សា, យព្វា
តាវកាលិកាទិវសេនាបិ កិញ្ចិ យាចន្តានំ អនាតុកាមតាយ
អត្ថសម្បត្តិនិក្ខហនលក្ខណំ មច្ឆរិយំ, យោ ច កុលបទេសាទិនា បរេហិ
យុគគ្គាហលក្ខណោ បឡាសោ ឧប្បជ្ឈតិ, សោ តិវិជោបិ ចាបធម្មោ គេហា
បិតាយ មយ្ហំ សតិបិ បច្ចយសមវាយេ នាហោសិ ន ឧប្បជ្ឈិ។ អក្កោជនាតិ
ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បន្នតាយ អកុដ្ឋនសភាវា។ ភត្ថុ វសានុវត្តិនិ
បុព្វដ្ឋានបច្ឆានិចាតនាទិនា សាមិកស្ស អនុកូលភាវេន វសេ វត្ថនសីលា,

មនាបចារិទ្ធិតិ អត្ថោ។ ឧទាសថេ និច្ចបាមប្បមត្តាតិ អហំ
ឧទាសថសីលរក្ខណោ និច្ចំ អប្បមត្តា អប្បមាធិហារិទ្ធិ។

១២៩. តមេវ ឧទាសថេ អប្បមាទំ ធនេស្សន្តិ យេសុ ទិវសេសុ តំ រក្ខិតត្ថំ,
យាទិសំ យថា ច រក្ខិតត្ថំ, តំ ធនេស្សតុំ “ចាតុទ្ទសី”ន្តិអាធិមាហា។ តត្ថ ចាតុទ្ទសី
បញ្ចទសីន្តិ បក្ខស្សាតិ សម្ពុត្តោ, អច្ឆន្តសំយោគេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ យា ច
បក្ខស្ស អជ្ជមីតិ ឯត្ថ ចាតិ វចនសេសោ។ ចាជិហារិយបក្ខញ្ញាតិ
បដិហារណាកបក្ខញ្ញា, ចាតុទ្ទសីបញ្ចទសីអជ្ជមីនំ យថា ក្កមំ អាធិតោ អន្តតោ
ចាតិ បវេសននិក្ខមនវសេន ឧទាសថសីលស្ស បដិហារិតត្ថំ បក្ខញ្ញា, តេវសី
ចាជិបទា សត្តមី នវមី ចាតិ អត្ថោ។ អជ្ជន្តសុសមាគតន្តិ
ចាណាតិចាតាវេរមណីអាធិហិ អជ្ជហន្តេហិ ឯវ សុជ្ជ សមាគតំ សមន្នាគតំ។

១៣០. ឧបវសីស្សន្តិ ឧបវសី។ អតីតត្ថេ ហិ ឥទំ អនាគតវចនំ។ កេចិ បន
“ឧបវសី”ឥច្ឆេវ បឋន្តិ។ សទាតិ សប្បដិហារិកេសុ សព្ពេសុ ឧទាសថទិវសេសុ។
សីលេស្សតិ ឧទាសថសីលេសុ សាធនតព្ពេសុ។ និច្ឆាទេតព្ពេ ហិ ឥទំ ភុម្មំ។
សំវុតាតិ កាយវាចាចិត្តេហិ សំវុតា។ សទាតិ វា សព្ពកាលំ។ សីលេស្សតិ
និច្ចសីលេសុ។ សំវុតាតិ កាយវាចាហិ សំវុតា។

១៣១. ឥទានិ តំ និច្ចសីលំ ធនេស្សតុំ “ចាណាតិចាតាវិរតា”តិអាធិ វុត្ថំ។
តត្ថ ចាណាតិ វេហារតោ សត្តោ, បរមត្ថតោ ជីវិតិន្ទ្រិយំ។ ចាណាស្ស
អតីចាតោ ចាណាវេទោ ចាណាយាតោ ចាណាតិចាតោ, អត្ថតោ ចាណោ
ចាណាសញ្ញោនោ ជីវិតិន្ទ្រិយុបន្នេនកឧបក្កមសមុជ្ជាបិកា កាយវិចីទ្វារនំ
អញ្ញាតវទ្វារបវត្តា វេកេចេតនា។ តតោ ចាណាតិចាតាវិរតាតិ ឡិវតា,
និវត្តាតិ អត្ថោ។

មុសាវាទាតិ មុសា នាម វិសំវាទនបុរេក្ខារស្ស អត្តកញ្ញនកោ
វីធិបយោគោ វា កាយបយោគោ វា, វិសំវាទនាធិប្បាយេន បរស្ស
វិសំវាទកកាយវីធិបយោគសមុជ្ជាបិកា ចេតនា មុសាវាទោ។ អថ វា មុសាតិ
អភូតំ អតច្ចំ វត្ថុ, វាទោតិ តស្ស ភូតតោ តច្ចតោ វិញ្ញាបេតុកាមស្ស តថា
វិញ្ញត្តិសមុជ្ជាបិកា ចេតនា។ តតោ មុសាវាទា សញ្ញតា ឡីតា, វិរតាតិ អត្ថោ។
ច-សន្តោ សម្មណ្ឌនត្ថោ។

ថេយ្យាតិ ថេយ្យំ វុច្ចតិ ថេនភារោ, ចោរិកាយ បរស្សហរណាន្តិ អត្ថោ។
អត្តតោ បរបរិគ្គហិតេ បរបរិគ្គហិតសញ្ញនោ
តទាទាយ កឌបក្កមសមុជ្ជាបិកា ថេយ្យចេតនា ថេយ្យំ។ តតោ ថេយ្យា
សញ្ញតា, អារកាតិ វា សម្ពន្ធា។

អតិចារាតិ អតិច្ច ចារោ អតិចារោ, លោកមរិយាធំ អតិក្កមិត្វា
អគមនីយជ្ជានេ កាមវសេន ចារោ មិច្ឆាចារោតិ អត្ថោ។ អគមនីយជ្ជានំ នាម -
បុរិសានំ មាតុរក្ខិតា បិតុរក្ខិតា មាតាបិតុរក្ខិតា ភាតុរក្ខិតា ភគិនិរក្ខិតា
ញាតិរក្ខិតា គោត្តរក្ខិតា ធម្មរក្ខិតា សារក្ខា សបរិទណ្ឌាតិ ទស, ធនក្ខិតា
ធន្តវាសិនី ភោគវាសិនី បដវាសិនី ឌីទបត្តកិនី ឌីកជបុម្ពជា ទាសី ច ភរិយា
កម្មការី ច ភរិយា ធជាហជា មុហុត្ថិកាតិ ទសាតិ វីសតិ ឥត្ថិយោ។ ឥត្ថិសុ បន
ទ្ធិន្នំ សារក្ខសបរិទណ្ឌានំ ទសន្នញ្ច ធនក្ខិតាធិនន្តិ ទ្វាទសន្នំ អញ្ញបុរិសា
អគមនីយជ្ជានំ, ឥទមេវ ឥធ អធិប្បតំ។ លក្ខណតោ បន អសទ្ធម្មាធិប្បាយេន
កាយទ្វារបវត្តា អគមនីយជ្ជានំវីតិក្កមចេតនា អតិចារោ។ តស្មា អតិចារា។

មជ្ឈចានាតិ មជ្ឈំ វុច្ចតិ មទនីយដ្ឋេន សុរា ច មេរយញ្ច, បិវន្តិ តេនាតិ ចានំ,
មជ្ឈស្ស ចានំ មជ្ឈចានំ។ យាយ ទុស្សីល្យចេតនាយ មជ្ឈសម្ពាតំ បិដ្ឋសុរា,
បូរសុរា, ឌីទនីយសុរា, កិណ្ឌាបក្ខិតា, សម្ពារសំយុត្តាតិ បញ្ចភេទំ សុរំ វា,

បុត្តាសវេ, ជលាសវេ, មជ្ជាសវេ, គុណ្យាសវេ, សម្ពាសំយុត្តោតិ បញ្ចកេនំ
មេរយំ វា ពិជតោ បដ្ឋាយ កុសគ្គេនាបិ បិវតិ, សា ចេតនា មជ្ជចានំ។ តស្មា
មជ្ជចានា អារកា វិរតា។

១៣២. ឯវំ “ចាលោតិចាតា វិរតា” តិ អាទិនា បហាតព្ពជម្ពវសេន វិភជិត្វា
នស្សីតំ និច្ចសីលំ បុន សមាទាតព្ពតាវសេន ឯកតោ កត្វា នស្សេន្តិ
“បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា” តិ អាហា។ តត្ថ សិក្ខាបទន្តិ សិក្ខិតព្ពបទំ,
សិក្ខាកោដ្ឋាសេតិ អត្ថោ។ អថ វា លាណាធម្មោ សព្វេបិ កុសលា ធម្មា
សិក្ខិតព្ពតោ សិក្ខា, បញ្ចសុ បទ សីលង្គេសុ យំកិញ្ចិ អង្គំ តាសំ សិក្ខានំ
បតិជ្ជានជ្ជន បទន្តិ សិក្ខានំ បទត្តា សិក្ខាបទំ, បញ្ច សីលង្គានិ។ តស្មី បញ្ចវិដេ
សិក្ខាបទេ រតា អភិរតាតិ បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា។ អរិយសច្ចាន កោវិទាតិ
បរិញ្ញាបហានសច្ចិកិរិយាភាវនាភិសមយវសេន
ទុក្ខសមុទយនិរោធមគ្គសង្ខាតេសុ ចតុសុ អរិយសច្ចេសុ កុសលា និបុណ្ណា,
បដិវិទូចតុសច្ចាតិ អត្ថោ។ គោតមស្សាតិ ភគវន្តំ គោត្តន កិត្តតិ។
យសស្សិនោតិ កិត្តិមតោ, បរិវាវតោ វា។

១៣៣. សាហន្តិ សា យថាវុត្តគុណា អហំ។ សកេន សីលេនាតិ
អនុស្សកិតាទិនា អត្ថនោ សភាវសីលេន ច
ឧចាសថសីលាទិសមាទានសីលេន ច ការណភូតេន។ តញ្ចិ សត្តានំ
កម្មស្សកតាយ ហិតសុខាវហតាយ ចវិសេសតោ “សក” ន្តិ វុច្ចតិ។
តេនេវាហ -

“តញ្ចិ តស្ស សកំ ហោតិ, តញ្ច អាទាយ គច្ឆតិ;
តញ្ចស្ស អនុគំ ហោតិ, ឆាយាវ អនចាយិនី” តិ។ (សំ. និ. ១.១១៥);

យសសា ច យសស្សីនីតិ “ឧត្តរា ឧបាសិកា សីលាចារសម្បជ្ជា អនុស្សកំ អមច្ឆរី អក្កោជនា” តិអាទិនា “អាគតជលាវិញ្ញាតសាសនា” តិអាទិនា ច យថាភូតគុណាធិគតេន ជលតលេ តេលេនវិយ សមន្តតោ បត្តជេន កិត្តិសន្នេន យសស្សីនី កិត្តិមតី, តេន វា សីលគុណេន ឥធ អធិគតេន យសបរិវារេន យសស្សីនី សម្បជ្ជបរិវារា។ អនុភោមិ សកំ បុញ្ញាន្តិ យធូបចិតំ អត្តនោ បុញ្ញំ បច្ឆនុភោមិ។ យស្ស ហិ បុញ្ញជលំ អនុភូយតិ, ជលូបចារេន តំ បុញ្ញម្បិ អនុភូយតីតិ វុច្ចតិ។ អថ វា បុព្វជ្ជនភាវតោ សុចរិតជលម្បិ “បុញ្ញ” ត្តិ វុច្ចតិ។ យថាហ “កុសលានំ, ភិក្ខុវេ, ធម្មានំ សមាធានហេតុ ឯវមិទំ បុញ្ញំ បវឡតី” តិ។ សុខិតា ចម្ពិធាមយាតិ ទិព្វសុខេន ច ជលសុខេន ច សុខិតា ចម្ពិ ភវាមិ, កាយិ កចេតសិកទុក្ខាភាវតោ អនាមយា អរោគា។

១៣៦. មម ចាតិ ច-សន្នោ សមុច្ចយត្ថោ។ តេន “មម វចនេន ច វន្តេយ្យាសិ, ន តវ សភាវេនេវា” តិ វន្តនំ សមុច្ចិនោតិ។ អនច្ឆរិយន្តិអាទិនា អត្តនោ អរិយសារីកាភាវស្ស ចាកជភាវំ ធស្សេតិ។ តំ ភគវាតិអាទិ សង្កឹតិការវចនំ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

ឧត្តរាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៦. សិរិមាវិមានវណ្ណានា

យុត្តា ច តេ បរមអលង្កតា ហយាតិ សិរិមាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហោវិហារតិ វេឡូវនេ កលន្តកនិវាបេ។ តេន ច សមយេន ហេដ្ឋា អនន្តវត្ថុម្ហំ វុត្តា សិរិមា គណីកា សោតាបត្តិជលស្ស អធិគតត្តា វិស្សន្ទិតកិលិដ្ឋកម្មន្តា ហុត្វា សង្ឃស្ស អដ្ឋសលាកភត្តានិ បដ្ឋបេសិ។ អាទិតោ បដ្ឋាយ និពាទ្ធិ អដ្ឋភិក្ខុ គេហំ អាគច្ឆន្តិ។ សា “សប្បី គណ្ហាច ឌីរំ

គណ្ណាថា”តិអាជីនិវត្វាតេសំ បត្តេ បូរេតិ, ឯកេនលទ្ធ�ំ តិណ្ណាម្បិ ចតុន្ទម្បិ
បហោតិ, ទេវសិកំ សោឡសកហាបណាបរិព្ពយេន បិណ្ណាចាតោ ធីយតិ។
អថេកទិវសំ ឯកោភិក្ខុ តស្ស គេហោ អជ្ជកកត្តំ ភុញ្ញត្វា តិយោជនមត្តកេ
ឯកំវិហារំ អគមាសិ។ អថ នំ សាយំ ថេរុបជ្ជានេ និសិទ្ធិំ បុច្ឆិសុ, “អាវុសោ, កហំ
ភិក្ខុំ គហេត្វា ឥធាគតោសី”តិ? “សិរិមាយ អជ្ជកកត្តំ មេ ភុត្ត”ន្តិ។ “តំ មនាបំ
កត្វា ទេតិ, អាវុសោ”តិ។ “ន សក្កា តស្ស ភត្តំ វណ្ណាតុំ, អតិបណ្ឌិតំ កត្វា
ទេតិ, ឯកេនលទ្ធ�ំ តិណ្ណាម្បិ ចតុន្ទម្បិ បហោតិ, តស្ស បន ទេយ្យធម្មតោបិ
ទស្សនមេវ ឧត្តរិតរំ”។ សា ហិ ឥត្ថិ ឯវរុចា ច ឯវរុចា ចាតិ តស្ស គុណោ
កថេសិ។

អថេកោភិក្ខុ តស្ស គុណាកថំ សុត្វា អទិស្វាបិ សវនេនេវ សិនេហំ
ឧប្បាទេត្វា “មយា តត្ថ គន្ធា តំ ទដ្ឋំវដ្ដតី”តិ អត្តនោ វស្សក្កំ កថេត្វា តំ ភិក្ខុំ
បីតិកំ បុច្ឆិត្វា “សេ, អាវុសោ, តស្មី គេហោ តុំ សង្ឃត្តេហេ ហុត្វា អជ្ជកកត្តំ
លភិស្សសី”តិ សុត្វា តដ្ឋណញ្ញោវ បត្តចីវរមាធាយ បក្កន្តោ ចាតោវ អវុណោ
ឧគ្គន្នន្តេ សលាកក្កំ បរិសិត្វា បីតោ សង្ឃត្តេហេ ហុត្វា តស្ស គេហោ អជ្ជកកត្តំ
លភិ។ យោ បន សោភិក្ខុ ហិយេហុ ភុញ្ញត្វា បក្កាមិ, តស្ស គតវេលាយមេវស្សា
សវីរេ ហេតោ ឧប្បជ្ជិ។ តស្មា អាភរណានិ ឱមុញ្ញត្វា និបជ្ជិ។ អថស្សា ធាសិយោ
អជ្ជកកត្តំ លភិតុំ អាគតេ ភិក្ខុ ទិស្វា អាហោចេសុំ។ សា គន្ធា សហត្វា បត្តេ
គហេតុំ វា និសីទាបេតុំ វា អសក្កោន្តិ ធាសិយោ អាណាបេសិ “អម្ពា បត្តេ
គហេត្វា អយេ ទិសីទាបេត្វា យាគុំ ចាយេត្វា ខដ្ឋកំ ទត្វា ភត្តវេលាយ បត្តេ
បូរេត្វា ទេថា”តិ។ តា “សាធុ, អយេ”តិ ភិក្ខុ បវេសេត្វា យាគុំ ចាយេត្វា ខដ្ឋកំ
ទត្វា ភត្តវេលាយ ភត្តស្ស បត្តេ បូរេត្វា តស្ស អាហោចយីសុ។ សា “មំ
បរិគ្គហេត្វា នេថ, អយេ វន្តិស្សមី”តិ វត្វា តាហិ បរិគ្គហេត្វា ភិក្ខុនំ សន្តិកំ
នីតា វេធមានេន សវីរេន ភិក្ខុ វន្តិ។ សោភិក្ខុ តំ ឱលោកេត្វា ចិន្តេសិ

“គិលានាយ តាវ អយំ ឯតិស្ស រូបសោភា, អរោគកាលេ បន
សត្តាភរណបដិមណ្ឌិតាយ ឥមិស្ស កំទិសី រូបសម្បត្តិ” តិ។ អថស្ស
អនេកវស្សកោជិសន្និចិត្តោ កិលេសោ សមុទាចរិ។ សោ អញ្ញាណំ ហុត្វា ភត្តំ
ភុញ្ញតុំ អសក្កោន្តោ បត្តំ អាធាយ វិហារំ គន្ធា បត្តំ បិដាយ ឯកមន្តេ ឋបេត្វា
ចីវរកណ្ណំ បត្តិវត្វា និបដ្ឋិ។ អថ នំ ឯកោ សហាយកោ ភិក្ខុ យាចន្តោបិ
កោដេតុំ នាសក្ខិ, សោ ជិន្នកត្តោ អហោសិ។

តំ ទិវសមេវ សាយន្តសមយេ សិរិមា កាលមកាសិ។ រាជា សត្ត សាសនំ
បេសេសិ “ភន្តេ, ជីវកស្ស កនិជ្ជភគិនី សិរិមា កាលមកាសិ” តិ។ សត្តា តំ
សុត្វា រញ្ជោ សាសនំ បហិណិ “សិរិមាយ សិរិរណាបនកិច្ចំ នត្ថិ,
អាមកសុសានេ តំ យថា កាកាធយោ ន ខាទន្តិ, តថា និបដ្ឋាបេត្វា
រក្ខាបេថា” តិ។ រាជា តថា អកាសិ។ បដិចាជិយា តយោ ទិវសា អតិក្កន្តា,
ចតុត្ថេ ទិវសេ សិរិំ ឧទ្ធមាយិ, នវហិ វណមុខេហិ បុឡវកា បគ្សីវសុ,
សកលសិរិំ ភិន្នសាលិភត្តចាជិវិយ អហោសិ។ រាជា នគរេ ភេរី ចរាបេសិ
“ឋបេត្វា គេហរក្ខណកធារកេ សិរិមាយ ទស្សនត្ថំ អនាគច្ឆន្តានំ អជ្ជ
កហាបណា ធន្តោ” តិ។ សត្ត សន្តិកញ្ច បេសេសិ “ពុទ្ធប្បមុខោ កិរ សង្ឃោ
សិរិមាយ ទស្សនត្ថំ អាគច្ឆត្វ” តិ។ សត្តា ភិក្ខុនំ អាហោបេសិ “សិរិមាយ
ទស្សនត្ថំ គមិស្សមា” តិ។

សោបិ ធមារភិក្ខុ ចត្តារោ ទិវសេ កស្សចិ វចនំ អគ្គហេត្វា ជិន្នកត្តោវ
និបដ្ឋិ។ បត្តេ ភត្តំ បូតិកំ ជាតំ, បត្តេ មលម្បិ ឧដ្ឋហិ។ អថ សោ
សហាយកភិក្ខុនា ឧបសង្កមិត្វា “អាវុសោ សត្តា សិរិមាយ ទស្សនត្ថំ គច្ឆតិ” តិ
វុច្ឆមាណោ តថា នាតជ្ឈត្តោបិ “សិរិមា” តិ វុត្តបទេយេវ សហសា ឧដ្ឋហិត្វា
“សត្តា សិរិមំ ទដ្ឋំ គច្ឆតិ, ត្វម្បិ គមិស្សសី” តិ? “អាម គមិស្សមី” តិ ភត្តំ ធម្មេត្វា

បត្តំ ឆោវិត្វា ជីវិកាយ បក្ខិបិត្វា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិអគមាសិ។ សត្តា
ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ឯកបស្សេ អដ្ឋាសិ, ភិក្ខុនិសង្ឃាបិ រាជបរិសាបិ
ឧបាសកបរិសាបិ ឧបាសិកាបរិសាបិ ឯកេកបស្សេ អដ្ឋសុ។

សត្តា រាជានំ បុច្ឆិ “កា ឯសា, មហារាជា” តិ? “ភន្តេ, ជីវកស្ស កនិជ្ជភគិនី
សិរិមា នាមា” តិ។ “សិរិមា ឯសា” តិ? “អាម, ភន្តេ” តិ។ តេន ហិ នគរេ ភេរី
ចរាបេហិ “សហស្សំ ទត្វា សិរិមំ គណ្ណាន្ត” តិ។ រាជា តថា កាវេសិ, ឯកោបិ
“ហ” ត្ថិ វា “ហុ” ត្ថិ វា វទន្តោ នាម នាហោសិ។ រាជា សត្ត អាហោចេសិ “ន គណ្ណាន្ត
ភន្តេ” តិ, តេន ហិ មហារាជ អគ្សំ ឡិហាបេហិ តិ។ រាជា “បញ្ចសតានិ ទត្វា
គណ្ណាន្ត” តិ ភេរី ចរាបេត្វា កញ្ចិ គណ្ណានកំ អទិស្វា “អឡុតេយ្យសតានិ,
ទ្វេសតានិ, សតំ, បញ្ញាសំ, បញ្ញាវិសតិ, វិសតិ កហាបណោ, ទស កហាបណោ,
បញ្ច កហាបណោ, ឯកំ កហាបណំ, អឡំ, ចាទំ, មាសកំ, កាកណិកំ ទត្វា
សិរិមំ គណ្ណាន្ត” តិ ភេរី ចរាបេត្វា “មុធាបិ គណ្ណាន្ត” តិ ភេរី ចរាបេសិ, តថាបិ
“ហ” ត្ថិ វា “ហុ” ត្ថិ វា វទន្តោ នាម នាហោសិ។ រាជា “មុធាបិ, ភន្តេ, គណ្ណាន្តោ
នត្ថិ” តិ អាហ។ សត្តា “បស្សេ, ភិក្ខុវេ, មហាជនស្ស បិយមាតុកាមំ,
ឥមស្មីយេវ នគរេ សហស្សំ ទត្វា បុព្វេ ឯកទិវសំ លភីសុ, ឥទានិ មុធាបិ
គណ្ណាន្តោ នត្ថិ ឯវរូបំ នាម រូបំ ខយវយប្បត្តំ អាហារិមេហិ អលង្ការេហិ
វិចិត្តកតំ នវន្នំ វណ្ណមុខានំ វសេន អរុក្ខតំ តីហិ អដ្ឋិសតេហិ សមុស្សិតំ
និច្ឆាតុរំ កេវលំ ពាលមហាជនេន ពហុធា សង្កប្បិតតាយ ពហុសង្កប្បំ អន្ទុរំ
អត្ថភារ” ត្ថិ ទស្សេន្តោ -

“បស្សេ ចិត្តកតំ ពិម្ពំ, អរុកាយំ សមុស្សិតំ;
អាតុរំ ពហុសង្កប្បំ, យស្ស នត្ថិ ធុរំ វិធី” តិ។ (ថេរគា. ១១៦០) -

គាថមាហា។ ទេសនាបរិយោសានេ សិរិមាយ បដិពទ្ធិចិត្តោ ភិក្ខុវិភត្តធន្តរាគោ
ហុត្វាវិបស្សនំ វង្សេត្វា អរហន្តំ ចាបុណ្ហិ, ចតុរាសីតិយា ចាណាសហស្សនំ
ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។

តេន ច សមយេន សិរិមា ទេវកញ្ញា អត្តនោវិភវសមិទ្ធិ ឡិលោកេត្វា
អាគតជ្ជានំ ឡិលោកេន្តិ បុរិមត្ថភាវេ អត្តនោ សិរិសមិបេ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុត្តំ
ភក្កវន្តំ បិតំ មហាជនកាយញ្ច សន្និបតិកំ ទិស្វា បញ្ចហិ ទេវកញ្ញាសតេហិ
បរិវុត្តា បញ្ចហិ រថសតេហិ ទិស្សមានកាយា អាគន្ធា រថតោ ឡិតវិត្វា
សបរិវាវា ភក្កវន្តំ វង្សេត្វា កតញ្ញាលី អដ្ឋាសិ។ តេន ច សមយេន អាយស្មា
វង្សិសោ ភក្កវតោ អវិទូរេ បិតោ ហោតិ។ សោ ភក្កវន្តំ ឯតទរោច “បដិភាតិ មំ
ភក្កវា ឯកំ បញ្ចំ បុច្ឆិតុ”ន្តិ។ “បដិភាតុ តំ វង្សិសា”តិ ភក្កវា អរោច។ អាយស្មា
វង្សិសោ តំ សិរិមំ ទេវធិតរំ -

១៣៧.

“យុត្តា ច តេ បរមអលង្គតា ហយា, អនោមុខា អយសិគមា ពលី ជវា;
អភិទិម្ពិតា បញ្ចរថាសតា ច តេ, អន្ធន្តិ តំ សារថិចោទិតា ហយា។

១៣៨.

“សា តិជ្ជសិ រថវេ អលង្គតា,
ឡិភាសយំ ជលមិវ ជោតិ ចោវកោ;
បុច្ឆាមិ តំ វរតនុ អនោមទស្សនេ,
កស្មា នុ កាយា អនធិវំ ឧចាគមី”តិ។ - បដិបុច្ឆិ;

១៣៩. តត្ថ យុត្តា ច តេ បរមអលង្គតា ហយាតិ បរមំ អតិរិយ វិសេសតោ
អលង្គតា, បរមេហិ វា ឧត្តមេហិ ទិព្ពេហិ អស្សាលង្គារេហិ អលង្គតា, បរមា វា

អគ្គាសេដ្ឋាអាជានីយាសញ្ញាលង្ការេហិ អលង្គតាហាយាអស្សតេ តវ រថ
យោជិតា, យុត្តាវាតេ រថស្ស ច អនុច្ឆរិកា, អញ្ញមញ្ញំ វាសទិសតាយ យុត្តា
សំសដ្ឋាតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ច “បរមអលង្គតា” តិ បុរិមស្មី បក្ខេ សន្ធិ អកត្វា
ទុតិយស្មី បក្ខេ អវិភត្តិកនិទ្ទេសោ ទដ្ឋញ្ញោ។ អនោមុខាតិ ហេដ្ឋាមុខា។ យទិបិ
តេ តទា បកតិយាវ បិតា, ទេវលោកតោ ឡិវេហាលាវសេន “អនោមុខា” តិ
វុត្តា។ អយសិគមាតិ វេហាសំគមា។ ពលីតិ ពលវន្តោ។ ជវាតិ ជវនកា,
ពលវន្តោ ចេវ វេគវន្តោ ចាតិ អត្ថោ។ អភិនិម្មិតាតិ តវ បុញ្ញកម្មេន និម្មិតា
និព្ពត្តា។ សយំ និម្មិតមេវ វាសន្ធាយ “អភិនិម្មិតា” តិ វុត្តំ និម្មានតិការតោ
សិរិមាយ ទេវធីតាយ។ បញ្ចវាសតាតិ គាថាសុខត្ថំ ចការស្ស ធីយំ
លិង្គិបល្លាសញ្ញា កត្វា វុត្តំ, វិភត្តិអលោចោ វា ទដ្ឋញ្ញោ, បញ្ច រថសតានីតិ
អត្ថោ។ អន្ទេន្តិ តំ សារថិវោទិតាហាយាតិ សារថិហិ វោទិតាវិយ រថសុ យុត្តា
តមេ ហាយាភន្ទេ, ទេវតេ, តំ អនុគច្ឆន្តិ “សារថិវោទិតា” តិ កេចិ បឋន្តិ,
សារថិហិ អវោទិតា ឯវ អនុគច្ឆន្តិ អត្ថោ។ “សារថិវោទិតាហាយា” តិ
ឯកំយេវ វា បទំ គាថាសុខត្ថំ ធីយំ កត្វា វុត្តំ, សារថិវោទិតហាយា បញ្ច
រថសតាតិ យោជនា។

១៣៨. សា តិជ្ជសីតិ សា ត្វំ តិជ្ជសី។ រថវេតិ រដុត្តមេ។ អលង្គតាតិ
សដ្ឋិសកជការេហិ ទិញ្ញាលង្ការេហិ អលង្គតសរីរា។ ឱកាសយំ ជលមិវ ជោតិ
ចារកោតិ ឱកាសេន្តិ ជោតិវិវ ជលន្តិ ចារកោវិយ ច តិជ្ជសី, សមន្តតោ
ឱកាសេន្តិ ជលន្តិ តិជ្ជសីតិ វុត្តំ ហោតិ។ “ជោតិ” តិ ច
ចន្ទិមស្សវិយនក្ខត្តតារករូចានំ សាធារណនាមំ។ វរតន្ធិ ឧត្តមរូបធរេ
សត្តន្តសោភនេ។ តតោ ឯវ អនោមទស្សនេ អលាមកទស្សនេ, ទស្សនីយេ
ចាសាទិកេតិ អត្ថោ។ កស្មា ទុ កាយា អនធិវំ ឧចាគមីតិ កុតោ នាម
ទេវកាយតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពុទ្ធុំ បយិរុចាសនាយ ឧបគញ្ញិ ឧបគតាសិ។

ឃុំ ២៤១ បុត្តិសាសនា ទេវតា អត្តានំ អារិករោន្តិ -

១៣៩.

“កាមគ្គបត្តានំ យមាហុនុត្តរំ, និម្មាយ និម្មាយ រមន្តិ ទេវតា;
តស្មា កាយា អប្បរា កាមវណ្ណិនី, ឥធាគតា អនិច្ចរំ នមស្សិតុ”ន្តិ។ -

កាថាមាហា។

១៣៩. តត្ថ កាមគ្គបត្តានំ យមាហុនុត្តរន្តិ កាម្មបភោគេហិ អគ្គការំ
បត្តានំ បរិនិម្មិតវសវត្ថិនំ ទេវានំ យំ ទេវកាយំ យសេន ភោគាធិវសេន ច
អនុត្តរន្តិវន្តិ, តតោ កាយា។ និម្មាយ និម្មាយ រមន្តិ ទេវតាតិ និម្មានតិ ទេវតា
អត្តនា យថារុចិតេ កាមេ សយំ និម្មិនិទ្ធា និម្មិនិទ្ធា រមន្តិ កីឡន្តិ លឡន្តា
អភិរមន្តិ។ តស្មា កាយាតិ តស្មា និម្មានតិ ទេវនិកាយា។ កាមវណ្ណិនីតិ
កាមរូបធរា យចិច្ចិតរូបធារិនី។ ឥធាគតាតិ ឥធ ឥមស្មី មនុស្សលោកេ, ឥមំ វា
មនុស្សលោកំ អាគតា។

ឃុំ ទេវតាយ អត្តនោ និម្មានតិ ទេវតាភាវេ កថិតេ បុន ២៤១ តស្សា
បុរិមភរំ តត្ថ កតបុញ្ញកម្មំ លទ្ធិញ្ច កថាបេតុកាមោ -

១៤០.

“កី ភ្នំ បុរេ សុចរិតមាចរីធ, កេនច្ឆសិ ភ្នំ អមិតយសា សុខេធិតា;
ឥធូ ច តេ អនិច្ចរំ វិហង្គមា, វណ្ណា ច តេ ទស ទិសា វិរោចតិ។

១៤១.

“ទេវេហិ ភ្នំ បរិវត្តា សក្កតា ចសិ,
កុតោ បុត្តា សុគតិគតាសិ ទេវតេ;

កស្ស វា ត្វំ វេចនករាណុសាសនី,
អាចិត្ត មេ ត្វំ យទិ ពុទ្ធសាវិកា"តិ។ - ទ្វេ គាថា អភាសិ;

១៤០. តត្ថ អាចរីតិ ធីយំ កត្វា វុត្ថំ, ឧបចិន្តិតិ អត្ថោ។ ឥនាតិ និចាតមត្តំ,
ឥធ វា ឥមស្មី ទេវត្តភាវេ។ កេនច្ឆសីតិ កេន បុញ្ញកម្មេន អស្សត្ថា អច្ឆសិ។
“កេនាសិ ត្វ”ន្តិ កេចិ បឋន្តិ។ អមិតយសាតិ ន មិតយសា អនប្បកបរិវារា។
សុខេធិតាតិ សុខេន វុឡិតា, សុបរិព្រហិតទិព្ភសុខាតិ អត្ថោ។ ឥន្ទីតិ
ទិព្ភានុភាវោ។ អនធិវរាតិ អធិការិសិដ្ឋា អញ្ញា ឯតិស្សា នត្តីតិ អនធិវរា,
អតិឧត្តមាតិ អត្ថោ។ វិហង្គមាតិ វេហាសគាមិនី។ ទស ទិសាតិ ទសបិ ទិសា។
វិរោចតីតិ ឱភាសេតិ។

១៤១. បរិវុតា សក្កតា ចសីតិ សមន្តតោ បរិវារិតា សម្ពារិតា ច អសិ។
កុតោ ចុតា សុគតិគតាសីតិ បញ្ចសុ គតីសុ កតរគតិតោ ចុតា ហុត្វា
សុគតី ឥមំ ទេវគតី បដិសន្ធិវសេន ឧបគតា អសិ។ កស្ស វា ត្វំ
វេចនករាណុសាសនីន្តិ កស្ស នុ វា សត្ត សាសនេ ចាវចនេ
ឱវាទានុសាសនិសម្បជីច្ឆនេន ត្វំ វេចនករា អសីតិ យោជនា។ កស្ស វា ត្វំ សត្ត
វេចនករា អនុសាសកស្ស អនុសិដ្ឋិយំ បតិដ្ឋានេនាតិ ឯវំ វា ឯត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។
ឯវំ អនុទ្ទេសិកវសេន តស្សា លទ្ធិ បុច្ឆិត្វា បុន ឧទ្ទេសិកវសេន “អាចិត្ត មេ ត្វំ
យទិ ពុទ្ធសាវិកា”តិ បុច្ឆតិ។ តត្ថ ពុទ្ធសាវិកាតិ សព្ពម្បិ ព្រោយ្យធម្មំ
សយម្ពុញ្ញាលោន ហត្ថតលេ អាមលកំ វិយ បច្ឆក្ខតោ ពុទ្ធត្ថា ពុទ្ធស្ស
ភគវតោ ធម្មស្សវនន្តេ ជាតាតិ ពុទ្ធសាវិកា។

ឯវំ ថេវេន បុច្ឆិតមត្តំ កថេន្តិ ទេវតា ឥមា គាថា អភាសិ -

១៤២.

“នគន្តវេ នគរវេរេ សុមាបិតេ, បរិចារិកា រាជវេរស្ស សិរិមតោ;
នច្ចេ គីតេ បរមសុសិត្តិតា អហំ, សិរិមាតិ មំ រាជគហោ អវេទីសុ។

១៤៣.

“ពុទ្ធា ច មេ ឥសិនិសកោ វិជាយកោ, អទេសយី សមុទយទុក្ខនិច្ចតំ;
អសង្ខតំ ទុក្ខនិរោធ សស្សតំ, មគ្គញ្ញមំ អកុដិលមញ្ញសំ សិរំ។

១៤៤.

“សុត្វានហំ អមតបទំ អសង្ខតំ, តថាគតស្សនធិវេរស្ស សាសនំ;
សីលេស្វហំ បរមសុសំវុតា អហំ, ធម្មេ បិតា នវវេរេពុទ្ធតេសិតេ។

១៤៥.

“ព្រាត្វានហំ វិរជបទំ អសង្ខតំ, តថាគតេននធិវេរេន ទេសិតំ;
តត្ថេវហំ សមថសមាធិមាជុសី, សាយេវ មេ បរមនិយាមតា អហុ។

១៤៦.

“លទ្ធានហំ អមតវំ វិសេសនំ, ឯកំសិកា អភិសមយេ វិសេសិយ;
អសំសយា ពហុជនបូជិតា អហំ, ទិដ្ឋារតី បច្ចនុកោមនប្បកំ។

១៤៧.

“ឃំ អហំ អមតទសម្ពិ ទេវតា, តថាគតស្សនធិវេរស្ស សាវិកា;
ធម្មទ្គសា បឋមជលេ បតិដ្ឋិតា, សោតាបន្នា ន ច បន មត្តិ ទុក្ខតិ។

១៤៨.

“សា វន្តិតុំ អនធិវំ ឧចាគមី, ចាសាធិកេ កុសលរតេ ច ភិក្ខុវោ;
នមស្សិតុំ សមណាសមាគមំ សិរំ, សគារវា សិរិមតោ ធម្មរាជិនោ។

១២៩.

“ធិស្វា មុនី មុនីតមនម្ហិ បីណាតា, តថាគតំ នរវរទម្ពសារថី;
តណ្ហាច្ឆិទំ កុសលរតំ វិធាយកំ, វជ្ជាមហំ បរមហិតានុកម្មក”ន្តិ។

១២២. តត្ថ នគន្តរេតិ ឥសិគិលីវេបុល្លវេការបណ្ណាវគិជ្ឈកូដសម្ពាតានំ
បញ្ចន្តំ បញ្ចតានំ អន្តរេ វេមជ្ឈេ, យតោ តំ នគរំ “គិរីព្ពជ”ន្តិ វុច្ឆតិ។ នគរវរេតិ
ឧត្តមនគរេ, រាជគហំ សន្ធាយាហា។ សុមាបិតេតិ មហាកោវិន្តបណ្ឌិតេន
វត្ថុវិជ្ជាវិធិនា សម្មនេវ និវេសិតេ។ បរិចារិកាតិ សំគីតបរិចរិយាយ
ឧបជ្ឈាយិកា។ រាជវរស្សាតិ ពិម្ពិសារមហារាជស្ស។ សិរិមតោតិ ឯត្ថ “សិរីតិ
ពុទ្ធិបុញ្ញានំ អធិវចន”ន្តិ វនន្តិ។ អថ វា បុញ្ញនិព្ពត្តា សិរិសោកគ្គាធិសម្បត្តិ
កតបុញ្ញំ និស្សយតិ, កតបុញ្ញេហិ វា និស្សយតិ “សិរី”តិ វុច្ឆតិ, សា ឯតស្ស
អត្ថិតិ សិរិមា, តស្ស សិរិមតោ។ បរមសុសិក្ខិតាតិ អតិរិយ សម្មនេវ ច
សិក្ខិតា។ អហុន្តិ អហោសី។ អវេទីស្វតិ អញ្ញាសុំ។

១២៣. ឥសិនិសភោតិ គវសតដេជ្ឈកោ ឧសភោ, គវសហស្សដេជ្ឈកោ
វសភោ, វជសតដេជ្ឈកោ វា ឧសភោ, វជសហស្សដេជ្ឈកោ វសភោ,
សត្តគវសេដ្ឋា សត្តបរិស្សយសហោ សេតោ ចាសាធិកោ មហាការវហោ
អសិនិសតសន្នេហិមិ អសម្បកម្មិយោ និសភោ។ រថា សោ អត្តនោ
និសភពលេន សមន្នាគតោ ចត្វហិ ចាទេហិ បថវី ឧប្បិឡេត្វា កេនចិ
បរិស្សយេន អកម្មិយោ អចលដ្ឋានេន តិដ្ឋតិ, វរំ ភគវា ធនហិ
តថាគតពលេហិ សមន្នាគតោ ចត្វហិ វេសារដ្ឋចាទេហិ អដ្ឋបរិសបថវី
ឧប្បិឡេត្វា សនេវកេ លោកេ កេនចិ បច្ឆតិកេន បច្ឆាមិត្តេន អកម្មិយោ
អចលដ្ឋានេន តិដ្ឋតិ, តស្មា និសភោវិយាតិ និសភោ។ សីលាធិនំ ធម្មក្ខន្ធានំ
ឯសនជ្ជេន “ឥសី”តិ លទ្ធកោហារេសុ សេក្ខាសេក្ខឥសីសុ និសភោ, ឥសីនំ វា

និសកោ, ឥសិ ច សោ និសកោ បាតិ វា ឥសិនិសកោ។ វេនេយ្យសត្តេ វិនេតីតិ
វិនាយកោ, នាយកវិហិតោតិ វាវិនាយកោ, សយម្ហូតិ អត្ថោ។

អនេសយី សមុទយទុក្ខនិច្ចតន្តិ សមុទយសច្ចស្ស ច ទុក្ខសច្ចស្ស ច
អនិច្ចតំ វយធម្មតំ អភាសិ។ តេន “យំកិញ្ចិ សមុទយធម្មំ, សត្តំ តំ និរោធធម្ម”ន្តិ
អត្ថនោ អភិសមយញ្ញាណស្ស បវត្តិអាការំ ទស្សេតិ។ សមុទយទុក្ខនិច្ចតន្តិ
វា សមុទយសច្ចញ្ច ទុក្ខសច្ចញ្ច អនិច្ចតញ្ច។ តត្ថ
សមុទយសច្ចទុក្ខសច្ចគ្គហណោនវិបស្សនាយ ភូមិ ទស្សេតិ,
អនិច្ចតាគហណោន តស្ស បវត្តិអាការំ ទស្សេតិ។ សង្ខារានញ្ចិ អនិច្ចាការេ
វិភាវិតេ ទុក្ខាការោ អនត្តាការោបិ វិភាវិតោយេវ ហោតិ តំនិពន្ធនត្តា
តេសំ។ តេនាហ “យទនិច្ចំ, តំ ទុក្ខំ, យំ ទុក្ខំ, តទនត្តា”តិ (សំ. និ. ៣.១៥)។
អសង្ខតំ ទុក្ខនិរោធសស្សតន្តិ កេនចិ បច្ចយេន ន សង្ខតន្តិ អសង្ខតំ,
សត្តកាលំ តថភាវេន សស្សតំ, សកលវដ្តទុក្ខនិរោធភាវតោ ទុក្ខនិរោធំ
អរិយសច្ចញ្ច មេ អនេសយីតិ យោជនា។ មគ្គញ្ចមំ អកុដិលមញ្ញសំ សិវន្តិ
អន្តទ្វយបរិវដ្ឋនេន កុដិលភាវករាជំ មាយាជីនំ កាយវដ្ឋាជីនញ្ច បហានេន
អកុដិលំ, តតោ វេ អញ្ញសំ, អសិវភាវករាជំ កាមរាគាជីនំ សមុច្ឆិន្ទនេន សិវំ
និព្វានំ។ មគ្គន្តិ និព្វានត្ថិកេហិ មគ្គិយតិ, កិលេសេ វា មារេន្តោ គច្ចតីតិ
“មគ្គោ”តិ លទ្ធនាមំ ឥទំ តុម្ហាកញ្ច មមញ្ច បច្ចក្ខត្ថតំ
ទុក្ខនិរោធកាមិនិបជិបធាសង្ខាតំ អរិយសច្ចញ្ច មេ អនេសយីតិ យោជនា។

១២២. សុត្វានបំ អមតបទំ អសង្ខតំ, តថាគតស្សនធិវរស្ស សាសនន្តិ
ឯត្ថ អយំ សង្ខេបត្ថោ - តថា អាគមនាធិអត្ថេន តថាគតស្ស, សនេវកេ
លោកេ អគ្គភាវតោ អនធិវរស្ស, សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អមតបទំ អសង្ខតំ និព្វានំ
ឱទ្ធិស្ស ទេសិតត្តា, អមតស្ស វា និព្វានស្ស បដិបជ្ជនុចាយត្តា កេនចិបិ

អសង្ខារណីយត្តា ច អមតបទំ អសង្ខតំ សាសនំ សទ្ធម្មំ អហំ សុត្វាណតិ។
សីលេស្សហន្តិ សីលេសុ និច្ឆាទេតព្ពេសុ អហំ។ បរមសុសំវុតាតិ អតិរិយ
សម្មទេវ សំវុតា។ អហុន្តិ អហោសី។ ធម្មេ វិភាតិ បដិបត្តិធម្មេ បតិដ្ឋិតា។

១៤៥. ញាត្វាណតិ សង្ខិកិរិយាភិសមយវសេន ជានិត្វា។ តត្ថេវាតិ
តស្មីយេវ ខណោ, តស្មីយេវ វា អត្តភាវេ។ សមថសមាធិមាដុសិន្តិ
បច្ឆនិកធម្មានំ សមុច្ឆេទវសេន សមនតោ រូបសមនតោ បរមត្ថសមថក្ខតំ
លោកុត្តរសមាធិ អាដុសី អធិគច្ឆី។ យទិបិ យស្មី ខណោ និរោធស្ស
សង្ខិកិរិយាភិសមយោ, តស្មីយេវ ខណោ មគ្គស្ស ភាវនាភិសមយោ,
អារម្មណបដិវេធំ បន ភាវនាបដិវេធស្សេវ បុរិមសិទ្ធិការណំ រិយ កត្វា
ទស្សេតុ -

“ញាត្វានហំ វិវជបទំ អសង្ខតំ, តថាគតេននជីវរេន ទេសិតំ”។

តត្ថេវាហំ ‘សមថសមាធិមាដុសិន្តិ’ វុត្ថំ យថា “ចក្កញា បដិច្ច រូបេ ច ឧប្បជ្ឈតិ
ចក្កវិញ្ញាណា” ឆ្នាំ (ម. និ. ១.៤០០; ៣.៤២១; សំ. និ. ៤.៦០)។ ញាត្វាណតិ វា
សមាទកាលវសេន វុត្ថុន្តិ វេទិតព្ពំ យថា “និហន្តាន តមំ សព្ពំ, អាទិទ្វា
នកមុគ្គតោ” តិ។ សាយេវាតិ យា លោកុត្តរសមាធិដុសនាលទ្វា, សាយេវ។
បរមនិយាមតាតិ បរមា ឧត្តមា មគ្គនិយាមតា។

១៤៦. វិសេសនន្តិ បុប្ផនេហិ វិសេសកំ វិសិដ្ឋការសាធកំ។ ឯកំសិកាតិ
“សម្មាសម្ពុទ្ធា ភគវា, ស្វាគ្វាតោ ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ សង្ខោ” តិ
ឯកំសតាហាវតី រតនត្ថយេ និព្វិនិកិច្ចា។ អភិសមយេ វិសេសិយាតិ
សច្ចបដិវេធវសេន វិសេសំ បត្វា។ “វិសេសិនី” តិបិ បឋន្តិ, អភិសមយហេតុ
វិសេសវតីតិ អត្តោ។ អសំសយាតិ សោឡសវត្ថុកាយ អដ្ឋវត្ថុកាយ ច

វិចិត្តិក្កាយ បហ៌នត្តា អបគតសំសយា។ “អសំសិយា”តិ កេចិ បឋន្តិ។
ពហុជនបូជិតាតិ សុគតីហិ បរេហិ បត្តនិយគុណាតិ អត្ថោ។ ទិដ្ឋារតិន្តិ
ទិដ្ឋាភូតំ រតី, អថ វា ទិដ្ឋញ្ច រតិញ្ច ទិដ្ឋាវិហារញ្ច រតិសុខញ្ច។

១៤៧. អមតទសម្ព័តិ អមតទសា និព្វានទស្សវិជ័ អម្ពិ។ ធម្មទុសាតិ
ចតុសច្ចធម្មំ ទិដ្ឋវតី។ សោតាបដ្ឋាតិ អរិយមគ្គសោតំ អាទិតោ បត្តា។ ន ច បន
មត្តិ ទុគ្គតិ តិ ន ច បន មេ អត្តិ ទុគ្គតិ អវិនិច្ឆាតធម្មត្ថា។

១៤៨. ចាសាទិកេតិ បសាទាវហោ។ កុសលរតេតិ កុសលេ អនវដ្ឋធម្ម
និព្វានេ រតេ។ ភិក្ខុវោតិ ភិក្ខុ នមស្សិតុំ ឧបាគមិន្តិ យោជនា។ សមណសមាគមំ
សិវន្តិ សមណានំ សមិតចាចានំ ពុទ្ធពុទ្ធសាវកានំ សិវញ្ច ធម្មំ ខេមំ សមាគមំ
សង្គមំ បយិរុចាសិតុំ ឧបាគមិន្តិ សម្ពុទ្ធោ។ សិរិមតោ ធម្មរាជិនោតិ ភុម្មត្ថេ
សាមិវចនំ។ សិរិមតិ ធម្មរាជិនីតិ អត្ថោ។ ឯវមេវ ច កេចិ បឋន្តិ។

១៤៩. មុទិតមនម្ព័តិ មោទិតមនា អម្ពិ។ បីណីតាតិ តុដ្ឋា, បីតិរសវសេន វា
តិត្តា។ នវវរទម្មសារថិន្តិ នវវរោ ច សោ អគ្គបុគ្គលត្តា, ទម្ពានំ ទមេតព្ពានំ
វេនេយ្យានំ និព្វានាភិមុខំ សារណតោ ទម្មសារថិ ចាតិ នវវរទម្មសារថិ, តំ។
បរមហិតានុកម្មកន្តិ បរមេន ឧត្តមេន ហិតេន សព្ពសត្តានំ អនុកម្មកំ។

ឯវំ សិរិមា នេវជីតា អត្តនោ លទ្ធិបវេទនមុខេន រតនត្ថយេ បសាទំ
បវេទេត្វា ភគវន្តំ ភិក្ខុសង្ឃញ្ច វទ្ធិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា នេវលោកមេវ គតា។
ភគវា តមេវ ឌីតិណ្ណាវត្ថុំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ធម្មំ នេសេសិ, នេសនាបរិយោសានេ
ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុ អរហត្ថំ ចាបុណិ, សម្បត្តបរិសាយបិ សា ធម្មនេសនា សាត្តិកា
ជាតាតិ។

សិរិមាវិមាទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៧. កេសការីវិមានវណ្ណា

ឥឡូវវិមានរុច្ចិរំ បកស្សន្តិ កេសការីវិមាន។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
ពារាណសីយំ វិហារតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ តេន ខោ បន សមយេន
សម្ពុហុលា ភិក្ខុ បុព្វណ្ណាសមយំ និវាសេត្វា បត្តិជីវមាទាយ ពារាណសី
បិណ្ណាយ បរិស័សុ។ តេ អញ្ញាតវស្ស ព្រាហ្មណស្ស គេហទ្វារសមីបេន គច្ឆន្តិ។
តស្មីញ គេហេ ព្រាហ្មណស្ស ជីតា កេសការី នាម គេហទ្វារសមីបេ មាតុ
សីសតោ ឡកា គណ្ណាន្តិ តេ ភិក្ខុ គច្ឆន្តេ ទិស្វា មាតរំ អាហា “អម្ព, ឥមេ បព្វជីតា
បឋមេន យោព្ពនេន សមន្នាគតា អភិរូបា ទស្សនីយា ចាសាទិកា សុខុមាលា
កេនចិ ចារិដុញ្ញេន អនភិក្ខុតា មញ្ញេ, កស្មា នុ ខោ ឥមេ ឥមស្មីយេវ វយេ
បព្វជន្តិ”តិ? តំ មាតា អាហា “អត្ថិ, អម្ព, សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្វជិតោ
ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បន្នោ, សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ
បរិយោសានកល្យាណំ សាត្តំ សព្វញ្ញនំ កេវលបរិបុណ្ណំ, បរិសុទ្ធិំ ព្រាហ្មចរិយំ
បកាសេតិ, តស្ស ឥមេ ធម្មំ សុត្វា បព្វជន្តិ”តិ។

តេន ច សមយេន អាគតជលោ វិញ្ញាតសាសនោ អញ្ញាតរោ ឧចាសកោ
តាយ វីរិយា គច្ឆន្តោ តំ កេសំ សុត្វា តាសំ សន្តិកំ ឧបសម្ព័មិ។ អថ នំ ព្រាហ្មណ៍
អាហា “ឯតវហិ ខោ ឧចាសក ពហូ កុលបុត្តា មហាន្តំ ភោគក្ខន្ធី មហាន្តំ
ញាតិបរិវដ្តំ បហាយ សក្យសមយេ បព្វជន្តិ, តេ កី នុ ខោ អត្ថវសំ
សម្បស្សន្តា បព្វជន្តិ”តិ? តំ សុត្វា ឧចាសកោ “កាមេសុ អាទិនំ, នេក្ខមេ ច
អាទិសំសំ សម្បស្សន្តា”តិ វត្វា អត្ថនោ ញាណពលានុរូបំ តមត្តំ វិត្តារតោ
កថេសិ, តិណ្ណាញ រតនានំ គុណោ បកាសេសិ, បញ្ចន្ធិំ សីលានំ ទិដ្ឋជម្មិកំ
សម្បរាយិកញ្ច គុណានិសំសំ បវេទេសិ។ អថ ព្រាហ្មណជីតា តំ “កី អម្ពេហិបិ
សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិជ្ឈាយ តយា វុត្តេ គុណានិសំសេ អធិគន្ធី

សក្ការ"តិ បុច្ឆិ។ សោ "សព្វសាធារណា ឥមេ ធម្មា ភគវតា ភាសិតា, កស្មា ន
សក្ការ"តិ វត្ថា តស្សា សរណានិ ច សីលានិ ច អនាសិ។ សា គហិតសរណា
សមាទិន្នសីលា ច ហុត្វា បុន អាហា "កី ឥតោ ឧត្តរិ អញ្ញម្បិ ករណីយំ អត្ថី"តិ។
សោ តស្សា វិញ្ញាភារំ សល្លកេត្តោ "ឧបនិស្សយសម្មន្នា ភវិស្សតី"តិ ព្រាត្វា
សរីរសភារំ វិភាវេន្តោ ទូត្ថីសាការកម្មជ្ជានំ កថេត្វា កាយេ វិរាគំ ឧប្បាទេត្វា
ឧបរិ អនិច្ចតាធិបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ សំវេដេត្វា វិបស្សនាមគ្គំ
អាចិត្តិត្វា គតោ។ សា តេន វុត្តនយំ សព្វំ មនសិ កត្វា បដិកូលមនសិការេ
សមាហិតចិត្តា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ឧបនិស្សយសម្មត្ថិយា ន ចិរស្សេវ
សោតាបត្ថិជលេ បតិជ្ជហិ។ អថាបរេន សមយេន កាលំ កត្វា សក្កស្ស
ទេវេញ្ញោ បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្ថិ, សតសហស្សញ្ញស្សា អច្ឆរាបរិវារោ
អហោសិ។ តំ សក្កោ ទេវរាជា ទិស្វា អច្ឆរិយព្ពតចិត្តជាតោ បមុទិតហទយោ -

១៥០.

“ឥទំវិមាទំ រុចិរំ បកស្សរំ, វេឡិវិយថម្ពំ សតតំ សុនិម្មិតំ;
សុវណ្ណារុក្ខេហិ សមន្តមោត្តតំ, ហំនំ មមំ កម្មវិចាកសម្ពរំ។

១៥១.

“តត្រូបបន្ទា បុរិមច្ឆរា ឥមា, សតំ សហស្សានិ សកេន កម្ពុនា;
តុរំសិ អជ្ឈបគតា យសស្សីនី, ឱភាសយំ តិជ្ជសិ បុព្វទេវតា។

១៥២.

“សសី អធិគ្គយ្ហ យថាវិរោចតិ, នក្ខត្តរាជារិវ តារកាគណំ;
តថេវ តុំ អច្ឆរាសន្តណំ ឥមំ, ទទ្ទល្លមាធា យសសាវិរោចសិ។

១៥៣.

“កុំតោ ធុ អាគម្ម អនោមទស្សនេ, ឧបបន្នា ភ្នំ កវនំ មមំ ឥទំ;
ព្រហ្មំ ទេវា តិទសា សហិន្ទកា, សព្វេ ន តប្បាមសេ ទស្សនេន ត”ន្តិ។ -

ចតុហិ គាថាហិ តាយ កតកម្មំ បុច្ឆិ។

១៥០. តត្ថ ឥទំ វិមានន្តិ យស្មី វិមានេ សា ទេវតា ឧប្បន្នា, តំ អត្ថនោ វិមានំ
សន្ធាយាហា។ សតតន្តិ សព្វកាលំ រុចិរំ បភស្សន្តិ យោជនា។ សតតន្តិ វា
សម្មាតតំ, អតិវិយ វិតិល្លាន្តិ អត្តោ។ សមន្តមោតតន្តិ សមន្តតោ អវត្ថតំ
នាទិតំ។ ហំនន្តិ វិមានមេវ សន្ធាយ វេទតិ។ តញ្ញា តិជ្ជន្តិ ឯត្ថ កតបុញ្ញាតិ ហំនន្តិ
វុច្ឆតិ។ កម្មវិចាកសម្ពុវន្តិ កម្មវិចាកភាវេន សម្ពុតំ, កម្មវិចាកេន វា សហ
សម្ពុតំ។ មមន្តិ ឥទំ មម ហំនំ មម កម្មវិចាកសម្ពុវន្តិ ទ្ធិហិបិ បទេហិ
យោជេតត្ថំ។

១៥១. តត្រូបបន្នាតិ គាថាយ អយំ សង្ខេបត្ថោ - តត្រូ តស្មី យថាវុត្ថ
វិមានេ ឧបបន្នាតិ និព្ពត្តា បកេវ ឧប្បន្នត្ថា បុព្វទេវតា ឥមា បុរិមា អច្ឆរាយោ
បរិមាណតោ សតំ សហស្សានិ។ តុវ៉ិសីតិ ភ្នំ អសិ សកេន កម្ពុនា អជ្ឈបគតា
ឧបបន្នា។ យសស្សីនីតិ បរិវាសម្បន្នា, តេនេវ សកេន កម្ពុនា កម្ពានុភាវេន
ឱកាសយន្តិ វិរោចមាណា តិជ្ជសីតិ។

១៥២. ឥនានិ តមេវ ឱកាសនំ ឧបមាយ វិភាវេន្តោ “សសី”តិ គាថមាហា។
តស្សត្ថោ - យថា សសលញ្ញនយោគេន “សសី”តិ, នក្ខត្ថហិ
អធិកគុណតាយ “នក្ខត្តរាជា”តិ ច លទ្ធនាមោ ចន្តោ សព្វំ តាវកាគណំ
អធិគ្គយ្ហ អភិកវិទ្យាវិរោចតិ វិរាជតិ, តថេវ ភ្នំ ឥមំ អច្ឆរានំ ទេវកញ្ញានំ គណំ
សម្រហំ អត្ថនោ យសសា ទទ្ធុល្អមាណា អតិវិយ វិជ្ជោតមាណា វិរោចសីតិ។ ឯត្ថ

ច “ឥមា” តិ “ឥម” ត្ថិ ច និបាតមត្តំ។ កេចិ បន “នក្ខត្តរាជារិវ តារាគណំ តថេវ ត្វ” ត្ថិ បឋត្ថិ។

១៥៣. ឥធានិ តស្សា ទេវតាយ បុរិមកវំ តត្ថ កតបុញ្ញញ្ច បុច្ឆន្តោ “កុតោ នុ អាគម្មា” តិ កាថមាហា។ តត្ថ កុតោ នុ អាគម្មា តិ កុតោ នុ កវតោ កុតោ នុ បុញ្ញកម្មតោ ការណាភូតតោ ឥទំ មម កវំនំ អាគម្ម ភន្តេ អនោមទស្សនេ សត្តន្ត្រសោភនេ ត្វំ ឧបបន្នា ឧប្បត្តិកហណាវសេន ឧបគតា។ “អនោមទស្សនេ” តិ វុត្តមេវត្ថំ ឧបមាយ បកាសេន្តោ “ព្រហ្មំ ទេវា តិទសា សហិន្ទកា, សព្វេ ន តប្បាមសេ ទស្សនេន ត” ត្ថិ អាហា។ តត្ថ យថា ព្រហ្មានំ សហម្មតី សនន្តមារំ វា ឧបគតំ សហ ឥន្ទេនាតិ សហិន្ទកា តាវតីសា ទេវា បស្សន្តា ទស្សនេន ន តប្បត្តិ, ឯវំ តវ ទស្សនេន មយំ សព្វេ ទេវា ន តប្បាមសេតិ អត្ថោ។

ឯវំ បន សក្កេន ទេវានមិន្ទេន បុច្ឆិតា សា ទេវតា តមត្ថំ បកាសេន្តិ -

១៥៤.

“យមេតំ សក្កេ អនុបុច្ឆសេ មមំ, កុតោ ចុតា ត្វំ ឥធម អាគតាតិ;
ពារាណសី ធាម បុរត្ថិ កាសិនំ, តត្ថ អហោសី បុរេ កេសការិកា។

១៥៥.

“ពុទ្ធវេ ច ធម្មេ ច បសន្នមាទសា, សន្នេ ច ឯកន្តគតា អសំសយា;
អខណ្ឌាសិក្ខាបទា អាគតប្បលា, សម្ពោធិធម្មេ និយតា អនាមយា” តិ។ -

កាថទ្វយមាហា។

១៥៤-៥. តត្ថ យមេតន្តិយំ ឯតំ បញ្ញាតិ អត្ថោ។ អនុបុច្ឆសេតិ
អនុកូលភារេន បុច្ឆសិ។ មមន្តិ មំ។ បុរត្ថិតិ បុរំ អត្ថិ។ កាសិនន្តិ កាសិវជ្ជស្ស។
កេសការិកាតិ បុរិមត្ថភារេ អត្ថនោ នាមំ វេទតិ។ ពុទ្ធេ ច ធម្មេ ចាតិអាទិនា
អត្ថនោ បុញ្ញំ វិភារេតិ។

បុន សក្កោ តស្សា តំ បុញ្ញសម្មត្តិញ ទិព្វសម្មត្តិញ អនុមោទមា នោ -

១៥៦.

“តន្ត្រាភិនន្ទាមសេ ស្វាគតញ្ច តេ,
ធម្មេន ច តំ យសសារីរោចសិ;
ពុទ្ធេ ច ធម្មេ ច បសន្នមាណសេ,
សង្ឃេ ច ឯកន្តគតេ អសំសយេ;
អខណ្ឌាសិក្ខាបទេ អាគតប្បលេ,
សម្មោធិធម្មេ និយតេ អនាមយេ”តិ។ - អាហា;

១៥៦. តត្ថ តន្ត្រាភិនន្ទាមសេតិ តំ តេ ធុរិធម្មិ សម្មត្តិ អភិនន្ទាម
អនុមោទាម។ ស្វាគតញ្ច តេតិ តុប្បញ្ច ឥធាកមនំ ស្វាគតំ, អម្ពាភំ
បីតិសោមនស្សសំវទ្ធនមេវ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

តំ បន បវត្ថី សក្កោ ទេវរាជា អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានត្ថេវស្ស
កថេសិ, ថេរោ ភគវតោ និវេទេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា
សម្មត្ថបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា សទេវកស្ស លោកស្ស សាត្តិកា
ជាតាតិ។

កេសការីរិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថធិបតិយា ឧទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្តស្នី

សត្តរសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស បឋមស្ស បីបវគ្គស្ស

អត្ថវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ចិត្តលតាវត្តោ

១. ធាសិវិមានវណ្ណានា

ទុតិយវគ្គ អបិ សក្កោវ ទេវឆោតិ ធាសិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភកវតិ ជេតវនេ វិហារន្តេ សាវត្ថិវាសី អញ្ញាតរោ ឧបាសកោ សម្ពហុលេហិ ឧបាសកេហិ សទ្ធិ សាយន្តសមយំ វិហារំ គន្ធា ធម្មំ សុត្វា បរិសាយ វុដ្ឋិតាយ ភកវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ អហំ, ភន្តេ, សង្ឃស្ស ចត្តារិ និច្ចកត្តានិ ទស្សមី” តិ អាហា។ អថ នំ ភកវា តទទុច្ឆរិកំ ធម្មកថំ កថេត្វា វិស្សន្នេសិ។ សោ “មយា, ភន្តេ, សង្ឃស្ស ចត្តារិ និច្ចកត្តានិ បញ្ញត្តានិ។ សេ បដ្ឋាយ អយ្យា មម គេហំ អាគច្ឆន្ត” តិ ភត្តទ្ទេសកស្ស អាហា ចេត្វា អត្ថនោ គេហំ គន្ធា ធាសិយា តមត្ថំ អាចិត្តិត្វា “តត្ថ តយា និច្ចកាលំ អប្បមត្តាយ ភវិតព្ព” តិ អាហា។ សា “សាច្ច” តិ សម្បជិដ្ឋិ។ បកតិយាវ សា សទ្ធាសម្បជ្ជា បុញ្ញកាមា សីលវតី, តស្មា ទិវសេ ទិវសេ កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយ បណ្ឌិតំ អន្ធមានំ បដិយាទេត្វា ភិក្ខុនំ និសីទនជ្ជានំ សុសម្មជ្ជំ សុបរិកណ្ឌកំ កត្វា អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា ភិក្ខុ ឧបគតេ តត្ថ និសីទាបេត្វា វន្តិត្វា គន្ធបុប្ផបដិបេហិ បូជេត្វា សក្កច្ចំ បរិវិសតិ។

អថកទិវសំ ភិក្ខុ កតភត្ថកិច្ចេ ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា ឯវមាហា “កថំ នុ ខោ, ភន្តេ, ឥតោ ជាតិអាទិទុក្ខតោ បរិមុត្តិ ហោតី” តិ។ ភិក្ខុ តស្សា សរណានិ ច

បញ្ចា សីលានិ ច ធាតុ កាយសភាវំ បកាសេត្វា បដិក្ខលមនសិការេ
និយោជេសុំ, អបរេ អនិច្ចតាបដិសំយុត្តំ ធម្មកថំ កថេសុំ។ សា សោធឿស
វស្សានិ សីលំ រក្ខន្តិ អន្តរន្តរា យោនិសោ មនសិករោន្តិ ឯកទិវសំ
ធម្មស្សវនសប្បាយំ លភិត្វា ញាណស្ស ច បរិបក្កត្តា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា
សោតាបត្តិដលំ សច្ចាកាសិ។ សា អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា សក្កស្ស
នេវរញ្ញោ វល្លភា បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សា សង្ឃត្វិយសហស្សេហិ
បរិចរិយមាណា អច្ចរាសតសហស្សបរិវុតា មហន្តំ ទិព្ពសម្បត្តិ អនុភវន្តិ បមុទា
មោធមាណា សបរិវារា ឧយ្យាណាទីសុ វិចរតិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ
ហោជ្ជា វុត្តនយេនេវ ទិស្វា -

១៥៧.

“អបិ សក្កោវ ទេវិន្ទោ, រម្មេ ចិត្តលតាវនេ;
សមន្តា អនុបរិយាសិ, នាវីគណបុរក្ខតា;
ឱភាសេន្តិ ទិសា សព្ពា, ឱសដីរិយ តារកា។

១៥៨.

“កេន តេតាទិសោ វល្លោ, កេន តេ ឥធមិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១៥៩.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វល្លោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ - បុច្ឆិ;

១៦០.

“សា ឆេវតា អត្ថមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ចំ បុជ្ជាវិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

១៦១.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, ធាសី អហោសី បរេស្សីយា កុលេ។

១៦២.

“ឧចាសិកា ចក្កមតោ, គោតមស្ស យសស្សីនោ;
តស្សា មេ និក្ខមោ អាសិ, សាសនេ តស្ស តាទិនោ។

១៦៣.

“កាមំ ភិដ្ឋតុយំ កាយោ, នេវ អត្ថត្ថ សណ្ណនំ;
សិក្ខាបទានំ បញ្ចន្នំ, មគ្គោ សោវត្ថិកោ សិវោ។

១៦៤.

“អកណ្ណាកោ អគហនោ, ឧដុ សត្តិ បវេទិតោ;
និក្ខមស្ស ជលំ បស្ស, យថីទំ ចាបុណិតិកា។

១៦៥.

“អាមន្តនិកា រញ្ជោម្ហិ, សក្កស្ស វសវត្ថិនោ;
សដ្ឋិ ត្វិយសហស្សានិ, បដិពោធំ ករោន្តិ មេ។

១៦៦.

“អាលម្ពោ គគ្គរោ ភីមោ, សាធុវាទី ច សំសយោ;
ចោក្ខរោ ច សុដស្សោ ច, វីណាមោក្ខា ច នាវិយោ។

១៦៧.

“នង្គា បេវ សុនង្គា ច, សោណាធិន្ទា សុចិម្ពិតា;
អលម្ពសា មិស្សកេសី ច, បុណ្ណារីកាតិ ទារុណី។

១៦៨.

“ឯណីជស្សា សុជស្សា ច, សុកុទ្ធា មុទុវាទិនិ;
ឯតា ចញ្ញា ច សេយ្យសេ, អន្ធរានំ បពោធិកា។

១៦៩.

“តា មំ កាលេនុចាគន្ធា, អភិភាសន្តិ ទេវតា;
ហន្ត នន្ទាម កាយាម, ហន្ត តំ រមយាមសេ។

១៧០.

“នយិទំ អកតបុញ្ញានំ, កតបុញ្ញានមេវិទំ;
អសោកំ នន្ទនំ រម្មំ, តិទសានំ មហារំនំ។

១៧១.

“សុខំ អកតបុញ្ញានំ, ឥធ នត្តិ បរត្ថ ច;
សុខញ្ច កតបុញ្ញានំ, ឥធ បេវ បរត្ថ ច។

១៧២.

“តេសំ សហព្យកាមាទំ, កត្តត្ថំ កុសលំ ពហុ;
កតបុញ្ញា ហិ មោទន្តិ, សគ្គេ ភោគសមន្តិទោ”តិ។ - ទេវតាវិស្សន្នេសិ;

១៥៧. តត្ថ អបិ សក្កោវ ទេវីន្ទោតិ អបិសន្នោ សម្ពាវនាយំ, ឥវសន្នោ
ឥការលោបំ កត្វា វុត្តោ ឧបមាយំ, តស្មា យថា នាម សក្កោ ទេវានមិន្ទោតិ

អត្ថោ។ សក្កសមភារោ តិស្ស ទេវតាយ បរិវាសម្បត្តិទស្សនត្ថំ វុត្ថោ។ កេចិ
“អបីតិ និបាតមត្ត”ន្តិ វុទ្ធន្តិ។ ចិត្តលតាវនេតិ ចិត្តាយ នាម ទេវតាយ
បុញ្ញានុភាវេន និព្ពត្តេ, ចិត្តានំ វាវិចិត្តបុប្ផជលាទិវិសេសយុត្តានំ
សន្តានកវល្លិអាទិនំ តត្ថ យេភុយ្យតាយ ចិត្តលតាវនន្តិ លទ្ធនាមេ
ទេវុយ្យានេ។

១៦១. បរេស្សិយាតិ បរេសំ កុលេ តស្មី តស្មី កិច្ចេ បេសនិយា, បរេសំ
វេយ្យាវច្ឆការីតិ អត្ថោ។

១៦២. តស្ស មេ និក្ខមោ អាសិ, សាសនេ តស្ស តាទិនោតិ តស្ស
នាសិយាបិ សមាធាយ បញ្ចាហិ ចក្ខុហិ ចក្ខុមតោ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ឧបាសិកា
ហុត្វា សោឡស វស្សនិ សីលំ វត្តន្តិយា កម្មជ្ជានញ្ច មនសិ ករោន្តិយា
មនសិការានុភាវេន មេ មយ្ហំ ឧប្បជ្ជមានេ សត្តតីសពោធិបក្ខិយធម្មសម្ពាត
ឥដ្ឋាទីសុ តាទិលក្ខណសម្បត្តិយា តាទិនោ សត្តុ សាសនេ
តប្បវិយាបន្នោយេវ សំកិលេសបក្ខតោ និក្ខមនេន “និក្ខមោ”តិ លទ្ធនាមោ
សម្មាវាយាមោ អាសិ អហោសិ ឧប្បជ្ជិ។

១៦៣-៤. តស្ស បន និក្ខមស្ស បុព្វភាគស្ស បវត្តាការំ ទស្សេតុំ “កាមំ
ភិជ្ជតុយំ កាយោ, នេវ អត្ថត្ថ សណ្ឋានន្តិ វុត្ថំ។ តស្សត្ថោ - យទិបិ មេ អយំ
កាយោ ភិជ្ជតុ វិនស្សតុ, តត្ថ កិញ្ចិមត្តម្បិ អបេក្ខំ អករោន្តិ ឯត្ថ ឯតស្មី
កម្មជ្ជានានុយោគេ នេវ អត្ថិ, មេ វិរិយស្ស សណ្ឋានំ សិចីលី ករណាន្តិ វិរិយំ
សមុត្តេជេន្តិ វិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេសិន្តិ។

ឥនានិ តថាវិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេត្វា បដិលទ្ធុគុណំ ទស្សេន្តិ -

“សិក្ខាបទានំ បញ្ចន្តំ, មគ្គោ សោវត្ថិកោ សិវោ;

អកណ្ណាកោ អគហនោ, ឧដុ សត្តិ បវេទិតោ;
និក្ខមស្ស ជលំ បស្ស, យថាទំ ចាបុណ្ហិត្តិកា"តិ។ - អាហា;

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ - យោ និច្ចសីលវសេន សមាទិន្នានំ បញ្ចន្ធំ
សិក្ខាបទានំ សិក្ខាកោដ្ឋាសានំ ឧបនិស្សយភាវេន លទ្ធត្តា តេសំ បរិបូរិតត្តា
ច សិក្ខាបទានំ បញ្ចន្ធំ សម្ពុទ្ធិក្ខតោ, យស្មី សន្តានេ ឧប្បន្នោ, តស្ស
សញ្ញាការេន សោត្តិភាវសម្មាទនតោ សុន្ទរត្ថភាវតោ ច សោវត្ថិកោ
សោត្តិកោ, សំកិលេសធម្មេហិ អនុបទ្កតត្តា ខេមប្បត្តិហេតុតាយ ច សិវោ,
រាគកណ្ណាកាទីនំ អភាវេន អកណ្ណាកោ,
កិលេសទិដ្ឋិទុច្ចរិតគហនសមុច្ឆេទនតោ អគហនោ,
សត្តជិម្ហវត្ថុកុដិលភាវាបគមហេតុតាយ ឧដុ, ពុទ្ធាទីហិ សប្បវិសេហិ
បកាសិតត្តា សត្តិ បវេទិតោ អរិយមគ្គោ, តំ យថា យេន ឧចាយក្ខតេន
ឥត្តិកា ទុដ្ឋុលពហលពុទ្ធិកាបិ សមាធា ចាបុណ្ហី, តស្ស និក្ខមស្ស
យថាវុត្តរិយស្ស ឥទំ ជលំ បស្សាតិ សក្កំ អាលបតិ។

១៦៥. អាមន្តនិកា រញ្ជោម្ហិ, សក្កស្ស វសវត្ថិនោតិ សយំវសីភាវេន
វត្តនតោ, ធ្វីសុ ទេវលោកេសុ អត្តនោ វសំ ឥស្សរិយំ វត្តតីតិ វា វសវត្ថី, តស្ស
វសវត្ថិនោ សក្កស្ស ទេវរញ្ជោ អាមន្តនិកា អាលាបសល្លាបយោគ្គោ,
កិឡនកាលេ វា តេន អាមន្តតថ្វា អម្ហិ, និក្ខមស្ស រិយស្ស ជលំ បស្សាតិ
យោជនា។ អាតតវិតតាទិភេទេន បញ្ច ត្វិយដ្ឋានិ ទ្វាទសហិ ចាណិភាគេហិ
ឯកតោ បវដ្ឋមាណនិ សដ្ឋិ ហោន្តិ, តានិ បន សហស្សមត្តានិ
បយិរុចាសនវសេន ឧបដ្ឋិតានិ សន្ធាយាហា “សដ្ឋិ ត្វិយសហស្សានិ, បដិពោធំ
ករោន្តិមេ”តិ។ តត្ថ បដិពោធន្តិ បីតិសោមនស្សានំ បពោធនំ។

១៦៦៨. អាលម្ពោតិអាទិ ត្វិយវាទកានំ ទេវបុត្តានំ ឯកទេសតោ
នាមគ្គហណ្ឌិ វទន្តិ, ត្វិយានំ បនេតំ នាមគ្គហណំ។ វិណាមោត្តាទិកា
ទេវជីតា។ សុចិម្ពិតាតិ សុទ្ធមិហិតា, នាមមេវ វា ឯតំ។ មុទុវាទិនីតិ មុទុនាវ
វទតីតិ មុទុវាទិនី, មុទុកំ អតិវិយ វាទនសីលា, នាមមេវ វា។ សេយ្យសេតិ
សេយ្យតរា។ អជ្ឈរាទន្តិ អជ្ឈរាសុ សង្ក្កតេ ចាសំសតរា។ បពោធិកាតិ
បពោធនករា។

១៦៩. កាលេនាតិ យុត្តប្បត្តកាលេន។ អភិភាសន្តិតិ អភិមុខា, អភិរតា វា
ហុត្វា ភាសន្តិ។ យថា ច ភាសន្តិ, តំ ទស្សេតុំ “ហន្ត ទទ្ទាម កាយាម, ហន្ត តំ
រមយាមសេ”តិ វុត្តំ។

១៧០. ឥទន្តិ ឥទំ មយាលទ្ធជ្ជានំ។ អសោកន្តិ ឥជ្ឈកន្តិបិយមនាចានំយេវ
រូចាទិនំ សម្ពុរតោវិសោកំ។ តតោ ឯវ សត្តកាលំ បមោទសំវទ្ធនតោ ទន្ធនំ។
តិទសានំ មហាវន្តិ តាវតីសទេវានំ មហន្តំ មហនីយញ្ច ឧយ្យានំ។

១៧១. ឯវរូចា ទិព្ពសម្បត្តិ នាម បុញ្ញកម្មវសេនេវាតិ ឌីទិស្សកនយេន វត្វា
បនុអនោទិស្សកនយេន ទស្សេន្តិ “សុខំ អកតបុញ្ញាន”ន្តិ កាថមាហា។

១៧២. បុន អត្តនាលទ្ធស្ស ទិព្ពជ្ជានស្ស បរេហិ សាធារណកាមតាវសេន
ធម្មំ កថេន្តិ “តេសំ សហព្យកាមាទ”ន្តិ ឌីសានកាថមាហា។ តេសន្តិ
តាវតីសទេវានំ។ សហព្យកាមាទន្តិ សហការំ ឥច្ឆន្តេហិ, កត្តអត្ថេ ហិ ឥទំ
សាមិវចនំ។ សហ វាតិ បវត្តតីតិ សហវោ, តស្ស កាវោ សហព្យំ យថា វីរស្ស
កាវោ វីរិយន្តិ។

ឯវំ ថេរោ ទេវតាយ អត្តនោ បុញ្ញកម្មេ អារិកតេ តស្ស ភស្តវិវាយ ធម្មំ
ទេសេត្វា ទេវលោកតោ អាគន្ធា តំ បវត្តី ភគវតោ អាហេថេសិ។ ភគវា តមត្តំ

អង្គប្បត្តិ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា សនេវកស្ស
លោកស្ស សាត្តិកា អហោសីតិ។

នាសិរិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. លទ្ធិវិមានវណ្ណានា

អភិក្កន្តេន វណ្ណានាតិ លទ្ធិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភកវតិ
ពារាណសិយំ វិហារន្តេ កេវដ្ឋទ្វារំ នាម ពារាណសិនគរស្ស ឯកំ ទ្វារំ, តស្ស
អវិទូរេ និវិដ្ឋតាមោចិ “កេវដ្ឋទ្វារ” ឆ្នេរ បញ្ញាយិត្ត។ តត្ថ លទ្ធិវិមានំ នាម ឯកា ឥត្តិ
សទ្ធា បសន្នា ពុទ្ធិសម្បជ្ជា តេន ទ្វារេន បរិសន្តេ ភិក្ខុ ទិស្វា វុទ្ធិត្វា អត្តនោ
គេហំ នេត្វា កជន្តុភិក្ខុំ ទត្វា តេនេវ បរិចយេន សទ្ធាយ វឌ្ឍនាមាយ
អាសនសាលំ ការេត្វា តត្ថ បរិដ្ឋានំ ភិក្ខុនំ អាសនំ ឧបនេតិ, ចានីយំ
បរិភោជនីយំ ឧបជ្ឈបេតិ។ យញ្ច ឪននកុម្មាសខាកាទិ អត្តនោ គេហេវិជ្ជតិ, តំ
ភិក្ខុនំ ទេតិ។ សា ភិក្ខុនំ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិជ្ឈាយ
សមាហិតា ហុត្វា វិបស្សនាកម្មជ្ជានំ ឧគ្គហេត្វា វិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេន្តិ
ឧបនិស្សយសម្បជ្ជតាយ ន ចិរស្សេវ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ឈហិ។ សា
អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសគវនេ មហាតិ វិមាទេ និព្ពត្តិ,
អច្ឆរាសហស្សញ្ញស្ស បរិវារោ អហោសិ។ សា តត្ថ ទិព្ពសម្បត្តិ អនុភវន្តិ
បមោទមាទាវិចរតិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ
“អភិក្កន្តេន វណ្ណានា” តិអាទិកាថាហិ បុច្ឆតិ សព្វំ វុត្តនយមេវ។ តេន វុត្តំ -

១៧៣.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណាន, យា វុត្តំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;

ឪភាសេន្តិ ទិសា សព្វា, ឪសធីវិយ តារកា។

១៧៤.

“កេន តេតាធិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១៧៥.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវី មហានុភាវេ, មនុស្សក្ខតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សត្តធិសា បភាសតី”តិ។

១៧៦.

“សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បព្វំ បុជ្ជា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១៧៧.

“កេវដ្ឋទ្វារា និក្ខម្ម, អហុ មយ្ហំ និវេសនំ;
តត្ថ សញ្ញាមាណនំ, សាវកានំ មហោសិនំ។

១៧៨.

“ឱទនំ កុម្មាសំ ខាកំ, លោឈាសោវីរកញ្ចបាំ;
អនាសី ឧដុក្ខតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

១៧៩.

“ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី, យា ច បក្ខស្ស អជ្ជមី;
ចាជិហារិយបក្ខញ្ច, អជ្ជន្តសុសមាគតំ។

១៨០.

“ឧចោសថំ ឧបវសិស្សំ, សនា សីលេសុ សំវុតា;
ឧចោសថំ ឧបវសិស្សំ, សនា សីលេសុ សំវុតា;

សញ្ញាមា សំរឹកាកា ច, វិមានំ អារាមមហំ។

១៨១.

“ចាណាតិចាតាវិរតា, មុសាវាធា ច សញ្ញតា;
ថេយ្យា ច អតិចារា ច, មជ្ឈចាធា ច អារកា។

១៨២.

“បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា, អរិយសច្ចាន កោវិធា;
ឧចាសិកា ចក្ខុមតោ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

១៨៣.

“តេន មេតាធិសោ វុណ្ណា... បេ.... វុណ្ណា ច មេ សត្តធិសា បកាសតី” តិ។
មម ច, ភន្តេ, វុចនេន ភគវតោ ចាទេ សិរសា វុណ្ណយ្យាសិ “លខុមា នាម,
ភន្តេ, ឧចាសិកា ភគវតោ ចាទេ សិរសា វុណ្ណតី” តិ។ អនច្ឆរិយំ ខោ បនេតំ, ភន្តេ,
យំ មំ ភគវា អញ្ញាតវស្មី សាមញ្ញផលេ ព្យាករេយ្យ។ តំ ភគវា សកទាគាមិផលេ
ព្យាកាសីតិ។

១៧៧. តត្ថ កេវុដ្ឋទារា និក្ខម្ហាតិ កេវុដ្ឋទារតោ និក្ខមនដ្ឋានេ។

១៧៨. ខាកន្តិ តណ្ហាលេយ្យកាធិសាកព្យញ្ញនំ។ លោណសោវីរកន្តិ
ធម្មាសាធិហិ ពហូហិ សម្ពារេហិ សម្មាទេតត្ថំ ឯកំ ចានកំ។
“អាចាមកញ្ជឹកលោណ្ឌាទក” ទ្តិបិ វុទន្តិ។

បុច្ឆាវិស្សជ្ជនាវសានេ សា ថេវស្ស ធម្មទេសនាយ សកទាគាមិផលំ
ចាបុណិ។ សេសំ ឧត្តរាវិធានេ វុត្តនយានុសារេន ឯវ វេទិតត្ថំ។

លខុមាវិមានវុណ្ណាធា និដ្ឋិតា។

៣. អាចាមទាយការីមានវណ្ណា

បិណ្ឌរាយ តេ ចរន្តស្សតិ អាចាមទាយការីមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
រាជគហេវិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជគហេ
អញ្ញាតំ កុលំ អហិវាតរោគេន ឧបទ្កតំ អហោសិ។ តត្ថ សព្វេ ជនា មតា
ឋបេត្វា ឯកំ ឥត្ថិ។ សា គេហំ គេហាគតញ្ច សព្វំ ជនធម្មំ ធម្មត្វា
មរណភយភីតា ភីត្ថិធិន្ទេន បលាតា អនាថា ហុត្វា បរគេហំ គន្ធា តស្ស
បិដ្ឋិបស្សេ វសតិ។ តស្មី គេហេ មនុស្សា ករុណាយន្តា ឧក្ខុលិអាធិសុ អវសិដ្ឋំ
យាគុភត្តអាចាមាធិ តស្ស ទេន្តិ។ សា តំ ភុញ្ញត្វា ជីវិកំ កហ្មតិ។

តេន ច សមយេន អាយស្មា មហាកស្សទោ សត្តាហំ និរោធសមាបត្តិ
សមាបដ្ឋិត្វា តតោ វុដ្ឋិតោ “កំ នុ ខោ អហំ អន្ធព អាហារបដិគ្គហណោន
អនុគ្គហេស្សមិ, ទុគ្គតិតោ ច ទុក្ខតោ ច មោចេស្សមិ” តិ ចិន្តេន្តោ តំ ឥត្ថិ
អាសន្នមរណំ និរយសំវត្ថុនិកញ្ចស្ស កម្មំ កតោកាសំ ទិស្វា “អយំ មយិ
គតេ អត្តនាលទ្ធិ អាចាមំ ទស្សតិ, តេនេវ និម្មានតិទេវលោកេ ឧប្បដ្ឋិស្សតិ,
ឯវំ និរយូបបត្តិតោ មោចេត្វា ហន្តាហំ ឥមិស្ស សគ្គសម្បត្តិ និច្ឆាទេស្សមិ” តិ
បុព្វណ្ណាសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរំ អាទាយ តស្ស និវេសនដ្ឋានភិមុខោ
គច្ឆតិ។ អថ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ អញ្ញាតករេសេន អនេករសំ
អនេកសូបព្យញ្ញំ ទិព្វាហារំ ឧបនេសិ។ តំ ញត្វា ថេរោ “កោសិយ, តុំ
កតកុសលោ, កស្មា ឯវំ ករោសិ, មា ទុគ្គតានំ កបណានំ សម្បត្តិ វិលុម្បី” តិ
បដិក្ខិបិត្វា តស្ស ឥត្ថិយា បុរតោ អដ្ឋាសិ។

សា ថេវ ទិស្វា “អយំ មហានុភាវោ ថេរោ, ឥមស្ស ធាតព្ភយុត្តកំ ខាទនីយំ
វា ភោជនីយំ វា ឥធនត្ថិ, ឥទញ្ច កិលិដ្ឋភាជនគតំ តិណ្ឌបុណ្ណាជាទុកិណ្ឌំ
អលោណំ សីតលំ អប្បរសំ អាចាមកញ្ជិយមត្តំ ឯទិសស្ស ធាតុំ ន

ឧស្សហាមី”តិ ចិន្តេត្វា “អតិច្ឆដា”តិ អាហា។ យេវោ ឯកបទនិក្ខេបមត្តំ
អបសក្កិត្វា អជ្ជាសិ។ គេហវាសិនោ មនុស្សា ភិក្ខុំ ឧបនេសុំ, យេវោ ន
សម្បជិច្ឆតិ។ សា ទុក្ខតិក្ខី “មមេវ អនុក្កហត្ថាយ ឥធាគតោ, មម សន្តកមេវ
បជិក្កហេតុកាមោ”តិ ព្រាត្វា បសន្នមាណសា អាទរជាតា តំ អាចាមំ យេវស្ស
បត្តេ អាភិរិ។ យេវោ តស្ស បសាទសំវទ្ធនត្តំ ភុញ្ញនាការំ ទស្សេសិ, មនុស្សា
អាសនំ បញ្ញាបេសុំ។ យេវោ តត្ថ និសីទិត្វា តំ អាចាមំ ភុញ្ញិត្វា បិវិត្វា
ឡីនីតបត្តចាណី អនុមោទនំ កត្វា តំ ទុក្ខតិក្ខី “ត្វំ ឥតោ តតិយេ អត្តភារេ មម
មាតា អហោសី”តិ វត្វា គតោ។ សា តេន យេវ អតិបសាទញ្ច ឧប្បាទេត្វា
តស្ស វត្តិយា បឋមយាមេ កាលំ កត្វា និម្មានវតីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជិ។
អថ សក្កោ ទេវរាជា តស្ស កាលកតភារំ ព្រាត្វា “កត្ថ នុខោ ឧប្បន្នា”តិ
អាវជ្ជេន្តោ តាវតីសេសុ អទិស្វា វត្តិយា មជ្ឈិមយាមេ អាយស្មន្តំ មហាកស្សបំ
ឧបសង្កមិត្វា តស្ស និព្ពត្តជ្ជានំ បុច្ឆន្តោ -

១៨៥.

“បិណ្ឌាយ តេ ចរន្តស្ស, តុណ្ហិភូតស្ស តិជ្ជតោ;
ទលិទ្ធា កបណា ឆារី, បរាគារំ អបស្សិតា។

១៨៦.

“យា តេ អនាសិ អាចាមំ, បសន្នា សេហិ ចាណិភិ;
សា ហិត្វា មាណុសំ ទេហំ, កំ នុ សា ទិសតំ គតា”តិ។ -

ទ្វេ កាថា អភាសិ។

១៨៥. តត្ថ បិណ្ឌាយាតិ បិណ្ឌាចាតត្ថាយ។ តុណ្ហិភូតស្ស តិជ្ជតោតិ ឥនំ
បិណ្ឌាយ ចរណាការទស្សនំ, ឧទ្ទិស្ស តិជ្ជតោតិ អត្តោ។ ទលិទ្ធាតិ ទុក្ខតា។

កបណាតិ វរាភី។ “ធលិទ្ធា”តិ ឥមិនា តស្ស ភោគចារិជុញំ ធស្សេតិ,
“កបណា”តិ ឥមិនា ញាតិចារិជុញំ។ បរាគារំ អបស្សីតាតិ បរគេហំ និស្សីតា,
បរេសំ យរេ ពហិបិដ្ឋិធនំ និស្សយ វសន្តី។

១៨៦. កំ នុ សា ធិសតំ គតាតិ ធសុ កាមនេវលោកេសុ ឧប្បជ្ឈនេវសេន កំ
នាម ធិសំ គតា។ ឥតិ សក្កោ “ថេរេន តថា កតានុគ្គហា ឧឡារាយ
ធិត្ថសម្មត្តិយា ភាគិនី, ន ច ធិស្សតី”តិ ហេដ្ឋា ធ្វីសុ នេវលោកេសុ អបស្សន្តោ
សំសយាបន្នោ បុច្ឆតិ។

អបស្ស ថេរេ -

១៨៧.

“បិណ្ឌាយ មេ ចរន្តស្ស, តុណ្ហិក្ខុតស្ស តិដ្ឋតោ;
ធលិទ្ធា កបណា នារី, បរាគារំ អបស្សីតា។

១៨៨.

“យា មេ អនាសិ អាចាមំ, បសន្នា សេហិ ចាណិភិ;
សា ហិត្វា មាណុសំ ទេហំ, វិប្បមុត្តា ឥតោ ចុតា។

១៨៩.

“និម្មានតិនោ នាម, សន្តិ នេវា មហិធ្វិកា;
តត្ថ សា សុខិតា នារី, មោទតាចាមនាយិកា”តិ។ -

បុច្ឆិតនិយាមេនេវ បដិវេនំ ទេន្តោ តស្ស និព្ពត្តជ្ជានំ កថេសិ។

១៩០. តត្ថ វិប្បមុត្តាតិ តតោ មនុស្សនោភគ្គិយតោ បរមការុញ្ញវុត្តិតោ
វិប្បមុត្តា អបគតា។

១៨៩. មោទតាចាមទាយិកាតិ អាចាមមត្តទាយិកា, សាបិ នាម បញ្ចមេ
កាមសគ្គេ ទិព្វសម្បត្តិយា មោទតិ, បស្ស តាវ ខេត្តសម្បត្តិដលន្តិ ទស្សេតិ។

បុន សក្កោ តស្សា ទានស្ស មហាប្បលតំ មហានិសំសតញ្ច សុត្វា តំ
ថោមេន្តោ -

១៩០.

“អហោ ទានំ វរាភិយា, កស្សបេ សុប្បតិដ្ឋិតំ;
បរាភតេន ទានេន, ឥដ្ឋិតុ វត ទក្ខិណា។

១៩១.

“យា មហេសិត្តំ កាវេយ្យ, ចក្កវត្តិស្ស រាជិនោ;
នារី សព្ពដ្ឋកល្យាណី, ភត្ត ចានោមទស្សិកា;
ឯតស្សាចាមទានស្ស, កលំ នាគ្យតិ សោឡសី។

១៩២.

“សុតំ ទិក្ខា សតំ អស្សា, សតំ អស្សតរីរថា;
សតំ កញ្ញាសហស្សានិ, អាមុត្តមណីកុណ្ឌាលា;
ឯតស្សាចាមទានស្ស, កលំ នាគ្យន្តិ សោឡសី។

១៩៣.

“សតំ ហេមវតា នាគា, ព្យាសាទន្តា ឡូឡាវា;
សុវណ្ណាកច្ឆា មិត្តា, ហេមកប្បនវាសសា;
ឯតស្សាចាមទានស្ស, កលំ នាគច្ឆន្តិ សោឡសី។

១៩៤.

“ចតុន្ទមបិ ធីតានំ, ឥស្សរំ យោជ ការយេ;
ឯតស្សាចាមទានស្ស, កលំ នាគ្បតិ សោឡសី”ន្តិ។ - អាហា;

១៩០. តត្ថ អហោតិ អច្ឆរិយត្ថេ និចាតោ។ វរាភិយាតិ កបណិយា។
បរាភតេនាតិ បរតោ អានីតេន, បរេសំ យរតោ ឧប្បាចរិយាយ លទ្ធនាតិ
អត្ថោ។ ទានេនាតិ ទាតព្ពេន អាចាមមត្តេន ធម្មេយ្យធម្មេន។ ឥដ្ឋីត្ថ វត
ទក្ខិណាតិ ទក្ខិណា ទានំ អហោ និប្ពដ្ឋិត្ថ, អហោ មហាប្បលា មហាជុតិកា
មហាវិជ្ជាវា អហុវត្ថាតិ អត្ថោ។

១៩១. ឥទានិ “ឥត្ថិវតនាធិនិបិ តស្ស ទានស្ស សតភាគម្យំ
សហស្សភាគម្យំ ន ឧបេន្តិ”តិ ទស្សេតុំ “យា មហេសីត្ថំ ការេយ្យា”តិ អាទិ វុត្ថំ។
តត្ថ សព្ពដ្ឋកល្យាណីតិ “នាតិធីយា នាតិវស្សា នាតិកិសា នាតិដូលា
នាតិកាឡី នាធានាតា អតិក្កន្តា មាណសវណ្ណំ អប្បត្តា ទិព្វវណ្ណា”ន្តិ ឯវំ វុត្ថេហិ
សព្ពេហិ អដ្ឋេហិ ការណេហិ, សព្ពេហិ វា អដ្ឋបច្ចដ្ឋេហិ កល្យាណី សោភនា
សុន្តរា។ តត្ថ ចានោមទស្សីកាតិ សាមិកស្ស អលាមកទស្សនា សាតិសយំ
ទស្សនីយា ចាសាទិកា។ ឯតស្សាចាមទានស្ស, កលំ នាគ្បតិ សោឡសីន្តិ
ឯតស្ស ឯតាយ ទិន្នស្ស អាចាមទានស្ស ដលំ សោឡសភាគំ កត្វា តតោ ឯកំ
ភាគំ បុន សោឡសភាគំ កត្វា គហិតភាគសម្ព័ន្ធតំ សោឡសី កលំ
ចក្កវត្ថិវញ្ញោ ឥត្ថិវតនភារោបិ នាគ្បតិ នាទុកោតិ ន ចាបុណាតិ។
“សុវណ្ណាស្ស បញ្ចទសធរណំ និក្ខ”ន្តិ វទន្តិ, “សតធរណ”ន្តិ អបរេ។

១៩២. ហេមវតាតិ ហិមវតិ ជាតា, ហេមវតជាតិកា វា។ តេ ហិ មហន្តា
ថាមជវសម្បត្តា ច ហោន្តិ។ វ្យាសាទន្តាតិ វជីសាសទិសទន្តា, ថោកំយេវ
អវនតទន្តាតិ អត្ថោ។ តេន វិសាលកធាបីការំ និវរេតិ។ ឡុន្ទវាតិ
ថាមជវបរក្កមេហិ ព្រូហាស្តោ, មហន្តំ យុទ្ធកិច្ចំ វហិតុំ សមត្ថាតិ អត្ថោ។

សុវណ្ណាកថា ហេមមយគីវេយ្យកបដិមុក្កា។ កច្ចសីសេន ហិ សព្វំ
ហត្ថិយោគ្គំ វេទតិ។ ហេមកប្បនវាសសាតិ
សុវណ្ណាខចិត្តគជត្តរណកម្ពុនាធិហត្ថាលង្គារសម្បជ្ជា។

១៩៤. ចតុន្ទមបិ ធីចានំ ឥស្សរន្តិ ទិសហស្សបរិត្តធិបបរិវារានំ ជម្ពុធីចានំ
ចតុន្ទំ មហាធីចានំ ឥស្សរិយំ។ តេន សត្តរតនសមុជ្ឈលំ សកលំ ចក្កវត្ថុសិរី
វេទតិ។ យំ បនេត្ថ, តំ ហេជ្ជាវុត្តនយមេវ។

ឥធសក្កេន ទេវរាជេន អត្តនា ច វុត្ថំ សព្វំ អាយស្មា មហាកស្សបត្ថេរោ
ភគវតោ អាហារេសិ។ ភគវា តំ អជ្ឈប្បត្តិ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ វិត្តារេន ជម្ពុ
ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា អហោសិតិ។

អាចាមទាយិ ការិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ចណ្ណាលិវិមានវណ្ណានា

ចណ្ណាលិ វន្ត ចានានីតិ ចណ្ណាលិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
រាជគហេវិហារន្តោ បច្ឆសវេលាយំ ពុទ្ធាចិណ្ឌំ មហាករុណាសមាបត្តិ
សមាបជ្ជិត្វា ឧជ្ឈាយ លោកំ ឱលោកេន្តោ អន្តស តស្មីយេវ នគរេ
ចណ្ណាលាវសថេ វសន្តិ ឯកំ មហាល្លិកំ ចណ្ណាលី ឡីណាយុកំ,
និរយសំវត្តនិកញ្ចស្ស កម្ពុំ ឧបដ្ឋិតំ។ សោ មហាករុណាយ
សមុស្សហិតមានសោ “សគ្គសំវត្តនិកំ កម្ពុំ កាវេត្វា តេនស្ស និរយុបបត្តិ
និសេធេត្វា សគ្គេ បតិដ្ឋាបេស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិ
រាជគហំ បិណ្ណាយ បរិសតិ។ តេន ច សមយេន សា ចណ្ណាលី ទណ្ឌំ ឱលុព្វ
នគរតោ និក្ខមន្តិ ភគវន្តំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា អភិមុខី ហុត្វា អជ្ជាសិ។ ភគវាបិ

តស៊ូ គមនំ និវារេន្តោវិយ បុរតោ អដ្ឋាសិ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ
សត្តុ ចិត្តំ ញាត្វា តស៊ូ ច អាយុបរិក្ខយំ ភគវតោ វន្តនាយ តំ និយោដេន្តោ -

១៩៥.

“ចណ្ឌាលី វន្ត ចាទានិ, កោតមស្ស យសស្សិនោ;
តមេវ អនុកម្មាយ, អដ្ឋាសិ ឥសិសត្ថមោ។

១៩៦.

“អភិប្បសាទេហិ មនំ, អរហន្តម្ហិ តាទិនិ;
ឱប្បំ បញ្ចលីកា វន្ត, បរិត្តំ តវ ជីវិត”ន្តិ។ - កាថាទ្វយមាហ;

១៩៥. តត្ថ ចណ្ឌាលីតិ ជាតិអាគតេន នាមេន តំ អាលបតិ។ វន្តាតិ
អភិវាទយ។ ចាទានីតិ សនេវកស្ស លោកស្ស សរណានិ ចរណានិ។ តមេវ
អនុកម្មាយាតិ តមេវ អនុគ្គណ្ឌនត្ថំ, អថាយុបបត្តិតោ និសេដេត្វា សគ្គ
និព្ពត្តាបនត្តន្តិ អធិប្បាយោ។ អដ្ឋាសីតិ នគរម្យី អបរិសិទ្ធា បិតោ។
ឥសិសត្ថមោតិ លោកិយសេក្ខាសេក្ខបច្ចេកពុទ្ធសីហិ ឧត្តមោ ឧក្កជ្ជតមោ,
អថ វា ពុទ្ធសីនំ វិបស្សីអាទិនំ សត្ថមោតិ ឥសិសត្ថមោ។

១៩៦. អភិប្បសាទេហិ មនន្តិ “សម្មាសម្ពុទ្ធវោ ភគវា”តិ តវ ចិត្តំ បសាទេហិ។
អរហន្តម្ហិ តាទិនីតិ អារកត្តា កិលេសានំ, តេសំយេវ អរីនំ ហតត្តា,
សំសារចក្កស្ស អរាមំ ហតត្តា, បច្ចយានំ អរហត្តា, ចាបករណោ រហាភាវា ច
អរហន្តេ, ឥដ្ឋាទីសុ តាទិការ្យប្បត្តិយា តាទិម្ហិ។ ឱប្បំ បញ្ចលីកា វន្តាតិ
សីយំយេវ បគ្គហិតអញ្ចលីកា ហុត្វា វន្តស្ស។ កស្មាតិ ចេ? បរិត្តំ តវ ជីវិតន្តិ,
ឥនានេវ ភិជ្ឈនសភាវត្តា បរិត្តំ អតិឥត្តវំ។

ឥតិ យេវេ គាថាទ្វយេន ភកវតោ គុណោ បកិត្តេន្តោ អត្តនោ អានុការេ
បុត្វា តស្ស ច ខីណាយុ កតាវិការីនេន សំវេជេន្តោ សត្តុ វន្តនាយ
និយោជេសិ។ សា ច តំ សុត្វា សំវេគជាតា សត្តវិ បសន្នមានសាវ ហុត្វា
បញ្ចបតិជ្ជិតេន វន្តិត្វា អញ្ញាលី កត្វា នមស្សមាណ ពុទ្ធកតាយ បីតិយា
ឯកគ្គិច្ឆិត្វា ហុត្វា អជ្ជាសិ។ ភកវា “អលមេត្តកមេតិស្ស សគ្គបបត្តិយា” តិ
នគរំ ចារិសិ សទ្ធិភិក្ខុសង្ឃេន។ អថ នំ ឯកា ភន្តា ភាវី តរុណាវច្ឆា តតោ ឯវ
អភិធាវន្តិ សិទ្គេន បហវិត្វា ជីវិតា វេរោបេសិ។ តំ សត្តំ ទស្សេតុំ សន្តិភិកាវា -

១៩៧.

“ចោទិតា ភាវីតត្ថេន, សរីរន្តិមធារិណ;
ចណ្ណាលី វន្តិ ចាទានិ, កោតមស្ស យសស្សិនោ។

១៩៨.

“តមេនំ អវដិ ភាវី, ចណ្ណាលី បញ្ញាលី បីតំ;
នមស្សមាណំ សម្ពុទ្ធី, អន្ធការេ បភន្ត្រី” តិ។ - គាថាទ្វយមាហំសុ;

១៩៨. តត្ថ បញ្ញាលី បីតំ នមស្សមាណំ សម្ពុទ្ធី គតេបិ ភកវតិ
ពុទ្ធាវម្ពណាយ បីតិយា សមាហិតា ហុត្វា សម្ពុខារិយ អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ
នមស្សមាណំ បីតំ។ អន្ធការេតិ អវិជ្ជន្ធការេន សកលេន កិលេសន្ធការេន ច
អន្ធការេ លោកេ។ បភន្ត្រីត្ថិ ញ្ញាលោកាសករំ។

សា ច តតោ ចុតា ភាវីតីសេសុ និព្ពត្តិ, អច្ឆរាណំ សតសហស្សំ ចស្ស
បរិវារោ អហោសិ។ តទហេវ ច សា សហវិមាណេន អាគន្ធាវិមាណតោ ឌីតិវិត្វា
អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លាណំ ឧបសង្កមិត្វា វន្តិ។ តមត្ថំ ទស្សេតុំ -

១៩៩.

“ឡើយសំរឹតតរជំ អនេជំ, ឯកំ អរញ្ញម្ហិ រហោ និសិទ្ធិ;
ទេវិទ្ធិបត្តា ឧបសង្កមិត្វា, វន្តាមិ តំវីរ មហានុភារ”ន្តិ។ -

ទេវតា អាហា។ តំ ថេរោ បុច្ឆិ -

២០០.

“សុវណ្ណាវណ្ណា ជលិតា មហាយសា, វិមានមោរុយ្ហ អនេកចិត្តា;
បរិវារិតា អច្ឆរាសង្កណេន, កា ត្វំ សុភេ ទេវតេ វន្តសេ មម”ន្តិ។

២០០. តត្ថ ជលិតាតិ អត្តនោ សរីរប្បកាយ វត្តាភរណាធិនំ ឱភាសេន ច
ជលន្តិ ជោតេន្តិ។ មហាយសាតិ មហាបរិវារា។ វិមានមោរុយ្ហាតិ វិមានតោ
ឱរុយ្ហ។ អនេកចិត្តាតិ អនេកវិធិចិត្តតាយុត្តា។ សុភេតិ សុភគុណោ។ មមន្តិ មំ។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតា បុន សា -

២០១.

“អហំ ភទ្ទន្តេ ចណ្ណាលី, តយាវីរេន បេសិតា;
វន្តិ អរហតោ ចានេ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

២០២.

“សាហំ វន្តិត្វា ចាធានិ, ចុតា ចណ្ណាលយោនិយា;
វិមាណំ សព្ពតោ ភទ្ទំ, ឧបបន្នម្ហិ នន្ទនេ។

២០៣.

“អច្ឆរាណំ សតសហស្សំ, បុរក្ខត្វាណ តិដ្ឋតិ;
តាសាហំ បរិវា សេដ្ឋា, វណ្ណេន យសសាយុនា។

២០៤.

“បបូតកតកល្យាណា, សម្មជាតា បដិស្សតា;
មុនី ការុណីកំ លោកេ, តំ ភន្តេ វន្តិតុមាគតា”តិ។ -

ចតស្សោ កាថាយោ អាហា។

២០៤-៤. តត្ថ បេសិតាតិ “ចណ្ណាលី, វន្ត ចាទានី”តិអាទិនា វន្តនាយ
ឧយ្យោជិតា។ យទិបិ តំ វន្តនាមយំ បុញ្ញំ បវត្តិក្ខណាវសេន បវត្តំ,
ខេត្តមហាន្តតាយ បន ជលមហាន្តតាយ ច អតិវិយ មហាន្តមេវាតិ អាហា
“បបូតកតកល្យាណា”តិ។ តថា ពុទ្ធាវម្មណាយ បីតិយា បវត្តិក្ខណោ
បញ្ញាយ សតិយា ច វិសធាការំ សន្ធាយាហ “សម្មជាតា បដិស្សតា”តិ។ បុន -

២០៥.

“ឥទំ វត្វាន ចណ្ណាលី, កតញ្ញា កតវេទិនី;
វន្តិត្វា អរហតោ ចាទេ, តត្ថវន្តវន្តនាយថា”តិ។ -

កាថា សន្តិកាវេហិ វេហិតា។

២០៥. តត្ថ ចណ្ណាលីតិ ចណ្ណាលីភូតបុញ្ញាតិ កត្វា វត្តំ, ទេវលោកេ ច
ឥទមាចិណ្ណំ, យំ មនុស្សលោកេ និរុទ្ធិសមញ្ញាយ វេហាវោ។ សេសំ
វត្តនយមេវ។

អាយស្មា បន មហាមោគ្គល្លានោ ឥមំ បវត្តី ភគវតោ អាហោចេសិ។ ភគវា
តមត្តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា សម្មត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ, សា ទេសនា
មហាជនស្ស សាត្តិកា អហោសីតិ។

ចណ្ណាលីវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. កទ្ទិសវិមានវណ្ណា

ដ៏លា បីតា ច កាឡា ចាតិ កទ្ទិសវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថុយំ វិហារតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ច សមយេន
កិមិលនគរេ រោហកោ នាម គហបតិបុត្តោ អហោសិ សន្នោ បសន្នោ
សីលាចារសម្បជ្ជោ។ តស្មីយេវ ច នគរេ តេន សមាធមហាកោគេ កុលេ ឯកា
ធារិកា អហោសិ សន្នោ បសន្នោ បកតិយាបិ កទ្ទតាយ កទ្ទតិ នាមេន។ អថ
រោហកស្ស មាតាបិតរោ តំ កុមារី វារេត្វា តាធិសេ កាលេ តំ អានេត្វា
អាវាហរិវាហំ អកំសុ។ តេ ឧភោចិ សមគ្គវាសំ វសន្តិ។ សា អត្ថនោ
អាចារសម្បត្តិយា “កទ្ទិស្តិ”តិ តស្មី នគរេ ចាកជា បញ្ញាតា អហោសិ។

តេន ច សមយេន ទ្វេ អគ្គសាវកា បញ្ចសតបញ្ចសតភិក្ខុបរិវារា
ជនបទចារិកំ ចរន្តា កិមិលនគរំ ចាបុណ្ណិសុ។ រោហកោ តេសំ តត្ថ គតភារំ
ព្យាត្វា សោមនស្សជាតោ ថេរេ ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា
ទុតិយទិវសេ បណីតេន ខាធនីយេន ភោជនីយេន សបរិវារេ តេ សន្តប្បេត្វា
សបុត្តនារោ តេហិ ទេសិតំ ធម្មទេសនំ សុត្វា តេសំ ឱវាទេ បតិជ្ជហន្តោ
សរណានិ គណ្ហិ, បញ្ចា សីលានិ សមាទិយិ។ ភវិយា បនស្ស
អជ្ជមីចាតុទ្ធីសីបន្ទវសីចាជិហារិយបក្ខេសុ ឧចោសថំ ឧបវសិ, វិសេសតោ
សីលាចារសម្បជ្ជោ អហោសិ ទេវតាហិ ច អនុកម្មិតា។ តាយ ឯវ ច
ទេវតានុកម្មាយ អត្ថនោ ឧបរិ បតិតំ មិច្ឆាបវាទំ និរុកត្វា
សុវិសុទ្ធសីលាចារតាយ អតិវិយ លោកេ បត្តជយសា អហោសិ។

សា ហិ សយំ កិមិលនគរេ បីតា អត្ថនោ សាមិកស្ស វណ្ណិជ្ជាវសេន
តក្កសិលាយំ វសន្តស្ស, ឧស្សវទិវសេ សហាយេហិ ឧស្សហិតស្ស
នក្ខត្តកិឡាចិត្តេ ឧប្បន្នេ យរទេវតាយ អត្ថនោ ទិព្វានុភាវេន តំ តត្ថ នេត្វា

សាមីកេន សហយោជិតា តេនេវ សមាគមេន បតិដ្ឋិតកត្តា ហុត្វា ទេវតាយ
កិមិលនគរំ បដិដិតា, អនុក្កមេន គត្តិដិតាវេ ចាកដេ ជាតេ សស្សុអាធិហិ
“អតិចារិដ៍”តិ អាសន្តីតា, តាយ វេ ទេវតាយ អត្តនោ អាណុភាវេន
គន្ត្រាមហោយេ កិមិលនគរំ ឌីត្តវន្តេវិយ ឧបជ្ជាបិតេ អត្តនោ
បតិព្ពតាភាវសំសូចកេន សន្នាធិដ្ឋានបុព្វកេន សបថេន
វាតវេគសមុដ្ឋិតវិចិជាលំ គន្ត្រាមហោយំ អត្តនោ ឧបវិ អាបតិទំ អាយស្សុព្វា
និវត្តេត្វា, សាមីកេន សមាគតាបិ តេន បុព្វេ សស្សុអាធិហិវិយ អាសន្តីតា
តក្កសិលាយំ តេន ទិន្នំ នាមមុទ្ធិតំ សញ្ញាណាព្វា អប្បេន្តិ, តំ អាសន្តីនិរំកត្វា
ភត្តនោ ញាតិជនស្ស ច មហាជនស្ស ច សម្ភាវនីយា ជាតា។ តេន វុត្តំ
“សុវិសុទ្ធសីលាចារតាយ អតិវិយ លោកេ បត្តជយសា អហោសី”តិ។

សា អបវេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ ឧប្បន្នា។ អថ ភគវតិ
សាវត្ថិតោ តាវតីសភវនំ គន្ធា ចារិច្ចត្តកម្មលេ បណ្ឌាកម្មលសិលាយំ និសិន្នេ,
ទេវបរិសាយ ច ភគវន្តំ ឧបសន្តមិត្វា វទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នាយ ភទ្ធិត្ថិបិ
ឧបសន្តមិត្វា វទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អថ ភគវា ទសសហស្សិលោកធាតូសុ
សន្និបតិតាយ ទេវព្រហ្មបរិសាយ មជ្ឈេ តាយ ទេវតាយ កតបុញ្ញកម្មំ
បុច្ឆន្តោ -

២០៦.

“នីលា បីតា ច កាឡា ច, មញ្ញិដ្ឋា អថ លោហិតា;
ឧទ្ធាវចានំ វណ្ណានំ, កិញ្ញក្ខបរិវារិតា។

២០៧.

“មន្តារវានំ បុច្ឆានំ, មាលំ ជារេសិ មុទ្ធនិ;
នយិមេ អញ្ញេសុ កាយេស, រុក្ខា សន្តិសុមេធសេ។

២០៨.

“កេន កាយំ ឧបបន្នា, តាវតីសំ យសស្សិន្ទិ;
នេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, កិស្ស កម្មស្សិន្ទំ ជល”ន្តិ។ - អាហា;

២០៦-៧. តត្ថ នីលា បីតា ច កាឡា ច, មញ្ញិដ្ឋា អថ លោហិតាតិ ឯត្ថ ច-
សន្នោ វុត្តត្ថសមុច្ចយោ, សោ នីលា ច បីតា ចាតិអាទិនា បច្ចេកំ យោជេតញ្ញោ។
អថាតិ អញ្ញត្ថេ និចាតោ។ តេន ឌីនាតាទិកេ អវុត្តវណ្ណោ សន្និណ្ឌាតិ។ ឥតិ-
សន្នោ លុត្ថនិទ្ធិដ្ឋោ វេទិតញ្ញោ។ ច-សន្នោ វា អវុត្តត្ថសមុច្ចយោ។ អថាតិ ឥតិ-
សន្នតេ និចាតោ។ ឧច្ចាវចានំ វណ្ណានន្តិ ឯត្ថ ឧច្ចាវចានន្តិ វិភត្តិយា អលោចោ
នដ្ឋញ្ញោ, ឧច្ចាវចវណ្ណានំ នាវាវិជវណ្ណានន្តិ អត្ថោ។ វណ្ណានន្តិ វា វណ្ណាវន្តានំ។
កិញ្ញក្ខបរិវារិតាតិ កិញ្ញក្ខេហិ បរិវារិតានំ។ សាមិអត្ថេ ហិ ឯតំ បច្ចត្តវចនំ។
ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - នីលា ច បីតា ច កាឡា ច មញ្ញិដ្ឋា ច លោហិតា ច អថ អញ្ញោ
ឌីនាតាទិយោ ចាតិ ឥមេសំ វសេន ឧច្ចាវចវណ្ណានំ តថាភូតេហិយេវ
កិញ្ញក្ខេហិ កេសវេហិ បរិវារិតានំ វិចិត្តសណ្ឋានាទិតាយ វា ឧច្ចាវចានំ
យថាវុត្តវណ្ណាវន្តានំ មច្ចាវវុត្តសម្ពុតតាយ មច្ចាវវាទំ បុច្ឆានំ មាលំ តេហិ កតំ
មាលាគុណំ ត្វំ នេវតេ អត្ថនោ សីសេ ជារេសិ បិណ្ឌន្ទសីតិ។

យតោ វុត្តតោ តានិ បុច្ឆានិ, តេសំ វិសេសវណ្ណតាយ អនញ្ញសាធារណាតំ
នស្សេតុំ “នយិមេ អញ្ញេសុ កាយេសុ, វុត្តា សន្និសុមេធសេ”តិ វុត្តំ។ តត្ថ
ឥមេតិ យថាវុត្តវណ្ណាសណ្ឋានាទិយុត្តា បុប្ផវន្តោ វុត្តា ន សន្និតិ យោជនា។
កាយេស្វតិ នេវនិកាយេសុ។ សុមេធសេតិ សុន្ទរបញ្ញោ។

តត្ថ នីលាតិ ឥន្ទនីលមហានីលាទិមណីរតនានំ វសេន នីលោភាសា។
បីតាតិ បុប្ផរាគកក្កេតនបុលកាទិមណីរតនានញ្ញោវ សិដ្ឋីសុវណ្ណាស្ស ច
វសេន បីតោភាសា។ កាឡាតិ អស្មកឧបលកាទិមណីរតនានំ វសេន

កណ្តោរភាសា។ មញ្ញិដ្ឋាតិ ជាតិវសគោមុត្តកគោមេទកាទិមណ្ឌវតនានំ
វសេន មញ្ញិដ្ឋាភាសា។ លោហិតាតិ បទុមរាគលោហិតផ្កបវាឡវតនាទីនំ
វសេន លោហិតភាសា។ កេចិ បន ដីលាទិបទានិ “រុក្ខា”តិ ឥមីនា “ដីលា
រុក្ខា”តិអាទិនា យោជេត្វា វទន្តិ។ រុក្ខាបិ ហិ ដីលាទិវណ្ណាហិ បុប្ផហិ សញ្ញន្តត្ថា
ដីលាទិយោគតោ ដីលាទិវេហារំ លភន្តិតិ តេហិ “ដីលា...បេ... លោហិតា...បេ...
នយិមេ អញ្ញេសុ កាយេសុ រុក្ខា សន្តិ សុមេធសេតិ, យតោ ភូ ឧច្ចាវចានំ
វណ្ណានំ កិញ្ញក្ខបរិវារីតានំ មន្ទារវានំ បុច្ឆានំ មាលំ ធាវេសី”តិ យោជនា
កាតញ្ញា។ តត្ថ យថាទិដ្ឋេ វណ្ណាវិសេសយុត្តេ បុប្ផេ កិត្តេត្វា តេសំ
អសាធារណភាវទស្សនេន រុក្ខានំ អាវេនិកភាវទស្សនំ បឋមនយោ, រុក្ខានំ
អសាធារណភាវទស្សនេន បុច្ឆានំ អាវេនិកភាវទស្សនំ ទុតិយនយោ។
បឋមនយោ វណ្ណាទយោ សរូបេន គហិតា, ទុតិយនយោ និស្សយមុខេនាតិ
អយមេតេសំ វិសេសោ។

២០៨. កេនាតិ កេន បុញ្ញកម្មេន, កាយំ តាវតីសន្តិយោជនា។
បុច្ឆិតាចិត្តាតិ បុច្ឆិតា ភូ អាចិត្ត កថេហិ។

ឯវំ ភគវតា បុច្ឆិតា សាទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ -

២០៩.

“ភទ្ទិត្តិកាតិ មំ អញ្ញេសុ, កិមីលាយំ ឧចាសិកា;
សទ្ធា សីលេន សម្បជ្ជា, សិរិភាគវតា សទា។

២១០.

“អន្តាទនព្វា ភត្តញ្ញ, សេនាសនំ បទីបិយំ;
អនាសី ឧដុក្ខតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

២០១.

“ចាតុទ្ទសី បញ្ចនសី, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
ចាជីហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋដ្ឋសុសមាគតំ។

២០២.

“ឧចោសថំ ឧបវសិស្សំ, សនា សីលេសុ សំរុតា;
សញ្ញាមា សំរិភាគា ច, វិមាណំ អារសាមហំ។

២០៣.

“ចាលោភិចាតាវិរតា, មុសាវាទា ច សញ្ញតា;
ថេយ្យា ច អតិចារា ច, មជ្ឈចាណា ច អារកា។

២០៤.

“បញ្ចសិក្ខាបនេ រតា, អរិយសច្ចាន កោវិទា;
ឧចាសិកា ចក្ខុមតោ, អប្បមាទវិហារិនី;
កតាវាសា កតកុសលា តតោ ចុតា, សយំបកា អនុវិចរាមិ នន្ទនំ។

២០៥.

“ភិក្ខុ ចាហំ បរមហិតានុកម្មកេ, អភោជយី តបស្ស្យុតំ មហាមុនី;
កតាវាសា កតកុសលា តតោ ចុតា, សយំបកា អនុវិចរាមិ នន្ទនំ។

២០៦.

“អដ្ឋដ្ឋកំ អបរិមិតំ សុខាវហំ, ឧចោសថំ សតតមុចារសី អហំ;
កតាវាសា កតកុសលា តតោ ចុតា, សយំបកា អនុវិចរាមិ នន្ទនំ”ន្តិ។

២០៩-២១៤. តត្ថ ភទ្ទិត្តិកាតិ មំ អញ្ញំសុ, កិមិលាយំ ឧបាសិកាតិ
អាចារសម្មត្តិយា សច្ចកិរិយាយ ឧត្តត្ថមានមហោយនិវត្តនេន
អឧណ្ណាសីលាតិ សញ្ញាតនិច្ឆយា ភទ្ទា សុន្ទរា អយំ ឥត្ថិ, តស្មា “ភទ្ទិត្តិកា
ឧបាសិកា”តិ ច មំ កិមិលនគរវាសិនោ ជាតិសុ។ សទ្ធា សីលេន សម្មន្នាតិអាទិ
ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។

អបិច “សទ្ធា”តិ ឥមិនា សទ្ធាជនំ, “សំវិភាគរតា, អន្នាទនព្វា ភត្តព្វា,
សេនាសនំ បទីបិយំ។ អនាសី ឧដុក្ខតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា”តិ ឥមិនា
ចាកជនំ, “សីលេន សម្មន្នា, ចតុទ្ទសី បញ្ចទសី... បេ... បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា”តិ
ឥមិនា សីលជនំ ហិរិជនំ ឧត្តប្បជនព្វា, “អរិយសច្ចាន កោវិទា”តិ ឥមិនា
សុតជនំ បញ្ញាជនព្វា ទស្សិតន្តិសា អត្តនោ សត្តវិធមរិយជនបដិលាភំ។
“ឧបាសិកា ចក្កមតោ... បេ... អនុវិចរាមិ នន្ទន”ន្តិ ឥមិនា តស្ស ទិដ្ឋធម្មិកំ
សម្មរាយិកព្វា អាទិសំសំ វិភាវេតិ។ តត្ថ កតាវាសាតិ
និច្ឆាទិតសុចរិតាវាសា។ សុចរិតកម្មញ្ញិ តទត្ថ អាយតិព្វា
សុខាវាសហេតុតាយ “សុខវិហារស្ស អាវាសោ”តិ វុច្ចតិ។ តេនាហ
“កតកុសលា”តិ។

២១៥. បុព្វេ អនាមសិតទេត្តវិសេសំ អត្តនោ ធានមយំ បុញ្ញំ វត្ថា ឥទានិ
តស្ស អាយតនគតតំ ទស្សេតុំ “ភិក្ខុ ចា”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ ភិក្ខុតិ
អនវសេសភិទ្ទកិលេសតាយ ភិក្ខុ។ បរមហិតានុកម្មកេតិ បរមំ អតិរិយ
ទិដ្ឋធម្មិកាទិនា ហិតេន អនុគ្គាហកេ។ អកោជយិន្តិ បណ្ឌិតេន កោជនេន
កោជេសី។ តបស្សិយុកន្តិ ឧត្តមេន តបសា សព្វកិលេសមលំ តាបេត្វា
សមុច្ឆិនិត្វា បិតត្តា តបស្សិក្ខតំ យុកំ។ មហាមុទិន្តិ តតោ វេ មហាឥសិក្ខតំ,

មហាតោ វា អត្តនោ វិសយស្ស មហាន្តេនេ ញាលោន មុននតោ បរិច្ឆិន្ទនតោ
មហាមុនី។ សព្វមេតំ ទ្វេ អគ្គសាវកេ សន្ធាយ វេទតិ។

២១៦. អបរិមិតំ សុខាវហន្តិ អនុនាសិកលោបំ អកត្វា វុត្តំ។ “យាវញ្ចំ
ភិក្ខុវេ, ន សុករំ អក្ខានេន ចាបុណ្ហតំ យាវ សុខា សគ្គា” តិ (ម. និ. ៣. ២៥៥)
វេទនតោ ភគវតោ វិ វេទនបថា តីតបរិមាណា ហិតសុខនិព្វត្តកំ អត្តនោ វា
អានុភាវេន អបរិមិតសុខាវហំ សុខស្ស អាវហនកំ។ សតតន្តិ សព្វកាលំ។ តំ
តំ ឧចាសថវក្ខណាទិវសំ អហាបេត្វា, តំ តំ វា ឧចាសថវក្ខណាទិវសំ អខណ្ឌំ
កត្វា បរិបុណ្ណំ កត្វា សតតំ វា សព្វកាលំ សុខាវហន្តិ យោជនា។ សេសំ ហេដ្ឋា
វុត្តនយមេវ។

អថ ភគវា មាតុនេវ បុត្តប្បមុខានំ ទសសហស្សិលោកធាតុវាសីនំ
នេវ ព្រាហ្មសង្ឃានំ តយោ មាសេ អភិធម្មបិដកំ ទេសេត្វា មនុស្សលោកំ អាគន្ធា
ភទ្ធិត្តិវិមាណំ ភិក្ខុនំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា សម្បត្តបរិសាយ សាត្តិកា
អហោសីតិ។

ភទ្ធិត្តិវិមាណវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. សោណាទិន្នាវិមាណវណ្ណានា

អភិក្កន្តេន វណ្ណានាតិ សោណាទិន្នាវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន នាឡដ្ឋាយំ សោណាទិន្នា នាម
ឯកា ឧចាសិកា សទ្ធា បសន្នា ភិក្ខុនំ ចត្វាហិ បច្ឆយេហិ សក្កច្ចំ ឧបជ្ឈហន្តិ
សុវិសុទ្ធិនិច្ចសីលា អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧចាសថម្បិ ឧបវសតិ។ សា
ធម្មសវនសប្បាយំ បដិលភិក្ខុ ឧបនិស្សយសម្បន្នតាយ ចតុសច្ចកម្មដ្ឋានំ

បរិព្រាហ្មណ៍ សោតាបន្នា អហោសិ។ អថ អញ្ញាតវេន រោគេន ដុដ្ឋា កាលំ កត្វា
តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ឈិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ -

២១៧.

“អភិក្កន្តេន វុល្លោន, យា តំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តិ ទិសា សព្វា, ឱសដីវិយ តារកា។

២១៨.

“កេន តេតាទិសោ វុល្លោ, កេន តេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

២១៩.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ វេរំ ជលិតានុភាវំ, វុល្លោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ -

ឥមាហិ តីហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ។

២២០.

“សា ទេវតា អត្ថមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បព្វំ បុដ្ឋាវិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

២២១-២២២.

“សោណាទិដ្ឋាតិ មំ អញ្ញំសុ... បេ.... គោតមស្ស យសស្សិនោ។

២២៣.

“តេន មេតាទិសោ វុល្លោ... បេ.... វុល្លោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

-

ទេវតាព្យាកាសិ។ តំ សត្វំ ហោជ្ជា វុត្តនយមេវ។

សោណទិន្នាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧.ឧចោសថាវិមានវណ្ណានា

អភិក្កន្តេន វណ្ណានាតិ ឧចោសថាវិមានំ។ ឥធម៌ អដ្ឋប្បត្តិយំ សាកេតេ
ឧចោសថា នាម ឯកា ឧចាសិកាតិ អយមេវ វិសេសោ, សេសំ
អនន្តវិមានសទិសំ។ តេន វុត្តំ -

២២៩-២៣០.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណាន...បេ....

វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

២៣២.

“សា ទេវតា អត្ថមនា...បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

២៣៣-២៣៨.

“ឧចោសថាតិ មំ អញ្ញំសុ, សាកេតាយំ ឧចាសិកា...បេ....

ឧចាសិកា ច ក្ខមតោ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

២៣៩.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ....

វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ -

ទេវតាព្យាកាសិ។ បុន អត្ថនោ ឯកំ ទោសំ ទស្សន្តី -

២៤០.

“អភិក្ខុណាំ នន្ទនំ សុត្វា, ឆន្ទោ មេ ឧបបន្នាម្មំ;
តត្ថ ចិត្តំ បណ្ឌិធាយ, ឧបបន្នាម្មំ នន្ទនំ។

២៤២.

“នាកាសី សត្ត វចនំ, ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធនោ;
ហីនេ ចិត្តំ បណ្ឌិធាយ, សាម្មិ បច្ឆានុតាបិនី”តិ។ - ទ្វេ កាថា អកាសិ;

២៤៣. តត្ថ ឧបោសថាតិ មំ អញ្ញាស្វតិ “ឧបោសថា”តិ ឥមិនា នាមេន មំ
មនុស្សា ជាជីសុ។ សាកេតាយន្តិ សាកេតនគរេ។

២៤៤. អភិក្ខុណាទ្តិ អភិក្ខុណំ។ នន្ទនំ សុត្វាតិ “តាវតីសភវនេ នន្ទនវនំ នាម
ឯទិសញ្ច ឯទិសញ្ច”តិ តត្ថ នាធាវិជំ ទិព្វសម្បត្តិ សុត្វា។ ឆន្ទោតិ
តទ្ធិព្ពត្តកបុញ្ញកម្មស្ស ការណាភូតោ កុសលច្នន្ទោ, តត្របបត្តិយា
បត្តនាភូតោ តណ្ហាឆន្ទោ វា។ ឧបបន្នាម្មំ ឧប្បន្នតិ។ តត្ថាតិ តាវតីសភវនេ,
នន្ទនាបទេសេនបិ ហិ តំ ទេវលោកំ វទតិ។ ឧបបន្នាម្មំ ឧប្បន្នា និព្ពត្តា អម្ពិ។

២៤៥. នាកាសី សត្ត វចនន្តិ “នាហំ, ភិក្ខុវេ, អប្បមត្តកម្មី ភវំ
វណ្ណេមី”តិ អាទិនា (អ. និ. ១.៣២០-៣២១) សត្តារា វុត្តវចនំ ន ករី, ភវេសុ
ឆន្ទរាគំ ន បជហិទ្ធិ អត្តោ។ អាទិទ្វា គោតមគោត្តោ, ភគវាបិ
គោតមគោត្តោតិ សគោត្តតាយ វុត្ត “ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធនោ”តិ។ អថ វា
អាទិច្ចស្ស ពន្ធអាទិច្ចពន្ធន, ភគវា។ តំ បដិច្ច តស្ស អរិយាយ ជាតិយា ជាតត្ថា
អាទិទ្វា វា ពន្ធបតស្ស ឱវសបុត្តភាវតោតិ អាទិច្ចពន្ធន, ភគវា។ តថា ហិ វុត្ត -

“យោ អន្ធការេ តមសី បភន្តរោ, វេរោចនោ មណ្ឌលី ឧត្តតេជោ;
មា រាហុ គិលី ចរមន្តលិក្ខេ, បដំ មម រាហុ បមុញ្ច ស្វរិយ”ន្តិ។ (សំ. និ.
១.៩១);

បីនេតិ លាមកេ។ អត្ថនោ ភវាភិវត្តិ សន្ទាយ វេទនិ។ សាម្ព័តិ សា អម្ព័តិ។

ឯវំ តាយ ទេវតាយ ភវាភិវត្តិនិមិត្តេ ឧប្បន្នវិប្បជិសារេ បវេទិតេ ថេរោ
ភវស្ស បរិច្ឆិន្នាយុការវិការវនមុខេន អាយតី មនុស្សត្ថការេ ឋត្វា វដ្ឋទុក្ខស្ស
សមតិក្កមោ កាតុំ សុករោ, សព្វសោ ជីណាសវភារោ នាម មហានិសំសោតិ
ច សមស្សសេតុំ -

២៤៣.

“កីរំ ចិរំ វិមានម្ពី, ឥធ វច្ឆសុចោសថេ;

ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, យទិ ជាធាសិ អាយុនោ”តិ។ -

គាថមាហា។ បុន សា -

២៤៤.

“សដ្ឋិ វស្សសហស្សនិ, តិស្សោ ច វស្សកោជិយោ;

ឥធ ឋត្វា មហាមុនិ, ឥតោ ចុតា គមិស្សមិ;

មនុស្សនំ សហព្យត”ន្តិ។ - អាហា;

បុន ថេរោ -

២៤៥.

“មា ត្វំ ឧចោសថ ភាយិ, សម្ពុទ្ធជាសិ ព្យាកតា;

សោតាបន្នាវិសេសយិ, បហីនា តវ ទុក្ខតី”តិ។ -

ឥមាយ គាថាយ សមុត្តេជេសិ។

២៤៣-៤. តត្ថ ក៏វ ចិន្តិ កិត្តកំ អន្ទានំ។ ឥនាតិ ឥមស្មី ទេវលោកេ, ឥធ វា
វិមានស្មី។ អាយុ នោតិ អាយុ, នោតិ និចាតមត្តំ។ អាយុនោ វា ចិរាចិរភារំ, អថ វា
យទិ ជាតាសិ អាយុនោតិ អត្ថោ។ មហាមុនីតិ ថេរំ អាលបតិ។

២៤៥. មា ភំ ឧចោសថេ ភាយីតិ កន្ទេ ឧចោសថេ ភំ មា ភាយី។ កស្មា?
យស្មា សម្ពុទ្ធនាសិ ព្យាកតា។ កិណ្ឌុ? សោតាបន្នាវិសេសយីតិ។
មគ្គជលសញ្ញាតំ វិសេសំ យាតា អធិគតា, តស្មា បហីនា តវ សញ្ញាបិ ទុគ្គតិ
ឥមម្បិ វិសេសំ យាតាតិ វិសេសយី។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឧចោសថាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨-៩. និទ្ទា-សុនិទ្ទាវិមានវណ្ណានា

អដ្ឋមនវមវិមានានិ រាជគហានិទានានិ។ អដ្ឋប្បត្តិយំ យថាភ្នំមំ “និទ្ទា នាម
ឧចាសិកា...បេ.... គោតមស្ស យសស្សិនោ។ តេន មេតាទិសោ វណ្ណា...បេ....
សុនិទ្ទា នាម ឧចាសិកា”តិ វុត្តព្ភំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ តាថាសុបិ អបុព្វំ នត្ថិ។
តថា ហិ ឯកច្ឆេសុ ចោត្តកេសុ ចាឡិ បេយ្យាលវសេន បបិតាតិ។ តេន វុត្តំ -

២៤៦.

“អភិក្កន្ទេន វណ្ណាន...បេ....

វណ្ណា ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

២៤៧.

“សា ទេវតា អត្តមនា...បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

២៤៨.

“និទ្ទាតិ មមំ អញ្ញំសុ, រាជគហស្មី ឧចាសិកា...បេ....

គោតមស្ស យសស្សនោ។

២៥៦.

“តេន មេតាធិសោ វណ្ណោ...បេ....វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។

២៥៨.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណោន...បេ.... សព្វធិសា បភាសតី”តិ។

២៦១.

“សា ទេវតា អត្ថមនា...បេ....។

២៦២.

“សុនិទ្ធាតិ មំ អញ្ញំសុ, រាជគហស្មី ឧចាសិកា...បេ....

គោតមស្ស យសស្សនោ។

២៦៨.

“តេន មេតាធិសោ វណ្ណោ...បេ....

វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។

និទ្ធា-សុនិទ្ធាវិមានវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

១០. បឋមភិក្ខុកាយិការិមានវណ្ណោនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណោនាតិ ភិក្ខុកាយិការិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន ឧត្តរមជ្ជរាយំ អញ្ញតរា ឥត្ថិ ខីណាយុកា ហោតិ អចាយេ ឧប្បជ្ឈនាវហា។ ភគវា បច្ចុសវេលាយំ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ លោកំ វេលោកេន្តោ តំ ឥត្ថិ អចាយេ ឧប្បជ្ឈនាវហំ ធិស្វា មហាករុណាយ សញ្ញេតិមានសោ តំ សុគតិយំ បតិជ្ជាបេតុកាមោ ឯកោ អនុតិយោ មជ្ជំ អគមាសិ។ គន្ធា បុព្វល្លាសមយំ

និវាសេត្វា បត្តជីវំ អាធាយ ពហិនគរំ បិណ្ឌាយ ចារិសិ។ តេន សមយេន សា
ឥត្ថំ គេហេ អាហារំ សម្មាទេត្វា ឯកមន្តេ បដិសាមេត្វា យដំ គហេត្វា
ឧទកតិត្ថំ គន្ធា ម្ហាយិត្វា យដេន ឧទកំ គហេត្វា អត្តនោ គេហំ កច្ឆន្តិ
អន្តរាមគ្គេ ភគវន្តំ បស្សិត្វា “អបិ, ភន្តេ, បិណ្ឌាលទ្វោ” តិ វត្វា “លភិស្សមិ” តិ
ច ភគវតា វុត្តេ អលទ្ធុការំ ញត្វា យដំ ឋបេត្វា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា វទ្ធិត្វា
“អហំ, ភន្តេ, បិណ្ឌាចាតំ ទស្សមិ, អធិវាសេថា” តិ អាហា។ អធិវាសេសិ ភគវា
តុណ្ហីភារេន។ សា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា បឋមតរំ គន្ធា សិត្តសម្មជ្ជេ
បទេសេ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា ភគវតោ បវេសនំ ឧទិត្តមាធា អដ្ឋាសិ។ ភគវា
គេហំ បរិសិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ សា ភគវន្តំ ភោជេសិ។ ភគវា
កតភត្តកិច្ចោ ឌីនីតបត្តចាណី តស្សា អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សា
អនុមោទនំ សុត្វា អនប្បកំ បីតិសោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តិ យាវ
ចក្កបថសមតិក្កមា ពុទ្ធារម្មណំ បីតិ អវិជហន្តិ នមស្សមាធា អដ្ឋាសិ។ សា
កតិបយទិវសាតិក្កមេនេវ កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ និព្ពត្តិ,
អច្ឆរាសហស្សញ្ចស្សា បរិវារោ អហោសិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ -

២៧០.

“អភិក្កន្តេន វុល្លោន... បេ.... ឌីសជីវិយ តារកា។

២៧១.

“កេន តេតាទិសោ វុល្លោន... បេ....

វុល្លោន ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី” តិ។ - គាថាហិ បុច្ឆិ;

២៧២.

“សា ទេវតា អត្តមនា... បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

២៧៤.

“អបំ មនុស្សសុ មនុស្សភូតា,
បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ។

២៧៥.

“អន្ទុសំវិរជំ ពុទ្ធុ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
តស្ស អនាសហំ ភិក្ខុំ, បសន្នា សេហិ ចាណិភិ។

២៧៦.

“តេន មេតាធិសោ វណ្ណោ...បេ....
វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។ -

ទេវតា ព្យាកាសិ។ សេសំ សព្វំ ហេជ្ជា វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។

បឋមភិក្ខុក្ខាយិការិមានវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

១១. ឧតិយភិក្ខុក្ខាយិការិមានវណ្ណោ

អភិក្កន្តេន វណ្ណោនាតិ ឧតិយភិក្ខុក្ខាយិការិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?
ភគវា រាជគហោវិហារតិ។ តត្ថ អញ្ញាតរា ឥត្ថិ សទ្ធា បសន្នា អញ្ញាតរំ
ឡិណាសវត្ថុរំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ធិស្វា អត្ថនោ គេហំ បវេសេត្វា ភោជនំ
អនាសិ។ សា អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតីសកវនេ និព្ពត្តិ។ សេសំ
អនន្តរិមានសធិសមេវ។

២៧៨.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណោន...បេ.... សព្វធិសា បភាសតី”តិ។

២៨១.

“សា ទេវតា អត្ថមនា...បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

២៨២.

“អបំ មនុស្សសុ មនុស្សភូតា...បេ....

វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា បកាសតី”តិ។

ទុតិយភិក្ខុនាយិ ការីមានវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថធិបនិយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មី

ឯកាទសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស ទុតិយស្ស ចិត្តលតាវគ្គស្ស

អត្ថវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

៣. ចារិច្ចត្តកវគ្គោ

៤. ឧទ្យាវិមានវណ្ណោនា

ចារិច្ចត្តកវគ្គ ឧទ្យាវេ តេ យសោ វណ្ណោតិ ឧទ្យាវិមានំ។ តស្ស កា
 ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហោវិហារតិ វេឡូវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន សមយេន
 រាជគហោ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស ឧបដ្ឋាកកុលេ ឯកា ទារិកា
 ទានជ្ឈាសយា ទានសំវិភាគរតា អហោសិ។ សាយំ តស្មី គេហោ បុរេភត្តំ
 ខាទនីយភោជនីយំ ឧប្បជ្ឈតិ, តត្ថ អត្តនាលទ្ធិបជីវិតោ ឧបឡំ ទេតិ, ឧបឡំ
 អត្តនា បរិភូត្តិ, អទត្វា បន នភូត្តិ, ទក្ខិណោយ្យេ អបស្សន្តិបិ ឋបេត្វា
 ទិដ្ឋកាលេ ទេតិ, យាចកានម្មិ ទេតិយេវ។ អថស្សា មាតា “មម ដីតា
 ទានជ្ឈាសយា ទានសំវិភាគរតា”តិ ហដ្ឋតុដ្ឋា តស្សា ទិគុណំ ភាគំ ទេតិ។ ទេន្តិ
 ច ឯកស្មី ភាគេ តាយ សំវិភាគេ កតេ បុន អបរំ ទេតិ, សា តតោបិ សំវិភាគំ
 ករោតិយេវ។

ឯវំ គន្ធន្ត កាលេ តំ វយប្បត្តំ មាតាបិតរោ តស្មីយេវ នគរេ អញ្ញាតវស្មី
កុលេ កុមារស្ស អទំសុ។ តំ បន កុលំ មិច្ឆាធិដ្ឋិកំ ហោតិ អស្សុទ្ធំ អប្បសន្នំ។
អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ រាជគហោ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរមាណោ តស្សា
ទារិកាយ សសុរស្ស គេហាទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ តំ ទិស្វា សា ទារិកា បសន្នចិត្តា
“បរិសេស ភន្តេ” តិ បរេសេត្វា វន្តិត្វា សស្សយា វេបិតំ បូរំ តំ អបស្សន្តិ “តស្សា
កថេត្វា អនុមោទាបស្សមី” តិ វិស្សាសេន គហេត្វា ថេរស្ស អទាសិ, ថេរោ
អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ ទារិកា “តុម្កេហិ វេបិតំ បូរំ
មហាមោគ្គល្លានត្ថេរស្ស អទាសិ” ត្ថិ សស្សយា កថេសិ។ សា តំ សុត្វា
“កិច្ចាមិទំ ចាគត្ថិយំ, អយំ មម សន្តកំ អនាបុច្ឆិត្វា សមណស្ស អទាសិ” តិ តំ
កជតជាយមាណ កោធាភិក្ខុតា យុត្តាយុត្តំ អចិន្តេន្តិ បុរោ វេបិតំ មុសលខណ្ឌំ
គហេត្វា អំសក្ខេ បហរិ។ សា សុខុមាលតាយ បរិក្ខិណាយុកតាយ ច
តេនេវ បហារេន ពលវេទុក្ខាភិក្ខុតា ហុត្វា កតិចាហេនេវ កាលំ កត្វា
តាវតីសេសុ និព្ពត្តិ។ តស្សា សតិបិ អញ្ញាស្មី សុចរិតកម្មេ ថេរស្ស កតទានមេវ
សាតិសយំ ហុត្វា ឧបដ្ឋាសិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា
វុត្តនយេនេវ គន្ធា -

២៨៦.

“ឧទ្យារោ តេ យសោ វណ្ណោ, សញ្ញា ឌីភាសតេ ទិសា;
នារិយោ នច្ចន្តិ កាយន្តិ, ទេវបុត្តា អលង្កតា។

២៨៧.

“មោទេន្តិ បរិវារេន្តិ, តវ បូជាយ ទេវតេ;
សោវណ្ណានិ វិមាណនិ, តវិមាណិ សុទស្សនេ។

២៨៨.

“តុរ័សិ ឥស្សរា តេសំ, សព្វកាមសមិទ្ធិន្តិ;
អភិជាតា មហន្តាសិ, ទេវកាយេ បមោទសិ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខុ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។ -

តីហិ កាថាហិ បុច្ឆិ។

២៨៦. តត្ថ យសោតិ បរិវារោ។ វណ្ណាតិ វណ្ណានិកា សរិរោភាសោ។
“ឧឡារោ”តិ បនវិសេសេត្វា វុត្តត្តា តស្ស ទេវតាយ បរិវារសម្បត្តិ ច
វណ្ណាសម្បត្តិ ច វុត្តា ហោតិ។ តាសុ “ឧឡារោ តេ វណ្ណា”តិ សង្ខេបតោ វុត្តំ
វណ្ណាសម្បត្តិ វិសយវសេន វិត្តារតោ ទស្សេតុំ “សព្វា ឱកាសតេ ទិសា”តិ វត្វា
“ឧឡារោ តេ យសោ”តិ វុត្តំ បរិវារសម្បត្តិ វត្ថុវសេន វិត្តារតោ ទស្សេតុំ
“នារិយោ នច្ចន្តិ”តិ អាទិ វុត្តំ។ តត្ថ សព្វា ឱកាសតេ ទិសាតិ សព្វាសុ ទិសាសុ
វិជ្ជោតតេ, សព្វា វា ទិសា ឱកាសយតេ, វិជ្ជោតយតីតិ អត្ថោ។ “ឱកាសតេ”តិ
បទស្ស “ឱកាសន្តេ”តិ កេចិ វចនវិបល្លាសេន អត្ថំ វទន្តិ, តេហិ “វណ្ណានា”តិ
វិភត្តិ វិបរិណាមេតព្វា។ វណ្ណានាតិ ច ហេតុម្ហិ ករណាវចនំ, វណ្ណាន
ហេតុក្ខតេនាតិ អត្ថោ។ “សព្វា ទិសា”តិ ច ជាតិវសេន ទិសាសាមញ្ញោ
អបេក្ខិតេ វចនវិបល្លាសេនបិ បយោជនំ នត្តិ។ នារិយោតិ ឯត្ថាបិ “អលង្កតា”តិ
បទំ អានេត្វា សម្ពន្ធិតព្វំ។ ទេវបុត្តាតិ ឯត្ថ ច-សន្តោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោ។ តេន នារិយោ
ទេវបុត្តា ចាតិ សមុច្ចយោ វេទិតព្វោ។

២៨៧. មោទេន្តិតិ បមោទយន្តិ។ បូជាយាតិ បូជនត្ថំ បូជានិមិត្តំ វា, នច្ចន្តិ
កាយន្តិតិ យោជនា។ តវិមាជិតិ តវ ឥមាជិ។

២៨៨. សព្វកាមសមិទ្ធិន្តិ តិ សព្វេហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ, សព្វេហិ វា
តយា កាមិតេហិ ឥច្ឆិតេហិ វត្ថុហិ សមិទ្ធា។ អភិជាតាតិ សុជាតា។

មហាផ្កាសីតិ មហាតី មហានុភាវា អសិ។ ទេវកាយេ បមោទសីតិ ឥមស្មី
ទេវនិកាយេ ធិត្ថសម្បត្តិហេតុកេន បរមេន បមោទនេន បមោទសិ។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតា សា ទេវតា តមត្ថំ វិស្សន្នេសិ -

២៨៩.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សក្ខតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
ធុស្សីលកុលេ សុណិសា អហោសី, អស្សន្ទេសុ កេទិរិយេសុ អហំ។

២៩០.

“សន្ធា សីលេន សម្បជ្ជា, សំវិភាគរតា សទា;
បិណ្ឌាយ ចរមានស្ស, អប្បំ តេ អទាសហំ។

២៩១.

“តទាហំ សស្សយាចិត្តិ, ‘សមណោ អាគតោ ឥធន;
តស្ស អទាសហំ ប្បំ, បសន្នា សេហិ ចាណិភិ’។

២៩២.

“ឥតិស្សា សស្ស បរិភាសិ, អវិនីតាសិ ត្វំ វុធិ;
ន មំ សម្បជ្ជិតុំ ឥច្ឆិ, ‘សមណាស្ស ទទាមហំ’។

២៩៣.

“តតោ មេ សស្ស កុបិតា, បហាសិ មុសលេន មំ;
ក្ខេដ្ឋន្តិ អវចិ មំ, ឆាសក្ខិ ជីវិតុំ ចិវំ។

២៩៤.

“អហំ កាយស្ស ភេទា, វិប្បមុត្តា តតោ ចុតា;

ទេវានំ តាវតីសានំ, ឧបបន្នា សហព្យតំ។

២៩៥.

“តេន មេតាធិសោ វណ្ណោ...បេ....

វណ្ណោ ច មេ សត្តធិសា បភាសតី”តិ។

២៩៩. តត្ថ អស្សុទ្ធសូតិ វតនត្ថយសន្ធាយ កម្មជលសន្ធាយ ច អភាវេន
អស្សុទ្ធសុ, ចទ្ធមច្ឆរិយតាយ កធិរិយេសុ សស្សុអាធិសុ អហំ សន្ធា សីលេន
សម្បជ្ជា អហោសិទ្ធិ យោជនា។

២៩០-១. អប្បវន្តិ កបល្លប្បវំ។ តេតិ និចាតមត្តំ។ សស្សុយា អាចិត្តិ
គហិតភាវញ្ញាបនត្តញ្ញា អនុមោទនត្តញ្ញាតិ អធិប្បាយោ។

២៩២. ឥតិស្សាតិ ឯត្ថ អស្សាតិ និចាតមត្តំ។ សមណាស្ស ទទាមហាន្តិ អហំ
សមណាស្ស អប្បវំ ទទាមីតិ។ យស្មា ន មំ សម្បជ្ជិតុំ ឥច្ឆិ, តស្មា ត្វំ វុធ�ុ
អវិជិតាសីតិ សស្សុ បរិភាសីតិ យោជនា។

២៩៣. បហាសីតិ បហារិ។ ក្ខជន្តិ អវធិ មន្តិ ឯត្ថ ក្ខជន្តិ អំសក្ខជំ វុត្តំ
បុរិមបទលោបេន, ក្ខជមេវ អន្តន្តិ ក្ខជន្តិ, តំ និន្ទតីតិ ក្ខជន្តិ ឯវំ
កោធាភិក្ខុតា ហុត្វា មំ អវធិ, មម អំសក្ខជំ ជិន្និ, តេនេវ ឧបក្កមេន មតត្តា មំ
មារេសីតិ អត្ថោ។ តេនាហ “នាសក្ខិ ជីវិតុំ ចរ”ន្តិ។

២៩៤. វិប្បមុត្តាតិ តតោ ទុក្ខតោ សុដ្ឋ មុត្តា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឧទ្ធការិមាណវណ្ណា និដ្ឋិតា។

២. ឧច្ឆនាយិការិមាណវណ្ណា

ឱកាសយិត្វា បថវី សនេវកន្តិ ឧប្បទាយិ ការីមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?
ភគវា រាជគហោ វិហរតីតិអាទិ សព្វំ អនន្តរិមាណេ វុត្តសទិសំ។ អយំ បន
វិសេសោ - ឥធម៌ ឧប្បទិដ្ឋា, សស្សយា ច បីវកេន បហជា, តន្ត្រីណាញោ មតា
តាវតីសេសុ ឧប្បន្នា, តស្សំយេវ វត្តិយំ ថេរស្ស ឧបជ្ជានំ អាគតា, កេវលកប្បំ
គិដ្ឋកុដំ ចន្ទោរិយ សូរិយោរិយ ច ឱកាសេន្តិ ថេរំ វុត្តិត្វា បញ្ចលិកា
នមស្សមាណា ឯកមន្តំ អជ្ជាសិ។ អថ នំ ថេរោ -

២៩៦.

“ឱកាសយិត្វា បថវី សនេវកំ, អតិរោចសិ ចន្ទិមស្សិយារិយ;
សិរិយា ច វណ្ណាន យសេន តេជសា, ព្រហ្មារ ទេវេ តិទសេ សហិន្ទកោ។

២៩៧.

“បុច្ឆាមិ តំ ឧប្បលមាលធារិនី, អាវេឡិនី កញ្ចានសន្និកត្ថេ;
អលង្កិតេ ឧត្តមវត្ថុធារិនី, កា ត្វំ សុភេ ទេវតេ វន្តសេ មមំ។

២៩៨.

“កី ត្វំ បុរេ កម្មមកាសិ អត្តនា, មនុស្សក្ខតា បុរិមាយ ជាតិយា;
ធានំ សុចិណ្ឌំ អថ សីលសំយមំ, កេនុបបន្នា សុគតី យសស្សិនី;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, កិស្ស កម្មស្សិនំ ជល”ន្តិ។ -

ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។

២៩៦-៣. តត្ថ ឱកាសយិត្វា បថវី សនេវកន្តិ ចន្ទិមស្សិយរស្មិសម្មិស្សេហិ
សិនេរុបស្សិនិគ្គតេហិ បការិសរេហិ វិជ្ជាតយមានតាយ ទេវេន អាកាសេន
សហាតិ សនេវកំ ឧបគតក្ខមិភាគក្ខតំ ឥមំ បថវីវិជ្ជាតេត្វា, ឯកោភាសំ
ឯកបដ្ឋោតំ កត្វាតិ អត្តោ។ ឱកាសយិត្វា បថវី ចន្ទិមស្សិយារិយាតិ

យោជនា។ អតិរោចសីតិ អតិក្កមិត្វា រោចសិ។ តំ បន អតិរោចនំ កេន កីរិយ
កេន វាតិ អាហា “សិរិយា” តិអាទិ។ តត្ថ សិរិយាតិ សោភគ្គាធិសោភារិសេសេន។
តេជសាតិ អត្តនោ អានុកាវេន។ អាវេឡិទីតិ រតនមយបុច្ឆាវេឡិវតី។

ឯវំ ថេវេន បុច្ឆិតា ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ វិស្សន្នេសិ -

២៩៩.

“ឥនានិ កន្តេ ឥមមេវ គាមំ, បិណ្ឌរាយ អម្ពាកំ យំ ឧបាគមិ;
តតោ តេ ឧប្បស្ស អនាសិ ខណ្ឌិកំ, បសន្នចិត្តា អតុលាយ បីតិយា។

៣០០.

“សស្ស ច បច្ឆា អនុយុញ្ញតេ មមំ, កហំ នុ ឧប្ប វេជ្ជកេ អវាភិរិ;
ន ធម្មិតំ នោ បន ខាទិតំ មយា, សន្តស្ស ភិក្ខុស្ស សយំ អនាសហំ។

៣០១.

“តុយ្ហំ ទិទំ ឥស្សរិយំ អថោ មម, ឥតិស្សា សស្ស បរិភាសតេ មមំ;
បីហំ គហេត្វា បហារំ អនាសិ មេ, តតោ បុតា កាលកតាម្ហិ ទេវតា។

៣០២.

“តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា, សុខញ្ច កម្មំ អនុភោមិ អត្តនា;
ទេវេហិ សន្និ បរិចារយាមហំ, មោទាមហំ កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៣០៣.

“តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា, សុខញ្ច កម្មំ អនុភោមិ អត្តនា;
ទេវិន្ទុគុត្តា តិទសេហិ រក្ខិតា, សមប្បិតា កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៣០៤.

“ឯតាទិសំ បុញ្ញជលំ អនប្បកំ, មហាវិចាកា មម ឧប្បទក្ខិណា;
ទេវេហិ សន្និ បរិចារយាមហំ, មោធាមហំ កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៣០៥.

“ឯតាទិសំ បុញ្ញជលំ អនប្បកំ, មហាជុតិកា មម ឧប្បទក្ខិណា;
ទេវិន្ទុគុត្តា តិទសេហិ វក្ខិតា, សហស្សនេត្តារិវ នន្ទនេ វនេ។

៣០៦.

“តុវញ្ច កន្តេ អនុកម្មកំវិទុំ, ឧបេច្ច វន្និ កុសលញ្ច បុច្ឆិសំ;
តតោតេ ឧប្បស្ស អនាសិ ខណ្ឌិកំ, បសន្នចិត្តា អតុលាយ បីតិយា”តិ។

២៩៩. តត្ថ សនាទិសិ អនន្តរាតីតទិវសត្តា អាហា, អធុនាតិ អត្តោ។ សមមេវ
កាមន្តិ សមស្មីយេវ គាមេ, រាជគហំ សន្ធាយ វនតិ។ វុត្តញ្ញិ “គាមោបិ និគមោបិ
នគរម្បិ ‘គាមោ’ សង្ខេវ វុច្ឆតី”តិ។ ភុម្មត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ ឧបាគមីតិ
ឧបគតោ អហោសិ។ អតុលាយាតិ អនុបមាយ, អប្បមាណាយ វា។

៣០០. អវាគីវតិ អបនេសិ ធម្មេសិ, វិនាសេសិ វា។ សន្តស្សាតិ សាធុរូបស្ស
សន្តកិលេសស្ស បរិស្សមមប្បត្តស្ស វា។

៣០១. តុយ្ហំ នូតិ នុសន្តោ អនត្តមនតាសូចនេ និចាតោ, សោ “មមា”តិ
ឯតាបិ អានេត្វា យោជេតញ្ញោ “មម នូ”តិ។ សនំ សស្សរិយន្តិ គេហោ អាធិបច្ចំ
សន្ធាយាហា។ តតោ បុតាតិ តតោ មនុស្សលោកតោ បុតា។ យស្មា
បិតជ្ជានតោ អបគតាបិ “បុតា”តិ វុច្ឆតិ, តស្មា បុតីវិសេសេតុំ “កាលកតា”តិ
វុត្តំ។ កាលកតាបិ ច ន យត្ថ កត្តចិ និព្ពត្តា, អបិច ខោ ទេវត្តំ ឧបគតាតិ
ទស្សេន្តិ អាហា “អម្ពិ ទេវតា”តិ។

៣០២. តទៅ កម្ម កុសល កតំ មយាតិ តទៅ ឧប្បទណ្ឌានមត្តំ កុសលំ
កម្មំ កតំ មយា, អញ្ញំ ន ជាតាមីតិ អត្ថោ។ សុខញ្ច កម្មន្តិ សុខញ្ច កម្មជលំ។
កម្មជលញ្ញំ ឥធ “កម្ម”ន្តិ វុត្តំ ឧត្តរបទលោបេន, ការណោបចារេន វា
“កុសលានំ, ភិក្ខុវេ, ធម្មានំ សមាទានហេតុ ឯវមិទំ បុញ្ញំ បវឡតិ (ធិ. និ. ៣.៨០)។
អនុកោមិ សកំ បុញ្ញ”ន្តិ (វិ. វ. ១៣៣) ច អាទិសុ វិយ។ កម្មន្តិ វា ករណត្ថ
ឧបយោគវេចនំ, កម្មនាតិ អត្ថោ។ កម្ម វា ភវំ កម្មំ យថា កម្មន្តិ។ អថ វា
កាមេតព្ពតាយ កម្មំ។ តញ្ញំ សុខវជនីយភាវតោ កាម្មបសំហិតំ កាមេតព្ពន្តិ
កមនីយំ។ អត្ថនាតិ អត្ថនា ឯវ, សយំវសិតាយ សេវិភាវេន សយមេវាតិ
អត្ថោ។ បរិចារយាមហំ អត្ថានន្តិ បុរិមតាថាយ “អត្ថនា”តិ វុត្តំ បទំ
វិភត្តិវិបរិណាមេន “អត្ថាន”ន្តិ យោជេតព្ពំ។

៣០៣-៥. ទេវិន្ទុគុត្តាតិ ទេវិន្ទេន សក្កេន គុត្តា, ទេវិន្ទោវិយ វា គុត្តា
មហាបរិវារតាយ។ សមប្បិតាតិ សុដ្ឋ អប្បិតា សមន្នាគតា។ មហាវិហាកាតិ
វិបុលជលា។ មហាជុតិកាតិ មហាតេជា, មហានុភាវាតិ អត្ថោ។

៣០៦. តុវន្តិ តំ។ អនុកម្មកន្តិ ការុណីកំ។ វិនុន្តិ សប្បញ្ញំ, សាវកចារមិយា
មត្តកំ បត្តន្តិ អត្ថោ។ ឧបេច្ឆាតិ ឧបកន្ធា។ វិនុន្តិ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន អភិវាទយី។
កុសលញ្ច អាហេត្យ បុច្ឆិសំ អបុច្ឆិ, អតុលាយ បីតិយា ឥទញ្ច កុសលំ
អនុស្សរាមីតិ អធិប្បាយោ។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

ឧប្បទាយិ ការិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. បល្លង្គិមានវណ្ណនា

បល្លង្គសេដ្ឋ មណីសោណ្ឌចិត្តតិ បល្លង្គិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន សាវត្ថិយំ អញ្ញាតវស្ស

ឧបាសកស្ស ដ៏តា កុលបទេសាធិនា សធិសស្ស តត្ថវ អញ្ញាតរស្ស
កុលបុត្តស្ស ធិន្ទា, សា ច ហោតិ អក្កោជនា សីលាចារសម្បជ្ជា បតិទេវតា
សមាធិន្ទបញ្ចសីលា, ឧបាសថេ សក្កច្ចំ ឧបាសថសីលានិ ច រក្ខតិ។ សា
អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ជិ។ តំ អាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ ហោជ្ជា វុត្តនយេនេវ កត្វា -

៣០៧.

“បល្លង្គសេដ្ឋេ មណីសោណ្ណចិត្តេ, បុច្ឆាភិកិណ្ណោ សយនេ ឧឡារេ;
តត្ថច្ឆសិ ទេវិ មហានុភាវេ, ឧច្ឆាវចា ឥទ្ធិវិកុព្ភមាណ។

៣០៨.

“ឥមា ច តេ អច្ឆរាយោ សមន្តតោ, នច្ចន្តិ កាយន្តិ បមោទយន្តិ;
ទេវិទ្ធិបត្តាសិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ វេរំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។ -

គាថាហិ បុច្ឆិ។

សាមិស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ -

៣០៩.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, អឡេ កុលេ សុណីសា អហោសី;
អក្កោជនា ភត្តុ វសានុវត្តិនី, ឧបាសថេ អប្បមត្តា អហោសី។

៣១០.

“មនុស្សភូតា ធម្មារា អចាបិកា, បសន្នចិត្តា បតិមាភិរាធយី;
ធិវា ច រត្តោ ច មនាបចារិនី, អហំ បុរេ សីលវតី អហោសី។

៣០០.

“ចាណាតិចាតាវិរតា អចោរិកា, សំសុទ្ធកាយា សុចិត្រហ្មចារិនី;
អមជ្ជចា នោ ច មុសា អភាលី, សិក្ខាបទេសុ បរិបូរការិនី។

៣០២.

“ចាតុទ្ទសី បញ្ចនសី, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
ចាជីហារិយបក្ខញ្ច, បសន្នមានសា អហំ។

៣០៣.

“អដ្ឋង្គុបេតំ អនុធម្មចារិនី, ឧចោសថំ បីតិមនា ឧចារសី;
តមញ្ច អរិយំ អដ្ឋង្គុវេហុបេតំ, សមាទិយិត្វា កុសលំ សុខុទ្រយំ;
បតិម្ហិ កល្យាណំ វសានុវត្តិនី, អហោសី បុព្វេ សុគតស្ស សាវិកា។

៣០៤.

“ឯតាទិសំ កុសលំ ជីវលោកេ, កម្មំ ករិត្វានវិសេសភាគិនី;
កាយស្ស ភេទា អភិសម្បរាយំ, ទេវិទ្ធិបត្តា សុគតិម្ហិ អាគតា។

៣០៥.

“វិមានចាសាទវេរេ មនោរមេ, បរិវារិតា អច្ឆរាសង្គណេន;
សយំបកា ទេវគណា រមេន្តិ មំ, ទីយាយុកី ទេវវិមានមាគត”ន្តិ។

៣០៧. តត្ថ បល្លង្គសេដ្ឋតិ បល្លង្គវេរេ ឧត្តមបល្លង្គេ។ តំយេវស្ស សេដ្ឋតំ
ទស្សេតុំ “មណីសោណ្ណាចិត្តេ”តិ វុត្តំ, វិវិធរតនំសិជាលសមុជ្ឈលេហិ មណីហិ
ចេវ សុវណ្ណេន ច វិចិត្តេ “តត្ថា”តិ “សយនេ”តិ ច វុត្តេ សយិតព្ពដ្ឋានភូតេ
បល្លង្គសេដ្ឋេ។

៣០៨. តេតិ តុយ្ហំ សមន្តតោ។ “បមោទយន្តិ”តិ បទំ បន អបេក្ខិតា “ត”ន្តិ
វិភត្តិ វិបរិណាមេតញ្ច។ បមោទយន្តិ វា បមោទនំ ករោន្តិ, បមោទនំ តុយ្ហំ
ឧប្បាទេន្តិ អត្ថោ។

៣០៩. ធម្មា អចាបិកាតិ ធម្មា អចាបិកា។ “ធម្មា សុ ចាបិកា”តិ វា
ចាថោ, សោយេវត្ថោ។ “ធម្មា សុ ចាបិកា”តិ បិ បឋន្តិ, ធម្មា សុ សាមិកស្ស
អចាបិកា, សក្កច្ចំ ឧបដ្ឋានេន អនតិចរិយាយ ច ភទ្ទិកាតិ អត្ថោ។ តេន វុត្តំ
“បសន្និច្ចត្តា”តិ អាទិ។ អភិរាជយិន្តិ អារាជេសី។ រត្ថោតិ រត្តិយំ។

៣១០. អចោរិកាតិ ចោរិយរហិតា, អធិន្ទាធានា បដិវិរតាតិ អត្ថោ។ “វិរតា
ច ចោរិយា”តិ បិ ចាថោ, ថេយ្យតោ ច វិរតាតិ អត្ថោ។ សំសុទ្ធកាយាតិ
បរិសុទ្ធកាយ កម្មន្តតាយ សម្មនេវ សុទ្ធកាយា, តតោ វេ សុចិត្រហ្មចារិនី
សាមិកតោ អញ្ញត្ថ អព្រហ្មចរិយាសម្ពុរតោ។ តថា ហិ វុត្តំ -

“មយញ្ច ភរិយា នាតិក្កមាម,
អម្ពេបិ ភរិយា នាតិក្កមន្តិ;
អញ្ញត្រ តាហិ ព្រហ្មចរិយំ ចរាម,
តស្មា ហិ អម្ពំ ធម្មា និ មិយ្យវេ”តិ។ (ជា. ១.១០.៩៧);

អថ វា សុចិត្រហ្មចារិនីតិ សុចិនោ សុទ្ធស្ស ព្រហ្មស្ស សេដ្ឋស្ស
ឧចោសថសីលស្ស, មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស វា អនុបស្ស បុព្វភាគព្រហ្មចរិយស្ស
វេសេន សុចិត្រហ្មចារិនី។

៣១១. អនុធម្មចារិនីតិ អរិយានំ ធម្មស្ស អនុធម្មំ ចរណសីលា។ ឥមញ្ច
អនន្តរំ វុត្តំ និទ្ទោសតាយ អរិយំ, អដ្ឋង្គវេហិ អដ្ឋហិ ឧត្តមង្គេហិ អរិយត្ថា វេ វា

អរិយដ្ឋង្គវេហិ ឧបេតំ អាហេត្យដ្ឋេន អនវដ្ឋេន ច កុសលំ សុខវិចាកតាយ
សុខានិសំសតាយ ច សុខុទ្រយំ ឧចារសិន្តិ យោជនា។

៣៣៤. វិសេសភាគិនីតិ វិសេសស្ស ធិត្ថស្ស សម្មត្តិកវស្ស ភាគិនី។
សុគតិម្ហំ អាគតាតិ សុគតី អាគតា ឧបគតា, សុគតិម្ហំ វា សុគតិយំ
ធិត្ថសម្មត្តិយំ អាគតា។ “សុគតិម្ហំ អាគតា” តិបិ ចាហៅ។ តត្ថ ហីតិ
និចាតមត្តំ, ហេតុអត្ថោ វា, យស្មា សុគតី អាគតា, តស្មា វិសេសភាគិនីតិ
យោជនា។

៣៣៥. វិមានចាសាធរេតិ វិមានេសុ ឧត្តមចាសាធរេ, វិមានសង្ខាតេ វា
អគ្គចាសាធរេ, វិមានេ វា វិគតមាធរេ អប្បមាលោ មហាន្តេ វរចាសាធរេ បរិវារិតា
អច្ចរាសង្កណេន សយំបកា បមោទាមិ, “អម្ពី” តិ វា បទំ អាធនត្វា យោជេតព្ពំ។
ធីយាយុកិណ្ឌិ ហេដ្ឋិមេហិ ធរេវេហិ ធីយតរាយុកតាយ តត្រូបបន្ថេហិ
អនប្បាយុកតាយ ច ធីយាយុកី មំ យថាវុត្តំ ធរេវិមានមាគតំ ឧបគតំ
ធរេវគណា រមេដ្ឋិតិ យោជនា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

បល្លង្គិវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. លតាវិមានវណ្ណានា

លតា ច សង្ខា បវរា ច ធរេវតាតិ លតាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន សាវត្ថិវាសិនោ អញ្ញាតវស្ស
ឧចាសកស្ស ធីតាលតា នាម បណ្ឌិតា ព្យត្តា មេធាវិនិ បតិកុលំ គតា ភត្ត
សស្សសសុរាណញ្ច មនាបចារិនិ បិយវាធិនិ បរិជនស្ស សង្កហកុសលា គេហេ
កុដុម្ពការស្ស និត្តរណាសមត្តា អក្កោជនា សីលាចារសម្មន្ទា
ធានសិរិភាគរតា អឧណ្ណាបញ្ចសីលា ឧចាសថវក្ខណេ ច អប្បមត្តា

អហោសិ។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា វេស្សវណាស្ស មហារាជស្ស ធីតា
ហុត្វា និព្ពត្តិ លតាត្វេវ នាមេន។ អញ្ញាបិ តស្ស វស្គា, បវរា, អច្ចមតិ, សុតាតិ
ចតស្សោ ភគិនិយោ អហោសុំ។ តា បញ្ចាបិ សក្កេន ទេវរាជេន អានេត្វា
នាជកិត្តិភាវេន បរិចារិកជ្ជានេ បបិតា។ លតា បនស្ស នច្ចគីតាធីសុ
នេកតាយ ឥដ្ឋតរា អហោសិ។

តាសំ ឯកតោ សមាគន្ធា សុខនិសង្ខាយ និសិទ្ធានំ សង្កឹតនេបុញ្ញំ បដិច្ច
វិវាទោ ឧប្បន្នោ។ តា សញ្ញាបិ វេស្សវណាស្ស មហារាជស្ស សន្តិកំ គន្ធា បុច្ឆិសុ
“តាត, កតមា អម្ពា កំ នច្ចាធីសុ កុសលា”តិ? សោ ឯវមាហ “គច្ឆេ ធីតរោ
អនោតត្តធិហតិវេ ទេវសមាគមេ សង្កឹតំ បវត្តេថ, តត្ថ វោវិសេសោ ចាកដោ
ភវិស្សតី”តិ។ តា តថា អកំសុ។ តត្ថ ទេវបុត្តា លតាយ នច្ចមា នាយ អត្ថនោ
សភាវេន ហតុំ នាសក្ខីសុ, សញ្ញាតបហាសា អច្ឆរិយព្ពតចិត្តជាតា និវន្តំ
សាធុការំ ទេន្ទា ឧក្កដិសទ្ធេ ចេលុក្ខេបេ ច បវត្តេន្ទា ហិមវន្តំ កម្មយមាណវិយ
មហន្តំ កោលាហលមកំសុ។ ឥតរាសុ បន នច្ចន្តិសុ សិសិរកាលេ កោកិលា
វិយ តុល្លាភូតា និសីធីសុ។ ឯវ តត្ថ សង្កឹតេ លតាយ វិសេសោ ចាកដោ
អហោសិ។

អថ តាសំ ទេវធីតានំ សុតាយ ទេវធីតាយ ឯតទហោសិ “កី ទុខោ កម្មំ
កត្វា អយំ លតា អម្ពេ អភិកុយ្យ តិដ្ឋតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ច, យំនូនាហំ
លតាយ កតកម្មំ បុច្ឆេយ្យ”ន្តិ។ សា តំ បុច្ឆិ។ ឥតរាបិ តស្ស ឯតមត្តំ
វិស្សន្ទេសិ។ តយំទំ សត្តំ វេស្សវណាមហារាជា ទេវចារិកវសេន ឧបគតស្ស
អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស អាចិត្តិ។ ថេរោ តមត្តំ បុច្ឆាយ
មូលការណតោ បដ្ឋាយ ភគវតោ អារោចេន្ទោ -

“លតា ច សង្ខា បវរា ច ទេវតា, អដ្ឋមតី រាជវស្ស សិរីមតោ;
សុតា ច រញ្ជ្រា វេស្សវណស្ស ធីតា, រាជីមតី ធម្មគុណាហិ សោភថ។

៣១៧.

“បញ្ចេត្ត ឆារិយោ អាគម៌សុ ម្ហាយិតុំ, សីតោទកំ ឧប្បលីនី សិរំ នទី;
តា តត្ថ ម្ហាយិត្វា រមេត្វា ទេវតា, នទ្ធិត្វា គាយិត្វា សុតាលតំ ព្រាវី។

៣១៨.

“បុច្ឆាមិ តំ ឧប្បលមាលឆារិនិ, អាវេជ្ជិនិ កញ្ចនសន្និកត្ថថេ;
តិមិរតម្ពក្ខិ នកេវ សោភនេ, ធីយាយុកី កេន កតោ យសោ តវ។

៣១៩.

“កេនាសិ ភទ្កេ បតិនោ បិយតរា, វិសិដ្ឋកល្យាណីតវស្ស រូបតោ;
បទក្ខិណា នច្ចនគីតវាធិតេ, អាចិត្ត នោ ភំ នវឆារិបុច្ឆិតា”តិ។ -

សុតាយ បុច្ឆា។

៣២០.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, ឧឡារកោគេ កុលេ សុណិសា
អហោសី;
អក្កោធនា ភត្តុ វសានុវត្តិនី, ឧចោសថេ អប្បមត្តា អហោសី។

៣២១.

“មនុស្សភូតា ទហរា អចាបិកា, បសន្នចិត្តា បតិមាភិរាធយី;
សទេវំ សស្សសុរំ សទាសកំ, អភិរាធយី តម្ហិ កតោ យសោ មម។

៣២២.

“សាហំ តេន កុសលេន កម្ពុនា, ចតុត្ថិ ថានេហិ វិសេសមជ្ឈតា;
អាយុញ្ច វណ្ណញ្ច សុខំ ពលញ្ច, ឱឡារតី បច្ឆនុភោមនប្បកំ។

៣២៣.

“សុតំ នុ តំ ភាសតិ យំ អយំ លតា, យំ នោ អបុច្ឆិម្ហ អកិត្តយី នោ;
បតិនោ កិរម្ហាកំ វិសិដ្ឋ នារីនំ, គតី ច តាសំ បវរា ច ទេវតា។

៣២៤.

“បតីសុ ធម្មំ បចរាម សព្វា, បតិព្ពតាយត្ថ ភវន្តិ ឥត្តិយោ;
បតីសុ ធម្មំ បចរិទ្ធា សព្វា, លច្ឆាមសេ ភាសតិ យំ អយំ លតា។

៣២៥.

“សីហោ យថា បព្ពតសានុគោចរោ, មហិន្ទំ បព្ពតមាវសិទ្ធា;
បសយ្ហ ហន្តា ឥតវេ ចតុប្បទេ, ខុទ្ទេ មិគេ ខាទតិ មំសភោជនោ។

៣២៦.

“តថេវ សទ្ធា ឥធ អរិយសារិកា, ភត្តារំ និស្សយ បតី អនុព្ពតា;
កោដំ វិធិទ្វា អភិភុយ្យ មច្ឆរំ, សគ្គម្ហិ សា មោទតិ ធម្មចារិនី”តិ។ -

លតាយ វិស្សជ្ជនន្តិ អាហា។

៣៣៦. តត្ថលតា ច សន្និបាត បវរា អច្ចិមតី សុតាតិ តាសំ នាមំ។ ច-សន្និបាត
សមុច្ចយត្ថោ។ រាជវរស្សតិ ចតុន្នំ មហារាជានំ វរស្ស សេដ្ឋស្ស ទេវរាជស្ស។
សក្កស្ស បរិចារិកាតិ អធិប្បាយោ។ រញ្ជោតិ មហារាជស្ស។ តេនាហា
“វេស្សវណស្ស ធីតា”តិ, ឥនំ បច្ចេកំ យោជេតត្ថំ, វចនវិបល្លាសោ វា, ធីតរោតិ
អត្ថោ។ រាជតិ វិជ្ជោតតីតិ រាជី, រាជីតិ មតា បញ្ញាតា រាជីមតី, ឥនំ តាសំ

សញ្ញាសំរិសេសនំ។ ឆាមមេវ ឯតំ ឯកិស្សា ទេវតាយាតិ កេចិ, តេសំ មតេន
“បរវា”តិ សញ្ញាសំរិសេសនមេវ។ ធម្មគុណោហិតិ ធម្មិយេហិ ធម្មតោ
អនបេតេហិ គុណោហិ, យថាគុដ្ឋគុណោហិតិ អត្ថោ។ សោភថាតិ វិរោចថ។

៣១៧. បញ្ចេត្ត ឆារិយោតិ បញ្ច យថាវុត្តនាមា ទេវជីតរោ ឯត្ថ ឥមស្មី
ហិមវន្តបទេសេ។ សីតោទកំ ឧប្បលិដ្ឋិ សំរំ នទិន្តិ អនោតត្តទហតោ
និក្ខន្ធនទិមុខំ សន្ធាយ វទតិ។ នច្ចត្វា កាយិត្វាតិ បិតុ វេស្សវណស្ស អាណាយ
ទេវសមាគមេ តាហិ កតស្ស នច្ចគីតស្ស វសេន វុត្តំ។ សុតាលតំ ព្រាវីតិ សុតា
ទេវជីតាលតំ អត្តនោ ភគិនី កថេសិ។ “សុតាលតំ ព្រាវី”ន្តិបិ បឋន្តិ, សុតា
ជីតរោ វេស្សវណស្ស មហារាជស្ស លតំ កថេសុន្តិ អត្ថោ។

៣១៨. តិមរតម្ភក្ខិតិ និចុលកេសរភាសសទិសេហិ តម្ភរាជីហិ
សមន្នាគតក្ខិ។ នកេវ សោភនេតិ នកំ វិយ សោភមាទេ, សរទសមយេ
អព្ពមហិកាធិឧបក្កិលេសវិមុត្តំ នកំ វិយ សុវិសុទ្ធច្ព័ន្ធច្ព័ន្ធតាយ វិរាជមាទេតិ
អត្ថោ។ អថ វា នកេវាតិ នកេ ឯវ, សមុច្ចយត្ថោ ឯវ-សន្នោ, អាភាសជ្ឈិមាទេសុ
ហិមវន្តយុគន្ធរាធិភូមិបដិពទ្ធជ្ជានេសុ ចាតិ សព្ពត្ថេវ សោភមាទេតិ អត្ថោ។
កេន កតោតិ កេន កិទិសេន បុញ្ញេន និព្ពត្តិតោ។ យសោតិ បរិវាសម្បត្តិ
កិត្តិសន្នោ ច។ កិត្តិសន្នុគ្គហាលោន ច កិត្តិសន្នុហេតុភូតា គុណា គយ្ហន្តិ។

៣១៩. បតិនោ បិយតរាតិ សាមិនោ បិយតរា សាមិវល្លភា។ តេនស្សា
សុភគតំ ទស្សេតិ។ វិសិដ្ឋកល្យាណិតរស្ស រូបតោតិ រូបសម្បត្តិយា វិសិដ្ឋា
ឧត្តមា កល្យាណិតរា សុន្ទរតរា, អស្សតិ និចាតមត្តំ។ “វិសិដ្ឋកល្យាណិតរាសិ
រូបតោ”តិ ច បឋន្តិ។ បទក្ខិណាតិ បកាវេហិ, វិសេសេន វា ទក្ខិណា កុសលា។
នច្ចនគីតវាទិតេតិ ឯត្ថ នច្ចនាតិ វិភត្តិលោចោ កតោ, នច្ច ច គីតេ ច វាទិតេ

ចាតិ អត្ថោ។ ឆរោចបុច្ឆិតាតិ ទេវបុត្តហិ ទេវជីតាហិ ច “កហំ លតា, កី ករោតិ លតា” តិ រូបធស្សនត្ថញ្ចេវ សិប្បធស្សនត្ថញ្ចេវ បុច្ឆិតា។

៣២១. និច្ចំ កាយេន អសំសជ្ជតាយ ទេវោ វិយ រមេតិ, ធុតិយោ វរោតិ វា ទេវរោ, ភត្តុ កនិជ្ជភាតា, សហ ទេវរោតិ សទេវំ។ សស្ស ច សសុរោ ច សសុរា, សហ សសុរេហិតិ សស្សសុរំ។ សហ ទាសេហិ ទាសីហិ ចាតិ សទាសកំ បតិមាភិរាជយិន្ទិ សម្ពុទ្ធោ។ តម្ពី កតោតិ តម្ពី កុលេ, កាលេ វា សុណិសាកាលេ កតោ យសោ តន្តិព្ពត្តកបុញ្ញស្ស និព្ពត្តនេនាតិ អធិប្បាយោ។ មមាតិ ឥទំ “កតោ” តិ បទំ អបេក្ខិត្វា “មយា” តិ បរិណាមេតព្ពំ។

៣២២. ចតុត្ថិ ហំនេហិតិ ចត្វហិ ការណេហិ, ចត្វសុ វា ហំនេសុ និមិត្តក្ខតេសុ។ វិសេសមជ្ឈតាតិ អញ្ញាហិ អតិសយំ អធិគតា។ អាយុញ្ច វណ្ណញ្ច សុខំ ពលញ្ចាតិ “ចត្វហិ ហំនេហិ” តិ វុត្តានំ សរូបតោ ធស្សនំ។ អាយុអាធយោ ឯវ ហិស្សា អញ្ញាហិ វិសិជ្ជសភាវតាយ វិសេសា តស្សា តថា សម្ភាវនាវសេន គហេតព្ពតាយ ហេតុភាវតោ “ហំនេ” តិ ច វុត្តំ។ វិសេសមជ្ឈតា។ កីធិសំ? អាយុញ្ច វណ្ណញ្ច សុខញ្ច ពលញ្ចាតិ យោជនា។

៣២៣. សុតំ នុតំ ភាសតិ យំ អយំ លតាតិ អយំ លតា អម្ពាភំ ជេដ្ឋភតិនំ យំ ភាសតិ, តំ តុម្ពេហិ សុតំ នុ កី អសុត” តិ ឥតរា តិស្សោ ភតិនិយោ បុច្ឆតិ។ យំ នោតិ យំ អម្ពាភំ សំសយីតំ។ នោតិ និចាតមត្តំ, បុន នោតិ អម្ពាភំ, អវធារណោ វា “ន នោ សមំ អត្ថី” តិ អាធិសុ (ឧ. ចា. ៦.៣; សុ. និ. ២២៦) វិយ, តេន អភិក្កយិយេវ, អវិបរីតំ ព្យាកាសិយេវាតិ អត្ថោ។ បតិនោ កិរម្ពាភំ វិសិជ្ជ ឆារីនំ, គតី ច តាសំ បវរា ច ទេវតាតិ អនត្តតោ ចាលនតោ បតិនោ សាមិកា នា អម្ពាភំ ឆារីនំ ឥត្ថិនំ វិសិជ្ជា គតិ ច តាសំ បដិសរណញ្ច, តាសំ មាតុតាមាជំ

សរណេតា បវរាឧត្តមា ទេវតា ច សម្មទេវ អារាធិតា សម្មតិ អាយតិញ្ច
ហិតសុខាវហាតិ អត្ថោ។

៣២៤. បតីសុ ធម្មំ បចរាម សព្វាតិ សព្វាវ មយំ បតីសុ អត្តនោ
សាមិកេសុ បុព្វដ្ឋានាទិកំ ចរិតព្ពធម្មំ បចរាម។ យត្ថាតិ យំ និមិត្តំ, យស្មី វា
បតីសុ ចរិតព្ពធម្មេ ចរិយមាណេ ឥត្ថិយោ បតិព្ពតា នាម កវន្តិ។ លទ្ធាមសេ
ភាសតិ យំ អយំ លតាតិ អយំ លតា យំ សម្មត្ថី ឯតវហិ លកតីតិ ភាសតិ, តំ
សម្មត្ថី បតីសុ ធម្មំ បចរិត្វាតិ លភិស្សាម។

៣២៥. បព្ពតសាទុគោចរោតិ បព្ពតវនសណ្ឋាចារី។ មហិន្ទរំ
បព្ពតមាវសិត្វាតិ មហិ ធារេតីតិ មហិន្ទរនាមកំ បព្ពតំ អចលំ អាវសិត្វា
អធិវសិត្វា, តត្ថ វសន្តោតិ អត្ថោ។ “អាវសិត្វា”តិ ហិ បទំ អបេក្ខិត្វា ភុម្មត្ថេ
ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ បសយ្ហាតិ អភិកវិត្វា។ ឧទ្កេតិ ពលវសេននិហ្មានេ
បមាណេតា បន មហាន្តេ ហត្ថិអាធិកេបិ មិគេ សោ ហន្តិយេវ។

៣២៦. តថេវាតិ តាថាយ អយំ ឧបមាសំសន្តនេន សទ្ធិ អត្តយោជនា -
យថា សីហោ អត្តនោ និវាសគោចរជ្ជានភូតំ បព្ពតំ និស្សាយ វសន្តោ អត្តនោ
យចិច្ចិតមត្តំ សាធនិ, ឯវមេវ សា សទ្ធា បសន្តា អរិយសាវិកា
យាសច្ឆានាទិហិ ករណេតា ចោសនេតា ភត្តារំ បតី សាមិកំ និស្សាយ វសន្តី
សព្ពត្តាបិ បតិអនុក្ខលតាសម្ព័ន្ធាតេន វតេន តំ អនុព្ពតា បរិជនាទីសុ
ឧប្បជ្ឈនកំ កោដំ វធិត្វា បជហិត្វា បរិគ្គហាវត្ថុសុ ឧប្បជ្ឈនកំ មន្រ្តេវ អភិកុយ្យ
អភិកវិត្វា អនុប្បាទេត្វា បតិព្ពតាធម្មស្ស ច ឧចាសិកាធម្មស្ស ច សម្មទេវ
ចរណេតា ធម្មចារិនី សា សគ្គម្ហិ ទេវលោកេ មោធនិ, បមោទំ អាបជ្ឈតីតិ។
សេសំ វុត្តនយមេវ។

លតាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. គុត្តិលវិមានវណ្ណានា

សត្តតន្ត្រីសុមជ្ជវន្តិ គុត្តិលវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភក្កវតិ រាជគហោ
វិហារន្តោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហោជ្ជា វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ
តាវតីសភវំ គន្ធា តត្ថ បដិចាជិយា បិតេសុ ធន្តីសាយ វិមានេសុ ធន្តីស
ទេវធិតរោ បច្ឆេកំ អច្ឆរាសហស្សបរិវា មហាតី ទិព្វសម្បត្តិ អនុភវន្តិយោ
ទិស្វា តាហិ បុព្ពេ កតកម្មំ “អភិក្កន្តេន វណ្ណានា” តិអាទិហិ តីហិ កាថាហិ
បដិចាជិយា បុច្ឆិ។ តាបិ តស្ស បុច្ឆានន្តរំ “វុត្តត្ថមទាយិកា ធាវី” តិអាទិនា
ព្យាករីសុ។ អថ ថេរោ តតោ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា ភក្កវតោ ឯតមត្តំ
អាហោចេសិ។ តំ សុត្វា ភក្កវា “មោគ្គល្លាន, តា ទេវតា ន កេវលំ តយា ឯវ
បុច្ឆិតា ឯវំ ព្យាករីសុ, អថ ខោ បុព្ពេ មយាបិ បុច្ឆិតា ឯវមេវ ព្យាករីសុ” តិ វត្វា
ថេរេន យាចិតោ អតីតំ អត្ថនោ គុត្តិលាចរិយំ កថេសិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថ វន្តំ ការេន្តោ ពោធិសត្តោ គន្ធព្ពកុលេ
និព្ពត្តិត្វា គន្ធព្ពសិប្បេ បរិយោទាតសិប្បតាយ តិម្ពរុនារទសទិសោ
សព្ពទិសាសុ ចាកដោ បញ្ញាតា អាចរិយោ អហោសិ នាមេន គុត្តិលោ នាម។
សោ អន្ទេ ជិល្លោ មាតាបិតរោ ចោសេសិ។ តស្ស សិប្បនិប្ពត្តិ សុត្វា ឧទ្ទេនិវាសិ
មុសិលោ នាម គន្ធព្ពោ ឧបគន្ធា តំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ បិតោ “កស្មា អាគតោសី” តិ
ច វុត្ថេ “តុម្ហាកំ សន្តិកេ សិប្បំ ឧគ្គល្លាតុ” តិអាហា។ គុត្តិលាចរិយោ តំ
ឱលោកេត្វា លក្ខណកុសលតាយ “អយំ បុរិសោ វិសមជ្ឈាសយោ កក្ខុឡោ
ជរុសោ អកតញ្ញ ភវិស្សតិ, ន សន្តិហោតព្ពោ” តិ សិប្បគ្គហណត្តំ ឱកាសំ
នាកាសិ។ សោ តស្ស មាតាបិតរោ បយិរុចាសិត្វា តេហិ យាចាថេសិ។
គុត្តិលាចរិយោ មាតាបិតុហិ និប្បិឡិយមាណោ “គរុវេនំ អលង្ករិយ” តិ តស្ស

សិប្បំ បដ្ឋបេត្វាវិគតមច្ឆិយតាយ កាវុណិកតាយ ច អាចរិយមុដ្ឋិអកត្វា
អនវសេសតោ សិប្បំ សិក្ខាបេសិ។

សោមិ មេធាវិតាយ បុព្ពេកតបរិចយតាយ អកុសីតតាយ ច ន ចិរស្សេវ
បរិយោទាតសិប្បា ហុត្វា ចិន្តេសិ “អយំ ពារាណសី ជម្ពុទីបេ អគ្គនគរំ,
យំនូនាហំ ឥធិ សរាជិកាយ បរិសាយ សិប្បំ ឧស្សេយ្យំ, ឯវាហំ អាចរិយតោមិ
ជម្ពុទីបេ ចាកដោ បញ្ញាតោ ភវិស្សមី” តិ។ សោ អាចរិយស្ស អាហោចេសិ “អហំ
រញ្ញោ បុរតោ សិប្បំ ឧស្សេតុកាមោ, រាជានំ មំ ឧស្សេថា” តិ។ មហាសត្តោ
“អយំ មម សន្តិកេ ឧគ្គហិតសិប្បា បតិជ្ឈំលភត្ថ” តិ កុណាយមាធា តំ
រញ្ញោ សន្តិកំ នេត្វា “មហារាជ ឥមស្ស មេ អន្តេវាសិកស្ស វីណាយ បគុណាតំ
បស្សថា” តិ អាហា។ រាជា “សាធូ” តិ បដិស្សុណិក្ខា តស្ស វីណាវាទនំ សុត្វា
បរិតុដ្ឋោ តំ គន្ធកាមំ និវារេត្វា “មមេវ សន្តិកេ វស, អាចរិយស្ស
ទិន្នកោដ្ឋាសតោ ឧបឡំ ឧស្សមី” តិ អាហា។ មុសិលោ “នាហំ អាចរិយតោ
ហាយាមិ, សមមេវ ទេថា” តិ វត្វា រញ្ញោ “មា ឯវំ ភណិ, អាចរិយោ នាម មហាត្តោ,
ឧបឡមេវ តុយ្ហំ ឧស្សមី” តិ វុត្តេ “មម ច អាចរិយស្ស ច សិប្បំ បស្សថា” តិ វត្វា
រាជគេហតោ និក្ខមិត្វា “ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ មម ច គុត្តិលាចរិយស្ស ច
រាជង្គណោ សិប្បឧស្សនំ ភវិស្សតិ, តំ បស្សិតុកាមា បស្សន្ត” តិ តត្ថ តត្ថ
អាហិណ្ឌាន្តោ ឧគ្យាសេសិ។

មហាសត្តោ តំ សុត្វា “អយំ តុណ្ហោ ថាមវា, អហំ បន ជិណ្ហោ ឧត្តលោ,
យទិ បន មេ បរាជយោ ភវេយ្យ, មតំ មេ ជីវិតា សេយ្យំ, តស្មា អរញ្ញំ បរិសិត្វា
ឧត្តន្ទិត្វា មរិស្សមី” តិ អរញ្ញំ គតោ មរណភយតដ្ឋិតោ បដិនិវត្តិ។ បុន
មរិតុកាមោ ហុត្វា គន្ធា បុនបិ មរណភយេន បដិនិវត្តិ។ ឯវំ គមនាគមនំ
ករោន្តស្ស តំ ហានំ វិគតតិណំ អហោសិ។ អថ ទេវរាជា មហាសត្តំ

ឧបសគ្គមិត្តា ទិស្សមានរូបោ អាភាសេ ឋត្វា ឯវមាហា “អាចរិយ, កី
ករោសី” តិ។ មហាសត្តោ -

៣២៧.

“សត្តតន្ត្រី សុមជ្ជរំ, រាមណោយ្យំ អវាចយី;
សោ មំ រត្តម្ហី អប្បតិ, សរណំ មេ ហោហី កោសិយា” តិ។ -

អត្ថនោ ចិត្តទុក្ខំ បវេទេសី។

តស្សត្ថោ - អហំ ទេវរាជ មុសិលំ នាម អន្តោវាសីកំ សត្តន្តំ តន្ត្រីនំ អត្ថិតាយ
ធម្មាទិសត្តវិធសរធិបនតោ ច សត្តតន្ត្រី, តំ វិសយំ កត្វាយថាវហំ ធូរិសតិយា
សុតិភេទានំ អហាបនតោ សុដ្ឋ មជ្ជរន្តិ សុមជ្ជរំ, យថាធិតតានំ
សមបញ្ញាសាយ មុច្ឆនានំ បរិព្យត្តតាយ សរស្ស ច វិណាយ ច
អញ្ញមញ្ញសំសន្តនេន សុណាឆ្លានំ អតិរិយ មនោរមភាវតោ រាមណោយ្យំ,
សរតតាធិវិភាគតោ ធម្មាទិចតុត្ថិធំ គន្ធកំ អហាបេត្វា គន្ធក្ខសិប្បំ អវាចយីន្តិ
វាចេសី ឧត្តល្ហាបេសី សិក្ខាបេសី។ សោ មុសិលោ អន្តោវាសី សមាធា មំ
អត្ថនោ អាចរិយំ រត្តម្ហី រត្តមណ្ឌលេ អប្បតិ សារម្កវសេន អត្ថនោវិសេសំ
ទស្សេតុំ សង្ឃដ្ឋិយតិ, “ឯហី សិប្បំ ទស្សេហី” តិ មំ អាចិត្តិ, តស្ស មេ តុំ
កោសិយ ទេវរាជ សរណំ អវស្សយោ ហោហីតិ។

តំ សុត្វា សក្កោ ទេវរាជា “មា ភាយិ អាចរិយ, អហំ តេ សរណំ
បរាយណា” តិ ទស្សេត្តោ -

៣២៨.

“អហំ តេ សរណំ ហោមិ, អហាមាចរិយបូជកោ;
ន តំ ជយិស្សតិ សិស្សោ, សិស្សមាចរិយ ជេស្សសី” តិ។ -

អាហា។ សក្កស្ស កិរ ទេវវញ្ញា បុរិមត្ថកាវេ មហាសត្តោ អាចរិយោ អហោសិ។
តេនាហ “អហាមាចរិយបូជកោ” តិ។ អហំ អាចរិយានំ បូជកោ, ន មុសិលោ
វិយ យុគគ្គាហី, មាទិសេសុ អន្តេវាសិកេសុ បិតេសុ តាទិសស្ស អាចរិយស្ស
កងំ បរាជយោ, តស្មា ន តំ ជយិស្សតិ សិស្សោ, អញ្ញទត្ថុ សិស្សំ មុសិលំ
អាចរិយ ត្វមេវ ជយិស្សសិ, សោ បន បរាជិតោ វិនាសំ ចាបុណិស្សតីតិ
អធិប្បាយោ។ ឯវញ្ច បន វត្វា “អហំ សត្តមេ ទិវសេ សាកក្ខាមណ្ឌលំ
អាគមិស្សមិ, តុម្ពេ វិស្សត្តា វាទេថា” តិ សមស្សសេត្វា គតោ។

សត្តមេ បន ទិវសេ រាជា សបរិវារោ រាជសកាយំ និសីទិ។ គុត្តិលាចរិយោ ច
មុសិលោ ច សិប្បទស្សនត្ថំ សង្ខា ហុត្វា ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ វទ្ពិត្វា អត្តនោ
អត្តនោ លទ្ធាសនេ និសីទិត្វា វីណា វាទយីសុ។ សក្កោ អាគន្ធា អន្តលិក្ខេ
អជ្ជាសិ។ តំ មហាសត្តោវ បស្សតិ, ឥតរេ បន ន បស្សន្តិ។ បរិសា ទិដ្ឋម្បិ វាទនេ
សមចិត្តា អហោសិ។ សក្កោ គុត្តិលំ “ឯកំ តន្តី ជិន្ហា” តិ អាហា។ ជិន្ហាយបិ
តន្តិយា វីណា តថេវ មធុរនិក្ខ្យាសា អហោសិ។ ឯវំ “ទុតិយំ, តតិយំ, ចតុត្ថំ,
បញ្ចមំ, ធម្មំ, សត្តមំ ជិន្ហា” តិ អាហា, តាសុ ជិន្ហាសុបិ វីណា មធុរនិក្ខ្យាសាវ
អហោសិ។ តំ ទិស្វា មុសិលោ បរាជិតត្វត្វចោ បត្តក្ខន្ធវោ អហោសិ, បរិសា
ហដ្ឋតុដ្ឋា ចេលុក្ខេបេ ករោន្តី គុត្តិលស្ស សាធុការមទាសិ។ រាជា មុសិលំ
សកាយ និហារាបេសិ, មហាជនោ លេខ្ពុទ្ធន្តរាទិហិ បហាវន្តោ មុសិលំ តត្តោវ
ជីវិតក្ខយំ ចាបេសិ។

សក្កោ ទេវានមិន្តោ មហាបុរិសេន សទ្ធិ សម្មោទនីយំ កត្វា ទេវលោកមេវ
គតោ។ តំ ទេវតា “មហារាជ, កុហិ គតត្តា” តិ បុច្ឆិត្វា តំ បវត្តី សុត្វា
“មហារាជ, មយំ គុត្តិលាចរិយំ បស្សិស្សម, សាធុ នោ តំ ឥទានេត្វា
ទស្សេហី” តិ អាហំសុ។ សក្កោ ទេវានំ វចនំ សុត្វា មាតលី អាណាបេសិ “គច្ឆ

វេជយន្តរថេន អម្ពាភំ គុត្តិលាចរិយំ អាធនេហិ, ទេវតា តំ ទស្សនកាមា"តិ, សោ
តថា អកាសិ។ សក្កោ មហាសត្តេន សទ្ធិ សម្មាទនីយំ កត្វា ឯវមាហ
“អាចរិយ, វីណំ វាធយ, ទេវតា សោតុកាមា"តិ។ “មយំ សិប្បបជីវិនោ,
វេតនេន វិនា សិប្បំ ន ទស្សមា"តិ។ “កីទិសំ បន វេតនំ ឥច្ឆសី"តិ។ “នាញ្ចេន
មេ វេតនេន កិច្ចំ អត្ថិ, ឥមាសំ បន ទេវតានំ អត្តនា អត្តនា
បុព្ពេកតកុសលកថនមេវ មេ វេតនំ ហោតូ"តិ អាហ។ តា “សាធូ"តិ
សម្បជីវីសុ។ អថ មហាសត្តោ ចាដក្កំ តាហិ តនា
បដិលទ្ធសម្បត្តិកិត្តនមុខេន តស្ស ហេតុភូតំ បុរិមត្ថភាវេ កតំ សុចរិតំ
អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោវិយ បុច្ឆន្តោ “អភិក្កន្តេន វណ្ណានា"តិ អាទិកាថាហិ
បុច្ឆិ។ តាបិ “វត្ថុត្ថមទាយិកា នារី"តិ អាទិនា យថា ឯតរហិ ថេរស្ស, ឯវមេវ
តស្ស ព្យាករីសុ។ តេន វុត្ថំ “មោគ្គល្លាន តា ទេវតា ន កេវលំ តយា ឯវ បុច្ឆិតា
ឯវំ ព្យាករីសុ, អថ ខោ បុព្ពេ មយាបិ បុច្ឆិតា ឯវមេវ ព្យាករីសូ"តិ។

តា កិរ ឥត្ថិយោ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ មនុស្សត្ថភាវេ បិតា តំ តំ
បុព្វំ អកំសុ។ តត្ថ ឯកា ឥត្ថី វត្ថំ អនាសិ, ឯកា សុមនមាលំ, ឯកា គន្ធិ, ឯកា
ឧឡារាទិ ជលានិ, ឯកា ឧច្ឆរសំ, ឯកា ភគវតោ ចេតិយេ គន្ធិបញ្ចន្ត្រិកំ
អនាសិ, ឯកា ឧចោសថំ ឧបវសិ, ឯកា ឧបកដ្ឋាយ វេលាយ នាវាយ ភុព្វាន្តស្ស
ភិក្ខុនោ ឧទកំ អនាសិ, ឯកា កោធនានំ សស្សសសុរានំ អក្កោធនា ឧបដ្ឋានំ
អកាសិ, ឯកា ធាសី ហុត្វា អតន្តិតាចារា អហោសិ, ឯកោ បិណ្ឌាចារិកស្ស
ភិក្ខុនោ ឡីរភត្ថំ អនាសិ, ឯកា ជាណិភំ អនាសិ, ឯកា ឧច្ឆខណ្ឌំ អនាសិ, ឯកា
តិម្ហរុសកំ អនាសិ, ឯកា កក្ការិកំ អនាសិ, ឯកា ឯឡាលុកំ អនាសិ, ឯកា
វល្លិជលំ អនាសិ, ឯកា ជារុសកំ អនាសិ, ឯកា អដ្ឋារកបល្លំ អនាសិ, ឯកា
សាកមុដ្ឋិ អនាសិ, ឯកា បុប្ផកមុដ្ឋិ អនាសិ, ឯកា មូលកលាបំ អនាសិ, ឯកា
និម្ពុមុដ្ឋិ អនាសិ, ឯកា កញ្ចិកំ អនាសិ, ឯកា តិលបិញ្ញា អនាសិ, ឯកា

កាយពន្លឺ អនាសិ, ឯកា អំសពន្លឺ អនាសិ, ឯកា អាយោគបដ្ឋំ អនាសិ,
ឯកា វិជ្ជបនំ, ឯកា តាលវណ្ណំ, ឯកា មោរហត្ថំ, ឯកា ធន្តំ, ឯកា ឧបាហនំ,
ឯកា បូរំ, ឯកា មោទកំ, ឯកា សក្ខុលីកំ អនាសិ។ តា ឯកេកា
អច្ឆរាសហស្សបរិវារា បហតិយា ទេវិទ្ធិយា វិរាជមាណា តាវតីសភវនេ សក្កស្ស
ទេវរាជស្ស បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តា គុត្តិលាចរិយេន បុច្ឆិតា “វត្ថុត្ថមទាយិកា
នារី” តិអាធិនា អត្ថនា អត្ថនា កតកុសលំ បដិចាជិយា ព្យាករីសុ។

៣២៩.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិជ្ជសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តិ ទិសា សព្ពា, ឱសដីវិយ តារកា។

៣៣០.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោតា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៣៣១.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី” តិ។

៣៣២.

“សា ទេវតា អត្ថមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បព្វំ បុជ្ជាវិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

៣៣៣.

“វត្ថុត្ថមទាយិកា នារី, បរាហោតិ នវេសុ នារីសុ;
ឯវំ បិយរូបទាយិកា មនាបំ, ទិព្វំ សាលភតេ ឧបេច្ច ឋានំ។

៣៣៤.

“តស្ស មេ បស្ស វិមានំ, អច្ឆរា កាមវណ្ណានីហមស្មិ;
អច្ឆរាសហស្សស្សាហំ, បវរា បស្ស បុញ្ញានំវិចាកំ។

៣៣៥.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៣៣៦.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ វរំ ជលិតានុភាវ, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

(យថា ច ឯត្ថ, វរំ ឧបរិ សព្ពវិមាទេសុ វិត្ថាវេតព្ពំ។)

៣៤០.

“បុប្ផត្ថមទាយិកា នារី, បវរា ហោតិ នវេសុ នារីសុ...បេ...។

៣៤៩.

“គន្ធាត្ថមទាយិកា នារី, បវរា ហោតិ នវេសុ នារីសុ...បេ...។

៣៥៧.

“ជលុត្ថមទាយិកា នារី...បេ...។

៣៦៥.

“វសុត្ថមទាយិកា នារី...បេ...។

៣៧៣.

“គន្ធបញ្ញាដ្ឋលិកំ អហមទាសី, កស្សបស្ស ភគវតោ ជូបម្ហិ...បេ...។

៣៨០.

“ភិក្ខុ ច អហំ ភិក្ខុនិយោ ច, អនុសាសី បន្តបដិបន្នេ;
តេសាហំ ធម្មំ សុត្វាន, ឯក្ខុចោសចំ ឧបវសីស្សំ។

៣៨២.

“តស្ស្យា មេ បស្ស វិមានំ...បេ...។

៣៨៩.

“ឧទកេ បីតា ឧទកមទាសី, ភិក្ខុនោ ចិត្តេន វិប្បសន្នេន...បេ...។

៣៩៧.

“សស្ស្យញ្ញាហំ សស្សញ្ញា, ចណ្ឌិកេ កោធនេ ច ជរុសេ ច;
អនុស្សយិកា ឧបដ្ឋាសី, អប្បមត្តា សកេន សីលេន...បេ...។

៤០៥.

“បរកម្មករី អាសី, អត្ថេនាតន្តិតា ទាសី;
អក្កោជនានតិមាទិនី, សិរីភាគិនី កកស្ស ភាគស្ស...បេ...។

៤១៣.

“ឌីរោទនំ អហមទាសី, ភិក្ខុនោ បិណ្ឌោយ ចរន្តស្ស;
ឯវំ ករិត្វា កម្មំ, សុគតី ឧបបដ្ឋ មោទាមិ...បេ...។

៤២១.

“ដាលិកំ អហមទាសី...បេ...។

៤២៩.

“ឧត្ថុឧណ្ហិកំ អហមទាសី...បេ...។

៤៣៧.

“តិម្ហរុសកំ អហមទាសី...បេ...។

៤៤៥.

“កក្ការីកំ អហមទាសី...បេ...។

៤៤៦.

“ឯឡាលុកំ អហមទាសី...បេ...។

៤៤៧.

“វល្លិជលំ អហមទាសី...បេ...។

៤៤៨.

“ជារុសកំ អហមទាសី...បេ...។

៤៤៩.

“ហត្ថប្បតាបកំ អហមទាសី...បេ...។

៤៥០.

“សាកមុដ្ឋិ អហមទាសី...បេ...។

៤៥១.

“បុប្ផកមុដ្ឋិ អហមទាសី...បេ...។

៤៥២.

“មូលកំ អហមទាសី...បេ...។

៤៥៣. “និម្ពុតមុដ្ឋិ អហមទាសី...បេ...។

៤៥៤. “អម្ពកញ្ចកំ អហមទាសី...បេ...។

៤៥៥. “នោណិនិម្ពុត្តនិ អហមទាសី...បេ...។

៤៥៦. “កាយពន្ធនំ អហមទាសី...បេ...។

៤៥៧. “អំសពន្ធកំ អហមទាសី...បេ...។

៥៤៩. “អាហោគបដ្ឋំ អហាមទាសី...បេ...។

៥៥០. “វិជ្ជបនំ អហាមទាសី...បេ...។

៥៥១. “តាលវណ្ណំ អហាមទាសី...បេ...។

៥៥២. “មោរហត្ថំ អហាមទាសី...បេ...។

៥៥៣. “ឆត្ថំ អហាមទាសី...បេ...។

៥៥៤. “ឧបាហនំ អហាមទាសី...បេ...។

៥៥៥. “បូរំ អហាមទាសី...បេ...។

៥៥៦. “មោទកំ អហាមទាសី...បេ...។

៥៥៧. “សក្កលិកំ អហាមទាសី, ភិក្ខុនោ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស...បេ...។

៥៥៨.

“តស្ស មេ បស្ស វិមាណំ, អច្ឆរា កាមវណ្ណិនីហមស្មី;
អច្ឆរាសហស្សស្សាហំ, បរា បស្ស បុញ្ញានំវិបាកំ។

៥៥៩. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណា...បេ... វណ្ណា ច មេ សព្ពទិសា
បភាសតី”តិ។

ឯវំ មហាសត្តោ តាហិ នេវតាហិ កតសុចរិតេ ព្យាកតេ តុដ្ឋមានសោ
សម្មោទនំ ករោត្តោ អត្ថនោ ច សុចរិតចរណោ យុត្តបយុត្តតំ
វិវដ្តជ្ឈាសយតញ្ច បវេទេន្តោ អាហា -

៦១៧.

“ស្វាគតំ វត មេ អន្ទ្រ, សុប្បភាតំ សុប្បដ្ឋិតំ;
យំ អន្ទសាមិ ទេវតាយោ, អន្ទរា កាមវណ្ណិនិយោ។

៦១៨.

“ឥមាសាហំ ធម្មំ សុត្វា, កាហាមិ កុសលំ ពហុ;
ធានេន សមចរិយាយ, សញ្ញាមេន ធមេន ច;
ស្វាហំ តត្ថ គមិស្សាមិ, យត្ថ គន្ធា ន សោចរេ”តិ។

៣៣៣. តត្ថ វត្ថុត្ថមទាយិកាតិ វត្ថានំ ឧត្តមំ សេដ្ឋំ, វត្ថុសុ វា ពហុសុ
ឧច្ឆិទិត្វា គហិតំ ឧក្កំសគតំ បវរំ កោដិភូតំ វត្ថំ វត្ថុត្ថមំ, តស្ស ទាយិកា។
“បុប្ផត្ថមទាយិកា”តិអាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ បិយ្យបទាយិកាតិ
បិយសភាវស្ស បិយជាតិកស្ស ច វត្ថុនោ ទាយិកា។ មនាបន្តិ មនវឌ្ឍនកំ។
ទិព្វន្តិ ទិវិ ភវត្តា ទិព្វំ។ ឧបេច្ឆាតិ ឧបគន្ធា ចេតេត្វា, “ឯទិសំ លកេយ្យ”ន្តិ
បកេយ្យត្វាតិ អត្តោ។ ហំនន្តិ វិមាណទិកំ ហំនំ, ឥស្សរិយំ វា។ “មនាចា”តិបិ
ចាហោ, អញ្ញេសំ មនវឌ្ឍនកា ហុត្វាតិ អត្តោ។

៣៣៤. បស្ស បុញ្ញានំវិចាកន្តិ វត្ថុត្ថមទានស្ស នាម ឥទមីទិសំ ជលំ
បស្សាតិ អត្តនាលទ្ធសម្បត្តិ សម្មាវេន្តំវេទិតិ។

៣៤១. បុប្ផត្ថមទាយិកាតិ វតនត្ថយបូជារសេន បុប្ផត្ថមទាយិកា, តថា
គន្ធាត្ថមទាយិកាតិ ទដ្ឋញ្ញា។ តត្ថ បុប្ផត្ថមំ សុមនបុច្ឆាទិ, គន្ធាត្ថមំ ចន្ទនគន្ធាទិ,
ជលុត្ថមំ បនសជលាទិ, វសុត្ថមំ កោរសសប្បិអាទិ វេទិតព្វំ។

៣៧៣. គន្ធបញ្ចុត្តិកន្តិ គន្ធន បញ្ចុត្តិកទានំ។ កស្សបស្ស ភគវតោ
ជូបម្ពីតិ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស យោជនិកេ កនកជ្វេប។

៣៨០. បន្តបដិបន្នេតិ មគ្គំ គច្ឆន្តេ។ ឯក្ខយោសថន្តិ ឯកទិវសំ
ឧបោសថវាសំ។

៣៨៩. ឧទកមទាសិន្តិ មុខវិក្ខាលនត្ថំ បិវនត្ថញ្ចា ឧទកំ ចានីយំ អទាសី។

៣៩៧. ចណ្ឌិកេតិ ចណ្ឌោ។ អនុស្សយិកាតិ ឧស្សយា រហិតា។

៤០៥. បរកម្មករីតិ បរេសំ វេយ្យាវច្ឆការិនី។ អត្ថេនាតិ អត្ថកិច្ចេន។
សំរិភាគិនី សកស្ស ភាគស្សាតិ អត្ថកានំ អត្ថេនា បដិលទ្ធភាគស្ស
សំរិភជនសីលា។

៤១៣. ជីវោទនន្តិ ជីវសម្មិស្សំ ឌីទនំ, ជីវេន សទ្ធិ ឌីទនំ វា។

៤៣៧. តិម្ករុសកន្តិ តិណ្ហកដលំ។ តិបុសសទិសា ឯកា វល្លិជាតិ តិម្ករុសំ,
តស្ស ជលំ តិម្ករុសកន្តិ វទន្តិ។

៤៤៥. កក្ការិកន្តិ ខុទ្ទកេឡាលុកំ, តិបុសន្តិ ច វទន្តិ។

៤៧៧. ហត្ថប្បតាបកន្តិ មន្ទាមុខី។

៥១៧. អម្ពកញ្ចិកន្តិ អម្ពិលកញ្ចិកំ។

៥២៥. ទោណិនិម្ពដ្ឋនិកន្តិ សតេលំ តិលបិញ្ញាកំ។

៥៥៧. វិជ្ជបនន្តិ ចតុរស្សតីជនី។

៥៦៥. តាលវណ្ណន្តិ តាលបត្តេហិ កតមណ្ឌាលតីជនី។

៥៧៣. មោរហត្ថន្តិ មយ្ហរិបិញ្ញោ ហិ កតំ មកសតីជនី។

៦១៧. ស្វាគតំ វត មេតិ មយ្ហំ ឥន្ទាគមនំ សោគនំ វត អហោ សុន្ទរំ។ អន្ទ
សុប្បកាតំ សុហុដ្ឋិតន្តិ អន្ទ មយ្ហំ វត្តិយា សុដ្ឋ បកាតំ សម្មនេវិភាយនំ ជាតំ,
សយនតោ ឧដ្ឋានម្យិ សុហុដ្ឋិតំ សុដ្ឋ ឧដ្ឋិតំ។ កី ការណាតិ អាហា “យំ អន្ទសាមិ
នេវតាយោ”តិអាទិ។

៦១៨. ធម្មំ សុត្វាតិ កម្មជលស្ស បច្ចក្ខករណាវសេន តុម្ពេហិ កតំ កុសលំ
ធម្មំ សុត្វា។ កាហាមីតិ ករិស្សាមិ។ សមចរិយាយាតិ កាយសមាចារិកស្ស
សុចរិតស្ស ចរណេន។ សញ្ញាមេនាតិ សីលសំវេនេ។ ធមេនាតិ មនច្ចដ្ឋានំ
ឥន្ទ្រិយានំ ធមេនេ។ ឥន្ទានិ តស្ស កុសលស្ស អត្តនោ លោកស្ស ច
វិវដ្តបនិស្សយតំ ធស្សេតុំ “ស្វាហំ តត្ថ គមិស្សាមិ, យត្ថ គន្ធា ន សោចរេ”តិ
វុត្តិ។

ឯវមយំ យទិចិ វត្ថុតមទាយិ ការិមាណទិវសេន ធីត្ថិសិរិមាណសង្កហា
នេសនា អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស វិយ គុត្តិលាចរិយស្សាមិ
វិការវនវសេន បវត្ថាតិ “គុត្តិលវិមាណ”ន្ទេវ សង្កហំ អារុទ្ធា, វិមាណនិ បន
ឥត្ថិបដិពន្ធានីតិ ឥត្ថិវិមាណេយេវ សង្កហិតានិ។ តា បន ឥត្ថិយោ កស្សបស្ស
ធនសពលស្ស កាលេ យថាវុត្ថធម្មចរណេ អបរាបរុប្បន្នចេតនាវសេន
ទុតិយត្ថការតោ បដ្ឋាយ ឯកំ ពុទ្ធន្ទំ នេវលោកេ ឯវ សំសរន្តិយោ អម្ពាភម្មិ
ភគវតោ កាលេ តាវតីសភវនេយេវ និព្ពត្តា, អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានេន
បុច្ឆិតា កម្មសិក្ខតាយ គុត្តិលាចរិយេន បុច្ឆិតកាលេ វិយ ព្យាករិស្វតិ
ធម្មព្វា។

គុត្តិលវិមាណវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ធម្មល្លវិមាណវណ្ណានា

ទទួលបានវិញ្ញាណតិ ទទួលបានវិមាន។ តស៊ូ កា ឧប្បត្តិ? ភក្តា សាវត្ថិយំ
វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន នាលកតាមកេ អាយស្មតោ
វេតត្ថេរស្ស ឧបជ្ជាកស្ស អញ្ញាតរស្ស កុដ្ឋម្ពិកស្ស ទ្វេ ជីតរោ អហោសុំ, ឯកា
ភក្តា នាម, ឥតរា សុភក្តា នាម។ តាសុ ភក្តា បតិកុលំ គតា សទ្ធា បសន្នា
ពុទ្ធិសម្មាសម្ពុទ្ធា វញ្ញោ ច អហោសិ។ សា សាមិកំ អាហា “មម កនិជ្ជា សុភក្តា នាម
អត្ថិ, តំ អាទេហិ, សចស្ស បុត្តោ ភវេយ្យ, សោ មមបិ បុត្តោ សិយា, អយញ្ច
កុលវំសោ ន នស្សេយ្យ” តិ។ សោ “សាធ្វ” តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា តថា អកាសិ។

អថ ភក្តា សុភក្តំ ឡើង “សុភក្តេ, ទានសំវិភាគរតា ធម្មចរិយាយ អប្បមត្តា
ហោហិ, ឯវំ តេ ទិដ្ឋធម្មិកោ សម្មរាយិកោ ច អត្តោ ហត្ថគតោ ឯវំ ហោតិ” តិ។
សា តស្ស ឡើង ថេ វត្ថុនយេន បដិបជ្ជមាណ ឯកទិវសំ អាយស្មន្តំ វេតត្ថេរំ
អត្ថជ្ជមំ និមន្តេសិ។ ថេរោ សុភក្តាយ បុញ្ញបចយំ អាកម្ពន្តោ សង្ឃទ្ធសវសេន
សត្ត ភិក្ខុ គហេត្វា តស្ស គេហំ អគមាសិ។ សា បសន្នចិត្តា អាយស្មន្តំ
វេតត្ថេរំ តេ ច ភិក្ខុ បណ្ឌិតេន ខាទនិយេន ភោជនិយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ,
ថេរោ អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សា អបរភាកេ កាលំ កត្វា និម្មានតីនំ
ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជិ។ ភក្តា បន បុគ្គលេសុ ទានានិ ទត្វា សក្កស្ស
ទេវានមិន្ទស្ស បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ។

អថ សុភក្តា អត្ថនោ សម្មត្ថិ បច្ចវេក្ខិត្វា “កេន នុ ខោ អហំ បុញ្ញេន
ឥច្ចបបន្នា” តិ អារវន្តិ “ភក្តាយ ឡើង ថេ វត្ថុនយេន ឯកទិវសំ អាយស្មន្តំ វេតត្ថេរំ
សម្មត្ថិ សម្មត្តា, ភក្តា នុ ខោ កហំ និព្ពត្តា” តិ ឡើង កេនី តំ សក្កស្ស
បរិចារិកាភាវេន និព្ពត្តំ ទិស្វា អនុកម្មមាណ តស្ស វិមានំ ចារិសិ។ អថ នំ
ភក្តា -

“ធុន្តល្អមាតា វណ្ណាន, យសសា ច យសស្សីន្ត;
សព្វេ ធម៌ តាវតីសេ, វណ្ណាន អតិរោចសិ។

២២០.

“ធុន្តរំ នាភិជាតាមិ, ឥន្ទំ បឋមធុន្តរំ;
កស្មា កាយា នុ អាគម្ម, នាមេន ភាសសេ មម”ន្តិ។ -

ធ្វើហិ កាថាហិ បុច្ឆិ។ សាមិ តស្សា -

២២១.

“អហំ ភទ្កេ សុភទ្កាសី, បុព្វេ មាណសកេ ភវេ;
សហភរិយា ច តេ អាសី, ភគិនី ច កនិដ្ឋិកា។

២២២.

“សា អហំ កាយស្ស ភេតា, វិប្បមុត្តា តតោ ចុតា;
និម្មានតីនំ ទេវានំ, ឧបបន្នា សហព្យត”ន្តិ។ - ធ្វើហិ កាថាហិ ព្យាកាសិ;

២២៣-២០. តត្ថ វណ្ណានាតិ វណ្ណាទិសម្បត្តិយា។ ធុន្តរំ នាភិជាតាមិ តី
តតោ បុព្វេ តវ ធុន្តរំ នាភិជាតាមិ, តំ មយា ន ទិដ្ឋបុព្វាតិ អត្តោ។ តេនាហ
“ឥន្ទំ បឋមធុន្តរំ”ន្តិ។ កស្មា កាយា នុ អាគម្ម, នាមេន ភាសសេ មមន្តិ
កតវទេវនិកាយតោ អាគម្មា “ភទ្កេ”តិ នាមេន មំ អាលបសិ។

២២៤. អហំ ភទ្កេតិ ឯត្ថ ភទ្កេតិ អាលបនំ។ សុភទ្កាសិន្តិ អហំ សុភទ្កា នាម
តវ ភគិនី កនិដ្ឋិកា អាសី អហោសី, តត្ថ បុព្វេ មាណសកេ ភវេ សហភរិយា
សមានភរិយា តេ តយា ឯកស្សេវ ភរិយា, តវ បតិនោ ឯវ ភរិយា, អាសិន្តិ
អត្តោ។ បុន ភទ្កា -

៦២៣.

“បបូតកតកល្យាណា, តេ ទេវេ យន្តិ ចាណីនោ;
យេសំ ភំ កិត្តយិស្សសិ, សុភទ្កេ ជាតិមត្តនោ។

៦២៤.

“អថ ភំ កេន វណ្ណាន, កេន វា អនុសាសិតា;
កិទិសេនេវ ទានេន, សុត្តតេន យសស្សិនី។

៦២៥.

“យសំ ឯតាទិសំ បត្តា, វិសេសំ វិបុលមជ្ឈតា;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, កិស្ស កម្មស្សិនំ ជល”ន្តិ។ -

តីហិ កាថាហិ បុច្ឆិ។ បុន សុភទ្កា -

៦២៦.

“អដ្ឋេវ បិណ្ឌាចាតានិ, យំ ទានំ អទទំ បុរេ;
ទត្ថិណោយ្យស្ស សង្ឃស្ស, បសន្នា សេហិ ចាណីភិ។

៦២៧.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណា...បេ....
វណ្ណា ច មេ សត្តទិសា បភាសតី”តិ។ -

ព្យាកាសិ។

៦២៣. តត្ថ បបូតកតកល្យាណា តេ ទេវេ យន្តិ
បបូតកតកល្យាណា មហាបុញ្ញា តេ ទិដ្ឋានតិនោ ទេវេ យន្តិ ឧប្បជ្ឈនវសេន

គប្បន្តិ ចាណិនោ សត្តា, យេសំ និម្មានវតីនំ ទេវានំ អន្តរេ ភំ អត្តនោ ជាតិ
កិត្តយិស្សសិ កថេសីតិ យោជនា។

២២៤. កេន វណ្ណោនាតិ កេន ការណេន។ កិធិសេនេវាតិ វេសន្តោ
សមុច្ចយត្ថោ, កិធិសេន ចាតិ អត្តោ, អយមេវ វា ចាថោ។ សុត្តតេនាតិ សុន្ទរេន
វតេន, សុវិសុទ្ធនេ សីលេនាតិ អត្តោ។

២២៥. អដ្ឋេ បិណ្ឌាចាតានីតិ អដ្ឋន្តំ ភិក្ខុនំ ទិន្នបិណ្ឌាចាតេ សន្ទាយ វទតិ។
អទទន្តិ អទាសី។

វេសំ សុភក្កាយ កថិតេ បុន ភក្កា -

២២៥.

“អហំ តយា ពហុតវេ ភិក្ខុ, សញ្ញតេ ព្រហ្មចារិយោ;
តប្បេសី អន្ធចានេន, បសន្នា សេហិ ចាណិនិ។

២៣០.

“តយា ពហុតវំ ទត្វា, ហីនកាយុបតា អហំ;
កថំ ភំ អប្បតវំ ទត្វា, វិសេសំ វិបុលមជ្ឈតា;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខុ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។ -

បុច្ឆិ។ តត្ថ តយាតិ និស្សក្កេ ករណាវចនំ។ បុន សុភក្កា -

២៣១.

“មនោភាវនីយោ ភិក្ខុ, សន្តិជ្ជា មេ បុវេ អហុ;
តាហំ ភត្តេន និមន្តេសី, វេវតំ អត្តនជ្ជមំ។

៦៣២.

“សោមេ អត្ថបុរេក្ខារោ, អនុកម្មាយ វេរតោ;
សង្ឃេ ទេហិតិ មំរោច, តស្សាហំ វេចនំ ករី។

៦៣៣.

“សា ទក្ខិណា សង្ឃកតា, អប្បមេយ្យេ បតិដ្ឋិតា;
បុគ្គលេសុ តយា ទិន្នំ, ន តំ តវ មហាប្បល”ន្តិ។ -

អត្ថនា កតកម្មំ កថេសី។

៦៣៤. តត្ថ មនោភាវនីយោតិ មនវឌ្ឍនកោ ឧទ្យាវគុណតាយ
សម្ភាវនីយោ។ សន្និដ្ឋាតិ និមន្តនវសេន ពោធិតោ កថិតោ។ តេនាហ “តាហំ
កត្តន និមន្តេសី, វេរតំ អត្តនជ្ជម”ន្តិ, តំ មនោភាវនីយំ អយ្យំ វេរតំ អត្តនជ្ជម
កត្តន អហំ និមន្តេសី។

៦៣៥-៣. សោមេ អត្ថបុរេក្ខារោតិ សោ អយ្យេ វេរតោ ទានស្ស
មហាប្បលភាវករណេន មម អត្ថបុរេក្ខារោ ហិតេសី។ សង្ឃេ ទេហិតិ
មំរោចាតិ “យទិ ត្វំ សុភទ្កេ អដ្ឋន្នំ ភិក្ខុនំ ទាតុកាមា, យស្មា បុគ្គលកតាយ
ទក្ខិណាយ សង្ឃកតា វេរ ទក្ខិណា មហាប្បលតរា, តស្មា សង្ឃេ ទេហិតិ, សង្ឃំ
ឧទ្ទិស្ស ទានំ ទេហិតិ” មំ អភាសី។ តន្តិ តំ ទានំ។

វេរំ សុភទ្កាយ វុត្តេ ភទ្កា តមត្ថំ សម្មជិច្ឆន្តិ ឧត្តរិ ច តថា បជិបដ្ឋិតុកាមា -

៦៣៦.

“ឥទានេវាហំ ជាតាមិ, សង្ឃេ ទិន្នំ មហាប្បល;
សាហំ កត្វា មនុស្សត្ថំ, វេរញ្ច វីតមច្ឆរា;

សង្ឃ ធានានិ ទស្សនិ, អប្បមត្តា បុណ្យន"ត្ថិ។ -

កាថមាហា។ សុភន្ទា បន អត្តនោ ទេវលោកមេវ គតា។ អថ សក្កោ
ទេវានមិន្ទោ សព្វេ ទេវេ តាវតីសេ អត្តនោ សវីរោភាសេន អភិភុយ្យវិរោចមាណំ
សុភន្ទំ ទេវជីតំ ទិស្វា តញ្ចា តាសំ កថាសល្លាបំ សុត្វា តាវទេវ ច សុភន្ទាយ
អន្តរបិកាយ តំ “អយំ នាមា”តិ អជានន្តោ -

៦ក៣៥.

“កា ឯសា ទេវតា ភន្តេ, តយា មន្តយតេ សហ;
សព្វេ ទេវេ តាវតីសេ, វណ្ណាន អភិរោចតិ”តិ។ -

ភន្តំ បុត្តិ។ សាបិស្ស -

៦ក៣៦.

“មនុស្សក្ខតា ទេវិន្ទ, បុព្វេ មាណុសកេ ភវេ;
សហភរិយា ច មេ អាសិ, ភគិនី ច កនិដ្ឋិកា,
សង្ឃ ធានានិ ទត្វាន, កតបុញ្ញាវិរោចតិ”តិ។ -

កថេសិ។ អថ សក្កោ តស្សា សង្ឃគតាយ ទក្ខិណាយ មហាប្បលការំ
ទស្សន្តោ ធម្មំ កថេសិ។ តេន វុត្តំ -

៦ក៣៧.

“ធម្មេន បុព្វេ ភគិនី, តយា ភន្តេវិរោចតិ;
យំ សង្ឃម្ហិ អប្បមេយ្យេ, បតិដ្ឋាបេសិ ទក្ខិណំ។

៦ក៣៨.

“បុត្តិតា ហិ មយា ពុទ្ធា, គិដ្ឋក្ខជម្ហិ បព្ពតេ;

វិចារកំ សំវិភាគស្ប, យត្ថ ទិន្នំ មហាប្បលំ។

៦៣៩.

“យជមាធានំ មនុស្សានំ, បុញ្ញបេក្ខាន ចាលីនំ;
ករោតំ ឌុបធិកំ បុញ្ញំ, យត្ថ ទិន្នំ មហាប្បលំ។

៦៤០.

“តំ មេ ពុទ្ធាវិយាកាសិ, ជានំ កម្មជលំ សកំ;
វិចារកំ សំវិភាគស្ប, យត្ថ ទិន្នំ មហាប្បលំ។

៦៤១.

“ចត្តារោ ច បដិបន្នា, ចត្តារោ ច ជលេ វិតា;
ឯស សង្ឃេ ឧដុក្ខតោ, បញ្ញាសីលសមាហិតោ។

៦៤២.

“យជមាធានំ មនុស្សានំ, បុញ្ញបេក្ខាន ចាលីនំ;
ករោតំ ឌុបធិកំ បុញ្ញំ, សង្ឃេ ទិន្នំ មហាប្បលំ។

៦៤៣.

“ឯសោ ហិ សង្ឃេ វិបុលោ មហាគ្គតោ, ឯសប្បមេយ្យេ ឧទដីរ សាគរោ;
ឯតេ ហិ សេដ្ឋា នរីរសាវកា, បកត្តរា ធម្មមុទីរយន្តិ។

៦៤៤.

“តេសំ សុទិន្នំ សុហុតំ សុយិដ្ឋំ, យេ សង្ឃមុទ្តិស្ស ទទន្តិ ធានំ;
សា ទក្ខិណា សង្ឃកតា បតិដ្ឋិតា, មហាប្បលា លោកិវិទូន វណ្ណិតា។

៦៤៥.

“ឯតាទិសំ យញ្ញមនុស្សវន្តា, យេ វេទជាតាវិចរន្តិ លោកេ;
វិនេយ្យ មច្ឆេរមលំ សម្មលំ, អនិទ្ទតា សគ្គមុបេន្តិ ហំន”ន្តិ។

៦៣៧. តត្ថ ធម្មនាតិ ការណេន ញាយេន វា។ តយាតិ និស្សក្កេ
ករណាវចនំ។ ឥនាទិ តំ “ធម្មនា”តិ វុត្តការណំ ទស្សេតុំ យំ សង្ឃម្ហិ
អប្បមេយ្យេ, បតិជ្ជាបេសិ ទក្ខិណា”ន្តិ វុត្តំ។ អប្បមេយ្យេតិ គុណានុភាវស្ស
អត្តនិ កតានំ ការានំ ជលវិសេសស្ស ច វសេន បមិនិតុំ អសក្កណេយ្យេ។

៦៣៨-៩. អយញ្ញា អត្តោភគវតោ សម្មុទា ច សុតោ, សម្មុទា ច
បដិគ្គហិតោតិ ទស្សេន្តោ “បុច្ឆិតោ”តិ អាទិមាហ។ តត្ថ យជមាណន្តិ ទទន្តានំ។
បុញ្ញបេក្ខាន ចាណិន្តិ អនុនាសិកលោបំ កត្វា និទ្ទេសោ, បុញ្ញជលំ
អាកម្ពន្តានំ សត្តានំ។ ឱបដិកន្តិ ឧបដិ នាម ខន្ធា, ឧបដិស្ស ករណសីលំ,
ឧបដិបយោជន្តិ វា ឱបដិកំ, អត្តការជនកំ បដិសន្ធិបវត្តិវិចាកទាយ កំ។

៦៤០. ជានំ កម្មជលំ សកន្តិ សត្តានំ សកំ សកំ យថាសកំ បុញ្ញំ
បុញ្ញជលញ្ច ហត្ថតលេ អាមលកំ វិយ ជានន្តោ។ សកន្តិ វា យការស្ស កការំ
កត្វា វុត្តំ, សយំ អត្តនាតិ អត្តោ។

៦៤១. បដិបន្នាតិ បដិបន្នមាណ, មគ្គជ្ជាតិ អត្តោ។ ឧដុក្ខតោតិ
ឧដុបដិបត្តិយា ឧដុការំ បត្តោ ទក្ខិណេយ្យោ ជាតោ។
បញ្ញាសីលសមាហិតោតិ បញ្ញាយ សីលេន ច សមាហិតោ, ទិដ្ឋិសីលសម្មន្តោ
អរិយាយ ទិដ្ឋិយា អរិយេន សីលេន ច សមន្នាគតោ។ តេនាបិស្ស
បរមត្ថសង្ឃភាវមេវ វិភាវេតិ។ ទិដ្ឋិសីលសាមញ្ញេន សង្ឃជិតត្តា ហិ សង្ឃោ។
អថ វា សមាហិតំ សមាធិ, បញ្ញា សីលំ សមាហិតញ្ច អស្ស អត្តិតិ

បញ្ញាសីលសមាហិតោ។ តេជស្ស សីលាទិធម្មក្ខន្ធត្ថយសម្មន្ទតាយ
អគ្គទក្ខិណោយ្យការំវិភាវេតិ។

៦៤៣. វិបុលោ មហាគ្គតោតិ គុណោហិ មហាត្ថំ គតោតិ មហាគ្គតោ, តតោ
ឯវ អត្ថនិ កតានំ ការាណំ ជលវេបុល្លហេតុតាយ វិបុលោ។ ឧទដ្ឋិ សាគរោតិ
យថា ឧទកំ ឯត្ថ ធីយតីតិ “ឧទដ្ឋិ”តិ លទ្ធនាមោ សាគរោ, “ឯត្ថកានិ
ឧទកាឡិកានី”តិអាទិនា ឧទកតោ អប្បមេយ្យោ, ឯវមេស គុណតោតិ
អត្ថោ។ ឯតេ ហីតិ ហិ-សន្នោ អវជារណោ និចាតោ, ឯតេ ឯវ សេដ្ឋាតិ អត្ថោ។
វុត្ថញ្ញោតំ -

“យាវតា, ភិក្ខុវេ, សដ្ឋិ វា គណា វា, តថាគតសាវកសដ្ឋោ តេសំ
អគ្គមក្ខាយតី”តិ (ឥតិវុ. ៩០; អ. និ. ៤.៣៤; ៥.៣២)។

នវីរសាវកាតិ នវេសុ វីរិយសម្មន្ទស្ស នវស្ស សាវកា។ បកដ្ឋរាតិ
លោកស្ស ញាណាលោកករា។ ធម្មមុទ្ធិរយន្តិតិ ធម្មំ ឧទ្ទិសន្តិ។ កដំ?
ធម្មសាមិនា ហិ ធម្មបដ្ឋោតោ អរិយសដ្ឋេ បរិហោ។

៦៤៤. យេ សដ្ឋមុទ្ទិស្ស ទទន្តិ ធានន្តិ យេ សត្តា អរិយសដ្ឋំ ឧទ្ទិស្ស
សម្មតិសដ្ឋេ អន្តមសោ គោត្រភុបុគ្គលេសុបិ ធានំ ទទន្តិ, តំ ធានំ
សំវិភាគវសេន ទិន្នម្បិ សុទិន្នំ, អាហុនចាហុនវសេន ហុតម្បិ សុហុតំ,
មហាយាគវសេន យិដ្ឋម្បិ សុយិដ្ឋមេវ ហោតិ។ កស្មា? យស្មា សា ទក្ខិណា
សដ្ឋគតា បតិដ្ឋិតា មហាប្បលា លោកវិទូន វណ្ណិតាតិ, លោកវិទូហិ
សម្មាសម្ពុទ្ធវិហិ “ន តេវាហំ, អាណន្ត, កេនចិ បរិយាយេន សដ្ឋគតាយ
ទក្ខិណាយ ចាដិបុគ្គលិកំ ទក្ខិណំ មហាប្បលតំ វធាមិ (ម. និ. ៣.៣៨០)។ បុញ្ញំ
អាកដ្ឋមាធានំ, សដ្ឋោ វេ យជតំ មុខំ (ម. និ. ២.៤០០; សុ. និ. ៥៧៤; មហាវ. ៣០០)។

អនុត្តរំ បុញ្ញកេត្តំ លោកស្ស”តិ (ម. និ. ១.៧៤; សំ. និ. ៥.៩៩៧) ច អាទិនា
មហាបួលតា វណ្ណិតា បសត្តា ថាមិត្តាតិ អត្ថោ។

៦៤៥. ឡើងសំយញ្ញមនុស្សរន្តាតិ ឯតាទិសំ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស អត្តនា កតំ ធានំ
អនុស្សរន្តា។ វេទជាតាតិ ជាតសោមនស្សា។ វិនេយ្យ មច្ឆេរមលំ សមូលន្តិ
មច្ឆេរមេវ ចិត្តស្ស មលិនការករណតោ មច្ឆេរមលំ, អថ វា មច្ឆេរញ្ច អញ្ញំ
ឥស្សាលោកនោសាទិមលញ្ចាតិ មច្ឆេរមលំ។ តញ្ច
អវិជ្ជាវិចិត្តិច្ឆាវិបល្លាសាទិហិ សហ មូលេហិតិ សមូលំ វិនេយ្យ វិនយិត្វា
វិត្តមេត្តា អនិច្ចិត្វា សគ្គមុបេន្តិ ហំនន្តិ យោជនា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឥមំ បទ សព្វំ បវត្តិ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ “ទទ្ទល្លមាណា វណ្ណានា”តិអាទិនា
អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស អាចិត្តិ, អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ
ភគវតោ អាហោចេសិ, ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ
ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា អហោសិ។

ទទ្ទល្លវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. បេសវតីវិមានវណ្ណានា

ផលិករជតហោមជាលធន្នន្តិ បេសវតីវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន មគធសុ នាលកគាមេ ឯកស្មី
គហបតិមហាសារកុលេ បេសវតី នាម កុលសុណ្ណា អហោសិ។ សា កិរ
កស្សបស្ស ភគវតោ យោជនិកេ កនកដ្ឋបេ កយិរមាទេ ធារិកា ហុត្វា
មាតរា សន្និច្ចេតិយជ្ជានំ គន្ធា មាតរំ បុច្ឆ “កី ឥមេ, អម្ព, ករោន្តី”តិ? “ចេតិយំ
កាតុំ សុវណ្ណិដ្ឋកា ករោន្តី”តិ។ តំ សុត្វា ធារិកា បសន្នមាទសា មាតរំ អាហា -
“អម្ព, មម គីរាយ ឥទំ សោវណ្ណាមយំ ឧទ្ធកបិឡ្យន្ធនំ អត្ថិ, ឥមាហំ ចេតិយត្ថាយ

ទេមី"តិ។ មាតា "សាធុ ទេហី"តិ វត្វា តំ គីវតោ ឡឹមុញ្ញាត្វា សុវណ្ណាការស្ស
ហត្ថេ អនាសិ "ឥទំ ឥមាយ ទារិកាយ បរិច្ឆេទំ, ឥមម្បិ បក្ខិបិទ្វា ឥដ្ឋកំ
ករោហី"តិ។ សុវណ្ណាការោ តថា អកាសិ។ សា ទារិកា អបរតាគេ កាលំ
កត្វា តេនេវ បុញ្ញកម្មេន ទេវលោកេ និព្វត្តិទ្វា សុគតិយំយេវ អបរាបរំ
សំសវន្តិ អម្ពាភំ ភគវតោ កាលេ ឆាលកកាមេ និព្វត្តា អនុក្កមេន
ទ្វាទសវស្សិកា ជាតា។

សា ឯកទិវសំ មាតរា បេសិតំ មូលំ គហេត្វា តេលត្ថាយ អញ្ញាតរំ អាបណំ
អគមាសិ។ តស្មិញ្ញា អាបណេ អញ្ញាតរោ កុដុម្ពិយបុត្តោ បិតរា និទហិត្វា ឋបិតំ
ពហុំ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ មុត្តាមណីរតនានិ ច គហេតុំ ឧទ្ធករោ អាបណិកោ
កម្មពលេន កថលចាសាណាសក្ខរូបេន ឧបជ្ឈហន្តានិ ទិស្វា តតោ ឯកទេសំ
"បុញ្ញវន្តានំ វសេន ហិរញ្ញសុវណ្ណាទិ ភវិស្សតី"តិ វីមសិតុំ រាសី កត្វា ឋបេសិ។
អថ នំ សា ទារិកា ទិស្វា "កស្មា អាបណេ រតនានិ ឯវំ ឋបិតានិ, ននុ នាម
សម្មទេវ បដិសាមេតញ្ញានី"តិ អាហា។ អាបណិកោ តំ សុត្វា "មហាបុញ្ញា អយំ
ទារិកា, ឥមិស្សា វសេន សព្ពមិទំ ហិរញ្ញាទិ ឯវំ ហុត្វា អម្ពាភំ វិនិយោគំ
គមិស្សតិ, សង្កណ្ឌិស្សមិ ន"តិ ចិន្តេត្វា តស្សា មាតុ សន្តិកំ គន្ធា "ឥមំ ទារិកំ
មយំ បុត្តស្សត្ថាយ ទេហី"តិ វាវេត្វា ពហុធនំ ទត្វា អាវាហាវិវាហំ កត្វា តំ
អត្តនោ គេហំ អាទេសិ។ អថស្សា សីលាចារំ ញាត្វា ភណ្ឌាការំ វិវិត្វា "កី ឯត្ថ
បស្សសី"តិ វត្វា តាយ "ហិរញ្ញសុវណ្ណាមណីមេវ រាសិកតំ បស្សមី"តិ វុត្តេ
"ឯតានិ អម្ពាភំ កម្មពលេន អន្តរឆាយន្តានិ តវ បុញ្ញវិសេសេន បុនវិសេសានិ
ជាតានិ, តស្មា ឥតោ បដ្ឋាយ ឥមស្មី គេហេ សព្ពំ ត្វំយេវ វិចារេហិ, តយា
ទិន្នមេវ មយំ បរិភូត្តិស្សមា"តិ វត្វា តតោ បភុតិ តំ "បេសវតី"តិ វាហាវីសុ។

តែង ច សមយេន អាយស្មា ធម្មសេនាបតិ អត្ថនោ អាយុសន្ធារាជំ
បរិក្ខណភារំ ញាត្វា “មយ្ហំ មាតុយារូបសារិព្រាហ្មណិយា ចោសាវនិកមូលំ
នត្វា បរិនិព្វាយិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា ភកវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បរិនិព្វានំ
អនុជាតាបេត្វា សត្តុ អាណាយ មហន្តំ ចាជិហារិយំ ធស្សេត្វា អនេកេហិ
ធុតិសហស្សេហិ ភកវន្តំ ថោមេត្វា យាវ ធស្សនវិសយាតិក្កមា អភិមុខោ
អបក្កមិត្វា បុន វន្តិត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ វិហារា និក្ខម្ម ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឱវាជំ
នត្វា អាយស្មន្តំ អានន្តំ សមស្សសេត្វា ចតស្សោបិ បរិសា និវត្តេត្វា អនុក្កមេន
នាលកតាមំ បត្វា មាតវំ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាបេត្វា បច្ឆុសសមយេ
ជាតោវរកេ បរិនិព្វាយិ។ បរិនិព្វតស្ស ចស្ស សរីរសក្ការករណាវសេន ទេវា
ថេវ មនុស្សា ច សត្វាហំ វីតិនាមេសុំ, អគរុចន្ទនាធិហិ ហត្ថសតុព្ពេជំ
ចិតកមកំសុ។

បេសវតីបិ ថេវស្ស បរិនិព្វានំ សុត្វា “គន្ធា បូជេស្សមី” តិ សុវណ្ណាបុប្ផេហិ
គន្ធាតេហិ ច បូរិតានិ ចង្កោជកានិ កាហាបេត្វា គន្ធាកាមា សសុរំ អាបុច្ឆិត្វា
តេន “ត្វំ គរុភារា, តត្ថ ច មហាជនសម្មន្ទោ, បុប្ផគន្ធានិ បេសេត្វា ឥដេវ
ហោហិ” តិ វុត្តាបិ សទ្ធាជាតា “យទិបិ មេ តត្ថ ជីវិតន្តរាយោ សិយា, គន្ធាវ
បូជាសក្ការំ ករិស្សមី” តិ តំ វចនំ អគ្គហេត្វា សបរិវារា តត្ថ គន្ធា
គន្ធាបុច្ឆាធិហិ បូជេត្វា កតញ្ញាលី អដ្ឋាសិ។ តស្មីញ្ច សមយេ ថេវ បូជេតុំ
អាគតានំ រាជបរិសានំ ហត្ថិ មត្តោ ហុត្វា តំ បទេសំ ឧបកញ្ជិ។ តំ ទិស្វា
មរណភយភីតេសុ មនុស្សេសុ បលាយន្តេសុ ជនសម្មន្ទេន បតិទំ បេសវតី
មហាជនោ អក្កមិត្វា មារេសិ។ សា បូជាសក្ការំ កត្វា ថេវគតាយ សទ្ធាយ
សម្បន្នចិត្តា ឯវ កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ និព្ពត្តិ, អច្ឆរាសហស្សញ្ចស្សា
បរិវារោ អហោសិ។

សា តាវនេវ អត្ថនោ ទិព្វសម្បត្តិ ឡើយកេត្វា “កើតសេន ទុខោ បុព្វេន
មយា ឯសាលន្ទា” តិ, តស្ស ហេតុំ ឧបធាវេន្តិ ថេរំ ឧទ្ទិស្ស កតំ បូជាសក្ការំ
ទិស្វា, រតនត្ថយេ អភិប្បសន្នមាណសា សត្តារំ វន្តិតុំ អច្ឆរាសហស្សបរិវត្តា
សង្ខិសកដកាវាលង្ការបដិមណ្ឌិតត្ថភាវា សុមហតិយា ទេវិទ្ធិយា ចន្ទោវិយ ច
សុរិយោវិយ ច ទស ទិសា ឡិកាសយមាណា សហវិមាណេន អាគន្ធាវិមាណតោ
ឡិរុយ្ហ ភកវន្តំ វន្តិត្វា អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសី។ តេន ច សមយេន អាយស្មា
វន្តិសោ ភកវតោ សមីបេ និសិន្នោ ភកវន្តំ ឯវមាហា “បដិភាតិ មំ ភកវា ឥមិស្សា
ទេវតាយ កតកម្មំ បុច្ឆិតុ” ត្ថិ។ “បដិភាតុ តំ, វន្តិសា” តិ ភកវា អវោច។ អថ
អាយស្មា វន្តិសោ តាយ ទេវតាយ កតកម្មំ បុច្ឆិតុកាមោ បឋមំ តាវស្សាវិមាណំ
សំវណ្ណោន្តោ អាហា -

២៤២.

“ជលិករជតហោមជាលធន្នំ, វិវិធចិត្រតលមទ្ទសំ សុរម្ម;
ព្យម្ពំ សុនិម្មិតំ តោរណ្ឌបបន្នំ, រុចកុបកិណ្ឌាមិទំ សុភំ វិមាណំ។

២៤៣.

“ភាតិ ច ទស ទិសា នកេវ សុរិយោ, សរទេ តមោនុទោ សហស្សរំសី;
តថា តបតិ មិទំ តវិមាណំ, ជលមិវ ធូមសិខោ និសេ នភគ្គេ។

២៤៤.

“មុសតីវ នយនំ សតេរតាវ, អាកាសេ ឋបិតមិទំ មនុញ្ញំ;
វីណាមុរជសម្មតាឡយុជ្ជំ, ឥទ្ធី ឥន្ទបុរំ យថា តវេទំ។

២៤៥.

“បទុមកុមុទុប្បលកុវលយំ, យោធិកតានុកនោជកា ច សន្តិ;
បទុមកុមុទុប្បលកុវលយំ, យោធិកតានុកនោជកា ច សន្តិ;

សាលកុសុមិតបុប្ផិតា អសោកា, វិវិធទុមគ្គសុគន្ធសេវិតមិទំ។

៦៥០.

“សឡុលលពុជកុជកសំយុត្តា, កុសកសុដុល្លិតលតាវលម្ពិនីហិ;
មណីជាលសទិសាយសស្សិនី, រម្មា ចោក្ខរណី ឧបដ្ឋិតា តេ។

៦៥១.

“ឧទករុហា ច យេត្តិ បុប្ផជាតា, ថលជា យេ ច សន្តិ រុក្ខជាតា;
មាណុសកាមាណុស្សកា ច ទិព្វា, សព្វេ តុប្បំ និវេសនម្ហិ ជាតា។

៦៥២.

“កិស្ស សំយមទមស្សយំ វិចារកា, កេនាសិ កម្មជលេនិធូបបន្ទា;
យថា ច តេ អធិគតមិទំវិមាណំ, តទនុបទំ អវចាសិឡារបម្ពេ”តិ។

៦៥៦. តត្ថ ជលិករជតហោមជាលធន្ទន្តិ ជលិកមណីហិ

រជតហោមជាលេហិ ច ធាទិតំ, ជលិកមណីមយាហិ ភិត្តិហិ
រជតហោមមយេហិ ជាលេហិ ច សមន្តតោ ហោជ្ជា ច ឧបរិ ច ធាទិតំ,
វិវិធរណ្ណានំវិចិត្តសន្និវេសានញ្ច តលានំភូមិនំ វសេន វិវិធជិត្រតលំ អទ្ទសំ
បស្សី។ សុរម្មន្តិ សុដ្ឋ រមណីយំ។ វិហរិតុកាមា វសន្តិ ឯត្តាតិ ព្យម្ពំ, ភវនំ។
តោរណ្ណបបន្ទន្តិ វិវិធមាលាកម្មាទិវិចិត្តេន សត្តរតនមយេន តោរណេន
ឧបេតំ។ តោរណាន្តិ វា ឡារកោដ្ឋកថាសាទស្ស ឆាមំ, តេន ច អនេកភូមកេន
វិចិត្តាការេន តំវិមាណំ ឧបេតំ។ រុចកុបតិណ្ណាន្តិ សុវណ្ណាវាលិកាហិ
ឱកិណ្ណាផ្តលំ។ វាលិកសទិសា ហិ សុវណ្ណាខណ្ឌា រុចា ឆាម, រុចមេវ រុចកន្តិ រុត្តំ។
សុភន្តិ សោភតិ, សុដ្ឋ ភាតិ វា សុភំ។ វិមាណន្តិ វិសិដ្ឋមាណំ, បមាណតោ
មហាន្តិ អត្ថោ។

២៤៧. ភាគីតិ ជោតតិ ឧដ្ឋលតិ។ នកេវ សុរិយោតិ អាគាសេ អាទិទ្វារិយ។
សរទេតិ សរទសមយេ។ តមោនុនោតិ អន្ធការិវិទូសនោ។ តថា តបតិ មិទន្តិ
យថា សរទកាលេ សហស្សរំសី សុរិយោ, តថា តបតិ ទិព្វតិ ឥទំ តវ វិមាទំ, ម-
កាវេ បទសន្ធិកវេ។ ជលមិវ ធូមសិខោតិ ជលន្តោ អគ្គិវិយ។ អគ្គិ ហិ តស្ស
អគ្គតោ ធូមោ បញ្ញាយតីតិ “ធូមសិខោ ធូមកេត្វ”តិ ច វុច្ចតិ។ និសេតិ និសតិ,
វត្តិយន្តិ អត្តោ។ នកគ្គតិ នកកោដ្ឋាសេ, អាគាសបទេសេតិ វុត្តំ ហោតិ។
“នកគ្គ”តិ វា ចាថា, បព្ពតសិខរេតិ អត្តោ។ ឥទំ តវ វិមាទន្តិ យោជនា។

២៤៨. មុសតីវ នយន្តិ អតិវិយ អត្តនោ បកស្សរតាយ បដិហានន្តំ
ទស្សនកិច្ចំ កាតុំ អនេន្តំ ឱលោកេន្តានំ ចក្កំ មុសតិវិយ។ តេនាហ
“សតេរតាវា”តិ, វិជ្ជុលតាវិយាតិ អត្តោ។ វិណាមុរជសម្មតាឡយុដ្ឋន្តិ
មហាតីអាទិវិណានំ ភេរិអាទិបដហានំ ហត្ថតាឡ កំសតាឡានព្វា សន្នេហិ
យោសិតំ ឯកនិដ្ឋានំ។ ឥទ្ធិន្តិ ទេវបុត្តេហិ ទេវជីតាហិ ទិព្វសម្បត្តិយា ច សមិទ្ធិ។
ឥទ្ធិបុរំ យថាតិ សុទស្សននកវិយ។

២៤៩. បទុមាទិ ច កុមុទាទិ ច ឧប្បលាទិ ច កុវលយាទិ ច
បទុមកុមុឧប្បលកុវលយន្តិ ឯកត្តវសេន វុត្តំ។ អត្ថីតិ វេចនំ បរិណាមេត្វា
យោជេតព្វំ។ តត្ថ បទុមគ្គហលោន បុណ្ណវិកម្មិ គហិតំ, កុមុទគ្គហលោន
សេតវត្តកេទាទិ សព្វាទិ កុមុទាទិ, ឧប្បលគ្គហលោន វត្តឧប្បលំ សព្វា វា
ឧប្បលជាតិ, កុវលយគ្គហលោន និលុប្បលមេវ គហិតន្តិ វេទិតព្វំ។
យោធិកតាទ្ធិកនោជកា ច សន្តីតិ ច-កាវេ និចាតមត្តំ,
យោធិកតាទ្ធិជីវកអនោជករុក្ខា ច សន្តីតិ អត្តោ។ កេចិ “អនោជកាបិ សន្តី”តិ
ចាបំ វត្វា “អនោជកាបីតិ វុត្តំ ហោតី”តិ អត្តំ វេទន្តិ។ សាលកុសុមិតបុប្ផតា
អសោកាតិ សាលា កុសុមិតា បុប្ផតា អសោកាតិ យោជេតព្វំ។

វិវិធានមគ្គុទ្ទេសន្តិកមិទន្តិ ឆានាវិធានំ ឧត្តមរុក្ខានំ សោកនេហិ គន្ធមហិ
សេវិតំ បរិភាវិតំ ឥទំ តេ វិមានន្តិ អត្តោ។

៦៥០. សឡុលលពុជកុដកសំយុត្តាតិ តីរេ បិតេហិ សឡុលេហិ លពុជេហិ
កុដករុក្ខេហិ ច សហិតា។ កុដកោ នាម ឯកោ សុគន្ធរុក្ខោ ទេវលោកេ ច
គន្ធមាទនេ ច អត្ថិ, អញ្ញត្ថ នត្ថិតិ វេទន្តិ។ កុសកសុដុល្លិតលតាវលម្ពិនីហិតិ
កុសកេហិ តាលនាឡិកេរាជីហិ តិណជាតីហិ ឱលម្ពមាណហិ
សន្តានកវល្លិអាជីហិ សុដ្ឋ កុសុមិតលតាហិ ច សំយុត្តាតិ យោជនា។
មណីជាលសទិសាតិ មណីជាលសទិសជលា។ “មណីជលសទិសា” តិបិ ចាឡិ,
មណីសទិសជលាតិ អត្តោ។ យសស្សិនីតិ ទេវតាយ អាលបនំ។ ឧបដ្ឋិតា តេតិ
យថាវុត្តកុណា រមណីយា ចោក្ខរណី តវ វិមានសមីបេ បិតា។

៦៥១. ឧទករុហាតិ យថាវុត្តេ បទុមាទិកេ សន្ធាយ វេទតិ។ យេត្ថិតិ យេ
អត្ថិ។ ជលជាតិ យោធិកាធិកា។ យេ ច សន្តិតិ យេ អញ្ញេហិ រុក្ខជាតា បុប្ផបកា
ច ជលូបកា ច, តេបិ តវ វិមានសមីបេ សន្តិយេវ។

៦៥២. កិស្សុ សំយមទមស្សយំ វិចាកោតិ កាយសំយមាទិសុ កិទិសស្ស
សំយមស្ស, ឥន្ទ្រិយទមនាទិសុ កិទិសស្ស ទមស្ស អយំ វិចាកោ។ កេនាសីតិ
អញ្ញមេវ ឧបបត្តិនិព្ពត្តកំ, អញ្ញំ ឧបភោគសុខនិព្ពត្តកំ ហោតីតិ “កេនាសិ
កម្មជលេនិច្ចបបន្នា” តិ វត្វា បុន “យថា ច តេ អធិកតមិទំ វិមាន” ន្តិ អាហា។
តត្ថ កម្មជលេនាតិ កម្មជលេនវិបច្ឆិតុំ អារទ្ធនាតិ វេទនសេសោ,
ឥត្ថម្ពុតលក្ខណោ ចេតំ ករណាវេននំ។ តទនុបទំ អវចាសីតិ តំ កម្ពំ មយា
វុត្តបទស្ស អនុបទំ អន្តរុបបទំ កត្វា កថេយ្យាសិ។ អឡារបម្ពេតិ
ពហលសំហាតបខុមេ, គោបខុមេតិ អធិប្បាយោ។

អដ ទេវតា អាហា -

៦៥៣.

“យថា ច មេ អធិគតមិទំវិមាណំ, កោញមយូរចកោរ សង្ឃចរិតំ;
ទិព្យបិលវហំសរាជចិន្ដា, ទិដការណ្ណាវកោកិលាភិនទិតំ។

៦៥៤.

“នាធាសន្តានកបុប្ផុក្ខុវិវិធា, ចាជលិជម្ពុអសោកុក្ខវន្តំ;
យថា ច មេ អធិគតមិទំវិមាណំ, តំ តេ បវេទយាមិ សុណោហិ ភន្តេ។

៦៥៥.

“មគធវេបុរត្ថិមេន, នាលកកាមោ នាម អត្ថិ ភន្តេ;
តត្ថ អហោសី បុរេ សុណិសា, បេសវតីតិ តត្ថ ជានីសុ មមំ។

៦៥៦.

“សាហាមបចិតត្ថធម្មកុសលំ, ទេវមនុស្សបូជិតំ មហន្តំ;
ឧបតិស្សំ និព្ពុតមប្បមេយ្យំ, មុទិតមនា កុសុមេហិ អព្ពកិរី។

៦៥៧.

“បរមគតិគតញ្ច បូជយិទ្ធា, អន្តិមទេហាធវំ ឥសី ឧឡារំ;
បហាយ មាណុសកំ សមុស្សយំ, តិទសគតា ឥធមាវសាមិ ហាន”ន្តិ។

៦៥៨. តត្ថ កោញមយូរចកោរសង្ឃចរិតន្តិ

សារសសិខណ្ឌិកុម្មការកុក្កជគណោហិ តត្ថ តត្ថ វិចរិតំ។
ទិព្យបិលវហំសរាជចិន្ដាន្តិ ឧទកេ បិលវិទ្ធាវិចរណតោ “បិលវា”តិ
លទ្ធាមេហិ ឧទកសកុណោហិ ហំសរាជេហិ ច តហិ តហិ វិចរិតំ។

ទិដការណ្តាវកោកិលាភិនទិតន្តិ ការណ្តាវេហិ កាធម្មេហិ កោកិលេហិ
អញ្ញេហិ ច ទិដេហិ អភិនាទិតំ។

៦៥៤. នាសាសន្តានកបុប្ផរុក្ខវិវិធាតិ នាសាវិជសាខាបសាខាវន្តា
នាសាបុប្ផរុក្ខា នាសាសន្តានកបុប្ផរុក្ខា, តេហិ វិវិធំ ចិត្តាការំ វិចិត្តសន្និវេសំ
នាសាសន្តានកបុប្ផរុក្ខវិវិធា។ “វិវិធ”ន្តិ ហិ វត្ថុព្រូ “វិវិធា”តិ វុត្ថំ។ សន្តានកាតិ
ហិ កាមវល្លិយោ, នាសាវិជបុប្ផរុក្ខា ច វិវិធា ឯត្ថ សន្និ, តេហិ វា វិវិធន្តិ
នាសាសន្តានកបុប្ផរុក្ខវិវិធា។ “នាសាសន្តានកបុប្ផរុក្ខវិវិធំ,
ចាជលិជម្ពុអសោករុក្ខវន្ត”ន្តិ ច កេចិ បឋន្តិ។ តេហិ “បុប្ផរុក្ខា សន្និ”តិ បទំ
អានេត្វា សម្ពន្ធិតត្ថំ។ “បុប្ផរុក្ខា”តិ វា អវិភត្តិកនិទ្ទេសោ, បុប្ផរុក្ខន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។

៦៥៥. មគធវេបុរត្ថិមេនាតិ មគធវេរេ បុរត្ថិមេន, អភិសម្ពោធិជ្ជានតាយ
ឧត្តមេ មគធវេជ្ជេ បុរត្ថិមទិសាយ។ តត្ថ អហោសី បុរេ សុណិសាតិ បុព្វេ អហំ
តស្មី នាលកកាមេ ឯកស្មី គហបតិកុលេ សុណិសា សុណ្ណា អហោសី។

៦៥៦. សាតិ សយំ។ អត្ថេ ច ធម្មេ ច កុសលោតិ អត្ថធម្មកុសលោ, ភគវា។
អបចិតោ អត្ថធម្មកុសលោ ឯតេនាតិ អបចិតត្ថធម្មកុសលោ, ធម្មសេនាបតិ,
តំ។ អបចិតំ វា អបចយោ, និព្វានំ, តស្មី អវសិជ្ជអត្ថធម្មេ ច កុសលំ, អបចិតេ
វា បូជនីយេ អត្ថេ ធម្មេ និរោធនេ មគ្គេ ច កុសលំ។ មហាន្តេហិ ឧឡារេហិ
សីលក្ខន្ធាធិហិ សមន្នាគតត្តា មហន្តំ។ កុសុមេហិតិ វតនមយេហិ ឥតរេហិ ច
កុសុមេហិ។

៦៥៧. បរមគតិគតន្តិ អនុចាទិសេសនិព្វានំ បត្ថំ។ សមុស្សយន្តិ សរីរំ។
តិទសគតាតិ តិទសកវនំ គតា, តាវតីសំ ទេវនិកាយំ ឧបបន្នា។ ឥនាតិ ឥមស្មី
ទេវលោកេ។ អារាសាមិ ហានន្តិ ឥមំ វិមាណំ អធិវសាមិ។ សេសំ វុត្ថនយមេវ។

ឯវំ អាយស្កតា វង្គីសេន ទេវតាយ ច កថិតកថាមគ្គំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ភក្កវា
សម្បត្តបរិសាយ វិត្តារេន ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា
អហោសីតិ។

បេសវតីវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. មល្លិការិមានវណ្ណានា

បីតវត្ថេ បីតធរេតិ មល្លិការិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?

ធម្មចក្កប្បវត្តនមាធិ កត្វា យាវ សុភទ្ធបរិញ្ញាជករិនយនា កតតុទ្ធកិច្ច
កុសិនារាយំ ឧបវត្តនេ មល្លរាជ្ជនំ សាលវនេ យមកសាលានមន្តវេ
វិសាខបុណ្ណមាយំ បច្ឆសវេលាយំ អនុចាធិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វតេ
ភក្កវតី លោកនាថេ ទេវមនុស្សេហិ តស្ស សរីរបូជាយ កយិរមាណាយ តទា
កុសិនារាយំ វសមាណា ពន្ធលមល្លស្ស ភរិយា មល្លរាជបុត្តិ មល្លិកា នាម
ឧចាសិកា សន្នា បសន្នាវិសាខាយ មហាឧចាសិកាយ បសាធនសទិសំ
អត្តនោ មហាលតាបសាធនំ គន្លោធកេន ជោវិត្វា ទុក្ខលចុម្ពជកេន មជ្ជិត្វា
អញ្ញញ្ច ពហុំ គន្ធមាលាធិ គហេត្វា ភក្កវតោ សរីរំ បូជេសិ។ អយមេត្ត
សម្មេចោ, វិត្តារតោ បន មល្លិការវត្ថុ ធម្មបទវណ្ណានាយំ អាគតមេវ។

សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ និព្វត្តិ, តេន បូជានុកាវេន អស្សា
អញ្ញេហិ អសាធារណា ឧឡារា ធិព្វសម្បត្តិ អហោសិ។ វត្តាលម្ព័រវិមាណនិ
សត្តវតនសមុជ្ឈលានិ វិសេសតោ សិដ្ឋីសុវណ្ណោភាសានិ អតិវិយ បកស្សរានិ
សព្វា ធិសា អាសិញ្ញាមាណាវ សុវណ្ណាវសធារាបិញ្ញា ករោត្តិ។ អថាយស្មា នារទោ
ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ ធិស្វា ឧបគញ្ញិ។ សា តំ ធិស្វា វន្តិត្វា អញ្ញលី បគ្គយ្ហ
អជ្ជាសិ។ សោ តំ -

៦៥៨.

“បីតវត្ថុ បីតជដេ, បីតាលង្គារភូសិតេ;
បីតន្តរាហិ វគ្គហិ, អបិឡន្ទវ សោភសិ។

៦៥៩.

“កា កម្ពុកាយុរជរេ, កញ្ចនាវេឡភូសិតេ;
ហេមជាល កសញ្ញន្នេ, នាធារតនមាលិនី។

៦៦០.

“សោវណ្ណមយា លោហិតផ្គមយា ច, មុត្តាមយា វេឡរិយមយា ច;
មសារគល្លា សហលោហិតផ្គា, ចារវេតក្ខិហិ មណីហិ ចិត្តតា។

៦៦១.

“កោចិ កោចិ ឯត្ថ មយុរសុស្សរេ, ហំសស្សរញ្ជោ ករវីកសុស្សរេ;
តេសំ សរេ សុយ្យតិ វគ្គរូចោ, បញ្ចន្តិកំ ត្វិយមិវប្បវាទិតំ។

៦៦២.

“រថោ ច តេ សុភោ វគ្គ, នាធារតនចិត្តតោ;
នាធាវណ្ណាហិ ធាតុហិ, សុរិកត្តោវ សោភតិ។

៦៦៣.

“តស្មី រថេ កញ្ចនតិម្ហវណ្ណោ, យា តំ បិតា ភាសសិមំ បទេសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, កិស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។ - បុច្ឆិ;

៦៥៨. តត្ថ បីតវត្ថុតិ បរិសុទ្ធជាមីករបកស្សនតាយ
បីតោភាសនិវាសនេ។ បីតជដេតិ វិមានធារេ រថេ ច

សមុស្សិតហេមមយវិបុលកេតុការតោ បីតោភាសជដេ។
បីតាលង្ការក្ខសិតេតិ បីតោភាសេហិ អាករណេហិ អលង្កតេ។ សតិបិ
 អលង្ការំ នាធាវិធរំសិជាលសមុជ្ឈលវិវិធរតនវិចិត្តការេ
 តាធិសសុចរិតវិសេសនិព្ពត្តតាយ បន
 សុបរិសុទ្ធាមីករមវិចិជាលវិជ្ជោតិតត្តាវិសេសតោ បីតនិកាសានិ តស្ស
 អាករណានិ អហេសុំ។ **បីតន្តរាហិតិ** បីតវណ្ណេហិ ឧត្តរិយេហិ។ “សន្តរុត្តរឋមំ
 តេន ភិក្ខុនា តតោ បីវំ សាធិតព្ព” ត្ថិអាធិសុ (ចារា. ៥២៣-៥២៤) និវាសនេ
 អន្តរសន្នោ អាកតោ, ឥដ បន “អន្តរសាជកា” តិអាធិសុ វិយ ឧត្តរិយេ ធន្នតោ។
 អន្តរា ឧត្តរិយំ ឧត្តរាសន្នោ ឧបសំព្យាធន្និ បរិយាយសន្នា ឯតេ។ **វគ្គហិតិ**
 សោភនេហិ សណ្ឋាមជ្ជេហិ។ **អបិឡឡាវ សោភសីតិ** តុំ ឥមេហិ អលង្ការេហិ
 អលង្កតាបិ អត្ថនោ រូបសម្បត្តិយាវ សោភសិ។ តេ បន អលង្ការា តវ សរីរំ
 បត្យា សោភន្តិ, តស្មា អលង្កតាបិ តុំ អលង្កតសធិសីតិ អធិប្បាយោ។

៦៥៩. កា កម្ពុកាយុរជរេតិ កា តុំ កតរទេវនិកាយបរិយាបន្នា
 សុវណ្ណមយបរិហារកជរេ, សុវណ្ណមយកេយុរជរេ វា។ កម្ពុបរិហារកន្តិ ច
 ហត្ថាលង្ការវិសេសោ វុច្ឆតិ, កាយុរន្តិ ភុជាលង្ការវិសេសោ។ អថ វា កម្ពុតិ
 សុវណ្ណំ, តស្មា កម្ពុកាយុរជរេ សុវណ្ណមយពាហារករណជរេតិ អត្ថោ។
កញ្ចនាវេឡក្ខសិតេតិ កញ្ចនមយាវេឡបិឡន្ទនក្ខសិតេ។
 ហេមជាលកសញ្ញន្នេតិ រតនបរិសិព្ពិតេន ហេមមយេន ជាលកេន
 នាធិតសរីរេ។ **នាធារតនមាលីនីតិ** នក្ខត្តមាលាយ វិយ កាឡបក្ខរត្តិយំ
 សីសេ បដិមុក្កាហិ វិវិធាហិ រតនាវលីហិ នាធារតនមាលីនី កា តុន្តិ បុច្ឆតិ។

៦៦០. សោវណ្ណមយាតិអាធិ យាហិ រតនមាលាហិ សា ទេវតា
 នាធារតនមាលីនីតិ វុត្តា, តាសំ ធន្សនំ។ តត្ថ សោវណ្ណមយាតិ

សិទ្ធិសុវណ្ណមយា មាលា។ លោហិតផ្គុំមយាតិ បទុមរាគាទិរត្ថមណីមយា។
មសារគល្លាតិ មសារគល្លមណីមយា។ សហលោហិតផ្គុំតិ
លោហិតផ្គុំមណីមយាហិ សន្ធិ កតាមណីមយា ចេវ
លោហិតផ្គុំសង្ខារត្ថមណីមយា ចាតិ អត្ថោ។ ចារេវតក្ខិហិ មណីហិ
ចិត្តតាតិ ចារេវតក្ខិសនិសេហិ មណីហិ យថាវុត្ថមណីហិ ច សង្ខតចិត្តភាវា
ឥមា តវកេសហត្ថេ រតនមាលាតិ អធិប្បាយោ។

៦៦១. កោចិ កោចីតិ ឯកច្ឆោ ឯកច្ឆោ។ ឯត្ថាតិ ឯតេសុ មាលាទាមេសុ។
មយូរសុស្សរោតិ មយូរោវិយ សុន្ទរនាទោ។ ហំសស្សរញ្ញោតិ ហំសស្សរោ
អញ្ញោ, ហំសសនិសស្សរោ អបរោ។ ករវីកសុស្សរោតិ ករវីកោវិយ
សោភនស្សរោ។ តេសំ មាលាទាមាណំ យថា មយូរស្សរោ, ហំសស្សរោ,
ករវីកស្សរោ, ឯវំវគ្គរោចោ មទុរាគារោ សរោ សុយ្យតិ។ កិមិវ? បញ្ចង្គិកំ
ត្វិយមិវប្បវាទិតំ។ យថា កុសលេនវាទិតេ បញ្ចង្គិកេ ត្វិយេ, ឯវំតេសំ សរោ
សុយ្យតិ, វគ្គរោចោតិ អត្ថោ។ ភុម្មត្ថេ ហិ ឥទំ ឧបយោគវចនំ។

៦៦២. នាធាវណ្ណាហិ ធាតុហិតិ អនេករូបាហិ
អក្ខចក្កញ្ញ្យសាទិអវយវធាតុហិ។ សុវិភត្តោវ សោភតីតិ អវយវានំ អញ្ញមញ្ញំ
យុត្តប្បមាលាតាយ វិភត្តិវិភាគសម្បត្តិយា ច សុវិភត្តោវ ហុត្វាវិរាជតិ។ អថ
វា សុវិភត្តោវាតិ កេវលំ កម្មនិព្វត្តោបិ សុសិក្ខិតេន សិប្បាចរិយេនវិភត្តោវ
វិរិចិតោវិយ សោភតីតិ អត្ថោ។

៦៦៣. កញ្ចនតិម្ហវណ្ណាតិ សាតិសយំ បីតោភាសតាយ
កញ្ចនតិម្ហកសនិសេ តស្មី រថេ។ កញ្ចនតិម្ហវណ្ណាតិ វា តស្សា ទេវតាយ
អាលបនំ, គន្ធានកេន ជោវិត្វា ជាតិហិផ្គុលករសេន មជ្ឈិត្វា ទុក្ខលុប្គដកេន

មជ្ឈិមគ្គកញ្ចានបដិមាសទិសេតិ អត្ថោ។ ភាសសិមំ បទេសន្តិ ឥមំ សកលម្បិ
ភូមិបទេសំ ភាសយសិ វិជ្ជោតយសិ។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតា សាមិ ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ -

២២៤.

“សោវណ្ណាជាលំ មណីសោណ្ណាចិត្តិតំ, មុត្តាចិតំ ហេមជាលេន ធន្នំ;
បរិនិព្វុតេ គោតមេ អប្បមេយ្យេ, បសន្នចិត្តា អហមាភិរោបយី។

២២៥.

“តាហំ កម្មំ ករិត្យាន, កុសលំ ពុទ្ធវណ្ណិតំ;
អបេតសោកា សុខិតា, សម្បមោទាមនាមយា”តិ។

២២៤. តត្ថ សោវណ្ណាជាលន្តិ សរីរប្បមាលោន កតំ សុវណ្ណាមយំ ជាលំ។
មណីសោណ្ណាចិត្តិតន្តិ សីសាទិដ្ឋានេសុ សីសូបគគីរុបគាធិអាករណាវសេន
នាណាវិធមហិ មណីហិ ច សុវណ្ណាន ច ចិត្តិតំ។ មុត្តាចិតន្តិ អន្តរន្តរា អាពទ្ធាហិ
មុត្តាវលីហិ អាចិតំ។ ហេមជាលេន ធន្នន្តិ ហេមមយេន បភាជាលេន ធន្នំ។ តញ្ជិ
នាណាវិធមហិ មណីហិ ថេវ សុវណ្ណាន ច ចិត្តិតំ មុត្តាវលីហិ អាចិតម្បិ
សុបរិសុទ្ធស្ស រត្តសុវណ្ណាស្សេវ យេកុយ្យតាយ ទិវាករកិរណាសម្មស្សតោ
អតិរិយ បកស្សរេន ហេមមយេន បភាជាលេន សញ្ញាទិតំ ឯកោភាសំ ហុត្វា
កញ្ចានាទាសំ រិយ តិដ្ឋតិ។ បរិនិព្វុតេតិ អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា
បរិនិព្វុតេ។ គោតមេតិ ភក្កវន្តំ គោត្តេន និទ្ទិសតិ។ អប្បមេយ្យេតិ
គុណានុភាវតោ បមិនិតុំ អសក្កុណោយ្យេ។ បសន្នចិត្តាតិ កម្មផលវិសយាយ
ពុទ្ធវាម្ពណាយ ច សទ្ធាយ បសន្នមានសា។ អភិរោបយិន្តិ បូជារសេន សរីរេ
រោបេសី បដិមុញ្ជី។

៦៦៥. តាហន្តិ តំ អហំ។ កុសលន្តិ កុច្ឆិតសលនាធិអត្ថេន កុសលំ។
 ពុទ្ធវណ្ណិតន្តិ “យាវតា, ភិក្ខុវេ, សត្តា អបទា វា ទ្វិបទា វា” តិអាធិនា (សំ. និ.
 ៥.១៣៩; អ. និ. ៤.៣៤) សម្មាសម្ពុទ្ធន បសត្ថំ។ អបេតសោកាតិ សោកហេតុនំ
 ភោគព្យសនាធិនំ អភាវេន អបគតសោកា។ តេន ចិត្តទុក្ខាការមាហា។
 សុខិតាតិ សញ្ញាតសុខា សុខប្បត្តា។ ឯតេន សរីរទុក្ខាការំ វេទតិ។
 ចិត្តទុក្ខាការវេន ចស្ស បមោទាបត្តិ, សរីរទុក្ខាការវេន អរោគតា។ តេនាហ
 “សម្មមោទាមនាមយា” តិ។ សេសំ វុត្ថនយមេវ។ អយញ្ច អត្ថោ តទា អត្តនា
 ទេវតាយ ច កថិតនិយាមេនេវ សង្កឹតិកាលេ អាយស្មតា នារទេន
 ធម្មសង្គាហកានំ អាហេនិតោ, តេ ច តំ តថេវ សង្កេហំ អាហេបយីសូតិ។

មល្លិការិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. វិសាលក្ខិរិមានវណ្ណានា

កា នាម ភ្នំ វិសាលក្ខិតិ វិសាលក្ខិរិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ
 បរិនិព្វតេ រញ្ញា អជាតសត្តនា អត្តនា បដិលទ្ធា ភគវតា សរីរធាតុយោ
 គហេត្វា រាជគហេ ដូបេ ច មហេ ច កតេ រាជគហាវាសិនី ឯកា មាលាការធិតា
 សុនន្ទា នាម ឧទាសិកា អរិយសាវិកា សោតាបន្នា បិតុំ គេហតោ បេសិតំ
 ពហុំ មាលញ្ច គន្ធុញ្ច បេសេត្វា ទេវសិកំ ចេតិយេ បូជំ កាវេសិ,
 ឧទោសថទិវសេសុ បន សយមេវ គន្ធា បូជំ អកាសិ។ សា អបរភាគ
 អញ្ញាតវេន រោគេន ដុដ្ឋា កាលំ កត្វា សក្កស្ស ទេវរញ្ញោ បរិចារិកា ហុត្វា
 និព្វតិ។ អថេកទិវសំ សា សក្កេន ទេវានមិទ្ទេន សហ ចិត្តលតាវនំ ចារិសិ។ តត្ថ
 ច អញ្ញាសំ ទេវតានំ បភា បុច្ឆាធិនំ បភាហិ បដិហតា ហុត្វា វិចិត្តវណ្ណា
 ហោតិ, សុនន្ទាយ បន បភា តាហិ អនភិក្ខុតា សភាវេនេវ អដ្ឋាសិ។ តំ ទិស្វា
 សក្កោ ទេវរាជា តាយ កតសុចរិតំ ញាតុកាមោ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ -

៦៦៦.

“កា ឆាម ត្វំ វិសាលក្ខិ, រម្មេ ចិត្តលតាវនេ;
សមន្តា អនុបរិយាសិ, នាវិកលាបុរក្ខតា។

៦៦៧.

“យធា ធម្មា តាវតីសា, បរិសន្និ ឥមំ វេនំ;
សយោគ្គា សរថា សព្ពេ, ចិត្រា ហោន្តិ ឥធាគតា។

៦៦៨.

“តុយ្ហញ្ច ឥធម បត្តាយ, ឧយ្យានេ វិចរន្តិយា;
កាលេ ន ទិស្សតិ ចិត្តំ, កេន រូបំ តវេទិសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, កិស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។

៦៦៦. តត្ថ កា ឆាម ត្វន្តិ បុរិមត្ថកាវេ កា ឆាម កីធិសី ឆាម ត្វំ, យត្ថ
កតេន សុចរិតេន អយំ តេ ព្យាធិសី អានុភាវសម្បត្តិ អហោសីតិ អធិប្បាយោ។
វិសាលក្ខិតិ វិបុលលោចនេ។

៦៦៧. យធាតិ យស្មី កាលេ។ ឥមំ វេនន្តិ ឥមំ ចិត្តលតាឆាមកំ ឧបវេនំ។
ចិត្រា ហោន្តិតិ ឥមស្មី ចិត្តលតាវនេ វិចិត្តបភាសំសគ្គេន អត្តនោ
សរីរវត្ថាលដ្ឋាវាទីនំ បកតិឱភាសតោបិ វិសិដ្ឋភាវប្បត្តិយា វិចិត្រាការា
ហោន្តិ។ ឥធាគតាតិ ឥធម អាគតា សម្បត្តា, ឥធម វា អាគមនហេតុ។

៦៦៨. ឥធម បត្តាយាតិ ឥមំ វេនំ សម្បត្តាយ ឧបគតាយ។ កេន រូបំ
តវេទិសន្តិ កេន ការណេន តវ រូបំ សរីរំ ឯទិសំ ឯវរូបំ, ចិត្តលតាវនស្ស បកំ
អភិភវន្តំ តិដ្ឋតិ អធិប្បាយោ។

ឯវំ សក្កេន បុជ្ជា សា ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ -

៦៦៩.

“យេន កម្មេន ទេវីន្ទ, រូបំ មយ្ហំ គតី ច មេ;
ឥទ្ធិ ច អានុភារោ ច, តំ សុលោហិ បុរិន្ទទ។

៦៧០.

“អហំ រាជគហោ រម្មេ, សុនន្ទា នាមុចាសិកា;
សន្ទា សីលេន សម្បជ្ជា, សំរិភាគរតា សទា។

៦៧១.

“អន្ទាទនព្វា ភត្តព្វា, សេនាសនំ បទីបិយំ;
អទាសី ឧដុក្ខតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

៦៧២.

“ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី, យា ច បក្ខស្ស អជ្ជមិ;
ចាជិហារិយបក្ខព្វា, អជ្ជន្តសុសមាគតំ។

៦៧៣.

“ឧច្ឆោសថំ ឧបវសិស្សំ, សទា សីលេសុ សំរុតា;
សញ្ញមា សំរិភាគា ច, វិមាទំ អារសាមហំ។

៦៧៤.

“ចាលាភិចាតាវិរតា, មុសាវាទា ច សញ្ញតា;
ថេយ្យា ច អតិចារា ច, មជ្ឈចាណ ច អារកា។

៦៧៥.

“បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា, អរិយសង្ខារ កោវិទា;
ឧបាសិកា ចក្ខុមតោ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

២៧២.

“តស្ស មេ ញាតិកុលា ធាសី, សទា មាលាភិហារតិ;
តាហំ ភគវតោ ជ្វេបេ, សព្ពមេវាភិរោបយី។

២៧៣.

“ឧបាសថេ ចហំ គន្ធា, មាលាគន្ធិលេបនំ;
ជ្វេបស្មី អភិរោបេសី, បសន្នា សេហិ ចាលិភិ។

២៧៤.

“តេន កម្មេន ទេវិន្ទ, រូបំ មយ្ហំ គតី ច មេ;
ឥទ្ធិ ច អានុភាវោ ច, យំ មាលំ អភិរោបយី។

២៧៥.

“យញ្ច សីលវតី អាសី, ន តំ តាវ វិបច្ឆតិ;
អាសា ច បន មេ ទេវិន្ទ, សកទាគាមិនី សិយ”ន្តិ។

២៧៥. តត្ថ គតីតិ អយំ ទេវគតិ, និព្ពត្តិ វា។ ឥទ្ធិតិ អយំ ទេវិន្ទ,
អធិប្បាយសមិជ្ឈនំ វា។ អានុភាវោតិ បភាវោ។ បុរិន្ទនាតិ សក្កំ អាលបតិ។ សោ
ហិ បុរេ ធានំ អធាសីតិ “បុរិន្ទនោ”តិ វុច្ឆតិ។

២៧៦. ញាតិកុលាតិ បិតុ គេហំ សន្ធាយ វេទតិ។ សទា មាលាភិហារតីតិ
សទា សព្ពកាលំ ធិវសេ ធិវសេ ញាតិកុលតោ ធាសិយា បុប្ផំ មយ្ហំ
អភិហរីយតិ។ សព្ពមេវាភិរោបយីន្តិ មយ្ហំ បិឡន្ទនត្ថាយ បិតុគេហតោ អាហជំ

មាល់ អញ្ញញ្ញ គន្ធាធី សត្តមេវ អត្តនា អបរិកុញ្ញត្វា ភកវតោ ជ្វេបេ បូជនវសេន
អភិរោបយី បូជំ ការេសី។

២៧៧-៨. ឧទាសថេ ចហំ គន្ធាតិ ឧទាសថេវសេ អហមេវ ជ្វេបជ្ជានំ គន្ធា។
យំ មាលំ អភិរោបយីន្តិ យំ តទា ភកវតោ ជ្វេបេ មាលាគន្ធាតិរោបនំ កតំ, តេន
កម្មេនាតិ យោជនា។

២៧៩. ន តំ តាវវិបច្ឆតិ យំ សីលវតី អាសី, តំ សីលវត្តណំ តំ វត្តតំ
សីលំ បូជាមយបុញ្ញស្ស ពលវភាវេន អលទ្ធោកាសំ ន តាវវិបច្ឆតិ, នវិបច្ឆតុំ
អារទ្ធី, អបរស្មីយេវ អត្តភាវេ តស្សវិចាគោតិ អត្តោ។ អាសា ច បនមេ ទេវីន្ទ,
សកទាគាមិនី សិយន្តិ “កជំ នុ ខោ អហំ សកទាគាមិនី ភវេយ្យ” ន្តិ បត្តនា ច
មេ ទេវីន្ទ, អរិយធម្មវិសយាវ, ន ភវិសេសវិសយា។ សា បន សប្បិមណ្ឌំ
ឥច្ឆតោ ធនតោ បចិតំ វិយ អនិច្ឆាធិនីតិ ធស្សេតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឥមំ បន អត្តំ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ អត្តនា ច តាយ ទេវធីតាយ ច
វុត្តនិយាមេនេវ អាយស្មតោ វដ្តិសត្តវស្ស អាហេចេសិ។ អាយស្មា វដ្តិសោ
សដ្ឋិតិកាលេ ធម្មសង្គាហកានំ មហាថេរានំ អាហេចេសិ, តេ ច តំ តថេវ សដ្ឋិតិ
អាហេបយីសូតិ។

វិសាលក្ខិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. ចារិច្ចត្តកវិមានវណ្ណនា

ចារិច្ចត្តកេ កោវិធាវេតិ ចារិច្ចត្តកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភកវា
សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិវាសី អញ្ញតរោ ឧទាសកោ
ភកវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា, ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា, អត្តនោ គេហទ្វារេ មហន្តំ មណ្ឌបំ

សង្ខេបសាណិកាភារំ បរិក្ខិបិត្វា ឧបរិវិតានំ ពន្ធិត្វា ធម្មបដាកាយោ
ឧស្សាបេត្វា នាធាវិរាគវណ្ណានិ វត្តានិ គន្ធាមមាលាធាមានិ ច ឱលម្ពេត្វា
សិក្ខសម្មជ្ឈេ បទេសេ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា ភក្កវតោ កាលំ អាហោចសិ។ អថ
ភក្កវា បុព្វណ្ណាសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាធាយ ទេវីមាណំវិយ
អលង្កតបដិយត្តំ មណ្ឌាបំ បរិសិត្វា សហស្សរំសី វិយ អណ្ណាវកុច្ឆិ
ឱភាសយមាធា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ ឧចាសកោ គន្ធបុប្ផធម្មធិបេហិ
ភក្កវន្តំ បូជេសិ។

តេន ច សមយេន អញ្ញាតវា កជ្ឈហារិកា ឥត្ថិ អន្ធរនេ សុបុច្ឆិតំ
អសោករុក្ខំ ទិស្វា សបល្លវង្គ្គានិ បិណ្ឌិកតានិ ពហូនិ អសោកបុច្ឆានិ
គហេត្វា អាគច្ឆន្តិ, ភក្កវន្តំ តត្ថ និសិទ្ធិ ទិស្វា បសន្នចិត្តា អាសនស្ស សមន្តតោ
តេហិ បុប្ផេហិ បុប្ផសន្តរំ សន្តរន្តិ, ភក្កវតោ បូជំ កត្វា វន្តិត្វា តិក្ខត្ថំ បទក្ខិណំ
កត្វា នមស្សមាធា អគមាសិ។ សា អបវេន សមយេន កាលំ កត្វា
តាវតីសេសុ និព្ពត្តិ, អច្ឆរាសហស្សបរិវារា យេតុយ្យេន នន្ទនវនេ នច្ឆន្តិ កាយន្តិ
ចារិច្ឆត្តកមាលា គន្ធន្តិ បមោធមាធា កិឡន្តិ សុខំ អនុភវតិ។ អថាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ ហោជ្ជា វុត្តនយេន ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតីសករំ គន្ធា ទំ
ទិស្វា តាយ កតកម្មំ ឥមាហិ កាថាហិ បុច្ឆិ -

៦៨០.

“ចារិច្ឆត្តកេ កោវិឡារេ, រមណីយេ មនោរមេ;
ទិព្ពមាលំ គន្ធមាធា, កាយន្តិ សម្បមោទសិ។

៦៨១.

“តស្សា តេ នច្ឆមាធាយ, អង្គមង្គេហិ សព្ពសោ;
ទិព្ពា សទ្ធា និច្ឆរន្តិ, សវនីយា មនោរមា។

៦៨២.

“តស្សា តេ នច្ចមាឆាយ, អង្គមង្គហិ សត្តសោ;
ធិញ្ញា គន្ធា បវាយន្តិ, សុចិគន្ធា មនោរមា។

៦៨៣.

“វិវត្តមាឆា កាយេន, យា វេណីសុ បិជ្ឈន្ទនា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្យោសោ, ត្វិរិយេ បញ្ចន្តិកេ យថា។

៦៨៤.

“វជំសកា វាតធុតា, វាតេន សម្មកម្មតា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្យោសោ, ត្វិរិយេ បញ្ចន្តិកេ យថា។

៦៨៥.

“យាបិ តេ សិរស្មី មាលា, សុចិគន្ធា មនោរមា;
វាតិ គន្ធា ធិសា សញ្ញា, វុក្ខោ មញ្ញសកោ យថា។

៦៨៦.

“យាយសេ តំ សុចិគន្ធិ, រូបំ បស្សសិ អមាណុសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, កិស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។

៦៨០. តត្ថ ចារិច្ចត្តកេ កោវិធិរេតិ ចារិច្ចត្តកនាមកេ កោវិធិរាបុប្ផ
អាឆាយ ធិញ្ញមាលំ គន្ធាមាឆាតិ យោជនា។ យញ្ញិ លោកិយា “ចារិជាត”ន្តិ វុទ្ធិន្តិ,
តំ មាគធាសាយ “ចារិច្ចត្តក”ន្តិ វុទ្ធិតិ។ កោវិធិរេតិ ច កោវិធិរាជាតិកោ,
សោ ច មនុស្សលោកេបិ ទេវលោកេបិ កោវិធិរា, តស្សាបិ ជាតីតិ វុទ្ធិន្តិ។

២៨៤. តស្ស បន ទេវតាយ នច្ចនកាលេ អង្គការវសេន សរីរតោ ច
បិឡ្យន្ទនតោ ច អតិរិយ មធុរោ សន្នោ និច្ឆរតិ, គន្ធា សធា សញ្ញា ទិសាបិ ជវិត្វា
តិដ្ឋតិ។ តេជារា “តស្ស តេ នច្ចមាណាយា” តិអាទិ។ តត្ថ សវនីយាតិ សោតុំ
យុត្តា, សវនស្ស វា ហិតា, កណ្តាសុខាតិ អត្តោ។

២៨៥. វិវត្តមាណ កាយេនាតិ តវ កាយេន សរីរេន បវិវត្តមាណេន,
តត្ថម្ពតលក្ខណេ ចេតំ ករណាវចនំ។ យា វេណីសុ បិឡ្យន្ទនាតិ យានិ តេ
កេសវេណីសុ បិឡ្យន្ទនានិ, វិភត្តិលោចោ ចេតុ ទដ្ឋញ្ញោ, លិង្គិវបល្លាសោ វា។

២៨៦. វជំសកាតិ វតនមយា កណ្តា វជំសកាតិ អត្តោ។ វាតតុតាតិ
មន្តេន មាលុតេន ធូបយមាណ។ វាតេន សម្បកម្មិតាតិ វាតេន សមន្តតោ
វិសេសតោ កម្មិតា ចលិតា។ អថ វា វជំសកា វាតតុតា, វាតេន
សម្បកម្មិតាតិ អវាតេវិតាបិ វាតេវិតាបិ យេ តេ វជំសកា កម្មិតា, តេសំ
សុយ្យតិ និគ្រៀសោតិ អត្តយោជនា។

២៨៧. វាតិ គន្ធា ទិសា សញ្ញាតិ តស្ស តេ សិរស្មី ទិព្វមាលាយ គន្ធា វាយតិ
សញ្ញា ទិសា។ យថា កី? វុត្តោ មញ្ញូសកោ យថាតិ, យថា នាម មញ្ញូសកោ
វុត្តោ សុបុប្ផិតោ អត្តនោ គន្ធន ពហុនិ យោជនានិ ជវមាណោ សញ្ញា ទិសា
វាយតិ, ឯវំ តវ សិរស្មី បិឡ្យន្ទនមាលាយ គន្ធាតិ អត្តោ។ សោ កិវ វុត្តោ
គន្ធមាទនេ បច្ចេកពុទ្ធានំ ឧបោសថករណមណ្ឌលមាឡ កមជ្ឈេ តិដ្ឋតិ។
យត្តកានិ ទេវលោកេ ច មនុស្សលោកេ ច សុរភិកុសុមាទិ, តានិ តស្ស
សាខគ្គេសុ និព្ពត្តន្តិ។ តេន សោ អតិរិយ សុគន្ធា ហោតិ។ ឯវំ តាយ ទេវតាយ
បិឡ្យន្ទនមាលាយ គន្ធាតិ។ តេន វុត្តំ “វុត្តោ មញ្ញូសកោ យថា” តិ។

៦៨៦. យទិបិ តស្ស សគ្គស្ស ធនស្សាយតនិកការតោ សព្វានិបិ តត្ថ
អារម្មណានិ បិយ្យចានិយេវ, គន្ធុចានំ បន សវិសេសានំ តស្ស ទេវតាយ
លាភិការតោ “យាយសេ តំ សុចិត្តំ, រូបំ បស្សសិ អមាណុស”ន្តិ វុត្តំ។

អថ ទេវតា ធូហិ កាថាហិ ព្យាកាសិ -

៦៨៧.

“បកស្សរំ អច្ចិមន្តំ, វណ្ណាកន្ទេន សំយុតំ;
អសោកបុប្ផមាលាហំ, ពុទ្ធស្ស ឧបនាមយី។

៦៨៨.

“តាហំ កម្ពំ កិរិទ្ធាន, កុសលំ ពុទ្ធវណ្ណិតំ;
អបេតសោកា សុខិតា, សម្មមោទាមនាមយា”តិ។

៦៨៩. តត្ថ សុធាតបវាឡសង្ឃតសន្និកស្ស កិញ្ញក្ខកេសរសមុទាយេន
កាលុរាសិជាលស្ស វិយ អសោកបុប្ផត្ថមស្ស តទា ឧបជ្ជិតតំ សន្ធាយាហ
“បកស្សរំ អច្ចិមន្ត”ន្តិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តាយ ទេវតាយ អត្ថនោ សុចរិតកម្ម
កម្មិតេ សបរិវារាយ តស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា តតោ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា
ភគវតោ តំ បវត្តិ កថេសិ។ ភគវា តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា សម្មត្ថមហាជនស្ស ធម្មំ
ទេសេសិ, សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា អហោសីតិ។

ចារិច្ចត្តករិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថធិបនិយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មី

ធនវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស តតិយស្ស ចារិច្ចត្តកវគ្គស្ស

អត្ថវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. មញ្ញិជ្ជកវគ្គោ

១. មញ្ញិជ្ជកវិមានវណ្ណានា

មញ្ញិជ្ជកវគ្គោ មញ្ញិជ្ជកេវិមានស្មិន្តំ មញ្ញិជ្ជកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?
ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តត្ថ អញ្ញាតរោ ឧបាសកោ ភគវន្តំ
និមន្តេត្វា អនន្តរិមាណេ វុត្តនយេនេវ មណ្ឌាបំ សន្នេត្វា តត្ថ និសិន្នំ សត្តារំ
បូជេត្វា ធានំ ទេតិ។ តេន ច សមយេន អញ្ញាតរោ កុលទាសី អន្តវនេ សុបុប្ផិតំ
សាលវុក្ខំ ទិស្វា តត្ថ បុច្ឆានិ គហេត្វា ហិរេហិ អារុណិត្វា វជំសកេ កត្វា បុន
ពហុនិ មុត្តបុច្ឆានិ អគ្គបុច្ឆានិ ច គហេត្វា នគរំ បរិដ្ឋា។ តស្មី មណ្ឌាបេ
យុគន្ធវបត្តតកុច្ឆី ឱភាសយមាណំ ពាលស្វរិយំ វិយ ធឮត្តណ្ណាពុទ្ធវិសិយោ
វិស្សន្នេត្វា និសិន្នំ, ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តា តេហិ បុប្ផេហិ បូជេន្តំ វជំសកានិ
អាសនស្ស សមន្តតោ វបេត្វា ឥតរាជិ ច បុច្ឆានិ ឱកិរិត្វា សក្កច្ចំ វន្តិត្វា តិក្ខុត្ថំ
បទក្ខិណំ កត្វា អគមាសិ។ សា អបរកាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ និព្វត្តិ,
តត្ថ តស្ស វត្តជលិកមយំ វិមាណំ, តស្ស ច បុរតោ
សុវណ្ណាវាលុ កាសន្តតភូមិភាគំ មហន្តំ សាលវនំ ចាតុរហោសិ។ សា យទា
វិមាណតោ និក្ខមិត្វា សាលវនំ បរិសតិ, តទា សាលសាខា ឱនមិត្វា តស្ស ឧបរិ
កុសុមានិ ឱកិរន្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន ឧបគន្ធា
ឥមាហិ គាថាហិ កតកម្មំ បុច្ឆិ -

៦៨៩.

“មញ្ញិជ្ជកេវិមានស្មី, សោណ្ណាវាលុ កសន្តតេ;

បញ្ចាឡិកេន ត្រូវយេន, រមសិ សុប្បវាទិតេ។

៦៩០.

“តម្កាវិមាណ ឡើយ, និម្មិតា រតនាមយា;
ឡើយសិ សាលវនំ, បុច្ឆិតំ សព្វកាលិកំ។

៦៩១.

“យស្ស យស្សវ សាលស្ស, មូលេ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
សោសោ មុញ្ញតិ បុច្ឆានិ, ឡើយមិត្តា ធម្មត្ថមោ។

៦៩២.

“វាតេវិតំ សាលវនំ, អាធុតំ ទិដសេវិតំ;
វាតិ គន្ធា ទិសា សព្វា, វុត្តោ មញ្ញសកោ យថា។

៦៩៣.

“យាយសេ តំ សុចិតន្តំ, រូបំ បស្សសិ អមាណុសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, កិស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។

៦៩៤. តត្ថ មញ្ញជ្ជកេវិមាណស្មិន្តិ រត្តជលិកមយេ វិមាណេ។
សិន្តុវារកណីវរមកុលសទិសវណ្ណាញិ “មញ្ញជ្ជក”ន្តិ វុច្ឆតិ។
សោណ្ណាវាលុកសន្តតេតិ សមន្តតោវិប្បកិណ្ណាហិ សុវណ្ណាវាលុកាហិ
សន្តតភូមិភាគេ។ រមសិ សុប្បវាទិតេតិ សុដ្ឋ បវាទិតេន បញ្ចាឡិកេន ត្រូវយេន
អភិរមសិ។

៦៩០. និមិត្តា រតនាមយាតិ តវ សុចរិតសិប្បិណា អភិនិម្មិតា រតនមយា
វិមាណា។ ឌីតាបាសីតិ បរិសសិ។ សត្តកាលិកន្តិ សត្តកាលេ សុខំ
សត្តឧតុសប្បាយំ, សត្តកាលេ បុប្ផនកំ វា។

៦៩២. វាតេវិតន្តិ យថា បុប្ផានិ ឌីតិវន្តិ, ឯវំ វាតេន ព្យ័រតំ ចលិតំ។ អាធុតន្តិ
មន្តេន មាលុតេន សណិកសណិកំ វិជ្ជបយមាណំ។ ទិជសេវិតន្តិ
មយូរកោកិលាទិសកុណាសង្ឃេហិ ឧបសេវិតំ។

ឯវំ យេវេន បុប្ផា សា ទេវតា ឥមាហិ កាថាហិ ព្យាកាសិ -

៦៩៤.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សក្ខតា, ធាសី អយិរកុលេ អហំ;
ពុទ្ធិ និសិន្នំ ទិស្វាន, សាលបុប្ផេហិ ឌីតិវី។

៦៩៥.

“វជំសកញ្ចា សុកតំ, សាលបុប្ផមយំ អហំ;
ពុទ្ធស្ស ឧបនាមេសី, បសន្នា សេហិ ចាណិភិ។

៦៩៦.

“តាហំ កម្ពំ កិរិទ្ធាន, កុសលំ ពុទ្ធវណ្ណិតំ;
អបេតសោកា សុខិតា, សម្មមោទនាមនាមយា”តិ។

៦៩៤-៥. តត្ថ អយិរកុលេតិ អយ្យកុលេ, សាមិកគេហេតិ អត្តោ។ អហុន្តិ
អហោសី។ ឌីតិវន្តិ បុប្ផេហិ វិប្បកិរី។ ឧបនាមេសិន្តិ បូជាវសេន ឧបនាមេសី។
សេសំ វុត្តនយមេវ។

អង្គុយស្មា មហាមោក្កល្លានោ សបរិវាវាយ តស្ស ទេវតាយ ធម្មំ ទេសេត្វា
មនុស្សលោកំ អាគន្ធា ភគវតោ តមត្ថំ និវេទេសិ។ ភគវា តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា
សម្បត្តមហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនា សទេវកស្ស លោកស្ស សាត្តិកា
អហោសីតិ។

មញ្ញធម្មករិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. បកស្សវរិមានវណ្ណានា

បកស្សវរិវណ្ណានិកេតិ បកស្សវរិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ
វិហរតិ។ តេន ច សមយេន រាជគហេ អញ្ញតរោ ឧចាសកោ
មហាមោក្កល្លានត្ថេវ អភិប្បសន្នោ ហោតិ។ តស្ស កា ធីតា សទ្ធា បសន្នា,
សាបិ ថេវ គរុចិត្តិការពហុលា ហោតិ។ អថេកទិវសំ អាយស្មា
មហាមោក្កល្លានោ រាជគហេ បិណ្ឌរាយ ចរន្តោ តំ កុលំ ឧបសង្កមិ។ សា ថេវ
ទិស្វា សោមនស្សជាតា អាសនំ បញ្ញាបេត្វា ថេវ តត្ថ និសិន្នេ សុមនមាលាយ
បូជេត្វា មធ្យំ គុឡដាលាតំ ថេវស្ស បត្តេ អាកិរិ, ថេវោ អនុមោទិតុកាមោ
និសីទិ។ សា យរាវាសស្ស ពហុកិច្ចតាយ អនោកាសតំ បវេទេត្វា “អញ្ញស្មី
ទិវសេ ធម្មំ សោស្សមី”តិ ថេវ វន្តិត្វា ឧយ្យោជេសិ។ តទហោវ ច សា កាលំ កត្វា
តាវតីសេសុ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោក្កល្លានោ ឧបសង្កមិត្វា ឥមាហិ
កាថាហិ បុច្ឆិ -

៦៩៧.

“បកស្សវរិវណ្ណានិកេ, សុវត្ថវត្ថវសនេ;
មហិទ្ធិកេ ចន្ទនុចរកត្តេ,
កា ភ្នំ សុភេ ទេវតេ វន្តសេ មមំ។

៦៩៨.

“បល្លេង្គា ចតេ មហាគ្លោ, ឆានាវតនចិត្តិតោ រុចិរោ;
យត្ថ ត្វំ និសិដ្ឋាវិរោចសិ, ទេវរាជារិវ នន្ទនេ វនេ។

៦៩៩.

“កី ត្វំ បុរេ សុចរិតមាចរី ភន្តេ, កិស្ស កម្មស្សវិចាកំ;
អនុភោសិ ទេវលោកស្មី, ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត;
កិស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។

៦៩៧. តត្ថ បកស្សរវរវណ្ណានិភេតិ និភាតិ ទិព្វតីតិ និភា, វណ្ណាវ និភា
វណ្ណានិភា, អតិវិយ ឌីភាសនតោ បកស្សរា ធិរោសាភាវេន វរា ឧត្តមា
វណ្ណានិភា វតិស្សាតិ បកស្សរវរវណ្ណានិភា។ អាមន្តនវសេន
“បកស្សរវរវណ្ណានិភេ”តិ វុត្ថំ។ សុវត្ថវត្ថវសនេតិ សុដ្ឋវត្ថវត្ថនិវត្តេ។
ចន្ទនរុចិរគត្តេតិ ចន្ទនានុលីត្ថំ វិយ រុចិរគត្តេ, គោសីតចន្ទនេន
ពហលតរានុលីត្ថំ វិយ សុវត្ថមនុញ្ញាសវីរវយវេតិ អត្តោ, ចន្ទនានុលេបេន វា
រុចិរគត្តេ។

ឯវំ ថេវេន បុដ្ឋា ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ -

៧០០.

“បិណ្ឌាយ តេ ចរន្តស្ស, មាលំ ជាណីតញ្ច អនទំ ភន្តេ;
តស្ស កម្មស្សិទំ វិចាកំ, អនុភោមិ ទេវលោកស្មី។

៧០១.

“ហោតិ ច មេ អនុតាថោ, អបរទ្ធី ទុក្ខិតញ្ច មេ ភន្តេ;
សាហំ ធម្មំ នាស្សោសី, សុទេសីតំ ធម្មរាជេន។

៧០២.

“តំ តំ វេនាមិ ភន្តន្តេ, យស្ស មេ អនុកម្មិយោ កោចិ;
ធម្មេសុ តំ សមាទេវេ, សុទេសិតំ ធម្មរាជេន។

៧០៣.

“យេសំ អត្ថិ សទ្ធា ពុទ្ធេ, ធម្មេ ច សង្ឃាតនេ;
តេ មំ អតិវិរោចន្តិ, អាយុនា យសសា សិរិយា។

៧០៤.

“បតាបេន វណ្ណេន ឧត្តរិតរា, អញ្ញោ មហិទ្ធិកតរា មយា ទេវា”តិ។

៧០០. តត្ថ មាលន្តិ សុមនបុប្ផំ។ ដាលិតន្តិ ឧប្បវសំ គហេត្វា កតដាលិតំ។

៧០១. អនុតាចោតិ វិប្បជិសារោ។ តស្ស ការណាមាហា “អបរទ្ធ�ំ ទុក្ខតព្វា
មេ ភន្តេ”តិ។ ឥនាទិ តំ សរូបតោ ទស្សេតិ “សាហំ ធម្មំ នាស្សោសិ”ន្តិ, សា អហំ
តនា តវ ទេសេតុកាមស្ស ធម្មំ ន សុណី។ កីទិសំ? សុទេសិតំ ធម្មរាជេនាតិ,
សម្មាសម្ពុទ្ធន អាទិកល្យាណាទិតាយ ឯកន្តនិយ្យានិកតាយ ច ស្វាខាតន្តិ
អត្តោ។

៧០២. តន្តិ តស្មា ធម្មរាជេន សុទេសិតត្តា អសវនស្ស ច មាទិសានំ
អនុតាបហេតុការតោ។ តន្តិ តុរំ, តុយ្ហន្តិ អត្តោ។ យស្សាតិ យោ អស្ស។
អនុកម្មិយោតិ អនុកម្មិតព្វោ។ កោដិទិ យោ កោចិ។ ធម្មេសូតិ
សីលាទិធម្មេសុ។ “ធម្មេ ហិ”តិ វា ចាហោ, សាសនធម្មេតិ អត្តោ។ ហិទិ
និចាតមត្តំ, វេនវិបល្លាសោ វា។ តន្តិ អនុកម្មិតព្វបុគ្គលំ។ សុទេសិតន្តិ សុដ្ឋ
ទេសិតំ។

៧០៣-៤. តេ មំ អតិវិរោចន្តិតិ តេ រតនត្ថយេ បសន្នា ទេវបុត្តា មំ
អតិក្កមិត្តាវិរោចន្តិ។ បតាបេនាតិ តេជសា អានុភាវេន។ អញ្ញេតិ យេ អញ្ញេ។
មយាតិ និស្សក្កេ ករណាវចនំ។ វណ្ណេន ឧត្តរិតរា មហិទ្ធិកតរា ច ទេវា, តេ
រតនត្ថយេ អភិប្បសន្នាយេវាតិ ទស្សេតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

បកស្សវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. នាគវិមានវណ្ណានា

អលដ្ឋតា មណិកញ្ចានាចិត្តន្តិ នាគវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
ពារាណសិយំ វិហារតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ តេន សមយេន
ពារាណសិវាសិនី ឯកា ឧចាសិកា សទ្ធា បសន្នា សីលាចារសម្បជ្ជា ភគវន្តំ
ឧទ្ទិស្ស វុត្តយុគំ វាយាបេត្វា សុបរិធាតំ កាវាបេត្វា ឧបសង្កមិត្តា ភគវតោ
ចាទមូលេ ឋបេត្វា ឯវមាហា “បដិគ្គណ្ណាតុ, ភន្តេ ភគវា, ឥមំ វុត្តយុគំ អនុកម្មំ
ឧចាទាយ យំ មម អស្ស ជីយរត្តំ ហិតាយ សុខាយា” តិ។ ភគវា តំ បដិគ្គហេត្វា
តស្ស ឧបនិស្សយសម្បត្តិ ទិស្វា ធម្មំ ទេសេសិ, សា ទេសនាវសានេ
សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជហិត្វា ភគវន្តំ វុទ្ធិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា គេហំ អគមាសិ។
សា ន ចិរស្សេវ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ជា សក្កស្ស ទេវរាជស្ស បិយា
អហោសិ វល្លភាយសុត្តរា នាម នាមេន។ តស្ស បុញ្ញានុភាវេន
ហេមជាលសញ្ញេន្នា កុញ្ញវរោ និព្ពត្តិ, តស្ស ច ខន្ធេ មណិមយោ មណ្ឌាចោ,
មជ្ឈេ សុបញ្ញត្តរតនបល្លង្គោ និព្ពត្តិ, ទ្វីសុ ទន្តេសុ ចស្ស កមលកុវលយុដ្ឋលា
រមណីយា ទ្វេ ចោក្ខរណីយោ ចាតុរហេសុំ។ តត្ថ បទុមកណ្តិកាសុ បិតា
ទេវជិតា បគ្គហិតបញ្ចេន្តិកត្វិយា នច្ឆន្តិ ចេវ កាយន្តិ ច។

សត្តា ពារាណសិយំ យថាភិវន្តំវិហរិត្វាយេន សាវត្ថិ តេន ចារិកំ
បក្កាមិ។ អនុបុព្វេន សាវត្ថិ បត្វា តច្រ តសុទ្ធិភគវា សាវត្ថិយំ វិហរិតិ ជេតវនេ
អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ សា ទេវតា អត្តនា អនុកុយ្យមាមំ ធិព្ភសម្បត្តិ
ឌីលោកេត្វា តស្ស ការណំ ឧបធាវេន្តិ “សត្តុ វត្ថុយុគទានការណា”ន្តិ ព្រាត្វា
សញ្ញាតសោមនស្ស ភគវតិ បសាទពហុមាធា វន្តិតុកាមា អភិក្កន្តាយ
វត្ថិយា ហត្ថិត្វន្ធវរគតា អាកាសេន អាគន្ធា តតោ ឌីតវិត្វា ភគវន្តំ វន្តិត្វា
អញ្ចលី បគ្គយ្ហ ឯកមន្តំ អជ្ជាសិ។ តំ អាយស្មា វន្តីសោ ភគវតោ អនុញ្ញាយ
ឥមាហិ តាថាហិ បុច្ឆិ -

៧០៥.

“អលង្កតា មណិកញ្ចនាចិតំ, សោវណ្ណជាលចិតំ មហន្ត;
អភិរុយ្ហ គជវំ សុកប្បិតំ, ឥធាគមា វេហាយសំ អន្តលីក្ខេ។

៧០៦.

“នាគស្ស ទន្តេសុ ធុវេសុ ធិម្មិតា, អន្នោទកា បទុមិធិយោ សុដុល្លា;
បទុមេសុ ច ត្វិយគណា បភិជ្ជវេ, ឥមា ច នច្ឆន្តិ មនោហារាយោ។

៧០៧.

“ទេវិទ្ធិបត្តាសិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវំ, វណ្ណោ ច តេ សព្ពធិសា បភាសតី”តិ។

៧០៥. តត្ថ អលង្កតាតិ សព្វាភរណវិភូសិតា។ មណិកញ្ចនាចិតន្តិ តេហិ
ធិព្ភមាទេហិ មណិសុវណ្ណហិ អាចិតំ។ សោវណ្ណជាលចិតន្តិ
ហេមជាលសញ្ញន្តំ។ មហន្តន្តិវិបុលំ។ សុកប្បិតន្តិ គមនសន្នាហវសេន សុដ្ឋ
សន្នន្តំ។ វេហាយសន្តិ វេហាយសត្វតេ ហត្ថិបិដ្ឋេ។ អន្តលីក្ខេតិ អាកាសេ,

“អលង្កតមណីកញ្ចនាចិត”ន្តិបិ ចាថោ។ អយញ្ញោត្ត សង្ខេបត្ថោ - ទេវតេ, ត្វ
សញ្ញាលង្ការេហិ អលង្កតា អលង្កតមណីកញ្ចនាចិតំ, អតិវិយ ទិព្វមាណេហិ
មណីហិ កញ្ចនេហិ ច អលង្ករណាវសេន ខចិតំ, ហេមជាលេហិ
កុម្ភាលង្ការាទិភេទេហិ ហត្ថាលង្ការេហិ ចិតំ អាមុត្តំ មហន្តំ អតិវិយ ព្រហន្តំ
ឧត្តមំ គជំ អារុយ្ហ ហត្ថិបិដ្ឋិយា និសិដ្ឋា អាកាសេនេវ ឥធ អម្ពាកំ សន្តិកំ
អាកតាតិ។

៧០៦. នាគស្ស ទន្លេសុ ទុវេសុ និម្មិតាតិ ឯរាវណាស្ស វិយ នាគរាជស្ស
ឥមស្ស ធ្វើសុ ទន្លេសុ ទ្វេ ចោក្ខរណិយោ សុចរិតសិប្បនា សុដ្ឋវិវចិតា។
ត្វិយគណាតិ បញ្ចន្តិកត្វិយសមូហា។ បភិជ្ឈវេតិ ទ្វាទសន្ន័លយភេទានំ
វសេន បភេទំ គច្ឆន្តិ។ “បវជ្ឈវេ”តិ ច បវជ្ឈិ, បកាវេហិ វាទីយន្តិតិ អត្ថោ។

ឯវំ ថេវេន បុដ្ឋា ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ វិស្សន្នេសិ -

៧០៨.

“ពារាណសិយំ ឧបសង្កមិត្វា, ពុទ្ធស្សហំ វត្ថយុកំ អនាសី;
ចាទានិ វន្តិត្វា ធមា និសីទី, វិត្តា ចហំ អញ្ញាលិកំ អកាសី។

៧០៩.

“ពុទ្ធា ច មេ កញ្ចនសន្និកត្តចោ, អទេសយិ សមុទយទុក្ខនិច្ចតំ;
អសង្ខតំ ទុក្ខនិរោធសស្សតំ, មគ្គំ អទេសយិ យតោ វិជានិសំ។

៧១០.

“អប្បាយុកី កាលកតា តតោ ចុតា, ឧបបន្នា តិទសគណំ
យសស្សិទិ;
សក្កស្សហំ អញ្ញាតរា បជាបតិ, យសុត្តរា នាម ទិសាសុ វិស្សតា”តិ។

៧០៨-៩. តត្ថ ធម្មាតិ ភូមិយំ។ ភុម្មត្ថេ ហិ វេទំ បច្ចត្តវចនំ។ វិត្តាតិ តុដ្ឋា។
យតោតិ យតោ សត្តុ សាមុក្កំសិកធម្មនេសនតោ។ វិជានិសន្និ ចត្តាវ
អរិយសង្ខានិ បដិវិជ្ជី។

៧១០. អប្បាយុក្កតិ “ឡើងសំ នាម ឧឡារំ បុញ្ញំ កត្វា ន តយា ឯតស្មី
ទុក្ខពហុលេ មនុស្សត្ថភាវេ ឃ្លំ ឋានត្ថ”ន្តិ សញ្ញាតាភិសន្និនា វិយ បរិក្ខយំ
គតេន កម្មនា អប្បាយុកា សមាធា។ អញ្ញតរា បជាបតីតិ
សោឡសសហស្សានំ មហេសីនំ អញ្ញតរា។ ធិសាសុវិស្សតាតិ ធ្វើសុ
នេវលោកេសុ សព្ពធិសាសុ ចាកជា បញ្ញាតា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

នាគវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អលោមវិមានវណ្ណានា

អភិក្កន្តេន វណ្ណានាតិ អលោមវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
ពារាណសីយំ វេសិបតនេ មិគទាយេ វិហារន្តោ បុព្វល្លាសមយំ និវាសេត្វា
បត្តចីវរមាធាយ ពារាណសី បិណ្ឌាយ ចារិសិ។ តត្ថេកា អលោមា នាម
ទុក្ខតិក្ខុ ភគវន្តំ ធិស្វា បសន្នចិត្តា អញ្ញំ ធាតត្ថំ អបស្សន្តិ “ឡើងសម្មិ ភគវតោ
ធិន្តំ មយ្ហំ មហាបួលំ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា បរិភិទ្ធុវណ្ណំ អលោណំ សុក្ខកុម្មាសំ
ឧបនេសិ, ភគវា បដិគ្គហេសិ។ សា តំ ធានំ អារម្មណំ កត្វា សោមនស្សំ
បវេនេសិ, សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ -

៧១១.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណាន... បេ... វណ្ណា ច តេ សព្ពធិសា បភាសតី”តិ។ -
បុច្ឆិ។ សាបិ តស្ស ព្យាកាសិ, តំ ធស្សេតុំ -

៧៧៤.

“សា ធរេតា អត្តមនា...បេ.... យស្ស កម្មស្សីទំ ជល”ន្តី។ - វុត្ថុ;

៧៧៥.

“អហញ្ច ពារាណសីយំ, ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធនោ;
អនាសី សុក្ខកុម្មាសំ, បសន្នា សេហិ ចាលិភិ។

៧៧៦.

“សុក្ខាយ អលោណិកាយ ច, បស្ស ជលំ កុម្មាសបិណ្ឌិយា;
អលោមំ សុខិតំ ទិស្វា, កោ បុញ្ញំ ន ករិស្សតិ។

៧៧៧.

“តេន មេតាទិសោ វុល្លោ...បេ.... វុល្លោ ច មេ សត្តទិសា បភាសតី”តិ។

៧៧៦. តត្ថ អលោមំ សុខិតំ ទិស្វាតិ អលោមម្បិ នាម សុក្ខកុម្មាសមត្ថំ
ទត្វា ឃំ ទិព្ពសុខេន សុខិតំ ទិស្វា។ កោ បុញ្ញំ ន ករិស្សតីតិ កោ នាម អត្តនោ
ហិតសុខំ ឥច្ឆន្តោ បុញ្ញំ ន ករិស្សតីតិ។ សេសំ វុត្ថនយមេវ។

អលោមវិមានវុល្លោនា និដ្ឋិតា។

៥. កញ្ចកធាយិការិមានវុល្លោនា

អភិក្កន្តេន វុល្លោនាតិ កញ្ចកធាយិការិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
អន្ធករិទ្ធិវិហរតិ។ តេន ច សមយេន ភគវតោ កុច្ឆិយំ វាតរោកោ ឧប្បជ្ជិ។
ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្តំ អាមន្តេសិ “គច្ឆ ត្វំ អានន្ត, បិណ្ឌាយ ចរិត្វា មយ្ហំ
ភេសជ្ជត្ថំ កញ្ចកំ អាហារ”តិ។ “ឃំ ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្តោ ភគវតោ
បដិស្សណិក្ខា មហារាជទត្តិយំ បត្ថំ គហេត្វា អត្តនោ ឧបជ្ជាកវេជ្ជស្ស
និវេសនទ្វារេ អជ្ជាសិ។ តំ ទិស្វា វេជ្ជស្ស ភរិយា បច្ចុគ្គន្ធា វុទ្ធិត្វា បត្ថំ គហេត្វា

ថេរំ បុច្ឆិ “ក៏ធិសេន វោ, ភន្តេ, ភេសជ្ជេន អត្ថោ” តិ។ សា កិរ ពុទ្ធិសម្មជ្ជា
“ភេសជ្ជេន បយោជនេ សតិ ថេរោ ឥធាគច្ឆតិ, នភិក្ខុត្ថ” តិ សល្លក្ខេសិ។
“កញ្ជ័កេនា” តិ ច វុត្ថេ “ន យិទំ ភេសជ្ជំ មយ្ហំ អយ្យស្ស, តថា ហោស ភគវតោ
បត្តោ, ហន្តាហំ លោកនាថស្ស អនុច្ឆិកំ កញ្ជ័កំ សម្មាទេមី” តិ
សោមនស្សជាតា សញ្ញាតពហុមាណា ពនរយូសេន យាគុំ សម្មាទេត្វា បត្តំ
បូរេត្វា តស្ស បរិវារភាវេន អញ្ញញ្ច ភោជនំ បដិយាទេត្វា បេសេសិ។ តំ
បរិភុត្តមត្តស្សេវ ភគវតោ សោ អាពាធាវូបសមិ។ សា អបរេន សមយេន
កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ជិត្វា មហាតី ធិត្ថសម្មត្ថី អនុភវន្តី មោទតិ។
អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ អច្ឆរាសហស្សបរិវារេន
វិចរន្តី ធិស្វា តាយ កតកម្មំ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ -

៧១៩.

“អភិក្កន្តេន វុល្លោន ... បេ... វុល្លោ ច តេ សព្វធិសា បភាសតី” តិ។ -
សាបិ ព្យាកាសិ។

៧២០.

“សា ទេវតា អត្តមនា... បេ... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

៧២១.

“អហំ អន្ធកវិន្ទម្ហិ, ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធនោ;
អនាសី កោលសម្មាគំ, កញ្ជ័កំ តេលធូបិតំ។

៧២២.

“បិប្ផល្យា លុសុណោន ច, មិស្សំ លាមញ្ញកេន ច;
អនាសី ឧដុក្ខតស្មី, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

៧២៥.

“យា មហេសីត្ថំ ការេយ្យ, ចក្កវត្ថិស្ស រាជិនោ;
នារី សព្ពដ្ឋកល្យាណី, ភត្ត ចានោមទស្សិកា;
ឯកស្ស កញ្ចិកទានស្ស, កលំ នាគ្យតិ សោឡសី។

៧២៦.

“សតំ និក្ខា សតំ អស្ស, សតំ អស្សតរីរថា;
សតំ កញ្ចាសហស្សនិ, អាមុត្តមណីកុណ្ឌាលា;
ឯកស្ស កញ្ចិកទានស្ស, កលំ នាគ្យតិ សោឡសី។

៧២៧.

“សតំ ហេមវតា នាគា, ព្យាសាទន្តា ឡឡ្ហវា;
សុវណ្ណាកច្ឆា មាតត្ថា, ហេមកប្បនវាសសា,
ឯកស្ស កញ្ចិកទានស្ស, កលំ នាគ្យតិ សោឡសី។

៧២៨.

“ចតុន្ទមបិ ធីចានំ, ឥស្សរំ យោជ ការេយេ;
ឯកស្ស កញ្ចិកទានស្ស, កលំ នាគ្យតិ សោឡសី”ន្តិ។

៧២៣-៤. ភត្ត អនាសី កោលសម្មាបកំ, កញ្ចិកំ តេលធូបិតន្តិ

ពនរមោទកកសាវេ ចតុគុណោទកសមោទិតេ ចាកេន ចតុត្ថភាគាវសិដ្ឋំ
យាគុំ បចិត្វា តំ តិកដុកអដមោទហិដ្ឋុដីរកលសុណាធិហិ កដុកភណ្ឌោហិ
អភិសន្ធិវត្វា សុធូបិតំ កត្វា លាមញ្ញកន្ធ�ំ តាហាបេត្វា បសន្នចិត្តេន ភគវតោ
បត្តេ អាកិរិត្វា សត្តារំ ឧទ្ទិសិត្វា អនាសី, ថេរស្ស ហត្តេ បតិជ្ឈបេសិន្តិ
ទស្សេតិ។ តេនាហា -

“បីបួល្យា លសុណោ ច, មិស្សំ លាមញ្ញកេន ច;
អនាសី ឧដុក្ខតស្មី, វិប្បសន្នេន ចេតសា” តិ។

សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តាយ ទេវតាយ អត្តនា
សមុបចិតសុចរិតកម្មេ អាវិកតេ សបរិវារាយ តស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា
មនុស្សលោកំ អាគន្ធា តំ បរត្ថី ភគវតោ អាហោចេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋប្បត្តិ
កត្វា ចតុបរិសមជ្ឈេ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា
អហោសីតិ។

កញ្ញាកាយិកាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. វិហារវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្ធនេ វណ្ណនាតិ វិហារវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ
វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន វិសាខា មហាឧចាសិកា អញ្ញាតវស្មី
ឧស្សវទិវសេ ឧយ្យានេ វិចរណត្ថំ សហាយិកាហិ បរិជនេន ច ឧស្សហិតា
សុន្តាតានុលិត្តា សុភោជនំ ភុញ្ញត្វា មហាលតាបសាជនំ បិឡ្យន្ទិត្វា
បញ្ចមត្តេហិ សហាយិកាសតេហិ បរិវារិតា មហាន្តេន ឥស្សរិយេន មហតា
បរិច្ឆេនេន គេហតោ និក្ខម្ម ឧយ្យានំ ឧទ្ទិស្ស គច្ឆន្តិ ចិន្តេសិ “ពាលធាវិកាយ វិយ
កី មេ មោយកីឡិ តេន, ហន្តាហំ វិហារំ គន្ធា ភគវន្តំ មនោការជីយេ ច អយ្យេ
វន្តិស្សមិ, ធម្មញ្ញ សោស្សមី” តិ វិហារំ គន្ធា ឯកមន្តេ បត្វា
មហាលតាបិឡ្យន្ទនំ ឌុមុញ្ញត្វា តំ ធាសិយា ហត្ថេ ទត្វា ភគវន្តំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ
និសីទិ។ តស្ស ភគវា ធម្មំ ទេសេសិ។

សា ធម្មំ សុត្វា ភក្កវន្តំ វន្តិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា មនោភាវនីយេ ច ភិក្ខុ វន្តិត្វា
វិហារតោ និក្ខមិត្វា ថោកំ គន្ធា ធាសី អាហា “ហន្ត ជេ អាភរណំ
បិឡន្ទិស្សមី” តិ។ សា តំ ភណ្ឌិកំ កត្វា ពន្ធិត្វា វិហារេ ឋេបេត្វា តហំ តហំ
វិចរិត្វា គមនកាលេ វិស្សរិត្វា គតត្តា “វិស្សរិតំ មយា, តិជ្ជ អយ្យេ
អាហរិស្សមី” តិ និវត្តិតុកាមា អហោសិ។ វិសាខា “សចេ ជេ វិហារេ ឋេបេត្វា
វិស្សរិតំ, តស្ស វិហារស្សេវ អត្ថាយ តំ បរិច្ឆេទិស្សមី” តិ វិហារំ គន្ធា ភក្កវន្តំ
ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា អត្តនោ អធិប្បាយំ បវេនេន្តី “វិហារំ, ភន្តេ, ការេស្សមិ,
អធិវាសេតុ មេ ភក្កវា អនុកម្មំ ឧបាធាយា” តិ អាហា។ អធិវាសេសិ ភក្កវា
តុណ្ហីភាវេន។

សា តំ បិឡន្ទនំ សតសហស្សនិក្កន្តរកោដិអគ្គនកំ វិស្សន្ទេត្វា
អាយស្មតា មហាមោគ្គល្លានេន នវកម្មាធិដ្ឋាយកេន
សុវិភត្តភិក្ខុម្ភតុលាកោចានសិក្ខណ្ឌិកទ្វារពាហវាតចាន
សោចានាធិគេហារយរំ មនោហរំ សុវិកប្បិតកជ្ជកម្មរមណីយំ
សុបរិកម្មកតសុធាកម្មំ មនុញ្ញំ
សុវិរចិតមាលាកម្មលតាកម្មាធិចិត្តកម្មវិចិត្តំ សុបរិនិដ្ឋិតមណិកុដ្ឋិម
សទិសភូមិតលំ ទេវវិមានសទិសំ ហេដ្ឋាភូមិយំ បញ្ច គព្ពសតានិ, ឧបរិភូមិយំ
បញ្ច គព្ពសតានីតិ គព្ពសហស្សបដិមណ្ឌិតំ ពុទ្ធស្ស ភក្កវតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច
វសនានុច្ឆរិកំ មហន្តំ ចាសាទំ តស្ស បរិវារចាសាទសហស្សញ្ច តេសំ
បរិវារភាវេន កុដិមណ្ឌបចង្កមនាទិនិ ច ការេន្តី នវហិ មាសេហិ វិហារំ
និដ្ឋាបេសិ។ បរិនិដ្ឋិតេ ច វិហារេ នវហោវ ហិរញ្ញកោដិហិ វិហារមហំ ការេន្តី
បញ្ចមត្តេហិ សហាយិកាសតេហិ សទ្ធិ ចាសាទំ អភិរុហិត្វា តស្ស សម្បត្តិ
ទិស្វា សោមនស្សជាតា សហាយិកា អាហា “ឥមំ ឯវរូបំ ចាសាទំ ការេន្តីយា យំ

មយា បុញ្ញំ បសុតំ, តំ អនុមោទថ, បត្តិទានំ វោ ទម្ពី” តិ។ “អហោ សាធុ អហោ សាធុ” តិ បសន្នចិត្តា សញ្ញាបិ អនុមោទីសុ។

តត្ថ អញ្ញតរា ឧបាសិកាវិសេសតោ តំ បត្តិទានំ មនសាកាសិ។ សា ន
ចិរស្សេវ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ និព្វត្តិ។ តស្សា បុញ្ញានុភាវេន
អនេកក្កដាគារចាការឧយ្យានចោក្ខរណិអាទិបដិមណ្ឌីតំ
សោឡសយោជនាយាមវិត្តារព្ពេធំ អត្ថនោ បកាយ យោជនសតំ ជវន្តំ
អាកាសចារី មហន្តំវិមាណំ ចាតុរហោសិ។ សា គច្ឆន្តិបិ អច្ឆរាសហស្សបរិវារា
សហវិមាណេន គច្ឆតិ។ វិសាខា បន មហាឧបាសិកាវិបុលបរិច្ឆាគតាយ
សទ្ធាសម្បត្តិយា ច និម្មានវតីសុ និព្វត្តិក្វា សុនិម្មិតទេវរាជស្ស
អគ្គមហេសិការំ សម្បបុណិ។ អថាយស្មា អនុរុទ្ធោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ
វិសាខាយ សហាយិកំ តាវតីសកវេន ឧប្បន្នំ ទិស្វា -

៧២៩.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ភូ តិជ្ជសិ ទេវតេ;
ឱកាសេន្តិ ទិសា សញ្ញា, ឱសដីវិយ តារកា។

៧៣០.

“តស្សា តេ នច្ចមាឆាយ, អង្គមង្គេហិ សត្តសោ;
ទិញ្ញា សទ្ធា និច្ឆរន្តិ, សវនីយា មនោរមា។

៧៣១.

“តស្សា តេ នច្ចមាឆាយ, អង្គមង្គេហិ សត្តសោ;
ទិញ្ញា គន្ធា បវាយន្តិ, សុចិគន្ធា មនោរមា។

៧៣២.

“វិវត្តមាន កាយេន, យា វេណីសុ បិឡន្ទនា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្យោសោ, ត្វិរិយេ បញ្ចន្តិកេ យថា។

៧កក.

“វជំសកា វាតតុតា, វាតេន សម្មកម្មតា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្យោសោ, ត្វិរិយេ បញ្ចន្តិកេ យថា។

៧កខ.

“យាបិ តេ សិរស្មី មាលា, សុចិត្តា មនោរមា;
វាតិ គន្លោ ទិសា សញ្ញា, វុក្ខោ មញ្ញសកោ យថា។

៧កគ.

“យាយសេ តំ សុចិត្តំ, រូបំ បស្សសិ អមាណុសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, កិស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។ -

ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។ សាបិ តស្ស ឯវំ ព្យាកាសិ -

៧កឃ.

“សាវត្ថិយំ មយ្ហំ សឺ ភទន្តេ, សង្ឃស្ស កាវេសិ មហាវិហារំ;
តត្ថប្បសន្នា អហមាណុមោទី, ទិស្វា អការញ្ច បិយញ្ច មេតំ។

៧កង.

“តាយេវ មេ សុទ្ធនុមោទនាយ, លទ្ធិវិមានព្ពតទស្សនេយ្យំ;
សមន្តតោ សោឡសយោជនាទិ, វេហាយសំ គច្ឆតិ ឥទ្ធិយា មម។

៧កដ.

“ក្ខជាតារា និវេសា មេ, វិភត្តា ភាគសោ មិតា;

ឧទ្ទុល្លមាធា អាភន្តិ, សមន្តា សតយោជនំ។

៧៣៩.

“ចោត្តរញ្ញោ ច មេ ឯត្ថ, បុព្វលោមនិសេវិតា;
អន្តោទកាវិប្បសន្នា, សោណ្ណាវាលុកសន្តតា។

៧៤០.

“នាធាបទុមសញ្ញា, បុណ្ណាវិកសមោតតា;
សុរភី សម្បវាយន្តិ, មនុញ្ញា មាលុតេវិតា។

៧៤១.

“ជម្ពុយោ បនសា តាលា, នាឡិកេវរនានិ ច;
អន្តោនិវេសនេ ជាតា, នាធារុក្ខា អរោបិមា។

៧៤២.

“នាធាត្វិរិយសង្ឃដ្ឋំ, អន្ធភាគណាយោសិតំ;
យោបិ មំ សុបិនេ បស្សេ, សោបិ វិត្តោ សិយា នរោ។

៧៤៣.

“ឯតាទិសំ អព្ពតទស្សនេយ្យំ, វិមានំ សព្វសោ បកំ;
មម កម្មេ ហិ និព្ពត្ថំ, អលំ បុញ្ញានិ កាតវេ”តិ។

៧៣៦. តត្ថ សាវត្ថិយំ មយ្ហំ សឿ ភទន្តេ, សង្ឃស្ស កាវេសិ មហាវិហារន្តិ
ភន្តេ អនុរុទ្ធ, សាវត្ថិយា សមីបេ ចាបិនបស្សេ មយ្ហំ មម សក្ខិ សហាយិ កា
វិសាខា មហាឧចាសិកា អាគតាគតំ ចាតុទ្ធិសំ ភិក្ខុសង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស
នវហិរញ្ញកោដិបរិច្ឆាគេន បុញ្ញាវាមំ នាម មហាន្តិវិហារំ កាវេសិ។ តត្ថប្បសន្នា

អបាមាណុមោទិន្ទ្រិតស្មីវិហារេ កតបរិយោសិតេ សង្ឃស្សនិយ្យាទិយមាណោ
តាយ កតេ បត្តិទានេ “អហោ ហ្មានេវត បរិច្ចាគោ កតោ”តិ បសន្នា
រតនត្ថយេ កម្មជលេ ច សញ្ញាតបសាទា អហំ អនុមោទី។ វត្ថុវសេន តស្សា
អនុមោទនាយ ឧឡារការំ ទស្សេតុំ “ទិស្វា អគារញ្ច បិយញ្ច មេត”ន្តិ អាហា។
សហស្សគត្តំ អតិវិយ រមណីយំ ទេវវិមានសទិសំ តញ្ច អគារំ មហន្តំ ចាសាទំ
បិយញ្ច មេ ពុទ្ធប្បមុខំ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស តាទិសំ មហន្តំ ជនបរិច្ចាគំ ទិស្វា
អនុមោទិន្ទ្រិយោជនា។

៧៣៧. តាយេវ មេ សុទ្ធកុមារោទនាយាតិ យថាវុត្តាយ
ទេយ្យធម្មបរិច្ចាគាការេន សុទ្ធាយ កេវលាយ អនុមោទនាយេវ។ លទ្ធិ
វិមានត្ថុតទស្សនេយ្យន្តិ មយ្ហំ បុព្វេ ព្យាទិសស្ស អភូតបុព្វតាយ អព្ពតំ
សមន្តភទ្កកាការេន អតិវិយ សុរូបតាយ ច ទស្សនេយ្យំ ឥមំ វិមានំ លទ្ធិ
អធិគតំ។ ឯវំ តស្ស វិមានស្ស អភិរូបតំ ទស្សេត្វា ឥទានិ បមាណាមហត្ថំ
បការមហត្ថំ ឧបកោគវត្ថុមហត្ថញ្ច ទស្សេតុំ “សមន្តតោ
សោឡសយោជនានី”តិ អាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ ឥទ្ធិយា មមាតិ មម បុញ្ញិទ្ធិយា។

៧៣៨. ចោក្ខុរញ្ជោតិ ចោក្ខុរណិយោ។ បុដុលោមនិសេវិតាតិ ទិព្ពមន្ទេហិ
ឧបសេវិតា។

៧៤០. នាធាបទុមសញ្ញាតិ សតបត្តសហស្សបត្តាទិភេទេហិ នាធាវិធជេហិ
រត្តបទុមេហិ រត្តកមលេហិ ច សញ្ញាទិតា។ បុណ្ណរីកសមោតតាតិ
នាធាវិធជេហិ សេតកមលេហិ សមន្តតោ អវតតា, នាធាវុត្តា អរោបិមា សុរភី
សម្បវាយន្តិតិ យោជនា។

៧៤២. សោបីតិ សោ សុបិនទស្សវីបិ។ វិត្តោតិ តុដ្ឋោ។

៧៤៣. សព្វសោ បភន្តិ សមន្តតោ ឱកាសមាណំ។ កម្មេ ហីតិ កម្មនិមិត្តំ។
ហីតិ និចាតមត្តំ។ ចេតនាណំ វា អបរាបរុប្បត្តិយា ពហុភាវតោ “កម្មេហី”តិ
វុត្តំ។ អលន្តិ យុត្តំ។ កាតវេតិ កាតុំ។

ឥនានិ ជេរោ វិសាខាយ និព្ពត្តដ្ឋានំ កថាបេតុកាមោ ឥមំ កាថមាហា -

៧៤៤.

“តាយេវ តេ សុទ្ធីនុមោទនាយ,
លទ្ធិវិមាណព្ភតទស្សនេយ្យំ;
យា ចេវ សា ធានមធាសិ ឆារី,
តស្សា គតី ព្រូហិ កុហិ ឧប្បន្នា សា”តិ។

៧៤៤. តត្ថ យា ចេវ សា ធានមធាសិ ឆារីតិ យស្ស ធានស្ស អនុមោទនាយ
តុំ ព្យាធិសំ សម្បត្តិ បដិលភិ, តំ ធានំ យា ចេវ សា ឆារី អធាសីតិ វិសាខំ
មហាឧចាសិកំ សន្ធាយ វេទតិ។ តាយ ឯវ ទេវតាយ តស្សា សម្បត្តិ
កថាបេតុកាមោ អាហា “តស្សា គតី ព្រូហិ កុហិ ឧប្បន្នា សា”តិ។ តស្សា គតិន្ត
តាយ និព្ពត្តទេវគតី។

ឥនានិ ជេរេន បុច្ឆិតមត្តំ ទស្សន្តិ អាហា -

៧៤៥.

“យា សា អហុ មយ្ហំ សឌី ភទន្តេ, សឿស្ស កាវេសិ មហាវិហារំ;
វិញ្ញាតធម្មា សា អធាសិ ធានំ, ឧប្បន្នា និម្មានវតីសុ ទេវេសុ។

៧៤៦.

“បជាបតី តស្ស សុនិម្មិតស្ស,

អចិន្ត្រៃយ៍ កម្មវិចារក តស្សៈ
យមេតំ បុច្ឆសិ ‘កុហិ ឧប្បន្នា សា’តិ,
តំ តេ វិយាកាសី អនញ្ញាថា អហា”ន្តិ។

៧៤៥. តត្ថ វិញ្ញាតធម្មាតិ វិញ្ញាតសាសនធម្មា, បដិវិទូចតុសច្ចធម្មាតិ
អត្ថោ។

៧៤៦. សុនិម្មិតស្សាតិ សុនិម្មិតស្ស ទេវរាជស្ស។ អចិន្ត្រៃយ៍ កម្មវិចារក
តស្សាតិ វិភត្តិលោបំ កត្វា និទ្ទេសោ, តស្សា មម សឱយា និព្វានវតីសុ
និព្វត្តាយ កម្មវិចារកោ បុញ្ញកម្មស្ស វិចារកត្វតា និព្វសម្មត្តិ អចិន្ត្រៃយ៍
អប្បមេយ្យាតិ អត្ថោ។ អនញ្ញាថាតិ អវិបរីតំ យថាសភាវតោ។ កដំ បនាយំ
តស្សា សម្មត្តិ អញ្ញាសីតិ? សុភទ្ធាវិយ ភទ្ធាយ, វិសាខាបិ ទេវធិតា ឥមិស្សា
សន្តិកំ អគមាសិ។

ឥនានិ ទេវធិតា ថេរំ អញ្ញោសម្មិ ធានសមាទបនេ និយោជេន្តិ ឥមាហិ
កាថាហិ ធម្មំ ទេសេសិ -

៧៤៧.

“តេនហាញ្ញេបិ សមាទបេថ, សង្ឃស្ស ធានានិ ទទាថ វិត្តា;
ធម្មញ្ញា សុណាថ បសន្នមាទសា, សុទុល្លកោ លទ្ធោ មនុស្សលាភោ។

៧៤៨.

“យំ មគ្គំ មគ្គាធិបតី អទេសយិ, ព្រាហ្មស្សរោ កញ្ចនសន្តិភត្តចោ;
សង្ឃស្ស ធានានិ ទទាថ វិត្តា, មហាប្បលា យត្ថ ភវន្តិ ទក្ខិណា។

៧៤៩.

“យេ បុគ្គលា អដ្ឋសតំ បសត្ថា, ចត្តារិ ឯតានិ យុតានិ ហោន្តិ;
តេ ទក្ខិណោយ្យា សុគតស្ស សាវកា, ឯតេសុ ទិន្នានិ មហាប្បលានិ។

៧៥០.

“ចត្តារោ ច បដិបន្នា, ចត្តារោ ច ជលេ វិតា;
ឯស សង្ឃោ ឧដុក្ខតោ, បញ្ញាសីលសមាហិតោ។

៧៥១.

“យជមាធានំ មនុស្សានំ, បុញ្ញបេក្ខាន ចាលីនំ;
ករោតំ ឱបធំកំ បុញ្ញំ, សង្ឃំ ទិន្នំ មហាប្បលំ។

៧៥២.

“ឯសោ ហិ សង្ឃោ វិបុលោ មហាគ្គតោ, ឯសប្បមេយ្យោ ឧទដីរ សាគរោ;
ឯតេ ហិ សេដ្ឋា នរីរសាវកា, បកត្តំ ធម្មមុទីរយន្តិ។

៧៥៣.

“តេសំ សុទិន្នំ សុហុតំ សុយិដ្ឋំ, យេ សង្ឃមុទ្តិស្ស ទទន្តិ ធានំ;
សា ទក្ខិណា សង្ឃកតា បតិដ្ឋិតា, មហាប្បលា លោកវិទូន វណ្ណិតា។

៧៥៤.

“ឯតាទិសំ យញ្ញមនុស្សរត្តា, យេ វេទជាតា វិចរន្តិ លោកេ;
វិនេយ្យ មច្ឆេរមលំ សម្មលំ, អនិទ្ឋិតា សគ្គមុបេន្តិ វាសន”ន្តិ។

៧៥៥. តត្ថ តេនហោញ្ញេបីតិ តេនហិ អញ្ញេបី។ តេនាតិ ច តេន ការណេន,
ហិតិ និចាតមត្តំ។ “សមាទបេថា”តិ វត្វា សមាទបនាការំ ទស្សេតុំ “សង្ឃស្ស
ធានានិ ទទាថា”តិ អាទិ វុត្តំ។ អដ្ឋហិ អក្ខណេហិ វុត្តិតំ មនុស្សការំ សន្ធាយាហ

“សុខុល្លភោលទ្វោ មនុស្សលាភា” តិ។ តត្ថ អដ្ឋ អក្ខណា នាម តយោ
អចាយា អរូចា អសញ្ញាសត្តា បច្ឆន្តទេសោ ឥន្ទ្រិយានំ វេកល្លំ
និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិកតា អចាតុភារោ ពុទ្ធស្សាតិ។

៧៤៨. យំ មគ្គន្តិ យំ ខេត្តវិសេសេ កតំ ទានំ, តំ ឯកន្តេន
សុគតិសម្មាបនតោ សុគតិភាមិមគ្គំ អចាយមគ្គតោ ជក្សមគ្គាទិតោ ច
អតិវិយ សេដ្ឋភារេន មគ្គាធិបន្តិ កត្វា។ ទានម្បិ ហិ សទ្ធាហិវិយោវិយ
“ទេវលោកភាមិមគ្គោ” តិ វុច្ចតិ។ យថាហ -

“សទ្ធា ហិវិយំ កុសលញ្ច ទានំ, ធម្មា ឯតេ សប្បុរិសានុយាតា;
ឯតញ្ចា មគ្គំ ទិវិយំ វុច្ចន្តិ, ឯតេន ហិ កច្ចតិ ទេវលោក” តិ។ (អ. និ. ៨.៣២;
កថា. ៤៨០);

“មគ្គាធិបតី” តិ វា ចាថា, តស្ស អរិយមគ្គេន សទេវកស្ស លោកស្ស
អធិបតីភូតោ សត្តាតិ អត្តោ ទដ្ឋញ្ចា។ សង្ឃស្ស ទានានិ ទទាថាតិអាទិនា
បុនបិ ទក្ខិណោយ្យេសុ ទានសិកាគេ និយោជេន្តិ អាហា។

៧៤៩. ឥទានិ តំ ទក្ខិណោយ្យំ អរិយសង្ឃំ សរូបតោ ទស្សេន្តិ “យេ បុគ្គលា
អដ្ឋសតំ បសត្តា” តិ ភាថមាហា។ តត្ថ យេតិ អនិយមិតនិទ្ទេសោ។ បុគ្គលាតិ
សត្តា។ អដ្ឋាតិ តេសំ គណនបរិច្ឆេទោ។ តេ ហិ ចត្តារោ ច បដិបន្នា ចត្តារោ ច
ជលេ បិតាតិ អដ្ឋហោន្តិ។ សតំ បសត្តាតិ សប្បុរិសេហិ
ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធសាវកេហិ អញ្ញោហិ ច ទេវមនុស្សេហិ បស្សត្តា។ កស្មា?
សហជាតសីលាទិគុណាយោគតោ។ តេសញ្ចា ចម្បកកុលកុសុមាធិនំវិយ
សហជាតវណ្ណាគន្ធាទយោ សហជាតសីលសមាធិអាទយោ គុណា, តេន តេ
វណ្ណាគន្ធាទិសម្បន្នានិវិយ បុច្ឆានិ ទេវមនុស្សានំ សតំ បិយា មនាថា

ចាស់សិយា ច ហោង្គិ។ តេន រុត្តំ “យេ បុគ្គលា អដ្ឋសតំ បសត្តា” តិ។ តេ បន
 សង្ខេបតោ សោតាបត្តិមគ្គដ្ឋោ ជលដ្ឋោតិ ឯកំ យុគំ, ឯរំ យាវ អរហត្តមគ្គដ្ឋោ
 ជលដ្ឋោតិ ឯកំ យុគន្តិ ចត្តារិ យុគានិ ហោង្គិ។ តេនាហា “ចត្តារិ ឯតានិ យុគានិ
 ហោង្គិ តេ ទក្ខិណោយ្យា” តិ។ តេតិ បុព្វេ អនិយមតោ ឧទ្ទិដ្ឋានំ និយមេត្វា
 ទស្សនំ។ តេ ហិ សព្វេបិ កម្មំ កម្មជលញ្ចា សទ្ធិហិត្វា ទាតញ្ចុទេយ្យធម្មសម្ពាសនំ
 ទក្ខិណំ អរហន្តិ ទក្ខិណោយ្យា គុណារិសេសយោ តេន ទានស្ស
 មហាប្បលភាវសាធនតោ។ សុគតស្ស សាវកាតិ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ធម្មសវនន្តេ
 អរិយាយ ជាតិយា ជាតតាយ តំ ធម្មំ សុណាន្តិ តិ សាវកា។ ឯតេសុ ទិន្នានិ
 មហាប្បលានិ ឯតេសុ សុគតស្ស សាវកេសុ អប្បកានិបិ ទានានិ ទិន្នានិ
 បដិគ្គាហកតោ ទក្ខិណារិសុទ្ធិយា មហាប្បលានិ ហោង្គិ។ តេនាហា ភគវា
 “យាវតា, ភិក្ខុវេ, សង្ឃ វា គណា វា, តថាគតសាវកសង្ឃ តេសំ
 អគ្គមគ្គាយតី” តិអាទិ (អ. និ. ៤.៣៤; ៥.៣២; ឥតិវុ. ៩០)។

៧៥០. ចត្តារោ ច បដិបន្ទាតិអាទិ ហោង្គា រុត្តតមេវ។

ឥធម បន អាយស្មា អនុរុទ្ធា អត្តនា ទេវតាយ ច រុត្តមត្តំ មនុស្សលោកំ
 អាគន្ធា ភគវតោ អាហោចេសិ។ ភគវា តមត្តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា សម្មត្ថបរិសាយ
 ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា អហោសីតិ។

វិហារវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ចតុរិទ្ធិវិមានវណ្ណានា

អភិក្កន្ធន វណ្ណានាតិ ចតុរិទ្ធិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ សាវត្ថិយំ
 វិហារន្តេ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហោង្គា រុត្តនយេន ទេវចារិកំ ចរន្តោ
 តាវតីសភវនំ គតោ។ សោ តត្ថ បដិបាទិយា បិតេសុ ចតុសុ វិមានេសុ

ចតស្សោ ទេវធីតារោ បច្ចេកំ អប្បរាសហស្សបរិវារា ធិព្ភសម្បត្តិ អនុភវន្តិយោ
ធិស្វា តាហិ បុព្វេ កតកម្មំ បុច្ឆន្តោ -

៧៥៥. “អភិក្កន្ធន វណ្ណាន...បេ...វណ្ណោ ច តេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។ -

ឥមាហិ គាថាហិ បដិចាដិយា បុច្ឆិ។ តាបិ តស្ស បុច្ឆានន្តរំ បដិចាដិយា
ព្យាករីសុ។ តំ ទស្សេតុំ -

៧៥៦. “សា ទេវតា អត្តមនា...បេ...យស្ស កម្មស្សីធំ ជល”ន្តិ។ -

អយំ គាថា វុត្តា។

តា កិរ កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ ឯសិកាធាមកេ រដ្ឋេ បណ្ណាកតេ
នាម នគរេ កុលគេហេ និព្វត្តា វយប្បត្តា តស្មីយេវ នគរេ បតិកុលំ គតា
សមគ្គវាសំ វសន្តិ។ តាសុ ឯកា អញ្ញាតរំ បិណ្ឌាចារិកំ ភិក្ខុំ ធិស្វា បសន្នចិត្តា
ឥន្ទ្រវរកលាបំ អធាសិ, អបរា អញ្ញាស្ស នីលុប្បលហត្ថកំ អធាសិ, អបរា
បទុមហត្ថកំ អធាសិ, អបរា សុមនមកុឡានិ អធាសិ។ តា អបរេន សមយេន
កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ និព្វត្តិសុ, តាសំ អប្បរាសហស្សំ បរិវារោ អហោសិ។
តា តត្ថ យាវតាយុកំ ធិព្ភសម្បត្តិ អនុភវិត្វា តតោ បុតា តស្សេវ កម្មស្ស
វិចាការសេសេន អបរាបរំ តត្ថេវ សំសរន្តិយោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ តត្ថេវ
ឧប្បន្នា វុត្តនយេន អាយស្មតា មហាមោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា។ តាសុ ឯកា អត្តនា
កតំ បុព្វកម្មំ ថេរស្ស កថេន្តិ -

៧៥៧.

“ឥន្ទ្រវរានំ ហត្ថកំ អហាមធាសិ, ភិក្ខុនោ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស;
ឯសិកានំ ឧណ្ណាតស្មី, នគរវរេ បណ្ណាកតេ រម្មេ។

៧៦០.

“តែន មេតាធិសោ វណ្ណោ...បេ....វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។ -

អាហា។ អបរា -

៧៦៦.

“នីលុប្បលហត្ថកំ អហមធាសី, ភិក្ខុនោ បិណ្ឌោយ ចរន្តស្ស;
ឯសិកានំ ឧណ្ហាតស្មី, នគរវេ បណ្ណាកតេ រម្មេ។

៧៦៧. “តែន មេតាធិសោ វណ្ណោ...បេ....វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា
បភាសតី”តិ។ -

អាហា។ អបរា -

៧៧៣.

“ឌុំនាតម្ភលកំ ហរិតបត្តំ, ឧទកស្មី សវេ ជាតំ អហមធាសី;
ភិក្ខុនោ បិណ្ឌោយ ចរន្តស្ស, ឯសិកានំ ឧណ្ហាតស្មី;
នគរវេ បណ្ណាកតេ រម្មេ។

៧៧៤. “តែន មេតាធិសោ វណ្ណោ...បេ....វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា
បភាសតី”តិ។ -

អាហា។ អបរា -

៧៨០.

“អហំ សុមនា សុមនស្ស សុមនមគុឡានិ, ទន្តវណ្ណានិ អហមធាសី;
ភិក្ខុនោ បិណ្ឌោយ ចរន្តស្ស, ឯសិកានំ ឧណ្ហាតស្មី;

នគរវរេ បណ្ណាកតេ រម្មេ។

៧៨១. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ...វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា
បកាសតី”តិ។ -

អាហា។

៧៨៩. តត្ថ ឥន្ទីរវានំ ហត្ថកន្តិ ឧទ្ទាលកបុប្ផហត្ថំ វាតយាតកបុប្ផកលាបំ។
ឯសិកានន្តិ ឯសិការជ្ជស្ស។ ឧណ្ហាតស្មី នគរវរេតិ ឧណ្ហាតេ ភូមិបទេសេ និរិដ្ឋេ
មេឃោធរំ លិហន្តេហិ វិយ អច្ចគ្គតេហិ ចាសាធកូដាតារាធិហិ ឧណ្ហាតេ
ឧត្តមនគរេ។ បណ្ណាកតេតិ វរំនាមកេ នគរេ។

៧៩៦. និលុប្បលហត្ថកន្តិ កុវលយកលាបំ។

៧៩៧. ឱនាតមូលកន្តិ សេតមូលំ, ភិសមូលានំ ធរលតាយ វុត្ថំ,
បទុមកលាបំ សន្ធាយ វេទតិ។ តេនាហា “ហរិតបត្ត”ន្តិអាទិ។ តត្ថ ហរិតបត្តន្តិ
និលបត្តំ។ អរិដហិតមកុឡបត្តស្ស ហិ បទុមស្ស ពាហិរបត្តានិ ហរិតវណ្ណានិ
វរំ ហោន្តិ។ ឧទកស្មី សវេ ជាតន្តិ សវេ ឧទកម្ពំ ជាតំ, សរេវហន្តិ អត្ថោ។

៧៩០. សុមនាតិ វរំនាមា។ សុមនស្សាតិ សុន្ទរចិត្តស្ស។ សុមនមកុឡានិ
ជាតិសុមនបុប្ផមកុឡានិ។ ទន្តវណ្ណានិសិ សន្តិកំ
ឧល្លិទិតហត្ថិទន្តសទិសវណ្ណានិ។

វរំ តាហិ អត្តនា កតកម្មេ កថិតេ ថេរោ តាសំ អនុបុត្តិ កថំ កថេត្វា
សន្ធានិ បកាសេសិ។ សច្ចបរិយោសានេ សា សញ្ញាបិ សហបរិវារា សោតាបន្នា
អហោសុំ។ ថេរោ តំ បរវត្តិ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា ភគវតោ អាហេថេសិ។ ភគវា

តម្កល់ អង្គប្បត្តិ កត្វា សម្បត្តិបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ធម្មទេសនា
មហាជនស្ស សាត្តិកា ជាតាតិ។

ចតុវិគ្គិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. អម្ពវិមានវណ្ណនា

ទិព្វំ តេ អម្ពវនំ រម្មន្តិ អម្ពវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ
វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិយំ អញ្ញាតវា ឧបាសិកា
អាវាសនានស្ស មហាបួលតំ មហានិសំសតញ្ច សុត្វា ធន្តជាតា ភគវន្តំ
អភិវាទេត្វា វេមាហា “អហំ, ភន្តេ, ឯកំ អាវាសំ កាវេតុកាមា, ឥច្ឆាមិ តាទិសំ
ឡិកាសំ, អាចិក្ខត្វ” តិ។ ភគវា ភិក្ខុ អាណាបេសិ, ភិក្ខុ តស្ស ឡិកាសំ
ទស្សេសុំ។ សា តត្ថ រមណីយំ អាវាសំ កាវេត្វា តស្ស សមន្តតោ អម្ពរុក្ខេ
រោបេសិ។ សោ អាវាសោ សមន្តតោ អម្ពបន្តិហិ បរិក្ខិត្តោ នាយុទកសម្បន្នោ
មុត្តាជាលសទិសវាលុកា កិណ្ឌបណ្ណាភូមិភាគោ អតិវិយ មនោហារោ
អហោសិ។ សា តំ វិហារំ នាធាវណ្ណេហិ វត្តេហិ បុប្ផនាមគន្ធនាមាទិហិ ច
ទេវិមាណំវិយ អលង្ករិត្វា តេលបទីបំ អាវេហេត្វា អម្ពរុក្ខេ ច អហាតេហិ
វត្តេហិ វេហេត្វា សង្ឃស្ស និយ្យទេសិ។

សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ និព្វត្តិ, តស្ស មហន្តំវិមាណំ
ចាតុរហោសិ អម្ពវនបរិក្ខិត្តំ។ សា តត្ថ អច្ឆរាគណាបរិវារិតា ទិព្វសម្បត្តិ
អនុភវតិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ឧបគន្ធា ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ -

៧៨៣.

“ទិព្វំ តេ អម្ពវនំ រម្មន្តិ, ចាសាទេត្ត មហាល្លកោ;
នាធាត្វិយសង្ឃដ្ឋោ, អច្ឆរាគណាយោសិតោ។

៧៨៤.

“បដិច្ចា ចេត្ត ជលតិ, និច្ចំ សោវណ្ណាយោ មហា;
ធុស្សៈជលេហិ រុក្ខេហិ, សមន្តា បរិវារិតោ។

៧៨៥. “កេន តេតាធិសោ វណ្ណា...បេ....វណ្ណា ច តេ សព្ពធិសា
បភាសតី”តិ។

៧៨៦. “សា ទេវតា អត្តមនា...បេ....យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

៧៨៨.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សក្ខតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
វិហារំ សង្ឃស្ស កាវេសី, អម្ពេហិ បរិវារិតំ។

៧៨៩.

“បរិយោសិតេ វិហារេ, កាវេន្តេ និដ្ឋិតេ មហេ;
អម្ពេហិ នាធិយិត្វាន, កត្វា ធុស្សមយេ ជលេ។

៧៩០.

“បដិបំ តត្ថ ជាលេត្វា, ភោជយិត្វា គណ្តត្ថមំ;
និយ្យាទេសី តំ សង្ឃស្ស, បសន្នា សេហិ ចាណិភិ។

៧៩១.

“តេន មេ អម្ពវនំ វម្ពំ, ចាសាទេត្ថ មហាល្លកោ;
នាណត្វិយសង្ឃដ្ឋោ, អច្ឆរាគណាយោសិតោ។

៧៩២.

“បដិច្ចា ចេត្ត ជលតិ, និច្ចំ សោវណ្ណាយោ មហា;

ទុស្សងលេហិ រុក្ខេហិ, សមន្តា បរិវារិតោ។

៧៩៣.

“តេន មេតាធិសោ វុណ្ណា...បេ....វុណ្ណា ច មេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។

-

សា ទេវតា ព្យាកាសិ។

៧៩៣. តត្ថ មហាល្លកោតិ មហាឆ្មា អាយាមវិត្តារេហិ ឧព្ពេជន ច វិបុលោ,
ឧឡារតមោតិ អត្តោ។ អច្ឆរាគណាយោសិតោតិ តំ បមោធិតុំ សង្កឹតិវសេន ចេវ
បិយសល្លាបវសេន ច អច្ឆរាសង្ខេន សមុគ្គោសិតោ។

៧៩៤. បទីចោ ចេត្ថ ជលតីតិ ស្វរិយវស្មិសមុជ្ឈលកិរណាវិតានោ
រតនប្បធិចោ ច ឯត្ថ ឯតស្មី ចាសាទេ អភិជលតិ។ ទុស្សងលេហិតិ ទុស្សនិ
ជលានិ ឯតេសន្តិ ទុស្សងលា។ តេហិ សមុគ្គិរិយមានធិត្ថវត្ថេហិតិ អត្តោ។

៧៩៥. ការេន្តេ និដ្ឋិតេ មហេតិ កតបរិយោសិតស្ស វិហារស្ស មហោ
បូជាយ ករិយមាឆាយ ច។ កត្វា ទុស្សមយេ ជលេតិ ទុស្សេយេវ តេសំ អម្ពានំ
ជលំ កត្វា។

៧៩៦. គណាត្ថមន្តិ គណានំ ឧត្តមំ ភគវតោ សាវកសង្ឃំ។ និយ្យាទេសិន្តិ
សម្បជិច្ឆាបេសី, អនាសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អម្ពវិមានវុណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. បីតវិមានវុណ្ណានា

បីតវត្ថុ បីតធរណី បីតវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភកវតិ បរិនិព្វតេ រញ្ញា
អជាតសត្តនា អត្តនា បដិលទ្ធា ភកវតោ សរីរធាតុយោ គហេត្វា ដូបេ ច
មហេ ច កតេ រាជគហាវាសិនី អញ្ញាតរា ឧបាសិកា ចាតោ
កតសរីរបដិជគ្គនា “សត្ត ដូបំ បូជេស្សមី”តិ យថាលទ្ធានិ ចត្តារិ
កោសាតកីបុច្ឆានិ គហេត្វា សទ្ធាវេគេន សមុស្សហិតមានសា មគ្គបរិស្សយំ
អនុបធារេត្វា ដូចាភិមុខី គច្ឆតិ។ អថ នំ តរុណាវច្ឆា ភារី អភិធាវន្តី វេគេន
អាបតិត្វា សិទ្តេន បហារិត្វា ជីវិតក្ខយំ ចាបេសិ។ សា តាវនេវ តាវតីសភវនេ
និព្វត្តន្តី សក្កស្ស ទេវរញ្ញោ ឧយ្យានកីឡាយ គច្ឆន្តស្ស បរិវារភូតានំ
អឡតិយានំ នាជកកោដីនំ មជ្ឈេ អត្តនោ សរីរបកាយ តា សញ្ញា អភិភវន្តី
សហ រថេន ចាតុរហោសិ។ តំ ទិស្វា សក្កោ ទេវរាជាវិម្ពិតចិត្តោ
អច្ឆរិយព្ពុតជាតោ “កីទិសេន នុ ខោ ឡិឡារិកេន កម្មនា អយំ ឯទិសី សុមហាតី
ទេវិទ្ធិមុចាគតា”តិ តំ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ -

៧៩៥.

“បីតវត្ថុ បីតធរណី, បីតាលម្ព័រភូសិតេ;
បីតចន្ទនលិត្តន្តេ, បីតឧប្បលមាលិនី។

៧៩៦.

“បីតចាសាទសយនេ, បីតាសនេ បីតភាជនេ;
បីតធរត្ថេ បីតរថេ, បីតស្សេ បីតពិជនេ។

៧៩៧.

“កី កម្មមករី ភន្តេ, បុព្វេ មាណុសកេ ភវេ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្តេ, កិស្ស កម្មស្សីនំ ជល”ន្តិ។

សាមីស្ស ឥមាហិ កាថាហិ ព្យាកាសិ -

៧៩៨.

“កោសាតកិ នាម លតត្ថិ ភន្តេ, តិត្ថិកា អនភិច្ឆិតា;
តស្ស ចត្តារិ បុច្ឆានិ, ជ្ជបំ អភិហរី អហំ។

៧៩៩.

“សត្តុ សរីរមុទ្ធិស្ស, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
នាស្ស មគ្គំ អវេក្ខិស្សំ, ន តគ្គមនសា សតី។

៨០០.

“តតោ មំ អវេដិ កាវី, ជ្ជបំ អបត្តមានសំ;
តញ្ចាហំ អភិសញ្ញេយ្យំ, ភិយ្យេន នូន ឥតោ សិយា។

៨០១.

“តេន កម្មេន ទេវីន្ទ, មយវា ទេវកុញ្ញរ;
បហាយ មាណុសំ ទេហំ, តវ សហព្យមាគតា”តិ។

៧៩៥-៦. តត្ថ បីតចន្ទនលិត្តផ្ដើតិ សុវណ្ណាវណ្ណេន ចន្ទនេន អនុលិត្តសរីរេ។
បីតចាសាទសយនេតិ សព្ពសោវណ្ណមយេន ចាសាទេន សុវណ្ណាបរិក្ខិត្តហិ
សយនេហិ ច សមន្នាគតេ។ ឯវំ សព្ពត្ថ ហោជ្ជា ឧបរិ ច បីតសន្នេន សុវណ្ណាមេវ
គហិតន្តិ ទដ្ឋព្ភំ។

៧៩៨. លតត្ថិ តិ លតា អត្ថិ។ ភន្តេតិ សក្កំ ទេវរាជានំ ការវេន អាលបតិ។
អនភិច្ឆិតាតិ ន អភិកម្ចីតា។

៧៩៩. សរីរន្តិ សរីរក្ខតំ ធាតុំ។ អវយវេ ចាយំ សមុទាយវោហារោ យថា
“បដោ ឧឡោ, សមុទ្គោ ធិដ្ឋោ” តិ ច។ អស្សាតិ កោរុបស្ស។ មគ្គន្តិ អាគមនមគ្គំ។
ន អវេក្ខិស្សន្តិ ន ឱលោកយី។ កស្មា? ន តគ្គមនសា សតីតិ, តស្សំ កាវិយំ
គតមនា ឋបិតមនា ន ហោន្តិ, អញ្ញាទត្ថុ ភកវតោ ជ្ជបគតមនា ឯវ សមាធាតិ
អត្ថោ។ “តទង្គមនសា សតី” តិ ច ចាហោ, តទង្គេ តស្ស ភកវតោ ធាតុយា អង្កេ
មនោ ឯតិស្សាតិ តទង្គមនសា។ ឯវក្ខតា អហំ តទា តស្សា មគ្គំ នាវេក្ខិស្សន្តិ
ទស្សេតិ។

៨០០. ជ្ជបំ អបត្តមាទសន្តិ ជ្ជបំ ចេតិយំ អសម្មត្តអដ្ឋាសយំ, មនសិ ភវោតិ
ហិ មាទសោ, អដ្ឋាសយោ មនោរថោ។ “ជ្ជបំ ឧបកន្ធា បុប្ផហិ បូជេស្សមី” តិ
ឧប្បន្នមនោរថស្ស អសម្មណ្តាតាយ ឯវំ វុត្តំ។ ជ្ជបំ ចេតិយំ បន បុប្ផហិ
បូជនចិត្តំ សិទ្ធិមេវ, យេន សា ទេវលោកេ ឧប្បន្ន។ តញ្ញាហំ អភិសញ្ញេយ្យន្តិ
តញ្ញោ អហំ អភិសញ្ញានេយ្យំ, បុប្ផបូជនេន ហិ បុញ្ញំ អហំ ជ្ជបំ អភិកន្ធា
យថាធិប្បាយំ បូជនេន សម្មទេវ ចិនេយ្យំ ឧបចិនេយ្យន្តិ អត្ថោ។ ភិយ្យោ នួន
ឥតោ សិយាតិ ឥតោ យថាលទ្ធសម្មត្តិតោចិ ភិយ្យោ ឧបរិ ឧត្តរិ តរា សម្មត្តិ
សិយាតិ មញ្ញេតិ អត្ថោ។

៨០១. មយវា ទេវកុញ្ញរាតិ អាលបនំ។ តត្ថ ទេវកុញ្ញរាតិ
សត្តពលបរក្កមាធិរិសេសេហិ ទេវេសុ កុញ្ញរាសទិសោ។ សហព្យន្តិ សហការំ។

៨០២.

“ឥទំ សុត្វា តិទសាធិបតិ, មយវា ទេវកុញ្ញរោ;
តាវតីសេ បសាទេន្តោ, មាតលី ឯតទព្រី” តិ។ -

ឥន្ទ ធម្មសង្គ្រាហកវចនំ។ តតោ សក្កោ មាតលីបមុខស្ស ទេវគណាស្ស ឥមាហិ
តាថាហិ ធម្មំ ទេសេសិ -

៨០៣.

“បស្ស មាតលី អន្នេរំ, ចិត្តំ កម្មជលំ ឥន្ទ;
អប្បកម្មិ កតំ ទេយ្យំ, បុញ្ញំ ហោតិ មហាប្បលំ។

៨០៤.

“នត្ថិ ចិត្តេ បសន្នម្ហិ, អប្បកា ឆាម ទក្ខិណា;
តថាគតេ វា សម្ពុទ្ធេ, អថ វា តស្ស សាវកេ។

៨០៥.

“ឯហិ មាតលី អម្ពេបិ, ភិយ្យោ ភិយ្យោ មហោមសេ;
តថាគតស្ស ឆាតុយោ, សុខោ បុញ្ញានមុច្ចយោ។

៨០៦.

“តិដ្ឋន្តេ និព្ពុតេ ចាបិ, សមេ ចិត្តេ សមំ ជលំ;
ចេតោបណិធិហេតុហិ, សត្តា គច្ឆន្តិ សុគ្គតី។

៨០៧.

“ពហ្វនំ វត អត្ថាយ, ឧប្បជ្ឈន្តិ តថាគតា;
យត្ថ ការំ ករិទ្ធាន, សគ្គំ គច្ឆន្តិ ទាយកា”តិ។

៨០២. តត្ថ បសាទេន្លោតិ បសន្នេ ករោន្លោ, វតនត្ថយេ សទ្ធិំ ឧប្បាទេន្លោតិ
អត្ថោ។

៨០៣. ចិត្តន្តិវិចិត្តំ អចិន្តេយ្យំ។ កម្មជលន្តិ ទេយ្យធម្មស្ស អនុឡាវត្តេបិ
ខេត្តសម្មត្តិយា ច ចិត្តសម្មត្តិយា ច ឧឡាវស្ស បុញ្ញកម្មស្ស ជលំ បស្សាតិ
យោជនា។ អប្បកម្មិ កតំ ទេយ្យំ, បុញ្ញំ ហោតិ មហាប្បលន្តិ ឯត្ថ កតន្តិ
ការវសេន សក្ការវសេន អាយតនេវិនិយុត្តំ។ ទេយ្យន្តិ ធាតុព្យាវត្តំ។ បុញ្ញន្តិ
តថាបវត្តំ បុញ្ញកម្មំ។

៨០៤. ឥនាទិយត្ថ អប្បកម្មិ កតំ បុញ្ញំ មហាប្បលំ ហោតិ, តំ ចាកជំ កត្វា
ទស្សន្តោ “នត្ថិ ចិត្តេ បសន្នម្ហី”តិ កាថមាហា។ តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

៨០៥-៦. អម្ពេបិទិ មយម្មិ។ មហេមសេតិ មហាមសេ បូជាមសេ។
ចេតោបណិធិហេតុ ហិតិ អត្តនោ ចិត្តស្ស សម្មនេវ ឋបននិមិត្តំ,
អត្តសម្មាបណិធានេនាតិ អត្តោ។ តេនាហា ភគវា -

“ន តំ មាតាបិតា កយិរា, អញ្ញោ វាបិ ច ញាតកា;
សម្មា បណិហិតំ ចិត្តំ, សេយ្យសោ នំ តតោ ករេ”តិ។ (ធម្ម. ប. ៤៣);

ឯវញ្ច បនវត្វា សក្កោ ទេវានមិទ្ធោ ឧយ្យានកិឡាយ ឧស្សាហំ
បដិប្បស្សម្ពេត្វា តតោវ បដិនិវត្តិត្វា អត្តនា អភិណ្ឌំ បូជនេយ្យដ្ឋានភូតេ
ចូឡាមណីចេតិយេ សត្តាហំ បូជំ អកាសិ។ អថ អបរេន សមយេន ទេវចារិកំ
គតស្ស អាយស្មតោ នារទត្តរស្ស តំ បវត្តិ កាថាហោវ កថេសិ, ថេរោ
ធម្មសង្គាហកានំ អារោចេសិ, តេ តថា នំ សង្គហំ អារោបេសុន្តិ។

បីតវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ឧច្ឆវិមានវណ្ណានា

ឱកាសយិត្វា បថវី សនេវកន្តិ ឧច្ឆវីមាណំ។ តំ ហេដ្ឋា ឧច្ឆវីមាណេន ចាឡិតោ
ច អដ្ឋប្បត្តិតោ ច សទិសមេវ។ កេវលំ តត្ថ សស្សុ សុណិសំ បីបកេន
បហវិត្វា មារេសិ, ឥធ បន លេខុនាតិ អយមេវវិសេសោ។ វត្ថុនោ បន ភិន្នត្តា
ឧភយម្បិវិសុំយេវ សង្កបំ អារុទ្ធិន្តិ វេទិតព្ពំ។

៨០៨.

“ឱកាសយិត្វា បថវី សនេវកំ, អតិរោចសិ ចន្ទិមស្វរិយាវិយ;
សិរិយា ច វណ្ណាន យសេន តេជសា, ព្រហ្មាវ ទេវេ តិទសេ សហិន្ទកេ។

៨០៩.

“បុច្ឆាមិ តំ ឧប្បលមាលធាវិនី, អាវេឡិនី កញ្ចានសន្និកត្ថេ;
អលង្កិតេ ឧត្តមវត្ថុធាវិនី, កា ភូ សុភេ ទេវតេ វន្តសេ មមំ។

៨១០.

“កី ភូ បុរេ កម្មមកាសិ អត្តនា, មនុស្សក្ខតា បុរិមាយ ជាតិយា;
នានំ សុចិណ្ឌំ អថ សីលសញ្ញមំ, កេនុបបន្នា សុគតិ យសស្សិនី;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, កិស្ស កម្មស្សិនំ ជល”ន្តិ។ -

អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ បុច្ឆិ។ តតោ ទេវតា ឥមាហិ កាថាហិ
ព្យាកាសិ -

៨១១.

“ឥនានិ កន្លេ ឥមមេវ កាមំ, បិណ្ណាយ អម្ពាភំ យំ ឧចាគមិ;
តតោ តេ ឧច្ឆស្ស អនាសី ខណ្ឌិកំ, បសន្នចិត្តា អតុលាយ បីតិយា។

៨១២.

“សស្ស ច បច្ឆា អនុយុញ្ញតេ មមំ, កហំ នុ ឧច្ចំ វុធិកេ អវាភិរិ;
ន ធម្មិកំ នោ បន ខាទិតំ មយា, សន្តស្ស ភិក្ខុស្ស សយំ អនាសហំ។

៨០៣.

“តុយ្ហំ ដ្ឋិទំ ឥស្សរិយំ អថោ មម’, ឥតិស្សា សស្ស បរិភាសតេ មមំ;
លេខ្ខំ គហេត្វា បហារំ អនាសិ មេ, តតោ បុតា កាលកតាម្ហំ ទេវតា។

៨០៤.

“តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា, សុខញ្ច កម្មំ អនុភោមិ អត្តនា;
ទេវេហិ សន្តិ បរិចារយាមហំ, មោទាមហំ កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៨០៥.

“តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា, សុខញ្ច កម្មំ អនុភោមិ អត្តនា;
ទេវីន្ទុគុត្តា តិទសេហិ វក្ខតា, សមប្បិតា កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៨០៦.

“ឯតាទិសំ បុញ្ញជលំ អនប្បកំ, មហាវិចាកា មម ឧច្ចទក្ខិណា;
ទេវេហិ សន្តិ បរិចារយាមហំ, មោទាមហំ កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៨០៧.

“ឯតាទិសំ បុញ្ញជលំ អនប្បកំ, មហាជុតិកា មម ឧច្ចទក្ខិណា;
ទេវីន្ទុគុត្តា តិទសេហិ វក្ខតា, សហស្សនេត្តារិវ នន្ទនេ វនេ។

៨០៨.

“តុវញ្ច ភន្តេ អនុកម្មកំ វិទុំ, ឧបេច្ច វន្តិ កុសលញ្ច បុច្ឆិសំ;
តតោ តេ ឧច្ចស្ស អនាសី ខណ្ឌិកំ, បសន្នចិត្តា អតុលាយ បីតិយា”តិ។

សេសំ វុត្តសធិសមេវាតិ។

ឧប្បវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. វន្តនវិមានវណ្ណានា

អភិក្កន្តេន វណ្ណានាតិ វន្តនវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ
វិហារតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខុ
អញ្ញាតវស្សី តាមការាសេ វស្សំ វសិត្វា វុត្តវស្សា បវារេត្វា សេនាសនំ
បដិសាមេត្វា បត្តចីវរមាធាយ សាវត្ថី ឧទ្ទិស្ស ភគវន្តំ ទស្សនត្ថាយ គប្បន្តា
អញ្ញាតវស្ស តាមស្ស មជ្ឈេន អតិក្កមន្តិ។ តត្ថ អញ្ញាតវា ឥត្ថំ តេ ភិក្ខុ ទិស្វា
បសន្នចិត្តា សញ្ញាតការវេហុមាធា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា សិរស្សី អញ្ញាលី
បគ្គយ្ហ យាវ ទស្សនូបចារា បសាទសោម្មានិ អក្ខិនិ ឧម្ម្មលេត្វា ឡិលោកេន្តិ
អជ្ឈាសិ។ សា អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ និព្វត្តិ។ អថ នំ តត្ថ
ទិព្វសម្បត្តិ អនុភវន្តិ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ឥមាហិ តាថាហិ បដិបុច្ឆិ -

៨១៩. “អភិក្កន្តេន វណ្ណាន...បេ....វណ្ណា ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

៨២២. “សា ទេវតា អត្តមនា...បេ.... យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

៨២៣.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, ទិស្វាន សមណោ សីលវន្តេ;
ចាធានិ វន្តិត្វា មនំ បសាទយី, វិត្តា ចហំ អញ្ញាលីកំ អកាសី។

៨២៤.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណា...បេ....វណ្ណា ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ -

ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ។

៨២៣. តត្ថ សមណោតិ សមិតថាបេ។ សីលវន្តោតិ សីលគុណយុត្តេ។ មនំ
បសាទយិន្ទិ “សាធុរ្យថា វតិមេ អយ្យា ធម្មចារិនោ សមចារិនោ ព្រាហ្មចារិនោ” តិ
តេសំ គុណោ អារព្ព ចិត្តំ បសាទេសី។ វិត្តា ចហំ អញ្ញាលិកំ អកាសិន្ទិ តុដ្ឋា
សោមនស្សជាតា អហំ វន្តិ។ បេសលានំ ភិក្ខុនំ បសាទិកសិតានិ អក្ខិនិ
ធម្មិលេត្វា ទស្សនមត្តម្យិ ឥមេសំ សត្តានំ ពហូបការំ, បកេវ វន្តនាតិ។ តេនាហ
“តេន មេតាធិសោ វណ្ណោ” តិអាធិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

វន្តនវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. វន្តមាលាវិមានវណ្ណានា

អភិក្កន្ធន វណ្ណានាតិ វន្តមាលាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ
វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន គយាគាមកេ អញ្ញាតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស
ដីតា តស្មីយេវ កាមេ ឯកស្ស ព្រាហ្មណកុមារស្ស ទិន្នា បតិកុលំ គតា, តស្មី
គេហោ ឥស្សរិយំ វត្ថុន្តិ តិដ្ឋតិ។ សា តស្មី គេហោ ធាសិយា ដីតំ ទិស្វា ន
សហតិ។ ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ កោធន តជតជាយមាណា អក្កោសតិ
បរិភាសតិ, ខដកញ្ចស្ស ទេតិ។ យធា បន សា វយប្បត្តិយា កិច្ចសមត្ថា ជាតា,
តទា នំ ជណ្ណាកប្បវមុដ្ឋិហិ បហរតេវ យថា តំ បុរិមជាតីសុ ពន្ធាយាតា។

សា កិរ ធាសី កស្សបទសពលស្ស កាលេ តស្ស សាមិនី អហោសិ, ឥតរា
ធាសី។ សា តំ លេខុទណ្ណាធិហិ មុដ្ឋិអាធិហិ ច អភិណ្ណំ អភិហានតិ។ សា តេន
និព្ពន្ធា យថាពលំ ធានាធិនិ បុញ្ញានិ កត្វា “អនាគតេ អហំ សាមិនី ហុត្វា
ឥមិស្សា ឧបរិ ឥស្សរិយំ វត្ថុយ្យ” ន្តិ បត្តនំ វេបេសិ។ អថ សា ធាសី តតោ ចុតា
អបរាបរំ សំសរន្តិ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វុត្តនយេន គយាគាមកេ ព្រាហ្មណកុលេ

និព្វត្តិត្វា បតិកុលំ គតា, ឥតរាបិ តស្សា ធានី អហោសិ។ ឯវំ ពន្ធាយាតតាយ
សា តំ វិហេវេតិ។

ឯវំវិហេវេន្តី អការណេនេវ កេសេសុ គហេត្វា ហត្ថហិ ច ចាទេហិ ច
សុហតំ ហនិ។ សា ម្ពាបិ តសាលំ គន្ធា ខុរមុណ្ណំ ការេត្វា អគមាសិ។ សាមិនី “កី
ដេ ធុដ្ឋធានិ មុណ្ណានមត្តេន តវំវិប្បមោក្ខា” តិ វន្តំ សីសេ ពន្ធិត្វា តត្ថ នំ
គហេត្វា ឱណមេត្វា យាតេតិ, តស្សា តញ្ចា វន្តំ អបនេតុំ ន ទេតិ។ តតោ
បជ្ជាយ ធានិយា “វន្តមាលា” តិ នាមំ អហោសិ។

អថកធិវសំ សត្តា បច្ឆសសមយេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ
លោកំ វោលោកេន្តោ វន្តមាលាយ សោតាបត្តិជលូបនិស្សយំ, តស្សា ច
ព្រាហ្មណិយា សរណេសុ សីលេសុ ច បតិជ្ជានំ ទិស្វា អវញ្ញំ បរិសិទ្ធា
អញ្ញាតវស្មី រុក្ខមូលេ និសីទិ ធព្វណ្ណា ពុទ្ធវស្មិយោ វិស្សន្នេន្តោ។ វន្តមាលាបិ ខោ
ធិវសេ ធិវសេ តាយ តថាវិហេបិយមាធា “កី មេ ឥមិនា ធុដ្ឋីវិតេនា” តិ
និព្វន្ធវចា ជីវិតេ មរិតុកាមា យជំ គហេត្វា ឧទកតិតំ កច្ឆន្តិវិយ គេហតោ
និក្ខត្តា អនុក្កមេន វនំ បរិសិទ្ធា ភគវតោ និសិន្នរុក្ខស្ស អវិទូរេ អញ្ញាតវស្ស
រុក្ខស្ស សាខាយ វន្តំ ពន្ធិត្វា ចាសំ កត្វា ឧព្វន្ធិតុកាមា ឥតោ ចិតោ ច
ឱលោកេន្តី អទ្ទស ភគវន្តំ តត្ថ និសិន្នំ ចាសាទិកំ បសាទនិយំ
ឧត្តមទមថសមថមនុប្បត្តំ ធព្វណ្ណា ពុទ្ធវស្មិយោ វិស្សន្នេន្តោ។ ទិស្វា ពុទ្ធការវេន
អាកឡិយមាធិបាធយា “កី នុ ខោ ភគវា មាទិសានម្បិ ធម្មំ ទេសេតិ, យមហំ
សុត្វា ឥតោ ធុដ្ឋីវិតេនា មុច្ឆយ្យ” តិ ចិន្តេសិ។

អថ ភគវា តស្សា ចិត្តាចារំ ឱលោកេត្វា “វន្តមាលេ” តិ អាហា។ សា តំ សុត្វា
អមតេនវិយ អភិសិទ្ធា បីតិយា និរន្តរំ ធុដ្ឋា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា
ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ តស្សា ភគវា អនុបុព្វិកថានុបុព្វកំ ចតុសច្ចកជំ កថេសិ, សា

សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជហិ។ សត្តា “វដ្តតិ ឯត្ថកោ រដ្ឋមាលាយ អនុគ្គហោ,
ឥន្ទានេសា កេនចិ អប្បដំសិយា ជាតា” តិ អរញ្ញតោ និក្ខមិត្វា កាមស្ស អវិទូរេ
អញ្ញតរស្មី រុក្ខមូលេ និសីទិ។ រដ្ឋមាលាបិ អត្តានំ វិនិច្ឆាតេតុំ អភព្ពតាយ
ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្មន្ទតាយ ច “ព្រាហ្មណី មំ ហនតុ វា វិហេបេតុ វាយំ វា តំ
វា ករោត្ត” តិ យជេន ឧទកំ គហេត្វា គេហំ អគមាសិ។ សាមិកោ គេហាទ្វារេ
បិតោ តំ ទិស្វា “តុំ អន្ធនំ ឧទកតិ តុំ គតា ចិរាយិត្វា អាគតា, មុខវណ្ណោ ច តេ
អតិវិយ វិប្បសន្នោ, ត្វញ្ច អញ្ញោន អាការេន ឧបជ្ជាសិ, កី ឯត” ន្តិ បុច្ឆិ។ សា
តស្ស តំ បវត្តិ អាចិត្តិ។

ព្រាហ្មណោ តស្ស វចនំ សុត្វា តុស្សិត្វា គេហំ គន្ធា រដ្ឋមាលាយ ឧបរិ
“តយា ន កិញ្ចា កាតព្ព” ន្តិ សុណិសាយ វត្វា តុជ្ជមានសោ សីយតំ សត្ត
សន្តិកំ គន្ធា វត្តិត្វា សាទរេន កតបដិសន្តារោ សត្តារំ និមន្តេត្វា អត្តនោ គេហំ
អានេត្វា បណីតេន ខាទនីយេន កោជនីយេន បរិវិសិត្វា ភក្កវន្តំ ភុត្តារិ
ឱនីតបត្តចាណី ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ, សុណិសាបិស្ស ឧបសង្កមិត្វា
វត្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ គយាកាមវាសិនោបិ ព្រាហ្មណាគហបតិកា តំ បវត្តិ
សុត្វា ភក្កវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា អប្បេកច្ចេ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទីសុ,
អប្បេកច្ចេ សម្មោទនីយំ កត្វា ឯកមន្តំ និសីទីសុ។

សត្តា រដ្ឋមាលាយ តស្ស ច ព្រាហ្មណីយា បុរិមជាតីសុ កតកម្មំ
វិត្តារតោ កថេត្វា សម្មត្ថបរិសាយ អនុរូបំ ធម្មំ ទេសេសិ។ តំ សុត្វា ព្រាហ្មណី
ច មហាជនោ ច តត្ថ សន្និបតិកោ សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិជ្ជហិ។ សត្តា
អាសនា ឧជ្ជហិត្វា សាវត្តិមេវ អគមាសិ។ ព្រាហ្មណោ រដ្ឋមាលំ ដីតុជ្ជានេ
វេបេសិ។ តស្ស សុណិសា រដ្ឋមាលំ បិយចក្ខុហិ ឱលោកេន្តិ យាវជីវំ មនាបេនេវ
សីនេហោន បរិហារិ។ រដ្ឋមាលា អបរកាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ និព្ពត្តិ,

អច្ឆរាសហស្សញ្ញស្ស បរិវារោ អហោសិ។ សា សង្ខិសកជការប្បមាណោហិ
ទិញ្ញាករណោហិ បដិមណ្ឌិតត្ថភារា អច្ឆរាសហស្សបរិវត្តា នន្ទនវនាទីសុ
មហតី ទិញ្ញសម្បត្តិ អនុកវមាណា បមុទិតមនាវិចរតិ។ អថាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ គតោ តំ មហាន្តេន ទិញ្ញានុភារេន មហតិយា
ទេវិទ្ធិយាវិជ្ជោតមាណំ ទិស្វា តាយ កតកម្មំ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។

៨២២.

“អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ភូ ទិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ហត្ថេ ចាទេ ច វិគ្គយ្ហ, នច្ចសិ សុប្បវាទិតេ។

៨២៣.

“តស្ស តេ នច្ចមាណាយ, អង្គមង្គេហិ សត្តសោ;
ទិញ្ញា សន្នា និច្ឆរន្តិ, សវនីយា មនោរមា។

៨២៤.

“តស្ស តេ នច្ចមាណាយ, អង្គមង្គេហិ សត្តសោ;
ទិញ្ញា គន្ធា បវាយន្តិ, សុចិត្តន្ធា មនោរមា។

៨២៥.

“វិវត្តមាណា កាយេន, យា វេណីសុ បិឡ្យន្ទនា;
តេសំ សុយ្យតិ និក្ខេសោ, ត្វិរិយេ បញ្ចន្តិកេ យថា។

៨៣០.

“វជំសកា វាតតុតា, វាតេន សម្បកម្មតា;
តេសំ សុយ្យតិ និក្ខេសោ, ត្វិរិយេ បញ្ចន្តិកេ យថា។

៨៣០.

“យាបី តេ សិរស្សី មាលា, សុចិត្តន្ទា មនោរមា;
វាតិ គន្លោ ធិសា សញ្ញា, រុក្ខោ មញ្ញសកោ យថា។

៨៣២.

“យាយសេ តំ សុចិត្តន្ទំ, រូបំ បស្សសិ អមាណុសំ;
នេវតេ បុច្ឆិតាចិត្ត, កិស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។

៨២៦. តត្ថ ហត្ថ ចាទេ ច វិគ្គយ្ហាតិ ហត្ថ ច ចាទេ ច វិវិដេហិ អាការេហិ
គហេត្វា, បុប្ផមុដ្ឋិបុប្ផញ្ញាលិអាទិភេទស្ស សាខាភិនយស្ស ទស្សនវសេន
វិវិដេហិ អាការេហិ ហត្ថ, ច, សមចាទាទិនម្បិ ហ្មនវិសេសានំ ទស្សនវសេន
វិវិដេហិ អាការេហិ ចាទេ ច ឧចាទិយិត្វាតិ អត្តោ។ ច-សន្ទេន សាខាភិនយំ
សន្តិណ្ណាតិ។ នច្ចសីតិ នជសិ។ យា ត្វន្តិយា វុត្តនយវសេន នច្ចំ ករោសីតិ
អត្តោ។ សុប្បវាទិតេតិ សុន្ទរេ បវន្តនេ សតិ តវ នច្ចស្ស អនុបវសេន
វីណារំសមុទិដ្ឋតាឡាទិកេ វាទិយមាទេ, បញ្ចន្តិកេ ត្វិយេ បគ្គយ្ហមាទេតិ
អត្តោ។ សេសំ ហេជ្ជាវិមាទេ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ ថេវេន បុច្ឆិតា សា នេវតា អត្តនោ បុរិមជាតិអាទី ឥមាហិ គាថាហិ
ព្យាកាសិ -

៨៣៣.

“ឆាសី អហំ បុរេ អាសី, គយាយំ ព្រាហ្មណស្សហំ;
អប្បបុញ្ញា អលក្ខិកា, រដ្ឋមាលាតិ មំវិទុំ។

៨៣៤.

“អក្កោសានំ វជានញ្ច, តជ្ឈនាយ ច ឧគ្គតា;

កុដំ គហេត្វានិក្ខម្ម, អគត្វី ឧទហារិយា។

៨៣៥.

“វិបថេ កុដំ និក្ខិបិត្វា, វេនសណ្ឋំ ឧបាគមី;
‘ឥធម្មាបំ មរិស្សមិ, កោ អត្ថោ ជីវិតេន មេ’។

៨៣៦.

“ទង្គំ ចាសំ ករិត្វាន, អាសុម្ពិត្វាន ចាទបេ;
តតោ ទិសាវិលោកេសី, ‘កោ នុ ខោ វេនមស្សិតោ’។

៨៣៧.

“តត្ថទ្ទសាសី សម្ពុទ្ធំ, សត្តលោកហិតំ មុនី;
និសិន្នំ រុក្ខមូលស្មី, ឈាយន្តំ អកុតោភយំ។

៨៣៨.

“តស្សា មេ អហុ សំវេតោ, អត្តតោ លោមហំសនោ;
‘កោ នុ ខោ វេនមស្សិតោ, មនុស្សោ ឧទាហុ ទេវតា’។

៨៣៩.

“ចាសាទិកំ បសាទនីយំ, វេនា និព្ពនមាគតំ;
ទិស្វា មនោ មេ បសីទិ, នាយំ យាទិសកីទិសោ។

៨៤០.

“គុត្តិន្ទ្រិយោ ឈានរតោ, អពហិត្តតមាទសោ;
ហិតោ សត្តស្ស លោកស្ស, ពុទ្ធា អយំ ភវិស្សតិ។

៨៤១.

“ភយភេរវោ ធុរាសនោ, សីហោវ គុហមស្សិតោ;
ធុល្លភាយំ ធន្សនាយ, បុប្ផំ ឌីធុម្ហំ យថា។

៨៤២.

“សោ មំ មុទ្ធហិ វាចាហិ, អាលបិត្វា តថាគតោ;
រដ្ឋមាលេតិ មំវោច, សរណំ គច្ឆ តថាគតំ។

៨៤៣.

“តាហំ គិរំ សុណិត្វាន, ទេលំ អត្ថវតី សុចី;
សណ្ណំ មុទ្ធហា វគ្គញ្ញា, សព្ពសោកាបន្ធនំ។

៨៤៤.

“កល្លចិត្តញ្ញា មំ ញាត្វា, បសន្នំ សុទ្ធមានសំ;
ហិតោ សព្ពស្ស លោកស្ស, អនុសាសិ តថាគតោ។

៨៤៥.

“ឥទំ ធុក្ខន្តិ មំវោច, អយំ ធុក្ខស្ស សម្ពវោ;
ធុក្ខនិរោធា មគ្គោ ច, អញ្ញសោ អមតោគដោ។

៨៤៦.

“អនុកម្មកស្ស កុសលស្ស, ឌីវាទម្ពិ អហំ បិតា;
អជ្ឈកា អមតំ សន្តិ, និព្ពានំ បទមច្ចតំ។

៨៤៧.

“សាហំ អវជ្ជិតាបេមា, ធន្សនេ អវិកម្មិនិ;
មូលជាតាយ សទ្ធាយ, ធីតា ពុទ្ធស្ស ឌីវសា។

៨៤៨.

“សាហំ រមាមិ កីឡាមិ, មោធាមិ អកុតោកយា;
ទិព្វមាលំ ធារយាមិ, បិវាមិ មធុមទ្គវំ។

៨៤៩.

“សដ្ឋិត្វិយសហស្សនិ, បដិពោធំ ករោន្តិ មេ;
អាឡម្ពោ កគ្គរោភីមោ, សាធុវាទី ច សំសយោ។

៨៥០.

“ចោក្ខុរោ ច សុជស្សោ ច, វិណាមោក្ខា ច ឆារិយោ;
នន្ទា ចេវ សុនន្ទា ច, សោណាទិន្ទា សុចិម្ពិតា។

៨៥១.

“អលម្ពុសា មិស្សកេសី ច, បុណ្ណរីកាតិទារុណី;
ឯណីជស្សោ សុជស្សោ ច, សុកទ្ធា មុទុវាទិនី។

៨៥២.

“ឯតា ចញ្ញា ច សេយ្យាសេ, អច្ឆរាណំ បពោធិកា;
តា មំ កាលេនុចាកន្ទា, អភិភាសន្តិ ទេវតា។

៨៥៣.

“ហន្ត នន្ទាម កាយាម, ហន្ត តំ រមយាមសេ;
នយិទំ អកតបុញ្ញាណំ, កតបុញ្ញានមេវិទំ។

៨៥៤.

“អសោកំ នន្ទនំ រម្មំ, តិទសានំ មហាវនំ;

សុខំ អកតបុញ្ញានំ, ឥធននត្ថិ បរត្ថ ច។

៨៥៥.

“សុខញ្ច កតបុញ្ញានំ, ឥធនេវ បរត្ថ ច;
តេសំ សហព្យកាមានំ, កត្តត្ថំ កុសលំ ពហុ;
កតបុញ្ញា ហិ មោធន្តិ, សគ្គ ភោគសមន្តិនោ។

៨៥៦.

“ពហុនំ វត អត្ថាយ, ឧប្បជ្ឈន្តិ តថាគតា;
ធឹក្ខិណោយ្យា មនុស្សានំ, បុញ្ញក្ខេត្តានមាករា;
យត្ថ ការំ ករិត្វាន, សគ្គ មោធន្តិ ឆាយកា”តិ។

៨៣៣. តត្ថ ធាសី អហំ បុរេ អាសិន្តិ បុរេ បុរិមជាតិយំ អហំ អន្តោជាតា
ធាសី អហោសី។ តត្ថ កស្សាតិ អាហា “គយាយំ ព្រាហ្មណស្សបា”ន្តិ,
គយាឆាមកេ គាមេ អញ្ញាតវស្ស ព្រាហ្មណស្ស។ ហន្តិ និចាតមត្តំ។
អប្បបុញ្ញាតិ មន្ទភាគ្យា អបុញ្ញា។ អលក្ខិកាតិ និស្សិកា កាលកណ្តី។
វដ្ឋមាលាតិ មំវិទុន្តិ, កេសេ គហេត្វា អាកឱនបរិកឱនធុន មុណ្ណាកេ កតេ
បុនបិ តទត្ថមេវ សីសេ ធូន្ធិ ពន្ធិត្វា វបិកវដ្ឋកុណ្ណាលកវសេន “វដ្ឋមាលា”តិ
មំ មនុស្សា ជានីសុ។

៨៣៤. វជានន្តិ តាឡនានំ។ តជ្ជនាយាតិ ភយសំតជ្ជនេន។ ឧគ្គតាតិ
ឧគ្គតាយ ទោមនស្សប្បត្តិយា។ ឧទហារិយាតិ ឧទកហារិកា, ឧទកំ អាហារន្តិ
វិយ ហុត្វាតិ អធិប្បាយោ។

៨៣៥. វិបថេតិ អបថេ, មគ្គតោ អបក្កមិត្វាតិ អត្តោ។ ក្ខត្តោតិ កោ
អត្តោ។ សោយេវ វា ចាថោ។

៨៣៦. ធម្មំ ចាសំ កវិក្ខាធាតិ ពន្ធនចាសំ ជីវំ អច្ឆិដ្ឋនកំ កត្វា។
អាសុម្ពិក្ខាន ចាធមេតិ វិជេបេ លក្ខនវសេន ចាធមេ រុក្ខេ ឱបិក្ខា។ តតោ ធិសា
វិលោកេសី, កោ នុ ខោ វនមស្សិតោតិ ឥមំ វនំ បរិសនវសេន អស្សិតោ នុ ខោ
កោចិ អត្ថិ, យតោ មេ មរណាន្តរាយោ សិយាតិ អធិប្បាយោ។

៨៣៧. សម្ពុទ្ធនិអាទិ តទា តស្ស តាធិសេ និច្ឆយេ អសតិបិ សភាវវសេន
វុត្តំ។ តស្សត្ថោ - សយមេវ សម្មទេវ ច សព្ពស្សបិ ពុជ្ឈិកតព្ពស្ស ពុទ្ធត្ថា សម្ពុទ្ធ,
មហាករុណាយោគេន ហិរានិកេនភិទ្ទស្ស សព្ពស្សបិ លោកស្ស
ឯកន្តហិតត្ថា សព្ពលោកហិតំ, ឧភយលោកំ មុននតោ មុនី, និសង្ខារវសេន
កិលេសាភិសង្ខារេហិ ហិរោ ចារីនាភារេន ច និសិដ្ឋំ, អារម្មណ្ឌបនិដ្ឋានេន
លក្ខណ្ឌបនិដ្ឋានេន ច ឈាយន្តំ, ពោធិមូលេយេវ ភយហេតុនំ សមុច្ឆន្តត្ថា
កុតោចិបិ ភយាភាវតោ អកុតោភយន្តិ វេទិតព្ពំ។

៨៣៨. សំវេតោ នាម សហោត្ថប្បំ ញ្ញាណំ, សោ តស្ស ភគវតោ ទស្សនេន
ឧប្បជ្ឈិ។ តេនាហ “តស្ស មេ អហុ សំវេតោ” តិ។

៨៣៩. ចាសាធិកន្តិ បសាទាវហំ,
ទុត្តិសមហាបុរិសលក្ខណាអសីតិអនុញ្ញានព្យាមប្បភាកេតុមាលាលង្គតា
យ សមន្តចាសាធិកាយ អត្ថនោ សរីរសោភាសម្បត្តិយា
រូបកាយទស្សនព្យាវជស្ស ជនស្ស សាធុការតោ បសាទសំវឌ្ឍនន្តិ អត្ថោ។
បសាទនីយន្តិ ទសពល-ចតុវេសារជ្ជធអសាធារណញ្ញាណ-អដ្ឋារសាវេណិក-
ពុទ្ធជម្ពបភុតិអបរិមាណគុណាសមន្មាគតាយ ធម្មកាយសម្បត្តិយា
សិក្ខកជនស្ស បសិទិតព្ពយុត្តំ, ចាសាធិកន្តិ អត្ថោ។ វនាតិ កិលេសវនតោ
អបក្កមិក្ខា។ និព្វនមាគតន្តិ និព្វនភាវំ និព្វានមេវ ឧបគតំ អធិគតំ។
យាធិសកីធិសោតិ យោ វា សោ វា, បច្ឆរជនោតិ អត្ថោ។

៨៤០-៤១. មនុស្សដ្ឋានំ ឥន្ទ្រិយានំ អគ្គមគ្គកោបនាយ កោបិតត្តា
គុត្តិន្ទ្រិយោ។ អគ្គជលជ្ឈនាភិវតិយា ឈានតោ។ តតោ ឯវ ពហិត្វតេហិ
រូបាទិអារម្មណេហិ អបក្កមិត្វា វិសយជ្ឈត្តេ និព្វានេ ច ឱកាឡិចិត្តតាយ
អពហិត្តតមានសោ។ មិច្ឆាគាហមោចនកយេន វិបល្លាសវន្តេហិ
មិច្ឆាទិដ្ឋិកេហិ ភាយិតព្ពតោ តេសញ្ច ភយជននតោ ភយភេរវោ។
បយោគាសយវិបន្នេហិ អនុបគមនីយតោ ច កេនចិបិ អនាសាទនីយតោ ច
ទុរាសនោ។ ទុល្លភាយន្តិ ទុល្លភោ អយំ។ ទស្សនាយាតិ ទដ្ឋម្យំ។ បុប្ផំ ឱទុម្ហំ
យថាតិ យថា នាម ឧទុម្ហេ ភវំ បុប្ផំ ទុល្លភទស្សនំ, កធាចិទេវ ភវេយ្យ, ន វា
ភវេយ្យ, ឯវំ ព្យាទិសស្ស ឧត្តមបុគ្គលស្សាតិ អត្ថោ។

៨៤២. សោ តថាគតោ មុទ្ធហិ វាចាហិ សណ្ឋាយ វាចាយ “រដ្ឋមាលេ”តិ មំ
អាលបិត្វា អាមន្តេត្វា សរណំ គច្ឆ តថាគតន្តិ “តថា អាគតោ”តិ អាទិនា
តថាគតំ សម្មាសម្ពុទ្ធិំ សរណំ គច្ឆាតិ មំ អវោច អភាសីតិ យោជនា។

៨៤៣-៤. តាហន្តិ តំ អហំ។ គិរន្តិ វាចំ។ នេលន្តិ និទ្ទោសំ។ អត្ថវតិន្តិ
អត្ថយុត្តំ សាត្តំ, ឯកន្តហិតំ វា។ វីចីសោចេយ្យតាយ សុចី។ អកក្ខន្ធាយ
សណ្ឋំ។ វេនេយ្យានំ មុទុការករត្តា មុទុ។ សវនីយភាវេន វគ្គំ។
សព្ពសោកាបន្ធនន្តិ ញាតិព្យសនាទិវសេន ឧប្បជ្ឈនកស្ស សព្ពស្សាបិ
សោកស្ស វិនោទនំ គិរំ សុត្វាន បសន្នចិត្តា អហោសិន្តិ សម្ពន្ធា។ សព្ពមេតំ
ទានកបំ អាទី កត្វា ឧស្សក្កិត្វា នេក្ខម្មេ អានិសំសំ វិការវេនសេន បវត្តិតំ
ភគវតោ អនុបុព្វិកបំ សន្ធាយ វេទតិ។ តេនេវាហ “កល្លចិត្តញ្ច មំ
ញាត្វា”តិ អាទិ។

តត្ថ កល្លចិត្តន្តិ កម្មនិយចិត្តំ, ហេដ្ឋា បវត្តិតទេសនាយ អស្សន្ទិយាទីនំ
ចិត្តនោសានំ វិគតត្តា ឧបវិទេសនាយ ភាជនការ្យបគមនេន កម្មក្ខមចិត្តំ,

ការនាកម្មស្បៀងយោគ្គចិត្តន្តិ អត្ថោ។ តេនេវាហ “បសន្នំ សុទ្ធមានស”ន្តិ។ តត្ថ
“បសន្នំ”ន្តិ ឥមិនា អស្សន្តិយាបកមមាហា, “សុទ្ធមានស”ន្តិ ឥមិនា
កាមច្ចន្តាទិអបកមនេន មុទុច្ចិតតំ ឧទគ្គចិត្តតព្វា ទស្សន្តិ។ អនុសាសីតិ ឡីវទិ,
សាមុក្កំសិកាយ ធម្មទេសនាយ សហ ឧចាយេន បវត្តិនិវត្តិយោ ឧបទិសីតិ
អត្ថោ។ តេនេវាហ “ឥទំ ទុក្ខ”ន្តិអាទិ។ អនុសាសីតាការទស្សនព្វេតំ។

៨៤៥. តត្ថ ឥទំ ទុក្ខន្តិ មំវោចាតិ ឥទំ តណ្ហាវជ្ជំ តេភូមកំ ធម្មជាតំ
ពាធកសភាវត្តា កុច្ឆិកំ ហុត្វា តុច្ឆសភាវត្តា តថត្តា ច ទុក្ខំ អរិយសច្ចន្តិ មយ្ហំ
អភាសិ។ អយំ ទុក្ខស្ស សម្ពវោតិ អយំ អាមតណ្ហាទិភេទា តណ្ហា
យថាវុត្តស្ស ទុក្ខស្ស សម្ពវោ បកវោ ឧប្បត្តិ ហេតុ សមុទយោ អរិយសច្ចន្តិ។
ទុក្ខនិរោធាតិ ទុក្ខស្ស សន្តិភាវោ អសម្ពុតធាតុ និរោធា អរិយសច្ចន្តិ។
អន្តទ្វយស្ស បរិវជ្ជនតោ អញ្ញសោ និព្វានគាមិនិបដិបទាកាវតោ
អមតោគរោ មគ្គោ អរិយសច្ចន្តិ មំ អវោចាតិ សម្ពុទ្ធោ។

៨៤៦. កុសលស្សាតិ ឡីវទទានេ វេនេយ្យទមនេ ធរកស្ស,
អប្បមាទបដិបត្តិយា វា មត្តកប្បត្តិយា អនវជ្ជស្ស។ ឡីវទម្ហំ អហំ បិតាតិ
យថាវុត្ត ឡីវទេ អនុសិដ្ឋិយំ សិក្ខាត្ថយចារិប្បិយា សច្ចបដិវេជេន អហំ
បតិដ្ឋិតា។ តេនាហ “អជ្ឈតា អមតំ សន្តិ, និព្វានំ បទមច្ចុត”ន្តិ, ឥទំ ឡីវទេ
បតិដ្ឋានស្ស ការណាវចនំ។ យា និច្ចតាយ មរណាកាវតោ អមតំ,
សត្តទុក្ខវុបសមតាយ សន្តិ, អធិគតានំ អចរេនហេតុតាយ អច្ចុតំ និព្វានំ បទំ
អជ្ឈតា អធិគត្វា, សា ឯកំសេន សត្តុ ឡីវទេ បតិដ្ឋិតា នាមាតិ។

៨៤៧. អវដ្ឋិតាបេមាតិ ទន្ធិភត្តិ រតនត្ថយេ និច្ចលបសាទសិនេហា។
កស្មា? យស្មា ទស្សនេ អវិកម្មីនី, “សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភកកា, ស្វាភ្លាតោ ធម្មោ,
សុប្បដិបន្នោ សង្ឃោ”តិ ឯតស្មី សម្មាទស្សនេ អចលា កេនចិ អចាលនីយា។

កេន បនេតំ អវិកម្មនន្តិ អាហា “មូលជាតាយ សទ្ធាយា” តិ។ អយំ “ឥតិបិ សោ
ភគវា អរហ” តិអាទិនា (ម. និ. ១.៧៤; សំ. និ. ៥.៩៩៧; អ. និ. ៩.២៧) សម្មាសម្ពុទ្ធ,
“ស្វាគ្គាតោ ភគវតោ ធម្មា” តិអាទិនា តស្ស ធម្មេ, “សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ
សាវកសង្ឃោ” តិអាទិនា តស្ស សង្ឃេ ច សទ្ធាភិសមយសម្ព័ន្ធាតេន មូលេន
ជាតមូលា សទ្ធា, តាយ អហំ អវិកម្មនីតិ ទស្សេតិ។ តតោ ឯវ ធីតា ពុទ្ធស្ស
ឱវសាតិ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឱវេ វាយាមជនិតាភិជាតិតាយ ឱវសបុត្តិ។

៨៤៨. សាហំ រមាមីតិ សា អហំ តនា អរិយាយ ជាតិយា ឥនានិ
ទេវបបត្តិយា អាគតា មគ្គរតិយា ជលរតិយា ច រមាមិ, កាមគុណរតិយា
កិឡាមិ, ឧកយេនាបិ មោធាមិ។ អត្តានុវាទកយាធិនំ អបគតត្តា
អកុតោកយា។ មធុមទ្ធពន្តិ មធុសម្ព័ន្ធពន្តិ មទ្ធពករំ, នច្ចនកាយនកាលេសុ
សរីរស្ស សរស្ស ច មុទុកាវាវហំ គន្ធានំ សទ្ធាយ វទតិ។ “មធុមាធន” តិបិ
បឋន្តិ, អាធនំ យាវធនំ យាវទេវ ធនំ ត្ថំ មធុរំ បិវាមីតិ អត្តោ។

៨៤៩. បុញ្ញកេត្តានមាករាតិ សទេវកស្ស លោកស្ស បុញ្ញកេត្តភូតានំ
អរិយានំ មគ្គជលជ្ជានំ អរិយសង្ឃស្ស អាគរា ឧប្បត្តិជ្ជានំ តថាគតា។ យថាតិ
យស្មី បុញ្ញកេត្តោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លាទោ អត្តនា ច ទេវតាយ ច បរត្ថិតំ ឥមំ
កថាសល្លាបំ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា ភគវតោ អាហោចេសិ។ ភគវា តមត្ថំ
អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា សម្មត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស
សាត្តិកា អហោសីតិ។

រដ្ឋមាលាវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថធិបនិយា ឧទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មី

ទ្វាទសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស ចតុត្ថស្ស មញ្ញាជ្ជកវគ្គស្ស

អត្ថវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតា ច ឥត្តិវិមានវណ្ណានា។

២. បុរិសវិមាណំ

៥. មហាវចរក្កោ

១. មណ្ឌកនេវបុត្តវិមាណវណ្ណានា

មហាវចរក្កោ កោមេវន្តតិ ចាទានីតិ មណ្ឌកនេវបុត្តវិមាណំ។ តស្ស កា
ឧប្បត្តិ? ភគវា ចម្បាយំ វិហរតិ គគ្គរាយ ចោក្ខរណីយា តីរេ។ សោ
បច្ចុសវេលាយំ ពុទ្ធាចិណ្ឌំ មហាករុណាសមាបត្តិ សមាបដ្ឋិតា តតោ វុដ្ឋាយ
វេនេយ្យពន្ធវេ សត្តោ វេលោកេន្តោ អន្តស “អដ្ឋ មយិ សាយន្តសមយេ ធម្មំ
នេសេន្តេ ឯកោ មណ្ឌកោ មម សវេ និមិត្តំ គណ្ណោន្តោ បរុបក្កមេន មរិត្វា
នេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា មហតា នេវបរិវារេន មហាជនស្ស បស្សន្តស្សេវ
អាគមិស្សតិ, តត្ថ ពហុនំ ធម្មាភិសមយោ ភវិស្សតី” តិ ទិស្វា បុព្ពណ្ណាសមយំ
និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិ ចម្បានគរំ បិណ្ឌាយ
បរិសិត្វា, ភិក្ខុនំ សុលភបិណ្ឌាចាតំ កត្វា កតភត្តកិច្ចាវិហារំ បរិសិត្វា
ភិក្ខុសុ វត្តំ ទស្សេត្វា, អត្តនោ អត្តនោ ទិវាជ្ជានំ គតេសុ គន្ធកុដិ បរិសិត្វា
ជលសមាបត្តិសុខេន ទិវសភាគំ ខេបេត្វា, សាយន្តសមយេ ចតុសុ បរិសាសុ
សន្និបតិកាសុ សុវភិគន្ធកុដិតោ និក្ខមិត្វា តដ្ឋណានុរូបេន ចាដិហារិយេន
ចោក្ខរណីតីរេ ធម្មសភាមណ្ឌបំ បរិសិត្វា អលដ្ឋតវរពុទ្ធាសនេ និសិន្នោ
មនោសិលាតលេ សីហនាទំ ននន្តោ អធម្មិតកេសវសីហារិយ

អង្គជ្ឈមន្ត្រាគតំ ព្រហ្មស្សំ និដ្ឋារេន្តោ អចិន្តេយ្យេន ពុទ្ធានុការេន អនុបមាយ
ពុទ្ធលីលាយ ធម្មំ នេសេតុំ អារភិ។

តស្មីញា ខណោ ឯកោ មណ្ឌកោ ចោក្ខរណីតោ អាគន្ធា “ធម្មោ ឯសោ
វុច្ចតី” តិ ធម្មសញ្ញាយ សវេ និមិត្តំ គណ្ណោន្តោ បរិសបរិយន្តេ និបដ្ឋិ។ អថេកោ
វច្ឆចាលោ តំ បទេសំ អាគតោ សត្តារំ ធម្មំ នេសេន្តំ បរិសញ្ច បរមេន ឧបសមេន
ធម្មំ សុណន្តំ ទិស្វា តគ្គតមានសោ ទណ្ឌាមាលុព្ភ តិដ្ឋន្តោ មណ្ឌកំ
អនោលោកេត្វា តស្ស សីសេ សន្និវុម្ពិត្វា អដ្ឋាសិ។ សោ ធម្មសញ្ញាយ
បសន្នចិត្តោ តាវនេវ កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ ទ្វាទសយោជនិកេ
កនករិមានេ និព្ពត្តិត្វា សុត្តប្បពុទ្ធារិយ តត្ថ អច្ឆរាសដ្ឋបរិវុតំ អត្តានំ ទិស្វា
“កុតោ នុ ខោ ឥធម អហំ និព្ពត្តោ” តិ អារវ្លេន្តោ បុរិមជាតី ទិស្វា “អហម្មិ នាម
ឥធម ឧប្បជ្ឈិ, វ្យាទិសញ្ច សម្មត្តិ បដិលភី, កី នុ ខោ កម្មំ អកាសិ” តិ ឧបដារេន្តោ
អញ្ចំ ន អទ្ទស អញ្ញាត្រ ភគវតោ សវេ និមិត្តក្លាហា។ សោ តាវនេវ សហ
រិមានេន អាគន្ធារិមានតោ ឌីតវិត្វា, មហាជនស្ស បស្សន្តស្សេវ មហតា
បរិវារេន មហាន្តេន ទិព្ពានុការេន ឧបសម្ព័មិត្វា, ភគវតោ ចាទេ សិរសា វុទ្ធិត្វា
អញ្ចលី បក្កយ្ហ នមស្សមាណោ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ភគវា ជានន្តោវ មហាជនស្ស
កម្មជលំ ពុទ្ធានុការេញ បច្ចក្ខំ កាតុំ -

៨៥៧.

“កោ មេ វុទ្ធិតិ ចាទានិ, ឥទ្ធិយា យសសា ជលំ;
អភិក្កន្តេន វល្លោន, សត្តា ឌីកាសយំ ទិសា” តិ។ -

បុច្ឆិ។ តត្ថ កោតិ នេវនាគយ ក្ខមនុស្សាទីសុ កោ, កតមោតិ អត្តោ។ មេតិ
មម។ ចាទានីតិ ចាទេ។ ឥទ្ធិយាតិ ឥមាយ វ្យាទិសាយ នេវិទ្ធិយា។ យសសាតិ
ឥមីនា វ្យាទិសេន បរិវារេន បរិច្ឆេទេន ច។ ជលន្តិវិជ្ជោតមាណោ។ អភិក្កន្តេនាតិ

អតិវិយ កន្លែង កមនីយេន សុន្ទរេន។ វណ្ណោតិ ធីវវណ្ណោន,
សវវណ្ណោនិកាយាតិ អត្ថោ។

អថ ទេវបុត្តោ អត្តនោ បុរិមជាតិអាទី អាវី ករោន្តោ ឥមាហិ គាថាហិ
ព្យាកាសិ -

៨៥៨.

“មណ្ឌុកោហំ បុរេ អាសី, ឧទកេ វារីគោចរោ;
តវ ធម្មំ សុណន្តស្ស, អវជី វច្ឆចាលកោ។

៨៥៩.

“មុហុត្ថំ ចិត្តបសាទស្ស, ឥធូំ បស្ស យសញ្ច មេ;
អានុភាវញ្ច មេ បស្ស, វណ្ណំ បស្ស ជុតិញ្ច មេ។

៨៦០.

“យេ ច តេ ធីយមទ្ធានំ, ធម្មំ អស្សោសុំ គោតម;
បត្តា តេ អចលជ្ជានំ, យត្ថ កន្ធា ន សោចរេ”តិ។

៨៥៨. តត្ថ បុរេតិ បុរិមជាតិយំ។ ឧទកេតិ ឥទំ តទា អត្តនោ
ឧប្បត្តិជ្ជានទស្សនំ។ ឧទកេ មណ្ឌុកោតិ ឯតេន ឧទ្ធមាយិកាទិកស្ស ថលេ
មណ្ឌុកស្ស និវត្តនំ កតំ ហោតិ។ គាវោ ចរន្តិ ឯត្ថាតិ គោចរោ, គោចរោវិយាតិ
គោចរោ, យាសេសនជ្ជានំ។ វារី ឧទកំ គោចរោ ឯតស្សតិ វារីគោចរោ។
ឧទកចារីបិ ហិ កោចិ កច្ឆទាទិ អវារីគោចរោបិ ហោតីតិ “វារីគោចរោ”តិ
វិសេសេត្វា វុត្តំ។ តវ ធម្មំ សុណន្តស្សតិ ព្រហ្មស្សរេន ករវីករុតមញ្ញោ
ទេសេន្តស្ស តវ ធម្មំ “ធម្មោ ឯសោ វុច្ឆតី”តិ សរេ និមិត្តក្តាហាវសេន
សុណន្តស្ស, អនាទរេ ចេតំ សាមីវចនំ វេទិតព្ពំ។ អវជី វច្ឆចាលកោតិ វច្ឆ

រក្ខត្តោ កោចាលទារកោ មម សមីបំ អាគន្ធា ធន្លាមាលុត្តិត្វា តិដ្ឋន្តោ មម
សីសេ ធន្លំ សន្និវុត្តិត្វា មំ មារេសិ។

៨៥៩. មុហុត្ថំ ចិត្តបសាទស្សាតិ តវ ធម្មេ មុហុត្ថមត្ថំ ឧប្បន្នស្ស
ចិត្តបសាទស្ស ហេតុភូតស្ស ឥទ្ធិន្តិ សមិទ្ធិ, ទិព្វវិភូតិន្តិ អត្តោ។ យសន្តិ បរិវារំ។
អាទុកាវន្តិ កាមវណ្ណិតាទិទិព្វានុការំ។ វណ្ណាន្តិ សរីរវណ្ណាសម្បត្តិ។ ជុតិន្តិ
ទ្វាទសយោជនានិ ជរណាសមត្ថំ បការិសេសំ។

៨៦០. យេតិ យេ សត្តា។ ច-សន្នោ ព្យាតិរេកេ។ តេតិ តវ។ ធីយមទ្វាទន្តិ
ពហុវេលំ។ អស្សោសុន្តិ សុណីសុ។ កោតមាតិ ភគវន្តំ កោត្តន អាលបតិ។
អចលជ្ជានន្តិ និព្វានំ។ អយញ្ញោត្ត អត្តោ - កោតម ភគវា អហំវិយ ឥត្តរមេវ
កាលំ អសុណិត្វា យេ បន កតបុញ្ញា ចិរំ កាលំ តវ ធម្មំ អស្សោសុំ សោតុំ
លភីសុ, តេ ធីយរត្ថំ សំសារព្យាសនាភិក្ខុតា ឥមេ សត្តា យត្ថ កន្ធា ន
សោចេយ្យំ, តំ អសោកំ សស្សតភាវេន អចលំ សន្តិបទំ បត្តា វេ, ន តេសំ
តស្ស បត្តិយា អន្តរាយោតិ។

អចស្ស ភគវា សម្បត្តបរិសាយ ច ឧបនិស្សយសម្បត្តិ ឌីលោកេត្វា
វិត្តារេន ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ សោ ទេវបុត្តោ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជហិ, ចតុរាសីតិយា ចាណាសហស្សានំ ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។
ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ វុទ្ធិត្វា តិក្ខុត្ថំ បទក្ខិណំ កត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច អញ្ចាលី កត្វា
សហ បរិវារេន ទេវលោកមេវ គតោតិ។

មណ្ឌកទេវបុត្តវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. វេវតីវិមានវណ្ណានា

ឧដ្ឋហិ វេរេតេ សុចាបធម្មតិ វេរេតីវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
ពារាណសីយំ វិហារតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ តេន សមយេន ពារាណសីយំ
សទ្ធាសម្បជ្ជស្ស កុលស្ស បុត្តោ នន្ទិយោ នាម ឧចាសកោ អហោសិ
សទ្ធាសម្បជ្ជោ ទាយកោ ទានបតិ សង្ឃបដ្ឋាកោ។ អថស្ស មាតាបិតរោ
សម្ពុទ្ធកេហតោ មាតុលជីតរំ វេរេតី នាម កញ្ចំ អានេតុកាមា អហោសុំ។ សា
បន អស្សទ្ធា អទានសីលា, នន្ទិយោ តំ ន ឥច្ឆិ។ តស្ស មាតា វេរេតី អាហា “អម្ព,
តុំ ឥមំ គេហំ អាគន្ធា ភិក្ខុសង្ឃស្ស និសីទនជ្ជានំ ហរិតេន គោមយេន
ឧបលិម្បិត្វា អាសនានិ បញ្ញាបេហិ, អាធារកេ វេបេហិ, ភិក្ខុនំ អាគតកាលេ
វន្តិត្វា បត្តំ គហេត្វា និសីទាបេត្វា ធមករណេន ចានីយំ បរិស្សវេត្វា
ភុត្តកាលេ បត្តានិ ជោវាហិ, វេរេតី មេ បុត្តស្ស អារាជិកា ភរិស្សសី”តិ។ សា តថា
អកាសិ។ អថ នំ “ឡីវាទក្ខមា ជាតា”តិ បុត្តស្ស អារាជេត្វា តេន “សាធ្ច”តិ
សម្បជិច្ឆិតេ ទិវសំ វេបេត្វា អាវាហំ ករិសុ។

អថ នំ នន្ទិយោ អាហា “សចេ ភិក្ខុសង្ឃំ មាតាបិតរោ ច មេ ឧបដ្ឋហិស្សសិ,
វេរេតី ឥមស្មី គេហេ វេសិតុំ លភិស្សសិ, អប្បមត្តា ហោហី”តិ។ សា “សាធ្ច”តិ
បដិស្សណិត្វា កិញ្ចំ កាលំ សទ្ធាវិយ ហុត្វា ភត្តារំ អនវត្តេន្តី ទ្វេ បុត្តេ វិជាយិ។
នន្ទិយស្ស មាតាបិតរោ កាលមកំសុ។ គេហេ សត្តិស្សវិយំ តស្ស វេរេ
អហោសិ។ នន្ទិយោបិ មហាទានបតិ ហុត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទានំ បដ្ឋបេសិ,
កបណាទិកាទីនម្បិ គេហាទ្វារេ ចាកវត្តំ បដ្ឋបេសិ។ ឥសិបតនេ មហាវិហារេ
ចត្វាហិ គព្ពេហិ បដិមណ្ឌិតំ ចតុសាលំ កាលេត្វា មញ្ចបីហំ ទីនិ អត្តរាបេត្វា
ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា តថាគតស្ស ហត្ថេ
ទក្ខិណោទកំ ចាតេត្វា និយ្យទេសិ, សហ ទក្ខិណោទកទានេន
តាវតីសភវេន អាយាមតោ ច វិត្តារតោ ច សមន្តា ទ្វាទសយោជនិកោ

យោជនសតុព្ភេនោ សត្តវតនមយោ អច្ឆរាគណាសហស្សសង្ឃដ្ឋោ
និព្ពាសាទោ ឧគ្គញ្ញី។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ ចាសាទំ ទិស្វា អត្តានំ
វន្តិតុំ អាគតេ ទេវបុត្តេ បុច្ឆិ “កស្សយំ ចាសាទោ” តិ? “ឥមស្ស, ភន្តេ,
ចាសាទស្ស សាមិកោ មនុស្សលោកេ ពារាណសីយំ នន្ទិយោ នាម
កុដុម្ពិយបុត្តោ សង្ឃស្ស ឥសិបតនមហាវិហារេ ចតុសាលំ កាវេសិ, តស្សយំ
និព្ពត្តោ ចាសាទោ” តិ អាហំសុ។ ចាសាទេ និព្ពត្តទេវច្ឆរាយោបិ ថេរំ វន្តិត្វា “ភន្តេ,
មយំ ពារាណសីយំ នន្ទិយស្ស នាម ឧចាសកស្ស បរិចារិកា ភវិតុំ ឥធនិព្ពត្តា,
តស្ស វរំ វទេថ “តុយ្ហំ បរិចារិកា ភវិតុំ និព្ពត្តា, ទេវតាយោ តយិ ចិរាយន្តេ
ឧក្កល្លាតា, ទេវលោកសម្បត្តិ នាម មត្តិកាកាជនំ ភិទ្ធិត្វា សុវណ្ណាកាជនស្ស
គហាលំវិយ អតិមនាបន្តិ វត្វា ឥធាគមនត្ថាយ តស្ស វទេថា” តិ អាហំសុ។
ថេរោ “សាធ្វ” តិ បដិស្សុណ្ហិត្វា សហសា ទេវលោកតោ អាគន្ធា ចតុបរិសមជ្ឈេ
ភគវន្តំ បុច្ឆិ “និព្ពត្តតិ នុ ខោ, ភន្តេ, កតបុញ្ញានំ មនុស្សលោកេ បិតានំយេវ
និព្ពសម្បត្តិ” តិ? “ននុ តេ, មោគ្គល្លាន, នន្ទិយស្ស ទេវលោកេ និព្ពត្តា និព្ពសម្បត្តិ
សាមំ ទិដ្ឋា, កស្មា មំ បុច្ឆសី” តិ? “វរំ, ភន្តេ, និព្ពត្តតិ” តិ។ អថស្ស សត្វា “យថា
ចិរំវិប្បវសិត្វា អាគតំ បុរិសំ មិត្តពន្ធវា អភិនន្ទន្តិ សម្បជិច្ឆន្តិ, វរំ កតបុញ្ញំ
បុគ្គលំ ឥតោ បរលោកំ គតំ សកានិ បុញ្ញានិ សម្បត្តិហត្ថហិ សម្បជិច្ឆន្តិ
បដិគ្គណ្ហន្តិ” តិ ទស្សន្តោ -

៨៦០.

“ចិរវ្យាសី បុរិសំ, ទូរតោ សោត្តិមាគតំ;
ញាតិមិត្តា សុហជ្ជា ច, អភិនន្ទន្តិ អាគតំ។

៨៦២.

“តថេវ កតបុញ្ញម្បិ, អស្មា លោកា បរំ គតំ;

បុញ្ញានិ បដិគ្គណ្ហានិ, បិយំ ញាតីវ អាគត”ន្តិ។ - គាថា អភាសិ;

នង្គិយោ តំ សុត្វា ភិយ្យោសោមត្តាយ ធានានិ ទេតិ, បុញ្ញានិ ករោតិ, សោ
វណិជ្ជាយ គច្ឆន្តោ វេតី អាហា “ភទ្កេ, មយា បដ្ឋបិតំ សង្ឃស្ស ធានំ អនាថានំ
ចាកវត្តញ្ច ភំ អប្បមត្តា បវត្តេយ្យសី”តិ។ សា “សាធូ”តិ បដិស្សន្ទិ។ សោ
បវាសគតោបិ យត្ថ យត្ថ វាសំ កប្បេតិ, តត្ថ តត្ថ ភិក្ខុនំ អនាថានញ្ច
យថាវិភវំ ធានំ ទេតិយេវ។ តស្ស អនុកម្មាយ ខីណាសវា ធូរតោបិ អាគន្ធា
ធានំ សម្បជ្ជិច្ឆន្តិ។ វេតី បន តស្មី គតេ កតិចាហមេវ ធានំ បវត្តេត្វា អនាថានំ
ភត្តំ ឧបច្ឆិទ្ធិ, ភិក្ខុនម្បិ ភត្តំ កណ្តាជកំ ពិលដ្ឋុតិយំ អនាសិ។ ភិក្ខុនំ ភុត្តជ្ជានេ
អត្តនា ភុត្តាវសេសានិ សិត្តានិ មច្ឆមំសខណ្ឌាមិស្សកានិ ចលកដ្ឋិកានិ ច
បកិរិត្វា មនុស្សានំ ទស្សេតិ “បស្សថ សមណានំ កម្មំ, សទ្ធាទេយ្យំ នាម វរំ
ធម្មេន្តិ”តិ។

អថ នង្គិយោ វោហារកសិទ្ធិ យថាលោកោ អាគន្ធា តំ បវត្តី សុត្វា វេតី
គេហតោ និហរិត្វា គេហំ ចារិសិ។ ទុតិយទិវសេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
មហាធានំ បវត្តេត្វា និច្ចភត្តំ អនាថភត្តញ្ច សម្មនេវ បវត្តេសិ, អត្តនោ
សហាយេហិ ឧបនីតំ វេតី ឃាសច្ឆាទនបរមតាយ វេបេសិ។ សោ អបរេន
សមយេន កាលំ កត្វា តាវតីសកវនេ អត្តនោ វិមាទេយេវ និព្ពត្តិ។ វេតី បន
សត្តំ ធានំ បច្ឆិទ្ធិត្វា “ឥមេសំ វសេន មយ្ហំ លាភសក្ការោ បរិហាយី”តិ ភិក្ខុសង្ឃ
អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិវិចរតិ។ អថ វេស្សវណោ ទ្វេយក្ខេ អាណាបេសិ
“គច្ឆថ, ភណោ, ពារាណសិនគវេ ឧក្សេសថ “ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ វេតី
ជីវន្តិយេវ និរយេ បក្ខិបិយតី”តិ”។ តំ សុត្វា មហាជនោ សំវេគជាតោ
ភិតតសិតោ អហោសិ។

អង្គ វេរតី បន ចាសាទំ អភិរុហិត្វា ធ្វារំ ជកេត្វា និសីទិ។ សត្តមេ ទិវសេ
តស្ស្ស ចាបកម្មសញ្ញាទិតេន វេស្សវណ្ណេន រញ្ញា អាណាត្តា
ជលិតកមិលកេសមស្សុកា ចិបិជ្ជិរូបនាសិកា បរិណតទាហំ លោហិតក្ខា
សជលធរសមានវណ្ណា អតិវិយ ភយានករូចា ទ្វេ យក្ខា ឧបគន្ធា “ឧដ្ឋហិ,
វេរតេ, សុចាបធម្ម” តិអាទិនិ វទន្តា នាណាពាហាសុ គហេត្វា “មហាជនោ
បស្សតូ” តិ សកលនគរេ វិចិត្រាវិចី បរិព្ពមាបេត្វា អាគាសំ អព្ពគ្គន្ធា
តាវតីសកវំនំ នេត្វា នន្ទិយស្ស វិមាទំ សម្បត្តិញ្ចស្ស្ស ទស្សេត្វា តំ វិលបន្តិយេវ
ឧស្សទនិវយសមីបំ ចាបេសុំ។ តំ យមបុរិសា ឧស្សទនិវយេ ឱបីសុ។ តេនាហា -

៨៦៣.

“ឧដ្ឋហិ វេរតេ សុចាបធម្ម, អចារុតធ្វារេ អទានសីលេ;
នេស្សាម តំ យត្ថ ដុនន្តិ ទុគ្គតា, សមប្បិតា នេរយិកា ទុខេនា” តិ។

តត្ថ ឧដ្ឋហិតិ ឧដ្ឋហា, ន ទានេស ចាសាទោ តំ និវយភយតោ រក្ខិតុំ
សក្កោតិ, តស្មា សីយំ ឧដ្ឋហិត្វា អាគន្ធាហិតិ អត្ថោ។ វេរតេតិ តំ នាមេន
អាលបតិ។ សុចាបធម្មតិអាទិនា ឧដ្ឋានស្ស ការណំ វទតិ។ យស្មា ត្វំ អរិយានំ
អក្កោសនបរិភាសនាទិនា សុដ្ឋលាមកចាបធម្មា, យស្មា ច អចារុតំ ធ្វារំ
និវយស្ស តវ បវេសនត្ថំ, តស្មា ឧដ្ឋហិតិ។ អទានសីលេតិ កស្សបិ កិត្យា ន
ទានសីលេ កទិវយេ មច្ឆរិទី, ឥទម្បិ ឧដ្ឋានស្សេវ ការណាវចនំ។ យស្មា
ទានសីលានំ អមច្ឆរិទំ តវ សាមិកសទិសានំ សុគតិយំ និវាសោ, តាទិសានំ បន
អទានសីលានំ មច្ឆរិទំ និវយេ និវាសោ, តស្មា ឧដ្ឋហិ, មហុត្ថមត្ថម្បិ តវ ឥធ
ហតុំ ន ទស្សមីតិ អធិប្បាយោ។ យត្ថ ដុនន្តិ ទុគ្គតាតិ ទុក្ខកតត្តា ទុគ្គតា។
នេរយិកាតិ និវយទុក្ខេន សមប្បិតា សមដ្ឋិត្វតា យស្មី និវយេ ដុនន្តិ, យាវ

ចាបកម្មំ នព្យន្តិ ហោតិ, តាវ និក្ខមិត្តំ អលកន្តា និត្តនន្តិ, តត្ថ តំ នេស្សម
នយិស្សម ឱបិស្សមាតិ យោជនា។

៨២៤.

“ឥច្ឆេវ វត្វាន យមស្ស ទូតា, តេ ទ្វេយក្ខា លោហិតក្ខា ព្រហ្មន្តា;
បច្ឆេកពាហាសុ គហេត្វា វេរតំ, បក្កាមយុំ ទេវគណាស្ស សន្តិកេ”តិ។

-

ឥទំ សន្តិកិការវចនំ។

តត្ថ ឥច្ឆេវ វត្វានាតិ ឥតិ ឯវ “ឧដ្ឋេហី”តិអាទិនា វត្វា, វចនសមនន្តរមេវាតិ
អត្ថោ។ យមស្ស ទូតាតិ អប្បជិសេធនិយតស្ស យមស្ស រញ្ជោ ទូតសទិសា។
វេស្សវណាន ហិ តេ បេសិតា។ តថា ហិ តេ តាវតីសភវនំ នយិសុ។ កេចិ “ន
យមស្ស ទូតា”តិ ន-ការំ “យមស្ស”តិ បទេន សម្ពុទ្ធិត្វា “វេស្សវណាស្ស
ទូតា”តិ អត្ថំ វទន្តិ, តំ ន យុទ្ធិតិ។ ន ហិ ន យមទូតតាយ វេស្សវណាស្ស ទូតាតិ
សិជ្ឈតិ។ យជន្តិ តត្ថ ពលី ឧបហរន្តិតិ យក្ខា។ លោហិតក្ខាតិ វត្ថនយនា។
យក្ខានញ្ចំ នត្តានិ អតិលោហិតានិ ហោន្តិ។ ព្រហ្មន្តាតិ មហន្តា។
បច្ឆេកពាហាស្វតិ ឯកោ ឯកពាហាយំ, ឥតរោ ឥតរពាហាយន្តិ បច្ឆេកំ
ពាហាសុ។ វេរតន្តិ វេរតី។ វេរតាតិបិ តស្សា នាមមេវ។ តថា ហិ “វេរតេ”តិ
វុត្តំ។ បក្កាមយុន្តិ បក្កាមេសុំ, ឧបនេសុន្តិ អត្ថោ។ ទេវគណាស្សតិ
តាវតីសភវនេ ទេវសង្ឃស្ស។

ឯវំ តេហិ យក្ខេហិ តាវតីសភវនំ នេត្វា នន្តិយវិមានស្ស អវិទូរេ ឋបិតា
វេរតី តំ ស្សិយមណ្ឌលសទិសំ អតិវិយ បកស្សវំ ទិស្វា -

៨២៥.

“អាធិច្ឆវណ្ណំ រុច្ឆិរំ បភស្សរំ, ព្យម្ពំ សុកំ កញ្ចានជាលធន្នំ;
កស្សេតមាភិណ្ណាជនំវិមានំ, សុរិយស្ស រំសីរិវ ជោតមានំ។

៨២២.

“នារីគណា ចន្ទនសារលីត្តា, ឧភតោវិមានំ ឧបសោភយន្តិ;
តំ ធិស្សតិ សុរិយសមាធរណ្ណំ, កោ មោធនិ សគ្គបត្តោវិមាធន”តិ។ -

តេ យក្ខេ បុច្ឆិ។ តេបិ តស្សា -

៨២៣.

“ពារាណសិយំ នន្ទិយោ នាមាសិ, ឧចាសកោ អមច្ឆរី ធានបតិ វឌ្ឍន្យ;
តស្សេតមាភិណ្ណាជនំវិមានំ, សុរិយស្ស រំសីរិវ ជោតមានំ។

៨២៤.

“នារីគណា ចន្ទនសារលីត្តា, ឧភតោវិមានំ ឧបសោភយន្តិ;
តំ ធិស្សតិ សុរិយសមាធរណ្ណំ, សោ មោធនិ សគ្គបត្តោវិមាធន”តិ។ -

អាធិក្ខីសុ។

៨២៥. តត្ថ ចន្ទនសារលីត្តាតិ សារគូតេន ចន្ទនគន្ធន អនុលីត្តសរីរា។
ឧភតោវិមានន្តិវិមានំ ឧភតោ អន្តោ ចេវ ពហិ ច សន្តីតាធិហិ ឧបេច្ច
សោភយន្តិ។

អថ វេរតី -

៨២៦.

“នន្ទិយស្សាហំ ភរិយា, អភារិនី សព្ពកុលស្ស ឥស្សរា;

ភត្តវិមាណេ វមិស្សមិ ធានហំ, ន បត្តយេ និរយំ ទស្សនាយា”តិ។ -

អាហា។ ភត្ត អភារិទ្ធិតិ គេហសាមិទ្ធិ។ “ភរិយា សភាមិទ្ធិ”តិបិ បឋន្តិ, ភរិយា សហភាមិទ្ធិតិ អត្តោ។ សព្ពកុលស្ស ឥស្សរា ភត្តតិ មម ភត្ត នន្ទិយស្ស សព្ពកុដ្ឋិកស្ស ឥស្សរា សាមិទ្ធិ អហោសី, តស្មា ឥធានិបិ វិមាណេ ឥស្សរា ភរិស្សមិទ្ធិ អាហា។ វិមាណេ វមិស្សមិ ធានហន្តិ វរំ បលោភេតុមេវ ហិ តំ តេ ភត្ត នេសុំ។ ន បត្តយេ និរយំ ទស្សនាយាតិ យំ បន និរយំ មំ តុម្ភេ នេតុកាមា, តំ និរយំ ទស្សនាយាបិ ន បត្តយេ, កុតោ បរិសិតុន្តិ វទតិ។

វរំ វទន្តិមេវ “ត្វំ តំ បត្តេហិ វា មា វា, កី តវ បត្តនាយា”តិ និរយសមីបំ នេត្វា -

៨៧០.

“ឯសោ តេ និរយោ សុចាបធម្មោ, បុញ្ញំ តយា អកតំ ជីវលោកេ;
ន ហិ មច្ឆរី រោសកោ ចាបធម្មោ, សគ្គបគានំ លភតិ សហព្យត”ន្តិ។ -

កាថមាហំសុ។ តស្សត្ថោ - ឯសោ តវ និរយោ, តយា ជីយរត្តំ មហាទុក្ខំ អនុភរិតព្ពជ្ជានភូតោ។ កស្មា? បុញ្ញំ តយា អកតំ ជីវលោកេ, យស្មា មនុស្សលោកេ អប្បមត្តកម្មិ តយា បុញ្ញំ នាម ន កតំ, វរំ អកតបុញ្ញោ បន តាធិសោ សត្តោ មច្ឆរី អត្តនោ សម្មត្តិនិក្ខហានលក្ខណេន មច្ឆរេន សមន្នាគតោ, បរេសំ រោសុប្បទនេន រោសកោ, លោភាធិហិ ចាបធម្មហិ សមន្តិការតោ ចាបធម្មោ សគ្គបគានំ នេវានំ សហព្យតំ សហការំ ន លភតីតិ យោជនា។

វរំ បន វត្វា តេ ទ្វេយក្ខា តត្ថវន្តរាយីសុ។ តំសទិសេ បន ទ្វេ និរយចាលេ សំសវកេ នាម ភូមនិរយេ បក្ខិបិតុំ អាកឡន្តេ បស្សិត្វា -

៨៧១.

“ក៏ នុ គូបញ្ចា មុត្តញ្ចា, អសុចិ បដិទិស្សតិ;
ទុក្ខន្ធិ កិមិទំ មិទ្ធានំ, កិមេតំ ឧបវាយតិ” តិ។ -

តំ និរយំ បុច្ឆិ។

៨៧២.

“ឯស សំសវកោ នាម, គម្ពីរោ សតចោរិសោ;
យត្ថ វស្សសហស្សានិ, តុវំ បច្ឆសិ វេរេតេ” តិ។ -

តស្មី កថិតេ តត្ថ អត្ថនោ និព្ពត្តិហេតុក្ខតំ កម្មំ បុច្ឆន្តិ -

៨៧៣.

“ក៏ នុ កាយេន វាចាយ, មនសា ទុក្ខជំ កតំ;
កេន សំសវកោ លទ្ធោ, គម្ពីរោ សតចោរិសោ” តិ។ - អាហ;

៨៧៤.

“សមណោ ព្រាហ្មណោ ចាបិ, អញ្ញោ វាបិ វនិព្ពកេ;
មុសាវាទេន វញ្ញេសិ, តំ ចាបំ បកតំ តយា” តិ។ -

តស្សា តំ កម្មំ កថេត្វា បុន តេ -

៨៧៥.

“តេន សំសវកោ លទ្ធោ, គម្ពីរោ សតចោរិសោ;
តត្ថ វស្សសហស្សានិ, តុវំ បច្ឆសិ វេរេតេ” តិ។ -

អាហំសុ។ តត្ថ សំសវកោ នាមាតិ និច្ចកាលំ គូបមុត្តាទិអសុចិស្ស
សំសវនតោ បគ្សរណតោ សំសវកោ នាម។

ន កេវលំ តុយ្ហំ ឥធិ សំសវកលាកោ ឯវ, អថ ខោ ឯត្ថ អនេកានិ
វស្សសហស្សានិ បច្ឆិត្វា ឧត្តិឈ្លាយ ហត្ថច្ឆេទាទិលាកោបីតិ ទស្សេតុំ -

៨៧៦.

“ហត្ថេបិ ធិន្ទន្តិ អថោបិ ចាទេ, កល្លោបិ ធិន្ទន្តិ អថោបិ នាសំ;
អថោបិ កាកោឡកណា សមេច្ច, សង្កម្ម ខាទន្តិវិជន្ទមាន”ន្តិ។ -

តត្ថ លទ្ធព្ភការណំ អាហំសុ។ តត្ថ កាកោឡកណាតិ កាកសង្ក្យា។ តេ
កិរស្សា តិកាវុតប្បមាលោ សរីរេ អនេកសតានិ អនេកសហស្សានិ បតិក្វា
តាលក្ខន្ធបរិមាលោហិ សុនិសិតគ្គេហិ អយោមយេហិ មុខតុណ្ហោហិ វិជ្ជិត្វា
វិជ្ជិត្វា ខាទន្តិ, មំសំ គហិតគហិតជ្ជានេ កម្មពលេន បូរតេវ។ តេនាហ
“កាកោឡកណា សមេច្ច, សង្កម្ម ខាទន្តិវិជន្ទមាន”ន្តិ។

បុន សា មនុស្សលោកំ បច្ឆានយនាយ យាចនាទិវសេន តំ តំ វិប្បលបិ។
តេន វុត្តំ -

៨៧៧.

“សាធុ ខោ មំ បដិទេថ, កាហាមិ កុសលំ ពហុំ;
ទានេន សមចរិយាយ, សំយមេន ទមេន ច;
យំ កត្វា សុខិតា ហោន្តិ, ន ច បច្ឆានុតប្បវេ”តិ។

បុន និរយថាលា -

៨៧៨.

“បុរេ តុរំ បមជ្ជិត្វា, ឥទានិ បរិទេវសិ;
សយំ កតានំ កម្មានំ, វិចាកំ អនុភោស្សសី” តិ។ -

អាហំសុ។ បុន សា អាហា -

៨៧៩.

“កោ ទេវលោកតោ មនុស្សលោកំ, គន្ធាន បុរោ មេ ឯវំ វទេយ្យ;
និក្ខិត្តទណ្ឌោសុ ទទាថ ទានំ, អច្ឆាទនំ សេយ្យមថន្នចានំ;
ន ហិ មច្ឆី រោសកោ ចាបធម្មោ, សគ្គបតានំ លភតិ សហព្យតំ។

៨៨០.

“សាហំ នូន ឥតោ គន្ធា, យោនី លទ្ធាន មាណសី;
វទញ្ញំ សីលសម្មន្នា, កាហាមិ កុសលំ ពហុ;
ទានេន សមចរិយាយ, សំយមេន ទមេន ច។

៨៨១.

“អារាមានិ ច រោចិស្សំ, ទុគ្គេ សង្គមានិ ច;
បបញ្ចា ឧទចានញ្ចា, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

៨៨២.

“ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី, យា ច បក្ខស្ស អជ្ជមិ;
ចាជិហារិយបក្ខញ្ចា, អជ្ជន្តសុសមាគតំ។

៨៨៣.

“ឧចាសថំ ឧបវសិស្សំ, សទា សីលេសុ សំវុតា;
ន ច ទានេ បមជ្ជិត្វំ, សាមំ ទិដ្ឋមិទំ មយា” តិ។

៨៨៤.

“ឥឡូវវិប្បលបន្តិ, ជន្មមាណី តតោ តតោ;
ខិប្បសុ និរយេ ឃោវេ, ឧទ្ធចាទំ អវំសិវ”ន្តិ។ -

ឥទំ សន្តិភិការវចនំ។ បុន សា -

៨៨៥.

“អហំ បុរេ មច្ឆរិនី អហោសី, បរិភាសិកា សមណាព្រាហ្មណានំ;
វិតថេន ច សាមិកំ វញ្ញយិត្វា, បច្ឆាមហំ និរយេ ឃោវេរូបេ”តិ។ -

ឱសានកាថមាហា។ តត្ថ “អហំ បុរេ មច្ឆរិនី”តិ កាថា និរយេ និព្ពត្តាយ វុត្តា,
ឥតវា អនិព្ពត្តាយ ឯវាតិ វេទិតញ្ញា។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ភិក្ខុ វេរីតិយា យក្ខេហិ គហេត្វា នីតការំ ភគវតោ អាហោសេសុំ។ តំ សុត្វា
ភគវា អាទិតោ បដ្ឋាយ ឥមំ វត្ថុំ កថេត្វា ឧបរិវិត្តារេន ធម្មំ ទេសេសី,
ទេសនាបរិយោសានេ ពហូ សោតាបត្តិដលាទីនិ ចាបុណ្ណីសុ។ កាមញ្ចេតំ
វេរីតិបដិពន្ធាយ កថាយ យេកុយ្យភាវតោ “វេរីតិវិមាន”ន្តិ វេហរីយតិ, យស្មា
បន វេរីតិវិមានទេវតា ន ហោតិ, នន្ទិយស្ស បន ទេវបុត្តស្ស
វិមានាទិសម្បត្តិបដិសំយុត្តញ្ចេតំ, តស្មា បុរិសវិមានេស្សេវ សង្កហំ អាហោសិតន្តិ
ទដ្ឋព្ភំ។

វេរីតិវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ធម្មមាណាវកវិមានវណ្ណានា

យោ វទតំ បវរោ មនុស្សតិ ធម្មមាណាវកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?
ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សេតព្យាយំ អញ្ញាតវស្ស

ព្រាហ្មណ៍ស្ស កិច្ចាលទ្ធោ បុត្តោ ឆត្តោ នាម ព្រាហ្មណ៍មាណវោ អហោសិ។
សោ វយប្បត្តោ បិតរា បេសិតោ ឧក្កដំ គន្ធា ព្រាហ្មណ៍ស្ស ចោក្ខុរសាតិស្ស
សន្តិកេ មេធាវិតាយ អនលសតាយ ច ន ចិរេនេវ មន្តេវិជ្ជាជ្ជានានិ ច
ឧគ្គហេត្វា ព្រាហ្មណ៍សិប្បេ និប្បត្តិ បត្តោ។ សោ អាចរិយំ អភិវាទេត្វា “មយា
តុម្ហាកំ សន្តិកេ សិប្បំ សិក្ខតំ, កី វោ គរុទក្ខិណំ ទេមី” តិ អាហា។ អាចរិយោ
“គរុទក្ខិណា នាម អន្តេវាសិកស្ស វិភវានុវចា,
កហាបណាសហស្សមាទេហី” តិ អាហា។ ឆត្តមាណវោ អាចរិយំ អភិវាទេត្វា
សេតព្យំ គន្ធា មាតាបិតរា វន្តិត្វា តេហិ អភិនិជ្ជយមាទោ កតបជិសន្តារោ
តមត្ថំ បិតុ អាហេចេត្វា “ទេថ មេ ធាតព្វយុត្តកំ, អន្តេវ ទត្វា អាគមិស្សមី” តិ
អាហា។ តំ មាតាបិតរោ “តាត, អន្តេវិកាលោ, សេ គមិស្សសី” តិ វត្វា
កហាបណោ នីហិវត្វា ភណ្ឌិកំ ពន្ធាបេត្វា វេបេសុំ។ ចោរា តំ បវត្តិ ព្យាត្វា
ឆត្តមាណាវកស្ស គមនមគ្គេ អញ្ញាតវស្មី វនគហនេ និលីនា អជ្ជិសុ “មាណាវ
មារេត្វា កហាបណោ គណ្ឌិស្សមា” តិ។

ភគវា បច្ឆុសសមយេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុជ្ជាយ លោកំ
វោលោកេន្តោ ឆត្តមាណាវកស្ស សរណោសុ ច សីលេសុ ច បតិជ្ជានំ, ចោរេហិ
មារិតស្ស ទេវលោកេ និព្ពត្តិ, តតោ សហវិមាទេន អាគតស្ស តត
សន្តិបតិភវិសាយ ច ធម្មាភិសមយំ ទិស្វា បឋមតរមេវ គន្ធា មាណាវកស្ស
គមនមគ្គេ អញ្ញាតវស្មី រុក្ខមូលេ និសីទិ។ មាណវោ អាចរិយធនំ គហេត្វា
សេតព្យតោ ឧក្កដ្ឋាភិមុខោ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ភគវន្តំ និសិទ្ធិ ទិស្វា
ឧបសង្កមិត្វា អជ្ជាសិ។ “កុហី គមិស្សសី” តិ ភគវតា វុត្តោ “ឧក្កដំ, ភោ
គោតម, គមិស្សមិ មហ្មំ អាចរិយស្ស ចោក្ខុរសាតិស្ស គរុទក្ខិណំ ធាតុ” តិ
អាហា។ អថ ភគវា “ជាតាសិ បន ត្វំ, មាណាវ, តីលិ សរណានិ, បញ្ចា សីលានិ” តិ
វត្វា តេន “នាហំ ជាតាមិ, កិមត្ថិយានិ បនេតានិ កីទិសានិ ចា” តិ វុត្តេ

“ឥន្ទ្រវរ្ម័ន”និង សរណាគមន៍ស្ប រើសសមាធានស្ប ច ជលានិសំសំវិការវេត្វា
“ឧត្តរណាហិ តាវ, មាណវក, សរណាគមន៍វិធី”និង វត្វា “សាធុ ឧត្តរណាស្បាមិ,
កថេច ភន្តេ ភគវា”តិ តេន យាចិត្តោ តស្ស រុចិយា អនុរូបំ កាថាពន្ធវេសេន
សរណាគមន៍វិធី ធម្មស្សន្តោ -

៨៨៦.

“យោ វទតំ បវរោ មនុស្ស, សក្យមុនី ភគវា កតកិច្ចា;
ចារកតោ ពលវិរិយសមន្តី, តំ សុគតំ សរណាត្ថមុបេហិ។

៨៨៧.

“រាគវិរាគមនេជមសោកំ, ធម្មមសន្តតមប្បជីក្ខុលំ;
មធុរមិមំ បគុណំ សុវិភត្តំ, ធម្មមិមំ សរណាត្ថមុបេហិ។

៨៨៨.

“យត្ថ ច ធិន្ទ មហាប្បលមាហុ, ចត្វសុ សុចីសុ បុរិសយុគេសុ;
អជ្ឈ ច បុគ្គល ធម្មទសា តេ, សង្ឃមិមំ សរណាត្ថមុបេហិ”តិ។ -

តិស្សោ កាថាយោ អភាសិ។

៨៨៦. តត្ថ យោតិ អនិយមិតវចនំ, តស្ស “ត”និង ឥមិនា និយមនំ វេទិតព្វំ។
វទតន្តិ វទន្តានំ។ បវរោតិ សេដ្ឋោ, កថិកានំ ឧត្តមោ វាធិវរោតិ អត្ថោ។
មនុស្សតិ ឧត្តរណាស្បាមិ យថា “សត្តា ទេវមនុស្សាន”និង។ ភគវា បន
ទេវមនុស្សានម្បិ ព្រហ្មានម្បិ សព្វេសម្បិ សត្តានំ បវរោយេវ, ភគវតោ ច
ចរិមភវេ មនុស្សសុ ឧប្បន្នតាយ វុត្តំ “មនុស្ស”តិ។ តេនេវាហ
“សក្យមុនី”តិ។ សក្យកុលប្បសុតតាយ សក្យោ, កាយមោនេយ្យធីហិ
សមន្តាគតតោ អនវេសេសស្ស ច ព្រោយ្យស្ស មុននតោ មុនិ ចាតិ សក្យមុនិ។

ភាគរូបន្តតាមដំណើរ ចតុប្បា ការណ៍បា ភគវា។ ចតុប្បា មគ្គបា កាតព្វស្ស
 បរិញ្ញាធិបកេនស្ស សោធស្សសិរិយស្ស កិច្ចស្ស កតត្តា និច្ចាធិតត្តា កតកិច្ចា។
 ចារំ សក្កាយស្ស បរតិរំ និព្វានំ គតោ សយម្ពញ្ញាណោ អធិគតោតិ
 ចារគតោ។ អសនិសេន កាយពលេន, អនញ្ញាសាធារណោ ញ្ញាណពលេន,
 ចតុត្ថិយសម្មប្បធានវិរិយេន ច សមន្នាគតត្តា ពលវិរិយសមដ្ឋី។
 សោភនគមនត្តា, សុន្ទរំ ហំនំ គតត្តា, សម្មា គតត្តា, សម្មា ច គតិគត្តា
 សុគតោ។ តំ សុគតំ សម្មាសម្ពុទ្ធិំ សរណត្ថំ សរណាយ បរាយណាយ
 អចាយទុក្ខវដ្តទុក្ខបរិត្តាណាយ ឧបេហិ ឧបកច្ច, អន្ធព បដ្ឋាយ
 អហិតនិវត្តនេន ហិតសំវឿនេន “អយំ មេ ភគវា សរណំ តាណំ លេណំ
 បរាយណំ គតិ បដិសរណា”ន្តិ ភជ សេវ, ឯវំ ជាតាហិ វា ពុជ្ឈស្សតិ អត្ថោ។

៨៨៧. រាគវិរាគន្តិ អរិយមគ្គមាហា។ តេន ហិ អរិយា អនាធិកាលភាវិតម្បិ
 រាគំ វិវរុដ្ឋន្តិ។ អនេជមសោកន្តិ អរិយជលំ។ តញ្ជិ ឯជាសម្ពាតាយ តណ្ហាយ
 អវសិដ្ឋានញ្ច សោកនិមិត្តានំ កិលេសានំ សព្វសោ បដិប្បស្សម្ពនតោ “អនេជំ
 អសោក”ន្តិ ច វុច្ចតិ។ ធម្មន្តិ សភាវធម្មំ។ សភាវតោ គហេតព្វធម្មោ ហេស
 យទិទំ មគ្គជលនិព្វានានិ, ន បរិយត្តិធម្មាវិយ បញ្ញត្តិធម្មវសេន។ ធម្មន្តិ វា
 បរមត្ថធម្មំ, និព្វានន្តិ អត្ថោ។ សមេច្ច សម្ពុយ្យ បច្ចយេហិ កតំ សម្ពុតំ, ន
 សម្ពុតន្តិ អសម្ពុតំ។ តនេវ និព្វានំ។ នត្តិ ឯត្ថ កិញ្ចិមិ បដិកូលន្តិ អប្បដិកូលំ។
 សវនវេលាយំ ឧបបរិក្ខណាវេលាយំ បដិបដ្ឋនវេលាយន្តិ សព្វធាបិ ឥដ្ឋមេវាតិ
 មជ្ជំ។ សព្វញ្ញតញ្ញាណសន្និស្សយាយ បដិភានសម្បទាយ បវត្តិគត្តា
 សុប្បវត្តិភាវតោ និបុណភាវតោ ច បគុណំ។ វិភជិតព្វស្ស អត្ថស្ស
 ខន្ធាធិវសេន កុសលាធិវសេន ឧទ្ទេសាធិវសេន ច សុដ្ឋុវិភជនតោ សុវិភត្តំ។
 តីហិមិ បទេហិ បរិយត្តិធម្មមេវ វទតិ។ តេនេវ ហិស្ស អាចាមកាលេ វិយ
 វិមទ្ពនកាលេបិ កថេន្តស្ស វិយ សុណាន្តស្សាបិ សម្មុទ្ធិភាវតោ

ឧកតោបច្ចក្ខតាយ ធន្យនត្ថំ “ឥម”ន្តំ វុត្ថំ។ ធម្មន្តិ យថាវបដិបជ្ជន្តោ
អចាយទុក្ខចាតតោ ធារណាត្ថន ធម្មំ, ឥទំ ចតុត្ថិធស្សបិ ធម្មស្ស
សាធារណវចនំ។ បរិយត្តិធម្មាបិ ហិ សរណេសុ ច សីលេសុ ច
បតិជ្ជានមត្តាយបិ យថាវបដិបត្តិយា អចាយទុក្ខចាតតោ ធារេតិ វេ។
ឥមស្ស ច អត្ថស្ស ឥទមេវ វិមាណំ សាធកន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ សាធារណភាវេន
យថាវុត្ថធម្មស្ស បច្ចក្ខំ កត្វា ធស្សន្តោ បុន “ឥម”ន្តិ អាហ។

៨៨៨. យត្តាតិ យស្មី អរិយសង្ឃេ។ ទិន្នន្តិ បរិច្ចត្ថំ អន្នាទិទេយ្យធម្មំ។ ទិន្ន
មហាប្បលន្តិ កាថាសុខត្ថំ អនុនាសិកលោចោ កតោ។ អច្ចន្តមេវ
កិលេសាសុចិតោ វិសុជ្ឈនេន សុចីសុ “សោតាបន្នោ
សោតាបត្តិជលសង្ឃិកិរិយាយ បដិបន្នោ”តិអាទិនា (អ. និ. ៨.៦០) វុត្ថេសុ ចត្វសុ
បុរិសយុតេសុ។ អដ្ឋាតិ មគ្គជ្ជជលជ្ជេសុ យុគធឿ អកត្វា វិសុំ វិសុំ គហាលោន
អដ្ឋ បុគ្គលា។ កាថាសុខត្ថមេវ ចេត្ថ “បុគ្គល ធម្មទសា”តិ រស្សំ កត្វា និទ្ទេសោ។
ធម្មទសាតិ ចតុសច្ចធម្មស្ស និព្ពានធម្មស្ស ច បច្ចក្ខតោ ធន្យនកា។
ទិដ្ឋិសីលសាមញ្ញេន សំហតភាវេន សង្ឃំ។

ឯវំ ភកវតា តីហិ កាថាហិ សរណគុណាសន្នស្សនេន សទ្ធិ
សរណគមនវិធីម្ហំ វុត្ថេ មាណវោ តំតំសរណគុណានុស្សរណមុខេន
សរណគមនវិធីនោ អត្ថនោ ហធមេ ឋបិតការំ វិភាវេន្តោ តស្ស តស្ស
កាថាយ អនន្តរំ “យោ វទតំ បវរោ”តិអាទិនា តំ តំ កាថំ បច្ចនុភាសិ។ ឯវំ
បច្ចនុភាសិត្វា ឋិតស្ស បញ្ចា សិក្ខាបទានិ សរូបតោ ជលានិសំសតោ ច
វិភាវេត្វា តេសំ សមាទានវិធី កថេសិ។ សោ តម្បិ សុដ្ឋ ឧបធារេត្វា
បសន្នមាទសោ “ហន្តាហំ ភកវា គមិស្សមី”តិ វត្វា រតនត្ថយគុណំ

អនុស្សរន្តោ តំយេវ មគ្គំ បដិបទ្ឋិ។ ភគវាចិ “អលំ ឥមស្ស ឯត្ថកំ កុសលំ
នេវលោក្ខបបត្តិយា”តិ ជេតវនមេវ អគមាសិ។

មាណវស្ស បន បសន្នចិត្តស្ស រតនត្ថយគុណំ សល្លក្ខណាវសេន “សរណំ
ឧបេមី”តិ បវត្តចិត្តប្បាទតាយ សរណេសុ ច, ភគវតា វុត្តនយេន បញ្ចន្នំ
សីលានំ អធិដ្ឋានេន សីលេសុ ច បតិដ្ឋិតស្ស តេនេវ នយេន រតនត្ថយគុណោ
អនុស្សរន្តស្សេវ កច្ចន្តស្ស ចោរា មគ្គេ បរិយុដ្ឋិសុ។ សោ តេ អគណេត្វា
រតនត្ថយគុណោ អនុស្សរន្តោយេវ កច្ចតិ។ តព្វោកោ ចោរោ គុម្ភន្តំ
ឧបទិស្សយ ឋិតោវិសមីតេន សវេន សហសាវវិជ្ឈិត្វា ជីវិតក្ខយំ ចាបេត្វា
កហាបណាភណ្ឌិកំ គហេត្វា អត្តនោ សហាយេហិ សទ្ធិំ បក្កាមិ។ មាណវោ
បន កាលំ កត្វា តាវតីសភវេន តីសយោជនិកេ កនករិមាទេ សុត្តប្បពុទ្ធា
វិយ អច្ឆរាសហស្សបរិវត្តោ សដ្ឋិសកដកាវាលដ្ឋាវបដិមណ្ឌិតត្ថភារោ និព្ពត្តិ,
តស្ស វិមាទស្ស អាភា សាតិវេកានិ វីសតិយោជនានិ ជីវិត្វា តិដ្ឋតិ។

អថ មាណវំ កាលកតំ ទិស្វា សេតព្យកាមវាសិនោ មនុស្សា សេតព្យំ កន្ធា
តស្ស មាតាបិតុនំ ឧក្កជ្ជកាមវាសិនោ ច ឧក្កជ្ជំ កន្ធា ព្រាហ្មណស្ស
ចោក្ខវសាតិស្ស កថេសុំ។ តំ សុត្វា តស្ស មាតាបិតរោ ញាតិមិត្តា
ព្រាហ្មណោ ច ចោក្ខវសាតិ សបរិវារា អស្សមុខា រោទមាទា តំ បទេសំ
អគមំសុ, យេតុយ្យេន សេតព្យវាសិនោ ច ឧក្កជ្ជវាសិនោ ច ឥច្ឆានផ្តលវាសិនោ
ច សន្និបតីសុ, មហាសមាគមោ អហោសិ។ អថ មាណវស្ស មាតាបិតរោ
មគ្គស្ស អវិទូរេ ចិត្តកំ សន្នេត្វា សរីរកិច្ចំ កាតុំ អារភីសុ។

អថ ភគវា ចិន្តេសិ “មយិ គតេ ធម្មមាណវោ មំ វទ្ធិតុំ អាគមិស្សតិ,
អាគតញ្ច តំ កតកម្មំ កថាបេន្តោ កម្មជលំ បច្ចក្ខំ ការេត្វា ធម្មំ នេសេស្សមិ,
ឯវំ មហាជនស្ស ធម្មាភិសមយោ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា មហាភាគិក្ខុសង្ឃេន

សន្ធិ តំ បទេសំ ឧបគន្ធា អញ្ញាតវស្មី រុក្ខមូលេ និសីទិ ធិត្ថុណ្ណាពុទ្ធវិសិយោ
វិស្សន្ទេន្តោ។ អថ ធិត្ថុមាណាវនេវបុត្តាបិ អត្ថនោ សម្បត្តិ បច្ឆវេក្ខិត្វា, តស្ស
ការណំ ឧបធាវេន្តោ សរណាគមនញ្ច សីលសមាទានញ្ច ទិស្វា, វិម្ពយជាតោ
ភគវតិ សញ្ញាតបសាទពហុមាណោ “ឥទានេវាបំ គន្ធា ភគវន្តញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច
វន្តិស្សមិ, រតនត្ថយគុណោ ច មហាជនស្ស ចាកដេ ករិស្សមិ” តិ កតញ្ញតំ
និស្សយ សកលំ តំ អវញ្ញបទេសំ ឯកាលោកំ ករោន្តោ, សហវិមាណេន
អាគន្ធាវិមាណតោ ឱរុយ្ហ មហតា បរិវារេន សន្ធិ ទិស្សមាណូចោ ឧបសង្កមិត្វា
ភគវតោ ចាទេសុ សិរសា និបតន្តោ អភិវាទេត្វា អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ ឯកមន្តំ
អជ្ជាសិ។ តំ ទិស្វា មហាជនោ “កោ នុ ខោ អយំ ទេវោ វា ព្រហ្មា វា” តិ
អច្ឆរិយព្ពុតជាតោ ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ បរិវារេសិ។ ភគវា តេន កតបុញ្ញកម្មំ
ចាកដំ កាតុំ -

៨៨៩.

“ន តថា តបតិ នភេ សូរិយោ, ចន្ទោ ច នភាសតិ ន ដុស្សោ;
យថា អតុលមិទំ មហាប្បកាសំ, កោ នុ ត្វំ តិទិវា មហី ឧបាគា។

៨៩០.

“ធិន្តតិ វិសី បភត្តវស្ស, សាធិកវិសតិយោជនានិ អាភា;
រត្តិមបិ យថា ធិវំ ករោតិ, បរិសុទ្ធវិមលំ សុភំ វិមាណំ។

៨៩១.

“ពហុបទុមវិចិត្របុណ្ណារីកំ, វោកិណ្ណំ កុសុមេហិ នេកចិត្តំ;
អរជិវរជហោមជាលធន្នំ, អាគាសេ តបតិ យថាបិ សូរិយោ។

៨៩២.

“រត្តម្ហូរបីតវាសសាហិ, អគរុបិយផ្គុំចន្ទនុស្សនាហិ;
កញ្ចនតនុសន្និកត្តចាហិ, បរិបូរំ គគនំវ តារកាហិ។

៨៩៣.

“នរនារិយោ ពហុកេត្តនេកវណ្ណា, កុសុមវិភូសិតាភរណោត្ត សុមនា;
អនិលបមុញ្ចិតា បវន្តិ សុរភី, តបនិយវិតតា សុវណ្ណាធន្នា។

៨៩៤.

“កិស្សុ សំយមស្ស អយំ វិចាកោ, កេនាសិ កម្មជលេនិធូបបន្នោ;
យថា ច តេ អធិគតមិទំវិមាណំ, តទនុបទំ អវចាសិ ឥក្ស បុដ្ឋោ”តិ។ -

តំ ទេវបុត្តំ បជិបុច្ឆិ។

៨៩៥. តត្ថ តបតីតិ ទិប្បតិ។ នកេតិ អាគាសេ។ ដុស្ស្យាតិ ដុស្សតារកា។
អតុលន្តិ អនុបមំ, អប្បមាណំ វា។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យថា ឥទំ តវវិមាណំ
អនុបមំ អប្បមាណំ បកស្សរកាវេន តតោ ឯវ មហាប្បកាសំ អាគាសេ
ទិប្បតិ, ន តថា តារក្ខចានិ ទិប្បន្តិ, ន ចន្នោ, តានិ តាវ តិដ្ឋន្តុ, នាបិ ស្វរិយោ
ទិប្បតិ, ឯវក្ខតោ កោ នុ ត្វំ ទេវលោកតោ ឥមំ ភូមិបទេសំ ឧបគតោ, តំ
ចាកជំ កត្វា ឥមស្ស មហាជនស្ស កថេហិតិ។

៨៩៦. ជិន្ទតីតិ វិច្ឆិន្ទតិ, បវត្តិតុំ អនេន្តោ បជិហានតីតិ អត្តោ។ វិសីតិ
រស្មិយោ។ បកត្តរស្ស្យាតិ ស្វរិយស្ស។ តស្ស ច វិមាណស្ស បកា សមន្តតោ
បញ្ចវិសតិ យោជនានិ ជិវត្វា តិដ្ឋតិ។ តេនាហ “សាធិកវិសតិយោជនានិ
អាភា”តិ។ រត្តមបិ យថា ទិវំ ករោតីតិ អត្តនោ បកាយ អន្ធការំ វិធមន្តំ
រត្តិភាគម្យិ ទិវសភាគំវិយ ករោតិ។ បរិសមន្តតោ អន្តោ ចេវ ពហិ ច
សុទ្ធតាយ បរិសុទ្ធា។ សត្តសោ មលាភាវេន វិមលំ។ សុទ្ធតាយ សុភំ។

៨៩០. ពហុបទុមវិចិត្របុណ្ណរីកន្តិ ពហុវិធរត្តកមលញ្ចេរ

វិចិត្រវណ្ណសេតកមលញ្ចេរ សេតកមលំ បទុមំ, រត្តកមលំ បុណ្ណរីកន្តិ វនន្តិ។
វោកិណ្ណំ កុសុមេហិតិ អញ្ញេហិ ច នាធាវិធមហិ បុប្ផេហិ សមោកិណ្ណំ។
នេកចិត្តន្តិ មាលាកម្មលតាកម្មាធិនាធាវិធមវិចិត្តំ។ អរជិវរជហោមជាលធន្តន្តិ
សយំ អបគតរជំវិរជេន និធាសេន កញ្ចានជាលេន នាធិតំ។

៨៩២. រត្តម្ហូរឋិតវាសសាហិតិ រត្តវត្ថាហិ ចេវ ឋិតវត្ថាហិ ច។ ឯកា ហិ រត្ត
ធិញ្ញវត្ថំ និវាសេត្វា ឋិតំ ឧត្តរិយំ ករោតិ, អបរា ឋិតំ និវាសេត្វា រត្តំ ឧត្តរិយំ
ករោតិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “រត្តម្ហូរឋិតវាសសាហិតិ”តិ។

អគរុបិយផ្គុំចន្ទនុស្សធាហិតិ អគរុគន្ធន បិយផ្គុំមាលាហិ ចន្ទនគន្ធមហិ ច
ឧស្សធាហិ, ឧស្សន្ទធិញ្ញាគរុគន្ធាធិកាហិតិ អត្ថោ។ កញ្ចានតនុសន្និភត្តចាហិតិ
កនកសធិសសុខុមច្ឆរិហិ។ បរិបូរន្តិ តហំ តហំវិចរន្តិហិ សន្និធិបសុតាហិ ច
បរិបុណ្ណំ។

៨៩៣. ពហុកេត្តាតិ ពហុកា ឯត្ថ។ អនេកវណ្ណាតិ នាធារូបា។

កុសមវិភូសិតាភរណាតិ វិសេសតោ សុរភិវាយនត្ថំ ធិញ្ញកុសុមេហិ
អលង្កតធិញ្ញាភរណា។ ឯត្តាតិ ឯតស្មីវិមាទេ។ សុមនាតិ សុន្ទរមនា
បមុធិតចិត្តា។ អនិលបមុញ្ជិតា បវន្តិ សុរភិន្តិ អនិលេន បមុញ្ជិតគន្ធានំ បុច្ឆានំ
វាយុនាវិមុត្តបត្តបុជំវិយ វិពន្ធតាយ វិកសិតតាយ ច សុគន្ធិ បវាយន្តិ។
“អនិលបច្ចបិតា”តិបិ បឋន្តិ, វាតេន មន្តំ អាវុយ្យមនា ហោមមយបុច្ឆាតិ អត្ថោ។
កនកចីរកាធិហិ វេណិអាធិសុ ឌិតតតាយ តបនិយវិតតា។ យេកុយ្យេន
កញ្ចានភរណេហិ អច្ឆាធិតសរីរតាយ សុវណ្ណធន្នា។ នរនារិយោតិ ទេវបុត្តា
ទេវធីតរោ ច ពហុកា ឯត្ថ តវវិមាទេតិ ទស្សេតិ។

៨៩៤. ឥឡូវតិ ចោទនត្ត និចាតោ បុដ្ឋាតិ បុច្ឆិតោ ឥមស្ស មហាជនស្ស
កម្មជលបច្ចក្ខភាវាយាតិ អធិប្បាយោ។

តតោ ទេវបុត្តោ ឥមាហិ កាថាហិ ព្យាកាសិ -

៨៩៥.

“សយមិធ បថេ សមេច្ច មាណវេន, សត្តានុសាសិ អនុកម្មមាណោ;
តវ រតនវរស្ស ធម្មំ សុត្វា, ករិស្សាមីតិ ច ព្រិវិត្ត ធន្តោ។

៨៩៦.

“ជិនវរបវរំ ឧបេហិ សរណំ, ធម្មញ្ញាបិ តថេវ ភិក្ខុសង្ឃំ;
នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសី។

៨៩៧.

“មា ច ចាណាវងំ វិវិធំ ចរស្ស អសុច្ចិ,
ន ហិ ចាណោសុ អសញ្ញាតំ អវណ្ណាយីសុ សប្បញ្ញា;
នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសី។

៨៩៨.

“មា ច បរជនស្ស រក្ខិតម្បិ, អាធាតព្ពមមញ្ញាថោ អទិន្នំ;
នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសី។

៨៩៩.

“មា ច បរជនស្ស រក្ខិតាយោ, បរភរិយា អគមា អនិរិយមេតំ;
នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសី។

៩០០.

“មា ច រិតចំ អញ្ញាថា អភាលិ, ន ហិ មុសាវាទំ អវណ្ណាយីសុ សប្បញ្ញា;
នោតិ បឋមំ អរោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសី។

៩០១.

“យេន ច បុរិសស្ស អបេតិ សញ្ញា, តំ មជ្ឈំ បរិវជ្ឈយស្ស សត្តំ;
នោតិ បឋមំ អរោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសី។

៩០២.

“ស្វាហំ ឥធិ បញ្ច សិក្ខា ករិត្វា, បដិបជ្ឈិត្វា តថាគតស្ស ធម្មេ;
ទ្វេបថមគមាសី ចោរមជ្ឈេ, តេ មំ តត្ថ វជីសុ ភោគហេតុ។

៩០៣.

“ឯត្ថកមិទំ អនុស្សរាមិ កុសលំ, តតោ បរំ ន មេវិជ្ជតិ អញ្ញំ;
តេន សុចរិតេន កម្មនាហំ, ឧប្បន្នោ តិទិវេសុ កាមកាមី។

៩០៤.

“បស្ស ខណមុហុត្ថសញ្ញាមស្ស, អនុធម្មប្បដិបត្តិយាវិចាកំ;
ជលមិវ យសសា សមេក្ខមាណ, ពហុកាមំ បិហាយន្តិ ហីនកម្មា។

៩០៥.

“បស្ស កតិបយាយ ទេសនាយ, សុគតិញ្ញម្ហិ គតោ សុខញ្ច បត្តោ;
យេ ច តេ សតតំ សុណាន្តិ ធម្មំ, មញ្ញោ តេ អមតំ ជុសន្តិ ខេមំ។

៩០៦.

“អប្បម្បិ កតំ មហាវិចាកំ, វិបុលំ ហោតិ តថាគតស្ស ធម្មេ;
បស្ស កតបុញ្ញតាយ ធម្មតោ, ឱភាសេតិ បដវី យថាបិ ស្វរិយោ។

៩០៧.

“កិមិទំ កុសលំ កិមាចរេម, ឥច្ឆេកេ ហិ សមេច្ច មន្តយន្តិ;
តេ មយំ បុនវេ លទ្ធិ មាណសត្តំ, បដិបន្នាវិហារេមុ សីលវន្តោ។

៩០៨.

“ពហុកាហោ អនុកម្មកោ ច សត្តា, ឥតិ មេ សតិ អគមា ធិវា ធិវស្ស;
ស្វាហំ ឧបគតោម្ហិ សច្ចនាមំ, អនុកម្មស្ស បុនបិ សុណោម្ហ ធម្មំ។

៩០៩.

“យេ ចិធ បដហន្តិ កាមរាគំ, ភវរាគានុសយញ្ច បហាយ មោហំ;
ន ច តេ បុន មុបេន្តិ គព្ពសេយ្យំ, បរិនិព្វានគតា ហិ សីតិភូតា”តិ។

៨៩៥. តត្ថ សយមិធ បថេ សមេច្ច មាណវេនាតិ ឥធ ឥមស្មី បថេ មហាមគ្គ
សយមេវ ឧបគតេន មាណវេន ព្រាហ្មណកុមារេន សមេច្ច សមាគន្ធា។
ធិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិកបរមត្ថេហិ សត្តានំ យថាវហមនុសាសនតោ សត្តា
ភគវា, ត្វំ យំ មាណវំ យថាធម្មំ អនុសាសិ អនុកម្មមាណោ អនុគ្គណ្ណោ, តវ
រតនវរស្ស អគ្គរតនស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស, តំ ធម្មំ សុត្វា ឥតិ ឯវំ ករិស្សាមិ
យថានុសិដ្ឋំ បដិបន្និស្សាមីតិ, សោ ធរត្តោ ធរត្តនាមកោ មាណវោ ព្រាវិត្ត
កថេសីតិ បទយោជនា។

៨៩៦. ឯវំ យថាបុច្ឆិតំ កម្មំ ការណតោ ធស្សេត្វា ឥនាទិ តំ សរូបតោ
វិភាគតោ ច ធស្សេត្តោ សត្តារា សមាធិបិកាវំ អត្តនា ច តត្ថ បច្ឆា
បតិដ្ឋិតការំ ធស្សេត្តំ “ជិនវរបវរ”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ នោតិ បឋមំ អវោចហំ
ភន្តេតិ ភន្តេភគវា “សរណាគមនំ ជានាសី”តិ តយា វុត្តោ “នោ”តិ ន
“ជានាសី”តិ បឋមំ អវោចំ អហំ។ បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសិន្តិ បច្ឆា តយា វុត្តំ

ក៏បំបរិវត្តន្តោ តវ វេទនំ តថេវ អកាសី បដិបដ្ឋិ, តិណិបិ សរណានិ ឧបគន្ធិន្តិ
អត្ថោ។

៨៩៧. វិវិធីន្តិ ឧច្ចាវចំ, អប្បសាវន្តំ មហាសាវន្តញ្ញាតិ អត្ថោ។ មា ចរស្សតិ
មា អកាសិ។ អសុចិន្តិ កិលេសាសុចិមិស្សតាយ ន សុចី។ ចាលោសុ
អសញ្ញតន្តិ ចាលាយាតតោ អវិរតំ។ ន ហិ អវល្លាយីស្វតិ ន ហិ វល្លាយន្តិ។
បច្ចុប្បន្នកាលត្ថ ហិ ឥទំ អតីតកាលវេទនំ។ អថ វា “អវល្លាយីស្វ” តិ
ឯកទេសេន សកលស្ស កាលស្ស ឧបលក្ខណំ, តស្មា យថា ន វល្លាយីសុ
អតីតមន្ទានំ, ឯវំ ឯតវហិបិ ន វល្លាយន្តិ, អនាគតេបិ ន វល្លាយីស្សន្តិ វុត្តំ
ហោតិ។

៨៩៨-៩០០. បរជនស្ស រក្ខិតន្តិ បរបរិគ្គហិតវុត្តុ។ តេនាហ “អទិន្ន” តិ។ មា
អគមាតិ មា អដ្ឋាចរិ។ វិតថន្តិ អតថំ, មុសាតិ អត្ថោ។ អញ្ញាថាតិ អញ្ញាថាវ,
វិតថសញ្ញិ ឯវំ វិតថន្តិ ជានន្តោ ឯវំ មា ភណ្ឌិតិ អត្ថោ។

៩០១. យេនាតិ យេន មជ្ឈេន, បីតេនាតិ អធិប្បាយោ។ អបេតីតិ វិគច្ឆតិ។
សញ្ញាតិ ធម្មសញ្ញា, លោកសញ្ញា ឯវំ វា។ សព្ពន្ធិ អនវសេសំ, ពីជតោ
បជ្ជាយាតិ អត្ថោ។

៩០២. ស្វាហន្តិ សោ តទា ធន្តមាណាវត្ថុតោ អហំ។ ឥធ ឥមស្មី មគ្គបទេសេ,
ឥមស្មី វា តវ សាសនេ។ តេនាហ “តថាគតស្ស ធម្មេ” តិ។ បញ្ចា សិក្ខាតិ បញ្ចា
សីលានិ។ ករិក្ខាតិ អាទិយិក្ខា, អធិជ្ជាយាតិ អត្ថោ។ ទ្វេបថន្តិ ទ្វិន្នំ គាមសីមា
វេមជ្ឈក្ខតំ បថំ, សីមន្តិកបថន្តិ អត្ថោ។ តេតិ តេ ចោរា។ តត្ថាតិ
សីមន្តិកមគ្គេ។ ភោគហេតុតិ អាមិសកិញ្ចិក្ខនិមិត្តំ។

៩០៣. តតោតិ យថាវុត្តកុសលតោ បរំ ឧបរិ អញ្ញំ កុសលំ នវិជ្ជតិ ន
ឧបលព្ពតិ, យមហំ អនុស្សវេយ្យន្តិ អត្តោ។ កាមកាមីតិ
យជិដ្ឋិតកាមគុណាសមន្តី។

៩០៤. ខណមុហុត្តសញ្ញាមស្សាតិ ខណមុហុត្តមត្ថំ បវត្តសីលស្ស។
អនុធម្មប្បដិបត្តិយាតិ យថាធិកតស្ស ជលស្ស អនុបធម្មំ បដិបដ្ឋមានស្ស
ភកវា បស្ស, តុយ្ហំ ឱវាទធម្មស្ស វា អនុបាយ ធម្មបដិបត្តិយា វុត្តនិយាមេនេវ
សរណាគមនស្ស សីលសមាធានស្ស ចាតិ អត្តោ។ ជលមិវ យសសាតិ ឥន្ទិយា
បរិវាសម្បត្តិយា ច ជលន្តំវិយ។ សមេក្ខមាធាតិ បស្សន្តា។ ពហុកាតិ
ពហារោ។ បិហាយន្តីតិ “កងំ នុ ខោ មយំ ឯទិសា ភវេយ្យមា” តិ បត្តន្តិ។
ហីនកម្មាតិ មម សម្បត្តិតោ និហីនកោកា។

៩០៥. កតិបយាយាតិ អប្បិកាយ។ យេតិ យេ ភិក្ខុ ចេវ ឧចាសកាធម្មោ
ច។ ច-សន្នោ ព្យតិរេកេ។ តេតិ តវ។ សតតន្តិ ទិវសេ ទិវសេ។

៩០៦. វិបុលន្តិ ឧឡារជលំ វិបុលានុការំ។ តថាគតស្ស ធម្មេតិ តថាគតស្ស
សាសនេ ឱវាទេ បត្វា កតន្តិ យោជនា។ ឯវំ អនុទ្ទេសិកវសេន វុត្តមេវត្ថំ
អត្តទ្ទេសិកវសេន ធស្សន្តោ “បស្ស” តិអាទិមាហ។ តត បស្សាតិ ភកវន្តំ
វេទតិ, អត្តានមេវ វា អញ្ញំវិយ ច កត្វា វេទតិ។

៩០៧. កិមិទំ កុសលំ កិមាចរេមាតិ កុសលំ នាមេតំ កីសការំ កីទិសំ, កងំ
វា តំ អាចរេយ្យម។ ឥន្ទ្រកេហិ សមេច្ច មន្តយន្តីតិ ឯវមេកេ សមេច្ច សមាគន្ធា
បថវី បរិវត្តន្តាវិយ សិនេវំ ឧត្តិបន្តាវិយ ច សុទុក្កំ កត្វា មន្តយន្តិវិចារេន្តិ,
មយំ បន អកិច្ឆេនេវ បុនបិ កុសលំ អាចរេយ្យមាតិ អធិប្បាយោ។ តេនេវាហ
“មយ” ន្តិអាទិ។

៩០៨. ពហុកាពោតិ ពហុបកាពោ, មហាឧបកាពោវា។ អនុកម្មកោតិ
ការុណីកោ។ ម-កាពោ បទសន្និករោ។ ឥតិ ឯវំ, ភគវតោ អត្ថនិ
បដិបន្នាការំ សន្ធាយ វទតិ។ មេ សតិ មយិ សតិ វិជ្ជមានេ, ចោរេហិ អវជិតេ
ឯវាតិ អត្ថោ។ ធិវា ធិវស្សាតិ ធិវសស្សបិ ធិវា, កាលស្សេវាតិ អត្ថោ។ ស្វាហន្តិ
សោ ធន្តរាណាវភូតោ អហំ។ សច្ចនាមន្តិ “ភគវា អរហំ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ” តិអាទិនាមេហិ អវិតថនាមំ ភូតត្ថនាមំ។ អនុកម្មស្សតិ
អនុគ្គណ្ណាហិ។ បុនបីតិ ភិយ្យេបិ សុណោមុ, តវ ធម្មំ សុណោយ្យាមយេវាតិ
អត្ថោ។

ឯវំ ទេវបុត្តោ សព្វមេតំ កតញ្ញតាភារេ ឋត្វា សត្ត បយិរុចាសនេ ច
ធម្មស្សវនេ ច អតិត្តិមេវ ធិបេន្តោ វទតិ។ ភគវា ទេវបុត្តស្ស ច តត្ថ
សន្និបតិ តបរិសាយ ច អជ្ឈាសយំ ឱលោកេត្វា អនុបុត្តិកមំ កថេសិ។ អថ
នេសំ អល្លចិត្តតំ ញត្វា សាមុក្កំសិកំ ធម្មទេសនំ បកាសេសិ។
ទេសនាបរិយោសានេ ទេវបុត្តោ ចេវ មាតាបិតរោ ចស្ស សោតាបត្តិដលេ
បតិជ្ជហីសុ, មហាតោ ច ជនកាយស្ស ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។

៩០៩. បឋមដលេ បតិជ្ជិតោ ទេវបុត្តោ ឧបរិមគ្គេសុ អត្ថនោ គរុចិត្តិការំ,
តទទិកមស្ស ច មហានិសំសតំ វិភារេន្តោ “យេ ចិធប បដហន្តិ កាមរាគ” ន្តិ
បរិយោសានកាថមាហា។ តស្សត្ថោ - យេ ឥធប ឥមស្មី សាសនេ ឋិតា បដហន្តិ
អនវសេសតោ សមុច្ឆិន្ទន្តិ កាមរាគំ, ន ច តេ បុន ឧបេន្តិ គព្ពសេយ្យំ
ឱវម្ពាគិយានំ សំយោជនានំ សមុច្ឆិន្ទត្ថោ។ យេ ច បន បហាយ មោហំ សព្វសោ
សមុគ្សាតេត្វា ភវរាគានុសយញ្ច បដហន្តិ, តេ បុន ឧបេន្តិ គព្ពសេយ្យន្តិ
វត្ថព្ពមេវ នត្តិ។ កស្មា? បរិនិព្វានគតា ហិ សីតិភូតា, តេ ហិ ឧត្តមបុរិសា

អនុចាធិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វានំ គតា ឯវំ ឥវេវ សត្តវេទយិតានំ
សត្តបរិធម្មាហានំ ព្យត្តិភាវេន សីតិភូតា។

ឥតិ ទេវបុត្តោ អត្តនោ អរិយសោតសមាបន្នការំ បវេទេន្តោ
អនុចាធិសេសាយ និព្វានធាតុយា ទេសនាយ កូដំ គហេត្វា ភគវន្តំ វុទ្ធិត្វា
បទក្ខិណំ កត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស អបចិត្តី ទស្សេត្វា មាតាបិតរោ អាបុទ្ធិត្វា
ទេវលោកមេវ គតោ, សត្តាបិ ឧដ្ឋាយាសនា គតោ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន។
មាណវស្ស បន មាតាបិតរោ ព្រាហ្មណោ ចោក្ខវសាតិ សញ្ញោ ច មហាជនោ
ភគវន្តំ អនុគន្ធា និវត្តិ។ ភគវា ជេតវនំ គន្ធា សន្និបតិកាយ បរិសាយ ឥមំ
វិមាណំ វិត្តារតោ កថេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា អហោសីតិ។

ធម្មមាណាវកវិមាណវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. កក្កដករសទាយកវិមាណវណ្ណានា

ឧច្ចមិទំ មណិជ្ជណំ វិមាណន្តិ កក្កដករសទាយកវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?
ភគវា រាជគហេវិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន អញ្ញាតរោ ភិក្ខុ
អារទ្ធិវិបស្សកោ កណ្តាសូលេន បីឡិតោ អកល្លសរីរតាយ វិបស្សនំ
ឧស្សក្កាបេតុំ នាសក្ខិ, វេជ្ជេហិ វុត្តវិធិនា ភេសជ្ជេ កតេបិ រោគោ ន រូបសមិ។
សោ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសិ។ អថស្ស ភគវា “កក្កដករសភោជនំ
សប្បាយ”ន្តិ ព្រាហ្មា អាហា “គច្ឆ ត្វំ ភិក្ខុ មគធខេត្តេ បិណ្ឌាយ ចរាហី”តិ។

សោ ភិក្ខុ “ធីយទស្សនោ អធ្វា កិញ្ចិ ទិដ្ឋំ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា “សាធុ
ភន្តេ”តិ ភគវតោ បដិស្សណិត្វា ភគវន្តំ វុទ្ធិត្វា បត្តចីវរមាទាយ មគធខេត្តំ
គន្ធា អញ្ញាតរស្ស ខេត្តចាលស្ស កុដិយា ធ្វារេ បិណ្ឌាយ អដ្ឋាសិ។ សោ ច
ខេត្តចាលោ កក្កដករសំ សម្មាទេត្វា ភត្តញ្ច បចិត្វា “ថោកំ វិស្សមិត្វា

ភុញ្ញាស្សមី”តិ និសិដ្ឋោ ថេរំ ទិស្វា បត្តំ គហេត្វា កុដិកាយំ និសីទាបេត្វា
កក្កជករសភត្តំ អនាសិ។ ថេរស្ស តំ ភត្តំ ថោកំ ភុត្តស្សយេវ កណ្ណាស្សលំ
បដិប្បស្សម្ហិ, យជសតេន ម្ហាតោ វិយ អហោសិ។ សោ សប្បាយាហារវសេន
ចិត្តជាសុកំ លភិត្វា វិបស្សនាវសេន ចិត្តំ អភិនិច្ឆាមេត្តោ អបរិយោសិតេយេវ
ភោជនេ អនវសេសតោ អាសវេ ខេបេត្វា អរហត្តេ បតិជ្ជាយ ខេត្តចាលំ អាហា
“ឧចាសក, តវ បិណ្ឌាចាតភោជនេន មម្ហំ រោកោ វុបសត្តោ, កាយចិត្តំ កល្លំ
ជាតំ, ត្វម្មិ ឥមស្ស បុញ្ញស្ស ជលេន វិតតកាយចិត្តទុក្ខោ ភវិស្សសី”តិ វត្វា
អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។

ខេត្តចាលោ អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ
ទ្វាទសយោជនិកេ មណីជម្ពេ កនករិមាទេ សត្តសតក្ខជាតារបដិមណ្ឌិតេ
វេឡិវិយមយគព្ភេ និព្ពត្តិ, ទ្វារេ ចស្ស យជ្ជបចិតកម្មសំសូចកោ
មុត្តាសិក្កាគតោ សុវណ្ណាកក្កជកោ ឱលម្ពមាទោ អដ្ឋាសិ។ អថាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ បុព្វេ វុត្តនយេន តត្ថ គតោ តំ ទិស្វា ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ -

៩៧០.

“ឧច្ឆមិទំ មណីជ្ជណំ វិមាទំ, សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនាទិ;
ក្ខជាតារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡិវិយជម្ពា វុចកត្តតា សុភា។

៩៧១.

“តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិញ្ចា ច វីណា បវទន្តិ វុត្តុ;
ទិញ្ចា វសា កាមគុណោត្ថ បញ្ច, នារិយោ ច នច្ឆន្តិ សុវណ្ណាធន្ទា។

៩៧២.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធម៌ជ្ឈតិ;

ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៩១៣.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតោ កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ វរំ ជលិតានុភាវោ, វុល្លោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

សោមិស្ស ព្យាកាសិ, តំ ទស្សេតុំ -

៩១៤.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតោ;
បព្វំ បុដ្ឋោ វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។ - វុត្ថំ;

៩១៥.

“សតិសមុប្បាទករោ, ធូរេ កក្កដកោ បិតោ;
និដ្ឋិតោ ជាត្រូបស្ស, សោភតិ ទសថាទកោ។

៩១៦.

“តេន មេតាទិសោ វុល្លោ, តេន មេ ឥធមិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៩១៧.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតោ យមកាសិ បុព្វំ;
តេនម្ហិ វរំ ជលិតានុភាវោ, វុល្លោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

៩១៨. តត្ថ ឧច្ឆន្តិ អច្ឆន្តតំ។ មណិជ្ជណន្តិ បទុមរាគាទិមណិមយេម្ហំ។
សមន្តតោតិ ចត្វសុបិ បស្សេសុ។ វុចកត្តតាតិ តស្សំ តស្សំ ភូមិយំ
សុវុល្លោជលកេហិ អត្តតា។

៩០០. បិវសិ ខាទសិ ចាតិ កាលេន កាលំ ឧបយុដ្ឋមាទំ គន្ធាទំ
សុធាភោជនញ្ច សន្ធាយ វេទតិ។ បវេទន្តិទិ បវេទន្តិ។ ទិញ្ចា វសា កាមគុណាត្ថ
បញ្ចាតិ ទិញ្ចា វសា អនប្បកា បញ្ចា កាមគុណា ឯត្ថ ឯតស្មី តវ វិមាទេ
សិវិជ្ជន្តិទិ អត្ថោ។ សុវណ្ណាធន្ទាតិ ហេមាភរណាវិភូសិតា។

៩០៥. សតិសមុប្បាទករោតិ សតុប្បាទករោ, យេន បុញ្ញកម្មេន អយំ
ទិញ្ចសម្បត្តិ មយាលទ្ធា, តត្ថ សតុប្បាទស្ស ការកោ, “កក្កដករសទានេន
អយំ តយា សម្បត្តិ លទ្ធា”តិ ឯវំ សតុប្បាទំ ករោន្តោតិ អត្ថោ។ និដ្ឋិតោ
ជាតរូបស្សាតិ ជាតរូបេន សិទ្ធា ជាតរូបមយោ។ ឯកមេកស្មី បស្សេ បញ្ចា
បញ្ចា កត្វា ទស ចាទា ឯតស្សាតិ ទសចាទកោ ទ្វារេ កក្កដកោ បិតោ
សោភតិ។ សោ ឯវំ មម បុញ្ញកម្មំ តាទិសាទំ មហេសីទំ វិការេតិ, ន ឯត្ថ មយា
វត្ថុញ្ចំ អត្ថិទិ អធិប្បាយោ។ តេនាហ “តេន មេតាទិសោ វណ្ណា”តិអាទិ។ សេសំ
វត្ថុនយមេវ។

កក្កដករសទាយ កវិមាទវណ្ណាទា និដ្ឋិតា។

៥. ទ្វារចាលកវិមាទវណ្ណាទា

ឧច្ឆមិទំ មណិជ្ជណន្តិ ទ្វារចាលកវិមាទំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
រាជគហេវិហារតិ វេឡុវនេ។ តេន ច សមយេន រាជគហេ អញ្ញាតរោ ឧចាសកោ
ចត្តាវិ និច្ចភត្តានិ សង្ឃស្ស ទេតិ។ តស្ស បន គេហំ បរិយន្តេ បិតំ ចោរកយេន
យេភុយ្យេន បិហិតទ្វារមេវ ហោតិ។ ភិក្ខុ គន្ធា កទាចិ ទ្វារស្ស បិហិតត្តា ភត្តំ
អលទ្វារ បដិគច្ឆន្តិ។ ឧចាសកោ ភវិយំ អាហា “កី, ភទ្កេ, អយ្យាទំ សក្កច្ចំ ភិក្ខា
ធីយតី”តិ? សា អាហា “ឯកេសុ ទិវសេសុ អយ្យា នាគមីស្វ”តិ។ “កី ការណា”ន្តិ?
“ទ្វារស្ស បិហិតត្តា មញ្ញោ”តិ។ តំ សុត្វា ឧចាសកោ សំវេគប្បត្តោ ហុត្វា ឯកំ

បុរិសំ ឆ្ងារចាលំ កត្វា ឋេបេសិ “ត្វំ អដ្ឋតោ បដ្ឋាយ ឆ្ងារំ រក្ខត្តោ និសីទ, យទា ច
អយ្យា អាគមិស្សន្តិ, តទា តេ បវេសេត្វា បរិដ្ឋានំ នេសំ
បត្តបដិគ្គហណាអាសនបញ្ញាបនាទិ សព្វំ យុត្តបយុត្តំ ជាតាហិ” តិ។ សោ
“សាធូ” តិ តថា ករោត្តោ ភិក្ខុនំ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា ឧប្បន្នសទ្ធា កម្មជលំ
សទ្ធិហិត្វា សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិជ្ឈហិ, សក្កច្ចំ ភិក្ខុ ឧបជ្ឈហិ។

អបរភាគេ និច្ចភត្តនាយកោ ឧចាសកោ កាលំ កត្វា យាមេសុ និព្ពត្តិ។
ឆ្ងារចាលោ បន សក្កច្ចំ ភិក្ខុនំ ឧបជ្ឈហិត្វា បរស្ស បរិច្ចាគេ វេយ្យាវច្ឆករណេន
អនុមោទនេន ច តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ជិ។ តស្ស ឆ្ងាទសយោជនិកំ
កនករិមានន្តិអាទិ សព្វំ កក្កជករិមាទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វំ។
បុច្ឆាវិស្សជ្ឈនតាថា ឯវមាគតា -

៩១៨.

“ឧច្ចមិទំ មណិច្ចណំ វិមាទំ, សមន្តតោ ឆ្ងាទស យោជនាទិ;
ក្ខជាតារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ពា វុចកត្តតា សុភា។

៩១៩.

“តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិញ្ចា ច វីណា បវេទន្តិ វុត្តុ;
ទិញ្ចា វសា កាមគុណោត្ត បញ្ចា, នាវិយោ ច នច្ចន្តិ សុវណ្ណានន្ទា។

៩២០. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ... បេ.... វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា
បភាសតី” តិ។

៩២២. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ... បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

៩២៣.

“ធីត្តំ មមំ វស្សសហស្សមាយុ, វាចាភិគីតំ មនសា បវត្ថិតំ;
ឯត្តាវតា ឋស្សតិ បុញ្ញកម្មោ, ធិព្កេហិ កាមេហិ សមដ្ឋិត្វតោ។

៩២២.

“តេន មេតាធិសោ វណ្ណោ...បេ...
វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា បកាសតី”តិ។

៩២៣. តត្ថ ធីត្តំ មមំ វស្សសហស្សមាយុតិ យស្មី ទេវនិកាយេ សយំ
ឧប្បន្នោ, តេសំ តាវតីសទេវានំ អាយុប្បមាណាមេវ វទតិ។ តេសញ្ញា មនុស្សានំ
គណនាយ វស្សសតំ ឯកោ វត្ថុធិវោ, តាយ វត្ថុយា តីសវត្ថុកោ មាសោ, តេន
មាសេន ឆ្នាទសមាសិកោ សំវច្ឆរោ, តេន សំវច្ឆរេន សហស្សសំវច្ឆរាធិ អាយុ, តំ
មនុស្សានំ គណនាយ តិស្សោ វស្សកោជិយោ សដ្ឋី ច វស្សសតសហស្សានិ
ហោន្តិ។ វាចាភិគីតន្តិ វាចាយ អភិគីតំ, “អាគច្ឆន្តុ អយ្យា, ឥទំ អាសនំ បញ្ញត្តំ,
ឥធ និសីទថា”តិអាធិនា, “កី អយ្យានំ សវីរស្ស អាហោគ្យំ, កី វសនជ្ជានំ
ជាសុក”តិអាធិនា បដិសន្តារវសេន ច វាចាយ កថិតមត្តំ។ មនសា បវត្ថិតន្តិ
“ឥមេ អយ្យា បេសលា ព្រហ្មចារិនោ ធម្មចារិនោ”តិអាធិនា ចិត្តេន បវត្ថិតំ
បសាទមត្តំ, ន បន មម សន្តកំ កិញ្ចា បរិច្ចត្តំ អត្ថិតិ ទស្សេតិ។ ឯត្តាវតាតិ
ឯត្តកេន ឯវំ កថនមត្តេន បសាទមត្តេនបិ។ ឋស្សតិ បុញ្ញកម្មោតិ កតបុញ្ញោ
នាម ហុត្វា ទេវលោកេ ឋស្សតិ ចិរំ បវត្ថិត្សតិ, តិជ្ជន្តោ ច ធិព្កេហិ កាមេហិ
សមដ្ឋិត្វតោ តស្មី ទេវនិកាយេ ទេវានំ វលញ្ញនិយាមេនេវ ធិព្កេហិ បញ្ចេហិ
កាមគុណេហិ សមដ្ឋិត្វតោ សមន្នាគតោ ហុត្វា ឥន្ទ្រិយានិ បរិចារេន្តោ
វិហារតីតិ អត្តោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ធារចាលករីមានវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

៦. បឋមករណីយវិមានវណ្ណា

ឧច្ឆមិទំ មណិជ្ជណន្តិ ករណីយវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ
វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិវាសី ឯកោ ឧចាសកោ
ន្ទានោបករណានិ គហេត្វា អចិរវតី គន្ធា ទ្គត្វា អាគច្ឆន្តោ ភគវន្តំ សាវត្ថិ
បិណ្ឌាយ បរិសន្តំ ទិស្វា ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា ឯវមាហ “ភន្តេ កេន និមន្តិតា” តិ។
ភគវា តុណ្ហី អហោសិ។ សោ កេនចិ អនិមន្តិតការំ ញត្វា អាហ “អធិវាសេតុ
មេ, ភន្តេ, ភគវា ភត្តំ អនុកម្មំ ឧចាទាយា” តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា
តុណ្ហីភាវេន។ សោ ភគវន្តំ អត្តនោ គេហំ នេត្វា ពុទ្ធារហំ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា
តត្ថ ភគវន្តំ និសីទាបេត្វា បណីតេន អន្ធមាទេន សន្តប្បសិ។ ភគវា
កតភត្ថកិច្ចោ តស្ស អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សេសំ អនន្តរវិមាណសទិសំ។
តេន វុត្ថំ -

៩២៦. “ឧច្ឆមិទំ មណិជ្ជណំ វិមាណំ... បេ... ឆារិយោ ច នច្ឆន្តិ សុវណ្ណាធន្ទា។

៩២៨. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ... បេ... វណ្ណោ ច តេ សត្តទិសា
បភាសតី” តិ។

៩៣០. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ... បេ... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

៩៣១.

“ករណីយានិ បុញ្ញានិ, បណ្ឌិតេន វិជានតា;
សម្មគ្គតេសុ ពុទ្ធសុ, យត្ថ ទិន្នំ មហាច្ចលំ។

៩៣២.

“អត្ថាយ វត មេ ពុទ្ធា, អរញ្ញា កាមមាគតោ;

កត្ត ចិត្តំ បសាទេត្វា, តាវតីស្វបកោ អហំ។

៩៣៣. “តេន មេតាទិសោ វុល្លោ... បេ... វុល្លោ ច មេ សព្វទិសា
បភាសតី” តិ។

៩៣៤. តត្ថ បណ្ឌិតេនាតិ សប្បញ្ញេន។ វិជានតាតិ អត្ថនោ ហិតាហិតំ
ជានន្តេន។ សម្មគ្គតេស្វតិ សម្មាបដិបន្នេសុ, ពុទ្ធស្វតិ សម្មាសម្ពុទ្ធសុ។

៩៣៥. អត្ថាយាតិ ហិតាយ, វុឡិយា វា។ អរញ្ញាតិ វិហារតោ, ជេតវនំ
សន្ធាយ វនតិ។ តាវតីស្វបកោតិ តាវតីសនេវកាយំ, តាវតីសភវនំ វា
ឧប្បជ្ឈនវសេន ឧបគតោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ករណីយវិមានវុល្លាណ និដ្ឋិតា។

៧. ទុតិយករណីយវិមានវុល្លាណ

សត្តមវិមានំ ធម្មវិមានសទិសំ។ កេវលំ តត្ថ ឧចាសកេន ភគវតោ
អាហារោ ទិន្នោ, ឥធ អញ្ញាតវស្ស ថេវស្ស។ ឯសំ វុត្តនយមេវ។ តេន វុត្តំ -

៩៣៥.

“ឧច្ឆមិទំ មណិជ្ជណំ វិមានំ, សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនានិ;
ក្ខជាតារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុវិយថម្កា រុចកត្តតា សុភា។

៩៣៦.

“តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិញ្ចា ច វីណា បវនន្តិ វុត្តំ;
ទិញ្ចា វសា កាមគុណោត្ថ បញ្ច, នាវិយោ ច នច្ឆន្តិ សុវុល្លានន្នា។

៩៣៧. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ... វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា
បភាសតីតិ។

៩៣៨.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ...បេ... យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

៩៤០.

“ករណីយានិ បុញ្ញានិ, បណ្ឌិតេន វិជានតា;
សម្មគ្គតេសុ ភិក្ខុសុ, យត្ថ ទិន្នំ មហាប្បលំ។

៩៤១.

“អត្ថាយ វត មេ ភិក្ខុ, អរញ្ញា កាមមាគតោ;
តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា, តាវតីស្វបកោ អហំ។

៩៤២. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ... វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា
បភាសតី”តិ។

ទុតិយករណីយវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. បឋមសូចិវិមានវណ្ណានា

ឧច្ចមិទំ មណិជ្ជណំ វិមានន្តិ សូចិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហោ
វិហារតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន អាយស្មតោ សាវិបុត្តស្ស ជីវកម្មំ កាតត្ថំ
ហោតិ, អត្តោ ច ហោតិ សូចិយា។ សោ រាជគហោ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ កម្មាវស្ស
គេហទ្វារេ អជ្ឈាសិ។ តំ ទិស្វា កម្មារោ អាហា “កេន, ភន្តេ, អត្តោ”តិ? “ជីវកម្មំ
កាតត្ថំ អត្ថិ, សូចិយា អត្តោ”តិ។ កម្មារោ បសន្នមានសោ កតបរិយោសិតា ទ្វេ
សូចិយោ ទត្វា “បុនបិ, ភន្តេ, សូចិយា អត្ថេ សតិ មម អាចិក្ខេយ្យាថា”តិ វត្ថា

បញ្ចប់តិច្ឆ័តេន វង្គិ។ ២៣ តស្ស អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សោ អបរភាគេ
កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ឈិ។ អថ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ
ចរន្តោ តំ ទេវបុត្តំ ឥមាហិ តាថាហិ បុច្ឆិ -

៩៤៤.

“ឧច្ឆមិទំ មណិជ្ជណំ វិមាណំ... បេ....

វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី” តិ។

៩៤៨. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ... បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

៩៤៩.

“យំ ទទាតិ ន តំ ហោតិ, យព្ពោ ទដ្ឋា តព្ពោ សេយ្យេ;

សូចិ ទិដ្ឋា សូចិមេវ សេយ្យេ។

៩៥០.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ... បេ....

វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី” តិ។

៩៤៩. តត្ថ យំ ទទាតីតិ យាទិសំ ទេយ្យធម្មំ ទទាតិ។ ន តំ ហោតីតិ តស្ស
តាទិសមេវ ជលំ ន ហោតិ។ អថ ខោ ខេត្តសម្បត្តិយា ច ចិត្តសម្បត្តិយា ច
តតោ វិបុលតំ ឧឡារតរមេវ ជលំ ហោតិ។ តស្មា យព្ពោ ទដ្ឋា តព្ពោ
សេយ្យេតិ យំ កិញ្ចិទេវ វិជ្ជមានំ ទដ្ឋា ទទេយ្យ, តព្ពោ តទេវ សេយ្យេ, យស្ស
កស្សចិ អនវដ្ឋស្ស ទេយ្យធម្មស្ស ធានមេវ សេយ្យេ, កស្មា? មយា ហិ សូចិ
ទិដ្ឋា សូចិមេវ សេយ្យេ, សូចិធានមេវ មយ្ហំ សេយ្យំ ជាតំ, យតោ អយមីទិសី
សម្បត្តិ លទ្ធាតិ អធិប្បាយោ។

សូចិវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. ទុតិយសូចិវិមានវណ្ណានា

ឧត្តមិទំ មណិជ្ជណន្តំ ទុតិយសូចិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហោ
វិហារតិ វេឡូវនេ។ តេន សមយេន រាជគហវាសី ឯកោ តុន្នការកោ
វិហារបេក្ខកោ ហុត្វា វេឡូវនំ គតោ។ តត្ថ អញ្ញាតំ ភិក្ខុំ វេឡូវនេ
កតសូចិយា ចីវំ សិព្ពន្តំ ទិស្វា សូចិយវេន សទ្ធិ សូចិយោ អធាសំ។ សេសំ សព្វំ
វុត្តនយមេវ។

៩៥២.

“ឧត្តមិទំ មណិជ្ជណំ វិមានំ... បេ....

វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ - បុច្ឆិ;

៩៥៦.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ... បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

៩៥៧.

“អហំ មនុស្សសុ មនុស្សភូតោ, បុរិមជាតិយា មនុស្សលោកេ។

៩៥៨.

“អទ្ធីសំ វិរជំ ភិក្ខុំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;

តស្ស អធាសហំ សូចី, បសន្នោ សេហិ ចាណិភិ។

៩៥៩.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ... បេ.... វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

តំ សព្វំ ហេជ្ជា វុត្តនយមេវ។

ទុតិយសូចិវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. បឋមនាគវិមានវណ្ណានា

សុសុក្ខខន្ធហភិរុយ្ហ នាគន្តិ នាគវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ
វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា
វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតីសកវំ ឧបគតោ។ តត្ថ អន្តស អញ្ញាតវំ
ទេវបុត្តំ សព្វសេតំ មហន្តំ ទិព្វនាគំ អភិរុយ្ហ មហាន្តេន បរិវារេន មហតា
ទិព្វានុភារេន អាគាសេន គច្ឆន្តំ, សព្វា ទិសា ចន្ទោវិយ សូរិយោវិយ ច
ឱភាសយមាណំ។ ទិស្វា យេន សោ ទេវបុត្តោ តេនុបសង្កមិ។ អថ សោ ទេវបុត្តោ
តតោ ឱរុយ្ហ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ អភិវាទេត្វា អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។
អថ ថេរោ -

៩៦១.

“សុសុក្ខខន្ធហភិរុយ្ហ នាគំ, អកាចិនំ ទន្តី ពលី មហាជវំ;
អភិរុយ្ហ គជវំ សុកប្បិតំ, ឥនាគមា វេហាយសំ អន្តលិក្ខោ។

៩៦២.

“នាគស្ស ទន្តេសុ ទុវេសុ និម្មិតា, អន្នោទកា បទុមិនិយោ សុដុល្លា;
បទុមេសុ ច ត្វិយគណា បវដ្ឋវេ, ឥមា ច នច្ឆន្តិ មនោហារាយោ។

៩៦៣.

“ទេវិទ្ធិបុត្តាសិ មហានុភារោ, មនុស្សក្ខតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ វេ ជលិតានុភារោ, វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ -

តស្ស សម្បត្តិកិត្តនមុខេន កតកម្មំ បុច្ឆិ។

៩៦០. តត្ថ សុសុក្ខខន្ធន្តិ សុដ្ឋ សេតខន្ធា កិញ្ចាបិ តស្ស នាគស្ស ចត្តារោ
ចាទា, វត្តិកោសំ, មុខប្បទេសោ, ឧភោ កណ្ណា, វាលដីតិ ឯត្ថកំ មុញ្ញាត្វា សញ្ញា
កាយោ សេតោវ, ខន្ធប្បទេសស្ស បន សាតិសយំ ជវលតរតាយ វុត្តំ
“សុសុក្ខខន្ធន្តិ។ នាគន្តិ ធិត្ថំ ហត្ថិនាគំ។ អកាចិនន្តិ និរោសំ,
សពលលវត្ថុតិលកាធិនិរោសវិរហិតន្តិ អត្ថោ។ “អាជានីយ”ន្តិបិ ចាឡិ,
អាជានីយលក្ខណ្ឌបេតន្តិ អត្ថោ។ ធន្តិន្តិ វិបុលវុចិរធន្តវន្តំ។ ពលិន្តិ ពលវន្តំ
មហាពលំ។ មហាជវន្តិ អតិជំ សីយតាមី។ បុន អភិរុយ្ហាតិ ឯត្ថ
អនុនាសិកលោចោ ធន្តញ្ញោ, អភិរុយ្ហំ អាហោហនីយន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ សេសំ
វុត្តនយមេវ។

ឯវំ បន ថេរេន បុដ្ឋោ ទេវបុត្តោ អត្តនា កតកម្មំ កថេន្តោ -

៩៦៥.

“អដ្ឋេវ មុត្តបុច្ឆានិ, កស្សបស្ស មហោសិនោ;
ជូបស្មី អភិរោបេសី, បសន្នោ សេហិ ចាលិភិ។

៩៦៦.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ....

វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ - ឥមាហិ កាថាហិ ព្យាកាសិ;

តស្សត្ថោ - អហំ បុព្វេ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស យោជនិកេ កនកដ្ឋបេ
វណ្ណតោ មុច្ឆិត្វា គជ្ជមូលេ បតិភានិ អដ្ឋ មុត្តបុច្ឆានិ លភិត្វា តានិ គហេត្វា
បូជនវសេន បសន្នចិត្តោ ហុត្វា អភិរោបេសី បូជេសី។

អតីតេ កិវ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធវិបតិកេ យោជនិកេ កនកដ្ឋបេ ច
ការិតេ សបរិវារោ កិកី កាសិរាជា ច នាគរា ច នេគមា ច ជានបទា ច ទិវសេ

ទីវសេ បុប្ផបូជំ ករោត្តិ។ តេសុ តថា ករោត្តេសុ បុប្ផានិ មហាគ្យានិ ទុល្លភានិ ច
អហេសុំ។ អថេកោ ឧចាសកោ មាលាការំវិជិយំ វិចិត្រា ឯកមេកេន
កហាបណោន ឯកមេកម្មិ បុប្ផំ អលតន្តោ អដ្ឋ កហាបណានិ គហេត្វា
បុប្ផារមំ គន្ធា មាលាការំ អាហា “ឥមេហិ អដ្ឋហិ កហាបណេហិ អដ្ឋ បុប្ផានិ
ទេហី” តិ។ “នត្ថយេហ បុប្ផានិ, សម្មទេវ ឧបធាវេត្វា ឱចិនិត្វា ទិដ្ឋានី” តិ។ “អហំ
ឱលោកេត្វា គណ្ហាមី” តិ។ “យទិ ឯវំ, អាវាមំ បរិសិត្វា គវេសាហី” តិ។ សោ
បរិសិត្វា គវេសន្តោ បតិភានិ អដ្ឋ បុប្ផានិ លភិត្វា មាលាការំ អាហា “គណ្ហា,
តាត, កហាបណានិ” តិ។ “តវ បុញ្ញេន លទ្ធានិ, ឆាហំ កហាបណានិ
គណ្ហាមី” តិ អាហា។ ឥតរោ “ឆាហំ មុធា បុប្ផានិ គហេត្វា ភគវតោ បូជំ
ករិស្សាមី” តិ កហាបណានិ តស្ស បុរតោ វេបេត្វា បុប្ផានិ គហេត្វា
ចេតិយ ផ្គុំណំ គន្ធា បសន្នចិត្តោ បូជំ អកាសិ។ សោ អបរភាកេ កាលំ កត្វា
តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ជិត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ វត្វា បុនបិ ទេវលោកេ, បុនបិ
ទេវលោកេតិ ឯវំ អបរាបរំ ទេវេសុយេវ សំសរន្តោ តស្សេវ កម្មស្ស
វិចាការសេសេន ឥមស្មិម្បិ ពុទ្ធប្បាទេ តាវតីសេសុយេវ ឧប្បជ្ជិ។ តំ សន្ធាយ
ហេដ្ឋា វុត្ថំ “តត្ថ អទ្គុស អញ្ញាតំ ទេវបុត្ត” ត្ថិអាទិ។

តំ បនេតំ បវត្ថី អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា
ភគវតោ អាហេចេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋប្បត្ថី កត្វា សម្បត្តបរិសាយ វិត្តារេន
ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា អហោសីតិ។

នាគវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. ទុតិយនាគវិមានវណ្ណានា

មហន្តំនាគំ អភិរុយ្ហាតិ ទុតិយនាគវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
រាជគហោវិហារតិ វេជ្ជវនេ។ តេន សមយេន រាជគហោ អញ្ញតរោ ឧចាសកោ
សន្នោ បសន្នោ បញ្ចាសុ សីលេសុ បតិដ្ឋិតោ ឧចាសថទិវសេសុ ឧចាសថសីលំ
សមាទិយិត្វា បុរេភត្តំ អត្តនោ វិភវានុបំ ភិក្ខុនំ ធានានិ ទត្វា សយំ ភុត្តិត្វា
សុទ្ធវត្ថនិវត្តោ សុទ្ធត្ថរាសន្តោ បច្ឆាភត្តំ យេភុយ្យេន អដ្ឋ ចានានិ គាហាបេត្វា
វិហារំ ភត្តា ភិក្ខុសង្ឃស្ស និយ្យាទេត្វា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ សុណាតិ។ ឯវំ
សោ សក្កច្ចំ ធានមយំ សីលមយញ្ច ពហំ សុចរិតំ ឧបចិនិត្វា ឥតោ ចុតោ
តាវតីសេសុ ឧប្បដ្ឋិ។ តស្ស បុញ្ញានុភាវេន សព្វសេតោ មហាន្តោ ទិព្វោ
ហត្ថិនាកោ ចាតុរហោសិ។ សោ តំ អភិរុយ្ហ មហាន្តេន បរិវារេន មហាន្តេន
ទិព្វានុភាវេន កាលេន កាលំ ឧយ្យានកិឡំ ភច្ឆតិ។

អថេកទិវសំ កតញ្ញតាយ ចោទិយមាណោ អឡរត្តិសមយេ តំ ទិព្វនាគំ
អភិរុយ្ហ មហតា បរិវារេន “ភគវន្តំ វន្តិស្សមី”តិ ទេវលោកតោ អាគន្ធា
កេវលកប្បំ វេជ្ជវនំ ឱកាសេត្វា ហត្ថិក្ខន្ធតោ ឱរុយ្ហ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា
អភិវាទេត្វា អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ តំ ភគវតោ សមីបេ បិតោ
អាយស្មា វន្តីសោ ភគវតោ អនុញ្ញាយ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ -

៩៦៨.

“មហន្តំនាគំ អភិរុយ្ហ, សព្វសេតំ គជុត្តមំ;
វនា វនំ អនុបរិយាសិ, នារីគណាបុរក្ខតោ;
ឱកាសេន្តោ ទិសា សព្វា, ឱសដីវិយ តារកា។

៩៦៩.

“កេន តេតាទិសោ វល្លោ...បេ....
វល្លោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

តត្ថា បុច្ឆិតោ សោមិ តស្ស គាថាហិ ឯវ ព្យាកាសិ។

៩៧១.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្ថមនោ, វុឌ្ឍិសេនេវ បុច្ឆិតោ;
បញ្ចំ បុដ្ឋាវិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

៩៧២.

“អហំ មនុស្សសុ មនុស្សភូតោ, ឧបាសកោ ចក្កមតោ អហោសី;
ចាណាតិចាតាវិរតោ អហោសី, លោកេ អទិន្នំ បរិវដ្ឋយិស្សំ។

៩៧៣.

“អមជ្ឈចោ នោ ច មុសា អភាណី, សកេន ទារេន ច តុដ្ឋា អហោសី;
អន្ធខា ចានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសី។

៩៧៤.

“តេន មេតាទិសោ វុឌ្ឍោ... បេ...
វុឌ្ឍោ ច មេ សត្តទិសា បភាសតី”តិ។

តត្ថ អបុព្វំ នត្ថិ, សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

ទុតិយនាគវិមានវុឌ្ឍានា និដ្ឋិតា។

១២. តតិយនាគវិមានវុឌ្ឍានា

កោ នុ ធិព្ពេន យានេនាតិ តតិយនាគវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
រាជគហេវិហារតិ វេឡូវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន សមយេន តយោ
ខីណាសវត្ថោ កាមកាវាសេ វស្សំ ឧបគច្ឆិសុ។ តេ វុត្តវស្សា បវាវេត្វា “ភគវន្តំ

វន្តិស្សរមា"តិ រាជគហំ ឧទ្ទិស្ស គច្ឆន្តា អន្តរាមគ្គេ សាយំ អញ្ញាតវស្មី តាមកេ
មិច្ឆាធិដ្ឋិកព្រាហ្មណស្ស ឧច្ឆុទេត្តសមីបំ គន្ធា ឧច្ឆុចាលំ បុច្ឆិសុ "អាវុសោ,
សក្កា អន្ធិ រាជគហំ ចាបុណ្ហិតុ"ន្តិ។ "ន សក្កា, ភន្តេ, ឥតោ អឡយោជនេ
រាជគហំ, ឥធមេវ វសិក្ខា ស្វេ គច្ឆថា"តិ អាហា។ "អត្ថត្ថ កោចិ វសនយោគ្គោ
អាវុសោ"តិ? "នត្ថិ, ភន្តេ, អហំ បន វោ វសនជ្ជានំ ជាធិស្សមី"តិ។ ថេរា
អធិវាសេសុំ។

សោ ឧច្ឆុសុយេវ យថាបិ តេសុ សាខាមណ្ឌាចាការេន ទណ្ឌាកានិ ពន្ធិត្វា
ឧច្ឆុបណ្ណេហិ ធានេត្វា ហេដ្ឋា បលាលំ អត្ថវិត្វា ឯកស្ស ថេរស្ស អនាសិ,
ធុតិយស្ស ថេរស្ស តិហិ ឧច្ឆុហិ ទណ្ឌកសង្ខេបេន ពន្ធិត្វា តិណាន ធានេត្វា
ហេដ្ឋា ច តិណាសន្តំ កត្វា អនាសិ, ឥតវស្ស អត្ថនោ កុដិយំ ទ្វេ តយោ
ទណ្ឌកេ សាខាយោ ច និហរិត្វា ចិវេន បដិច្ឆាទេន្តោ ចិវេកុដិ កត្វា អនាសិ។
តេ តត្ថ វសីសុ។ អថវិភាតាយ វត្តិយា កាលស្សេវ ភត្តំ បចិត្វា ទន្តកជ្ជញ្ច
មុខោទកញ្ច ទត្វា សហ ឧច្ឆុរសេន ភត្តំ អនាសិ។ តេសំ ភុញ្ញិត្វា អនុមោទនំ
កត្វា គច្ឆន្តានំ ឯកេកំ ឧច្ឆុ អនាសិ "មយ្ហំ ភាគោ ភវិស្សតិ"តិ។ សោ ថោកំ មគ្គំ
ថេរេ អនុគន្ធា និវត្តន្តោ អត្ថនោ វេយ្យាវច្ឆញ្ច ទានញ្ច អារព្ព ឧឡារំ
បីតិសោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តោ និវត្តិ។

ខេត្តសាមិកោ បន គច្ឆន្តានំ ភិក្ខុនំ បដិបថេន អាគច្ឆន្តោ ភិក្ខុ បុច្ឆិ "កុតោ
វោ ឧច្ឆុ លទ្ធា"តិ? "ឧច្ឆុចាលកេន ទិច្ឆា"តិ។ តំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ កុបិតោ
អនត្តមនោ តជតជាយមាណោ កោធាភិក្ខុតោ តស្ស បិដ្ឋិតោ ឧបដាវិត្វា
មុគ្គេន តំ បហារន្តោ ឯកប្បហារេនេវ ជីវិតា វោរោបេសិ។ សោ អត្ថនា
កតបុញ្ញកម្មមេវ អនុស្សរន្តោ កាលំ កត្វា សុធម្មានេវសភាយំ និព្ពត្តិ។ តស្ស
បុញ្ញានុភាវេន សព្ពសេតោ មហាន្តោ ទិព្ពវរវារណោ និព្ពត្តិ។

ឧប្បត្តាលកស្ស មរណំ សុត្វា តស្ស មាតាបិតារា ចេវ ញាតិមិត្តា ច
អស្សមុខា រោធិមាធា តំ ហំ អគម៌សុ, សព្ពេ ច គាមវាសិនោ សន្និបតីសុ។
តត្រស្ស មាតាបិតារា សរីរកិច្ចំ កាតុំ អារភីសុ។ តស្មី ខណោ សោ ទេវបុត្តោ តំ
ទិព្ពហត្ថី អភិរុហិត្វា សព្ពតាឡាវចរបរិវុតោ បញ្ចន្តិកេន ត្វិយេន បវន្តមាធនេ
មហាន្តេន បរិវារេន មហាតិយា ទេវិទ្ធិយា ទេវលោកតោ អាគន្ធា តាយ បរិសាយ
ទិស្សមាឡាចោ អាកាសេ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ តត្ថ បណ្ឌិតជាតិកោ បុរិសោ
ឥមាហិ គាថាហិ តេន កតបុញ្ញកម្មំ បុច្ឆិ -

៩៧៦.

“កោ នុ ទិព្ពេន យាធនេ, សព្ពសេតេន ហត្ថិនា;
ត្វិយតាឡិ តនិក្យោសោ, អន្តលិក្ខេ មហីយតិ។

៩៧៧.

“ទេវតា នុសិ គន្ធព្ពោ, អនុ សក្កោ បុរិន្ទទោ;
អជានន្តា តំ បុច្ឆាម, កថំ ជានេមុ តំ មយ”ន្តិ។

សោមិស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ឯតមត្ថំ ព្យាកាសិ -

៩៧៨.

“នាម្ហិ ទេវោ ន គន្ធព្ពោ, នាបិ សក្កោ បុរិន្ទទោ;
សុធម្មា នាម យេ ទេវា, តេសំ អញ្ញតរោ អហា”ន្តិ។

៩៧៩.

“បុច្ឆាម ទេវំ សុធម្មំ, បុច្ឆំ កត្វាន អញ្ញលី;
កី កត្វា មាណុសេ កម្មំ, សុធម្មំ ឧបបន្នតី”តិ - បុនបិ បុច្ឆិ;

៩៨០.

“ឧបាសាវត្ថំ តិណ្ណាភារំ, វត្ថាភារញ្ច យោ ធនេ;
តិណ្ណំ អញ្ញាតំ ធនា, សុធម្មំ ឧបបន្នតី” តិ។ - បុណបិ ព្យាកាសិ;

៩៧៦. តត្ថ ត្វិយតាឡិវតនិក្យសោតិ

តាឡិវតបញ្ញត្តិវតនិក្យត្វិយនិក្យសោ អត្តានំ ឧទ្ទិស្ស
បវន្តមាននិក្យត្វិយសន្នោ។ អន្តលិក្ខេ មហិយតីតិ អាគាសេ វត្ថា
អាគាសដ្ឋេនេវ មហាតា បរិវារេន បូជីយតិ។

៩៧៧. ទេវតា នុសីតិ ទេវតា នុ អសិ, កី នុ តំ ទេវោសីតិ អត្តោ។ គន្ធព្ពោតិ
គន្ធព្ពកាយិកទេវោ អសីតិ អត្តោ។ អនុសក្កោ បុរិន្ទនោតិ ឧទាហុ បុរេ
ធនាតីតិ “បុរិន្ទនោ” តិ វិស្សតោ សក្កោ នុសិ, អថ សក្កោ ទេវរាជា អសីតិ
អត្តោ។ ឯត្ថ ច សតិបិ សក្កគន្ធព្ពានំ ទេវភាវេ តេសំ វិសុំ គហិតត្ថា
គោតលីពទ្ធព្យាយេន តទញ្ញទេវវាចកោ ទេវសន្នោ ធន្នព្ពោ។

៩៧៨. អថ ទេវបុត្តោ “វិស្សជ្ជនំ នាម បុត្តាសភាគេន ហោតី” តិ តេហិ
បុច្ឆិតំ ទេវគន្ធព្ពសក្កភារំ បដិក្ខិបិត្វា អត្តានំ អាចិត្តន្នោ “នម្ពិ ទេវោ ន
គន្ធព្ពោ” តិ អាទិមាហ។ តត្ថ នម្ពិ ទេវោតិ តយា អាសន្តិកោ យោ កោចិ ទេវោ ន
ហោមិ ន គន្ធព្ពោ ន សក្កោ, អបិច ខោ សុធម្មា នាម យេ ទេវា, តេសំ អញ្ញាតរោ
អហំ, សុធម្មា ទេវតា នាម តាវតីសទេវនិកាយស្សេវ អញ្ញាតរទេវនិកាយោ។
សោ កិវ ឧច្ឆទាលោ តេសំ ទេវានំ សម្មត្តី សុត្វា បកេវ តត្ថ ចិត្តំ បណិធាយ
វិគោតិ កេចិ វទន្តិ។

៩៧៩. បុប្ផន្តិ មហន្តំ, បរិបុណ្ណំ កត្វាតិ អត្តោ។ សក្កច្ចកិរិយាធិបនត្ថព្ពោតំ
វុត្តំ។

៩៨០. សុធម្មានេវយានំ បុដ្ឋានេវបុត្តោ កកណ្តាកនិមិត្តំ វេទនោវិយ
ទិដ្ឋមត្តមេវ គហេត្វា អត្តនា កតបុញ្ញំ អាចិត្តន្តោ “ឧច្ឆាគារ”ន្តិ គាថមាហា។
តត្ថ តិណ្ណំ អញ្ញាតំ ទត្វាតិ យទិបិ មយា តីណិ អការាទិ ទិន្នានិ, តីសុ បន
អញ្ញាតវេនាតិ អយមត្ថោបិ សិដ្ឋតីតិ នយគ្គាហោន ទេវបុត្តោ ឯវមាហា។
សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។

ឯវំ សោតេន បុច្ឆិ តមត្ថំ វិស្សន្នេត្វា វតនត្ថយគុណំ បកាសេន្តោ
មាតាបិតុហិ សទ្ធិ សម្មោទនំ កត្វា ទេវលោកមេវ គតោ។ មនុស្សា ទេវបុត្តស្ស
វេចនំ សុត្វា ភកវតិ ភិក្ខុសង្ឃេ ច សញ្ញាតបសាទពហុមាណា ពហុ
ទានុបករណំ សន្នេត្វា សកដានំ បូរេត្វា វេឡុវនំ គន្ធា ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា សត្ថំ តំ បវត្តិ អាហេយីសុ។ សត្ថា តំ
បុច្ឆាវិស្សន្ននំ តថេវ វត្វា តមេវ អត្ថំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា វិត្តារេន ធម្មំ ទេសេត្វា តេ
សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិជ្ជាបេសិ។ តេ ច បតិជ្ជិតសទ្ធា ភកវត្ថំ វត្ថិត្វា
អត្តនោ គាមំ ឧបគន្ធា ឧច្ឆចាលស្ស មតជ្ជានេវិហារំ ការយីសូតិ។

តតិយនាគវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣. ចូឡវជីវីមានវណ្ណានា

ទឡ្ហធម្មា និសារស្សតិ ចូឡវជីវីមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភកវតិ បរិនិព្វតេ
ធាតុវិភាគំ កត្វា តត្ថ តត្ថ សត្ថំ ជ្វេបេសុ បតិជ្ជាបិយមាណេសុ
មហាកស្សបត្ថេវប្បមុខេសុ ធម្មំ សង្កាយិតំ ឧច្ឆិទិត្វា គហិតេសុ សាវកេសុ
យាវ វស្សបគមនា វេនេយ្យាបេក្ខាយ អត្តនោ អត្តនោ បរិសាយ សទ្ធិ តត្ថ
តត្ថ វសន្តេសុ អាយស្មា មហាកក្ខាយនោ បច្ឆន្តទេសេ អញ្ញាតវស្ថិ
អវញ្ញាយតនេវិហារតិ។ តេន សមយេន អស្សករដ្ឋេ ចោតលីនគរេ

អស្សុករាជា រដ្ឋំ កាវេតិ, តស្ស ជេដ្ឋាយ ទេវីយា បុត្តោ សុជាតោ នាម កុមារោ
សោឡសវស្សុទ្ទេសិកោ កនិជ្ជាយ ទេវីយា និពន្ធនេន បិតរា រដ្ឋតោ បញ្ចាជិតោ
អរញ្ញំ បរិសិទ្ធា វនេនកេ និស្សាយ អរញ្ញោ វសតិ។ សោ កិវ កស្សបស្ស
ភគវតោ សាសនេ បញ្ចជិត្វា សីលមត្តេ បតិជ្ជិតោ បុប្ផនកាលកិរិយំ កត្វា
តាវតីសេសុ និព្ពត្តិត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា អបរាបរំ សុគតិយំយេវ
បរិព្ពមន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ ភគវតោ អភិសម្ពោជិតោ ភីសវស្សេ អស្សករជ្ជ
អស្សករញ្ញោ អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មី និព្ពត្តិ, “សុជាតោ” តិស្ស នាមំ
អហោសិ។ សោ មហាន្តេន បរិវារេន វឡតិ។

តស្ស បន មាតិ កាលកតាយ រាជា អញ្ញំ រាជជិតំ អគ្គមហេសិជ្ជានេ
ឋេបេសិ។ សាបិ អបរេន សមយេន បុត្តំ វិជាយិ។ តស្ស រាជា បុត្តំ ទិស្វា បសន្នោ
“ភទ្កេ, តយា ឥច្ឆិតំ វំ គណ្ណាហិ” តិ វំ អនាសិ។ សា គហិតកំ កត្វា ឋេបេត្វា
យទា សុជាតកុមារោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកោ ជាតោ, តទា រាជានំ អាហា “ទេវ,
តុម្ពេហិ មម បុត្តំ ទិស្វា តុដ្ឋបិត្តេហិ វរោ ទិន្នោ, តំ ឥទានិ ទេថា” តិ។ “គណ្ណា,
ទេវី” តិ។ “មយ្ហំ បុត្តស្ស រដ្ឋំ ទេថា” តិ។ “នស្ស, វសលិ, មម ជេដ្ឋបុត្ត
ទេវកុមារសទិសេ សុជាតកុមារេ ឋិតេ កស្មា ឯវំ វទសី” តិ បដិក្ខិបិ។ ទេវី
បុនប្បនំ និពន្ធនំ ករោត្តិ មនំ អលភិត្វា ឯកទិវសំ អាហា “ទេវ, យទិ សច្ច
តិជ្ជសិ, ទេហិ ឯវា” តិ។ រាជា “អនុបធាវេត្វា មយា ឥមិស្ស វរោ ទិន្នោ, អយព្វា
ឯវំ វទតី” តិ វិប្បជិសាវី ហុត្វា សុជាតកុមារំ បក្កោសិត្វា តមត្ថំ អាហេថេត្វា
អស្សនិ បវត្តេសិ។ កុមារោ បិតរំ សោចមានំ ទិស្វា ទោមនស្សប្បត្តោ អស្សនិ
បវត្តេត្វា “អនុជាធាហិ, ទេវ, អហំ អញ្ញត្ថ គមិស្សមី” តិ អាហា។ តំ សុត្វា វញ្ញា
“អញ្ញំ តេ នគរំ មាបេស្សមិ, តត្ថ វសេយ្យាសី” តិ វុត្តេ កុមារោ ន ឥច្ឆិ។ “មម
សហាយានំ រាជ្យនំ សន្តិកេ បេសេស្សមី” តិ ច វុត្តេ តម្បិ នានុជាជិ។ កេវលំ

“ទេវ, អរញ្ញំ គមិស្សមី” តិ អាហា។ រាជា បុត្តំ អាណិដ្ឋិត្វា សីសេ បុម្ពិត្វា
“មមច្ចយេន ឥធាគន្ធា រដ្ឋេ បតិជ្ជហា” តិ វត្វាវិស្សន្នេសិ។

សោ អរញ្ញំ បរិសិត្វា វនចរកេ និស្សាយ វសន្តោ ឯកទិវសំ មិគ្គំ គតោ។
តស្ស សមណកាលេ សហាយវរោ ឯកោ ទេវបុត្តោ ហិរេសិតាយ មិគ្គុបេន
តំ បលោកេន្តោ ធារិត្វា អាយស្មតោ មហាកច្ឆាយនស្ស វសនដ្ឋានសមីបំ
បត្វា អន្តរធាយិ។ សោ “ឥមំ មិគ្គំ ឥទានិ គណ្ហិស្សមី” តិ ឧបធាវន្តោ ថេរស្ស
វសនដ្ឋានំ បត្វា តំ អបស្សន្តោ ពហិ បណ្ណាសាលាយ ថេរំ និសិន្នំ ទិស្វា តស្ស
សមីបេ ចាបកោជី ឌីលុព្ព អដ្ឋាសិ។ ថេរោ តំ ឌីលោកេត្វា អាទិតោ បដ្ឋាយ សព្វំ
តស្ស បរត្ថី ព្រាត្វា អនុគ្គណ្ហោ អជានន្តោវិយ សង្កហំ ករោន្តោ -

៩៨១.

“ទទ្ទ្យ ធម្មា និសារស្ស, ធនុំ ឌីលុព្ព តិជ្ជសិ;
ខត្តិយោ នុសិ រាជញ្ញោ, អនុ លុន្នោ វនេចរោ” តិ។ -

បុច្ឆិ។ តត្ថ ទទ្ទ្យ ធម្មា តិ ទទ្ទ្យ ធនុំ។ ទទ្ទ្យ ធនុំ ឆាម ទិសហស្សថាមំ វុច្ចតិ។
ទិសហស្សថាមន្តិ ច យស្ស អាហេវិតស្ស ជិយាយ ពន្លោ លោហសីសាធិនំ
ភារោ ទណ្ឌោ គហេត្វា យាវ កណ្ហាប្បមាណា ឧត្តិតស្ស បថវិតោ មុច្ចតិ។
និសារស្ស តិ និរតិសយសារស្ស វិសិជ្ជសារស្ស រុក្ខស្ស ធនុំ, សារតរុក្ខមយំ
ធនុន្តិ អត្ថោ។ ឌីលុព្ពា តិ សន្និវុមិត្វា។ រាជញ្ញោ តិ រាជកុមារោ។ វនេចរោ តិ
វនេចរោ។

អថ សោ អត្តានំ អាវិករោន្តោ -

៩៨២.

“អស្សកាធិបតិស្សហំ, កន្តេ បុត្តោ វនេចរោ;

នាមមេភិក្ខុតេព្រូមិ, សុជាតោ ឥតិ មំវិទូ។

៩៨៣.

“មិគេ គវេសមាណោហំ, ឌីតាហន្តោ ព្រហ្មាវនំ;
មិគំ តព្វោវ នាធុក្ខី, តព្វា ទិស្វា បិតោ អហា”ន្តិ។ -

អាហា។ តត្ថ អស្សកាធិបតិស្សាតិ អស្សករដ្ឋាធិបតិនោ អស្សករាជស្ស។
ភិក្ខុតិ ថេរំ អាលបតិ។ មិគេ គវេសមាណោតិ មិគស្សករាធិកេ គវេសន្តោ, មិគំ
ចរន្តោតិ អត្តោ។

តំ សុត្វា ថេរោ តេន សទ្ធិ បដិសន្តារំ ករោន្តោ -

៩៨៤.

“ស្វាគតំ តេ មហាបុញ្ញ, អថោ តេ អនុរាគតំ;
ឯត្តោ ឧទកមាឆាយ, ចាទេ បក្ខាលយស្ស តេ។

៩៨៥.

“ឥទម្បិ ចានីយំ សីតំ, អាគតំ គិរិគព្ភរា;
រាជបុត្ត តតោ បិទ្វា, សន្តតស្មី ឧចារិសា”តិ។ - អាហា;

៩៨៤. តត្ថ អនុរាគតន្តិ ឧរាគមនវន្តិតំ, មហាបុញ្ញ, តេ ឥធាគមនំ ស្វាគតំ,
នតេ អប្បកម្មិ ឧរាគមនំ អត្ថិ តុយ្ហព្វា មយ្ហព្វា បីតិសោមនស្សជននតោតិ
អធិប្បាយោ។ “អនុរាគត”ន្តិបិ ចាថោ, ឥធានិ អាគមនន្តិ អត្តោ។

៩៨៥. សន្តតស្មី ឧចារិសាតិ អនន្តរហិតាយ ភូមិយា អនិសីទិទ្វា អមុកស្មី
តិណាសន្តារកេ និសីទាតិ។

តតោ រាជកុមារោ ថេរស្ស បដិសន្តារំ សម្បជីច្ឆន្តោ អាហា -

៩៨៦.

“កល្យាណី វត តេ វាចា, សវនីយា មហាមុនិ;
នេលា អត្ថវតី វគ្គ, មន្ទា អត្ថញ្ញា ភាសសិ។

៩៨៧.

“កា តេ វតិ វនេ វិហារតោ, ឥសិនិសក វនេហិ បុដ្ឋា;
តវ វចនបថំ និសាមយិត្វា, អត្ថធម្មបទំ សមាចរេមសេ”តិ។

៩៨៦. តត្ថ កល្យាណីតិ សុន្ទរា សោកនា។ សវនីយាតិ សោតុំ យុត្តា។
នេលាតិ និទ្ទេសា។ អត្ថវតីតិ អត្ថយុត្តា ធិដ្ឋធម្មិកាធិនា ហិតេន ឧបេតា។
វគ្គតិ មគ្គរា។ មន្ទាតិ ជានិត្វា បញ្ញាយ បរិច្ឆិនិត្វា។ អត្ថន្តិ អត្ថតោ អនបេតំ
ឯកន្តហិតាវហំ។

៩៨៧. ឥសិនិសកាតិ ឥសីសុ និសក អាជានីយសទិស។ វចនបថន្តិ វចនំ។
វចនមេវ ហិ អត្ថាធិកមស្ស ឧចាយភាវតោ “វចនបថ”ន្តិ វុត្តំ។ អត្ថធម្មបទំ
សមាចរេមសេតិ ឥធ ចេវ សម្បរាយេ ច អត្ថាវហំ សីលាធិធម្មកោដ្ឋាសំ
បដិបជ្ជាមសេ។

ឥនានិ ថេរោ អត្ថនោ សម្មាបដិបត្តិ តស្ស អនុច្ឆរិកំ វនន្តោ -

៩៨៨.

“អហីសា សព្វចាណីនំ, កុមារម្នាក វុច្ឆតិ;
ថេយ្យា ច អតិចារា ច, មជ្ឈចានា ច អារតិ។

៩៨៩.

“អារតិ សមចរិយា ច, ពាហុសច្ចំ កតញ្ញតា;
ធិដ្ឋេ ធម្មេ ចាសំសា, ធម្មា ឯតេ បសំសិយា” តិ។ - អាហា;

៩៨៩. តត្ថ អារតិ សមចរិយា ចាតិ យថាវុត្តា ច ចាបធម្មតោ អារតិ,
បដិវរតិ កាយសមតាធិសមចរិយា ច។ ពាហុសច្ចន្តិ បរិយត្តិពាហុសច្ចំ។
កតញ្ញតាតិ បរេហិ អត្ថនោ កតស្ស ឧបការស្ស ជាននា។ ចាសំសាតិ
អត្ថកាមេហិ កុលបុត្តេហិ បការតោ អាសំសិតញ្ញា។ ធម្មា ឯតេតិ ឯតេ
យថាវុត្តា អហិសាធិធម្មា។ បសំសិយាតិ វិញ្ញាហិ បសំសិតញ្ញា។

ឯវំ ថេរោ តស្ស អនុច្ឆិកំ សម្មាបដិបត្តិ វត្ថា អនាគតំសញ្ញាលោន
អាយុសន្និវេ ឱលោកេន្តោ “បញ្ចមាសមត្ថមេវា” តិ ធិស្វា តំ សំវេជេត្វា ទន្ធា
តត្ថ សម្មាបដិបត្តិយំ បតិជ្ជាបេតុំ ឥមំ កាថមាហា -

៩៩០.

“សន្តិកេ មរណំ តុយ្ហំ, ឱរំ មាសេហិ បញ្ចេហិ;
រាជបុត្ត វិជានាហិ, អត្តានំ បរិមោធយា” តិ។

តត្ថ អត្តានំ បរិមោធយាតិ អត្តានំ អចាយទុក្ខតោ មោធមហិ។

តតោ កុមារោ អត្ថនោ មុត្តិយា ឧចាយំ បុច្ឆន្តោ អាហា -

៩៩១.

“កតមំ ស្វាហំ ជនបទំ គន្ធា, កី កម្មំ កិញ្ច ចោរិសំ;
កាយ វា បនវិជ្ជាយ, ភវេយ្យំ អជរាមរោ” តិ។

តត្ថ កតមំ ស្វាហន្តិ កតមំ សុ អហំ, កតមំ នូតិ អត្ថោ។ កី កម្មំ កិញ្ច
ចោរិសន្តិ កត្វាតិ វេទនសេសោ។ ចោរិសន្តិ បុរិសកិច្ចំ។

តតោ យេវេ តស្ស ធម្មំ ទេសេតុំ សីមា កាថាយោ អរោច -

៩៩២.

“នវិជ្ជតេ សោ បទេសោ, កម្មំ វិជ្ជា ច ចោវិសំ;
យត្ថ គន្ធា កវេ មធ្វោ, រាជបុត្តាជរាមរា។

៩៩៣.

“មហាទូនា មហាកោតា, វជ្ជវន្តោបិ ខត្តិយា;
បហូតធនធិញ្ញាសេ, តេបិ នោ អជរាមរា។

៩៩៤.

“យទិ តេ សុតា អន្ធកវេណ្ណបុត្តា, សូរាវីរា វិក្កន្តប្បហារិនោ;
តេបិ អាយុក្ខយំ បត្តា, វិទូស្តា សស្សតីសមា។

៩៩៥.

“ខត្តិយា ព្រាហ្មណា វេស្សា, សុទ្ធា ចណ្ណាលបុក្កសា;
ឯតេ ចញ្ញេ ច ជាតិយា, តេបិ នោ អជរាមរា។

៩៩៦.

“យេ មន្តំ បរិវត្តន្តិ, ធម្មត្ថំ ព្រាហ្មចិន្តិតំ;
ឯតេ ចញ្ញេ ច វិជ្ជាយ, តេបិ នោ អជរាមរា។

៩៩៧.

“សសយោ ចាបិ យេ សន្តា, សញ្ញាតត្តា តបស្សិនោ;
សរីរំ តេបិ កាលេន, វិជហន្តិ តបស្សិនោ។

៩៩៨.

“ការវិវត្តាបិ អរហន្តោ, កតកិច្ចា អនាសវា;
និក្ខិបន្តិ ឥមំ ទេហំ, បុញ្ញចាបបរិក្ខយា” តិ។

៩៩២. តត្ថ យត្ថ គន្ធាតិ យំ បទេសំ គន្ធា កម្មំវិជ្ជំ ចោរិសព្វា
កាយបយោគេន ឥតរយោគេន ច ឧបគន្ធា ចាបុណ្ហាត្វា ភវេយ្យ
អជរាមរោតិ អត្ថោ។

៩៩៣. ហេដ្ឋិមកោជិយា កោជិសតាទិបរិមាណំ សំហរិត្វា វេបិ តំ មហន្តំ
ធនំ ឯតេសន្តិ មហាទូណា។ កុម្មត្តយាទិកហាបណាបរិព្ពយោ មហាត្ថោ ភោគោ
ឯតេសន្តិ មហាភោគា។ រជ្ជវន្តោតិ រជ្ជសាមិកា, អនេកយោជនបរិមាណំ រជ្ជំ
បសាសន្តាតិ អធិប្បាយោ។ ខត្តិយាតិ ខត្តិយជាតិកា។ បហូតធនធម្មាសេតិ
មហាធនធម្មាសន្និចយា, អត្ថនោ បរិសាយ ច
សត្តជ្ជសំវច្ឆរហោនកធនធម្មាសន្និចយា។ តេបិ នោ អជរាមរាតិ
ជរាមរណធម្មា ឯវ, មហាទូណតាទីនិបិ តេសំ ឧបរិ និបតន្តំ ជរាមរណំ និវត្តេតុំ ន
សក្កោន្តិ អត្ថោ។

៩៩៤. អន្ទកវេណ្ណាបុត្តាតិ អន្ទកវេណ្ណាស្ស បុត្តាតិ បញ្ញាតា។ សូរាតិ
សត្តិមន្តោ។ វិរាតិ វិរិយវន្តោ។ វិក្កន្តប្បហារិនោតិ សូរិវិរកាវេនេវ បទិសត្តពាលំ
វិក្កម្ម បសម្ម បហារណាសីលា។ វិទូស្តាតិ វិនជ្ជា។ សស្សតីសមាតិ
កុលបរម្បរាយ សស្សតីហិ ចន្ទសូរិយាទីហិ សមាធា, តេបិ
អចិន្តកាលបវត្តកុលន្ទយាតិ អត្ថោ។

៩៩៥. ជាតិយាតិ អត្ថនោ ជាតិយា, វិសិដ្ឋតរា បន ជាតិបិ នេសំ ជរាមរណំ
និវត្តេតុំ ន សក្កោតីតិ អត្ថោ។

៩៩៦. មន្ត្រី វេទំ។ ធម្មត្ថំ

កប្បព្យាករណានិរុត្តិសិក្ខាធម្មាវចិតិជាតិសត្តសម្ពាទេហិ ធម្មា អន្តេហិ
ធម្មត្ថំ។ ព្រហ្មចិត្តតត្ថំ ព្រហ្មហិ អដ្ឋកាធិហិ ចិត្តតំ បញ្ញាបក្កនា ទិដ្ឋំ។

៩៩៧. សន្តាតិ ឧបសន្តកាយវចីកម្មន្តា។ សញ្ញតត្តាតិ សញ្ញតចិត្តា។
តបស្សិនោតិ តបនិស្សិតា។

ឥនានិ កុមារោ អត្តនា កត្តត្ថំ វេទនោ -

៩៩៩.

“សុភាសិតា អត្តវតី, កាថាយោ តេ មហាមុនិ;
និដ្ឋត្តោម្ហិ សុភជ្ជន, ត្វញ្ច មេ សរណំ ភវា”តិ។ -

អាហា។ តត្ថ និដ្ឋត្តោម្ហិតិ និដ្ឋាបិតោ ធម្មាជសញ្ញាយ សញ្ញត្តិតតោ អម្ហិ។
សុភជ្ជនាតិ សុដ្ឋភាសិតេន។

តតោ ថេរោ តំ អនុសាសនោ ឥមំ កាថំ អភាសិ -

១០០០.

“មា មំ ត្វំ សរណំ គច្ឆ, តមេវ សរណំ វជ;
សក្យបុត្តំ មហាវីរំ, យមហំ សរណំ គតោ”តិ។

តតោ រាជកុមារោ អាហា -

១០០១.

“កតវស្មី សោ ជនបទេ, សត្តា តុម្ហាក មារិស;
អហម្មិ ទដ្ឋំ គច្ឆិស្សំ, ជិនំ អប្បជិបុគ្គល”តិ។

បុន ថេរោ អាហា -

១០០២.

“បុរតិមស្មី ជនបទេ, ឌីក្កាកកុលសម្ពុរោ;
តត្ថាសិ បុរិសាជញ្ញោ, សោ ច ខោ បរិនិព្វតោ”តិ។

តត្ថ ថេរេន និសិទ្ធបទេសតោ មជ្ឈិមទេសស្ស ចាបិនទិសាភាគត្ថា វុត្ថំ
“បុរតិមស្មី ជនបទេ”តិ។

ឯវំ សោ រាជបុត្តោ ថេរស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមានសោ សរណេសុ ច
សីលេសុ ច បតិជ្ឈហិ។ តេន វុត្ថំ -

១០០៣.

“សេច ហិ ពុទ្ធា តិដ្ឋេយ្យ, សត្តា តុម្កាក មារិស;
យោជនានិ សហស្សានិ, គច្ឆេយ្យំ បយិរុចាសិតុំ។

១០០៤.

“យតោ ច ខោ បរិនិព្វតោ, សត្តា តុម្កាក មារិស;
និព្វតម្បិ មហាវីរំ, គច្ឆាមិ សរណំ អហំ។

១០០៥.

“ឧបេមិ សរណំ ពុទ្ធិ, ធម្មញ្ញាបិ អនុត្តរំ;
សង្ឃញ្ញា នរទេវស្ស, គច្ឆាមិ សរណំ អហំ។

១០០៦.

“ចាលាភិចាតារិរមាមិ ឱប្បំ, លោកេ អទិន្នំ បរិវដ្ឋយាមិ;
អមជ្ឈតោ នោ ច មុសា ភណាមិ, សកេន ទារេន ច ហោមិ តុដ្ឋោ”តិ។

ឯវំ បន តំ សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិជ្ជិតំ ថេរោ ឯវំមាហា “រាជកុមារ,
តុយ្ហំ ឥធម្មា អរញ្ញាវាសេន អត្តោ នត្ថិ, ន ចំ តវំ ជីវិតំ, បញ្ចមាសពុទ្ធករេ ឯវំ កាលំ
ករិស្សសិ, តស្មា តវំ បិតុ សន្តិកមេវ គន្ធា ធានាធិនិ បុញ្ញានិ កត្វា
សគ្គបរាយណោ ភវេយ្យាសី” តិ វត្វា អត្តនោ សន្តិកេ ធាតុយោ ទត្វា
វិស្សន្នេសិ។ សោ គច្ឆន្តោ “អហំ, ភន្តេ, តុម្ហាកំ វចនេន ឥតោ គមិស្សមិ,
តុម្ហេហិបិ មយ្ហំ អនុកម្មាយ តត្ថ អាគន្ធព្វ” តិ វត្វា ថេរស្ស អធិវាសនំ វិទិត្វា
វន្តិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បិតុ នគរំ គន្ធា ឧយ្យានំ បរិសិត្វា អត្តនោ អាគតភារំ
រញ្ជោ និវេទេសិ។

តំ សុត្វា រាជា សបរិវារោ ឧយ្យានំ គន្ធា កុមារំ អាលិដ្ឋិត្វា អន្តេបុរំ នេត្វា
អភិសិញ្ញាតុកាមោ អហោសិ។ កុមារោ “នេវ, មយ្ហំ អប្បកំ អាយុ, ឥតោ ចតុន្នំ
មាសានំ អច្ចយេន មរណំ ភរិស្សតិ, កី មេ រដ្ឋេន, តុម្ហេ និស្សាយ បុញ្ញមេវ
ករិស្សមី” តិ វត្វា ថេរស្ស គុណំ រតនត្ថយស្ស ច អានុភារំ បវេទេសិ។ តំ សុត្វា
រាជា សំវេគប្បត្តោ រតនត្ថយេ ច ថេរេ ច បសន្ធមានសោ មហន្តំវិហារំ
ការេត្វា មហាកក្ខាយនត្ថេរស្ស សន្តិកេ ទូតំ ចាហោសិ។ ថេរោបិ រាជានំ
មហាជនញ្ច អនុគ្គណ្ណោ អាគន្ធិ។ រាជា ច សបរិវារោ ទូរតោវ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា
ថេរំវិហារំ បវេសេត្វា ចតុហិ បច្ចយេហិ សក្កច្ចំ ឧបជ្ឈហន្តោ សរណេសុ ច
សីលេសុ ច បតិជ្ជហិ។ កុមារោ ច សីលានិ សមាធិយិត្វា ថេរំ ភិក្ខុ ថេរំ សក្កច្ចំ
ឧបជ្ឈហន្តោ ធានានិ ទទន្តោ ធម្មំ សុណាន្តោ ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន កាលំ
កត្វា តាវតីសភវនេ និព្វត្តិ។ តស្ស បុញ្ញានុភារេន សត្តរតនបដិមណ្ឌិតោ
សត្តយោជនប្បមាណោ រថោ ឧប្បជ្ជិ, អនេកានិ ចស្ស អច្ឆរាសហស្សានិ
បរិវារោ អហោសិ។

រាជា កុមារស្ស សរីរសក្ការំ កត្វាភិក្ខុសង្ឃស្ស ច មហាទានំ បវត្តត្វា
ចេតិយស្ស បូជំ អកាសិ, តត្ថ មហាជនោ សន្និបតិ, ថេរោបិ សបរិវារោ តំ
បទេសំ ឧបគព្ភិ។ អថ នេវបុត្តោ អត្តនា កតកុសលកម្មំ ឌីលោកេត្វា
កតញ្ញតាយ “គន្ធា ថេរំ វន្តិស្សមិ, សាសនគុណោ ច ចាកដេ ករិស្សមិ” តិ
ចិន្តត្វា ធិត្តវំ អារុយ្ហ មហតា បរិវារេន ទិស្សមានុរោ អាគន្ធា រថា ឌីរុយ្ហ
ថេរស្ស ចានេ វន្តិកា បិតរា សន្និ បជិសន្តារំ កត្វា ថេរំ បយិរុចាសមាណោ
អញ្ចលី បគ្គយ្ហ អជ្ជាសិ។ តំ ថេរោ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ -

១០០៧.

“សហស្សវំសីវ យថាមហាប្បកោ, ទិសំ យថា ភាតិ នភេ អនុក្កម៌;
តថាប កាវោ តវាយំ មហារថោ, សមន្តតោ យោជនសត្តមាយតោ។

១០០៨.

“សុវណ្ណាបដ្ឋេហិ សមន្តមោត្ថដោ, ឧវស្ស មុត្តាហិ មណីហិ ចិត្តិតោ;
លេខា សុវណ្ណាស្ស ច រូបិយស្ស ច, សោភេន្តិ វេជ្ជរិយមយា សុនិម្មិតា។

១០០៩.

“សីសញ្ញាទំ វេជ្ជរិយស្ស និម្មិតំ, យុគញ្ញាទំ លោហិតកាយ ចិត្តិតំ;
យុត្តា សុវណ្ណាស្ស ច រូបិយស្ស ច, សោភេន្តិ អស្សា ច ឥមេ មនោជវា។

១០១០.

“សោ តិជ្ជសិ ហេមរថេ អធិជ្ជិតោ, នេវានមិន្ទោវ សហស្សវាហនោ;
បុច្ឆាមិ តាហំ យសវន្ត កោវិទំ, កថំ តយាលន្ទោ អយំ ឧទ្យាវោ” តិ។

១០០៧. តត្ថ សហស្សវំសីតិ សូរិយោ។ សោ ហិ
អនេកសហស្សវំសិមន្តតាយ “សហស្សវំសី” តិ វុច្ឆតិ។ យថាមហាប្បកោតិ

អត្ថនោ មហាត្ថស្ស អនុបប្បកោ។ យថា ហិ មហាត្ថន សូរិយមណ្ឌលេន
សទិសំ ជោតិមណ្ឌលំ នត្ថិ, ឯវំ បកាយមិ។ តថា ហិ តំ ឯកស្មី ខណោ តិសុ
មហាធិបេសុ អាណោកំ ជរន្តំ តិដ្ឋតិ។ ទិសំ យថា ភាតិ នកេ អនុក្កមន្តិ នកេ
អាគាសេ យថេវ ទិសំ អនុក្កមន្តោ គច្ឆន្តោ យថា យេន បការេន ភាតិ ទិព្វតិ
ជោតតិ។ តថាបការោតិ តាទិសាការោ។ តវាយន្តិ តវ អយំ។

១០០៨. សុវណ្ណបដ្ឋេហិតិ សុវណ្ណមយេហិ បដ្ឋេហិ។ សមន្តមោត្ថដោ
សមន្តតោ ធាទិតោ។ ឧវស្សាតិ ឧរោ អស្ស, រថស្ស ឧរោតិ ច ព្យាសាមូលំ វេទតិ។
លេខាតិ វេឡុរិយមយា មាលាកម្មលតាកម្មាទិលេខា។ តាសំ សុវណ្ណបដ្ឋេសុ
ច រជតបដ្ឋេសុ ច ទិស្សមានត្តា វុត្តំ "សុវណ្ណស្ស ច រូបិយស្ស ចា"តិ។
សោភេន្តិតិ រថំ សោភយន្តិ។

១០០៩. សីសន្តិ រថកុត្តរសីសំ។ វេឡុរិយស្ស និម្មិតន្តិ វេឡុរិយេន និម្មិតំ,
វេឡុរិយមណិមយន្តិ អត្ថោ។ លោហិតកាយាតិ លោហិតកមណីនា, យេន
កេនចិ រត្តមណីនា វា។ យុត្តាតិ យោជិតា, អថ វា យោត្តា សុវណ្ណស្ស ច
រូបិយស្ស ចាតិ សុវណ្ណមយា ច រូបិយមយា ច យោត្តា, សម្ពូលីកាតិ អត្ថោ។

១០១០. អធិដ្ឋិតោតិ អត្ថនោ ទេវិទ្ធិយា សកលមិទំ ឋានំ អភិភវិត្វា ឋិតោ។
សហស្សវាហានោតិ សហស្សយុត្តវាហានោ, សហស្សអាជានីយយុត្តរថោ
ទេវានមិន្ទោ យថាតិ អធិប្បាយោ។ យសវន្តាតិ អាលបនំ, យសស្សីតិ អត្ថោ។
កោវិទន្តិ កុសលញ្ញាណវន្តំ, រថារោហនេ វា ធរកំ។ អយំ ឧឡារោតិ អយំ
ឧឡារោ មហាន្តោ យសោតិ អធិប្បាយោ។

ឯវំ ថេរេន បុដ្ឋោ ទេវបុត្តោ ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ -

១០១១.

“សុជាតោ នាមហំ ភន្តេ, រាជបុត្តោ បុរេ អហំ;
ត្វញ្ចា មំ អនុកម្មាយ, សញ្ញាមស្មី និវេសយិ។

១០១២.

“ឡីណាយុកញ្ចា មំ ញត្វា, សរីរំ បាទាសិ សត្តនោ;
ឥមំ សុជាត បូជេហិ, តំ តេ អត្ថាយ ហេហិតិ។

១០១៣.

“តាហំ គន្ធមិ មាលេហិ, បូជយិត្វា សមុយ្យតោ;
បហាយ មាណុសំ ទេហំ, ឧបបន្នោម្ហិ នន្ទនំ។

១០១៤.

“នន្ទនេ ច វនេ វម្មេ, នាណទិជគណាយុតេ;
រមាមិ នច្ចគីតេហិ, អច្ចរាហិ បុរក្ខតោ”តិ។

១០១២-៣. តត្ថ សរីរន្តិ សរីរធាតុំ។ ហេហិតិតិ ភវិស្សតិ។ សមុយ្យតោតិ
សម្មា ឧយ្យត្តោ, យុត្តប្បយុត្តោតិ អត្តោ។

ឯវំ ទេវបុត្តោ ថេរេន បុច្ឆិតមត្តំ កថេត្វា ថេរំ វន្តិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បិតរំ
អាបុច្ឆិត្វា រថំ អារុយ្ហ ទេវលោកមេវ គតោ។ ថេរោបិ តមត្តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា
សម្បត្តបរិសាយ វិត្តារេន ធម្មកថំ កថេសិ។ សា ធម្មកថា មហាជនស្ស
សាត្តិកា អហោសិ។ អថ ថេរោ តំ សត្តំ អត្តនា ច តេន ច កថិតនិយាមេនេវ
សន្តិកាលេ ធម្មសង្គាហកានំ អាហោចេសិ, តេ ច តំ តថា សង្កហំ
អាហោបេសុន្តិ។

ចូឡ្យវថិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. មហាវិថីមាណវណ្ណា

សហស្សយុត្តំ ហាយវាហនំ សុភន្តិ មហាវិថីមាណវណ្ណា។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?
ភគវា សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន អាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតីសកវនេ
គោចាលស្ស នាម ទេវបុត្តស្ស អត្តនោ វិមាណតោ និក្ខមិទ្ធា សហស្សយុត្តំ
មហន្តំ ទិព្វវដំ អភិរុយ្ហ មហន្តេន បរិវារេន មហាតិយា ទេវិទ្ធិយា
ឧយ្យានកីឡនត្ថំ គប្បន្តស្ស អវិទូរេ ចាតុរហោសិ។ តំ ទិស្វា ទេវបុត្តោ
សញ្ញាតការវេហុមាណោ សហសា រជតោ ឡិរុយ្ហ ឧបសង្កមិទ្ធា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន
វន្តិទ្វា អញ្ជលី សិរសិ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។

តស្សិទំ បុព្វកម្មំ - សោ កិរ វិបស្សី ភគវន្តំ សុវណ្ណាមាលាយ បូជេត្វា
“តមស្ស បុញ្ញស្ស អានុភាវេន មយ្ហំ ភវេ ភវេ សោវណ្ណមយា ឧរុច្ឆមាលា
និព្ពត្តត្វ” តិ កតបណិធានាយ អនេកកប្បេសុ សុគតីសុយេវ សំសរន្តិយា
កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ កិកិស្ស កាសិរញ្ញោ អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ
និព្ពត្តាយ យថាបណិធានំ សុវណ្ណាមាលាលាភេន “ឧរុច្ឆមាលា” តិ
លទ្ធនាមាយ ទេវកញ្ញាសទិសាយ រាជដីតាយ អាចរិយោ គោចាលោ នាម
ព្រាហ្មណោ ហុត្វា សសាវកសង្ឃស្ស កស្សបស្ស ភគវតោ
អសទិសទានាទិនិ មហាទានានិ បវត្តេត្វា ឥន្ទ្រិយានំ អបរិបក្កភាវេន អត្តានំ
រាជដីតរញ្ច ឧទ្ទិស្ស សត្តារា ទេសិតំ ធម្មំ សុត្វាបិ វិសេសំ និព្ពត្តត្ថំ អសក្កោន្តោ
បុព្វជ្ជនកាលកិរិយមេវ កត្វា យថាបចិតបុញ្ញានុភាវេន តាវតីសេសុ
យោជនសតិកេ កនកវិមាណេ និព្ពត្តិ, អនេកកោដិអច្ឆរាបរិវារោ អហោសិ,
សត្តរតនមយោ ចស្ស សហស្សយុត្តោ សុវិភត្តភិក្ខុវិចិត្តោ

សិនិទ្ធមធុរនិគ្រៀសោ អត្តនោ បកាសមុទយេន អវហសន្តោវិយ
ធិវត្តមណ្ឌលំ ធិញ្ញោ អាជញ្ញារថោ និព្ពត្តិ។

សោ តត្ថ យាវតាយុកំ ធិព្ពសម្មត្ថី អនុភវិទ្ធា អបរាបរំ ទេវេសុយេវ
សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ តស្សេវ កម្មស្ស វិចាការសេសេន
យថាវុត្ថសម្មត្ថិវិករោ គោចាលោ ឯវ នាម ទេវបុត្តោ ហុត្វា តាវតីសេសុយេវ
និព្ពត្តិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “តេន ច សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ...បេ....
អញ្ញាលី សិរសិ បគ្គយ្ហ អជ្ជាសី”តិ។

ឯវំ បន ឧបសង្កមិទ្ធា បីតំ តំ ទេវបុត្តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ឥមាហិ
គាថាហិ បុច្ឆិ -

៣០១៥.

“សហស្សយុត្តំ ហាយវាហនំ សុភំ, អារុយ្ហិមំ សន្ទនំ នេកចិត្តំ;
ឧយ្យានភូមិ អភិកោ អនុក្កមំ, បុរិទ្ធខោ ភូតបតីវ វាសវោ។

៣០១៦.

“សោវណ្ណាមយា តេ វថកុព្ពរា ឧភោ, ជលេហិ អំសេហិ អតីវ សង្កតា;
សុជាតគុម្ពា នវីវនិដ្ឋិតា, វិរោចតិ បន្ទរសេវ ចន្ទោ។

៣០១៧.

“សុវណ្ណាជាលាវតតោ រថោ អយំ, ពហូហិ នាធារតនេហិ ចិត្តិតោ;
សុនន្តិយោសោ ច សុភស្សរោ ច, វិរោចតិ ចាមរហត្ថពាហុភិ។

៣០១៨.

“ឥមា ច នាគ្យោ មនសាភិនិម្មិតា, វថស្ស ចាទន្តរមជ្ឈភូសិតា;

ឥមា ច នាគ្យា សតរាជិចិត្តិតា, សតេតាវិជ្ជវិប្បកាសវេ។

១០១៩.

“អនេកចិត្តាវតតោ រថោ អយំ, បុដ្ឋ ច នេមី ច សហស្សវំសិកោ;
តេសំ សរោ សុយ្យតិ វគ្គរូចោ, បញ្ចន្តិកំ ត្វិយមិវប្បវាទិតំ។

១០២០.

“សិរស្មី ចិត្តំ មណិចន្តកប្បិតំ, សនាវិសុទ្ធិំ រុចិរំ បកស្សវំ;
សុវណ្ណារាជិហិ អតីវ សង្កតំ, វេជ្ជវិយរាជីវ អតីវ សោភតិ។

១០២១.

“ឥមេ ច វាជ្ជី មណិចន្តកប្បិតា, អាហោហកម្ពំ សុជវា ព្រហ្មបមា;
ព្រហ្មា មហន្តា ពលិនោ មហាជវា, មនោ តវញ្ញាយ តថេវ សីសវេ។

១០២២.

“ឥមេ ច សព្វេ សហិតា ចតុក្កមា, មនោ តវញ្ញាយ តថេវ សីសវេ;
សមំ វហន្តិ មុទុកា អនុទូតា, អាមោធមាណា តុរគានមុត្តមា។

១០២៣.

“ធុនន្តិ វគ្គន្តិ បតន្តិ ចម្ពវេ, អពុទ្ធនន្តា សុកតេ បិដ្ឋន្ធនេ;
តេសំ សរោ សុយ្យតិ វគ្គរូចោ, បញ្ចន្តិកំ ត្វិយមិវប្បវាទិតំ។

១០២៤.

“រថស្ស ឃោសោ អបិដ្ឋន្ធនាន ច, ឧរស្ស នាធា អភិហីសនាយ ច;
ឃោសោ សុវគ្គំ សមិតស្ស សុយ្យតិ, គន្ធាត្ថត្វិយានិវិចិត្រសំវនេ។

១០២៥.

“រថេ បីតាតា មិគមន្តលោចនា, អាឡារបម្ភា ហសិតា បិយំវេនា;
វេឡិវិយជាលាវតតា តនុច្ឆវា, សនេវ គន្ធាស្វរគ្គបូជិតា។

១០២២.

“តា រត្តរត្តម្ភរឹតវាសសា, វិសាលនេត្តា អភិរត្តលោចនា;
កុលេ សុជាតា សុតន្ធិ សុចិម្ពិតា, រថេ បីតា បញ្ញាលិកា ឧបជ្ជិតា។

១០២៣.

“តា កម្ពុកេយ្យរជរា សុវាសសា, សុមជ្ឈិមា ឡុប្បន្ទបបដ្ឋា;
វេជ្ជន្តិលិយោ សុមុខា សុទស្សនា, រថេ បីតា បញ្ញាលិកា ឧបជ្ជិតា។

១០២៤.

“អញ្ញា សុវេណី សុសុ មិស្សកេសិយោ, សមំវិភត្តាហិ បកស្សរាហិ ច;
អនុត្តតា តា តវ មាណសេ រតា, រថេ បីតា បញ្ញាលិកា ឧបជ្ជិតា។

១០២៥.

“អាវេឡិនិយោ បទុមុប្បលច្ឆនា, អលង្កតា ចន្ទនសារវាសិតា;
អនុត្តតា តា តវ មាណសេ រតា, រថេ បីតា បញ្ញាលិកា ឧបជ្ជិតា។

១០២៦.

“តា មាលិនិយោ បទុមុប្បលច្ឆនា, អលង្កតា ចន្ទនសារវាសិតា;
អនុត្តតា តា តវ មាណសេ រតា, រថេ បីតា បញ្ញាលិកា ឧបជ្ជិតា។

១០២៧.

“កណ្ណេសុ តេ យានិ បិឡន្ទនានិ, ហត្ថេសុ ចានេសុ តថេវ សីសេ;
ឱភាសយន្តិ ធន សត្តសោ ធិសា, អត្តុយំ សារធិការ ភាណុមា។

១០៣២.

“វាតស្ស វេគេន ច សម្មកម្មតា, ភុជេសុ មាលា អបិជ្ឈន្ទនានិ ច;
មុញ្ញន្តិ យោសំ រុចិរំ សុចី សុភំ, សព្វេហិ វិញ្ញហិ សុតញ្ញបំ។

១០៣៣.

“ឧយ្យានភូម្យា ច ធុវុទ្ធតោ បិតា, រថា ច នាគា ត្វិរយានិ ច សរោ;
តមេវ ទេវិន្ទ បមោទយន្តិ, វិណាយថា ចោក្ខុរបត្តពាហុភិ។

១០៣៤.

“ឥមាសុ វីណាសុ ពហូសុ វគ្គសុ, មនុញ្ញរូចាសុ ហនយេវិតំ បីតី;
បវដ្ឋមាណសុ អតីវ អច្ឆរា, ភមន្តិ កញ្ញា បទុមេសុ សិក្ខិតា។

១០៣៥.

“យនា ច គីតានិ ច វាទិតានិ ច, នច្ចានិ ចិមានិ សមេន្តិ ឯកតោ;
អថេត្ថ នច្ចន្តិ អថេត្ថ អច្ឆរា, ឱភាសយន្តិ ឧភតោ វិវត្តិយោ។

១០៣៦.

“សោ មោទសិ ត្វិរយគណប្បពោធនោ, មហិយមាណោ វជិរាវុជារិវ;
ឥមាសុ វីណាសុ ពហូសុ វគ្គសុ, មនុញ្ញរូចាសុ ហនយេវិតំ បីតី។

១០៣៧.

“កី ត្វំ បុរេ កម្មមកាសិ អត្តនា, មនុស្សភូតោ បុរិមាយ ជាតិយា;
ឧចោសថំ កំ វា តុរំ ឧចារសិ, កំ ធម្មចរិយំ វតមាភិរោចយិ។

១០៣៨.

“នយីធមប្បស្ស កតស្ស កម្មនោ, បុព្វេ សុចិណ្ឌាស្ស ឧចោសថស្ស វា;

ឥឡានុកាវោវិបុលោ អយំ តវ, យំ ទេវសង្ឃំ អភិរោចសេ ភុសំ។

៣០៣៩.

“ធានស្ស តេ ឥទំ ជលំ, អថោ សីលស្ស វា បន;
អថោ អញ្ញាលិកម្មស្ស, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ”តិ។

៣០៣៩. តត្ថ សហស្សយុត្តន្តិ សហស្សន យុត្តំ, សហស្សំ វា យុត្តំ យោជិតំ
ឯតស្មិន្តិ សហស្សយុត្តំ។ កស្ស បនេតំ សហស្សន្តិ? “ហាយវាហន”ន្តិ អនន្តរំ
វុច្ចមានត្តា ហាយានន្តិ អយមត្ថោ វិញ្ញាយតេវ។ ហាយា វាហនំ ឯតស្សាតិ
ហាយវាហនំ។ កេចិ បន “សហស្សយុត្តហាយវាហន”ន្តិ អនុនាសិកលោបំ
ឯកមេវ សមាសបទំ កត្វា វណ្ណាន្តិ, ឯតស្មី បក្ខេ ហាយវាហនំ វិយ វាហនន្តិ
អត្ថោ យុជ្ជតិ។ ហាយវាហនសហស្សយុត្តំ យុត្តហាយវាហនសហស្សន្តិ ហិ
អត្ថោ។ អបរេ បន “សហស្សយុត្តន្តិ សហស្សធិញ្ញាជញ្ញាយុត្ត”ន្តិ វទន្តិ។ សទ្ធនន្តិ
វទំ។ នេកចិត្តន្តិ អនេកចិត្តំ ធានាវិជរិចិត្តវន្តំ។ ឧយ្យានភូមិ អភិតោតិ
ឧយ្យានភូមិយា សមីបេ។ “អភិតោ”តិ ហិ បទំ អបេក្ខិត្វា សាមិអត្ថ ឯតំ
ឧបយោគវចនំ។ កេចិ បន “ឧយ្យានភូម្យា”តិបិ បឋន្តិ, តេ សទ្ធនយម្បិ
អនុបធាវេន្តា បឋន្តិ។ អនុក្កមន្តិ គច្ឆន្តោ បុរិទ្ធតោ ភូតបតីវ វាសវោ វិរោចសីតិ
សម្ពន្ធា។

៣០៣៦. សោវណ្ណាមយាតិ សុវណ្ណាមយា។ តេតិ តវ។ វេកុញ្ញា ឧភោតិ វេស្ស
ឧភោសុ បស្សេសុ វេទិកា។ យោ ហិ វេស្ស សោភនត្ថញ្ញោវ ឧបរិ បិតានំ
គុត្តត្ថញ្ញា ឧភោសុ បស្សេសុ វេទិកាការេន បរិក្ខេចោ ករិយតិ, តស្ស
បុរិមភាគេ ឧភោសុ បស្សេសុ យាវ វជីសា, តាវ ហត្ថហិ គហណាយោគ្គោ
វេស្ស អវយវិសេសោ, ឥធ សោ ឯវ កុញ្ញោតិ អធិប្បតោ។ តេនេវាហ
“ឧភោ”តិ។ អញ្ញត្ថ បន វជីសា កុញ្ញោតិ វុច្ឆតិ។ ជលេហិតិ វជ្ជបត្តម្ភស្ស

ធន្ត្រិយាវាមកេនេហិ ជ្ជិហិ ជលេហិ, បរិយន្តាវេត្ថ ជលាតិ វុត្តា។ អំសេហ៍តិ
 កុត្តរជលេ បតិជ្ជិតេហិ ហេជ្ជមអំសេហ៍។ អតីវ សង្កតាតិ អតិវិយ សុដ្ឋុ សង្កតា
 សុដស្សិតា និព្វិរា។ ឥនព្វា សិប្បិវិចិតេ កិត្តិមរេលព្វមានិសេសំ តត្ថ
 អាហេបេត្វា វុត្តំ។ សោ បន អចោរិសតាយ អកិត្តិមោ សយំជាតោ កេនចិ
 អយជិតោយេវ។ សុជាតគុម្ភាតិ សុសណ្ឌិតថម្ពកសមុទាយា។ យេ ហិ
 វេទិកាយ និរន្តរំ បិតា សុសណ្ឌិតយជកាទិអវយវិសេសវន្តោ
 ថម្ពកសមុទាយា, តេសំ វសេនេវ វុត្តំ “សុជាតគុម្ភា”តិ។ នរីវិនិជ្ជិតាតិ
 សិប្បាចរិយេហិ និជ្ជាបិតសទិសា។ សិប្បាចរិយា ហិ អត្ថនោ សរីរខេទំ
 អចិន្តេត្វា វិរិយពលេន សិប្បស្ស សុដ្ឋុវិចារណតោ នរេសុ វិរិយវន្តោតិ ឥធ
 “នរីវា”តិ វុត្តា។ នរីវាតិ វា ទេវបុត្តស្ស អាលបនំ។ និជ្ជិតាតិ បរិយោសិតា
 បរិបុណ្ណសោភាតិសយា។ “នរីវិនិម្មិតា”តិ វា ចាថោ, នរេសុ ធិតិសម្បន្នេហិ
 និម្មិតសទិសាតិ អត្ថោ។ ឯវិវិជកុត្តរតាយ អយំ តវ រថោវិរោចតិ។ កីវិយ?
 បន្ទរសេវ ចន្ទោ, សុក្កបក្ខេ បន្ទរសិយំ បរិបុណ្ណកាលេ ចន្ទិមាវិយ។

១០១៧. សុវណ្ណាលាវតតោតិ សុវណ្ណាលកេហិ អវតតោ នាទិតោ។
 “សុវណ្ណាលាវតតោ”តិបិ ចាថោ, គវច្ឆិតោតិ អត្ថោ។ ពហូហ៍តិ អនេកេហិ។
 នាណាវតនេហ៍តិ បទុមរាគដុស្សរាគាទិនាណាវិជរតនេហ៍។ សុនន្ទិយោសោតិ
 សុដ្ឋុ នន្ទិតត្ថយោសោ, សវនីយមដុរនិជ្ជាទោតិ អត្ថោ។ សុនន្ទិយោសោតិ វា សុដ្ឋុ
 កតនន្ទិយោសោ, នច្ចនាទីនំ ទស្សនាទីសុ បវត្តិតសាធុការសទ្ធាទិវសេន
 កតបមោទនិជ្ជាទោតិ អត្ថោ, “កាលេន កាលំ អាសីវាទនវសេន សុដ្ឋុ
 បយុត្តនន្ទិយោសោ”តិ ច វេទន្តិ។ សុភស្សរោតិ សុដ្ឋុ អតិវិយ ឱភាសនសភាវោ,
 តត្ថ វា បវត្តមានានំ ទេវតានំ សោភនេន គីតវាទិតស្សរេន សុភស្សរោ។
 ចាមរហត្ថពាហុកីតិ ចាមរហត្ថយុត្តពាហុហិ ឥតោ ចិតោ ច ពីជយមាន
 ចាមរកលាបេហិ ទេវតានំ ភុដេហិ, តថាភូតាហិ ទេវតាហិ វាវិរោចតិ។

១០១៨. ជាក្បាច់ រថចក្កានំ ជាកិលោ។ មនសាភិធម្មិតាតិ “ឥមេ ឦទិសា ហោន្ទ” តិ ចិត្តន ធម្មិតសធិសា។ រថស្ស ចាទន្តមជ្ឈភូសិតាតិ រថស្ស ចាទានំ រថចក្កានំ អន្តេន នេមិធា ជានាវតនសមុជ្ឈលេន អរាជំ វេមជ្ឈេន ច មណ្ឌិតា។ សតរាជិចិត្តិតាតិ អនេកវណ្ណាហិ អនេកសតាហិ រាជីហិ លេខាហិ ចិត្តិតា វិចិត្តការំ គតា។ សតេរតាវិជ្ជុវាតិ សតេរតសម្ព័ន្ធវិជ្ជុលតាវិយ បកាសវេ វិជ្ជោតន្តិ។

១០១៩. អនេកចិត្តាវតតាតិ អនេកេហិ មាលាកម្មាធិចិត្តហិ អវតតោ សមោកិល្លោ។ “អនេកចិត្តាវតតោ” តិ បឋន្តិ, សោយេវ អត្ថោ, កាថាសុខត្ថំ បន ធិយករណំ។ បុព្វ ច នេមី ចាតិ បុព្វលនេមី ច, ឯកោ ច-កាពោ ធិចាតមត្តំ។ សហស្សរំសិកោតិ អនេកសហស្សរំសិកោ។ “សហស្សរំសិយោ” តិ បិ ចាឡិ។ អបវេ បន “នតា រំសិយោ” តិ ច បឋន្តិ, តត្ថ នតាតិ អធិយធនុទណ្ឌាកោវិយ ឱណតា នេមិប្បទេសា។ សហស្សរំសិយោតិ សូរិយមណ្ឌាលំ វិយ វិប្បរន្តកិរណជាលា។ តេសន្តិ ឱលម្ពមានកិដ្ឋិណិកជាលានំ នេមិប្បទេសានំ។

១០២០. សិរស្មិន្តិ សីសេ, រថស្ស សីសេតិ អត្ថោ។ សិរោ វា អស្មី រថេ។ ចិត្តន្តិ វិចិត្តំ។ មណិចន្តកប្បិតន្តិ មណិមយមណ្ឌលានុវិទ្ធិ ចន្តមណ្ឌលសធិសេន មណិធា អនុវិទ្ធិ។ រុចិរំ បកស្សរន្តិ ឥមិធា តស្ស ចន្តមណ្ឌលសធិសតំយេវ វិភាវេតិ, សទាវិសុទ្ធន្តិ ឥមិធា បនស្ស ចន្តមណ្ឌលតោបិ វិសេសំ ទស្សេតិ។ សុវណ្ណារាជីហិតិ អន្តរន្តរា វដ្តាការេន សណ្ឌិតាហិ សុវណ្ណាលេខាហិ។ សង្កតន្តិ សហិតំ។ វេឡុរិយរាជីវាតិ អន្តរន្តរា សុវណ្ណារាជីហិ ខចិតមណិមណ្ឌលត្តា វេឡុរិយរាជីហិ វិយ សោគតិ។ “វេឡុរិយរាជីហិ” តិ ច បឋន្តិ។

១០២១. វាឡិ តិ វាឡុវន្តោ សម្បន្នវាឡុធិនោ, អស្សេ សន្ធាយ វេទតិ។ “វាជី” តិ វា ចាហោ។ មណិចន្តកប្បិតាតិ ចាមរោលម្ពនដ្ឋានេសុ មណិមយចន្តកានុវិទ្ធា។

អាហារកម្ពុតិ ឧត្តា ចេវ តទន្ទ្របបរិណាហា ច, អាហារបរិណាហាសម្បជ្ជាតិ
អត្ថោ។ សុជវាតិ សុន្ទរជវា ជវវន្តោ មហាជវា, សោភនគតិកាតិ អត្ថោ។
ព្រហ្មបមាតិ ព្រហ្មវិយ បមិនិតត្តា, អត្តនោ បមាណតោ អធិការិយ
បញ្ញាយន្តាតិ អត្ថោ។ ព្រហ្មាតិ វុឡា បវឡសព្ពដ្ឋបច្ចដ្ឋា។ មហាន្តាតិ
មហានុភាវា មហិទ្ធិកា។ ពលិនោតិ សរីរពលេន ច ឧស្សហពលេន ច
ពលវន្តោ។ មហាជវាតិ សីយវេកា។ មនោ តវញ្ញាយាតិ តវ ចិត្តំ ញាត្វា។
តថេវាតិ ចិត្តានុបមេវ។ សីសវេតិ សំសប្បវេ, បវត្តវេតិ អត្ថោ។

១០២២. ឥមេតិ យថាវុត្តអស្សេ សន្ធាយាហា។ សព្ពេតិ សហស្សមត្តាបិ។
សហិតាតិ សមានជវតាយ សមានគមនតាយ ច គតិយំ សហិតា, អញ្ញមញ្ញំ
អនុនាធិកគមនាតិ អត្ថោ។ ចត្វាហិ ចាទេហិ កមន្តិ គច្ឆន្តិ ចតុក្កមា។ សម
វហន្តិ “សហិតា”តិ បទេន វុត្តមេវត្ថំ ចាកជតំ ករោតិ។ មុទុកាតិ
មុទុសភាវា, ភក្រោ អាជានីយាតិ អត្ថោ។ តេនាហ “អនុទូតា”តិ, ឧទូតវហិតា
ខោកំ អករោន្តាតិ អត្ថោ។ អាមោធមាណាតិ បមោធមាណា, អឧឡ្ហតាយ
អញ្ញមញ្ញំ រថិកាធិនញ្ច តុដ្ឋិ បវេទយន្តាតិ អត្ថោ។

១០២៣. ដុនន្តិចិ ចាមរការំ កេសរការំ វាលធិញ្ចវិដុនន្តិ។ វគ្គន្តិចិ កនាចិ
បទេ បទំ និត្តិបន្តា វគ្គនេន គមនេន គច្ឆន្តិ។ បតន្តិចិ កនាចិ បវត្តន្តិ, លង្ក្ខន្តិ
អត្ថោ។ “ប្បវន្តិ”តិ ច កេចិ បវន្តិ, សោយេវត្ថោ។ អពុទ្ធនន្តាតិ កម្មសិប្បិណា
សុកតេ សុដ្ឋនិម្មិតេ ឧទ្ធកយណ្ណាធិអស្សលង្ការេ អភិឧទ្ធនន្តា អធិកំ
ឧទ្ធនន្តា។ តេសន្តិ តេសំ បិឡ្ហន្តនាមំ។

១០២៤. រថស្ស យោសោតិ យថាវុត្តោ រថនិគ្សោសោ។ អបិឡ្ហន្តនាម ចាតិ
អ-កាហេ និចាតមត្តំ។ បិឡ្ហន្តនាមំ អាភរណានំ។ អបិឡ្ហន្តន្តិ ច
អាភរណាបរិយាយោតិ វា វន្តិ, រថស្សនំ អាភរណានញ្ចយោសោតិ អត្ថោ។

ឧរស្សនាធាតុ តុរ្យដ្ឋានំ ឧរនិចាតសន្នោ។ កិញ្ចាបិ អស្សា អាគាសេន គច្ឆន្តិ,
មធុរស្ស បន ឧរនិចាតសន្នស្ស ឧបលទ្ធិហេតុក្ខតេន កម្មនា តេសំ ឧរនិក្ខេបេ
ឧរនិក្ខេបេ បដិឃាតោ លព្ពតីតិ វេទន្តិ។ អភិហីសនាយ ចាតិ អស្សានំ
អធិកហីសនេន ច, អន្តរន្តរា អស្សេហិ បវត្តិតហេសនេន ចាតិ អត្ថោ។
“អភិហេសនាយ ចា”តិ កេចិ បឋន្តិ។ សមិតស្សាតិ សមុទិតស្ស ទិព្ពជនស្ស
ឃោសោ ច សុវគ្គ សុមធុរំ សុយ្យតិ។ កីរិយាតិ អាហា “គន្ធាត្ថត្រិយានិ
វិចិត្រសំវេនេ”តិ, ចិត្រលតារំនេ គន្ធាត្ថនេវបុត្តានំ បញ្ចាទ្គិកត្រិយានិវិយ។
ត្រិយសន្និស្សិតោ ហិ សន្នោ “ត្រិយានិ”តិ វុត្តោ និស្សយេវោហារេន។
“គន្ធាត្ថត្រិយាន ច វិចិត្រសំវេនេ”តិ ច ចាថោ, “ត្រិយានញ្ច”ឥតិ អនុនាសិកំ
អានេត្វា យោជេតព្ពំ។ អបរេ “គន្ធាត្ថត្រិយានិវិចិត្របវេនេ”តិ បឋន្តិ។

១០២៥. រេ បិតាតាតិ រេ បិតា ឯតា។ មិគមន្ទលោចនាតិ មិគច្ឆាបិកានំ
វិយ មុទុសិនិទ្ធិទិដ្ឋិនិចាតា។ អាឡារបម្ភាតិ ពហលសង្កតបខុមា, គោបខុមាតិ
អត្ថោ។ ហសិតាតិ បហសិតា, បហំសិតមុខាតិ អត្ថោ។ បិយំវេនាតិ
បិយវេនិនិយោ។ វេឡុវិយជាលាវតតាតិ វេឡុវិយមណិមយេន ជាលេន
នាទិតសរិរា។ តនុច្ឆវាតិ សុខុមច្ឆវិយោ។ សនេវាតិ សនា ឯវ សត្តកាលមេវ។
គន្ធាត្ថស្វរគ្គបូជិតាតិ គន្ធាត្ថនេវតាហិ ចេវ អបរាហិ ច អគ្គនេវតាហិ លទ្ធិបូជា។

១០២៦. តា រត្តរត្តម្ហវបីតវាសសាតិ រជនីយរូចា ច រត្តបីតវត្តា ច។
អភិរត្តលោចនាតិ វិសេសតោ រត្តរាជីហិ ឧបសោភិតនយនា។ កុលេ
សុជាតាតិ សិទ្ធុរកុលេ សុជាតាវិសិដ្ឋនេវនិកាយេ សម្ពវា។ សុតន្ធាតិ
សុន្ទរសរិរា។ សុចិម្ពិតាតិ សុទ្ធសិតករណា។

១០២៧. តា កម្ពុកេយ្យរជរាតិ សុវណ្ណាមយកេយ្យរជរា។ សុមជ្ឈិមាតិ
វិលគ្គមជ្ឈិ។ ឡុបន្ទបបន្នាតិ សម្បន្នឡុបនា, កនលិក្ខន្ធសទិសឡុ ចេវ

សមុគ្គសនិសង្ខារា ច។ វដ្តផ្តុំលិយោតិ អនុបុព្វតោ វដ្តផ្តុំលិយោ។ សុមុខាតិ
សុន្ទរមុខា, បមុទិតមុខា វា។ សុទស្សនាតិ ទស្សនីយា។

១០២៨. អញ្ញាតិ ឯកទ្វា។ សុវេណីតិ សុន្ទរកេសវេណីយោ។ សុស្វតិ
ទហារា។ មិស្សកេសិយោតិ រត្តមាលាធិហិ មិស្សិតកេសវដ្តិយោ។ កង់? សមំ
វិភត្តាហិ បកស្សរាហិ ចាតិ, សមំ អញ្ញមញ្ញសនិសំ នាធាវិភត្តិវសេន វិភត្តាហិ
សុវណ្ណាធិរាធិចតាហិ ឥន្ទនីលមណីអាធយោ វិយ បកស្សរាហិ កេសវដ្តិហិ
មិស្សិតកេសិយោតិ យោជនា។ អនុព្ពតាតិ អនុកូលកិរិយា។ តាតិ អច្ឆរាយោ។

១០២៩. ចន្ទនសារវោសិតាតិ សារកូតេន ទិព្ពចន្ទនេន ឧល្លិត្តាវិច្ឆរិតា។

១០៣០. កណ្ណោស្វតិអាទិនា

គីរុបកហត្ថបកចាទ្ធបកសីស្វបកាទិអាករណានិ ទស្សេតិ។ ឱកាសយន្តីតិ
កណ្ណោសុ យានិ បិឡ្យន្ទនានិ, តេហិ ឱកាសយន្តីតិ យោជនា។ ឯវំ សេសេសុបិ។
អព្ពទ្ធយន្តិ អភិឧគ្គច្ឆន្តោ, “អព្ពទ្ធស”ន្តិបិ ចាហៅ, សោយេវត្ថោ។ សារទិកោតិ
សរទកាលិកោ។ កាលុមាតិ ស្វរិយោ។ សោ ហិ អព្ពទិទោសវិរហេន ទសបិ
ទិសា សុដ្ឋ ឱកាសេតិ។

១០៣២. វាតស្ស វេគេន ចាតិ មនុញ្ញកន្ធបហារំ សទ្ធបហារញ្ច ករោន្តេន
ឧបហារន្តេន វិយ វាយន្តេន វាតស្ស វេគេន វេតុវដ្តវេគេន ច។ មុញ្ញន្តីតិ
វិស្សន្តេន្តិ។ រុចិរន្តិ បញ្ចន្តិកត្វិយានិវិយ ឧបរូបរិ រុចិទាយកំ។ សុចិន្តិ សុទ្ធិ
អសំសជ្ជំ។ សុភន្តិ មនុញ្ញំ។ សព្វេហិ វិញ្ញហិ សុតព្វបន្តិ សព្វេហិបិ
វិញ្ញាជាតិកេហិ កន្ធព្វសមយញ្ញហិ សោតព្វំ សវនីយំ ឧត្តមសភារំ យោសំ
មុញ្ញន្តីតិ យោជនា។

១០៣៣. ឧប្បាសក្ខម្យាតិ ឧប្បាសក្ខមិយំ។ ធុរ្យតោតិ ធ្វើហិ អន្តបស្សហិ។
“ធុរ្យតោ ច បិតា”តិបិ បឋង្គិ, សោយេវត្ថោ។ រថាតិ រថេ។ នាតាតិ នាគេ។
ឧបយោគត្ថោ ហិ ឯតំ បច្ចត្តវចនំ។ សរោតិ រថនាគត្វិយានិ បដិច្ច និព្ពត្តោ
សរោ។ ទេវីឆ្លាតិ ទេវបុត្តំ អាឈបតិ។ វីណាយថា ចោក្ខវបត្តពាហុភីតិ យថា
វីណា សម្មទេវ យោជិតេហិ ទោណិបត្តពាហុនឈ្លាហិ តំតំមុច្ឆនានុរូបំ
អវជ្ជិតេហិ វាទិយមាណ សុណាន្តំ ជនំ បមោទេតិ, ឯវំ តំ រថាទយោ អត្តនោ
សរេន បមោទយន្តិ។ សុសិក្ខិតតាវេន ចោក្ខវភាវំ សុន្ទរភាវំ បត្តេហិ
វីណាវាទកស្ស ហត្ថេហិ បវាទិតាវីណាយថា មហាជនំ បមោទេតិ, ឯវំ តំ
រថាទយោ អត្តនោ សរេន បមោទយន្តិតិ។

១០៣៤. ឥមាសុវីណាសូតិ កាថាយ អយំ សង្ខេបត្ថោ - ឥមាសុ
ឧដុកោដិវង្គ្រាហាតីនន្ទិនីតិសរអាទិភេទាសុ ពហូសុវីណាសុ
សិនិទ្ធិមធុរស្សរតាយ វគ្គសុ តតោ ឯវំ មនុញ្ញរូទាសុ ហាទយេវិតំ ហាទយង្គមំ
ហាទយហារិនី បីតិ បីតិនិមិត្តំ បវជ្ជមាណសុ បវាទិយមាណសុ អច្ឆរា ទេវកញ្ញា
បីតិវេគុក្ខិតតាយ អត្តនោ សុសិក្ខិតតាយ ច ទិព្ពបទុមេសុ ភមន្តិ នច្ចំ
ទស្សន្តិយោ សញ្ញរន្តិ។

១០៣៥. ឥមាជីតិ ឥទំ បច្ឆេកំ យោជេតព្ពំ “ឥមាជិ គីតាជិ, ឥមាជិ វាទិតាជិ,
ឥមាជិ នច្ឆាជិ ចា”តិ។ សមេន្ទិ ឯកតោតិ ឯកជ្ឈំ សមរសាជិ ហោន្តិ។ អថ វា
សមេន្ទិ ឯកតោតិ ឯកតោ ឯកជ្ឈំ សមាជិ សមរសាជិ ករោន្តិ, តន្តិស្សរំ
គីតស្សរេន, គីតស្សរញ្ច តន្តិស្សរេន សំសន្ទន្តិយោ នច្ឆនេន យថាជិតតេ
ហាស្សាទិរសេ អបរិហាបេន្តិយោ សមេន្ទិ សមាជន្តិតិ អត្ថោ។ អត្ថត្ថ នច្ឆន្តិ
អថត្ថ អច្ឆរា ឱកាសយន្តិតិ ឯវំ គីតាជិនិ សមរសេ ករោន្តិយោ អថ អញ្ញា
ឯកច្ឆា អច្ឆរា ឯត្ថ ឯតស្មី តវ រថេ នច្ឆន្តិ, អថ អញ្ញា វិវិតិយោ ឧត្តមិត្តិយោ នច្ចំ

បស្សន្តិយោ អត្តនោ សរីរោភាសេន ចេវ វត្តាភរណឱកាសេន ច ឯត្ថ ឯតស្មី
បទេសេ ឧភតោ ជ្ជីសុ បស្សេសុ ទសបិ ទិសា កេវលំ ឱកាសយន្តិវិជ្ជោតយន្តិតិ
អត្ថោ។

១០៣៦. សោតិ សោ តុំ ឯវំភូតោ។ ត្វិយគណប្បពោធនោតិ
ទិព្ពត្វិយសមូហោន កតបិតិបពោធនោ។ មហិយមាណោតិ បូជីយមាណោ។
វជិរវុធាវិវាតិ ឥន្ទោវិយ។

១០៣៧. ឧចោសថំ កំ វា តុវំ ឧចាវសីតិ អញ្ញេហិបិ ឧចោសថោ ឧបវសីយតិ,
តុំ កំ វា កីទិសំ នាម ឧចោសថំ ឧបវសីតិ បុច្ឆតិ។ ធម្មចរិយន្តិ
ធានាទិបុញ្ញបជិបត្តិ។ វតន្តិ វតសមាទានំ។ អភិរោធយីតិ អភិរោធសិ, វុច្ឆិកា
បូរេសីតិ អត្ថោ។ “អភិរោធយី”តិបិ ចាហោ, សាធសិ និច្ឆាទេសីតិ អត្ថោ។

១០៣៨. ឥន្ទន្តិ និចាតមត្តំ, ឥទំ វា ជលន្តិ អធិប្បាយោ។ អភិរោធសេតិ
អភិភវិត្វាវិជ្ជោតសិ។

ឯវំ មហាថេរេន បុជ្ជោ ទេវបុត្តោ តមត្តំ អាចិក្ខិ។ តេន វុត្តំ -

១០៤០.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតោ;
បញ្ចំ បុជ្ជោវិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។

១០៤១.

“ជិតិជ្រៃយំ ពុទ្ធមនោមនិក្កមំ, នវុត្តមំ កស្សបមគ្គបុគ្គលំ;
អវាបុរន្តំ អមតស្ស ធាវំ, ទេវាតិទេវំ សតបុញ្ញាលក្ខណំ។

១០៤២.

“តមទ្គុសំ កុញ្ញាមោយតិណ្ណំ, សុវណ្ណាសិដ្ឋិនទពិម្ពសាទិសំ;
ទិស្វាន តំ ឱប្បមហំ សុចីមនោ, តមេវ ទិស្វាន សុភាសិតទ្ធីជំ។

១០៤៣.

“តមទ្គុចានំ អជវាបិ ជីវំ, សុចី បណ្ឌិតំ រសសា ឧបេតំ;
បុច្ឆាភិកិណ្ណាម្ហិ សកេនិវេសនេ, បតិជ្ឈបេសី ស អសដ្ឋមានសោ។

១០៤៤.

“តមទ្គុចានេន ច ជីវេន ច, ខន្ទេន ភោជ្ជេន ច សាយនេន ច;
សន្តប្បយិត្វា ទ្វិបទានមុត្តមំ, សោ សគ្គសោ ទេវបុរេ រមាមហំ។

១០៤៥.

“ឯតេនុចាយេន ឥមំ និរគ្គឡំ, យញ្ញំ យជិត្វា តិវិជំវិសុទ្ធិ;
បហាយហំ មាទុសកំ សមុស្សយំ, ឥន្ទបមោ ទេវបុរេ រមាមហំ។

១០៤៦.

“អាបុញ្ច វណ្ណញ្ច សុខំ ពលញ្ច, បណ្ឌិតរូបំ អតិកក្ខតា មុនិ;
អន្ទញ្ច ចានញ្ច ពហំ សុសដ្ឋិតំ, បតិជ្ឈបេតព្ពមសដ្ឋមានសោ។

១០៤៧.

“នយិមស្មី លោកេ បរស្មី វា បន, ពុទ្ធន សេដ្ឋាវ សមោ វវិជ្ជតិ;
អាហុនេយ្យានំ បរមាហុតី គតោ, បុញ្ញត្ថិកានំវិបុលប្បលេសិន”ន្តិ។

១០៤៨. តត្ថ ជិតិទ្រិយន្តិ មនច្ឆដ្ឋានំ ឥន្ទ្រិយានំ ពោជិម្ភលេយេវ អគ្គមគ្គេន
ជិតត្តា និព្វិសេវនភាវស្ស កតត្តា ជិតិទ្រិយំ។ អភិញ្ញេយ្យានំ
អភិញ្ញេយ្យានិភាវតោ អនវសេសតោ អភិសម្ពុទ្ធត្ថា ពុទ្ធិ។ បុរិបុណ្ណាវិរិយតាយ

អនោមនិក្ខមំ ចតុរុត្តិសមន្នាគតស្ស វិរិយស្ស ចតុត្ថិធសម្មប្បធានស្ស ច
ចារិប្បិយាតិ អត្ថោ។ ធម្មត្ថមន្តំ នរាណំ ឧត្តមំ ទ្វិបធុត្ថមំ។ កស្សបន្តំ ភគវន្តំ
គោត្តន វេទតិ។ អវាបុរន្តំ អមតស្ស ទ្វារន្តំ កោណាគមនស្ស ភគវតោ
សាសនន្តរធានតោ បកុតិ បិហិតំ និព្វានមហានគរស្ស ទ្វារំ អរិយមគ្គំ វិវរន្តំ។
ទេវាតិទេវន្តំ សព្វេសម្បំ ទេវានំ អតិទេវំ។ សតបុញ្ញលក្ខណន្តំ
អនេកសតបុញ្ញវសេន និព្វត្ថមហាបុរិសលក្ខណំ។

១០៤២. កុញ្ញវន្តំ កិលេសបដិសត្តនិម្មទ្ធនេន កុញ្ញវសទិសំ, មហាឆាកន្តំ
អត្ថោ។ ចតុន្តំ ឡិយានំ សំសារមហោយស្ស តវិតត្តា ឡិយតិណ្ណំ។
សុវណ្ណាសិដ្ឋិនទតិម្ហសាទិសន្តំ សិដ្ឋិសុវណ្ណាជម្ពុនទសុវណ្ណាបសទិសំ,
កញ្ចានសន្តិភត្ថចន្តំ អត្ថោ។ ទិស្វាន តំ ឱប្បមហំ សុចិមនោតិ តំ
កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធិំ ទិស្វា ឱប្បំ តាវទេវ “សម្មាសម្ពុទ្ធា ភគវា” តិ
បសាទវសេន កិលេសមលាបគមនេន សុចិមនោវិសុទ្ធមនោ អហោសី, តញ្ច
ខោ តមេវ ទិស្វាន តំ ទិស្វា វេ។ សុភាសិតទូជន្តំ ធម្មទូជំ។

១០៤៣. តមន្តចានន្តំ តម្អិ ភគវតិ អន្តញ្ច ចានញ្ច។ អថវាបិ ចីវរន្តំ អថ
ចីវរម្បិ។ រសសា ឧបេតន្តំ រសេន ឧបេតំ សាទុរសំ, ឧឡារន្តំ អត្ថោ។
បុត្តាភិកិណ្ឌាម្ហិ គន្តិតេហិ ច អគន្តិកេហិ ច បុប្ផេហិ ឱលម្ពនវសេន
សន្តរណាវសេន ច អភិកិណ្ឌោ។ បតិជ្ឈបេសិន្តំ បដិចាទេសី អទាសី។
អសង្កមាទសោតិ កត្តចិ អលក្កចិត្តោ សោ អហាន្តិ យោជនា។

១០៤៤. សគ្គសោតិ អបរាបរូបបត្តិវសេន សគ្គេ សគ្គេ, តត្ថាបិ ច ទេវបុរេ
សុទស្សនមហានគរេ។ រមាមីតិ កិឡាមិ មោទាមិ។

១០៤៥. ឯតេនុចាយនាតិ គោចាលព្រាហ្មណកាលេ សសាវកសង្ឃស្ស
កស្សបភគវតោ យថា អសទិសទានំ អទាសី, ឯតេន ឧចាយេន។ ឥមំ និរុត្តឡំ
យញ្ញំ យជិត្វា តិវិដំ វិសុទ្ធន្តិ អនាវដធារតាយ មុត្តចាគតាយ ច និរុត្តឡំ,
តីសុបិ កាលេសុ តីហិ ធូរេហិ ករណាការាបនានុស្សរណាវិដីហិ សម្មន្ទតាយ
តិវិដំ, តត្ថ សំកិលេសាភាវេន វិសុទ្ធន្តិ អបរិមិតធនបរិច្ចាគភាវេន
មហាចាគតាយ យញ្ញំ យជិត្វា, មហាទានំ ទត្វាតិ អត្ថោ។ តំ បន ទានំ
ចិរកតម្បិ ខេត្តវត្ថុចិត្តានំ ឧឡារតាយ អន្តរន្តរា អនុស្សរណេន អត្ថនោ
ចាកជំ អាសន្នំ បច្ចក្ខំ វិយ ឧបជ្ជិតំ គហេត្វា អាហា “ឥម”ន្តិ។

១០៤៦. ឯវំ ទេវបុត្តោ អត្តនា កតកម្មំ ថេរស្ស កថេត្វា ឥទានិ តាទិសាយ
សម្មត្តិយា បរេបិ បតិជ្ឈាបេតុកាមតំ តថាគតេ ច ឧត្តមំ អត្ថនោ
បសាទពហុមាសំ បវេនេន្តោ “អាហុញ្ញ វណ្ណាញ្ញា”តិ អាទិនា គាថាធូយមាហា។
តត្ថ អភិកក្ខតាតិ ឥច្ឆន្តេន។ មុនីតិ ថេរំ អាលបតិ។

១០៤៧. នយិមស្មី លោកេតិ ទេវបុត្តោ អត្តនោ បច្ចក្ខតំ លោកំ វទតិ។
បរស្មីន្តិ គតោ អញ្ញស្មី។ ឯតេន សព្វេបិ សទេវកេ លោកេ ទស្សេតិ។ សមោ ច
វិជ្ជតីតិ សេដ្ឋោ តាវ តិជ្ជតុ, សមោ ឯវំ វិជ្ជតីតិ អត្ថោ។ អាហុនេយ្យានំ
បរមាហុតី គតោតិ ឥមស្មី លោកេ យត្តកា អាហុនេយ្យា នាម, តេសុ សព្វេសុ
បរមាហុតី បរមំ អាហុនេយ្យការំ គតោ។ “ទក្ខិណេយ្យានំ បរមគ្គតំ គតោ”តិ
វា ចាហោ, តត្ថ បរមគ្គតន្តិ បរមំ អគ្គការំ, អគ្គទក្ខិណេយ្យការំន្តិ អត្ថោ។
កេសន្តិ អាហា “បុញ្ញត្ថិកានំ វិបុលប្បលេសិន”ន្តិ, បុញ្ញេន អត្ថិកានំ វិបុលំ
មហាន្តំ បុញ្ញេន ឥច្ឆន្តានំ, តថាគតោ ឯវំ លោកស្ស បុញ្ញកេត្តន្តិ ទស្សេតិ។
កេចិ បន “អាហុនេយ្យានំ បរមគ្គតំ គតោ”តិ បឋន្តិ, សោយេវត្ថោ។

ឯវំ កថេន្តមេវ តំ ថេរោ កល្លចិត្តំ មុនុចិត្តំ វិនិវរណចិត្តំ ឧទគ្គចិត្តំ
បសន្នចិត្តញ្ចាញត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ។ សោ សច្ចបរិយោសានេ
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ អថ ថេរោ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា ភគវតោ តមត្ថំ
អត្តនា ច ទេវបុត្តេន ច កថិតនិយាមេនេវ អារោចេសិ។ សត្តា តមត្ថំ អដ្ឋប្បត្តិ
កត្វា សម្បត្តបរិយាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា
អហោសីតិ។

មហាវជ្ជាវិមាណវណ្ណានិដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថធិបតិយា ខុទ្ទកដ្ឋកថាយ វិមាណវត្ថុស្តី

ចុទ្ធសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស បញ្ចមស្ស មហាវជ្ជក្កស្ស

អត្ថវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៦. ថាយាសិវត្តោ

១. បឋមអភារិយវិមាណវណ្ណាន

យថាវនំ ចិត្តលតំ បកាសឥតិ អភារិយវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
រាជគហេវិហារតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន រាជគហេ ឯកំ កុលំ ឧភតោបសន្នំ
ហោតិ សីលាចារសម្បន្នំ ឱចានភូតំ ភិក្ខុនំ ភិក្ខុនីនំ។ តេ ទ្វេ ជយម្បតិកា
រតនត្ថយំ ឧទ្ទិស្ស យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចុតា តាវតីសេសុ និព្ពត្តិសុ,
តេសំ ធ្វាទសយោជនិកំ កនករិមាណំ និព្ពត្តិ។ តេ តត្ថ ធិព្ពសម្បត្តិ អនុភវន្តិ។
អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោតិអាធិ ហេជ្ជា វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

“យថា វនំ ចិត្តលតំ បភាសតិ, ឧយ្យានសេដ្ឋំ តិទសានមុត្តមំ;
តដ្ឋបមំ តុយ្ហមិទំ វិមានំ, ឌីភាសយំ តិដ្ឋតិ អន្តលីកេ។

១០៤៩.

“ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភារោ, មនុស្សក្វតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ វេ ជលិតានុភារោ, វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ -

បេរោ បុច្ឆិ។

១០៥០.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតោ;
បញ្ញំ បុដ្ឋោ វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១០៥១.

“អហញ្ច ភរិយា ច មនុស្សលោកេ, ឌីចានក្វតោ យរមាវសិម្ហ;
អន្ធខា ចានញ្ច បសន្នចិត្តា, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទម្ហ។

១០៥២.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ....
វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ -

អត្តនោ សម្បត្តិ ព្យាកាសិ។ គាថាសុបិ អបុព្វំ នត្ថិ។

បឋមអភារិយវិមានវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយអភារិយវិមានវណ្ណោនា

យថា វនំ ចិត្តលតន្តិ ទុតិយអភារិយវិមាណំ។ ឯត្ថាបិ អដ្ឋប្បត្តិ
អនន្តរសទិសាវ។

១០៥៤.

“យថា វនំ ចិត្តលតំ បភាសតិ, ឧយ្យានសេដ្ឋំ តិទសានមុត្តមំ;
តដូបមំ តុយ្ហមិទំ វិមាណំ, ឌីភាសយំ តិដ្ឋតិ អន្តលិក្ខេ។

១០៥៥.

“នេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភារោ,
មនុស្សក្ខតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ វេ វំ ជលិតានុភារោ,
វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ - បុច្ឆិ;

១០៥៦.

“សោ នេវបុត្តោ អត្តមនោ... បេ... យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

១០៥៧.

“អហញ្ញោ ភរិយា ច មនុស្សលោកេ, ឌីចានក្ខតា យរមាវសិម្ហ;
អន្ធខោ ចានញ្ញោ បសន្នចិត្តា, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទម្ហ។

១០៥៨.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ... បេ...
វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ -

អត្ថនោ សម្បត្តិ ព្យាកាសិ។ គាថាសុបិ អបុព្វំ នត្ថិ។

ទុតិយអភារិយវិមាណវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

៣. ផលទាយករីមានវណ្ណានា

ឧត្តមិធំ មណីជ្ជណន្តិ ផលទាយករីមានវណ្ណានា តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
រាជគហេវិហារតិ វេឡ្យនេ។ តេន សមយេន រញ្ជ្រោ ពិម្ពិសារស្ស អកាលេ
អម្ពជលានិ បរិភុត្តិភំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជិ។ សោ អារាមចាលំ អាហា - “មយ្ហំ ខោ, ភណោ,
អម្ពជលេសុ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជា, តស្មា អម្ពានិ មេ អានេត្វា ទេហី” តិ។ “ទេវ, នត្តិ
អម្ពេសុ អម្ពជលំ, អបិចាហំ តថា ករោមិ, សចេ ទេវោ កិញ្ចិ កាលំ អាគមេតិ,
យថា អម្ពា ន ចិរេស្សេវ ជលំ កណ្ណាន្តិ” តិ។ “សាធុ, ភណោ, តថា ករោហី” តិ។
អារាមចាលោ អារាមំ កន្ត្វា អម្ពុក្ខមូលេសុ បំសុំ អបនេត្វា តាទិសំ បំសុំ អាកិរិ,
តាទិសញ្ចា ឧទកំ អាសិញ្ចិ, យថា ន ចិរេស្សេវ អម្ពុក្ខា សច្ចិន្ទបត្តា អហោសុំ។
អថ នំ បំសុំ អបនេត្វា ជារុសកកសជមិស្សកំ ចាកតិកំ បំសុំ អាកិរិត្វា
សាធុកំ ឧទកំ អទាសិ។ តទា អម្ពុក្ខា ន ចិរេនេវ កោរកិតា បល្លិវិតា
កុដមលកជាតា ហុត្វា បុប្ផិសុ, អថ សលាដុកជាតា ហុត្វា ជលានិ កណ្ណិសុ។
តត្ថេកស្មី អម្ពុក្ខេ បឋមតរំ ចត្តារិ ជលានិ មនោសិលាចុណ្ណាបិញ្ញាវណ្ណានិ
សម្បន្នកន្ធុរសានិ បរិណតានិ អហោសុំ។

សោ តានិ គហេត្វា “រញ្ជ្រោ ទស្សមិ” តិ កច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ អាយស្មន្តំ
មហាមោគ្គល្លានំ បិណ្ណាយ ចរមានំ ទិស្វា ចិន្តេសិ “ឥមានិ អម្ពានិ
អគ្គជលភូតានិ ឥមស្ស អយ្យស្ស ទស្សមិ, កាមំ មំ រាជា ហានតុ វា បញ្ចាដេតុ
វា, រញ្ជ្រោ ហិ ទិន្នេ ទិដ្ឋធម្មេ បូជាមត្តំ អប្បមត្តកំ ជលំ, អយ្យស្ស ទិន្នេ បន
ទិដ្ឋធម្មិកម្មិ សម្បរាយិកម្មិ អបរិមាណំ ជលំ ភរិស្សតី” តិ។ ឯវំ បន ចិន្នេត្វា
តានិ ជលានិ ថេរស្ស ទត្វា រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា រញ្ជ្រោ តមត្តំ អាហោចេសិ។ តំ
សុត្វា រាជា រាជបុរិសេ អាណាបេសិ “វិមំសថ តាវ, ភណោ, យថាយំ អាហា” តិ។
ថេរោ បន តានិ ជលានិ ភគវតោ ឧបនាមេសិ។ ភគវា តេសុ ឯកំ

សាវិបុត្តត្រូវស្ប, ឯកំ មហាមោគ្គល្លានត្រូវស្ប, ឯកំ មហាកស្សបត្រូវស្ប
ធាត្វា ឯកំ អត្តនា បរិភុត្តិ។ បុរិសា តំ បវត្តី រញ្ជ្រា អាហារេសុំ។

រាជា តំ សុត្វា “ធិរោ វតាយំ បុរិសោ, យោ អត្តនោ ជីវិតម្បិ បរិច្ឆេទិកា
បុញ្ញបសុតោ អហោសិ, អត្តនោ បរិស្សមញ្ញា ហ៊ានគតមេវ អកាសី” តិ
តុដ្ឋចិត្តោ តស្ស ឯកំ កាមវំ វត្ថាលដ្ឋាវាទិនិ ច ធាត្វា “យំ តយា ភណោ
អម្ពជលនាទេន បុញ្ញំ បសុតំ, តតោ មេ បត្តី ទេហី” តិ អាហា។ សោ “ទេមិ, ទេវ,
យថាសុខំ បត្តី គណ្ណាហី” តិ អរោច។ អាវាមចាលោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា
តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ឈិ, តស្ស សោឡសយោជនិកំ កនករិមាជំ និព្ពត្តិ
សត្តសតក្ខជាតារបជិមណ្ឌិតំ។ តំ ទិស្វា អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ បុច្ឆិ -

១០៦០.

“ឧច្ឆមិទំ មណិជ្ជណំ វិមាជំ, សមន្តតោ សោឡស យោជនាជិ;
ក្ខជាតារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡិវិយថម្ហា រុចកត្តតា សុភា។

១០៦១.

“តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិញ្ញា ច វិណា បវទន្តិវគ្គុ;
អដ្ឋដ្ឋកា សិក្ខិតា សាធុរា, ទិញ្ញា ច កញ្ញា តិទសចរា ឧឡារា;
នច្ឆន្តិ កាយន្តិ បមោទយន្តិ។

១០៦២.

“ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភារោ... បេ....
វល្លោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី” តិ។

១០៦៣.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ... បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១០៦៤.

“ដល់នាយី ដល់វិបុល លភតិ, ធនមុជុគតេសុ បសន្នមានសោ;
សោ ហិ បមោទតិ សគ្គគតោ តិទិវេ, អនុភោតិ ច បុញ្ញដល់វិបុល។

១០៦៥.

“តវេវាហំ មហាមុនិ, អនាសី ចតុរោ ជលេ។

១០៦៦.

“តស្មា ហិ ដល់ អលមេវ ធាតុំ, និច្ចំ មនុស្សន សុខត្តិកេន;
ទិព្វានិ វា បត្តយតា សុខានិ, មនុស្សសោភគ្គតមិច្ឆតា វា។

១០៦៧.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ....
វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ - សោបិស្ស ព្យាកាសិ;

១០៦៨. តត្ថ អដ្ឋដ្ឋកាតិ ឯកេកស្មី កូដាតារេ អដ្ឋដ្ឋកា
ចតុសដ្ឋិបរិមាណា។ សាធុរ្ភចាតិ រូបសម្បត្តិយា ច សីលាចារសម្បត្តិយា ច
សិក្ខាសម្បត្តិយា ច សុន្ទរសភាវា។ ទិព្វា ច កញ្ញាតិ ទេវច្ឆរាយោ។ តិទសចរាតិ
តិទសេសុ សុខាចារា សុខវិហារិនិយោ។ ឧឡារាតិ ឧឡារិកវា។

១០៦៩. ដល់នាយីតិ អត្តនា អម្ពដលស្ស ទិន្នត្តា អត្តានំ សន្ទាយ វេទតិ។
ដល់ន្តិ បុញ្ញដល់វិបុលន្តិ មហាន្តំ លភតិ មនុស្សលោកេ បតិដ្ឋិតោតិ
អធិប្បាយោ។ ធនន្តិ ធនន្តោ ធានហេតុ។ ឧដុគតេស្វតិ ឧដុបដិបន្នេសុ។
សគ្គគតោតិ ឧប្បជ្ឈនវសេន សគ្គំ គតោ, តត្ថាបិ តិទិវេ តាវតីសភវនេ
អនុភោតិ ច បុញ្ញដល់វិបុល យថាហំ, ឯវំ អញ្ញោបីតិ អត្ថោ។

១០៦៦. តស្មាតិ យស្មា ចតុន្នំ ជលានំ ទានមត្តេន ព្យាទិសី សម្បត្តិ អធិគតា,
តស្មា។ អលមេវ យុត្តមេវ។ និច្ចន្តិ សត្តកាលំ។ ទិព្វានិគិ
ទេវលោកបរិយាបន្នានិ។ មនុស្សសោភគ្គតន្តិ មនុស្សសុ សុភគភារំ។ សេសំ
វុត្តនយមេវ។

ជលនាយ ករិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. បឋមឧបស្សយនាយ ករិមានវណ្ណានា

ចន្ទោ យថាវិគតវលាហាកេ នភេតិ ឧបស្សយនាយ ករិមានំ។ តស្ស កា
ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេវិហរតិ វេជ្ជវនេ។ តេន សមយេន អញ្ញាតរោ ភិក្ខុ
តាមកាវាសេ វស្សំ វសិត្វា វុត្តវស្សោ បវាវេត្វា ភគវន្តំ វន្តិតុំ រាជគហំ គច្ឆន្តោ
អន្តរាមគ្គេ សាយំ អញ្ញាតរំ តាមំ បរិសិត្វា វសនជ្ជានំ បរិយេសន្តោ អញ្ញាតរំ
ឧចាសកំ ទិស្វា បុច្ឆិ - “ឧចាសក, ឥមស្មី តាមេ អត្ថិ កិញ្ចិ បព្ពជិតានំ
វសនយោគ្គជ្ជាន”ន្តិ។ ឧចាសកោ បសន្នចិត្តោ គេហំ គន្ធា ភរិយាយ សទ្ធិ
មន្តេត្វា ថេវស្ស វសនយោគ្គំ ហំនំ បរិច្ឆិនិត្វា តត្ថ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា
ចាទោទកំ ចាទបីបំ ឧបជ្ឈបេត្វា ថេវំ បវេសេត្វា តស្មី ចាទេ ធាវន្តេ បធិបំ
ឧជ្ឈាលេត្វា មញ្ជោ បច្ចត្តវណានិ បញ្ញាបេត្វា អទាសិ។ ស្វាគនាយ ច និមន្តេត្វា
ថេវស្ស ទុតិយទិវសេ ភោជេត្វា ចានកត្តាយ គុឡបិណ្ឌាញ ទត្វា ថេវំ គច្ឆន្តំ
អនុគន្ធា និវត្តិ។ សោ អបវេន សមយេន សហ ភរិយាយ កាលំ កត្វា
តាវតីសភវនេ ធាទសយោជនិកេ កនករិមាទេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ ធូហិ តាថាហិ បធិបុច្ឆិ -

១០៦៧.

“ចន្ទោ យថាវិគតវលាហាកេ នភេតិ, ឱភាសយំ គច្ឆតិ អន្តលីកេ;

តជ្ជបមំ តុយ្ហមទំ វិមាទំ, ឌីកាសយំ តិជ្ជតិ អន្តលក្ខេ។

၇၀၅၀.

“ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុកាវេ, មនុស្សក្ខតោ កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ វេ ជលិតានុកាវេ, វណ្ណោ ច តេ សព្វធិសា បកាសតី” តិ។

សេដ្ឋកិច្ច ឥរិយាបថ គាថាបិ ព្យាកាស -

၇၀၆၇.

“ស្រា ទេវបុត្រា អត្តមនោ... បេ... យស្ស កង្កស្សនំ ជលំ”។

၇၀၆၂.

“អហញ្ច ភិយា ច មនុស្សលោកេ, ឧបស្សយំ អរហតោ អនិច្ច្ច;
អន្តញ្ច ចានញ្ច បសន្តិច្ឆតា, សក្កច្ច ទានំ វិប្បលំ អនិច្ច្ច។

റൗണ്ടുക.

“តែងមេតាងិស្មៅវ័រឡើង...បេ... វ័រឡើង ចមេសព្ពឺធីសាបកាសតី”តិ។
តត្ថកាថាសុយំវត្ថុពុំ, តំហេដ្ឋាវត្ថុនយមេវ;

បឋមឧបស្ស័យនាយករីមានវណ្ណនា និដ្ឋតា។

၄. နုတ်ယုတ်သော နတ်သားတို့၏ နတ်သား

សូរិយោ យថា វិគតវលាហាកេនភេតិ ធុតិយឧបស្សយនាយកវិមាណំ។
 តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេវិហារតិ វេឡ្យវនេ។ តេន សមយេន
 សម្ពហុលាភិត្តូ កាមកាវាសេ វស្សំ វសិត្វា ភគវន្តំ ធន្សនាយ រាជគហំ
 ឧទ្ទិស្ស គច្ឆន្តា សាយំ អញ្ញាតំ កាមំ សម្មាបុណ្ហិសុ។ សេសំ
 អនន្តរិមាណសទិសមេវ។

១០៧៥.

“សូរិយោ យថា វិគតវលាហកេន ភេ... បេ...។

(យថា បុរិមវិមានំ, តថា វិត្តាវេតត្ថំ;)

១០៧៩.

“វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា បកាសតី”តិ។

តត្ថ កាថាសុបិ អបុព្វំ នត្ថិ;

ធុតិយឧបស្សយនាយ កវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ភិក្ខុនាយកវិមានវណ្ណានា

ឧច្ចមិទំ មណិជ្ជណំ វិមានន្តិ ភិក្ខុនាយកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
រាជគហោ វិហារតិ វេឡូវនេ។ តេន សមយេន អញ្ញាតរោ ភិក្ខុ
អន្ទានមគ្គបដិបន្នោ អញ្ញាតរំ កាមំ បិណ្ឌាយ បរិដ្ឋោ ឯកស្ស យវទ្ធាវេ
អជ្ជាសិ។ តត្ថ អញ្ញាតរោ បុរិសោ ឆោតហត្ថចារោ “ភុញ្ញ្ញស្សមី”តិ និសិដ្ឋោ
កោជនំ ឧបនេត្វា ចាតិយា បក្ខិត្ថេ តំ ភិក្ខុ ធិស្វា ចាតិយា ភត្តំ តស្ស ភិក្ខុនោ
បត្តេ អាកិរន្តោ តេន “ឯកទេសមេវ ទេហី”តិ វុត្តោបិ សព្វមេវ អាកិរិ។ សោ
ភិក្ខុ អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។ សោ បុរិសោ “ឆាតជ្ឈត្តស្ស ភិក្ខុនោ មយា
អភុញ្ញ្ញា ភត្តំ ធិន្ទ”ន្តិ អនុស្សវន្តោ ឧឡារំ បីតិសោមនស្សំ បដិលភិ។ សោ
អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ។
តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ មហាតិយា ទេវិទ្ធិយា
វិរោចមានំ ធិស្វា ឥមាហិ កាថាហិ បដិបុច្ឆិ -

១០៨១.

“ឧច្ចមិទំ មណិជ្ជណំ វិមានំ, សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនានិ;

ក្នុងការសត្វសតា ឧទ្យាន, វេទ្យន៍យថម្មា រុចកត្តតា សុភា។

១០៨២.

“នេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ...បេ....

វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

សោមិ តស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ -

១០៨៣.

“សោ នេវបុត្តោ អត្តមនោ...បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១០៨៤.

“អហំ មនុស្សសុ មនុស្សភូតោ, ទិស្វាន ភិក្ខុំ តសិតំ កិលន្តំ;

ឯកាហំ ភិក្ខុំ បដិចាទយិស្សំ, សមន្តិកត្តេន តទា អកាសី។

១០៨៥.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ.... វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

១០៨៦. តត្ថ ឯកាហំ ភិក្ខុន្តិ ឯកំ អហំ ភិក្ខាមត្តំ, ឯកំ ភត្តវឡិកកន្តិ

អត្តោ។ បដិចាទយិស្សន្តិ បដិចាទេសី អទាសី។ សមន្តិកត្តេនាតិ ភត្តេន

សមន្តិក្ខតំ, លទ្ធិភិក្ខុន្តិ អត្តោ។ ឯវំ មហាជេរោ តេន នេវបុត្តេន អត្តនោ

សុចរិតកម្មេ បកាសិតេ សបរិវាស្ស តស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា

មនុស្សលោកមាគតោ, តំ បវត្តិ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស កថេសិ។ សត្តា តំ អដ្ឋប្បត្តិ

កត្វា សម្បត្តមហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា

អហោសីតិ។

ភិក្ខាទាយករិមានវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

៧. យវចាលករិមានវណ្ណា

ឧត្តមិទំ មណិដូណំ វិមានន្តិ យវចាលករិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
រាជគហេវិហរតិ វេឡូវនេ។ តេន សមយេន រាជគហេ អញ្ញតរោ
ទុគ្គតទារកោ យវខេត្តំ រុក្ខតិ។ សោ ឯកទិវសំ ចាតរាសត្ថាយ កុម្មាសំ
លភិត្វា “ខេត្តំ គន្ធា ភុញ្ញិស្សាមី” តិ តំ កុម្មាសំ គហេត្វា យវខេត្តំ គន្ធា
រុក្ខមូលេ និសីទិ។ តស្មី ខណោ អញ្ញតរោ ខណាសវត្ថុរោ មគ្គប្បដិបន្នោ
ឧបកដ្ឋេ កាលេ តំ ឋានំ បត្វា យវចាលកេន និសិទ្ធិំ រុក្ខមូលំ ឧបសង្កមិ។
យវចាលកោ វេលំ ឱលោកេត្វា “កច្ចិ, ភន្តេ, អាហារោ លទ្ធោ” តិ អាហា។ ថេរោ
តុណ្ហី អហោសិ។ សោ អលទ្ធុការំ ញត្វា “ភន្តេ, ឧបកដ្ឋា វេលា, បិណ្ឌាយ
ចរិត្វា ភុញ្ញិតុំ ន សក្កា, មយ្ហំ អនុកម្មាយ ឥមំ កុម្មាសំ បរិភុញ្ញថា” តិ វត្វា
ថេរស្ស តំ កុម្មាសំ អទាសិ។ ថេរោ តំ អនុកម្មន្នោ តស្ស បស្សន្តស្សេវ តំ
បរិភុញ្ញត្វា អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។ សោ បិ ទារកោ “សុទិន្នំ វត មយា
ញ្ញិទិសស្ស កុម្មាសទានំ ទទន្តេនា” តិ ចិត្តំ បសាទេត្វា អបរភាគេ កាលំ កត្វា
តាវតីសភវនេ វុត្តនយេនេវ វិមាទេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ
ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ -

១០៨៧.

“ឧត្តមិទំ មណិដូណំ វិមានំ... បេ....

វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី” តិ។

សោ បិ តស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ -

១០៨៩. “សោ នេវ បុត្តោ អត្តមនោ... បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១០៩០.

“អបំ មនុស្សសុ មនុស្សត្រតោ, អហោសី យវចាលកោ;
អន្ទសំវិរជំភិក្ខុំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ។

១០៩១.

“តស្ស អនាសហំ ភាគំ, បសន្នោ សេហិ ចាលភិ;
កុម្មាសបិណ្ឌំ ទត្វាន, មោទាមិ នន្ទនេ វនេ។

១០៩២.

“តេន មេតាធិសោ វណ្ណោ...បេ....
វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា បកាសតី”តិ។

តត្ថ កាថាសុបិ អបុព្វំ នត្ថិ។

យវចាលកវិមានវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

៨. បឋមកុណ្ឌលីវិមានវណ្ណោ

អលង្កតោ មល្យដរោ សុវត្ថោតិ កុណ្ឌលីវិមានំ។ តស្ស កា ឧបត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន ទ្វេ អគ្គសាវកា សបរិវារា
កាសីសុ ចារិកំ ចរន្តា ស្វរិយត្ថដ្ឋមនវេលាយំ អញ្ញាតវំ វិហារំ ចាបុណ្ណីសុ។ តំ
បវត្ថី សុត្វា តស្ស វិហារស្ស កោចរកាមេ អញ្ញាតរោ ឧចាសកោ ថេរេ
ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា ចាទដោរំ ចាទព្ពញ្ញនតេលំ មញ្ញបីបំ បច្ចត្តរណំ
បធិបិយព្វា ឧបនេត្វា ស្វាតនាយ ច និមន្តេត្វា ទុតិយធិវសេ មហាទានំ
បវត្ថេសិ, ថេរោ តស្ស អនុមោទនំ វត្វា បក្កមីសុ។ សោ អបរេន សមយេន កាលំ
កត្វា តាវតីសេសុ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានតេរោ ឥមាហិ កាថាហិ បដិបុច្ឆិ -

១០៩៤.

“អលង្កតោ មល្យដរោ សុវត្ថោ, សុកុណ្ណាលី កប្បិតកេសមស្ស;
អាមុត្តហត្ថាភរណោ យសស្សី, ទិព្វេវីមានម្ហិ យថាបិ ចន្ទិមា។

១០៩៥.

“ទិព្វា ច វីណា បវេនន្តិវគ្គំ, អដ្ឋដ្ឋកា សិក្ខិតា សាធុរា;
ទិព្វា ច កញ្ញា តិទសចរា ឧឡារា, នច្ចន្តិ កាយន្តិ បមោទយន្តិ។

១០៩៦.

“នេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភារោ...បេ....
វល្លោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

សោបិ តស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ -

១០៩៧. “សោ នេវបុត្តោ អត្តមនោ...បេ.... យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

១០៩៨.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សកូតោ, ទិស្វាន សមណោ សីលវន្តេ;
សម្បន្នវិជ្ជាចរណោ យសស្សី, ពហុស្សុតេ តណ្ហាក្ខយ្ហបបន្នេ;
អន្ធព្វា ចានព្វា បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសី។

១០៩៩.

“តេន មេតាទិសោ វល្លោ...បេ....
វល្លោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

១០៩៤. តត្ថ សុកុណ្ណាលីតិ សុន្ទរេហិ កុណ្ណាលេហិ អលង្កតកល្លោ។

“សកុណ្ណាលី”តិបិ ចាហោ, សទិសំ កុណ្ណាលំ សកុណ្ណាលំ, តំ អស្ស អត្ថិតិ

សកុណ្ឌាលី, យុត្តកុណ្ឌាលី អញ្ញមញ្ញញ្ច តុយ្ហញ្ច អនុច្ឆរិកកុណ្ឌាលីតិ អត្ថោ។
កប្បិតកេសមស្សុតិ សម្មាកប្បិតកេសមស្សុ។ អាមុត្តហត្ថាភរណោតិ
បដិមុក្កអង្គលិយាទិហត្ថាភរណោ។

១០៩៨. តណ្ហាក្ខយុបបន្នេតិ តណ្ហាក្ខយំ អរហត្តំ, ទិព្វានមេវ វា ឧបគតេ,
អធិគតវន្តេតិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

បឋមកុណ្ឌាលីវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. ទុតិយកុណ្ឌាលីវិមានវណ្ណានា

អលង្កតោ មល្យដរោ សុវត្ថោតិ ទុតិយកុណ្ឌាលីវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?
ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន ទ្វេ អគ្គសាវកា កាសីសុ
ជនបទចារិកំ ចរន្តាតិអាទិ សព្វំ អនន្តរសទិសមេវ។

១១០០.

“អលង្កតោ មល្យដរោ សុវត្ថោ, សុកុណ្ឌាលី កប្បិតកេសមស្សុ;
អាមុត្តហត្ថាភរណោ យសស្សី, ទិព្វវិមាណម្ហិ យថាបិ ចន្ទិមា។

១១០២.

“ទិព្វា ច វិណា បវន្តិវត្ថុ;
អដ្ឋជ្ជកា សិក្ខិតា សាធុរា;
ទិព្វា ច កញ្ញា តិទសចរា ឧឡារា, នច្ឆន្តិ កាយន្តិ បមោទយន្តិ។

១១០៣.

“ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ...បេ....
វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។ - បុត្តិ;

១១០៤.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ... បេ... យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

១១០៥.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សត្វតោ, ទិស្វាន សមណោ សាធុវេ; ឥម្បន្ធវិជ្ជាចរណោ យសស្សី, ពហុស្សតេ សីលវន្តេ បសន្នេ; អន្ធខោ ចានខោ បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសី”។

១១០៦.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ... បេ...

វណ្ណោ ច មេ សត្តទិសា បកាសតី”តិ។

គាថាសុបិ អបុព្វំ នត្ថិ។

ធុតិយ កុណ្ឌាលីវិមានវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

១០. (ឧត្តរ) ចាយាសិវិមានវណ្ណោ

យា ទេវរាជស្ស សភា សុធម្មាតិ ឧត្តរវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ បរិនិព្វតេ ធាតុវិភាគេ ច កតេ តត្ថ តត្ថ ជ្វេបេសុ បតិជ្ជាបិយមាណេសុ ធម្មវិនយំ សង្គាយិតុំ ឧច្ឆិទិត្វា គហិតេសុ មហាកស្សបប្បមុខេសុ មហាថេរេសុ យាវ វស្សបគមនា អញ្ញេសុ ច ថេរេសុ អត្តនោ អត្តនោ បរិសាយ សទ្ធិ តត្ថ តត្ថ វសន្តេសុ អាយស្មា កុមារកស្សថោ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ សេតព្យនគរំ គន្ធា សីសចារវនេ វសិ។ អថ ចាយាសិ រាជញ្ញោ ថេរេស្ស តត្ថ វសនភាវំ សុត្វា មហតា ជនកាយេន បរិវតោ តំ ឧបសង្កមិត្វា បដិសន្ធាវំ កត្វា និសិទ្ធា អត្តនោ ទិដ្ឋិតតំ បវេទេសិ។ អថ នំ ថេរោ ចន្ទិមស្សិយ្យធាហរណាទីហិ បរលោកស្ស អត្ថិការំ បកាសេន្តោ

អនេកវិហិតហេតុបមាលង្គតំ ទិដ្ឋិគណ្ឌវិនិវេសនំ នាធានយវិចិត្តំ
ចាយាសិសុត្តំ (ធី. និ. ២.៤០៦ អាទយោ) ទេសេត្វា តំ ទិដ្ឋិសម្បទាយំ
បតិដ្ឋាបេសិ។

សោ វិសុទ្ធិទិដ្ឋិកោ ហុត្វា សមណាព្រាហ្មណកបណាទ្ធិកាទីនំ ទានំ ទេន្តោ
អនុឡាវជ្ឈាសយតាយ លូខំ អនាសិ ឃាសច្ឆាទនមត្តំ កណ្តាជកំ
ពិលង្គទុតិយំ សាលានិ ច វត្តានិ។ ឯវំ បន អសក្កច្ចទានំ ទត្វា កាយស្ស ភេទា
ហីនកាយំ ឧបបន្និ ចាតុមហារាជីកានំ សហព្យតំ។ តស្ស បន កិច្ចាកិច្ចេសុ
យុត្តប្បយុត្តោ ឧត្តរោ នាម មាណវោ អហោសិ ទានេ ព្យាវដោ។ សោ
សក្កច្ចទានំ ទត្វា តាវតីសកាយំ ឧបបន្នោ, តស្ស ទ្វាទសយោជនិកំ វិមានំ
និព្ពត្តិ។ សោ កតញ្ញតំ វិភាវេន្តោ សហវិមានេន កុមារកស្សបត្ថេវំ
ឧបសង្កមិត្វា វិមានតោ ឡុយ្ហ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា អញ្ចលី បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។
តំ ថេរោ -

១១០៨.

“យា ទេវរាជស្ស សភា សុធម្មា, យត្ថច្ឆតិ ទេវសង្ឃោ សមគ្គោ;
តដូបមំ តុយ្ហមិទំ វិមានំ, ឌីកាសយំ តិដ្ឋតិ អន្តលីកេ។

១១០៩.

“ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ...ថេ....
វល្លោកា ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ - កាថាហិ បដិបុច្ឆិ;

១១១០.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ...ថេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១១១១.

“អបំ មនុស្សសុ មនុស្សត្រតោ, រញ្ជោ ចាយាសិស្ស អហោសី
មាណវោ;
លទ្ធា ធនំ សំរិកាគំ អកាសី, បិយា ច មេ សីលវន្តោ អហោសុំ;
អន្ទញ្ច ចានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ធានំ វិបុលំ អធាសី។

១១១២.

“តេន មេតាធិសោ វល្លោ...បេ...
វល្លោ ច មេ សត្តធិសា បកាសតី”តិ។ -

សោ ទេវបុត្តោ តស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ។

១១១៨. តត្ថ ទេវរាជស្សាតិ សក្កស្ស។ សភា សុធម្មាតិ ឯវំនាមកំ
សន្តាគារំ។ យត្តាតិ យស្សំ សភាយំ។ អច្ឆតីតិ និសីទតិ។ ទេវសង្ឃោតិ
តាវតីសទេវកាយោ។ សមគ្គោតិ សហិតោ សន្និបតិតោ។

១១១១. ចាយាសិស្ស អហោសី មាណវោតិ ចាយាសិរាជញ្ញស្ស
កិច្ចាកិច្ចករោ ធម្មតាយ មាណវោ, នាមេន បន ឧត្តរោ នាម អហោសី។
សំរិកាគំ អកាសិន្តិ អហាមេវ អតុញ្ញិត្វា យថាលទ្ធិ ធនំ ធានមុខេ
បរិច្ឆជនវសេន សំរិកជនំ អកាសី។ អន្ទញ្ច ចានញ្ច បរិច្ឆជន្តោតិ វចនសេសោ។
អថ វា ធានំ វិបុលំ អធាសី។ កថំ? សក្កច្ចំ។ កិច្ចិសំ? អន្ទញ្ច ចានញ្ចាតិ
យោជេតព្ពំ។

(ឧត្តរ) ចាយាសិវិមានវល្លោនា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថធិបនិយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មី

ទសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស ធម្មស្ស ចាយាសិវគ្គស្ស

អត្ថវល្លាធានិជ្ជតា។

៧. សុនិក្ខិត្តវិមានវគ្គោ

១. ចិត្តលតាវិមានវល្លាធា

យថាវនំចិត្តលតំបកាសតីតិ ចិត្តលតាវិមានំ។ តស្ស កាឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំវិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិយំ អញ្ញាតរោ ឧបាសកោ
ទលិទ្ធា អប្បភោគោ បរេសំ កម្មំ កត្វា ជីវតិ។ សោ សទ្ធា បសន្នោ ជិល្លោ
វុឡ្យ មាតាបិតរោ ចោសេន្តោ “ឥត្ថិយោ នាម បតិកុលេ បិតា ឥស្សរិយំ ករោន្តិ,
សស្សសសុរាជំ មនាបចារិនិយោ ទុល្លភា” តិ មាតាបិតុនំ ចិត្តទុក្ខំ បរិហរន្តោ
ធារបរិគ្គហំ អកត្វា សយមេវ នេ ឧបជ្ឈហតិ, សីលានិ វក្ខតិ, ឧចោសថំ
ឧបវសតិ, យថាវិភវំ ធានានិ ទេតិ។ សោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ
ទ្វាទសយោជនិកេ វិមានេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា
វុត្តនយេន គត្វា កតកម្មំ ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ -

១១១៤.

“យថាវនំចិត្តលតំបកាសតិ, ឧយ្យានសេដ្ឋំ តិទសានមុត្តមំ;
តដ្ឋបមំ តុយ្ហមិទំវិមានំ, ឱកាសយំ តិជ្ជតិ អន្តលិកេ។

១១១៥.

“ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភារោ... បេ....
វល្លោ ច តេ សព្ពទិសា បកាសតី” តិ។

១១១៦.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ... បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ដលំ”។

១១១៧.

“អបំ មនុស្សសុ មនុស្សត្រតោ, ផលិទ្ធោ អតាលោ កបលោ
កម្មករោ អហោសី;
ជិល្លោ ច មាតាបិតោ អភារី, បិយា ច មេ សីលវន្តោ អហោសុំ;
អន្ទញ្ច ចានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសី។

១១១៨.

“តេន មេតាទិសោ វល្លោ...បេ....វល្លោ ច មេ សព្វទិសា បកាសតី”តិ។

-

សោបិ តស្ស ព្យាកាសិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ចិត្តលតាវិមានវល្លាធា និដ្ឋិតា។

២. នន្ទនវិមានវល្លាធា

យថា វនំ នន្ទំ បកាសតីតិ នន្ទនវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិយំ អញ្ញតរោ
ឧចាសកោតិអាទិ សព្វំ អនន្ទវិមានសទិសំ។ អយំ បន ទារបរិគ្គហំ កត្វា
មាតាបិតោ ចោសេសីតិ អយមេវ វិសេសោ។

១១២០.

យថា វនំ នន្ទំ បកាសតិ, ឧយ្យានសេដ្ឋំ តិទសានមុត្តមំ;
តដូបមំ តុយ្ហមិទំ វិមានំ, ឌីកាសយំ តិដ្ឋតិ អន្តលិក្ខេ។

១១២១.

“ឆើវីឆ្វីបត្តោសិ មហានុភាវោ...បេ...វណ្ណោ ច តេ សព្វធិសា
បភាសតីតិ។

១១២២.

“សោ ឆើវីបុត្តោ អត្តមនោ...បេ... យស្ស កម្មស្សីទំ ជលំ”។

១១២៣.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សត្វតោ, ធលិទ្ធោ អតាលោ កបលោ
កម្មករោ អហោសី;
ជិណ្ឌោ ច មាតាបិតារោ អភារី, បិយា ច មេ សីលវន្តោ អហោសុំ;
អន្ទញ្ច ចានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសី។

១១២៤.

“តេន មេតាធិសោ វណ្ណោ...បេ...វណ្ណោ ច មេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។

-

គាថាហិ ព្យាកាសិ។ តត្ថ គាថាសុបិ អបុព្វំ នត្ថិ។

នន្ទនវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. មណីដូណវិមានវណ្ណានា

ឧច្ចមិទំ មណីដូណវិមានន្តិ មណីដូណវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សម្ពហុលា ថេរាភិក្ខុ
អរញ្ញាយតនេ វិហារន្តិ។ តេសំ គាមំ បិណ្ឌាយ គមនមគ្គេ ឯកោ ឧចាសកោ
វិសមំ សមំ ករោតិ, កណ្តាកេ និហារតិ, គច្ឆគុម្ភេ អបនេតិ, ឧទកកាលេ
មាតិកាសុ សេតុំ ពន្ធតិ, វិវនដ្ឋានេសុ ឆាយារុក្ខេ រោបេតិ, ជលាសយេសុ
មត្តិកំ ឧទ្ធវិត្វា តេ បុប្ផលគម្ពីរេ ករោតិ, តិត្ថេ សម្បទេតិ, យថាវិភវំ ទានំ ទេតិ,

សីលំ រក្ខតិ។សោ អបរកាតេ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ ទ្វាទសយោជនិកេ
កនករិមាទេ និត្តត្ថិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ ឧបសង្កមិទ្ធា ឥមាហិ
គាថាហិ បដិបុច្ឆិ -

១១២២.

“ឧច្ឆមិទំ មណិជ្ជណំវិមាទំ, សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនាទិ;
ក្ខជាតារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ពា រុចកត្តតា សុភា។

១១២៣.

“តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិញ្ចា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុ;
ទិញ្ចា រសា កាមគុណោត្ថ បញ្ចា, នារិយោ ច នច្ឆន្តិ សុវណ្ណាច្ឆន្ទា។

១១២៤.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ....វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។
សោបិ តស្ស គាថាហិ ព្យាកាសិ -

១១៣០.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ...បេ....យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១១៣១.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, វិវនេ បថេ សង្កមនំ អកាសី;
អារាមរុក្ខានិ ច រោបយិស្សំ, បិយា ច មេ សីលវណ្ណោ អហោសុំ;
អន្ទញ្ចា ចានញ្ចា បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសី។

១១៣២.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ....វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១១៣១. តត្ថវិវេនតិ អរញ្ញេ។ អារាមរុក្ខានិ ចា អារាមក្ខតេ រុក្ខេ, អារាមំ
កត្វា តត្ថ រុក្ខេ រោបេសិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ សព្វំ រុត្តនយមេវ។

មណិជ្ជណវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. សុវណ្ណវិមានវណ្ណានា

សោវណ្ណមយេ បព្ពតស្មិន្ទិ សុវណ្ណវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
អន្ធករិន្ទេ វិហារតិ។ តេន សមយេន អញ្ញាតោ ឧទាសកោ សន្នោ បសន្នោ
វិភវសម្បន្នោ តស្ស តាមស្ស អវិទូរេ អញ្ញាតវស្មី មុណ្ណាកបព្ពតេ
សព្វាការសម្បន្នំ ភគវតោ វសនានុច្ឆរិកំ គន្ធកុដិ ការេត្វា តត្ថ ភគវន្តំ
វសាបេន្តោ សក្កច្ចំ ឧបជ្ជហិ, សយញ្ចា និច្ចសីលេ បតិដ្ឋិតោ សុវិសុទ្ធសីលសំវារោ
ហុត្វា កាលំ កត្វា តាវតីសភវេនេ និព្ពត្តិ។ តស្ស កម្មានុភាវសំសូចកំ
នាណាវតនំសិជាលសមុជ្ឈលំ វិចិត្តវេទិកាបរិក្ខិតំ
វិវិជិបុលាលម្ពោ រោបសោភិតំ សុវិភត្តភិត្តត្ថម្ភសោចានំ អារាមរមណីយកំ
កញ្ចនបព្ពតមុទ្ធនិវិមានំ ឧប្បន្និ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ
ចរន្តោ ធិស្វា ឥមាហិ កាថាហិ បដិបុច្ឆិ -

១១៣២.

“សោវណ្ណមយេ បព្ពតស្មី, វិមានំ សព្ពតោបភំ;
ហេមជាលបដិច្ឆន្នំ, កិដ្ឋិណិជាលកប្បិតំ។

១១៣៣.

“អដ្ឋសា សុកតា ថម្កា, សព្ពេ វេឡុវិយាមយា;
ឯកមេកាយ អំសិយា, រតនា សត្ត និម្មិតា។

១១៣៦.

“វេឡ្យិយសុវណ្ណស្ស, ជលិការ្យបិយស្ស ច;
មសារគល្លមុត្តាហិ, លោហិតផ្គុំមណីហិ ច។

១១៣៧.

“ចិត្រា មនោរមា ភូមិ, ន តត្ថុទ្ធិសតី រដោ;
គោចានសីគណា បីតា, កូដំ ទារេន្ត្រី និម្មិតា។

១១៣៨.

“សោចាឆានិ ច ចត្តារិ, និម្មិតា ចតុរោ ទិសា;
ឆានាវតនគព្ពហិ, អាទិធ្វាវ វិរោចតិ។

១១៣៩.

“វេទិយា ចតស្សោ តត្ថុ, វិភត្តា ភាគសោ មីតា;
ទទ្ទល្លមាឆា អាភត្ថិ, សមម្ពា ចតុរោ ទិសា។

១១៤០.

“តស្មី វិមាធនេ បវរេ, ទេវបុត្តោ មហាប្បុរោ;
អតិរោចសិ វណ្ណាន, ឧទយន្តោវ ភាណុមា។

១១៤១.

“ឆានស្ស តេ ឥទំ ជលំ, អថោ សីលស្ស វា បន;
អថោ អញ្ចលិកម្មស្ស, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ”តិ។

សោមិស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ -

១១៤២. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ... បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

០០៤៣.

“អបំ អន្ទកវិន្ទស្មី, ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធនោ;
វិហារំ សត្ត កាវេសី, បសន្នោ សេហិ ចាណិភិ។

០០៤៤.

“តត្ថ កន្ទញ្ច មាលញ្ច, បច្ចយញ្ច វិលេបនំ;
វិហារំ សត្ត អនាសី, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
តេន មយ្ហំ ឥទំ លទ្ធិ, វសំ វត្ថុមិ នន្ទនេ។

០០៤៥.

“នន្ទនេ ច វនេ វម្មេ, នាណិទិដគណាយុតេ;
រមាមិ នច្ចគីតេហិ, អច្ចរាហិ បុរក្ខតោ”តិ។

០០៣៤. តត្ថ សព្ពតោបកន្តិ សព្ពភាគេហិ បភាសន្តំ បភាមុញ្ញនកំ។
កិច្ចិណិជាលកប្ប្បតន្តិ កប្ប្បត កិច្ចិណិកជាលំ។

០០៣៥. សព្ពេ វេឡ្យវិយាមយាតិ សព្ពេ ជម្ពា វេឡ្យវិយមណីមយា។ តត្ថ បន
ឯកមេកាយ អំសិយាតិ អជ្ឈំសេសុ ជម្ពេសុ ឯកមេកស្មី អំសភាគេ។ រតនា
សត្ត និម្មិតាតិ សត្តរតនកម្មនិម្មិតា, ឯកេកោ អំសោ សត្តរតនមយោតិ
អត្ថោ។

០០៣៦. “វេឡ្យវិយសុវណ្ណាស្សា”តិអាទិនា នាណាតនានិ ទស្សេតិ។ តត្ថ
វេឡ្យវិយសុវណ្ណាស្សាតិ វេឡ្យវិយេន ច សុវណ្ណេន ច និម្មិតា, ជិត្រាតិ វា
យោជនា។ ករណាត្ថេ ហិ ឥទំ សាមិវចនំ។ ដលិកា រូបិយស្ស ចាតិ ឯត្ថាបិ
ឯសេវ នយោ។ មសារគល្លមុត្តាហិ កតាមណីហិ។ លោហិតផ្កមណីហិ ចាតិ
រត្តមណីហិ។

១១៣៧. ន តត្ថុទ្ធិសតី រដោតិ មណីមយភូមិកត្តា ន តស្មីវិមាទេ រដោ
ឧត្តច្ឆតិ។ គោចានសីគណាតិ គោចានសីសម្មហា។ បីតាតិ បីតវណ្ណា,
សុវណ្ណាមយា ចេវ ដុស្សរាគាទិមណីមយា ចាតិ អត្ថោ។ ក្នុង ជារេន្ទ្រតិ
សត្តរតនមយំ កណ្តិកំ ជារេន្ទ្រ។

១១៣៨-៩. នាធារតនគព្ពហិ តិ នាធារតនមយេហិ ឡីវរកេហិ។ វេទិយាតិ
វេទិកា។ ចតស្សោតិ ចត្វសុ ទិសាសុ ចតស្សោ។ តេនាហ “សមន្តា ចតុរោ
ទិសា” តិ។

១១៤០. មហាប្បកោតិ មហាដុតិកោ។ ឧទយន្តោតិ ឧត្តច្ឆន្តោ។ កាលុមាតិ
អាទិទ្វា។

១១៤៣. សេហិ ចាលីភីតិ កាយសារំ បុញ្ញំ បសវន្តោ អត្តនោ ចាលីហិ តំ
តំ កិច្ចំ ករោន្តោ វិហារំ សត្តុ កាវេសិន្តិ យោជនា។ អថ វា សេហិ ចាលីភីតិ
តត្ថ អន្ធកវិន្ទស្មី គន្ធា មាលញ្ច បច្ឆយញ្ច វិលេបនញ្ច បូជារសេន។ យថា
កថំ? វិហារញ្ច វិប្បសន្នេន ចេតសា សត្តុនោ អនាសី បូជេសី និយ្យទេសី ចាតិ
ឯវមេត្ត យោជនា វេទិតញ្ច។

១១៤៤. តេនាតិ តេន យថាវុត្តេន បុញ្ញកម្មេន ការណភូតេន។ មយ្ហន្តិ
មយា។ ឥន្ទន្តិ ឥន្ទំ បុញ្ញេន, ឥន្ទំ វា ទិព្វំ អាទិបតេយ្យំ។ តេនាហ “វិសំ វត្តេមី” តិ។

១១៤៥. នន្ទនេតិ នន្ទិយា ទិព្វសមិទ្ធិយា ឧប្បជ្ឈនជ្ជានេ ឥមស្មី នេវលោកេ,
តត្ថាបិ វិសេសតោ នន្ទនេ វនេ រម្មេ, ឯវំ រមណីយេ ឥមស្មី នន្ទនេ វនេ រមាមីតិ
យោជនា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ ទេវតាយ អត្តនោ បុញ្ញកម្មេ អាវិកតេ ថេរោ សបរិវាស្ស តស្ស
ទេវបុត្តស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា ភគវតោ តមត្ថំ និវេទេសិ។ ភគវា តំ អដ្ឋប្បត្តី កត្វា
សម្មត្ថបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា
អហោសីតិ។

សុវណ្ណវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. អម្ពវិមានវណ្ណនា

ឧច្ឆមិទំ មណិជ្ជណន្តិ អម្ពវិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ
វិហារតិ វេឡ្យនេ។ តេន សមយេន រាជគហេ អញ្ញតរោ ទុគ្គតបុរិសោ បរេសំ
ភត្តវេតនភតោ ហុត្វា អម្ពវំ រក្ខតិ។ សោ ឯកទិវសំ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ
គិម្ហសមយេ ស្វរិយាតបសន្តត្ថេ ឧណ្ហាវាលិកានិប្បិឡិកេ
វិប្បន្នមានមរិចិជាលវិត្ថេត ភូមិប្បទេសេ តស្ស អម្ពាវាមស្ស អវិទូរេន មគ្គេន
សេនាគតេន គត្តេន គច្ឆន្តំ ទិស្វា សញ្ញាតការវេហុមាណោ ឧបសម្ព័មិត្វា
ឯវមាហ “មហា អយំ, ភន្តេ, យម្មបរិឡាហោ, អតិវិយ បរិស្សន្តរូចោ វិយ
ទិស្សតិ, សាធុ, ភន្តេ, អយ្យោ ឥមំ អម្ពាវាមំ បរិសិទ្ធា មុហុត្ថំ វិស្សមិត្វា
អទ្ធានបរិស្សមំ បដិវិនោទេត្វា គច្ឆេ អនុកម្មំ ឧបាទាយា” តិ។ ថេរោ
វិសេសតោ តស្ស ចិត្តប្បសាទំ បរិព្រូហេតុកាមោ តំ អារាមំ បរិសិទ្ធា
អញ្ញតរស្ស អម្ពរុក្ខស្ស មូលេ និសីទិ។

បុន សោ បុរិសោ អាហ “សថេ, ភន្តេ, ម្ហាយិតុកាមត្ថ, អហំ ឥតោ ក្ខបតោ
ឧទកំ ឧទ្ធវិត្វា តុម្ពេ ម្ហាបេស្សមិ, ចានីយញ្ច ទស្សមី” តិ។ ថេរោបិ អធិវាសេសិ
តុណ្ហីភាវេន។ សោ ក្ខបតោ ឧទកំ ឧទ្ធវិត្វា បរិស្សវេត្វា ថេរំ ម្ហាបេសិ, ម្ហាបេត្វា
ច ហត្ថចាទេ ធាវិត្វា និសិទ្ធស្ស ចានីយំ ឧបនេសិ។ ថេរោ ចានីយំ បរិទ្វា

បដិប្បស្សន្តទូទៅថា តស្ស បុរិសស្ស ឧទកកនាទេ ចេវ ឆ្លាបនេ ច អនុមោទនំ វត្ថា
បក្កាមិ។ អថ សោ បុរិសោ “យម្មាភិតត្ថស្ស វត ថេរស្ស យម្មបរិឡាហំ
បដិប្បស្សម្ពេសី, ពហំ វត មយា បុញ្ញំ បសុត”ន្តិ ឧឡារបីតិសោមនស្សំ
បដិសំវេទេសិ។ សោ អបរកាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ជិ។ តំ អាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា ឥមាហិ គាថាហិ កតបុញ្ញំ បុច្ឆិ។

១១៤២.

“ឧច្ឆមិទំ មណិច្ឆណំ វិមាទំ, សមន្តតោ ឆ្វាទស យោជនានិ;
ក្ខជាតារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ហា រុចកត្តតា សុភា។

១១៤៣.

“តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិញ្ហា ច វីណា បវេទន្តិ វត្ថុ;
ទិញ្ហា វសា កាមគុណោត្ថ បញ្ចា, នារិយោ ច នច្ឆន្តិ សុវណ្ណានន្ទា។

១១៤៤.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ...ថេ....
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១១៤៥.

“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ...ថេ....
យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១១៤៦.

“គិម្ហានំ បច្ឆិមេ មាសេ, បតបន្តេ ទិវត្ថវេ;
បវេសំ ភតកោ ចោសោ, អម្ហារាមមសិញ្ញតិ។

១១៥២.

“អថ តេជាកមាភិក្ខុ, សារិបុត្តោតិវិស្សតោ;
កិលន្តរុចោ កាយេន, អកិលន្តោវ ចេតសា។

១១៥៣.

“តញ្ចា ទិស្វាន អាយន្តំ, អវោចំ អម្ពសិញ្ចកោ;
សាគុ តំ ភន្តេន្តាបេយ្យំ, យំ មមស្ស សុខាវហំ។

១១៥៤.

“តស្ស មេ អនុកម្មាយ, និក្ខិបិ បត្តជីវរំ;
និសីទិ រុក្ខមូលស្មី, ឆាយាយ ឯកជីវរោ។

១១៥៥.

“តញ្ចា អច្ឆេន វារិណា, បសន្នមាណសោ នរោ;
ន្តាបយី រុក្ខមូលស្មី, ឆាយាយ ឯកជីវរំ។

១១៥៦.

“អម្ពោ ច សិត្តោ សមណោ ច ម្នាបិតោ,
មយា ច បុព្វំ បសុតំ អនប្បកំ;
ឥតិ សោ បីតិយា កាយំ, សព្វំ ជរតិ អត្តនោ។

១១៥៧.

“តទេវ ឯត្តកំ កម្ពំ, អកាសី តាយ ជាតិយា;
បហាយ មាណុសំ ទេហំ, ឧបបន្នោម្ហិ នន្ទនំ។

១១៥៨.

“នន្ទនេ ច វនេ វម្មេ, នាធាទិជគណាយុតេ;
រមាមិ នច្ចគីតេហិ, អច្ចរាហិ បុរក្ខតោ”តិ។ -

សោមិ តស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ។

១១៥១. តត្ថ គិម្ពានំ បច្ឆិមេ មាសេតិ អាសាឡិមាសេ។ បតបន្តេតិ អតិវិយ
ទិប្បន្តេ, សព្ពសោ ឡោវិស្សន្តេតិ អត្ថោ។ ទិវត្ថវេតិ ទិវាករេ, អយមេវ វា
ចាថោ។ អសិញ្ចតិសិ តិសិញ្ចតិ, -កាវេ និចាតមត្ថំ, សិញ្ចតិ អម្ពុក្ខម្ពុលេសុ ធុរំ
ជលសេកំ ករេតិសិ អត្ថោ។ “អសិញ្ចថា”តិ ច ចាថោ, សិញ្ចត្ថាតិ អត្ថោ។
“អសិញ្ចហ”ន្តិ ច បឋន្តិ, បរេសំ ភតកោ ចោសោ ហុត្វា តទា អម្ពារាមំ អសិញ្ច
អហន្តិ អត្ថោ។

១១៥២. តេនាតិ យេន ទិសាកាគេន សោ អម្ពារាមោ, តេន អគមា អគញ្ជិ។
អកិលន្តោវ ចេតសាតិ ចេតោទុក្ខស្ស មគ្គេនេ បហីនត្ថា ចេតសា
អកិលន្តោបិ សមាធា កិលន្តុចោ កាយេន តេន មគ្គេន អគមាតិ យោជនា។

១១៥៣-៤. អវោចំ អហំ តទា អម្ពសិញ្ចកោ ហុត្វាតិ យោជនា។
ឯកជីវរោតិ ម្ពាយិតុកាមោតិ អធិប្បាយោ។

១១៥៦. ឥតីតិ ឯវំ “អម្ពោ ច សិក្ខោ, សមណោ ច ម្ពាបិកោ, មយោ ច បុញ្ញំ
បសុតំ អនប្បកំ, ឯកេនេវ បយោគេន តិវិជោបិ អត្ថោ សាធិតោ”តិ
ឥមិនាការេន បវត្ថាយ បីតិយា សោ បុរិសោ អត្ថនោ សព្ពំ កាយំ ជរតិ, និរន្តរំ
ធុដំ ករេតិសិ យោជនា។ អតីតត្ថេ ចេតំ វត្ថុមាទេវចនំ, ជីវតិ អត្ថោ។

១១៥៧. តទេវ ឯត្ថកំ កម្មន្តិ តំ ឯត្ថកំ ឯវំ ចានិយទានមត្ថកំ កម្មំ អកាសី,
តាយ តស្សំ ជាតិយំ អញ្ញំ នានុស្សរាមីតិ អធិប្បាយោ។ តេសំ វុត្ថនយមេវ។

អម្ពរិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. គោចាលវិមានវណ្ណានា

ទិស្វាននេវំ បដិបុច្ឆិភិក្ខុតិ គោចាលវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
រាជគហេវិហារតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន រាជគហវាសី អញ្ញាតរោ
គោចាលកោ ចាតរាសត្ថាយ បិលោតិកាយ បុជេន្ទំ កុម្មាសំ គហេត្វា
នគរតោ និក្ខមិត្វា ការីនំ ចរណាជ្ជានភូតំ គោចរភូមិ សម្មាបុណី។ តំ អាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ “អយំ ឥនានេវ កាលំ ករិស្សតិ, មយ្ហញ្ញ កុម្មាសំ ទត្វា
តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ជិស្សតី” តិ ច ញាត្វា តស្ស សមីបំ អគមាសិ។ សោ វេលំ
ឡិលោកេត្វា ថេរស្ស កុម្មាសំ ធាតុកាមោ អហោសិ។ តេន ច សមយេន
ការីយោ មាសកេត្តតំ បរិសន្តិ។ អថ សោ គោចាលោ ចិន្តេសិ “កី ទុខោ ថេរស្ស
កុម្មាសំ ទទេយ្យំ, ឧទាហុ ការីយោ មាសកេត្តតោ នីហរេយ្យ” តិ។ អថស្ស
ឯតទហោសិ “មាសសាមិកា មំ យំ ឥច្ឆន្តិ, តំ ករោន្ត, ថេរេ បន គតេ
កុម្មាសនានន្តរាយោ មេ សិយា, ហន្ទាហំ បឋមំ អយ្យស្ស កុម្មាសំ ទស្សាមី” តិ
តំ ថេរស្ស ឧបនេសិ។ បដិគ្គហោសិ ថេរោ អនុកម្មំ ឧបាទាយ។

អថ នំ ការីយោ និវត្តេតុំ បរិស្សយំ អនោលោកេត្វា វេតេន ឧបដាវន្តំ
ចាទេន ដុដ្ឋោ អាសីវិសោ ខំសិ។ ថេរោបិ តំ អនុកម្មមាណោ តំ កុម្មាសំ
បរិភុញ្ញតុំ អារតិ។ គោចាលកោបិ ការីយោ និវត្តេត្វា អាគតោ ថេរំ កុម្មាសំ
បរិភុញ្ញន្តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ ឧឡារំ បីតិសោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តោ និសីទិ។
តាវនេវស្ស សកលសរីរំ វិសំ អដ្ឋោត្តរិ។ មុហុត្ថមេវ វេតេ មុទុបត្តេ
កាលមកាសិ, កាលកតោ ច តាវតីសេសុ ទ្វាទសយោជនិកេ កនករិមាណេ
និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទិស្វា ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ -

១១៥៩.

“ធិស្វាន ទេវំ បដិបុច្ឆិ ភិក្ខុ, ឧច្ឆេវីមានម្ហូ ចិវដ្ឋិតិកេ;
អាមុត្តហត្ថាករណំ យសស្សី, ធិព្រោវីមានម្ហូ យថាបិ ចន្ទិមា។

១១៦០.

“អលង្កតោ មល្យជរោ សុវត្ថោ, សុកុណ្ណាលី កប្បិតកេសមស្សុ;
អាមុត្តហត្ថាករណោ យសស្សី, ធិព្រោវីមានម្ហូ យថាបិ ចន្ទិមា។

១១៦១.

“ធិញ្ញា ច វីណា បវេនន្តិ វគ្គំ; អជ្ឈដ្ឋកា សិក្ខិតា សាធុរា;
ធិញ្ញា ច កញ្ញា តិទសចរា ឧឡារា, នច្ចន្តិ កាយន្តិ បមោទយន្តិ។

១១៦២.

“ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភារោ...បេ....
វណ្ណោ ច តេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។

សោបិ តស្ស ព្យាកាសិ -

១១៦៣. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ...បេ....យស្ស កម្មស្សីធំ ដល់”។

១១៦៤.

“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, សង្កម្ម វត្តិស្សំ បរេសំ ធនុយោ;
តតោ ច អាតា សមណោ មមន្តិកេ, កាលោ ច មាសេ អគម៌សុ ខាទិតុំ។

១១៦៥.

“ទ្វយដ្ឋ កិច្ចំ ឧភយញ្ច ការិយំ, ឥច្ឆេវហំ ភន្តេ តទាវិច្ឆិយី;
តតោ ច សញ្ញំ បដិលទ្ធិ យោនិសោ, ‘ទទាមិ ភន្តេ’តិ ឱបី អនន្តកំ។

១១៦៦.

“សោ មាសខេត្តំ តុរិកោ អវាសី, បុរា អយំ ភញ្ញតិ យស្សីទំ ធនំ;
តតោ ច កណ្តោ ឧរតោ មហាវិសោ, អឌ្ឍំសិ ចារោ តុរិតស្ស មេ
សតោ។

១១៦៧.

“ស្វាហំ អដ្ឋោម្ហិ ទុក្ខេន បីឡិកោ, ភិក្ខុ ច តំ សាមំ មុញ្ញាត្វានន្តកំ;
អហាសិ កុម្មាសំ មមាទុកម្បយា, តតោ ចុតោ កាលកតោម្ហិ ទេវតា។

១១៦៨.

“តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា, សុខញ្ច កម្មំ អនុភោមិ អត្តនា;
តយា ហិ ភន្តេ អនុកម្មិកោ ភុសំ, កតញ្ញតាយ អភិវាទយាមិ តំ។

១១៦៩.

“សទេវកេ លោកេ សមារកេ ច, អញ្ញោ មុនី នត្តិ តយាទុកម្បកោ;
តយា ហិ ភន្តេ អនុកម្មិកោ ភុសំ, កតញ្ញតាយ អភិវាទយាមិ តំ។

១១៧០.

“ឥមស្មី លោកេ បរស្មី វា បន, អញ្ញោ មុនី នត្តិ តយាទុកម្បកោ;
តយា ហិ ភន្តេ អនុកម្មិកោ ភុសំ, កតញ្ញតាយ អភិវាទយាមិ ត”ន្តិ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ អត្តនា ច ទេវតាយ ច កថិតនិយាមេនេវ តំ
ភគវតោ អាហោចេសិ។ សត្តា តមត្ថំ បច្ឆនុភាសិត្វា តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា
សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេតុំ “ទិស្វាន ទេវំ បដិបុច្ឆិ ភិក្ខុ” តិអាទិមាហ។

១១៥៩. តត្ថ ទេវន្ត្រី កោចាលទេវបុត្តំ។ ភិក្ខុតិ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ
សន្ធាយ សត្តា វេទិតិ។ សោ ហិ សព្ពសោ ភិក្ខុកិលេសតាយ ភិក្ខុវិមានស្ស
ពហុកាលាវជ្ជាយិតាយ កប្បជ្ជិតកតាយ ឯវ វា “ចិវជ្ជិតិកេ”តិ វុត្តំ,
“ចិវជ្ជិតិកេ”ន្តិបិ កេចិ បឋន្តិ។ តញ្ញិ “ទេវ”ន្តិ ឥមិនា សម្ពុត្តតំ។ សោ ហិ ហិ
សជ្ជិសតសហស្សនិកា តិស្សោ វស្សកោជិយោ តត្ថ អវជ្ជានតោ
“ចិវជ្ជិតិកេ”តិ វុត្តព្ពតំ លភតិ។ យថាបិ ចន្ទិមាតិ យថា ចន្ទិមា ទេវបុត្តោ
កន្តស័តលមនោហរកិរណាជាលសមុជ្ឈលេ អត្តនោ ទិព្វវិមានម្ហិ វិរោចតិ, ឯវ
វិរោចមានន្តិ វចនសេសា។

១១៦០. អលង្កតោតិអាទិ តស្ស ទេវបុត្តស្ស ថេរេន បុច្ឆិតាការទស្សនំ, តំ
ហេជ្ជា វុត្តត្ថមេវ។

១១៦៤. សង្កម្មាតិ សង្កមេត្វា, សង្កម្មាតិ វា សង្កហេត្វា។ ហេត្វត្ថោបិ ហិ ឥធ
អន្តោនីតោ, ពហូ ឯកតោ ហុត្វាតិ អត្ថោ។ អាតាតិ អាគញ្ញិ។ មាសេតិ
មាសសស្សនិ។

១១៦៥. ទ្វយជ្ជាតិ ទ្វយំ អន្ធិ ឯតរហិ កិច្ចំ កាតព្វំ។ ឧភយញ្ច ការិយន្តិ
វុត្តស្សេវត្ថស្ស បរិយាយវចនំ។ សញ្ញន្តិ ធម្មសញ្ញំ។ តេនាហ “យោនិសោ”តិ
បដិលទ្ធាតិ បដិលភិក្ខុ។ ឱបិទ្ធិ បនិក្កាហាបនវសេន ហត្ថ ឱបី។ អនន្តកន្តិ
នន្តកំ កុម្មាសំ បក្ខិបិក្ខា ពន្ធិក្ខា ឋបិទំ បិលោតិកំ។ អ-កាពោ ចេត្ត
និចាតមត្តំ។

១១៦៦. សោតិ សោ អហំ។ តុរិតោតិ តុរិតោ សម្ពមន្តោ។ អវាសវិន្តិ ឧបគច្ឆិ,
ចារិសី វា។ បុរា អយំ ភញ្ញតិ យស្សិទំ ជនន្តិ យស្ស ខេត្តសាមិកស្ស ឥទំ
មាសសស្សំ ជនំ, តំ អយំ គោគណោ ភញ្ញតិ បុរា តស្ស ភញ្ញនតោ,

អាមធុនតោ បុរេតរមេវាតិ អត្ថោ។ តតោតិ តត្ថ។ តុវិតស្ស មេ សតោតិ
សម្ពមន្តស្ស មេ សមាធស្ស, សហសា គមនេន មគ្គ កណ្តាសប្បំ
អនោលោកេត្វា គតស្សាតិ អធិប្បាយោ។

១១៦៧. អដ្ឋោម្ហិ ទុក្ខេន បីឡិតោតិ តេន អាសីវិសខំសនេន អដ្ឋោ អដ្ឋិតោ
ឧបទ្កតោ មរណទុក្ខេន ពាធិតោ ភវាមិ។ អហាសីតិ អដ្ឋោហរិ, បរិភុញ្ញីតិ
អត្ថោ។ តតោ ចុតោ កាលកតោម្ហិ ទេវតាតិ តតោ មនុស្សត្ថភាវតោ ចុតោ
មរណកាលប្បត្តិយា, តត្ថ វា អាយុសដ្ឋារស្ស ខេបនសដ្ឋាតស្ស កាលស្ស
កតត្ថា កាលកតោ, តទនន្តរមេវ ច អម្ហិ ទេវតា ទេវត្ថភាវប្បត្តិយា ទេវតា
ហោមីតិ អត្ថោ។

១១៦៨. តយាតិ តយា សទិសោ អញ្ញោ មុនិ មោនេយ្យគុណយុត្តោ ឥសិ
នត្ថិ។ តយាតិ វា និស្សក្ខេ ឥទំ ករណាវចនំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

កោចាលវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. កណ្តាករិមានវណ្ណានា

បុណ្ណាមាសេ យថា ចន្ទោតិ កណ្តាករិមាណំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ
ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតីសភវនំ គតោ។ តស្មី ខណោ
កណ្តាកោ ទេវបុត្តោ សកភវនតោ និក្ខមិត្វា ទិព្វយានំ អភិវហិត្វា មហាន្តេន
បរិវារេន មហាតិយា ទេវិទ្ធិយា ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ
ទិស្វា សញ្ញាតការវតហុមាណោ សហសា យានតោ ឡិវុយ្ហ ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា
បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា សិរស្មី អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ថេរោ -

១១៧១.

“បុណ្ណាមាសេ យថា ចន្ទោ, នក្ខត្តបរិវារិតោ;
សមន្តា អនុបរិយាតិ, តារកាធិបតី សសី។

១១៧២.

“តដូបមំ ឥទំ ព្យម្ពំ, ធិត្ថំ ទេវបុរម្ពំ ច;
អតិរោចតិ វណ្ណាន, ឧទយន្តោវ រំសិមា។

១១៧៣.

“វេឡ្យរិយសុវណ្ណាស្ស, ជលិកា រូបិយស្ស ច;
មសារគល្លមុត្តាហិ, លោហិតផ្គុមណីហិ ច។

១១៧៤.

“ចិត្រា មនោរមា ភូមិ, វេឡ្យរិយស្ស សន្តតា;
ក្ខត្តាភារា សុភា រម្មា, ចាសាទោ តេ សុមាបិតោ។

១១៧៥.

“រម្មា ច តេ ចោក្ខរណី, បុត្តលោមនិសេវិតា;
អន្នោទកា វិប្បសន្នា, សោណ្ណាវាលុកសន្តតា។

១១៧៦.

“នាឆាបទុមសញ្ញា, បុណ្ណរីកសមោតតា;
សុរភី សម្បវាយន្តិ, មនុញ្ញា មាតុតេវិតា។

១១៧៧.

“តស្សា តេ ឧភតោ បស្សេ, វនគុម្ពា សុមាបិតា;

ឧបេតា បុប្ផរុក្ខេហិ, ជលរុក្ខេហិ ចូកយំ។

១១៧៨.

“សោវណ្ណាចារេ បល្លង្គេ, មុនុកេ គោនកត្ថតេ;
និសិទ្ធិំ ទេវរាជំ, ឧបតិជ្ជន្តិ អច្ឆរា។

១១៧៩.

“សញ្ញាភរណសញ្ញា, នាធាមាលាវិភូសិតា;
រមេន្តិ តំ មហិទ្ធិកំ, វសវត្ថីវ មោទសិ។

១១៨០.

“កេរិសម្ពុមុទិដ្ឋាហិ, វិណាហិ បណាវេហិ ច;
រមសិ រតិសម្បជ្ជោ, នច្ចគីតេ សុវាទិតេ។

១១៨១.

“ទិញ្ចតេ វិវិធា រូចា, ទិញ្ចា សទ្ធា អថោ រសា;
គន្ធា ច តេ អធិប្បតា, ដោជ្ជញ្ចា ច មនោរមា។

១១៨២.

“តស្មី វិមាទេ បវរេ, ទេវបុត្ត មហាប្បភោ;
អតិរោចសិ វណ្ណេន, ឧទយន្តោវ ភាណុមា។

១១៨៣.

“ធានស្ស តេ ឥទំ ជលំ, អថោ សីលស្ស វា បន;
អថោ អញ្ចាលិកម្មស្ស, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតា”តិ។ -

អធិគតសម្បត្តិកិត្តនមុខេន កតកម្មំ បុច្ឆិ។

១១៨៤.

“សោ ឆេវបុត្តោ អត្តមនោ, មេគ្គល្លានេន បុច្ឆិតោ;
បញ្ចំ បុដ្ឋោ វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១១៨៥.

“អហំ កបិលវត្ថុស្មី, សាកិយានំ បុរុត្តមេ;
សុទ្ធាទនស្ស បុត្តស្ស, កណ្ណាកោ សហជា អហំ។

១១៨៦.

“យទា សោ អឌ្ឍវត្តាយំ, ពោធាយ មភិនិក្ខមិ;
សោ មំ មុទ្ធហិ ចាលីហិ, ជាលិតម្ពនខេហិ ច។

១១៨៧.

“សត្តី អាគោជយិត្វាន, វហ សម្មាតិ ចព្រវិ;
‘អហំ លោកំ តារយិស្សំ, បត្តោ សម្ពោធិមុត្តមំ’។

១១៨៨.

“តំ មេ គិរំ សុណាន្តស្ស, ហាសោ មេ វិបុលោ អហុ;
ឧទគ្គិច្ឆិត្តោ សុមនោ, អភិសីសី តទា អហំ។

១១៨៩.

“អភិវុទ្ធិញ្ច មំ ញត្វា, សក្យបុត្តំ មហាយសំ;
ឧទគ្គិច្ឆិត្តោ មុទិតោ, វហិស្សំ បុរិសុត្តមំ។

១១៩០.

“បរេសំ វិជិតំ កន្ធា, ឧត្តតស្មី ទិវាករេ;

មមំ ឆន្ទញ្ចា ឌីហាយ, អនបេក្ខោ សោ អបក្កមិ។

១១៩១.

“តស្ស តម្កនខេ ចាទេ, ជីវាយ បរិលេហិសំ;
គច្ឆន្តញ្ចា មហាវីរំ, រុទមាណោ ឧទិក្ខិសំ។

១១៩២.

“អទស្សនេនហំ តស្ស, សក្យបុត្តស្ស សិរីមតោ;
អលត្ថំ គរុកាពាធំ, ឱប្បំ មេ មរណំ អហុ។

១១៩៣.

“តស្សេវ អានុកាវេន, វិមាធំ អាវសាមិធំ;
សត្តកាមគុណោបេតំ, ទេវោ ទេវបុរិម្ហិវ។

១១៩៤.

“យញ្ចា មេ អហុវា ហាសោ, សទ្ធិំ សុត្វាន ពោធិយា;
តេនេវ កុសលមូលេន, ដុស្សិស្សំ អាសវក្ខយំ។

១១៩៥.

“សេច ហិ ភន្តេ គច្ឆេយ្យាសិ, សត្ត ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ;
មមាបិ នំ វចនេន, សិរសា វជ្ជាសិ វន្តនំ។

១១៩៦.

“អហាម្បិ ធន្តំ គច្ឆិស្សំ, ជិនំ អប្បជិបុគ្គលំ;
ទុល្លភំ ធស្សនំ ហោតិ, លោកនាថាន តាធិន”ន្តិ។ -

សោមី អត្តនា កតកម្មំ កថេសិ។ អយញ្ញំ អនន្តរេ អត្តការេ អម្ពាកំ
ពោធិសត្តន សហជាតោ កណ្តាកោ អស្សរាជា អហោសិ។ សោ
អភិនិក្ខមនសមយេ អភិរុទ្ធោ តេនេវ វត្តាវសេសេន តីណិ វជ្ជានិ មហាបុរិសំ
អតិក្កមាបេត្វា អនោមាណធិតិវំ សម្មាបេសិ។ អថ សោ មហាសត្តន សូរិយេ
ឧត្តតេ យជីការមហាព្រហ្មនា ឧបនីតានិ បត្តចីវរានិ គហេត្វា បព្ពជិត្វា ធន្នេន
សទ្ធិ កបិលវត្ថុំ ឧទ្ទិស្ស វិស្សន្តិតោ។ សិនេហភារិកេន ហធយេន
មហាបុរិសស្ស ចាទេ អត្តនោ ជីវ្ហាយ លេហិត្វា បសាទសោម្មានិ អក្ខិនិ
ឧម្ពិលេត្វា យាវ ធស្សនបថា ឱលោកេន្តោ ធស្សន្ធបចារំ បន អតិក្កន្តេ
លោកនាថេ “ឯវីវិដំ នាម លោកគ្គនាយកំ មហាបុរិសំ អហំ វហី, សដលំ វត
មេ សរីរំ អហោសី” តិ បសន្នមាណសោ ហុត្វា បុន ចិវកាលំ សង្កតស្ស បេមស្ស
វសេន វិយោគទុក្ខំ អសហន្តោ ភារិនិយា ទិព្ពសម្បត្តិយា វសេន ធម្មតាយ
ចោធិយមាណោ កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ និព្ពត្តិ។ តំ សន្ធាយ វត្ថុំ
“បុណ្ណាមាសេ យថា ចន្ទោ... បេ... អហំ កបិលវត្ថុស្មិ” តិ អាធិ។

១១៧១. តត្ថ បុណ្ណាមាសេតិ បុណ្ណាមាសិយំ សុក្កបក្ខេ បន្ទរសិយំ។
តារកាធិបតីតិ តារកានំ អធិបតិ។ សសីតិ សសលញ្ញនវា។ “តារកាធិប
ទិស្សតី” តិ កេចិ បឋន្តិ, តេសំ តារកាធិចាតិ អវិភត្តិ កនិទ្កេសោ, តារកានំ
អធិចោ ហុត្វា ទិស្សតិ អនុបរិយាតិ ចាតិ យោជនា កាតញ្ញា។

១១៧២. ទិព្ពំ ទេវបុរម្ពិ ចាតិ ទេវបុរស្មិម្បិ ទិព្ពំ។ យថា មនុស្សានំ ឋានតោ
ទេវបុរំ ឧត្តមំ, ឯវំ ទេវបុរតោ ចាបិ ឥទំ តវវិមាណំ ឧត្តមន្តិ ទស្សេតិ។ តេនាហ
“អតិរោចតិ វណ្ណេន, ឧទយន្តោវ វសិមា” តិ, ឧត្តច្ឆន្តោ សូរិយោ វិយាតិ អត្តោ។

១១៧៣. វេឡិវិយសុវណ្ណស្សតិ វេឡិវិយេន សុវណ្ណេន ច ឥទំ ព្យម្ពំ និម្មិតន្តិ
វេនសេសេន យោជនា។ ដលិកាតិ ដលិកមណីនា។

០០៧៥. ចោត្តរណីតិ ចោត្តរណីយោ។

០០៧៧-៨. តស្សាតិ តស្សា ចោត្តរណីយោ។ វនគុម្ភាតិ ឧយ្យានេ សុបុប្ផកន្លេ
សន្ធាយ វនតិ។ ទេវរាជវាតិ សក្កវិយ។ ឧបតិជ្ជន្តិ ឧបជ្ជានំ ករោន្តិ។

០០៧៩. សព្ពាភរណសព្ពាដ្ឋាតិ សព្ពេហិ ឥត្តាលង្ការេហិ បដិច្ឆាទិតា,
សព្ពសោវិត្តសិកសរីរាតិ អត្ថោ។ វសវត្ថិវាតិ វសវត្ថិទេវរាជាវិយ។

០០៨០. ភេរិសង្ខមុទិផ្កាហិតិ លិដ្ឋវិបល្លាសេនវុត្ថំ, ភេរិហិ ច សង្ខេហិ ច
មុទិផ្កេហិ ចាតិ យោជនា។ វតិសម្បន្នាតិ ទិព្ពាយ វតិយា សមដ្ឋិត្យតោ។
នច្ចគីតេ សុវាទិតេតិ នច្ច ច គីតេ ច សុន្ទរេ វាទិតេ ច, នច្ចនេ ច កាយនេ ច
សុន្ទរេ វាទិតេ ច ហេតុក្កតេ។ និមិត្តត្ថេ ហិ ឯតំ ភុម្មំ, បវត្ថិតេតិ វា
វចនសេសោ។

០០៨១. ទិព្ពាតេ វិវិទា រូចាតិ ទេវលោកបរិយាបន្នា នានប្បការា
ចក្កវិញ្ញាយ្យា រូចា តុយ្ហំ អធិប្បតា យថាធិប្បតា មនោរមាវិជ្ជន្តិ
កិរិយាបទំ អានេត្វា យោជេតព្ពំ។ ទិព្ពា សន្នាតិអាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។

០០៨៥. កណ្ណាកោ សហដោ អហន្តិ ឯតុ អហន្តិ និចាតមត្តំ។ “អហូ”តិ
កេចិ បដ្ឋន្តិ, កណ្ណាកោ នាម អស្សរាជា មហាសត្តេន សហ ឯកស្មីយេវ ទិវសេ
ជាតត្តា សហដោ អហោសិន្តិ អត្ថោ។

០០៨៦. អឡរត្តាយន្តិ អឡរត្តិយំ, មជ្ឈិមយាមសមយេតិ អត្ថោ។ ពោធាយ
មភិនិក្ខមីតិ ម-កាវោ បទសន្ធិកវោ, អភិសម្ពោធិអត្ថំ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមីតិ
អត្ថោ។ មុទ្ធហិ ចាណីហិតិ មុទុហត្ថតំ មហាបុរិសលក្ខណំ វនតិ។

ជាលិកម្មនាខេហ៍តិ ជាលវន្តេហ៍ អភិលោហិតនាខេហ៍។ តេន ជាលហត្ថតំ
មហាបុរិសលក្ខណំ តម្កនខតំ អនុញ្ញានញា ទស្សេតិ។

១១៨៧. សត្តិ នាម ជដ្ឋ្យា, ឥធ បន សត្តិនោ អាសន្នជ្ជានភូតោ ឡុប្បទេសោ
“សត្តិ”តិ វុត្តោ។ អាគោដយិត្វានាតិ អប្បោបេត្វា។ “វហ សម្មា”តិ ចព្រឹត្តិ
“សម្ម កណ្ណក, អន្នេករត្តិ មំ វហ, មយ្ហំ ឱបវុយ្ហំ ហោហី”តិ ច កថេសិ។ វហនេ
បន បយោជនំ តនា មហាសត្តេន ទស្សិតំ វនន្តោ “អហំ លោកំ តារយិស្សំ,
បត្តោ សម្ពោធិមុត្តម”ន្តិ អាហា។ តេន “អហំ ឧត្តមំ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិ បត្តោ
អធិគតោ ហុត្វា សនេវកំ លោកំ សំសារមហោយតោ តារយិស្សមិ, តស្មា
នយិទំ គមនំ យំកិញ្ចីតិ ចិន្តេយ្យាសី”តិ គមនេ បយោជនស្ស អនុត្តរការំ
ទស្សេតិ។

១១៨៨-៩. ហាសោតិ តុដ្ឋិ។ វិបុលោតិ មហាឧឡារោ។ អភិសីសិន្តិ អាសិសី
ឥច្ឆិ សម្មជិច្ឆិ។ អភិវុឡញា មំ ញាត្វា, សក្យបុត្តំ មហាយសន្តិ បត្តជិវុលយសំ
សក្យរាជបុត្តំ មហាសត្តំ មំ អភិវុយ្ហ ទិសិន្នំ ជានិត្វា។ វហិស្សន្តិ នេសី។

១១៩០-៩១. បរេសន្តិ បររាជ្ជនំ។ វិជិតន្តិ ទេសំ បររដ្ឋំ។ ឱហាយាតិ វិស្សន្តិត្វា។
អបក្កមីតិ អបក្កមីតុំ អារាទិ។ “បរិត្តជី”តិ ច បឋន្តិ។ បរិលេហិសន្តិ បរិតោ
លេហី។ ឧទិត្តិសន្តិ ឱលោកេសី។

១១៩២-៣. គរុកាពាធន្តិ គរុកំ ពាឡ្ហំ អាពាធំ, មរណាន្តិកំ ទុក្ខន្តិ អត្តោ។
តេនាហ “ឱប្បំ មេ មរណំ អហូ”តិ។ សោ ហិ អនេកាសុ ជាតីសុ មហាសត្តេន
ទឡ្ហភត្តិកោ ហុត្វា អាគតោ, តស្មា វិយោគទុក្ខំ សហិតុំ នាសក្ខិ,
“សម្មាសម្ពោធិ អធិគន្តំ និក្ខន្តោ”តិ បន សុត្វា និរាមិសំ ឧឡារំ
បីតិសោមនស្សញា ឧប្បជ្ជិ, តេន មរណានន្តរំ តារតីសេសុ និព្ពត្តិ, ឧឡារា ចស្ស

ធិត្ថសម្បត្តិយោ ចាតុរហេសុំ។ តេន វុត្ថំ “តស្សេវ អានុភាវេនា”តិ, ហ្នានកតស្ស
បសាទមយបុញ្ញស្ស ពលេន។ ទេវោ ទេវបុរិម្ភិតិ តាវតីសកវេន សក្កោ
ទេវរាជាវិយ។

១១៩៤. យញ្ច មេ អហុវា ហាសោ, សទ្ធិំ សុត្វាន ពោធិយាតិ “បត្តោ
សម្ពោធិមុត្តម”ន្តិ បឋមតវំ ពោធិសទ្ធិំ សុត្វា តទា មយ្ហំ ហាសោ អហុ, យំ
ហាសស្ស កវំនំ សុស្សនំ, តេនេវ កុសលមូលេន តេនេវ កុសលពីដេន
ដុសិស្សន្តិ ដុសិស្សមិ ចាបុណិស្សមិ។

១១៩៥. ឯវំ ទេវបុត្តោ យថាធិកតាយ អនាគតាយ កវសម្បត្តិយា
ការណភូតំ អត្តនោ កុសលកម្មំ កថេន្តោ ឥនានិ អត្តនា ភកវតោ សន្តិកំ
គន្ធកាមាបិ បុរេតវំ ថេវេន សត្តុ វន្តនំ បេសេន្តោ “សចេ”តិ កាថមាហា។ តត្ថ
សចេ គច្ឆេយ្យាសីតិ យទិ គមិស្សសី។ “សចេ គច្ឆសី”តិ កេចិ បឋន្តិ, សោ
ឯវត្តោ។ មមាបិ នំ វចនេនាតិ ន កេវលំ តវ សភាវេនេវ, អថ ខោ មមាបិ
វចនេន ភកវន្តំ។ វជ្ជាសីតិ វទេយ្យាសិ, មមាបិ សិរសាវន្តនន្តិ យោជនា។

១១៩៦. យទិបិ ទានិ វន្តនញ្ច បេសេមិ, បេសេត្វា ឯវ បន ន តិជ្ជាមីតិ
ទស្សេន្តោ អាហា “អហម្មិ ទន្ធិំ គច្ឆិស្សំ, ជិនំ អប្បជិបុគ្គល”ន្តិ។ គមនេ បន
ទន្ធិតវំ ការណំ ទស្សេតុំ “ទុល្លភំ ទស្សនំ ហោតិ, លោកនាថាន តាទិន”ន្តិ
អាហា។

១១៩៧.

“សោ កតញ្ច កតវេទី, សត្តាវំ ឧបសង្កមិ;
សុត្វា គិវំ ចក្កមតោ, ធម្មចក្កំ វិសោធយិ។

១១៩៨.

“វិសោធនត្វា ទិដ្ឋិតតំ, វិចិត្តិច្ឆំ វតានិ ច;
វុទ្ធិត្វា សត្តនោ ចានេ, តត្ថវន្តរធាយថា” តិ។ -

ឥមា ទេ កាថា សង្កឹតិការេហិ ឋបិតា។

១១៩៧. តត្ថ សុត្វា គិរំ ចក្កមតោតិ បញ្ចហិ ចក្កហិ ចក្កមតោ
សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វចនំ សុត្វា។ ធម្មចក្កន្តិ សោតាបត្តិមគ្គំ។ វិសោធយីតិ
អធិគច្ឆិ។ អធិគមោយេវ ហិ តស្ស វិសោធនំ។

១១៩៨. វិសោធនត្វា ទិដ្ឋិតតន្តិ ទិដ្ឋិតតំ សមុគ្សាតេត្វា។ វិចិត្តិច្ឆំ វតានិ ចាតិ
សោឡសវត្ថុកំ អជ្ឈវត្ថុកញ្ចា វិចិត្តិច្ឆញ្ចា “សីលព្ពតេហិ សុទ្ធិ” តិ
បវត្ថនកសីលព្ពតបរាមាសេ ច វិសោធយីតិ យោជនា។ តត្ថ ហិ សហ
បរិយាយេហិ តថា បវត្ថា បរាមាសា “វតានី” តិ វុត្ថំ។ សេសំ វុត្ថនយមេវ។

កណ្ណាករិមានវណ្ណានា ទិដ្ឋិតា។

៨. អនេកវណ្ណាវិមានវណ្ណានា

អនេកវណ្ណំ ឧរសោកនាសនន្តិ អនេកវណ្ណាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?
ភគវា សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន អាយស្មា
មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្ថនយេន ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតីសកវនំ
អគមាសិ។ អថ នំ អនេកវណ្ណា ទេវបុត្តោ ទិស្វា សញ្ញាតការវពហុមាណោ
ឧបសង្កមិត្វា អញ្ចលី បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ ថេរោ -

១១៩៩.

“អនេកវណ្ណំ ឧរសោកនាសនំ, វិមានមារុយ្ហ អនេកចិត្តំ;
បរិវារិតោ អច្ឆរាសង្កណេន, សុនិម្មិតោ ភូតបតីវ មោទសិ។

១២០០.

“សមស្សមោ នត្តិ កុតោ បនុត្តរោ, យសេន បុញ្ញេន ច ឥទ្ធិយា ច;
សព្វេ ច ទេវា ភិទ្ទសកណា សមេច្ច, តំ តំ នមស្សន្តិ សសីវ ទេវា;
ឥមា ច តេ អច្ឆរាយោ សមន្តតោ, នច្ចន្តិ កាយន្តិ បមោទយន្តិ។

១២០១.

“ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភារោ,
មនុស្សក្ខតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភារោ,
វណ្ណោ ច តេ សព្វធិសា បភាសតី”តិ។ -

អធិកតសម្បត្តិកិត្តនមុខេន កតកម្មំ បុច្ឆិ។ តំ ទស្សេតុំ -

១២០២. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ...បេ....យស្ស កម្មស្សិទំ ជល”ន្តិ។ -

វុត្តំ។ សោបិ -

១២០៣.

“អហំ ភទន្តេ អហុវាសិ បុព្វេ, សុមេធនាមស្ស ជិនស្ស សាវកោ;
បុប្ផនោ អនុពោធាហាមស្មិ, សោ សត្ត វស្សានិ បរិត្តជិស្សហំ។

១២០៤.

“សោហំ សុមេធស្ស ជិនស្ស សត្តនោ, បរិនិព្វតស្សោយតិណ្ណាស្ស
តាធិនោ;
រតនុច្ចយំ ហោមជាលេន ធន្នំ, វន្តិក្វា ជ្ជបស្មី មនំ បសាទយី។

១២០៥.

“ន មាសិ ធានំ ន ច មត្តិ ធាតុំ, បរេ ច ខោ តត្ថ សមាធិបេសី;
បូជេថ នំ បូជនីយស្ស ធាតុំ, ឯវំ កិរ សគ្គមិតោ គមិស្សថ។

១២០៦.

“តនេវ កម្ពំ កុសលំ កតំ មយា,
សុខញ្ច ទិព្វំ អនុភោមិ អត្តនា;
មោទាមហំ តិទសគណាស្ស មជ្ឈេ,
ន តស្ស បុញ្ញស្ស ខយម្បិ អជ្ឈគ”ន្តិ។ - កថេសី;

ឥតោ កិរ តីសកប្បសហស្សេ សុមេធា នាម សម្មាសម្ពុទ្ធា លោកេ
ឧប្បជ្ឈិត្វា សនេវកំ លោកំ ឯកោភាសំ កត្វា កតតុទ្ធកិច្ចោ បរិនិព្វិតោ,
មនុស្សហិ ច ភគវតោ ធាតុំ គហេត្វា រតនចតិយេ កតេ អញ្ញាតរោ បុរិសោ
សត្តុ សាសនេ បព្ពជិត្វា សត្តុ វស្សានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា អនវជ្ជិតចិត្តតាយ
កុក្កច្ឆកោ ហុត្វា ឧប្បព្ពជិ។ ឧប្បព្ពជិតោ ច សំវេគពហុលតាយ
ធម្មច្ឆន្ទវន្តតាយ ច ចតិយដ្ឋនោ សម្មជ្ឈនបរិភណ្ឌានីនិ ករោន្តោ
និច្ចសីលឧចោសថសីលានិ រក្ខន្តោ ធម្មំ សុណាន្តោ អញ្ជោ ច បុញ្ញកិរិយាយ
សមាធិបេន្តោវិចរិ។ សោ អាយុបរិយោសានេ កាលកតោ តាវតីសេសុ និព្វត្តិ។
សោ បុញ្ញកម្មស្ស ឧឡារភាវេន មហោសក្ខោ មហានុភាវោ សក្កាធិហិ
នេវតាហិ សក្កតបូជិតោ ហុត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ វត្វា តតោ ចុតោ អបរាបរំ
នេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ តស្សេវ កម្មស្ស វិចាការសេសេន
តាវតីសភវនេ និព្វត្តិ, “អនេកវណ្ណោ”តិ នំ នេវតា សញ្ញានីសុ។ តំ សន្ទាយ វុត្តំ
“អថ នំ អនេកវណ្ណោ នេវបុត្តោ...ថេ.... ន តស្ស បុញ្ញស្ស ខយម្បិ អជ្ឈគន្តិ
កថេសី”តិ។

១១៩៩. តត្ថ អនេកវណ្ណាន្តិ នីលបីតាទិវសេនវិវិជវណ្ណតាយ
អនន្តរិមាណាទីនំវិវិជសណ្ឋានតាយ ច នាណវិជវណ្ណំ។ ធនសោកនាសនន្តិ
សីតលភាវេន ធនបរិឡាហានំវិនោទនតោ មនុញ្ញតាយ ធនស្សនីយតាយ ច
សោកស្ស អនោកាសតោ ធនសោកនាសនំ។ អនេកចិត្តន្តិ នាណវិជចិត្តរូបំ។
សុនិម្មិតោ ភូតបតីវាតិ តាវតីសកាយិកោបិ ឧឡារទិព្វភោគតាយ
សុនិម្មិតទេវរាជារិយ មោទសិ តុស្សសិ អភិរមសិ។

១២០០. សមស្សមោតិ សមោ ឯវ ហុត្វា សមោ, និព្វិយាយេន សទិសោ តេ
តុហ្គំ នត្ថិ, កុតោ បន កេន ការណេន ឧត្តរិ អធិកោ កោ នាម សិយា។ កេន
បន សមតា ឧត្តរិតរតា ចាតិ អាហា “យសេន បុញ្ញេន ច ឥទ្ធិយា ចា”តិ។ តត្ថ
យសេនាតិ បរិវារេន។ ឥទ្ធិយាតិ អានុភាវេន។ យសេនាតិ វា ឥស្សរិយេន,
ឥទ្ធិយាតិ ទេវិទ្ធិយា។ យសេនាតិ វា វិកវសម្បត្តិយា, ឥទ្ធិយាតិ យចិច្ច តស្ស
កាមគុណស្ស ឥជ្ឈនេន។ យសេនាតិ វា កិត្តិយោសេន, ឥទ្ធិយាតិ សមិទ្ធិយា។
បុញ្ញេនាតិ តត្ថ តត្ថ វុត្តាវសិជ្ជបុញ្ញជលេន, បុញ្ញកម្មេនេវ វា។

“សព្វេ ច ទេវា”តិ សាមញ្ញតោ គហិតមត្តំ “តិទសគណា”តិ ឥមិនា
វិសេសេត្វា វុត្តំ។ ឯកច្ឆស្ស បច្ឆេកំ និបច្ឆការំ ករោន្តាបិ បមុទិតា ន ករោន្តិ, ន
ឯវមេតស្ស។ ឯតស្ស បន បមុទិតាបិ ករោន្តិយេវាតិ ធស្សេតុំ “សមេច្ឆា”តិ
វុត្តំ។ តំ តន្តិ តំ ត្វំ។ សសីវ ទេវាតិ យថា នាម សុក្កបក្ខចាជិបទិយំ ទិស្សមាណំ
សសី ចន្ទំ មនុស្សា ទេវា ច អាទរជាតា នមស្សន្តិ, ឯវំ តំ សព្វេបិ តិទសគណា
នមស្សន្តិ តិ អត្ថោ។

១២០១. ភទន្តេតិ ថេរំ ការវេតហុមាណេន សមុទាចរតិ។ អហុវាសិន្តិ
អហោសី។ បុព្វេតិ បុរិមជាតិយំ។ សុមេធនាមស្ស ជិនស្ស សាវកោតិ
សុមេធាតិ ឯវំ ចាកជនាមស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាសនេ បព្ពជិតភាវេន

សាវកោ។ បុព្វជ្ជនោតិ អនិយោ។ តត្ថាបិ សច្ចានំ អនុពោធមត្តស្សបិ
អភាវេន អនុពោធា។ សោ សត្ត វស្សានិ បរិព្ពជិស្សហន្តិ សោ អហំ សត្ត
សំវច្ឆរានិ បព្ពដ្ឋាគុណមត្តេន វិចរី, ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ នាធិកច្ឆិន្តិ អធិប្បាយោ។

១២០៤. រតនុច្ចយន្តិ មណិកនកាធិរតនេហិ ឧច្ឆិតំ ឧស្សិតរតនេចតិយំ។
ហោមជាលេន ធន្នន្តិ សមន្តតោ ឧបរិ ច កញ្ចនជាលេន បដិច្ឆាធិតំ។ វន្តិត្វាតិ
បញ្ចបតិជ្ជិតេន តត្ថ តត្ថ បណាមំ កត្វា។ ជូបស្មី មនំ បសាទយិន្តិ
“សព្ពញ្ញាគុណាធិជ្ជានាយ វត ធាតុយា អយំ ជូចោ”តិ ជូបស្មី ចិត្តំ បសាទេសី។

១២០៥. ន មាសិ ធានន្តិ មេ មយា កតំ ធានំ នាសិ នាហោសិ។ កស្មា បន? ន
ច មេត្តិ ធាតុន្តិ មេ មម បរិគ្គហក្ខតំ ធានំ ធាតុំ ន អត្ថិ, ន កិត្យា ទេយ្យវត្ថុវិជ្ជតិ,
បរេ ច ខោ សត្ត តត្ថ ធានេ សមាទបេសី។ “បរេសញ្ច តត្ថ សមាទបេសី”ន្តិ ច
បឋន្តិ, តត្ថ បរេសន្តិ ឧបយោគតេ សាមិវចនំ ទដ្ឋព្វំ។ បូជេថ នន្តិអាទិ
សមាទបនាការទស្សនំ, តំ ធាតុន្តិ យោជនា។ ឯវំ កិរាតិ កិរ-សន្ថោ
អនុស្សវត្ថោ។

១២០៦. ន តស្ស បុញ្ញស្ស ខយម្បិ អជ្ឈតន្តិ តស្ស តទា សុមេធំ ភកវន្តំ
ឧទ្ទិស្ស កតស្ស បុញ្ញកម្មស្ស បរិក្ខយំ នាធិកច្ឆិ, តស្សេវ កម្មស្ស
វិចាការសេសំ បច្ឆនុភោមីតិ ទស្សេតិ។ យំ បនេត្ត ន វុត្ថំ, តំ ហោជ្ជា វុត្ថនយត្តា
សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ ទដ្ឋព្វំ។

អនេកវណ្ណាវិមាណវណ្ណានិជ្ជិតា។

៩. មជ្ឈកុណ្ឌាលីវិមាណវណ្ណានា

អលង្កតា មជ្ជកុណ្ឌលីតិ មជ្ជកុណ្ឌលីវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិវាសី ឯកោ ព្រាហ្មណោ
អន្តោ មហាទូនោ មហាកោតោ អស្សន្តោ អប្បសន្នោ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ កស្សចិ
កិត្តិ ន ទេតិ, អនានតោ ឯវ “អទិន្នបុត្តកោ”តិ បញ្ញាយិត្ត។ សោ
មិច្ឆាទិដ្ឋិកាវេន ច លុទ្ធកាវេន ច តថាគតំ វា តថាគតសាវកំ វា ទដ្ឋម្បី ន
ឥច្ឆតិ។ មជ្ជកុណ្ឌលំ នាម អត្ថនោ បុត្តញ្ច សិក្ខាបេសិ “តាត, តយា សមណោ
គោតមោ តស្ស សាវកា ច ន ឧបសង្កមិតញ្ច ន ទដ្ឋញ្ច”តិ។ សោបិ តថា
អកាសិ។ អថស្ស បុត្តោ គិលានោ អហោសិ, ព្រាហ្មណោ ធនក្ខយភយេន
ភេសន្តំ ន កាវេសិ, រោគេ បន វឡិកេវ វេជ្ជេ បក្កោសិត្វា ទស្សេសិ។ វេជ្ជោ តស្ស
សរីរំ ឱលោកេត្វា “អតេកិច្ចា”តិ តំ ញាត្វា អបក្កមីសុ។ ព្រាហ្មណោ “បុត្ត
អព្ពន្ធវេ មតេ និហារណំ ទុក្ខ”ន្តិ បុត្តំ ពហិទ្វារកោដ្ឋកេ និបជ្ជាបេសិ។

ភគវា វត្តិយា បច្ចុសសមយេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ លោកំ
វោលោកេន្តោ អទ្ទស មជ្ជកុណ្ឌលីមាណាវំ ឱណាយុកំ តទហោវ ចវនធម្មំ,
និរយសំវត្ថនិកញ្ចស្ស កម្មំ កតោកាសំ។ “សចេ បនាហំ តត្ថ គមិស្សាមិ, សោ
មយិ ចិត្តំ បសាទេត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា បិតរំ អាឡាហនេ រោទមាណំ ឧបគន្ធា
សំវេជេស្សតិ, ឯវ សោ ច តស្ស បិតា ច មម សន្តិកំ អាគមិស្សតិ,
មហាជនកាយោ សន្និបតិស្សតិ តត្ថ មយា ធម្មេ ទេសិតេ
មហាធម្មាភិសមយោ ភវិស្សតី”តិ ឯវ បន ញាត្វា បុព្ពណ្ណាសមយំ និវាសេត្វា
បត្តចីវរមាធាយ មហាតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិ សាវត្ថិ បិណ្ឌាយ បរិដ្ឋោ
មជ្ជកុណ្ឌលីមាណាវស្ស បិតុ គេហាសមីបេ ឋិត្វា ធព្ពណ្ណពុទ្ធវិសិយោ
វិស្សន្នេសិ។ តា ទិស្វា មាណាវោ “កិមេត”ន្តិ ឥតោ ចិតោ ច វិលោកេន្តោ អទ្ទស
ភគវន្តំ ទន្តំ គុត្តំ សន្តិទ្រិយំ ទូត្តិសាយ មហាបុរិសលក្ខណេហិ អសីតិយា
អនុព្យញ្ញនេហិ ព្យាមប្បកាយ កេតុមាលាយ ច វិជ្ជោតមាណំ អនុបមាយ

ពុទ្ធសិរិយា អចិន្តេយ្យន ពុទ្ធានុកាវេន វិរោធមានំ។ ទិស្វា តស្ស ឯតទហោសិ
“ពុទ្ធា នុ ខោ ភគវា ឥធានុប្បត្តោ, យស្សាយំ រូបសម្មទា អត្តនោ តេជសា
ស្វរិយម្បិ អភិភវតិ, កន្តកាវេន ចន្ទិមំ, ឧបសន្តកាវេន សព្វេបិ
សមណាព្រាហ្មណោ, ឧបសមេន នាម ឯត្រូវ ភវិតតំ, អយមេវ ច មញ្ញោ ឥមស្មី
លោកេ អគ្គបុគ្គលោ, មមេវ ច អនុកម្មាយ ឥធានុប្បត្តោ” តិ ពុទ្ធាវម្ពណាយ
បីតិយា និរន្តរំ ដុជសវីរោ អនប្បកំ បីតិសោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តោ បសន្នចិត្តោ
អញ្ចលី បគ្គយ្ហ និបជ្ជិ។ តំ ទិស្វា ភគវា “អលំ ឥមស្ស ឯត្តកេន
សគ្គបបត្តិយា” តិ បក្កាមិ។

សោបិ តំ បីតិសោមនស្សំ អវិជហន្តោវ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ
ទ្វាទសយោជនិកេ វិមាទេ និត្តត្ថិ។ បិតា បនស្ស សវីរសក្ការំ កវិត្វា
ទុតិយទិវសេ បច្ឆសវេលាយំ អាឡាហនំ គន្ធា “ហា ហា មជ្ជកុណ្ឌលី, ហា ហា
មជ្ជកុណ្ឌលី” តិ បរិទេវមាទោ អាឡាហនំ អនុបរិក្កមន្តោ រោទតិ។ ទេវបុត្រោ
អត្តនោ វិភវសម្បត្តិ ឱលោកេត្វា “កុតោ នុ ខោ អហំ ឥធាគតោ កិញ្ច កម្មំ
កត្វា” តិ ឧបទាវេន្តោ អត្តនោ បុរិមត្ថការំ ញាត្វា តត្ថ ច មរណាកាលេ ភគវតិ
បរិត្តិតំ ចិត្តប្បសាទំ មនោហរំ អញ្ចលីករណាមត្តំ ទិស្វា “អហោ មហានុកាវា
ពុទ្ធា ភគវេន្តោ” តិ សាតិសយំ តថាគតេ សញ្ញាតប្បសាទពហុមាទោ
“អទិន្នបុត្តកព្រាហ្មណោ នុ ខោ កី ករោតី” តិ ឧបទាវេន្តោ អាឡាហនេ
រោទមាទំ ទិស្វា “អយំ មយ្ហំ បុត្តេ ភេសជ្ជមត្តម្បិ អកត្វា ឥទានិ និរត្តកំ
អាឡាហនេ រោទតិ, ហន្តំ នំ សំវេជេត្វា កុសលេ បតិជ្ជាបេស្សមី” តិ
ទេវលោកតោ អាគន្ធា មជ្ជកុណ្ឌលីរូបេន រោទមាទោ “ហា ហា ចន្ទ, ហា ហា
ស្វរិយា” តិ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្តន្តោ បិតុ សមីបេ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ព្រាហ្មណោ
“អយំ មជ្ជកុណ្ឌលី អាគតោ” តិ ចិន្តេត្វា កាថាយ អដ្ឋកាសិ -

១២០៧.

“អលង្កតោ មជ្ជកុណ្ឌលី, មាលធាវី ហរិចន្ទនុស្សនោ;
ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទសិ, វនមជ្ឈេ កី ទុក្ខិតោ តុវ”ន្តិ។

តត្ថ អលង្កតោតិ វិភូសិតោ។ មជ្ជកុណ្ឌលីតិ សរីរឫទេសស្ស អយំសនត្តំ
មាលាលតាធម្មោ អនុស្សត្វា មជ្ជាការេនេវ កតកុណ្ឌលោ។ អថ វា
មជ្ជកុណ្ឌលីតិ វិសុទ្ធកុណ្ឌលោ, តាបេត្វា ជាតិហិដ្ឋុលីកាយ មជ្ជិត្វា ធារិត្វា
សូករលោមេន មជ្ជិតកុណ្ឌលោតិ អត្តោ។ មាលធាវីតិ មាលំ ធារេន្តោ,
បិឡ្យន្ទិតមាលោតិ អត្តោ។ ហរិចន្ទនុស្សនោតិ វត្ថុចន្ទនេន សព្ពសោ
អនុលីត្តកត្តោ។ កិន្ទិ បុច្ឆាវចនំ។ ទុក្ខិតោតិ ទុក្ខប្បត្តោ។ កីទុក្ខិតោតិ វា
ឯកមេវ បទំ, កេន ទុក្ខេន ទុក្ខិតោតិ អត្តោ។

អថ នំ ទេវបុត្តោ អាហា -

១២០៨.

“សោវណ្ណាមយោ បកស្សរោ, ឧប្បន្នោ រថបញ្ញរោ មម;
តស្ស ចក្កយុគំ នវិជ្ជាមិ, តេន ទុក្ខេន ជហាមិ ជីវិត”ន្តិ។

អថ នំ ព្រាហ្មណោ អាហា -

១២០៩.

“សោវណ្ណាមយំ មណីមយំ, លោហិតកមយំ អថ រូបិយមយំ;
អាចិត្ត មេ ភទ្ទមាណាវ, ចក្កយុគំ បដិចាធយាមិ តេ”តិ។

តំ សុត្វា មាណវោ “អយំ បុត្តស្ស ភេសន្តំ អកត្វា បុត្តបតិរូបកំ មំ ទិស្វា
រោធន្តោ ‘សុវណ្ណាធិមយំ រថចក្កំ ករោមី’តិ វនតិ, ហោតុ និគ្គណ្ហិស្សាមិ ន”ន្តិ

ចិន្តា “ក៏វា មហន្តំ មេ ចក្កយុគំ ករិស្សសី” តិ វត្ថា “យាវ មហន្តំ អាកម្ព័សី” តិ
វុត្ថេ “ចន្ទិមស្វរិយេហិ មេ អត្តោ, តេ មេ ទេហី” តិ យាចន្តោ -

១២១០.

“សោ មាណវោ តស្ស ចាវទិ, ចន្ទស្វរិយា ឧភយេត្ថ ទិស្សវេ;
សោវណ្ណាមយោ វថោ មម, តេន ចក្កយុគេន សោភតី” តិ។

អថ នំ ព្រាហ្មណោ អាហា -

១២១១.

“ពាលោ ខោ ភូំ អសិ មាណាវ, យោ ភូំ បត្តយសេ អបត្តិយំ;
មញ្ញាមិ តុំ មរិស្សសិ, ន ហិ ភូំ លច្ឆសិ ចន្ទស្វរិយេ” តិ។

អថ នំ មាណវោ “កី បន បញ្ញាយមាណស្សត្ថាយ រោទន្តោ ពាលោ ហោតិ,
ឧទាហុ អបញ្ញាយមាណស្ស” តិ វត្ថា -

១២១២.

“គមនាគមនម្បិ ទិស្សតិ, វណ្ណាធាតុ ឧភយេត្ថ វីជិយា;
បេតោ កាលកតោ ន ទិស្សតិ, កោ និធ កន្ទតំ ពាល្យតរោ” តិ។

តំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ “យុត្តំ ឯស វទតី” តិ សល្លក្ខេត្វា -

១២១៣.

“សច្ចំ ខោ វទេសិ មាណាវ, អហមេវ កន្ទតំ ពាល្យតរោ;
ចន្ទិរិយ ទាវកោ វុធំ, បេតំ កាលកតាភិបត្តិយំ” តិ។

វត្តា តស្ស កថាយ និស្សោកោ ហុត្វា មាណវស្ស ដុតី ករោន្តោ ឥមា គាថា
អភាសិ -

១២១៤.

“អាទិត្តំ វត មំ សន្តំ, យតសិទ្ធិវ ចាវកំ;
វារិនារិយ ឱសិញ្ចំ, សត្តំ និព្វាបយេ ធរំ។

១២១៥.

“អត្ថប្បី វត មេ សល្លំ, សោកំ ហធយនិស្សិតំ;
យោ មេ សោកបរេតស្ស, បុត្តសោកំ អចានុទិ។

១២១៦.

“ស្វាហំ អត្ថឡ្ហសល្លោស្មិ, សីតិភូតោស្មិ និព្វតោ;
ន សោចាមិ ន រោទាមិ, តវ សុត្វាន មាណវា”តិ។

១២០៨-១០. តត្ថ រថបញ្ញារោតិ រដ្ឋបត្តំ។ នវិជ្ជាមីតិ នលភាមិ។
ភទ្ទមាណវាតិ អាលបនំ។ បដិចាធយាមីតិ សម្មាទេត្វា ទទាមិ, មា
ចក្កយុតាភាវេន ជីវិតំ ជហិតិ អធិប្បាយោ។ ឧភយេត្ថ ទិស្សរេតិ ឧភោបិ ឯត្ថ
ចន្ទស្សរិយា អាកាសេ ទិស្សន្តិ។ យ-កាវោ បទសន្ធិករោ, ឧភយេ ឯត្ថាតិ វា
បទវិភាគោ។

១២១២. គមនោគមនន្តិ ទិវសេ ទិវសេ ឱគមនុគ្គមនវសេន ចន្ទស្សរិយានំ
គមនំ អាគមនញ្ច ទិស្សតិ។ “គមនោគមន”ន្តិបិ ចាឡិ, ឧគ្គមនំ ឱគមនញ្ចាតិ
អត្ថោ។ វណ្ណាធាតុតិ សីតិភាវិសិដ្ឋា កន្តការវភាសុរា, ឧណ្ណភាវិសិដ្ឋា
តិក្ខុភាវភាសុរា ច វណ្ណានិភា។ ឧភយេត្ថាតិ ចន្ទស្សរិយេ ចាតិ ទ្វិសុបិ វណ្ណាធាតុ
ទិស្សតីតិ យោជេតព្ភំ។ វិជីយាតិ បវត្តនវិជីយំ អាកាសេ, នាគវិជីយាទិវិជីយំ

វា។ “ឧកយេត្តា” តិច្ចិ ចាថោ, ឧកយេ ឯត្តាតិ បទវិសន្ធិ។ ពាល្យតរោតិ
ពាលតរោ អតិសយេន ពាលោ។

១២១៣. ឥមំ បន កងំ សុត្វា “អលព្ពនីយវត្ថុំ វតាហំ បត្តេត្វា កេវលំ
សោកគ្គិនា ឧប្បាមិ, កី មេ និវត្តកេន អនយព្យសនេនា” តិ បដិសម្ព័ន្ធ
អដ្ឋាសិ។ អថ ទេវបុត្តោ មជ្ឈកុណ្ឌលីរូបំ បដិសំហវិត្វា អត្តនោ ទិព្វរូបេន
អដ្ឋាសិ។ ព្រាហ្មណោ បន តំ អនោលោកេត្វា មាណវវោហារេនេវ វោហារន្តោ
“សច្ចំ ខោវទេសិ មាណវា” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ ចន្ទំ វិយ ទារកោ រុទន្តិ ចន្ទំ
អភិបត្តយំ រុទន្តោ ទារកោ វិយាតិ អត្តោ។ កាលកតាភិបត្តយិ ន្តិ កាលកតំ
អភិបត្តយី។ “អភិបត្តយ” តិច្ចិ ចាថោ។

១២១៤-៥. អាទិត្តន្តិ សោកគ្គិនា អាទិត្តំ។ និព្វាបយេ ទន្តិ និព្វាបយិ ទរជំ
សោកបរិធុរាហំ។ អព្ពហីតិ ឧទ្ធវិ។

អថ ព្រាហ្មណោ សោកំ វិនោទេត្វា អត្តនោ ឧបទេសទាយកំ ទិព្វរូបេន
បិទំ ទិស្វា “កោ នាម ត្វ” តិ បុច្ឆន្តោ -

១២១៧.

“ទេវតា នុសិ គន្ធព្ពោ, អទុ សក្កោ បុរិន្ទនោ;
កោ វា ត្វំ កស្ស វា បុត្តោ, កងំ ជានេមុ តំ មយ” តិច្ចិ។ -

អាហា។ សោបិ តស្ស -

១២១៨.

“យព្ពា កន្ធ�ុសិ យព្ពា រោទសិ, បុត្តំ អាឡាហនេ សយំ ទហិត្វា;
ស្វាហំ កុសលំ កវិត្វា កម្ពំ, តិទសានំ សហព្យតំ គតោ” តិ។ -

អត្តានំ កថេសិ។ តត្ថ យញ្ច កន្ទសិ យញ្ច រោទសីតិ យំ តវ បុត្តំ មជ្ជកុណ្ឌលី
ឧទ្ទិស្ស រោទសិ, អស្សនិ មុញ្ចសិ។

អថ នំ ព្រាហ្មណោ អាហា -

១២១៩.

“អប្បំ វា ពហំ វា នាទ្ទសាម, ទានំ ទទន្តស្ស សកេ អតារេ;
ឧចាសថកម្មំ វា តាទិសំ, កេន កម្មេន គតោសិ ទេវលោក”ន្តិ។

តត្ថ “ឧចាសថកម្មំ វា តាទិសំ នាទ្ទសាមា”តិ យោជនា។

អថ នំ មាណវោ អាហា -

១២២០.

“អាពាធិកោហំ ទុក្ខិតោ គិលានោ, អាតុរុចោម្ហិ សកេ និវេសនេ;
ពុទ្ធវិគតវជំ វិតិណ្ណាកម្ពំ, អទ្ធក្ខិ សុគតំ អនោមបញ្ញំ។

១២២១.

“ស្វាហំ មុទិតមនោ បសន្នចិត្តោ, អញ្ញលី អករី តថាគតស្ស;
តាហំ កុសលំ ករិទ្ធាន កម្មំ, តិទសានំ សហព្យតំ គតោ”តិ។

១២២០-២១. តត្ថ អាពាធិកោតិ អាពាធសមដ្ឋី។ ទុក្ខិតោតិ តេនេ
អាពាធិកភាវេន ជាតទុក្ខោ។ គិលានោតិ គិលាយមាណោតិ អត្ថោ។
អាតុរុចោតិ ទុក្ខវេទនាភិគុណ្ឌកាយោ។ វិគតវជន្តិ វិគតភកាធិវជំ។
វិតិណ្ណាកម្ពន្តិ សព្ពសោ សំសយានំ សមុច្ឆិន្តត្តា តិណ្ណាវិចិត្តិច្ឆំ។ អនោមបញ្ញន្តិ
បរិបុណ្ណបញ្ញំ, សព្ពញ្ញន្តិ អត្ថោ។ អករិន្តិ អកាសី។ តាហន្តិ តំ អហំ។

ឯវំ តស្មី កថេន្តោយេវ ព្រាហ្មណស្ស សកលសរីរំ បីតិយា បរិបូរិ។ សោ តំ
បីតី បរេនេន្តោ -

១២២២.

“អច្ឆរិយំ វត អព្ពតំ វត,
អញ្ញាលិកម្មស្ស អយមីទិសោ វិចាកោ;
អហម្មិ មុទិតមនោ បសន្នចិត្តោ,
អន្លេវ ពុទ្ធិ សរណំ វជាមី”តិ។ - អាហា;

តត្ថ អនភិណ្ណាប្បវត្តិតាយ អច្ឆរំ បហវិតុំ យោគ្គន្តិ អច្ឆរិយំ,
អភូតបុព្ពតាយ អព្ពតំ។ ឧកយេនបិ វិម្ពយាវហតំយេវ ធស្សេត្វា “អហម្មិ
មុទិតមនោ បសន្នចិត្តោ, អន្លេវ ពុទ្ធិ សរណំ វជាមី”តិ អាហា។

អថ នំ ទេវបុត្តោ សរណាគមនេ សីលសមាទានេ ច និយោជេន្តោ -

១២២៣.

“អន្លេវ ពុទ្ធិ សរណំ វជាមី, ធម្មញ្ច សង្ឃញ្ច បសន្នចិត្តោ;
តថេវ សិក្ខាយ បទានិ បញ្ច, អខណ្ឌាដុល្លានិ សមាទិយស្ស។

១២២៤.

“ចាណាតិចាតា វិរមស្ស ឱប្បំ, លោកេ អទិន្នំ បរិវជ្ជយស្ស;
អមជ្ឈេចា មា ច មុសា ភណាហិ, សកេន ទារេន ច ហោហិ តុដ្ឋោ”តិ។ -

កាថាទ្វយមាហា។

១២២៣. តត្ថ តថេវាតិ យថា បសន្នចិត្តោ “សម្មាសម្ពុទ្ធា ភកកា”តិ ពុទ្ធិ
សរណំ វជេសិ, តថេវ “ស្វាភ្លាតោ ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ សង្ឃោ”តិ បសន្នចិត្តោ

ធម្មញ្ញ សង្ឃញ្ញ សរណំ វេទាហិ។ យថា វា បសន្នចិត្តោ រតនត្ថយំ សរណំ
វេជេសិ, តថេវ “អយំ ឯកំសតោ ធិដ្ឋេវ ធម្មេ អភិសម្មរាយញ្ច
ហិតសុខាវហោ” តិ បសន្នចិត្តោ សិក្ខាយ អធិសីលសិក្ខាយ បទានិ
កោដ្ឋាសក្ខតានិ អធិចិត្តអធិបញ្ញាសិក្ខាយ វា ឧចាយក្ខតានិ បញ្ចសីលានិ
អវិកោបនតោ ច អសំកិលិស្សនតោ ច អឧណ្ណដុល្លានិ សមាទិយស្ស,
សមាទាយ វត្ថុស្សតិ អត្ថោ។

ឯវំ ទេវបុត្តន សរណាគមនេ សីលសមាទានេ ច និយោជិតោ ព្រាហ្មណោ
តស្ស វេចនំ សិរសា សម្បជីដ្ឋន្តោ -

១២២៥.

“អត្តកាមាសិ មេ យក្ខ, ហិតកាមាសិ ទេវតេ;
ករោមិ តុហ្មំ វេចនំ, ត្វំសិ អាចរិយោ មមា” តិ។ -

គាថំ វត្ថា តត្ថ បតិដ្ឋហន្តោ -

១២២៦.

“ឧបេមិ សរណំ ពុទ្ធិ, ធម្មញ្ញាបិ អនុត្តរំ;
សង្ឃញ្ញ នរទេវស្ស, គច្ឆាមិ សរណំ អហំ។

១២២៧.

“ចាណាតិចាតាវិរមាមិ ឱប្បំ, លោកេ អធិន្នំ បរិវដ្ឋយាមិ;
អមជ្ឈថោ នោ ច មុសាភណាមិ, សកេន ទារេន ច ហោមិ តុដ្ឋោ” តិ។ -

គាថាទ្វយមាហា។ តម្បិ សុរិញ្ញេយ្យមេវ។

តតោ ទេវបុត្តោ “កតំ មយា ព្រាហ្មណស្ស កត្តព្ភយុត្តកំ, ឥទានិ
សយមេវ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិស្សតិ” តិ តត្ថវ អន្តរាយិ។ ព្រាហ្មណោបិ ខោ
ភគវតិ សញ្ញាតបសាទពហុមាណោ ទេវតាយ ច ចោទិយមាណោ “សមណំ
គោតមំ ឧបសង្កមិស្សមី” តិ វិហារាភិមុខោ គច្ឆតិ។ តំ ទិស្វា មហាជនោ “អយំ
ព្រាហ្មណោ ឯត្តកំ កាលំ តថាគតំ អនុបសង្កមិត្វា អន្ល បុត្តសោកេន
ឧបសង្កមតិ, កិទិសី នុ ខោ ធម្មទេសនា ភវិស្សតិ” តិ តំ អនុពន្លិ។

ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បដិសន្ធាវំ កត្វា វាមាហា “សក្កា នុ ខោ
កោ គោតម កិញ្ចិ ទានំ អនត្វា សីលំ វា អរក្ខិត្វា កេវលំ តុម្ពេសុ
បសាទមត្តេន សក្កេ និព្ពត្តិតុ” តិ។ “ននុ, ព្រាហ្មណ, អន្ល បច្ចុសវេលាយំ
មជ្ជកុណ្ឌាលីនា ទេវបុត្តេន អត្តនោ ទេវលោកូបបត្តិការណំ តុយ្ហំ កថិក” តិ
ភគវា អរោច។ តស្មី ខណោ មជ្ជកុណ្ឌាលីទេវបុត្តោ សហា វិមានេន អាគន្ធា
ទិស្សមានូចោ វិមានតោ ឡិយ្ហ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា អញ្ចលី បគ្គយ្ហ ឯកមន្តំ
អជ្ជាសិ។ អថ ភគវា តស្សំ បរិសតិ តេន ទេវបុត្តេន កតសុចរិតំ កថេត្វា
បរិសាយ ចិត្តកល្លតំ ញាត្វា សាមុក្កំសិកំ ធម្មទេសនំ អកាសិ។
ទេសនាបរិយោសានេ ទេវបុត្តោ ច ព្រាហ្មណោ ច សន្និបតិ តបរិសា ចាតិ
ចតុរាសីតិយា ចាណាសហស្សានំ ធម្មាភិសមយោ អហោរាសីតិ។

មជ្ជកុណ្ឌាលីវិមានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. សេរីសករិមានវណ្ណានា

សុណោថ យក្ខស្ស ច វាណិជាន ចាតិ សេរីសករិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ?
ភគវតិ បរិនិព្ពតេ អាយស្មា កុមារកស្សចោ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ
សេតព្យនគរំ សម្បត្តោ។ តត្ថ ចាយាសិរាជញ្ញំ អត្តនោ សន្តិកំ ឧបគតំ

វិបរិតគ្នាហតោវិវេចនា សម្មាទស្សនេ បតិដ្ឋាបេសិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ
បុញ្ញបសុតោ ហុត្វា សមណព្រាហ្មណានំ ទានំ ទេន្តោ តត្ថ
អកតបរិចយតាយ អសក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា អបរភាគេ កាលំ កត្វា
ចាតុមហារាជិកភវនេ សុញ្ញេ សេរីសកេ វិមាទេ និព្ពត្តិ។

អតីតេ កិរ កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកោ ខីណាសវត្ថុរោ
អញ្ញាតវស្មី គាមេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ពហិគាមេ ទេវសិកំ ឯកស្មី បទេសេ
ភត្តកិច្ចំ អកាសិ។ តំ ទិស្វា ឯកោ គោចាលកោ “អយ្យេ ស្វរិយាតបេន
កិលមតី” តិ បសន្នចិត្តោ ចតុហិ សិរីសងម្ភេហិ សាខាមណ្ឌបំ កត្វា អទាសិ,
មណ្ឌបស្ស សមីបេ សិរីសុត្ថំ រោបេសីតិ ច វទន្តិ។ សោ កាលំ កត្វា តេនេវ
បុញ្ញកម្មេន ចាតុមហារាជិកេសុ និព្ពត្តិ, តស្ស បុរិមកម្មស្ស សូចកំ វិមាទទ្វារេ
សិរីសវនំ និព្ពត្តិ វណ្ណាភន្ធិសម្បទ្នេហិ បុប្ផេហិ សព្ពកាលំ ឧបសោភមានំ, តេន
តំ វិមាទំ “សេរីសក” ន្តិ បញ្ញាយិត្ត។ សោ ច ទេវបុត្រោ ឯកំ ពុទ្ធុន្តំ ទេវេសុ ចេវ
មនុស្សេសុ ច សំសារន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធិប្បាទេ យសត្ថេស្ស ចតុសុ វិមលាទីសុ
គិហិសហាយេសុ គវម្បតិ នាម ហុត្វា ភគវតោ ធម្មទេសនាយ អរហត្ថ
បតិដ្ឋិតោ បុញ្ញចិណ្ឌាវសេន តំ សុញ្ញវិមាទំ ទិស្វា អភិណ្ឌំ ទិវាវិហារំ គច្ឆតិ។

សោ អបរភាគេ ចាយាសិទេវបុត្តំ តត្ថ ទិស្វា “កោសិ ភំ, អាវុសោ” តិ
បុច្ឆិត្វា តេន “អហំ, ភន្តេ, ចាយាសិរាជញ្ញោ ឥធូបបន្នោ” តិ វុត្ថេ “នទុ ភំ
មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ វិបរិតទស្សនោ កថមិធូបបន្នោ” តិ អាហា។ អថ នំ
ចាយាសិទេវបុត្រោ “អយ្យេនម្ហិ កុមារកស្សបត្ថេវេន មិច្ឆាទស្សនតោ
វិវេចិតោ, បុញ្ញកិរិយានំ អសក្កច្ចការិ តាយ បន សុញ្ញេ វិមាទេ និព្ពត្តោ។ សាធុ,
ភន្តេ, មនុស្សលោកំ គតកាលេ មម បរិជនស្ស អាហោចេថ ‘ចាយាសិរាជញ្ញោ
អសក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា សុញ្ញំ សេរីសកវិមាទំ ឧបបន្នោ, តុម្ភេ បន សក្កច្ចំ បុញ្ញានិ

កត្វា តត្រូបបត្តិយា ចិត្តំ បណ្ឌិតហថា”តិ។ ខេរោ តស្សនុកម្មាយ តថា
អកាសិ។ តេបិ ខេរស្ស វចនំ សុត្វា តថា ចិត្តំ បណ្ឌិតាយ បុញ្ញានិ កត្វា
សេរីសកេរិមាណេ និព្ពត្តិសុ។ សេរីសកេរេវបុត្តំ បន វេស្សវណាមហារាជា
មរុក្ខមិយំ នាយុទករហិតេ មគ្គេ មគ្គបដិបន្នានំ មនុស្សានំ អមនុស្សបរិបន្ត
មោចនត្ថំ មគ្គរក្ខកំ ឋបេសិ។

អថ អបរេន សមយេន អង្គមគធាសិនោ វាណិជា សកជសហស្សំ
ភណ្ឌាស្ស បូរេត្វា សិនុសោរីវរទេសំ គច្ឆន្តា មរុក្ខន្តារេ ធិវា ឧណ្ហាកយេន មគ្គំ
អប្បដិបន្និកា រត្តិ នក្ខត្តសញ្ញាយ មគ្គំ បដិបន្និសុ។ តេ មគ្គមុឡា ហុត្វា អញ្ចំ
ធិសំ អគម៌សុ។ តេសំ អន្តរេ ឯកោ ឧចាសកោ អហោសិ សធូោ បសន្នោ
សីលសម្បន្នោ អរហត្តប្បត្តិយា ឧបនិស្សយសម្បន្នោ មាតាបិតុនំ ឧបជ្ឈានត្ថំ
វណិជ្ជាយ គតោ។ តំ អនុគ្គណ្ហោ សេរីសកេរេវបុត្តោ សហរិមាណេន អត្តានំ
ទស្សេសិ។ ទស្សេត្វា ច បន “កស្មា តុម្ពេ ឥមំ នាយុទករហិតំ វាលុកាកក្ការំ
បដិបន្នា”តិ បុច្ឆិ។ តេ ចស្ស តត្ថ អត្តនោ អាគតប្បការំ កថេសុំ, តទត្ថធិបនា
នេវបុត្តស្ស វាណិជានញ្ច វចនបដិវចនកាថា ហោន្តិ។ អាទិតោ បន ទ្វេ កាថា
តាសំ សម្ពន្ធនុទស្សនត្ថំ ធម្មសង្កាហកេហិ ឋបិតា -

១២២៨.

“សុណោយ យក្ខស្ស ច វាណិជាន ច, សមាគមោ យត្ថ តទា អហោសិ;
យថា កថំ ឥតិវតរេន ចាបិ, សុភាសិតំ តញ្ច សុណោយ សព្វេ។

១២២៩.

“យោ សោ អហុ រាជា ចាយាសិ នាម, ភុម្មានំ សហព្យគតោ យសស្សី;
សោ មោទមាណោវ សកេរិមាណេ, អមាណុសោ មាណុសេ អជ្ឈកាសី”តិ។

១២២៨៩. តត្ថ សុណោថាតិ សវនាណត្ថិកវចនំ។ យំ មយំ ឥនានិ
 ភណាម, តំ សុណោថាតិ។ យក្ខស្សតិ ទេវស្ស។ ទេវោ ហិ មនុស្សានំ ឯកទ្វានំ
 ទេវានញ្ច បូជនីយភាវតោ “យក្ខោ”តិ វុច្ចតិ។ អបិច សក្កោបិ ចត្តារោ
 មហារាជាឆោបិ វេស្សវណាចារិសង្ឃាបិ បុរិសោបិ “យក្ខោ”តិ វុច្ចតិ។ តថា ហិ
 “អតិពាឡ្យំ ខោ អយំ យក្ខោ បមត្តោ វិហារតិ, យំនូនាហំ ឥមំ យក្ខំ
 សំវេជេយ្យ”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៣៩៣) សក្កោ “យក្ខោ”តិ វុត្តោ។ “ចត្តារោ
 យក្ខោ ខគ្គហត្ថា”តិអាទីសុ មហារាជាឆោ។ “សន្តិ ហិ, ភន្តេ, ឧទ្យាវ យក្ខោ
 ភគវតោ អប្បសន្នា”តិអាទីសុ (ធី. និ. ៣.២៧៦) វេស្សវណាចារិសង្ឃា។
 “ឯត្តាវតា យក្ខស្ស សុទ្ធិ”តិអាទីសុ (សុ. និ. ៤៨២) បុរិសោ។ ឥធម បន
 វេស្សវណាចារិសង្ឃា អធិប្បតោ។ វាលិជាន ចាតិ តាថាពន្ធសុខត្ថំ
 អនុនាសិកលោបំ កត្វា វុត្ថំ។ សមាគមោតិ សមោធានំ។ យត្ថាតិ យស្មី
 វណ្ណាបថេ។ តនាតិ តស្មី មគ្គមុទ្គា ហុត្វា គមនកាលេ។ ឥតវីតវេន ចាបីតិ
 ឥតវីតវញ្ញាបិ, ឥទំ យថាតិ ឥមិនា យោជេតព្វំ។ អយញ្ញេត្ថ អត្ថោ -
 សេរីសកទេវបុត្តស្ស វាលិជានញ្ច តនា យត្ថ សមាគមោ អហោសិ, តំ
 សុណោថ, យថា វាបិ តេហិ អញ្ញមញ្ញំ សុភាសិតំ សុលបិតំ កថំ បវត្តិតំ, តញ្ច
 សព្វេ ឱហិតចិត្តា សុណោថាតិ។ ភុម្មានន្តិ ភុម្មទេវានំ។

ឥនានិ យក្ខស្ស បុច្ឆាតាថាយោ ហោន្តិ -

១២៣០.

“វង្គេ អរញ្ញោ អមនុស្សដ្ឋានេ, កត្តារេ អប្បេនកេ អប្បភក្ខេ;
 សុទុគ្គមេ វណ្ណាបថស្ស មជ្ឈេ, វង្គិកយា នដ្ឋមនា មនុស្សា។

១២៣១.

“នយិធម ជលា មូលមយា ច សន្តិ, ឧចាទានំ នត្ថិ កុតោធម ភក្ខោ;

អញ្ញាត្រ បំសូហិ ច វាលុកាហិ ច, តត្ថាហិ ឧណ្ហាហិ ច ធារុណាហិ ច។

១២៣២.

“ឧដ្ឋង្គលំ តត្ថមិវំ កចាលំ, អនាយសំ បរលោកេន តុល្យំ;
លុទ្ធានមាវាសមិទំ បុរាណំ, ភូមិប្បទេសោ អភិសត្តរូចោ។

១២៣៣.

“អថ តុម្ហេ កេន វណ្ណាន, កិមាសមាធា ឥមំ បទេសញ្ចិ;
អនុបរិជ្ជា សហសា សមេច្ច, លោកា ភយា អថ វា សម្បមូឡា”តិ។

១២៣០. តត្ថ វង្គេតិ សំសយដ្ឋានេ។ យត្ថ បរិជ្ជានំ “ជីវិស្សម នុ ខោ,
មរិស្សម នុ ខោ”តិ ជីវិតេ សំសយោ ហោតិ, តាធិសេ អរញ្ញោ។
អមនុស្សដ្ឋានេតិ អមនុស្សានំ បិសាចាធិនំ សញ្ញារណាដ្ឋានេ, មនុស្សានំ វា
អគោចរដ្ឋានេ។ កត្តារេតិ និរុទកេ ឥវិណោ, កំ តារេន្តិ នយន្តិ ឯត្ថាតិ ហិ
កត្តារោ, ឧទកំ គហេត្វា តវិតត្ថដ្ឋានំ។ តេនាហ “អប្បោទកេ”តិ។ អប្ប-សន្នោ
ហេតុ អភាវត្ថោ “អប្បិច្ឆោ អប្បនិគ្សោសោ”តិអាធិសុ (អ. និ. ៨.២៣; ចូឡវ.
៤៥៦) វិយ។ វណ្ណបថស្ស មជ្ឈេតិ វាលុកាកត្តារមជ្ឈេតិ អត្ថោ។ វង្គិកយាតិ
វង្គេហិ ភីតា។ វង្គេហិ ភយំ ឯតេសន្តិ “វង្គិកយា”តិ វត្ថុព្រៃ កាថាសុខត្ថំ
សានុនាសិកំ កត្វា “វង្គិកយា”តិ វត្ថុំ។ ឥឡោ វាលុកាកត្តារបវេសនតោ បុព្វេ
តេសំ ឧប្បន្នភយំ សន្ធាយ វត្ថុំ។ នដ្ឋមនាតិ មគ្គសតិវិប្បវាសេន នដ្ឋមានសា,
មគ្គមូឡាតិ អត្ថោ។ មនុស្សាតិ តេសំ អាលបនំ។

១២៣១. ឥធាតិ ឥមស្មី មរុកត្តារេ។ ជលាតិ

អម្ពជម្ពតាលនាឡិកេរាធិជលានិ ន សន្តិតិ យោជនា។ មូលមយា បាតិ
មូលានិយេវ មូលមយា, វល្លិកត្តាធិនិ សន្ធាយ វេទតិ។ ឧបាទានំ នត្ថិតិ កិញ្ចាបិ

កិត្តិកក្ខំ នត្តិ, ឧបាទានំ វា ឥន្ទនំ, អគ្គិស្ស ឥន្ទនមត្តម្យំ នត្តិ, កុតោ កេន
ការណេន ឥធ មរុកន្តារេ ភក្ខោ សិយាតិ អត្ថោ។ យំ បន អត្ថំ តត្ថ, តំ
ធស្សេតុំ “អញ្ញាត្រ បំសូហិ” តិអាទិ វុត្ថំ។

១២៣២. ឧដ្ឋង្គលន្តិ ជង្គលំ វុច្ឆតិ លូខជូសរោ អនុធកោ ភូមិប្បទេសោ, តំ
បន ហំនំ ជង្គលតោបិ ឧក្កំសេន ជង្គលន្តិ អាហា “ឧដ្ឋង្គល” ន្តិ។ តេនាហា “តត្ថមិវំ
កថាល” ន្តិ, តត្ថំ អយោកថាលសទិសន្តិ អត្ថោ។ តាថាសុខត្ថព្យោត្ត
សានុនាសិកំ កត្វា វុត្ថំ, តត្ថមិវំឥច្ឆេវ ធម្មតំ។ អនាយសន្តិ នត្តិ ឯត្ថ អាយោ
សុខន្តិ អនាយំ, តតោ ឯវំ ជីវិតំ សិយតិ វិជានេតិ តិ អនាយសំ។ អថ វា ន
អាយសន្តិ អនាយសំ។ បរលោកេនាតិ នរកេន តុល្យំ។ នរកញ្ចំ សត្តានំ
ឯកន្តានត្ថតាយ បរភូតោ បដិសត្តភូតោ លោកោតិ វិសេសតោ
“បរលោកោ” តិ វុច្ឆតិ, សមន្តតោ អយោមយត្តា អាយសញ្ច, ឥធំ បន
តទភាវតោ អនាយសំ, មហតោ ធុក្ខស្ស ឧប្បត្តិជ្ជានតាយ បរលោកសទិសន្តិ
ធស្សេតិ, “អនស្សយ” ន្តិ ច កេចិ បឋន្តិ, សុខស្ស អប្បតិជ្ជានភូតន្តិ អត្ថោ។
លុទ្ធានមាវាសមិទំ បុរាណន្តិ ឥធំ ហំនំ ចិរកាលតោ បជ្ជាយ លុទ្ធានំ ធារុណានំ
បិសាចាធិនំ អាវាសភូតំ។ អភិសត្តរូចោតិ “ឯវំ លូខោ យោរកាភោ ហោតូ” តិ
ចោរណោហិ ឥសីហិ សបិសសទិសោ, ធិន្ទសចោ វិយាតិ អត្ថោ។

១២៣៣. កេន វណ្ណោនាតិ កេន ការណេន។ កិមាសមាធាតិ កី
បច្ឆាសីសន្តា។ ហិ តិ និចាតមត្តំ។ “បទេសម្បី” តិ ច បឋន្តិ, ឥមម្បី នាម បទេសន្តិ
អត្ថោ។ សហសាសមេច្ឆាតិ សហសា អាធិនវានិសំសេ អវិចារេត្វា សមវាយេន
អនុបរិជ្ជា សប្បរិជ្ជា។ លោភា ភយា អថ វា កេនចិ អនត្ថកាមេន បលោភិតា
លោភតោ កេនចិ អមនុស្សាធិនា បរិចាតិតា ភយា វា។ អថ វា សម្បម្ភន្តាតិ
មគ្គិវិប្បនជ្ជា ឥមំ បទេសំ អនុបរិជ្ជាតិ យោជនា។

ឥន្ទានិ វាលិកា អាហំសុ -

១២ក២.

“មគធសុ អង្គេសុ ច សត្តវាហា, អាហេបយិ ត្វា បណិយំ បុព្វត្ថំ;
តេ យាមសេ សិទ្ធិសោវីរភូមិ, ធនតិកា ឧទ្ទយំ បត្តយាណ។

១២ក២.

“ធិវា បិទាសំនិវាសយន្តា, យោគ្គានុកម្មញ្ច សមេក្ខមាណ;
ឯតេន វេតេន អាយាម សព្វេ, វត្ថី មគ្គំ បដិបន្នាវិកាលេ។

១២ក២.

“តេ ឧប្បយាតា អបរទ្ធមគ្គា, អន្តាកុលាវិប្បនជ្ជា អរញ្ញេ;
សុធុគ្គមេ វណ្ណបថស្ស មជ្ឈេ, ធិសំ និជាតាម បម្មន្ន្និច្ចា។

១២ក២.

“ឥទញ្ច ធិស្វាន អធិជ្ជបុព្វំ, វិមានសេដ្ឋញ្ច តវញ្ច យក្ខ;
តតុត្ថវី ជីវិតមាសមាណ, ធិស្វា បតីតា សុមនា ឧទគ្គា”តិ។

១២ក២. តត្ថ មគធសុ អង្គេសុ ច សត្តវាហាតិ មគធរដ្ឋេ ច អង្គរដ្ឋេ ច
ជាតា សំវឌ្ឍា តំនិវាសិនោ សត្តេ សត្តស្ស ច វាហនកា សត្តកា ចេវ
សត្តសាមិកា ច។ បណិយន្តិ ភណ្ឌំ។ តេតិ តេ មយំ។ យាមសេតិ គច្ឆាម។
សិទ្ធិសោវីរភូមិន្តិ សិទ្ធិទេសំ សោវីរទេសញ្ច។ ឧទ្ទយន្តិ អាទិសំសំ អតិវេកលាភំ។

១២ក២. អនិវាសយន្តាតិ អនិវាសេតុំ អសក្កោន្តា។ យោគ្គានុកម្មន្តិ
គោណាធិនំ សត្តានំ អនុគ្គហំ។ ឯតេន វេតេនាតិ ឥមិនា ជវេន, យេន តវ

ធន្យនតោ បុព្វេ អាយាម អាគតម្ហ។ រត្តិ មគ្គំ បដិបន្នាតិ រត្តិយំ មគ្គំ បដិបន្នា។
វិកាលេតិ អកាលេ អវេលាយំ។

១២៣៦. ឧប្បយាតាតិ ឧដ្ឋ បយាតា អបថេ គតា, តតោ វេ អបរទូមគ្គា។
អន្ធាកុលាតិ អន្ធា វិយ អាកុលា, មគ្គជាធនសមត្ថស្យ បញ្ញាបក្កនោ អភាវេន
អន្ធា, តតោ វេ អាកុលា, វិប្បនដ្ឋា ច មគ្គសម្ពុទ្ធិតាយ។ ទិសន្តិ កន្តត្តទិសំ,
យស្យំ ទិសាយំ សិន្ទសោវីរទេសោ, តំ ទិសំ។ បម្មទ្ធិចិត្តាតិ
ទិសាសំសយសុម្មទ្ធិចិត្តា។

១២៣៧. តវញ្ញាតិ តុវញ្ញ។ យក្ខាតិ អាលបនំ។ តតុត្ថវី ជីវិតមាសមាណាតិ
យោ “ឥតោ បរំ អម្ពាភំ ជីវិតំ នត្ថិ”តិ ជីវិតសំសយោ ឧប្បន្នោ, ឥនាទិ តតោ
ឧត្តវម្មំ ជីវិតំ អាសីសន្តា។ ទិស្វាតិ ធន្យនហេតុ។ បតីតាតិ បហដ្ឋា។ សុមនាតិ
សោមនស្សប្បត្តា។ ឧទគ្គាតិ ឧទគ្គាយ បីតិយា ឧទគ្គចិត្តា។

វេ វាលិដេហិ អត្តនោ បរត្តិយា បកាសិតាយ បុន ទេវបុត្តោ ធ្វិហិ
តាថាហិ បុច្ឆិ -

១២៣៨.

“ចារំ សមុទ្ទស្ស ឥមញ្ញ វណ្ណំ, វេត្តាចរំ សង្កបបញ្ញា មគ្គំ;
នទិយោ បន បព្ពតានញ្ញា ឧគ្គា, បុទុទ្ទិសា គច្ឆេ ភោគហេតុ។

១២៣៩.

“បក្ខន្ធិយានវិទិតំ បរេសំ, វេរជ្ជកេ មាណុសេ បេក្ខមាណ;
យំ វោ សុតំ វា អថ វាបិ ទិដ្ឋំ, អច្ឆេរកំ តំ វោ សុណោម តាតា”តិ។

តស៊ូរត្តោ - ចារំ សមុទ្ទស្សាតិ សមុទ្ទស្ស បរតិវំ, ឥមញ្ច វ្យាទិសំ, វណ្ណំ
វណ្ណបថំ វេត្តលតា ពន្ទិទ្វា អាចរិតព្ពតោ វេត្តាចរំ មគ្គំ, សន្តិកេ ខាល្យាកេ
កោដ្ឋេត្វា គន្ធព្ពតោ សន្តិបថំ មគ្គំ, នទិយោ បន ចន្ទភាគាទិកា, បព្ពតានញ្ច
វិសមប្បទេសាតិ ឯវំ ទុក្ខា បុព្វទ្ធិសា ភោគនិមិត្តំ គច្ឆប, ឯវំ គច្ឆន្តា ច
បក្ខទ្ធិយាន បក្ខទ្ធិត្វា អនុបរិសិទ្ធា, បរេសំ រាជ្ជនំ វិជិតំ តត្ថ វេរជ្ជកេ
វិទេសវាសិកេ មនុស្សេ បេក្ខមាណា គច្ឆប, ឯវំ ភូតេហិ វោ តុម្ពេហិ យំ សុតំ វា
អថ វា ទិដ្ឋំ វា អច្ឆេកំ អច្ឆរិយំ, តំ វោ សន្តិកេ តាតា វាលិដា សុណោមាតិ
អត្ថនោ វិមាណស្ស អច្ឆរិយភារំ តេហិ កថាបេតុកាមោ បុច្ឆតិ។

ឯវំ ទេវបុត្តន បុដ្ឋា វាលិដា អាហំសុ -

១២៤០.

“ឥតោបិ អច្ឆេតវំ កុមារ, ន នោ សុតំ វា អថ វាបិ ទិដ្ឋិ;
អតីតមាណុសកមេវ សព្វំ, ទិស្វា ន តប្បាម អនោមវណ្ណំ។

១២៤១.

“វេហាយសំ ចោក្ខវញ្ញោ សវន្តិ, បហូតមល្យា ពហុបុណ្ណារីកា;
ទុមា ចិមេ និច្ចជលូបបន្នា, អតីវ គន្ធា សុរកី បវាយន្តិ។

១២៤២.

“វេជ្ជរិយថម្ពា សតមុស្សិកាសេ, សិលាបវាជ្ឈស្ស ច អាយតំសា;
មសារគល្លា សហលោហិតជ្ជា, ថម្ពា ឥមេ ជាតិវសាមយាសេ។

១២៤៣.

“សហស្សថម្ពំ អតុលានុភារំ, តេស្វបរិ សាធុមិទំ វិមាណំ;
រតនន្តរំ កញ្ចនវេទិមិស្សំ, តបនីយបដ្ឋេហិ ច សាធុជន្នំ។

១២៤៤.

“ជម្ពូនទុត្តត្ថមិទំ សុមជ្ឈោ, ចាសាទសោចានដល្យបបន្នោ;
នន្ទោ ច វគ្គ ច សុសង្កតោ ច, អតីវ និជ្ឈានខមោ មនុញ្ញោ។

១២៤៥.

“រតនន្តរស្មី ពហុអន្ធចានំ, បរិវារិតោ អច្ឆរាសង្កណេន;
មុរដាលម្ហរត្វិយយុដ្ឋោ, អភិវន្តិតោសិ ធុតិវន្តនាយ។

១២៤៦.

“សោ មោទសិ នារិគណាប្បពោជនោ, វិមានចាសាទវេរ មនោរមេ;
អចិន្តិយោ សព្ពគុណ្ឌាបបន្នោ, រាជា យថា វេស្សវណោ នឡិណ្ឌ។

១២៤៧.

“នេវោ នុ អាសិ ឧទវាសិ យក្ខោ,
ឧទាហុ នេវិន្នោ មនុស្សក្ខតោ;
បុច្ឆន្តិ តំ វាលិជា សត្តវាហា,
អាចិក្ខុ កោ នាម តុវំសិ យក្ខោ”តិ។

១២៤០-២. តត្ថ កុមារាតិ បឋមវយេ បិតត្តា នេវបុត្តំ អាលបតិ។ សព្ពន្តិ
នេវបុត្តំ តស្ស វិមានបដិពទ្ធព្វា សន្ធាយ វេទតិ។ ចោក្ខរញ្ញោតិ ចោក្ខរណិយោ។
សតមុស្សិតាសេតិ សតរតនុព្ពេជ្ជា។ សិលាបវាឡស្សាតិ សិលាយ បវាឡស្ស
ច, សិលាមយា បវាឡមយាតិ អត្ថោ។ អាយតំសាតិ ធីយំសា។ អថ វា អាយតា
ហុត្វា អដ្ឋសោឡសទ្ធវត្តិសាទិអំសវន្តោ។

១២៤២. តេស្វបរីតិ តេសំ ជម្ពានំ ឧបរិ។ សាធុមិទន្តិ សុន្ទរំ ឥទំ តវវិមាណំ។
រតនន្តរន្តិ រតនន្តរវន្តំ, ភិត្តិជម្ពសោចាណធិសុ នាណវិជេហិ អញ្ញោហិ រតនេហិ

យុត្តំ។ កញ្ចានវេទិមិស្សន្តិ សុវណ្ណាមយាយ វេទិកាយ សហិតំ បរិក្ខត្តំ។
តបនីយបដ្ឋេហិ ច សាធុធន្តន្តិ តបនីយមយេហិ អនេករតនមយេហិ ច
ធនេហិ តត្ថ តត្ថ សុដ្ឋ ធាទិតំ។

១២៤៤. ជម្ពូនទុត្តត្ថមិទន្តិ ៩ទំ តវរិមាណំ យេភុយ្យន
ឧត្តត្ថជម្ពូនទកាសុវំ។ សុមជ្ជោ ចាសាទសោចានជលូបបន្នោតិ តស្ស ច សោ
សោ បទេសោ សុមជ្ជោ សុដ្ឋ មជ្ជិតោ, តេហិ តេហិ អនន្តរចាសាទេហិ
សោចានវិសេសេហិ រមណីយេហិ ជលកេហិ ច យុត្តោ។ ទន្នោតិ ជិរោ។ វត្ថុតិ
អភិរូចោ សមុគ្គតោ។ សុសង្កតោតិ សុដ្ឋ សង្កតាវយវោ
អញ្ញមញ្ញានុរូបចាសាទាវយវោ។ អតីវ និជ្ឈានមោតិ បកស្សរកាវេបិ
អតិវិយ ឱលោកនក្ខមោ។ មនុញ្ញោតិ មនោរមោ។

១២៤៥. រតនន្តរស្មិន្តិ រតនមយេ, រតនភូតេ វា សារភូតេ វិមាណស្ស
អព្ពន្ធរ។ ពហុអន្តចានន្តិ បេសលំ បហុតំ អន្តញ្ច ចានញ្ច វិជ្ជតិ, ឧបលព្ពតីតិ
អធិប្បាយោ។ មុរជអាលម្ពរត្វិយយុដ្ឋោតិ មុទិដ្ឋានំ អាលម្ពរានំ
អវសិដ្ឋត្វិយានញ្ច សន្នេហិ និច្ចយោសិតោ។ អភិវន្តតោសីតិ នមស្សិតោ,
ថោមិតោ វា អសិ។ តេនាហ “ជូតិវន្តនាយា”តិ។

១២៤៦. អចិន្តិយោតិ អចិន្តេយ្យានុកាវោ។ នឡិណ្ឌាតិ ឯវំនាមកេ
កិឡនដ្ឋានេ យថា វេស្សវណោ មហារាជា, ឯវំ ត្វំ មោទសីតិ យោជនា។

១២៤៧. អាសីតិ អសិ ភវសិ។ ទេវិន្នោតិ សក្កោ ទេវរាជា។ មនុស្សភូតោតិ
មនុស្សសុ ភូតោ មនុស្សជាតិកោ។ យក្ខោតិ ទេវាទិការំ បុច្ឆិទ្វាបិ យក្ខការំ
អាសង្កត្តា វទន្តិ។

ឥទានិ សោ ទេវបុត្តោ អត្តានំ ជាតាបេន្នោ -

១២៤៨.

“សេរីសកោនាម អហម្មិយក្ខោ, កន្តារិយោ វណ្ណបថម្មិ គុត្តោ;
ឥមំ បទេសំ អភិចាលយាមិ, វេនកកោ វេស្សវណស្ស វញ្ញោ”តិ។ -

អាហា។ តត្ថ អហម្មិយក្ខោតិ អហំ យក្ខោ អម្មិ។ កន្តារិយោតិ អារក្ខណតំ
កន្តារេ និយុត្តោ។ គុត្តោតិ គោបកោ។ តេនាហា “អភិចាលយាមិ”តិ។

ឥទានិ វាលិជា តស្ស កម្មាធិនិ បុច្ឆន្តា អាហំសុ -

១២៤៩.

“អធិច្ចលទ្ធីំ បរិណាមជំ តេ, សយំកតំ ឧទាហុ ទេវេហិ ធិន្នំ;
បុច្ឆន្តិ តំ វាលិជា សត្តវាហា, កេចំ តយា លទ្ធិមិទំ មនុញ្ញ”ន្តិ។

តត្ថ អធិច្ចលទ្ធីន្តិ អធិច្ចសមុប្បត្តិកំ, យធិច្ចកំ លទ្ធីន្តិ អត្ថោ។ បរិណាមជំ
តេតិ និយតិសង្កតិការបរិណាតំ, កាលបរិណាតំ វា។ សយំកតន្តិ តយា
សយមេវ កតំ, ទេវិទ្ធិយា តយា សយមេវ និព្ពត្តិតន្តិ អត្ថោ។ ឧទាហុ ទេវេហិ
ធិន្តន្តិ តយា អារាធិតេហិ ទេវេហិ បសាទវសេន និស្សជ្ឈំ។

ឥទានិ ទេវបុត្តោ ចតុរោបិ បកាវេ បដិក្ខិបិទ្វា បុញ្ញមេវ អបទិសន្តោ -

១២៥០.

“នាធិច្ចលទ្ធីំ ន បរិណាមជំ មេ, ន សយំកតំ ន ហិ ទេវេហិ ធិន្នំ;
សកេហិ កម្មេហិ អចាបកេហិ, បុញ្ញេហិ មេ លទ្ធិមិទំ មនុញ្ញ”ន្តិ។ -

កាថមាហា។

តំ សុត្វា វាលីជា បុន “នាធិច្ចលទ្ធ”ន្តិ កាថាយំ បុញ្ញាធិកមេវ តេ ចតុរោ
បការេ អាហេបេត្វា បុញ្ញស្ស ច សរុបំ បុច្ឆិសុ -

១២៥១.

“កី តេ វតំ កី បន ព្រហ្មចរិយំ, កិស្ស សុចិណ្ឌាស្ស អយំ វិចាគោ;
បុច្ឆន្តិ តំ វាលីជា សត្តវាហា, កថំ តយា លទ្ធិមិទំ វិមាន”ន្តិ។

តត្ថ វតន្តិ វតសមាធានំ។ ព្រហ្មចរិយន្តិ សេដ្ឋចរិយំ។

បុន ទេវបុត្តោ តេ បដិក្ខិបិត្វា អត្តានំ យជ្ជបចិតំ បុញ្ញញ្ច ទស្សន្តោ -

១២៥២.

“មមំ ចាយាសីតិ អហុ សមញ្ញា, រដ្ឋំ យទា ការយី កោសលានំ;
នត្ថិ កទិដ្ឋិ កទិរិយោ ចាបធម្មោ, ឧច្ឆេទវាទី ច តទា អហោសី។

១២៥៣.

“សមណោ ច ខោ អាសិ កុមារកស្សទោ, ពហុស្សុតោ ចិត្តកថី
ឧឡារោ;
សោ មេ តទា ធម្មកថំ អភាសិ, ទិដ្ឋិវិស្វកានិ វិនោទយី មេ។

១២៥៤.

“តាហំ តស្ស ធម្មកថំ សុណិត្វា, ឧចាសកត្តំ បដិវេទយិស្សំ;
ចាលោតិចាតា វិរតោ អហោសី, លោកេ អទិន្នំ បរិវេទយិស្សំ;
អមជ្ឈទោ នោ ច មុសា អភាលី, សកេន ទារេន ច អហោសី តុដ្ឋោ។

១២៥៥.

“តំ មេ វតំ តំ បន ព្រហ្មចរិយំ, តស្ស សុចិណ្ឌាស្ស អយំ វិចាគោ;

តេហេវ កម្មេហិ អចាបកេហិ, បុញ្ញេហិ មេលទ្ធិមិទំវិមាន"ន្តិ។ -

អាហា។ តំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។

អថ វាណិជា ទេវបុត្តំ វិមានញាស្ស បច្ចក្ខតោ ទិស្វា កម្មជលំ សទ្ធិហិត្វា
អត្តនោ កម្មជលេ សទ្ធិំ បវេទេន្តា -

១២៥៦.

“សទ្ធិំ កិរាហំសុ នរា សបញ្ញា, អនញ្ញាថា វចនំ បណ្ឌិតានំ;
យហី យហី គច្ឆតិ បុញ្ញកម្មោ, តហី តហី មោទតិ កាមកាមី។

១២៥៧.

“យហី យហី សោកបរិទ្ធកោ ច, វេទោ ច ពាន្វោ ច បរិក្កិលេសោ;
តហី តហី គច្ឆតិ ចាបកម្មោ, ន មុច្ឆតិ ទុគ្គតិយា កទាចី”តិ។ -

កាថាទ្វយំ អវោចំ។ តត្ថ សោកបរិទ្ធកោតិ សោកោ ច បរិទេវោ ច។
បរិក្កិលេសោតិ វុត្តា អនត្ថប្បត្តិ។

ឯវំ តេសុ កថេន្តេសុយេវ វិមានទ្វារេ សិរីសុវត្ថតោ បរិចាកេន មុត្តពន្ធនា
បរិបក្កា សិចាជិកា បតិ, តេន ទេវបុត្តោ សបរិជនោ ទោមនស្សប្បត្តោ
អហោសិ។ តំ ទិស្វា វាណិជា -

១២៥៨.

“សម្មឡ្ហរូចោវ ជនោ អហោសិ, អស្មី មុហុត្ថេ កលលីកតោវ;
ជនស្សិមស្ស តុយ្ហញ្ច កុមារ, អប្បច្ចយោ កេន នុ ខោ អហោសី”តិ។ -

តាមមាហិសី។ តត្ថ សម្មាសម្ពុទ្ធវិញ្ញាណតិ សោកវសេន សត្តសោ ម្ពុទ្ធសកាវោ
វិយ។ ជនោតិ ទេវជនោ។ អស្មី មុហុត្ថតិ ឥមស្មី មុហុត្ថមត្ថេ។ កលលីកតោតិ
កលលំ វិយ កតោ, កលលនិស្សិតឧទកីត្វតោ វិយ អារិលោតិ អធិប្បាយោ។
ជនស្សិមស្ស តុយ្ហញ្ញាតិ ឥមស្ស តវ បរិជនស្ស តុយ្ហញ្ញា។ អប្បច្ចយោតិ
នោមនស្សំ។

តំ សុត្វា ទេវបុត្តោ -

១២៥៩.

“ឥមេ ច សិរីសវនា តាតា, ទិញ្ញា គន្ធា សុរភី សម្បវន្តិ;
តេ សម្បវាយន្តិ ឥមំ វិមាណំ, ទិវា ច រត្តោ ច តមំ និហន្តា។

១២៦០.

“ឥមេសញ្ញា ខោ វស្សសតច្ចយេន, សិចាជិកា ជលតិ ឯកមេកា;
មាណុស្សកំ វស្សសតំ អតីតំ, យទគ្គេ កាយម្ហិ ឥធូបបន្នោ។

១២៦១.

“ទិស្វានហំ វស្សសតានិ បញ្ចា,
អស្មី វិមាណេ បុត្វាន តាតា;
អាយុក្ខយា បុញ្ញក្ខយា ចរិស្សំ,
តេនេវ សោកេន បមុច្ឆិតោស្មី”តិ។ - អាហា;

១២៥៦. តត្ថ សិរីសវនាតិ សិរីសវិបិនតោ។ តាតាតិ វាលិដេ អាលបតិ។
ឥមេ តុម្កាកំ មយ្ហញ្ញា បច្ចក្ខត្វតា ទិញ្ញា គន្ធា សុរភី អតិវិយ សុគន្ធាយេវ
សមន្តតោ បរិវន្តិ បវាយន្តិ។ តេ ទិញ្ញា គន្ធា ឯវំ វាយន្តា ឥមំ វិមាណំ សម្បវាយន្តិ

សម្បទេវ គន្ធន្នំ តាហាបេន្តិ, ន កេវលំ សម្បវាយនមេវ, អថ ខោ អត្តនោ បកាយ
តមម្បិ និហន្តិ។ តេនាហ “ធិវា ច រត្តោ ច តមំ និហន្តា” តិ។

១២៦០-៦១. ឥមេសន្តិ សិរីសានំ។ សិចាជិកាតិ ជលកុដ្ឋលិកា។ ជលតីតិ
បច្ឆិត្វា វណ្ណតោ មុច្ឆតិ, បុជកេទំ វា បត្វា សិស្សតិ។ មាណុស្សកំ វស្សសតំ
អតីតន្តិ យស្មា វស្សសតស្ស អច្ចយេន ឥមស្ស សិរីសស្ស សិចាជិកា ជលតិ,
អយញ្ចា ជលិតា, តស្មា មយ្ហំ មាណុស្សកំ វស្សសតំ អតីតំ។ យទគ្គេ យតោ
បជ្ជាយ, កាយម្ហិ ឥធ ឥមស្មី ទេវនិកាយេ ឧបបន្នោ និព្ពត្តោ។ មយ្ហញ្ច
ទេវគណនាយ បញ្ចា វស្សសតានិ អាយុ, តស្មា ជីយតិ មេ អាយុតិ សោកវសេន
សម្បម្បឡោតិ ទស្សេតិ។ តេនាហ “ធិស្វានហំ វស្សសតានិ បញ្ចា...បេ.... តេនេវ
សោកេន បមុច្ឆតោស្មី” តិ។

អថ នំ វាលិជា សមស្សាសេន្តោ -

១២៦២.

“កថំ នុ សោចេយ្យ តថាវិជោ សោ, លទ្ធាវិមាណំ អតុលំ ចិរាយ;
យេ ចាបិ ខោ ឥត្តរមុបបន្នោ, តេ នូន សោចេយ្យំ បរិត្តបុញ្ញា” តិ។ -

អាហំសុ។ តត្ថ យាទិសេហិ អប្បយុកេហិ មរណំ បដិច្ច សោចិត្តំ សិយា,
តាទិសោ បន ឯវំ ទិព្ពានុកាវសម្បន្នោ នវុតិវស្សសតសហស្សាយុកោ កថំ នុ
សោចេយ្យ, ន សោចិត្តមេវាតិ អធិប្បាយោ។

ទេវបុត្តោ តត្ថកេនេវ សមស្សាសេន្តោ តេសំ វចនំ សម្បជិដ្ឋន្តោ តេសញ្ច
ឧបទេសំ ទេន្តោ -

១២៦៣.

“អនុជ្ឈវី ឡើងទិយព្វា មេតំ, យំ មំ តុម្ពេ បេយ្យវាចំ វនេថ;

តុម្ពេ ច ខោ តាតា មយានុគុត្តា, យេហិធូកំ តេន បលេថ សោត្តិ”ន្តិ។ -

គាថមាហា។ តត្ថ អនុជ្ឈវីន្តិ អនុជ្ឈវីកំ, តុម្ពាភមេវ តំ យុត្តរូបំ។ ឡើងទិយព្វា
មេតន្តិ មេ មយ្ហំ តុម្ពេហិ ឡើងទិយំ ឡើងទិយសេន វត្តព្វមេតំ។ យំ យស្មា, មំ មយ្ហំ,
តុម្ពេ “កថំ នុ សោចេយ្យ”ន្តិអាទិនា បេយ្យវាចំ បិយវចនំ វនេថ។ យំ វា
បេយ្យវាចាយ វននំ កថនំ, តំ តុម្ពាភមេវ អនុជ្ឈវីកន្តិ យោជនា។ អថ វា យំ
យស្មា តុម្ពេ បេយ្យវាចំ វនេថ, តស្មា អនុជ្ឈវីកំ ឡើងទិយព្វា ឡើងទិយតម្កំ ឡើងទិយនុរូបំ
កាតព្វព្វា មេ មយា កតំ, កី បន តន្តិ អាហ “តុម្ពេ ច ខោ តាតា”តិអាទិ។ តត្ថ
មយានុគុត្តាតិ ឥមស្មី អមនុស្សបរិគ្គហេ មរុកន្តារេ យាវ កន្តារាតិក្កមា មយា
អនុគុត្តា វត្តិកា, យេនិធូកំ យថាវចិតេន, សោត្តិ ខេមេន, បលេថ គធម្មជាតិ
អត្ថោ។

អថ វាណិជា កតញ្ញការំ បកាសេន្តា -

១២៦២.

“គន្ធា មយំ សិន្ធុសោរីរភូមី, ជនត្តិកា ឧទ្ទយំ បត្តយាធា;

យថាបយោគា បរិបុណ្ណាចាតា, កាហាម សេរីសមហំ ឧទ្ធហន្តិ។ -

គាថមាហាសុ។ តត្ថ យថាបយោគាតិ ឥនានិ កតបដិញ្ញានុរូបបយោគា។
បរិបុណ្ណាចាតាតិ សមត្តចាតា, ឧទ្ធហរស្ស មហាស្ស បរិយត្តបរិច្ឆាតា។ មហាន្តិ
ឧស្សវបូជំ។

បុន ទេវបុត្តោ មហាករណំ បដិក្ខិបន្តោ កត្តព្ពេសុ ច តេ និយោជេន្តោ -

១២៦៥.

“មា ចេវ សេរីសមហំ អកត្ត, សត្តញ្ច វោ ភវិស្សតិ យំ វទេថ;
ចាចានិ កម្មានិ វិវដ្ឋយាថ, ធម្មានុយោគញ្ច អធិជ្ឈហថា”តិ។ -

កាថមាហា។ តត្ថ យំ វទេថាតិ យំ តុម្ពេ ខេមេន សិន្ធុសោវីរទេសបត្តិ តត្ថ ច
វិបុលំ ឧទ្ទយំ លាភំ បច្ឆាសីសន្តា “កន្ធា មយ”ន្តិអាទិនិ វទេថ។ សត្តំ តំ វោ តុម្ពា កំ
តថេវ ភវិស្សតិ, តត្ថ និក្ខត្តា ហោថ, តុម្ពេ បន ឥតោ បជ្ជាយ ចាចានិ កម្មានិ
ចាលាភតិចាតាទិនិ វិវដ្ឋយាថ បរិវដ្ឋេថ។ ធម្មានុយោគន្តិ ធានាទិកុសលធម្មស្ស
អនុយុញ្ជនំ។ អធិជ្ឈហថាតិ អនុសិក្ខេថ ឥទំ សេរីសកមហាន្តិ ធស្សេតិ។

យំ បន ឧចាសកំ អនុគ្គណ្ណោ តេសំ រក្ខាវរណំ កាតុកាមោ អហោសិ,
តស្ស គុណំ កិត្តត្វា តំ តេសំ ឧទ្ទិសន្តោ ឥមា កាថាយោ អាហា -

១២៦៦.

“ឧចាសកោ អត្ថិ ឥមម្ហិ សង្ឃេ, ពហុស្សតោ សីលវត្ថុបបន្នោ;
សន្នោ ច ចាគី ច សុបេសលោ ច, វិចក្ខុណោ សន្តុសិតោ មុតីមា។

១២៦៧.

“សញ្ញានមា នោ ន មុសា ភណោយ្យ, បរុបឃាតាយ ន ចេតយេយ្យ;
វេក្ខតិកំ បេសុណំ នោ ករេយ្យ, សណ្ណញ្ច វាចំ សឱលំ ភណោយ្យ។

១២៦៨.

“សកាវវោ សប្បតិស្សោ វិនិតោ, អចាបកោ អធិសីលេ វិសុទ្ធោ;
សោ មាតរំ បិតរញ្ចាបិ ជន្តុ, ធម្មេន ចោសេតិ អរិយវុត្តិ។

១២៦៩.

“មញ្ញោ សោ មាតាបិត្វនំ ការណា, ភោគានិ បរិយេសតិ ន អត្តហេតុ;

មាតាបិតានុញ្ញា យោ អច្ឆយេន, នេក្ខម្មចោណា ចរិស្សតិ ព្រហ្មចរិយំ។

១២៧០.

“ឧជ្ជ អវុត្តោ អសហោ អមាយោ, ន លេសកប្បេន ច វោហរេយ្យ;
សោ តាធិសោ សុកតកម្មការី, ធម្មេ បីតោ កិន្តិលភេជ ធុត្ថំ។

១២៧១.

“តំការណា ចាតុកតោម្ហិ អត្តនា, តស្មា ធម្មំ បស្សេន វាលិដាសេ;
អញ្ញាត្រ តេនិហ ភស្មី ភវេជ, អន្ធាកុលា វិប្បនដ្ឋា អរញ្ញេ;
តំ ឱប្បមាណេន លហំ បរេន, សុខោ ហវេ សប្បរិសេន សង្គមា”តិ។

១២៧២. តត្ថ សង្ឃេតិ សត្តសមូហោ វិបក្ខណោតិ តត្ថ តត្ថ កត្តព្ពតាយ
កុសលោ។ សន្តសិតោតិ សន្តជ្ជោ។ មុតិមាតិ កម្មស្សកតញ្ញាណាធិនា
ឥធលោកបរលោកហិតានំ មុននតោ មុតិមា។

១២៧៣. សញ្ញានមាធនោ ន មុសា ភណេយ្យាតិ សម្មជាតមុសា ន
ភាសេយ្យ។ វេក្ខតិកន្តិ សហិតានំ វិនាភាវករណតោ “វេក្ខតិក”ន្តិលទ្ធីនាមំ
បិសុណំ, នោ ករេយ្យ ន វេទេយ្យ។

១២៧៤. សប្បតិស្សោតិ បតិស្សយោ គរុដ្ឋានិយេសុ និវាតវុត្តិកត្តា សោរជ្ជំ,
សហ បតិស្សេនាតិ សប្បតិស្សោ។ អធិសីលេតិ ឧចាសកេន
រក្ខិតត្ថអធិសីលសិក្ខាយ។ អរិយវុត្តិ បរិសុទ្ធវុត្តិ។

១២៧៥. នេក្ខម្មចោណាតិ និព្វាននិដ្ឋោ។ ចរិស្សតិ ព្រហ្មចរិយន្តិ បព្ពដ្ឋំ
សាសនព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សតិ។

១២៧០. លេសកប្បធានតិ កប្បិយលេសេន។ ន ប វោហរេយ្យាតិ
មាយាសាថេយ្យវេសេនវេចនំ ន និច្ឆារេយ្យ។ ធម្មេ បិតោ កិណ្ឌុលកេថ ទុក្ខន្តិ ឯវំ
វុត្តនយេន ធម្មេ បិតោ ធម្មទារី សមទារី កិណ្ឌុ កេន បការេន ទុក្ខំលកេថ
ចាបុណោយ្យ។

១២៧១. តំការណាតិ តន្តិមិត្តំ តស្ស ឧចាសកស្ស ហេតុ។ ចាតុកតោម្ហិ
អត្តនាតិ សយមេវ តុម្ហាកំ អហំ ចាតុរហោសី។ “អត្តាន”ន្តិបិ ចាថោ, មម
អត្តានំ តុម្ហាកំ ចាត្វាកាសិន្តិ អត្តោ។ តស្មាតិ យស្មា អហំ ធម្មំ
អបចាយមាណោ តំ រក្ខត្តោ តុម្ហេបិ រក្ខាមិ, តស្មា ធម្មំ បស្សថ ធម្មមេវ ចរិតព្ពំ
កត្វា ឱលោកេថ។ អញ្ញាត្រ តេនិហ ភស្មី ភវេថាតិ តេន ឧចាសកេនវិនា ចេ
អាគតា, ឥមស្មី មរុកន្តារេ អនាថា អប្បដិសរណា ភស្មការំ គន្ធម្យាថ។
ទិប្បមាណេនាតិ ឯវំ ទិប្បន្តេន វម្ពន្តេន បីឡន្តេន។ លហុន្តិ សុករំ។ បរេនាតិ
អធិកំ, អញ្ញេន វា។ តស្មា សុខោ ហវេ សប្បវិសេន សង្គមោតិ។ សោ ហិ
ខន្តិសោរេធ្វេ និវិដ្ឋោ កេនចិ កិញ្ចិ វុត្តោបិ ន បដិប្បវតីតិ អធិប្បាយោ។

ឯវំ សាមញ្ញតោ កិត្តិតំ សរូបតោ ញាតុកាមា វាណិជា -

១២៧២.

“កី ឆាម សោ កិញ្ច ករោតិ កម្ពំ,
កី ឆាមធម្មំ កី បន តស្ស កោត្តិ;
មយម្បិ នំ ទដ្ឋកាមម្ហ យក្ខ, យស្សានុកម្មាយ ឥធាគតោសិ;
លាភា ហិ តស្ស យស្ស តុវំ បិហោសី”តិ។ -

តាថមាហំសុ។ តត្ថ កី ឆាម សោតិ ឆាមតោ សោ ជន្តុ សត្តោ កោ ឆាម។ កិញ្ច
ករោតិ កម្ពន្តិ កសិវណិជ្ជាធិសុ កីធិសំ កម្ពំ ករោតិ។ កី ឆាមធម្មន្តិ

មាតាបិតា កត់ បន “តិស្សោ ផុស្សោ” តិអាទីសុ តស្ស ក៏ នាមធម្មេ,
“ភគ្គវោ ភារទ្វាជោ” តិអាទីសុ ក៏ វា តស្ស គោត្តំ។ យស្ស តុវំ បិហេសីតិ យំ តុវំ
បិយាយសិ។

ឥនានិ នេវបុត្តោ តំ នាមគោត្តាទិវសេន ធម្មេន្តោ -

១២៧៣.

“យោ កប្បកោ សម្ពុរនាមធម្មេ,
ឧបាសកោ កោច្ឆជលូបដីរិ;
ជាតាថ នំ តុម្ហាកំ បេសិយោ សោ,
មា ខោ នំ ហិឡិវត្ថុ សុបេសលោ សោ” តិ។ -

អាហ។ តត្ថ កប្បកោតិ ម្ហាបិតោ។ សម្ពុរនាមធម្មេតិ សម្ពុរេតិ វរំនាមោ។
កោច្ឆជលូបដីរិ តិ កោច្ឆញ្ចា ជលញ្ចា ឧបនិស្សាយ ដីរនកោ។ តត្ថ កោច្ឆំ នាម
អាឡិកាទិសល្អាបនត្ថំ កេសាទិនំ ឧល្លិខនសាធនំ។ បេសិយោ
បេសនការកោ វេយ្យាវច្ឆករោ។

ឥនានិ វាលិជា តំ សញ្ញានិទ្ធា អាហំសុ -

១២៧៤.

“ជានាមសេ យំ តុំ បរិទេសិ យក្ខ, ន ខោ នំ ជានាម ស ឯទិសោតិ;
មយម្បិ នំ បូជយិស្សាម យក្ខ, សុត្វាន តុយ្ហំ វចនំ ឧឡារ” តិ។

តត្ថ ជានាមសេតិ យំ តុំ រិទេសិ, តំ មយំ សរូបតោ ជានាម។ ឯទិសោតិ
គុណតោ បន យថា តយា កិត្តិតំ, វរំ ឯទិសោតិ តំ ន ខោ ជានាម, យថា តំ
អវិទ្ពុសុនោតិ អធិប្បាយោ។

ឥនានិ នេវបុត្តោ តេ អត្តនោវិមាណំ អាហេបេត្វា អនុសាសនត្ថំ -

១២៧៥.

“យេ កេចិ ឥមស្មី សត្តេ មនុស្សា, ធិហរា មហន្តា អថវាបិ មជ្ឈិមា;
សព្វេវ តេ អាលម្ពន្តុវិមាណំ, បស្សន្តុ បុញ្ញាណំ ជលំ កធិរិយា”តិ។ -

គាថមាហា។ តត្ថ មហន្តាតិ វុឡា។ អាលម្ពន្តុតិ អាហេបាណ្តុ។ កធិរិយាតិ មជ្ឈិវិនោ
អនានសីលា។

ឥនានិ បរិយោសានេ ធិ គាថា ធម្មសង្គាហកេហិ វុត្តា -

១២៧៦.

“តេ តត្ថ សព្វេវ អហំ បុរេតិ, តំ កប្បកំ តត្ថ បុរក្ខត្វា;
សព្វេវ តេ អាលម្ពីសុវិមាណំ, មសក្កសារំ វិយ វាសវស្ស។

១២៧៧.

“តេ តត្ថ សព្វេវ អហំ បុរេតិ, ឧចាសកត្ថំ បដិវេទយីសុ;
ចាលោភិចាតាវិរតា អហោសុំ, លោកេ អធិន្នំ បរិវេជ្ជយីសុ;
អមជ្ឈចា នោ ច មុសាភណីសុ, សកេន ធារេន ច អហោសុំ តុដ្ឋា។

១២៧៨.

“តេ តត្ថ សព្វេវ អហំ បុរេតិ, ឧចាសកត្ថំ បដិវេទយីត្វា;
បក្កាមិ សត្តោ អនុមោទមាណោ, យ ក្ខិទ្ធិយា អនុមតោ បុនប្ប្នំ។

១២៧៩.

“គន្ធាន តេ សិន្ទសោវីរភូមី, ធនត្ថិកា ឧទ្ទយំ បត្តយាណា;
យថាបយោគា បរិបុណ្ណាលាភា, បច្ឆាគមុំ ចាជលីបុត្តមក្ខតំ។

១២៨០.

“គន្ធានតេ សង្ឃរំ សោត្តិវន្តោ, បុត្តេហិ ធារេហិ សមន្តិក្ខតា;
អាណន្តិវិត្តា សុមនា បតីតា, អកំសុ សេរីសមហំ ឧឡារំ;
សេរីសកំ តេ បរិវេណំ មាបយីសុ។

១២៨១.

“ឯតាធិសា សប្បវិសាន សេវនា, មហាត្តិកា ធម្មគុណាន សេវនា;
ឯកស្ស អត្តាយ ឧបាសកស្ស, សព្វេវ សត្តា សុខិតា អហោសុ”ន្តិ។

១២៧៦. តត្ថ អហំ បុរេតិ អហំ បុរិមំ អហំ បុរិមន្តិ អហមហំករាតិ អត្ថោ។
“តេ តត្ថ សព្វេវា”តិ វត្ថា បុន “សព្វេវ តេ”តិ វចនំ “សព្វេវ តេ យថាវិមានស្ស
អារុហនេ ឧស្សក្កជាតា អហោសុ, តថា សព្វេវ តំ អារុហីសុ, ន កស្សចិ
អារុហនេ អន្តរាយោ អហោសី”តិ ឧស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ មសក្កសារំ វិយ វាសវស្សាតិ
“មសក្កសារ”ន្តិ ច តាវតីសកវនំ វុច្ឆតិ, សព្វំ វា ទេវកវនំ, ឥធម បន សក្កកវនំ
វេទិតព្វំ។ តេនាហ “មសក្កសារំ វិយ វាសវស្សា”តិ។

១២៧៧-៨. អថ តេ វាណិជាវិមាណំ បស្សិត្វា បសន្នចិត្តា តស្ស ទេវបុត្តស្ស
ឱវាទេ វត្ថា សរណោសុ ច សីលេសុ ច បតិជ្ជាយ តស្ស អានុភាវេន សោត្តិនា
ឥច្ឆិតំ ទេសំ អគមំសុ។ តេន វុត្ថំ “តេ តត្ថ សព្វេវា”តិអាធិ។ តត្ថ អនុមតោ
បក្កាមិ សត្ថោ យ ក្ខិទ្ធិយា បុនប្បុនំ អនុមោទមាធាតិ យោជនា។ កេន បន
អនុមតោតិ? យក្ខេនាតិ ចាកដោយមត្ថោ។

១២៧៩. យថាបយោគាតិ យថាអដ្ឋាសយំ កតបយោកា។
បរិបុណ្ណាលាភាតិ សមិទ្ធុលាភា។ អក្ខតន្តិ អនុបទុតំ ចាដលិបុត្តំ។ អក្ខតន្តិ វា
អនាពាធំ អនុប្បិជ្ឈំ, អនន្តរាយោនាតិ អត្ថោ។

១២៨០. សង្ឃរដ្ឋ សកំ គេហំ។ សោត្តិវណ្ណតិ សោត្តិភាវេន យុត្តា ខេមិនោ។
អាណន្តិភិអាធិហិ ចត្វហិ បទេហិ សោមនស្សិតការមេវ វេទនិ។ សេរីសកំ តេ
បរិវេណំ មាបយីស្វតិ កតញ្ញតាយ វេត្វា បដិស្សវមោចនត្ថញ្ច ទេវបុត្តស្ស
នាមេន សេរីសកំ នាម បរិច្ឆេទវសេន វេណិយតោ បេក្ខិតត្ថតោ បរិវេណំ
ចាសាទក្ខជាតារវត្តិដ្ឋានាទិសម្បន្នំ ចាការបរិក្ខិត្តំ ធារកោដ្ឋកយុត្តំ អាវាសំ
អកំសុ។

១២៨១. ឯតាទិសាតិ ឯទិសី, ឯវំ អនត្ថបដិពាហិនី អត្ថសាទិកា ច។
មហាត្ថិកាតិ មហាបយោជនា មហានិសំសា។ ធម្មគុណានន្តិ
អរិបរីតគុណានំ។ ឯកស្ស សត្តស្ស ហិតត្ថំ សព្វេវ សត្តា សព្វេ ឯវ តេ
សត្ថបរិយាបន្នា សត្តា, សុខិតា សុខប្បត្តា ខេមប្បត្តា អហេសុំ។

សម្ពុរោ បន ឧចាសកោ ចាយាសិស្ស ទេវបុត្តស្ស តេសញ្ច វាណិជានំ
វេនបដិវេនវសេន បវត្ថំ កាថាពន្ធំ សុតនិយាមេនេវ ឧត្តហេត្វា ថេរានំ
អាហេចេសិ។ ចាយាសិទេវបុត្តោ អាយស្មតោ សម្ពុរត្តេវស្ស កថេសីតិ អបរេ។
តំ យសត្តេវប្បមុខា មហាថេរា ទុតិយសង្កឹតិយំ សង្កហំ អាហេចេសុំ។ សម្ពុរោ
បន ឧចាសកោ មាតាបិតុនំ អច្ចយេន បព្ពជិត្វា អរហត្ថេ បតិដ្ឋាសិ។

សេរីសករិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. សុនិក្ខិត្តវិមានវណ្ណនា

ឧច្ឆមិទំ មណិជ្ជណំវិមានន្តិ សុនិក្ខិត្តវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា
សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ
ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតីសភវនំ ឧបគតោ។ តស្មិញ្ច ខណោ
អញ្ញតរោ ទេវបុត្តោ អត្ថនោវិមានធារេ ឋិតោ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ

ទិស្វា សញ្ញាតការពហុមាណោ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វដ្តិត្វា អញ្ចលី
បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសី។

សោ កិវ អតីតេ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធេ បរិនិព្វិតេ តស្ស សរីរធាតុយោ
បក្ខិមិត្វា យោជនិកេ កនកដ្ឋបេ ច កតេ ចតស្សោ បរិសា កាលេន កាលំ
ឧបសង្កមិត្វា គន្ធបុប្ផធម្មាធិហិ ចេតិយេ បូជំ ករោន្តិ, តត្ថ អញ្ញតរោ
ឧបាសកោ អញ្ញេសុ បុប្ផបូជំ កត្វា គតេសុ តេហិ បូជិតដ្ឋានេ ទុន្និក្ខិត្តានិ
បុច្ឆានិ ទិស្វា តត្ថេវ តានិ សម្មទេវ វេបេន្តោ សន្និវេសវសេន ទស្សនីយំ
ចាសាទិកំ វិភត្តិវិសេសយុត្តំ បុប្ផបូជំ អកាសិ។ កត្វា ច បន ឯតំ អារម្មណំ
គណ្ណាន្តោ សត្តុ គុណោ អនុស្សវិត្វា បសន្នចិត្តោ តំ បុញ្ញំ ហធម្មេ វេបេសិ។

សោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា តស្សេវ កម្មស្ស អានុភាវេន តាវតីសភវេន
ទ្វាទសយោជនិកេ កនករិមាណេ និព្វត្តិ, មហានុភាវោ មហា ចស្ស បរិវារោ
អហោសិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “តស្មិញ្ច ខណោ អញ្ញតរោ ទេវបុត្តោ...បេ....
អដ្ឋាសី”តិ។ អថ នំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ យថាលទ្ធសម្បត្តិ កិត្តនមុខេន
កតសុចរិតកម្មំ ឥមាហិ កាថាហិ បុច្ឆិ -

១២៨២.

“ឧច្ឆមិទំ មណីជ្ជណំ វិមាណំ, សមន្តតោ ទ្វាទសយោជនាទិ;
ក្ខុជាតារា សត្តសតា ឧឡារា, វេជ្ជរិយថម្ហា វុចកត្តតា សុភា។

១២៨៣.

“តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិញ្ចា ច វិណា បវេទន្តិវគ្គិ;
ទិញ្ចា វសា កាមគុណោត្ថ បញ្ច, ឆារិយោ ច នច្ឆន្តិ សុវណ្ណធម្មា។

១២៨៤.

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធម៌ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១២៨៥.

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតោ កិមកាសិ បុព្វំ;
កេនាសិ វេ ជលិតានុភាវោ, វណ្ណោ ច តេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

សោមិ តស្ស អត្ថនោ កតកម្មំ ឥមាហិ គាថាហិ កថេសិ។ តំ ទស្សន្តា
សន្តិភិការា អាហំសុ -

១២៨៦.

“សោ ទេវ បុត្តោ អត្ថមនោ, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆតោ;
បព្វំ បុដ្ឋោ វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ជលំ”។

១២៨៧.

“ទុន្ទិក្ខិតំ មាលំ សុនិក្ខិបិត្វា, បតិជ្ឈបេត្វា សុគតស្ស ជ្វេប;
មហិទ្ធិកោ ចម្ហិ មហានុភាវោ, ទិព្វេហិ កាមេហិ សមន្តិក្ខតោ។

១២៨៨.

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធម៌ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១២៨៩.

“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សក្ខតោ យមហំ អកាសី;
តេនម្ហិ វេ ជលិតានុភាវោ, វណ្ណោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី”តិ។

១២៨៧. តត្ថ ធុន្ទិក្ខុត្ថំ មាលន្តិ ចេតិយេ បូជាករណាជ្ជានេ និរន្តរជ្ជបនាទិនា
រចនាវិសេសេន អដ្ឋបេត្វា យថាធុន្ទិក្ខុត្ថតាយ ន សុដ្ឋនិក្ខុត្ថំ, វាតេន វា បហវិត្វា
ធុន្ទិក្ខុត្ថំ បុប្ផំ។ សុនិក្ខុបិទ្វាតិ សុដ្ឋនិក្ខុបិទ្វា រចនាវិសេសេន ទស្សនីយំ
ចាសាទិកំ កត្វា និក្ខុបិយ។ បតិជ្ជបេត្វាតិ វិភត្តិវិសេសាទិវសេន បុប្ផំ
បតិជ្ជាបេត្វា។ តំ វា បុប្ផំ និក្ខុបន្តោ សត្តុ ចេតិយំ ឧទ្ទិស្ស មម សន្តានេ
កុសលធម្មំ បតិជ្ជាបេត្វាតិ ឯវំ ឯត្ថ អត្តោ ទដ្ឋព្ពោ។ សេសំ វុត្ថនយមេវ។

ឯវំ ទេវបុត្តេន អត្តនោ សុចរិតកម្មេ បកាសិតេ បេរោ តស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា
អាគន្ធា ភគវតោ តមត្ថំ និវេទេសិ។ ភគវា តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា
សម្បត្តមហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនា មហាជនស្ស សាត្តិកា
អហោសីតិ។

សុនិក្ខុត្ថវិមាណវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថធិបនិយា ឧទ្ធក-អដ្ឋកថាយ វិមាណវត្ថុស្មី

ឯកាទសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស សត្តមស្ស

សុនិក្ខុត្ថវគ្គស្ស អត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតា ច បុរិសវិមាណវណ្ណានា។

និកមនកថា

ឯត្តាវតា ច -

ទេវតានំវិមាណាទិ-សម្បត្តិ តស្ស ការណំ;
បកាសយន្តី សត្តានំ, សព្វលោកហិតាវហា។

អប្បកាណម្បិ កាវាណំ, យាវិកាវេតិ ទេសនា;
ឧឡារជលតំ ចិត្ត-ខេត្តសម្បត្តិយោគតោ។

យំ កថាវត្ថុកុសលា, សុបរិញ្ញាតវត្ថុកា;
វិមានវត្ថុឥន្ទ្រវ, សង្គាយីសុ មហោសយោ។

តស្ស អត្ថំ បកាសេត្ថំ, ចោរាណាដ្ឋកថានយំ;
សន្និស្សាយ សមាវឆ្វា, អត្ថសំវណ្ណានា មយា។

យា តត្ថ បរមត្ថានំ, តត្ថ តត្ថ យថាវហំ;
បកាសនា បរមត្ថ-ធិបនី នាម នាមតោ។

សម្បត្តា បរិនិដ្ឋានំ, អនាកុលវិនិច្ឆយា;
សា សត្តវសមត្តាយ, ចាឡិយា ភាណាវារតោ។

ឥតិ តំ សង្ខារោន្តេន, យំ តំ អធិគតំ មយា;
បុញ្ញំ តស្សនុភាវេន, លោកនាថស្ស សាសនំ។

ឌីកាហោត្វាវិសុទ្ធាយ, សីលាធិបជីបត្តិយា;
សព្វេបិ ទេហិនោ ហោន្តុ, វិមុត្តិវសភាគិនោ។

ចិរំ តិដ្ឋតុ លោកស្មី, សម្មាសម្ពុទ្ធសាសនំ;
តស្មី សគារវា និច្ចំ, ហោន្តុ សព្វេបិ ចាណិនោ។

សម្មាវស្សតុ កាលេន, ទេវោបិ ជគតីបតិ;
សទ្ធម្មនិរតោ លោកំ, ធម្មេនេវ បសាសត្វតិ។

ឥតិ ពាធរតិក្ខវិហារវាសិនា អាចរិយធម្មចាលេន

កតាយ

បរមត្ថធិបតីយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ

វិមានវត្តអត្ថវណ្ណា និដ្ឋិតា។

វិមានវត្ត-អដ្ឋកថា សមត្តា។

